Tom. 229/230.

Vol. 2

(= tom. 5–8)

für

a Butrio, Anton.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-119201541511222-193531275-11/fragment/page=0002

EXCELLENTISSIMI

ANTONII A BVTRIO

IVRIS VTRIVSQVE

MONARCHAE,

In Librum Quartum Decretalium Commentarij,

SVMMARIIS ET INDICE RERVM

Ac verborum memorabilium locupletissimis, vniuersas Decretalium materias complectentibus, in studiosorum Gratiam exornati,

Hac in editione summo studio, atque diligentia, à multis & varijs erroribus repurgati.

SEXTVS TOMVS.

VENETIIS, Apud Iuntas. MDLXXVIII.

Rubricæ Libri Quarti Decretalium.

Clandestina desponsatione. fol. 19
Conditionibus appositis. 21
Coniugio leprosorum. 29
Coniugio seruorum. 10
Cognatione spirituali. 31
Cognatione legali. 33
Consanguinitate & affinitate. 34
Desponsatione impuberum 15
Diuortijs. 56
Donationibus inter virum & vxorem. 59
Eo qui duxit in matrimon. quam polluerat per adulterium. 27
Eo qui cognouit consanguineam vxoris suę. 33
Frigidis & maleficiatis. 38
Natis ex libero ventre. 31
Qui clerici vel vouentes. 24
Qui filij sint legitimi. 43
Qui matrimonium accusare possunt. 54
Secundis nuptijs. 26
Sponsalibus & matrimonijs. 3
Sponsa duorum. 20

FINIS.

CLARISSIMI IVRIS VTRIVSQVE MONARCHAE.

DOMINI ANTONII DE BVTRIO

Super quarto Decretalium Commentaria.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia quid, & quomodo contrahantur?*
2 *Sponsalia vnde dicantur?*
3 *Sponsi appellatione comprehenduntur mulier, & maritus, antequàm sit matrimonium perfectum.*
4 *Maritus, & vxor dicuntur perfecto matrimonio.*
5 *Sponsalia quomodo contrahantur?*
6 *Arra, seu subarratio, an inducat matrimonium?*
7 *Sponsaliorum effectus, quis, & qualis sit?*
8 *Sponsalia quot modis soluantur, & diffiniantur?*
9 *Matrimonium quid sit?*
10 *Matrimonium vnde dicatur?*
11 *Matrimonium quibus verbis, & quomodo fuit institutum?*
12 *Matrimonium vnde fuit institutum?*
13 *Copula carnalis, an possit esse inter virum, & vxorem, absq; peccato.*
14 *Coitus cum vxore, an sit semper licitus.*
Maritus an possit omni tempore habere rem cum vxore.
15 *Vxori reddere debitum tempore orationis, nunquid sit peccatum.*
16 *Maritus cognoscens vxorem, an possit licitè alia confessione non facta recipere corpus Christi.*
17 *Coitus an polluat ecclesiam inter maritum, & vxorem.*
18 *Matrimonium qua ætate contrahatur.*
19 *Matrimonij impedimenta quot sint? num. seq. & 21.*
20 *Error quid sit, & quotuplex est?*
21 *Cognatio triplex est, & quando matrimonium impediat?*
22 *Matrimonium impedit votum simplex.*
23 *Matrimonium contractum sequuta carnali copula, an dirimatur.*
24 *Ad matrimonium impediendum, qui admittantur.*
25 *Matrimonij bona, quæ sunt.*

PROOEMIVM.

Circa materiam libri, & tituli, prosequitur Gratianus 27. causas vsq; ad finē causarū interposito tractatu de pœnitentijs. Postq; de reb. hucusq; spectātibus ad clericos actū est, nunc agamus de spectantib. ad laicos. Rubrica habet duas partes. In prima dr̄ de sponsalibus. In secunda de matrimonijs. Circa primā partē videndum quid sint spōsalia, & quō ꝺhuntur. Secundo ostendit sponsaliorum effectū. Tertio sponsaliorum finem. ¶†Dic ad primum, ꝙ sponsalia sunt futurarum nuptiarū promissio. 30. q. 5. c. nostrates. ff. de spōsa. l. j. & Spec. ponit eā in Spec. hoc eo. tit. in prin. Hæc diffinitio
2 patet ex nominis ethymologia. † Dicuntur. n. sponsalia à spōdeo, id est, promitto. Inde dr̄ sponsus, quia promissus; sponsa, quia promissa. Quod nota ꝓp statuta, quæ aliqn̄ loquuntur de
3 sponsis. †Nā ꝓpriè sponsi appellatione cōprehēduntur mu-
4 lier, & maritus, anteq̄ sit matrimonium perfectū, † post perfectum matrimoniū, perfecta seu impleta est promissio, & nō appellant sponsi, sed maritus & vxor. Ad hoc ff. de his, qui notā. infam. l. j. in fi. & l. solet. ff. de ritu nup. l. si quis officiū. 2. resp̄ō. & l. vxor, §. diuus. ff. de adul. & de iniur. l. itē apud Labeonem, §. sponsum. Per hoc patet, ꝙ statutū loquens de vxore, non ex-
5 tenditur ad sponsam. quod bene nota. ¶†Ad fm, quō ꝺhātur, quia nō hr̄ ad hoc specificatus tractatus. Tan. dicit hic in Sūmulā, ꝙ quatuor modis. Primo nuda promissione. Secundo p traditionem arrarū. Tertio annuli subarratione. Quarto iura
6 quq; sponsalia ꝺhuntur verè & expressè. Q n̄q; fictè, & tacitè. Vere & expressè dupliciter. Q n̄q; per simplicia verba altero vinculo non ꝓfirmata, vt accipiā te in vxorem. j. eo. c. si inter. de spon. duor. c. j. Q n̄q; per verba iurō firmata, vel fidei præstatione, vt iuro accipere te in vxorē. j. eo. c. ex literis. el 2. & c. de illis. Tacite autem ꝺhuntur sponsalia q̄nq; per actum facti, vt per traditionem arrarū, pecuniæ, vel aliarum rerū. C. de spon. l. arris. Vel per annuli donationē, seu subarrationē. de desp̄o. impu. c. fin. 27. q. 2. si quis desponsauerit, & c. si quis vxorem.
7 ¶†Sentit hic in Sūma Io. An. & Tan. ꝙ subaratio nō inducat matrimoniū, sed sponsalia tantū. Hoc examinaui de præsum. c. illud. Dic vt ibi plenè, de resti. spol. in literis. Et de hoc gl. de
8 iudi. c. lator. Et dicam j. de despon. impub. c. fi. Et hoc tenet Host. in Sūma, de spō. §. quot sunt species. circa prin. & Arch. eo. tit. c. j. lib. 6. vbi ponit pdicta. Q n̄q; tacite per actū verbi ex se plusq̄ sponsalia importantem, sed ob personæ defectū iuris interpretatione ad spōsalia restrictum, vt q̄n inter duos ætate inhabiles verba ad mr̄imoniū apta proferunt̄, tunc hæc interpretantur sponsalia, data persona, & ætate habili ad sponsalia tm̄. de despon. impu. c. vlt. & eo. tit. c. j. li. 6. ¶†Ad fm. s. ad spō saliorū effectum. Dic, quidā est effectus ex sponsalib. surgens insequens finē spōsaliū, id est, vt sequatur finis. s. matrimoniū, in quē ordinantur sponsalia, & hic an præcisè surgat ex spōsalib. Dicendū est, ꝙ nō præcisè necesitet matrimoniū, vbi ambæ partes cōsenserint in dissoluendis sponsalib. vt j. eo. c. ꝓterea. An altero volente finē alterū necesitet. Dic ꝙ sic, si res est integra, maximè si sponsalia iurata sunt, nisi deterius inde cōtingeret. j. eo. c. requisisti. Hoc tenet Io. And. in Sūma, & Tan. Si autē res non integra, ꝙ alter ꝺxit matrimoniū, quia sequēs vinculum, vt maius, tollit minus ꝓcedens, non ꝓpellit ꝺhere. ¶Nunquid autē teneantur inuicē altero ad maiorē ætatē peruenientē, alterū expectare, non insisto hic, quia videbis in prosecutione tit. j. eo. c. de illis. ¶Secundus est effectus sponsaliorū, qui est indirectus, plus tollens obuiantia fini, quā inducēs finē, vt quia surgit ex eo quoddā impedimentū ad ꝓhendū matrimoniū cū consanguineis ꝓiugum, & appellatur impedimētū publicę honestatis iustitia, de quo videbis in prosecutione j. eo. c. j. li. 6. & j. de despō. impub. c. accesit. Et habuit hoc impedimentū originem ēt à iure ciuili, vt sponsalia sola inter attinentes sponsi & sponsę impediant matrimoniū, vt est casus
8 ff. de ritu nup. l. si qua vxor, §. j. Insti. eo. §. sed & si vxor. ¶†Ad vltimū, quot modis finiantur, aut dissoluanē sponsalia. Io. An. ponit in Sum. tredecim modos. Primus, per religionis ingressum alterius ꝺiugum, altero inuito, quod obtinet ēt in spōsalib. de præsenti absq; copula. de ꝙuer. coniu. c. ex publico. An autē ordinis susceptione, posuit gl. de vo. c. j. li. 6. & tenet ꝙ nō, quinimo & si fieret Ep̄s vel Papa, non soluitur, vt dicit Io. An. Itē nec voto castitatis de præsenti soluitur, vt de conuer. cōiu. c. ex parte. Secūdo, per susceptionē sacri ordinis. 27. q. 2. c. desponsata. de conuer. ꝺiu. c. ex parte. No. de vo. c. j. li. 6. Tertio, cū mutuo se absoluūt. j. eo. c. 2. Quarto, cū alter recedit ad lōgā regionē ante carnalē copulā. c. de illis. j. eo. Quinto, cū alter incurrit leprā, vel aliā magnā infirmitatē corporis. de cōiug. leproso. c. fi. de iureiu. c. quemadmodū. Deformitas. n. vel lepra, nō dissoluit matrimoniū, imo sanus tenet̄ reddere infirmo debitū. de ꝺiug. lepro. c j. & 2. Sexto, si superuenit affinitas. de eo, qui cogno. consan. vxo. su. c. discretionē, & c. veniens, & c. ex literis. Septimo, si fama habet impedimentū, vt puta affinitate superueniente. de ꝙsan. & affi. c j. li. 6. Octauo, cū alter fornicatur carnaliter. de iureiur. c. quēadmodū. Non cum fornicatur spiritualiter. 28. q. j. c. non solū, & in c. iam tūc. Decimo, cū ꝺhunt secunda sponsalia de præsenti. j. eo. c. inter. de spon. du. c. j. Per secunda autē sponsalia de futuro, non rūpuntur prima de futuro. j. eo. sicut. Quod intellige, si secundā nō cognouit, quia tunc esset matrimoniū. j. eo. is qui. Vndecimo, cū minor peruenit ad ætatē adultā, & nō vult seruare quod fecit. j. de spon. de illis. Duodecimo, cū promisit ꝺhere intra tp̄s certū, nec stetit per cū, quo minus j. tp̄s ꝺxit. j. eo. c. sicut. Tertiodecimo, cū superuenerit cognatio legalis, vel spiritualis, puta adoptatio, fm Host. qui hoc no. de cogna. spirit. c. veniēs, & de eo, qui cogno. ꝙsang. vxo. su. c. veniēs. j. eo. ex literis. Hæc oīa intelligit Io. An. in spōsalibus, q̄ tenent de iure. Sunt tn̄ casus, in quibus sponsalia ipso iure non tenent, de quibus patebit in prosecutione tituli horū casuū. Aliquos ponit Io. An. & Tan. in Sūma huius libri. ¶Nūc venio ad secundā partē rubricę. s. de matrimonijs. & hic quæro de aliquibus, q̄ tangit Io. 27. q. j. in summa. Primo est videndū, quid sit matrimoniū. Secundo, vnde dicatur. Tertio, quō, qn̄, & quibus verbis fuit à Deo ordinatum, & vbi. Quarto, q̄ fuit causa institutionis matrimonij. Quinto, qua ætate, quō, & qn̄ ꝺhitur. Sexto, quot, & quæ sunt impedimenta matrimonij. Septimo, qui admittātur ad matrimonium impediendū. Octauo, q̄ & quot sunt eius bona. Aliqua expediam, & de aliquibus remittā. Hæc oīa tangit hic Io. An. in Sūma. & in his ac in pluribus sequitur Io. And. Tan. in Sūma sua, licèt Tan. ponat rubricas speciales magis prolixè.
9 ¶†Ad primū, q̄d est matrimoniū? Dic, ꝙ matrimoniū est viri, & mulieris

& mulieris ꝯiunctio, indiuiduã vitæ cõsuetudinẽ retinens. 27. q. 2. in prin. j. eo. c. illud. Insti. de nup. §. 2. Hanc diffinitionẽ ꝓsequit, Io. ī Sūmula. 27. q. 2. & eius expositionẽ ponit 27. q. 2. in prin. vbi Gratianus ponit illam diffinitionẽ. Io. An. ad diffinitionẽ addidit, diuini atq; humani iuris cõicatio. Allegat ff. de ritu nup. l. j. & 2. Hanc additionẽ habuit à Io. in ꝓallegato loco in versi. retinẽs, & à Tan. in Summa, in diffinitione. Ego addo post verbum, coniunctio, legitima: & quare, dicã j. Hanc diffinitionẽ non exponunt Summistæ, sed sequendo Io. An. dr̃. Primo viri & vxoris, pro tanto, quia in pari sexu non cadit mr̃imoniũ. Et dicit Io. ibi, q mr̃imoniũ est vnũ quoddã habens suum modũ subsistendi per se, & sunt duæ correlationes. Nã mr̃imoniũ indicat has correlationes, vir & vxor. Dicit sc̃do, est cõiunctio. s. animorũ, 27. q. 2. c. cũ initiat. vbi dicit Arch. q est ꝯiunctio legitima s̃m leges, & canones ꝯdta. Et per hoc cessant oĩa obiecta, cũ det ꝯiunctio inter inhabiles ad ꝯhendũ. Itẽ, qa posset esse ꝯiunctio animorũ ad aliud, & tñ nõ esset matrimoniũ. Dr̃, indiuiduã, quia quo ad propositum debet sic ꝯhere aĩo, ne diuidant. 32. q. 2. solet. Sic dr̃, dotis causa ꝓpetua. ff. de iure do. l. j. Itẽ sufficit q propositũ, ꝓpositi nõ deducat in pactũ, vt videbitis j. eo. c. ꝓmissum. Sic dicimus Imperatorẽ Augustũ, qa debet esse hmõi propositi vt augeat, licet nõ sẽper hoc faciat, vt in prima ꝯstitutione Digestorũ. Insti. in ꝓmio, in gl. sup verbo, semper Augustus, & de nup. in prin. sup ver. Indiuiduã. Dr̃ vitę ꝓsuetudinẽ retinẽs. s. prima rõne eiusdẽ ꝯiunctionis iuris diuini & humani. ff. de ritu nup. l. 2. Itẽ rõne idẽtitatis religionis. C. de Iude. l. ne qs. 28. q. j. c. caue. ¶†Ad s̃m, vnde dicaĩ matrimoniũ. Dr̃. n. quasi matris muniũ, id est officiũ. Idẽ hic Tã. Hug. & Arch. Q d̃ dr̃ mr̃imoniũ à matre, id est à matrona, & ꝓ prię dr̃ matrona nupta, qua si mr̃ nati, vel qa iã mr̃ ficri põt. Matronæ dicunt, qa iã mr̃imonio ꝙnerũt: matres, qa filios habẽt: matres familias, qa ꝓ quãdã iuris solẽnitatẽ in familiã mariti trãsiuerũt, s̃m Isidorũ in lib. etymolog. c. 9. s̃m Arc. Quare aũt plus à matre, q̃ à pr̃e nominat, cum pr̃ sit auctor gnationis, & sic plus à pr̃e dici debet. Io. vbi s̃. 27. q. j. in sũma dicit, q plura onera subit, & tolerat mulier in mr̃imonio, q̃ maritus. Est. n. grauida in ꝯceptu onerosa, in partu dolorosa, in lactãdo laboriosa. de ꝙer. insti. c. fi. Vbi habes gl. & tex. clarũ. & Io. An. hic in sũma. ¶†Ad tertiũ, quib. verbis, & qũo, vbi, & qñ fuit ī stitutũ. Quidã q ex illis verbis, Nũc os ex ossib. meis, & caro ex carne mea. d̃ biga. debitũ. Alij q ex illis verbis, Crescite & multiplicamini, & replete terrã. Gen. j. Vbi dicit Io. vbi s̃. 27. q. j. in sũma, q credit primũ. dicit q illa verba, Crescite & multiplicamini, & replete terrã, fuerũt dicta, vt ostẽderet & p̃ciperet carnalẽ copulã, vt patet, qa ẽt post diluuiũ vsus est eisdẽ verbis ad Noe & filios. Ad primã ẽt tenet Tan. in Sũma, & Io. An. Et ex his patet, vbi institutũ fuerit, qa in paradiso. ¶†Ad quartũ de causis instõnis. Dic q q̃dã sunt causæ, ꝑ quas. s. efficientes, & hæc sunt spõsalia, & ꝙsensus, non tñ de substantia sunt spõsalia, sed accidentaliter sunt ꝓambula q̃dã. Et q̃dã sunt causę pp quas. s. finales, & q̃dã sũt principales, id est, ꝓprię finales, vt vitatio fornicationis, & cã sobolis ꝓcreãdæ. Alię secundarię seu impulsiuę mulierũ pulchritudo, magna dos parẽtelæ, & similia, & pacis reformatio. 32. q. 2. c. sicut, §. his ita. Idẽ Tan. & Io. An. in sũma. ¶†Per p̃dicta vr̃ decidi qõ, an possit esse carnalis copula inter virũ & vxorẽ, absq; mortali peccato. Et q nõ, patet, aliàs Deus p̃cepisset peccatũ, dũ dixit, Crescite & multiplicamini, & replete terrã. Et qa hic finis est mr̃imoniũ, qd̃ est sacr̃m, nõ ẽ dicẽdũ, q eius finis sit malus. Tãgit hic Hug. & Lau. & sunt opi. ibi, 13. di. nerui. Tex. 13. di. nerui. dicit q si facit ad vitandã fornicationẽ, ibi est veniale. tex. est 25. di. §. criminis. Tex. dicit ibi, q peccat venialiter oĩs cõmiscẽs se vxori, excepto desiderio liberorũ. ¶†Sup illo pũcto, an coitus cũ vxore sit sẽper licitus, duo tex. dicũt q difficile est, vel de difficili est, sine peccato, ꝑp carnis ꝯcupiscentiã. 13. di. nerui. & 23. q. 2. vir cũ ꝓpria. Propter quæ Hugol. fuit in opinione, impoſe esse copulã cũ ꝯiuge sine peccato saltẽ veniali, qa semp in actu ibi est carnis voluptas, ideo ex copula Christus nasci nõ voluit. Ad hoc illud, Ecce. n. in iniquitatib. ꝯceptus sum. Et hoc dicit in illo c. vir cũ ꝓpria. & tangit 13. di. nerui. vbi dicit, q est dare ꝓplexitatẽ iter veniale, & mortale: qa si vxor petit debitũ, & nõ reddit, peccat mortaliter: si reddit, venialiter. Sed hæc opinio nõ tenẽt, nec obst. q in actu sit ibi q̃dã voluptas, qa illã cõfundit animus liberorũ habendorũ. Et dato q sit impoſe ibi nõ esse delectationẽ, si ex aĩo nõ inclinat, ille primus motus carnis est sine peccato, & in illo potius patit q̃ agat. 6. dist. §. sed pensandũ. Et iste est stimulus, de quo Pau. Video legẽ repugnantẽ legi, & c. ¶ Vnde tñ ascribit ad peccatũ, sicut si scabiẽ scalperes apud ignẽ, ibi. n. esset delectatio carnis sine peccato. Dic, qñq; mulier patit mẽstruũ, & cũ ea actus copulæ inducit mortale volũtariè reddenti, q̃cunq; sit intẽtio. 5. dist. ad eius verò. Si tñ mulier petat, nõ debet ei reddere debitũ, neq; vxor viro petenti tali tpe, nisi timeaĩ prõpta fornicatio, qa reddẽdo, saltẽ mortaliter non peccaret, & cã ꝓhibitionis huius tpis, qa ex coitu mẽstrui tpis filij nascunt leprosi, & mẽbris suis debilitati. 5. di. ad eius. Idẽ p oĩa, si ante purificationẽ ipsã cognoscat, vt ibi. Q ñq; petit debitũ tpe lactationis, id est tpe, quo mr̃ lactat filiũ, & hoc nõ ẽ licitũ, & petẽs peccat mortaliter, vt patet ī d. c. ad eius. Licet gl. aſr ītelligat, & hoc ne ex tali copula mulieris lac corrũpaĩ, & periculũ est in filio q lactaĩ. Q ñq; exigit debitũ tpe, quo iã ꝯcepit. Io. 33. q. 3. c. fratres, sentit q si partus iã incipit moueri, nõ sit peccatũ. Et idẽ sentit ibi Arch. 32. q. 4. origo. Tex. tñ facit ibi ꝙ, quia innuit pecudes esse sapientiores hoĩbus, quia illo tpe abstinent, & qa in tali coitu est periculi filiorũ, vt ibi, & eadẽ cã. q. 7. c. nõ solũ. Dic, aut ꝓmistio fit ad finẽ sobolis, & hoc nõ est peccatũ, imo est meritũ, vt 3. di. §. criminis. Aut ad finẽ vitãdæ fornicationis, & nõ est peccatũ mortale, sed veniale, & de hoc 33. q. 2. vir cũ propria. Vnde dicit Apostolus, Vnusquisq; habeat suã causa vitãde fornicatiõis. Q uia si mulier ẽt esset antiqua, q amplius nõ esset spes ꝓdæ prolis, vel sobolis, vir nõ peccat mortaliter, si ei reddat debitũ cã vitãde fornicationis. Idẽ dicit, si fiat cã explendę libidinis. 34. q. 4. visum. Q ñq; hoc facit ad finẽ soluendi debitũ vxori petenti, & nõ est peccatũ, imo est meritoriũ. 33. q. 3. c. dicit. & no. in sũma 43. q. 4. Et vide Io. 32. q. 4. origo, & c. liberorum. ¶†Nũqd est peccatũ reddere vxori debitũ tpe oĩonis petẽti? Dic q nõ, 33. q 4. in sũma. vbi dicit Io. nunqd sit licitũ tpe oĩonis habere coitũ causa filios procreandi. Dicit q sic, de cõsilio tñ est abstinendũ, vt ibi dicit Io. 33. q. 4. in sũma. Idẽ ibi dicit in c. j. si hoc fiat causa vitandæ fornicationis. Secus si causa libidinis explendæ, quia tũc peccat mortaliter ¶†An maritus cognoscens vxorẽ posset licitè alia ꝙfessione nõ facta recipere corpus Chr̃i? Tene q sic. Si fuit exactus, põt: aliàs si exegit rsa curãdæ libidinis, abstinere debet, vel ꝙfiteri, & hoc ẽ tuti. Vide de hoc plenè Host. in sũma de matri. §. quis sit effectus. versi. sed nũqd peccãt ꝯiuges. Q ui aũt recipit corpus Chr̃i citè reddit, sed nõ licitè exigit. Vide 82. di. proposuisti. 33. q. 4. Chr̃isti. de ꝙse. di. 2. oĩs homo. Et vide Io. de ꝙse. eccl. vel alta. c. j. li. 6. ¶†An sit licitũ debitũ in ecclia exigere, vel si exigat, vel p̃tetur, an ꝑ hoc polluaĩ ecclesia? Vide gl. & Arch. de ꝙse. eccle. vel alta. c. j. li. 6. ¶†Ad quintũ, qua ętate, & qũo ꝙhibuit? hoc videbit in ꝓsecutione tituli, & in ti. de desp̃o. impub. primo. de sc̃do innotuit, & c. ex literis. j. eo. ¶†Ad sextũ, quæ sunt impedimẽta mr̃imonii? Dic, q septẽdecim, q̃ patẽt in his versibus. *Error, cõditio, votũ, cognatio, crimen. Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, Si sis affinis, vel si coire nequibis: Hæc socialia vetant connubia, quæq; retractant.* Hos versus ponit Io. An. in sũma, & Io. vbi s̃. ¶†Error est aliũ ꝑ alio putare, & hic impedit, qa tollit ꝙsensum, si ꝙ cũ vno alio viro, & ero in substãtia. ff. de iur. om. iu. l. si per errorẽ. ¶ Est ergo error multiplex, plonæ, cõditionis, fortunæ, & qualitatis. ¶ Error plonæ impedit, vt si credo ꝙhere cũ Berta & ꝙho cũ Margarita. ¶ Error conditionis hic dirimit, si sit deterioris ꝙditionis, vt si credo ꝙhere cũ libera, & ꝙho cũ serua. de ꝙiu. seruo. c. 2. & fi. ¶ Fortunæ, & qualitatis, nõ dirimunt, vt si credo ꝙhere cũ virgine, vel cũ diuite, & ẽ cognita, vel pauper. 29. q. j. c. j. Et dic vt ibi, si licita fuit ꝙditio apposita, de quo j. de cod. appo. per totũ. Votũ, de quo videbis j. g cle. vel vo. ¶†Cognatio dr̃ triplex. s. spiritualis, carnalis, & legalis. De his aũt, an & qñ impediãt, dicã in suis tit. in tit. de cogna. lega. & de eo, q dux. consang. vxo. suæ. & de ꝙsang. & affi. Vbi prosequar q̃ tangit hic Io. An. in prin. Crimẽ. Quædã sunt delicta, q̃ inhabilitant quẽ ad matrimoniũ, de quibus dicã j. de eo, qui cogno. ꝙsang. vxo. suæ. c. transmissæ. Cultus disparitas. De hoc 28. q. j. caue. & c. seq. dicã. j. d diuor. gaudemus. & c. qñ. Vis, vt qñ quis metu ꝙpellitur, hoc declarabo j. de spon. c. cũ locũ. j. eo. consultationi. Ordo sacer. de hoc in ti. qui cle. vel vo. Ligamen. si alligatus est alteri vxori, nõ valet cũ sc̃da. de quo j. eo. c. fi. de consang. & affini. c. non debet. de spon. duor. c. 2. Honestas publica. c. referente. ibi in glo. 2. qui filij sint legi. De hoc dicam j. eo. ad audientiã, & de cõsang. & affi. c. non debet. Si coire nequibis. De hoc dicã de frigid. per totũ. Hæc oĩa impediũt & dirimunt. Q ędã sunt, q̃ impediũt, sed non dirimunt, vt tps feriatũ. de quo 33. q. 4. c. nõ debet. de feriis. c. capellanus. de ma. ꝙc. ꝙ interdic. ecc. per totũ. ¶†Votũ simplex, de quo dicã in tit. qui cle. vel vo. † Matrimoniũ aũt postq̃ ꝯctum est, nunq̃ dirimitur postq̃ copula est subsecuta. poterit tñ eius effectus separari, vt thori vel mutuæ seruitutis ꝑp adulteriũ. de quo de adul. & de diuor. per totum. Et hoc procedit tam in spirituali, q̃ carnali. Copula vero nõ subsecuta poterit dirimi ingressu religionis. de ꝙer. cõiu. c. ex publica. co. j. eo. c. cõmissum. ¶†Ad septimũ, qui admittuntur ad mr̃imoniũ impediendũ, dicã j. qui ma. accu. poss. vbi cadit materia. ¶†Vltimo, q̃ sunt bona matrimonij, dicã de ꝙdi. appo. c. fi. vbi cadit hoc. ¶ Sub generali diuisione liber iste primo ponit generalem

generalem rubricam materiæ tractandæ. Secundo agit de habilitate & inhabilitate perſonarum pp æratē ad actum matrimonij, in tit. de deſpon. impub. Tertio agit de quodā vitio impēdendo matrimonio ab eccleſia damnato, in tit. de clan. deſpon. Quarto, de quodam ꝓhendi modo ab eccleſia non improbato, in tit. de condi. appo. Quinto, incipit tractare de impedimento matrimonij. Et primo de impedimento voti, in ti. qui de. vel vo. Secundo de impedimēto criminis, in tit. de eo, qui du. in ma. Tertio, de quodā dubitabili, an ſit impedimētū, in tit. de coniug. leproſorum. Quarto, de impedimēto ꝓdōnis in tit. de coniu. ſeruo. cui annectit rubricā ſequentem. Quinto, de impedimento cognationis ſpiritualis, in titu. de cogna. ſpiri. Sexto, de impedimēto cognationis legalis, in tit. de cog. lega. Septimo, de impedimento affinitatis, in rit. de eo, qui cognō. conſang. vxo. ſuæ. Octauo, de impedimēto cōſanguinitatis & affinitatis ſimul, in tit. de ꝓſang. & affi. Nono, de impedimento coitus, in tit. de frigid. & male. Vltimo, de quodam impedimento temporali, in tit. de matrimo. contrac. ꝓ interdict. eccl. ¶ Sexto, principaliter tractat de effectu matrimonij, in tit. fil. ſint legi. ¶ Septimo, de matrimonij accuſatione, in ti. qui ma. accu. poſſ. ¶ Octauo, de cauſis matrimonium ſeparantibus, vt in tit. de diuor. ¶ Nono, de quibuſdam accidentib. ad matrimonium, in ti. de dona. inter vir. & vxo. ¶ Vltimo tractat de quibuſdam pēnis per ius ciuile impoſitis circa contractum ſecundarum nuptiarum, in tit. de ſecun. nup.

De ſponſalibus & matrimonijs. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur, & valet.*
2 *Matrimonium non inficit diuerſitas patriæ & originis.*
3 *In contractu matrimonij attenditur locus viri.*
4 *Contrahētes vbi ſunt diuerſi fori, attendit locus finis deſtinati cōtractus.*
5 *Ius commune diuerſum non datur ad diuerſitatem locorum.*
6 *Nomina quando ſunt appellatiua, idem eſt dicere Saxo, quod de Saxonia.*
7 *Suus, ſua, ſuum, pronomen non ſemper denotat dominium.*
8 *Matrimonium contractum non annullat defectus conſuetudinis ſæcularis, datis alijs ſubſtantialibus requiſitis.*
9 *Matrimonij cauſa olim tractari ſolebat in ſynodo.*
10 *Peccator notorius compelli poteſt ad pœnitentiam.*
11 *Contractus matrimonij cum alienigena fidei, non valet.*
12 *Statuta laicorum diſponentia circa contractum matrimonij, an valeant.*
In dote exigenda vel recuperanda, an attendatur conſuetudo patriæ contrahentis, vel loci contractus.

CAP. I.

1 DE Francia. ¶† Matrimonium conſenſu cōtrahitur, & valet, licet ſolēnitas, & conſuetudines patriæ non ſeruentur. hoc dicit. Primo ponit caſum. Secundo diffinit. Secunda ibi, diffinitur. ¶† No. primo, q diuerſitas patriæ & originis inter ꝓhentes non inficit matrimonium, dummodo adſint alia ſubſtantialia ad matrimonium. ¶† No. ſecundo, q vbi inter ꝓhētes non diſponitur aliquid de cōſuetudine in cauſa matrimonij & ꝗctus, quo ad ſolennitates ꝗctus attenditur locus viri, & ſic locus finis deſtinati ꝗctus. Et eſt ſpeciale in dote, & matrimonio, vt quo ad conſuetudines, & ad ſtatuta attendatur locus non rudis materiæ ꝗctus, ſed locus deſtinatæ executionis ꝗctus. Ad hoc, l. exigere, ff. de iudi. & quod ſcribit Bar. in l. j. C. de ſum. Trini. & fide catho. c. licet. Secus in alijs ꝗctibus, vt l. ſi fundum, ff. de euic. Nam dato q quo ad forum ſortiri attenda tur locus deſtinati ꝗctus, de fo. compe. dilecti, non quo ad materiam ꝗctus ſubijciendam diſpoſitioni ſtatuti. in d. l. ſi fundū. de quo in quæſtione diſputata per Cal. q̄ incipit, ſtatuto. Et ſic non ſemper materia ſubiecta diſpoſitioni ſtatuti ſequitur regulā fori ſortiendi, vel aliter. ¶† No. tertio, q vbi ꝓhentes ſunt diuerſi fori, & ꝗctus inſunt in diuerſis locis, quo ad materiam ꝗctus ſubijciendam diſpoſitioni legis attēditur locus finis deſtinati ꝗctus. Aut ergo ambo ꝓhunt in eodem loco, & locus materiæ ꝗctus attenditur. Aut in diuerſis locis, & locus finis ꝗctus attenditur. Et nota hoc procedere, niſi partes de conſuetudine alterius loci conueniant, quia tūc nec locus ꝗctus, nec deſtinationis attenditur. Et dato q de iure, vbi ꝓhentes ſunt eiuſdem loci, debeat attendi locus vbi rudis materia ꝗctus agitatur, vt eſt caſus in d. l. ſi fundū, ff. de euic. & de reg. iu. ſemper in ſtipulationibus. tamen vbi ſunt diuerſorum, attenditur locus, in quo executio, & finis ꝗctus deſtinatur. Vel eſt ſpecialē in matrimonio, ſicut in dote, vt in d. l. exigere, de iud. & no.
5 Bar. in l. j. C. de ſum. Trini. ¶† No. quarto, q ad diuerſitatem locorum datur aliquando diuerſum ius municipale, licet non debeat dari diuerſum ius cōe. l. ſi. C. de temp. appella. de conſt.
6 c. j. li. 6. ¶† No. quinto, q idem eſt dicere Saxo, quod de Saxonia. Idem Peruſinus, quod de Peruſio. Et hoc eſt verum, qñ nomina ſunt appellatiua. Ad hoc allegat Bar. in rubri. ff. ſo. mat. Dixi in ſalutatione Decretalium, & an à nominis interpretatione valeat argūm. de præben. cum ſm. ¶† No. ſexto, q prono
7 men, Suum, non ſemper denotat dominiū. Vide gl. de poſtu.
8 c. j. & de præben. pro illorum. & de dictione, Idem. ¶† No. ſeptimo, q defectus conſuetudinis ſecularis non annullat matrimonium, datis alijs ſubſtantialibus requiſitis. Et per hoc patet erga vinculi matrimonialis ſubſtantiam, laicorū conſuetudinem nihil poſſe. De quo per Io. And. de hæreti. c. j. lib. 6. Idē Iac. Bu. in l. j. ff. de conſti. princ. & hoc tene. Non ob. l. hac edictali. C. de ſecun. nup. & l. ſi tutor. C. de ma. ꝛc. Quia vel illæ leges non tenent, vel ideo tenent, quia à canonibus ſunt approbatæ. 10. diſt. ſi in adiutorium. Et idem credo de illis legibus, in l. j. C. ſi rec. prouin. & c. Secus autem in ſtatutis, quæ in materia quo ad canones ſunt reprobata, co q approbata non apparent, vt no. de ſolu. c. fi. & de conſti. c. eccleſia, & de iud. nouit. Tene, q illæ leges non tenent, vt no. de ſecun. nup. c. fi. Quicquid dicat Cy. in l. ſi tutor. C. de matri. ꝛc. inter pupil. credo q hoc ſit etiam quo ad hæreditates, vt tale cenſeatur matrimonium, quia hæc eſt materia eccleſiæ, vt no. in d. c. fi. & qui filij
9 ſint legi. per venerabilē. ¶† No. octauo, q ſynodus olim de cauſis matrimonialibus cognoſcebat, quod hodie dicam de conſang. & affi. c. j. ¶† No. nono, q tranſgreſſor Euangelicæ legis, & præcepti Apoſtolici, incurrit peccatum mortale, & ſubijciendus eſt pœnitentiæ. Et ſic nota, q vbi peccatū eſt manifeſtum, quis cōpellitur ad penitētiam. ¶ Vltimo ex fine collige practicā ſententiandi, qñ vna eſt dimiſſa, & alia ſuperinducta. Et ex hoc nota practicā libelli, gd petere habeat. ¶ In hac determinatione colliguntur duo, prima facie obuiantia validitati matrimonij, diuerſitas originis perſonarum, & diuerſitas legis. Ante oīa declaremus, in quo eſt diuerſa conſuetudo legis mariti, & coniugis. Dic, fortè dictabat cōſuetudo Francorū, q pallium ſupponeretur tpe ꝗctus, vel q pileum poneretur in capite alterius coniugum, vel q parentes ſponte aliquid donent ſponſo, vel erat conſuetudo in Francia, q ſi mulier diſpliceret prima nocte, poſſet eam maritus relinquere. Et hanc legem docebant à Carolo datam. tex. in c. canonum, dicit quod erat cōſuetudo de dotando vxorem. Vnde dicit ibi, deſponſauerat, &
11 dotauerat. ¶† Vnde venio ad primum, & vī q ꝗctus cum alienigena non valet 28. q. j. caue. Sol. Contrariū loquitur de alie-
12 nigena fidei, hic patriæ. ¶† Secundo oppo. q ſtatuta valeant circa ꝗctum matrimonij, vt videmus in ſtatutis de lucrāda dote obſeruari, de teſta. Raynutius. ſ. de ſo. compe. ex parte B. Itē vī, q tales ſolennitates erga matrimonium per conſuetudinē, & ſtatuta introductæ ſeruandæ ſint. 30. q. 5. aliter. Primum ſignant Doc. fm Gl. ¶ Ad fm die, q quandoq; ſtatuta diſponūt, vel conſuetudines laicorum circa ſubſtantiam, & vinculum matrimonij. Quandoq; diſponunt de perſonis erga ſubſtantiam matrimonij. quandoq; diſponunt circa accidētia ad matrimoniū. Quandoq; diſponunt aliquid erga ſolennitates matrimonij. Quandoq; diſponunt erga perſonas ꝓhentium, habilitando, vel inhabilitando. Si ſtatuta diſponunt circa ſubſtātiam matrimonij, vel impediendo, vel inhibēdo matrimoniū, vbi eccleſia approbat, & non valet ſtatutum, vt hic, quia diſponit in materiam ad eccleſiam ſpectantē. Et hoc credo ēt quo ad hæreditates temporales, quia materia eſt eccleſiæ, vt patet j. qui fil. ſint legi. c. tuam. & ſ. de ord. cog. tuam. & in c. per venerabilē, qui fil. ſint legi. quicquid dicat Cyn. in l. tutor. C. de matrimo. ꝛc. inter pupil. Ideo leges, quæ exigunt in matrimonijs ad legitimationē prolis in ꝗctu nuptiarum dotalia inſtrā, non ſunt ſeruandæ, vt dicam j. qui fil. ſint legi. c. tanta. ¶ Quandoq; vero diſponunt circa matrimoniū, aliquam pēnā apponendo, per quam intimidatur ꝗctus matrimonij, vt quia apponant pēnam filijs ꝓhentibus matrimonium ſine conſenſu patris. Et aduerte, quia aut illæ pēnæ imponuntur, damnum infligendo, & non valet. hoc latè diſputat Io. And. de hæreti. c. ſtatutum. lib. 6. & de ſecun. nup. c. 2. Et hoc verū, quatenus ad leges, vel ſtatuta, quæ imponūt pēnam ſolo o lio ꝗctus. ¶ Quādoq; n. leges, vel ſtatuta imponūt pēnam in fauorem filiorū, vt quia pēna cauſatur ſuper aliquo fauore, & tunc valet ſtatutū, & lex, vt l. hac edictali, C. de ſecun. nup. Et no. Inn. & Doct. j. de ſecun. nup. c. fi. Bar. idem, ff. de conſti. prin. l. j. ff. de ſta. ho. l. Paulus. ¶ Quādoq; ſtatutum apponit pēnam, lucrum legis, vel à lege datum tollendo, & valet ſtatutum, vt no. gl. de hæreti. c. cū ſecundū, lib. 6. in gl. in ver. cæteroq; caſu. ¶ Quandoq; & tertio, principaliter diſponit circa accidentia matrimonij, & de dote lucranda, vel non, & bene valet ſtatutum, de teſta. c. Raynu. & quod ibi no. & hoc ſeruatur. ¶ Quandoq; ſtatutū diſponit circa ſolēnitates, & tunc licet talia ſtatuta, ex quo nō repugnant eccleſiæ, debeant ſeruari, adeo q non ſeruantes incurrant peccatum, tamen eorū omiſsio nō vitiat ꝗctum, quia per hoc non detrahitur ſubſtantiæ matrimonij. l. cōſensuū. ad hoc 27. q. 2. ſufficiat. 30. q. 5. aliter. Fatendum tamen q vbi cō-

suetudines tales omittũtur, si iuste sunt, quis peccatum incurrit, vt per hoc nuptiæ legitimæ non dicantur, & maximè induceit peccatum, quando omittuntur solennitates, quorũ omissione redditur matrimonium incertum, ſm aliquos. Gof. & Vin. ¶ Quandoq; disponũt de habilitate, vel inhabilitate personarum, & quid iuris, dicam j. de consang. & affi. quod dilecto. ¶ Sed in casibus, in quibus statutum valet loco, & potiſsimè quando disponit circa lucra dotis, est dubium quid si statutum loci viri aliter disponit, & aliter statutũ loci vxoris, quia fortè vnum de lucranda dote, aliud de non lucranda, quis locus debeat attendi. Abb. dicit, ꝙ seruabitur consuetudo loci contractus. 12. dist. illa. 8. dist. quæ contra mores. 12. dist. consuetudo. Si in loco contractus nulla est consuetudo, attenditur consuetudo loci viri, quia caput est mulieris, de frigi. c. j. & est tex. & Doc. ff. de iudi. l. exigere. Videntur velle, ꝙ debeat attendi locus viri, etiam si alibi contractus est gestus, quia executio contractus confertur in locum viri. Et ad hoc, l. contraxisse. ff. de act. & obl. Attenditur ergo locus contractus viri, & hoc sit speciale in matrimonio, licèt secus sit in alijs contractibus, quia attendimus locum contractus, vbi exercitus est. ff. de cuicti. l. si fundum. & l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. & no. in l. j. C. de sum. Trini. & de consuet. super rubrica, & ibi dixi. Dico sic. ¶ Quandoq; consuetudines diuersimodè disponunt super forma contrahendi, & si ambo contrahunt in vno loco, & attendi debet locus contractus, & si nulla esset cõsuetudo, seruandum esset ius commune. Si vero contrahentes cõtrahunt in diuersis locis, vt quia contrahunt per nuncium, vel epistolam, attendi debet locus viri, per supradicta, nisi de alio loco conueniatur, vt hic. ¶ Quandoq; statuta, vel consuetudines disponunt super modo exigendi dotem à muliere, vt si cõtractus est mitus in loco viri, attenditur locus viri, vt hic, & ff. de cuic. l. si fundum. Si contractus est initus secundum locum mulieris, si promissio est facta ab alio, quàm à muliere, vel à muliere, non est vis, quia destinata est solutio in locum viri, in dote est speciale, vt hic factus contractus ex destinatione attenda tur, & sic locus viri attenditur, argu. l. exigere. ff. de iudi. & no. Dy. ff. de act. & obl. l. contraxisse. Et sic intellige Bar. in l. j. C. de sum. Trini. & fide catho. Certe videtur idem in quocunq; cõtractu, per l. j. ff. de verb. sign. cum gl. Secundo, si contractus est initus in diuerso loco, quia vir contraxit per epistolam, mulier existente in vno, & viro in alio, attendit locus viri, nisi aliud conueniatur, vt hic. ¶ Quandoq; statuta disponunt super modo exigendi dotem à marito, & tunc aut ius agendi committitur ex obliquo accidenti facto, vel culpa, & attenditur locus culpæ, vbi est vir tempore culpæ commissæ. Ideo si reperatur dos ex adulterio, vel quia vergit vir ex tempore cõmissi adulterij, vel quo vergit ad inopiam. Facit quod scribit Bart. in d. l. j. vers. sed nunc videamus. Ad hoc, l. si vxor. ff. de iudi. Aut ius agendi committitur non propter aliquod factum partiũ, vel culpam, sed natura sui, vt ex morte, quæ soluit matrimonium, & aut ius exigendi dotem: & tũc aut vir est in loco, in quo erat ſm tempus contractus, & attẽditur domicilium viri, quia ibi est destinatus finis contractus, vt dicta l. exigere, & tenet Bar. in d. l. j. C. de sum. Trini. Aut alibi trãstulit domicilium, & ibi alia consuetudo seruatur, quàm in loco domicilij viri tempore contractus, & hic est casus dubius, ꝙ attendatur locus mortis. Facit, quia mors dat ius exigendi, & resoluit contractum. Igitur locus ille debet attendi, licut dictum in resolutione cõtractus, vt no. Guil. in l. qui certo loco. ff. de condi. indeb. & in l. j. C. vbi, & apud quẽ. per Cy. ad hoc, l. si vxor. ff. de iudi. ¶ Hæc quæstio decidit̃ per gl. j. quia scilicet attenditur locus obligationis ex contractu destinatæ, non locus obligationis purificatæ, & sic attenditur primum domicilium viri. Obligatio enim ad dotem, & dotis retentionem oritur tempore contractus conditionaliter purificanda per actum mortis. attẽditur ergo locus destinati ꝓctus, & obligationis tempore cõtractus, non locus purificatæ obligationis. Et hoc placet. Nam dato ꝙ tempore existentis conditionis oriatur obligatio, trahitur vinculum ad locum contractus, & finis contractus.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de futuro soluuntur, si sponsi inuicem se absoluunt.*
2 *Verba, Moneas, & cibus modis inducas, non inducũt præcisam coercionẽ.*
3 *Condit o tacita non facit actum conditionalem.*
4 *Fidei præstatio succedit loco iuramenti, & perficit contractum.*
5 *A matrimonij contractu per verba de futuro, possunt sponsi mutuo consensu se absoluere, & nu. 9.*
6 *Sententia quandoque operatur, vt matrimonium contractum per verba de futuro adimpleatur.*
7 *Iuramẽtum ordinatũ ad comodũ certæ personæ potest remitti per partẽ.*
8 *Contractus matrimonij habet se ad instar societatis.*
10 *An soluere à vinculo iuramenti an possit Papa.*
13 *A iuramento per vim, & dolum extorto absoluit Episcopus.*
14 *Canonici iurantes obseruare statuta ecclesiæ, si voluntate communi veniãt contra, an dicantur periuri.*

CAP. II.

1 PRæterea. ¶† Soluuntur sponsalia de futuro, si sponsi inuicem se absoluũt. h. d. Primo iubet moneri. Secunda ibi, si autem. diffinit quid iuris cum monitioni non parent, rationem & 2 similitudinem vnã inducens. ¶† No. primo, ꝙ hæc verba, Moneas, & omnibus modis inducas, nõ inducunt præcisam coer- 3 cionem. ¶† Secundo no. ꝙ actus dicitur purus, cui non inest expressa, sed tacita conditio, de hoc. ff. de cond. & demon. l. cõ- 4 ditionis, quæ extrinsecus. ¶† No. tertio, ꝙ fidei præstatio loco iuramenti, perficit ꝯctum, qui solo nutitur consensu. ¶ Quan- 5 doq; surrogatur loco iuramẽti. ſ. qđ me. cau. ad aures. ¶† No. quarto, ꝙ etiam à sponsalibus de futuro fidei præstatione finmatis mutuo consensu possunt sponsi inuicem se absoluere; secus est à ꝓrio, in matrimonio de p̃senti. ¶ Et ex hoc habes, ꝙ regula, quæ dicit, ꝙ ab initio volũtas, &c. vt in regula, quod semel, de reg. iur. li. 6. Et illa regula est vera, altera saltem parte prosequente. Secus si vtraq; consentit absoluere, quia sponsa- 6 lia dependent à partium consensu. Et per hoc dico, † q̃ sentẽtia contra sponsalia de futuro transit in rem iudicatam, quia cum partes possunt consentire, & dissolutionem sponsalium earum acquiescere, facit sniam transire in rem iudicatam. Et de hoc est tex. ꝛ. de prob. iurauit. & dixi de testi. fraternitatis. 7 ¶† No. quinto, ꝙ iuramentum, vel fidei præstatio ordinatum ad commodum certæ personæ, potest remitti per partem, cui respectu vinculi cum Deo contracti, quia Deus recipit vinculum conditionaliter, nisi pars remittat, vt patet de iureiur. 8 quemadmodum. cum ibi notatis. ¶† No. sexto, cõtractum matrimonij habere instar contractus societatis. leges ergo socio, possunt induci ad materiam matrimonij, per hãc decretalẽ: dr enim socia diuinæ & humanę domus, vt l. si aduersus. C. de crim. expil. hæred. hic agitur de vna virtute spõsaliorum 9 iuro firmatorum, aut fidei præstatione. ¶† Duo obuiant ei, si litera dicit: Primo obuiat, quia si promissio fuit, puta absque omni conditione, ipsa est purè seruãda, & ex quo nulla subest conditio, iurm omnino est seruandum. 22. q. vlti. c. nullus. Secundo obuiat, quia si iuramento, aut fidei p̃statione ꝯcta sunt, inuicem se absoluere non possunt, j. eo. ex literis, & c. requiruit. Item quia dissoluere iurm, vel quod iuramẽti loco est, spectat ad solum Papam, imo nec Papa potest turẽ sine causa. de elec. venerabilem, & patet ex notat. de iureiur. in c. debitores, & c. verum. Sol. Licèt sponsalia essent pura à conditionib. extrinsecis, non erant tamen pura ab intrinseca, pp cõditionem quæ inest, si placuerit illi, ad cuius commodum iuratur. de reiur. quemadmodum, & c. 2. ¶ Ad secundum duæ sunt opi. in gl. Vna est, ꝙ possunt se inuicem absoluere. Et secũdum istam opi. decre. nullam obtineret dispensationem, quia sic esset de iure cõi. Primo, quia oĩs res per quoscunq; casus nascitur, &c. vt j. e. j. de reg. iur. & l. nihil tam naturale. ff. eo. tit. Secundo, ꝙ inest conditio, nisi à parte, in cuius cõmodum dirigitur actus, remittatur. de iureiur. c. quemadmodum. ¶ Secunda opinio Hug. qui sequitur glo. ꝙ non possunt se absoluere, per ꝓria, & per hanc dicre. quæ in hoc continet dispẽsationem, quia hoc tolerat ecclesia, ergo nõ est de iure, sed ex dispẽsatione. ¶ Dic, si quæritur an matrimonio contracto possint coniuges se absoluere. Dic, ꝙ non, quia eo perfecto vinculum à Deo firmatum est, & non plus pendet ex partium voluntate, vel potestate, per illud, Quod Deus coniunxit, homo non separet, vt no. de transl. præla. c. inter corporalia. Si autem sponsalia tm sunt ꝯcta, possunt dissolui voluntate vtriusq; . Dic, ꝙ sic, ne deterius inde cõtingat, vt hic. Et si dicas, ad quid mandat induci ibi, modis omnibus? Dic, ꝙ ob infamiam periurij, & licèt verè non sint periuri, notantur tamen in conspectu hominum, ꝙ venerint contra iuramentum, si in alterius dissensu tolli possit, dic si est deuentum ad contractum cum alia de p̃senti, contracta sunt sponsalia, & ideo matrimonium valet, & sic tali actu facti alterius voluntate dissolui possunt, & tunc non sunt monendi, nec compellendi inuicem. j. eo. sicut. Si non est ad hoc deuentum cum alia, compelluntur, non tamen sunt monendi, sed compellendi. Dicit gl. Doct. hic contradicunt in c. requisiuit. Et per hoc patet responsio ad illud c. & c. ex literis. j. eo. licet ꝙ hoc verum, ne deterius inde contingat. Et ita tenet Io. An. hic in sũma. Non obst. quod dicitur, ꝙ alius Papa non potest dissoluere iuramentum, quod à Papa dependet. Aduerte, Io. An. ponit hic bona verba Spec. in tit. de iureiuran. in tertia parte, in vers. quid si aliquis, & de legato, §. nunc ostendendũ. ver. hoc quoq; notandum. Dic, qnq; iuramentum dirigitur ad solum Deum, & hoc consitat, ꝙ solus Deus, & Papa potest remittere ex causa. Quandoque iuramentum dirigitur ad Deum, & ad partẽ, & animo obligandi parti tantũ, & hoc cõ-

stat,

stat, & non Deum, & tunc si iurm decernit fauorem Dei, non potest remitti per eum, cui iurauit, sicut si iurauit tibi ad vtilitatem Titij, non posset mihi remittere iurm ad præiudicium Titij. Si concernit tantum fauorem eius, cui præstitum est iurm, ipse potest mihi remittere, vt hic, quia semper habet conditionē, nisi ille remittat. de iureiuran. c. quemadmodum. Si cōcernit cōem, vel alterius tertij, planum est q̄ non potest remitti p partem, nisi ille tertius, vel cōe remittat, in cuius fauorem est præstitum iurm. Q uandoq; est dubium, an voluerim me obligare iurō Deo, vel homini tantum, & tunc attende materiā. Si materia est talis, in qua magis verisimiliter intendo placere Deo, q̄ homini, vt quia est de aliquo licito faciendo, vel abstinendo ab illicito, vt si iurauit intrare religionem, vel ire vltra mare, vel non fraudare mensuras, vel pondera. de emp. & vēd. c.j. Vel abiurauit adulteram. de eo, qui duxit in matrim. cū habet. Vel si iurauit de lucro dare fabricæ ecclesiæ, & similia, & tunc cēsetur iurare soli Deo, & solus Deus potest absoluere, vel habens potestatem ab eo. Si materia concernit vtilitatem partium, iurm in dubio vr̄ referendum ad obligandum parti, & Deo recipienti loco partis ad commodum partis, &c. ideo pars remittere potest, quia Deus vinculum recipit conditionaliter, nisi pars remiserit. Per hoc patet, q̄ Bart. bene dicit in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. qui dicit, q̄ iurm de iure canonico producit actionem, quia non ordinatur ad obligandum parti, sed Deo tantum, quia imò saltem in consequentiam consentit obligare parti, & Deus recipit loco partis. Per quod credo, q̄ de iure canonico ex pacto & iurō agi possit, quia nuda voluntas spondentis habet casum sufficientem obligandi de iure canonico, cum Deus solum recipiat. 22. q. 5. iuramenti. Et si dicatur, de iure ciuili non oritur obligatio, etiam naturalis, vt d. l. si quis pro eo. ergo ibi non est consensus obligandi parti. Respondeo, non oritur nālis de iure ciuili, quia illud ius Deū non cognoscens, non habuit ratam receptionē obligationis à Deo tanquā à tertio. & quia s̄m illud ius non erat obligatio ex sola sponsione non directa in partem, & ad vtilitatē pārtis, sed ex consensu mutuo tanquā à tertio: sed cum ius canonicū sit minister voluntatis Dei, ideo habuit ratam illā obligationem obligandi Deo recipienti ad cōmodum partis, & parti oritur actio de iure canonico, & per partē remitti potest. Si materia est indifferens. s. quia nec per hoc plus placet Deo, nec tangit cōmodum partis. dic q̄ adhuc pars non posit remittere iurm. dicit Spec. vbi s̄. Et est dictum Ray. in Sūma, de iurō, & periurijs, paulo ante finem, vt ibi dicit Io. An. in addi. Spec. Per hoc 9 soluit reuerēdo in Christo patri, magistro Lucæ generali ordinis Humiliatorum in Florentia, q̄ iurm præstitum per fratres generaliter de rennnciando liberè in manibus eius dignitatem, si ad eū contingeret promoueri, non posset per generalem remitti, quia in hoc plus intendit Deo placere, se astringendo ad maiorem obedientiam, à qua ipse non potest absoluere. ¶†An autem Papa sui causa possit absoluere, facit quod no. Inn. de renun. c. cum pro graui. quod non. Hoc verū, exceptis his casibus, in quibus auctoritas Papæ censetur excepta, vt no. de iureiur. quanto. super 2. gl. Vide in Spec. de leg. §. nūc ostendendum. ver. 24. Vbi patet, an Legatus absoluit. Et vide Thomam in 2. 2. q. 19. arti. 9. vbi tenet, q̄ potest iurm Eps cō- 11 mutare in melius, sicut votum, vt no. in d. §. ¶†Item absoluit Eps à iuramento dolo, vel metu extorto. de quo per Doct. de iureiurān. debitores. eo. tit. c. verum. Et hæc sufficiant pro præ- 12 senti, quia materia pertinens nō est. ¶†Ex his potest decidi dubium, an si canonici iurauerunt statutum, vel collegium, & iurant contentum in statuto, an si deliberant cōi voluntate veniendi contra statutum, ipsi dicantur periuri? Dico q̄ si statutum concernat priuatam eorū vtilitatem, q̄ absque pœna periurij videntur posse venire contra statutum, aliàs non. Et hoc tenet Io. An. in addi. Spec. in tit. de iuramento. in ver. sed pone, aliquis. & dixi in c. j. de his, quæ fiunt à maio. par. cap.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium cōtractum inter maiorem septennio cum proxima septennio, in qua malitia ætatem suppleat, valet.*
2 *Sponsalia licitè contrahuntur in ætate 7 ptem annorum.*
3 *Affectus quandoque attenditur non ad effectum deductus.*
4 *In dubijs tutius eligi debet.*
5 *Matrimonium potest dissolui ratione publicæ honestatis.*

CAP. III.

1 SVenis. ¶†Si maior septennio cum proxima septē, sponsalia c̄hat, oritur ex his iustitia publicæ honestatis, maximè si tentauerunt commiscēri. h. d. Primo decisè narrat factum, & casum dubium, quem secundo 2 duplici ratione diffinit. Secunda ibi, quia igitur. ¶†No. primo ætatem habilē ad sponsalia. s. ætas septem annorū tam in mas- 3 culo, q̄ in fœmina. ¶†No. secundo, q̄ quandoq; attenditur ēt affectus non ad effectum deductus, si deuentum est ad actus facti, non ad effectum deducti natura repugnāte. ¶†No. tertio, 4 5 in dubijs tutius eligendum esse. ¶†No. q̄ impedimentum publicæ honestatis quandoq; creatur à sponsalibus de præsenti, quo ad verba, quæ etiam non transeunt in c̄tum sponsaliorū de futuro, natura, vel ætate repugnante. Et hoc creatur duob. intercedentibus, c̄tu de facto, & de præsenti intercedente, & facti executione, q̄ coniunx fuerit ad domū traducta, hæc est causa remota. Causa proxima tunc creandi hoc impedimentū est duplex dubium. Tentatus copulę licèt nō potuerit, & quia quanquam de facto coniunx dici potuit, ex his creatur impedimentū, quia honestum non vr̄, q̄ hæc sit vxor alterius consanguinei, vel q̄ ipse habeat aliquā consanguineam eius, quā fortè tentauit ad copulam, & quia eius quanquā de facto coniunx dici potuit attentis verbis c̄hendi, per hoc patet, q̄ alterū ex his duobus deficiens impedit hoc impedimentū produci. ¶Ex fine collige practicam libelli super diuisione matrimonij c̄cti impediente publica honestate. Hic habemus duo dubia. Primo, q̄ in dubijs via certa est eligenda. Secundo habemus, q̄ hoc dubio pendente cum inhabili ætate matrimonio c̄cto inducitur publica honestas propter dubium tentatus, ēt dato q̄ subsit hic ætas legitima ad sponsalia. ¶Ex primo arguit gl. q̄ s̄nia non potest esse certa, nisi factum certum sit, allegat gl. cōcor. de fi. instru. cum inter. Sol. Ibi factum est certū, quia actore non probante, pro reo p̄sumitur, & pro eo fertur s̄nia. ¶Ad s̄m, quod tangit glo. in vers. sed quæritur, vr̄ q̄ non posset esse dubium de publica honestate. Nam vel puella ante septimum annum completum dissensit, & sponsalia sunt nulla, & per consequens nulla publica honestas causatur ex illis sponsalibus, j. tit. j. c. literas, & c. accessit. Aut consensit post septennium tacitè, vel expressè, quia consensit, vel non dissensit, & tunc adhuc res est certa, quia valent sponsalia, & inducitur publicæ honestatis iustitia. Nullo ergo casu dicatur hæc materia dubia. j. c. sponsam. & j. tit. j. c. continebatur. Sol. Dicit gl. dic, q̄ non durauit in matrimonio vsque ad septennium, vel quia recessit, vel quia mortua, & tentauit, & sic constabat quod tentauerat, sed non constabat, q̄ cognouit. Et ideo pp hoc dubiū copulæ malitia supplet ætatem, & ostenditur fuisse habilē, & per hoc inducitur honestas publica ex illa præsumptione malitiæ, quæ ætatem in sponsalibus supplet, q̄ resurrexit ex tentatu, vt sic in sponsalibus malitia suppleat, sicut in matrimonio supplet. j. tit. proxi. de illis. Tu dic intelligendo decre. prout de bet intelligi, imaginando obliquos casus. ¶Primus, qñ sponsalia c̄cta sunt de futuro tm̄ inter inhabiles ætate ad sponsalia, nec alia subsecuta est transductio, vel alius actus, & ex talibus sponsalibus non oritur publicæ honestatis iustitia, nisi aliter ratificentur, vt in iuribus s̄. allegatis. ¶Secundus casus sit, qñ sponsalia de futuro inter inhabiles ætate sunt c̄cta, & postea sunt ratificata tacitè, vel expressè trāscursū ætatis legitimę ad spōsalia de futuro, & ex hoc inducitur publica honestas, vt in c̄rio. ¶Tertius casus est, si spōsalia de futuro sint c̄cta inter habiles ætatis ad sponsalia, & vltra etiam interceſsit tentatus, & de hoc constat, & satis credo, ex ratione huius decre. q̄ inducatur publica honestas: quia ex quo tētatus adest, nulli dubiū q̄ non est honestū, vt consanguineus habeat tentatā à q̄sanguineo, nec q̄ ipse habeat q̄sanguineā tentatæ. Hic tm̄ casus non est, quia non loquit̄ qñ matrimoniū c̄ctū est de p̄senti. j. ti. j. c. attestationes. & hoc tenet Host. hic, & Gof. quia agnosci potuit, licet immaturè. ff. de iureiu. l. si stuprū. & quia facilius est pati, q̄ agere. ¶Quartus casus est, qñ habet sex annos cum dimidio, & c̄xit sponsalia, vel matrimonium de præsenti, & est doli capax ad sponsalia, & hoc cōstat, & inducitur publica honestas s̄m Doct. Hic tm̄ casus meo videre non est hic, licèt aliqui sic intelligant, & hoc tenet Host. in Sūma, de spō. §. si quis fit. ver. effectus. tangit etiam Arch. & ibi Io. An. de despon. impub. c. j. li. 6. in ver. maiores. & dicit Io. 30. q. 2. in sūma, & Gof. in sūma, de spon. §. & no. istud. tenet, & recitat quod aliquādo c̄ctum, & quod debent esse ætatis perfectæ. Allegat quod dī de professione, de reg. c. ad nostram, & c. cum ad monasterium. Item, quia non vr̄ habere limitationem scriptam in iure, stabitur ergo regulæ. Arch. dicit, q̄ primum locum habet, quando malitia supplet ætatem, & mulier tentata fuit, vt hic. Nā proxima septennio si plus intelligit, q̄ fortè minores cōsueuerūt, quia non valebit iste consensus, cum malitia supplet ætatē in matrimonio, suppleat etiam hic. Propter asperitatem autem religionis specialiter est inductum, vt non suppleat in religione ætatē. ¶Q uintus casus est, quando non est proxima septennio, & c̄xit sponsalia de futuro, & dubium est, an sit tentata, & si aliquod factū interceſsit, propter quod probabile sit dubiū, an sit tentata, satis credo ex ratione huius decretalis, q̄ inducatur publica honestas. Sed adhuc hic casus non est directus. ¶Sextus casus est, qñ mulier in ætate non habili ad sponsalia,

contraxit matrimonium de præsenti, & transducta est ad domum viri, & est probabile dubium, an fuerit tentata: pendēte hoc dubio, quia potuit tentari, etiam dato ꝙ non sit cognita, credo quod ex hoc matrimonio, quia ex hoc dici potuit vxor, & ex hoc dubio, quia tentari potuit, credo quod oriatur q̄dā publica honestas, q̄ hoc casu surgit non ex meris sponsalib. veris vel fictis, nec ex vero matrimonio, sed ex inualidis sponsalibus de præsenti ꝑ tentatum, ex quo surgit, sicut in veris sponsalib. q̄dam publica honestas impediens matrimonium ꝑ dubium tentationis, vt dixi, & quia de facto potuit dici vxor, vel cōiunx. Et hoc est, quod voluit hæc decretalis. Per quod dico, ꝙ intelligentes hic quod assuit tentatus, & de eo constabat, licèt dubitaretur de copula, dicunt Doc. ꝺ tex. ibi, forsitan tētauit. Hic. n. tentatus erat dubius, non solum copula. Per quod dico, ꝙ etiā si cōstaret, ꝙ hæc mulier esset virgo, ꝙ per hoc nō impediretur publica honestas, q̄ surgit ex solo dubio tētatus, & quia inhonestū esset, ꝙ haberet illam, quæ potuit, quanquā impropriè, saltem tm̄ de facto esset coniunx, quicquid sentiāt hic Doc. licèt Host. sentiat hic ꝺrium, per c. fi. j. eo. Et hoc, qa publica honestas surgit ex coniugio, quia potuit esse cōiunx, si fuerit cognita. j. tit. seq. de illis. & ideo tex. declarare noluit, quia dubiū esset proditionis animæ, si pro scdo matrimonio daretur sntia ꝺ primum matrimonium. Et ex hoc dico aliud, ꝙ si constaret, ꝙ tentatus non interfecerit, posito ꝙ matrimonium fuisset quo ad verba ꝺctum inter inhabiles ætate ad spōsalia, non haberet locum decretalis ista. ¶ Septimus casus est, quando adest tentatus extra naturalia, sed non affectu maritali, & talis non inducit affinitatem, nec publicam honestatem. Ideo si aliquis infans non calore matrimonij, nec spōsalium, tentasset puellā, & hoc probaretur, si nō est cognita, & hoc cōstat, non impedi retur matrimonium, ſm hanc decre. Doc. ad hoc 35. q. 3. extraordinaria. Et per hoc soluitur ꝺrium gl. fi. Arch. tamen tenet solum tentatum inducere publicam honestatē, per c. fi. & c. iuuenis, j. eo. de spon. Io. An. hoc nō tenet, sed dicit, ꝙ publica honestas fundatur super sponsaliorū consensu, nec inducitur per nisum copulæ, imo nec per copulā, quia deficientibus etiam sponsalibus, licet posset inducere affinitatem, non inducit publicam honestatē. Fatetur tamen, ꝙ si spōsalia sequuntur, solus ad copulam nisus fortificat publicā honestatem, vt hic: & hoc, quia per illud fortior consensus appareret, vnde nisus induceret solo vno casu, quando infantes ambo, vel alter ꝺherent sponsalia, quę non tenent, quia si post infantiam consentirent in nisum ad copulam, haberemus publicam honestatem, sed non inquantū esset copula, vel nisus ad copulā, sed inquantum haberet de signis cōsensus. j. de despō. impub. c. j. li. 6. ¶ Quæro, vnde processit impedimentū publicæ honestatis. Dic, ꝙ nec ex affinitate, nec ex cōsanguinitate, sed ex quadam honestate, quæ in matrimonijs ꝑsideranda est. ff. de ritu nup. l. semper. voluit ecclesia statuere hoc impedimētum efficax ad dirimendum matrimonium, vt hic, & potuit esse causa impulsiua, quia experientia docuit grandes brigas, & inimicitias inter cōsanguineos, qñ vni despōsatam aliquis de consanguinitate procurauerit habere, vt hic dicit Io. And. & Host. & hoc plenè per Io. An. & Arch. eo. tit. c. j. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Ex sponsalib. cū consanguinea cōtractis oritur iustitia publicæ honestatis.*
2 *In matrimonio contrahendo quilibet potest se opponere in casu prohibito ab ecclesia.*
3 *Testis & accusator quis esse pōt in causa matrimonij ꝓhibiti per ecclesiā.*
4 *Scriptum in columnis, vel in terra, etiam sanguine, præsumitur auctenticum, & an indistinctè fides adhibeatur.*
5 *Sponsalia nulla ex aliquo impedimento extrinseco data forma, & personis habilibus, inducunt publicæ honestatis iustitiam.*
6 *Sponsa de facto quandoque comprehenditur appellatione sponsæ.*
7 *In peccati materia quando intromittit se ecclesia.*
8 *Iurans temerè, peccat mortaliter.*
9 *Peccator notorius, vt ad pœnitentiam compellatur, exigitur ꝙ peccatum sit enorme, & publicum.*
11 *Matrimoniū contractū cum sponsa fratris, veteri Testamēto erat validū.*

CAP. IIII.

1 AD audientiam. ¶ †Ex sponsalib. ꝺctis cū consanguinea oritur iustitia publicæ honestatis. h. d. Duo facit. In prima parte narrat factum, quod in secunda parte decidē-
2 dum cōmittit. Secūda ibi, sed quoniam. ¶ †No. ꝙ quilibet de populo se opponere potest, ne matrimonium ꝺhatur in casu
3 ab ecclesia prohibito. † & idem in talibus potest esse accusator, & testis. ¶ †No. secundo, ꝙ aliquid scriptum præsumitur
4 auctenticum. 21. dist. habeo. Etiam si in columnis sit 34. q. 2. sanè. Et idem si in terra. 3. q. 7. c. postulatus. Etiam si cum sanguine. ff. de test. mili. l. milites. Vide de istis inscriptionibus glo. q̄ dicit, qñ fides eis non adhibeat. de iureiur. quāto. Allegat C. de reli. & sump. fu. l. in monumentorum. vide etiam Host. & Io.
5 An. de prob. cū causam. ¶ †No. tertio, ꝙ sponsalia nulla ex aliquo extrinseco impedimento dato forma, & personis habilibus, inducunt publicæ honestatis iustitiā, & sic qñq; præstatur
6 impedimentum, quod nullo iure subsistit, qñ. s. solum factū ꝺ iure ponderatur. ¶ †No. ꝙ verba legis qñq; intelligūtur, prout sonant in facto, qñq; in causa plus attenditur factū, q̄ iuris effectus. Nā hic appellatione sponsæ ꝙprehenditur sponsa de facto. Ad hoc, l. j. in fi. ff. de his, qui no. infa. & l. quid ergo, §. nūq; aūt. eo. ti. & vide C. si mā. ita fu. l. fi. & qđ dixi in decre. qđ circa
7 de elec. ¶ †No. quarto, ꝙ ecclesia in materia peccati non solet se intromittit procedēdo ex officio de eo, ꝓut est in facto: leg.
8 ēt de eo, ꝓut est in fieri in inhibēdo. ¶ †Itē nota quinto argū. ꝙ temerè iurans peccat mortaliter. Quod patet, qa imponit
9 pœnitētia de peccato. † Et sic no. ꝙ pro publico peccato eccle sia præcisè ꝙpellit ad pœnitētiā. Ad hoc, s. c. j. gl. alle. ꝙcor. sed ſm gl. exigunt duo. s. ꝙ peccatū publicū, & enorme. 33. q. 2. c. cunq;. Hic agit ē de ortu, & origine publicæ honestatis, ꝓ cuius
10 origine declarāda gl. 3. tāgit hic aliqua. † Primo obuiat, qa ex nihilo nihil fit, sed spōsalia obuiante ꝙsanguinitate sunt nulla, ergo non inducūt publicę honestatis iustitiā, j. tit. j. c. literas, & c. accesit. Quod vinculū patet, qa tale vinculū est impotentiæ obuiante, vt in reg. impossibiliū, de reg. iu. li. 6. Dic, ꝙ qñq; sponsalia sunt nulla defectu ætatis, ex quo surgit defectus legitimi ꝙsensus, à quo ē principaliter mrimoniū, & sic deficit in illis principijs, & tūc nō inducit publicæ honestatis iustitiā. Qñq; actus vel sponsalia nō deficiunt in suo principio, sed ex aliquo accidenti ex iuris dispositione, quia ꝺcta ab habilib. ætate, & sunt ꝺcta subsistēte impedimēto ꝙsanguinitatis, & talia causa publicæ honestatis iustitiā, vt hic. Et si dicas, hæc spōsalia sunt nulla, ergo nullū debēt effectū producere. Dicit gl. ꝙ pro ignoranda honestate ius plus habuit respectū ad factum, q̄ ad ius. Dic, qñq; vinculum est nullum, inspecto iure naturali, & impositiuo, quia deficiunt principia, & ius resistit: & planum est, ꝙ non inducitur publica honestas, vt in sponsalibus in illegitima ætate ꝺctis. Si autem ius naturale assistit, quia sunt naturalia principia, sed ius positiuum resistit ꝓp accidentis impedimentum, & tunc actus habens aliquod principiū inspectæ naturæ, vt ff. de condi. inde. l. fi. id quod creat hoc impedimentū nō inducit: sed aliqđ nāliter, licet nullū ratione iuris positiui obuiante aliqđ inducit, qñ ius pōderat factū, nō iuris effectū. Et si dicatur, lex resistens impedit vinculū naturæ, vt l. si non forte, §. j. ff. de cod. indeb. l. & cū lege. ff. de fideiuss. Hoc verum quo ad iuris effectū, sed non tollit vinculū naturæ prout est in facto, vt in d. l. si id qđ dns. nec quo ad iuris effectū, quia trahit ex nudo facto. Et hoc tenet, qcquid dicat Francis. Vercel. qui dixit, ꝙ sponsalia nulla impediebant solū ꝺhere in primo gradu, quia hic erat hoc solū prohibitū, & non alibi, qđ reprobat
11 de despon. impu. c. j. in 6. ¶ †Obuiat scdo, & hoc tangit glo. 8. q. j. olim. vbi sponsam fratris licet habere. So. Cōtractū processit ſm tps veteris Testamenti, quo institutū fuit, quia permittebatur fratri accipere vxorē fratris ad sobolē suscitandā.

SVMMARIVM.

1 *Sponsus de futuro si ante copulam carnalem longo tempore se absentat, sponsa cum alio licitè contrahere poterit, nu. 5.*
2 *Sponsalia de futuro per quæ verba fiunt.*
3 *Sponsalibus contractis cognoscens sponsam, consummatur matrimonium, vt indissolubile sit.*
4 *A iuramento licèt quandoque discedere propter maius malum euitandū, vt hoc periurium licitum videatur.*
5 *Matrimonium vt licitè possit contrahere, alter ex sponsis propter absentiam alterius, quomodo consulatur contrahenti secundo.*
6 *Sponsalia quibus casibus solui possint.*

CAP. V.

1 DE illis. ¶ †Si sponsus de futuro ante carnalē copulā per longū tps se absentat, sponsa cū alio ꝺhere poterit. h. d. Communis diuisio. Secūda
2 ibi, hoc tibi. ¶ †No. primo, ꝙ per hęc verba, Promitto me ducturum talem in vxorem, sponsalia de futuro ꝺhuntur. Et sic patet, ꝙ verba executiua in futurum extenta non fir-
3 mant necessario de præsenti dispositiua. ¶ †Nota secundo, ꝙ post sponsalia cognoscens vxorem non potest ab vxore separari ratione absentiæ longi tēporis: & hoc ideo, quia ibi est matrimonium præsumptum. j. eo. c. is qui. ¶ No. tertio, ꝙ hoc est in alicuius libera potestate, qđ est in potestate exercendi, quod ad validitatē eius, qđ agit, hoc tū non omnino impune. ¶ No.
4 quarto, ꝙ actus gestus ꝺ iuramentum valet, etiā si sit spiritualis actus, contra theoricam Inno. de præben. dilecto. ¶ † Nota quinto, quòd etiam qnandoque permittitur periurium, & malum, vt maius euitetur. ad hoc 13. distinct. per totum.
5 ¶ † Hic agitur de potentia dissoluendi sponsalia. Aduerte, oppo. quod sponsalia non dissoluuntur absentia sola contingum,

j. c. in

j.c. in pñtia. qui ma. acc. pos. c. j. de secũ. nup. c. dñs noster. Solutio. Si sponsalia sunt de psenti, ga mrimoniũ ꝯctum est quãtumcũq; sit absentia longa, ab ea diuerti nõ põt, licet leges ciuiles aliud dicãt, ꝛ. vt li. non cõte. & qñ. §. finaũt. Et hoc, si certa est coniunx de vita viri: aliàs si certificata est de morte, verisimr excusaꝫ si ꝯhat. nunq̃ tñ valet scdm mrimoniũ stãte primo. Et qñ dicaꝫ pfectè certificata, vide gl. in auh. quam tibi allegat, ꝛ. vt li. nõ ꝓte. qñ. §. finaũt. In spõso de futuro dic, si spõsus est absens ex legitima cã teneꝫ expectare donec sponsus est absens, nisi ei p ecclesiam subueniaꝫ forte pp periculũ stimuli carnis, vt patet de eo, q̃ cogno. ꝓsang. vxo. suæ. Iordanæ. Si non est absens ex ltima cã, expectandũ est tps quentũ, si quentũ est, j. eo. sicut. Si non est quentũ, expectabiꝫ tps triẽnij, nisi ante pq̃ stimulos carnis ab ecclesia licentieꝫ, vt l. 2. C. de repu. Omni tñ casu si ꝯhit, valet ꝯctus mrimonij cum alio, sed sibi imponitur pña de fide mentita. j. eo. c. pe. in fi. & videbis. j. eo. sicut, in tertia gl. ¶ De scdo, q imponiꝫ pña huic mulieri ꝯhenti: sed vr q ꝯhendo nõ est in culpa, qđ vr ex eo qa ꝯhit ex pmissione ecclesiæ: ergo non dẽt pnitẽtia imponi, qa si est culpa accipiẽdo virum, ecclesia sibi hoc pmittere non dẽt. Dic q est in culpa si ꝯhat ẽt diu facta expectatione anteq̃ fuerit aliter certificata, an velit ꝯhere sponsus. Et si dicaꝫ, q ecclesia pmittere non deberet. dic, hoc pmittit, ne deterius inde ꝓtingat, s. periculum fornicationis. Sed dices, cum certum sit ipsam peccare rumpendo fidem, & dubium est de adulterio, qũo ecclesia pro euitando peccato dubio licet maiori pmittat certum? Dic q ex mẽte iurantium iusm obligauit ad ꝯctum sponsaliorum & mrimonij, dummodò non diu differaꝫ: sed quia hoc non fuit expssũ, ad cautelam iniungitur pña ad satisfaciendum infamiæ peccati. ¶† Vltimò gl. hic enumerat casus soluentes sponsalia. Vide Tanc. & vide alios super rubrica, qui melius hic caderent. Item dicit, q sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundũ. ff. de opti. leg. l. vbi. & idem de vxore. 34. q. 2. si quis. Aliàs tenetur sequi virum. 13. q. 2. vnaquæque. Dic, si sciret eum vagabũdum cum cõtraheret, vt tunc teneatur eum sequi. Si ignorat, & vagabunditas superuenit de nouo, tunc licèt opi. sint, Ioan. remanet q teneaꝫ eum seq, & si mittaꝫ ī carcerẽ, vel in exiliũ, nõ teneꝫ seruire patrono mariti, ipsi tñ seruire tenebaꝫ quãdiu ẽi seruitio dñi, vt no. 33. q. 5. ẽ ordo. vide gl. 13. q. 2. vnaquęq;.

SVMMARIVM.

1 *Interrogationi incertæ nullus arctatur respondere.*
2 *Consilium dare non cogitur consultor, vbi punctus est incertus.*
3 *Metus an reddat indistinctè contractum nullum.*
4 *In matrimonio esse debet libera voluntas.*

CAP. VI.

1 DE muliere. ¶† Facienti incertã interrogationem quis certum responsum facere non dẽt. h. d. ¶ No. q inter vim & vim est dria in psideranda validitate actus a libero cõsensu dependentis. Item considerãdum est, an post metum intercedat
2 actus confirmans & purgans metum, aut non. ¶† No. arg. q vbi punctus non est certus, non cogitur consultor dare cõsiliũ, & sic non arctatur ad multiplicem distinctionem faciendam,
3 p quam oẽs casus decidi possunt. † Hic tamen Papa distinguit membra, licet non decidat. Dic ergo, q aut metus fuit non cadens in pstantem virum, & hic non infringit mrimonium, ga p hunc non tollitur consensus, nec libertas psensus. ff. qđ me. cau. l. metus. & ꝛ. eo. ti. c. dilectus. Quandoq; fuit metus cadẽs in constantem virum, & ex post facto purgatus, hoc mrimonium valet. Quandoq; fuit metus cadens in constantem virũ & non purgatus, hic vtiat mrimoniũ. j. eo. cum locum. Et si dicam, est actus dependens a voluntate, ergo hic actus valet, ergo metus nõ tollit cãm vel voluntatẽ. 15. q. j. meritò. l. mulier, §. si metum, ff. qđ me. cã. Dic q vbi actus regulaꝫ a solo consensu, valet: sed vbi actus regulaꝫ non a solo cõsensu, sed a libero
4 consensu, tunc procedit q actus non valet, ga coacta voluntas non est libera voluntas, licet voluntas sit. Et sic intelligitur l. si mulier, §. si dos, ff. qđ me. cã. † In matrimonio aũt libera debet esse voluntas, j. eo. Gẽma, ff. de ver. obl. Titia. Hoc dicit glo. ꝛ. quod me. cã. c. Abbas. vbi enumerantur casus, in quib. exigitur libera voluntas. & Io. 33. q. 5. notificasti. Et hoc faciunt causæ specialitatis in dote, ff. quod me. cau. l. si mulier, §. si dos.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si aliqui contrahant verbis obscuris, communem verborum intellectum sequi tenentur. nu. 9.*
2 *Ad contractus validitatem est prius de personarum habilitate disputandum, quàm de forma contractus.*
3 *In matrimonio contrahendo duo sunt necessaria.*
4 *Aduocatus in consulendo, quid obseruare habeat.*
5 *Verba ambigua in contractibus interpretantur secundum communem & vulgarem vsum loquendi. 7.*
6 *Opinionem quam iudex sequi habeat in iudicando.*
8 *Iudex committens causam consulendam non intelligenti, non excusatur à pœna iudicis temerè iudicantis.*
10 *Iudex in iudicando, vbi agitur de intellectu secundum sensum vulgarem, debet recipere informationem ab astantibus.*
11 *Verba dubia, an semper secundum communem intellectum sint interpretanda, siue sint expressa in contractibus, siue in iudicijs.*
12 *Testium dicta dubia, quomodo sint intelligenda in iudicando.*

CAP. VII.

1 IN literis. ¶† Si aliq apti ad mrimoniũ ꝯhendũ ꝯhant verbis obscuris, cõem intelle-
2 ctum verborũ seq tenenꝫ. h. d. ¶† No. q prius de habilitate psonarum est disputandum, q̃ de forma ad validitatem actus requisita. ad hoc, ff. de testa. l. si qramus. de
3 accu. c. j. ¶† No. scdò duo principia necessaria in ꝯhente matrimonium, s. scĩa. Intellige pro discretione nãli, vt capiat qd significet matrimonium ꝯhere. Nam non requiriꝫ q sit Doc. Se cũdò legitima ætas: ga non põt ꝯhere inhabilis ætate tanq̃ deficiens in consensu. hoc ẽt sentit gl. ¶† No. tertiò modum studendi, & cognoscendi, & procedendi in iudicio: ga dẽt iudex, aduocatus, consultor, & studens, mãm diuidere ordinatim p passus, & prius capere iuris, & facti informationem sup vno, anteq̃ descendat ad aliud, sic testis dẽt expedite interrogari super vno articulo, nõ aũt dẽt fieri ꝓmiscua pmistio oĩum, ga ẽ
4 ꝓfusio q̃dã ītellus. Ad hoc de iudi. exhibita. de ordi. cog. tuã. de
5 testi. cum cãm. ver. sigillatim, &c. ¶† No. tertiò, q verba ambigua in ꝯctib. interpretanꝫ secũdum cõem, & vulgarem intellectum, non scdm intelligentiam singularẽ, & spãlem alicuius.
6 † Et facit q in causis decidẽdis iudex dẽt seq cõem opinionẽ, non singularem alicuius Doctoris: alias si pronunciaret malè, condemnandus est in expensis, vt l. q solidum, §. ẽt, ff. de le. 2. Sed vbi sequereꝫ cõem opinionem, excusabiꝫ etiam si malè p nunciauerit, in sindicatu. Insti. de obli. q̃ ex quasi delic. in prĩ. in gl. & no. in d. §. etiam. cõcor. qđ no. in c. interposita, de app.
7 & de dolo, finem. de pẽn. calumniam. ¶† No. quartò, qđ intellectum verba recipiunt prout cadunt in sensum rectè organizatum, non prout cadunt in sensum insipientis, & non intelli-
8 gentis. † Per hoc credo, q non excusaꝫ iudex cõmittens cãm consulendam non intelligenti. qđ no. Vide Bar. de re iud. l. si q uenerit. & ꝛ. de of. dele. si pro debilitate. vbi per Inn. vide de cõsue. ca. ad nrãm. & in rã, nullus ex consilio. de regul. iur. lib. 6.
9 ¶† Decre. ista dicit duo, s. q vbi verba dubia sunt a ꝯhentib. plata in matrimonio, & non per ꝯhentes intellecta, recurriꝫ ad cõem intelligentiam, & secundum eam iudicaꝫ super mrimonio: agiꝫ ergo hic de verborum ambiguitatis interpretatiõe. Mãm huius decr. expediam p tria ꝓria. Primò obuiant lĩæ, qa si non dato intellectu, excluditur consensus, & excluso cõsensu, excludiꝫ mrimonium. j. eo. tuæ. Nemo. n. consentit actui, quem non intelligit: p prius. n. est cognitio, q̃ cõsensus, & intellectus est vna ex partib. consensus. ff. de verb. sig. l. coram. ff. de auth. tu. l. j. in fi. ff. de arbi. l. diem, §. coram. ¶ Secundò, si ẽ certum q non intelligit, casus est planus: ga tũc non valeret mrimonium, sed decre. intelligenda est, q hic dicebat se nõ intellexisse. & hoc voluit gl. in ver. non intellexit. ¶ Tertiò, ga hic dr q verba non intelligebãtur, & in eorum dubiorum verborum ītellectu recurritur ad cõem interpretationem, est dubiũ de exemplo. Dic q dubietas erga verba ad mrimonium potest occurrere multipliciter. Quandoq; .n. allegatur defectus intellectus verborum, non pp defectum verborum, quæ sunt in se clara, sed defectu organi intellectus suscipientis. Quandoq; allegatur defectus intellectus verborum causatus ex defectu circa medium verba referentis. Quãdoq; cãtur defectus intellectus iuxta ꝓsiderationem dicentis, & suscipiẽtis, pp diuersitatẽ in sono idiomatis. Quãdoq; causatur defectus intellectus verborum pp modum verba proferendi, ga duplicia sunt. Quandoque causaꝫ defectus intellectus verborum non in sono rudi & vulgari verbo, sed in pondere verborum, quò ad iuris intellectum. Quandoq; verba sunt certa in sono verborũ, pꝫtendiꝫ defectus solum intellus put sonat in iure. Si causaꝫ defectus intellectus verborũ ex defectu suscipiẽtis, pcedit decr. Dicit Vinc. q verba apta ad mrimonium non intellexit, si sunt eiusdẽ vulgaris, quilibet pssumiꝫ alium intellexisse, ex quo verba sunt clara: in hoc recurriꝫ ad communẽ hominũ intelligentiam, quia talia verba cõiter sic homines intellexissent. Si causatur defectus intellectus verborum ex defectu medij referẽtis, id est, ga sunt diuersæ linguæ, alter, pfert verba p interpretem, & verba in se sunt clara, si dicit pars q nõ intellexit interpretẽ, q̃ verba retulit q eiusdẽ erat linguæ cũ eo, pssumiꝫ eũ intellexisse prout verba communiter sonant: quia quilibet iudicaret eum intellexisse. Si verò causatur defectus intellectus mista consideratione dicentis & suscipientis propter diuersitatem idiomatis: quia vnus est Teutonicus, & alter Italicus, & quilibet in suo vulgari pfert verba apta: dic si ex alijs circunstantijs appareat,

hæc

hæc verba indicabunt mſimonium ſcđm q̃ cõiter iudicarẽ ex circunſtantijs, non prout quilibet ꝺ̃hentiũ dicit. Iõ ſi ſponſus ponit annulum, dicẽdo verba in Teutonico, apta ad mſimonium, & ſpõſa nđet in Italico, iudicabiť mſimoniũ. j. eo. c. tuę. Secus ſi aliàs ad hoc nõ ſunt parati, vel alię circũſtantiæ nõ apparent. Si cauſeť defectus intellectus pp duplicitatẽ verborũ. Exemplum, dicit vnus, Nõ dimittã te donec terra oculis meis ſuperponať. hæc verba pñt intelligi de appoſitionẽ caſu mortis, & tunc ſonarẽt mſimoniũ, & hic eſt cõis intell's. Poſſet ẽt intelligi de alia accidẽtali ſuperpõne. Dicit tñ Hoſ. q̃ quanquã in foro ꝓtentioſo hæc verba interp̃tenť ꝺ̃ ipſum, ſi dolosè ꝓpoſnit: tñ in pœnitẽtiali ſi ꝓtaret ipſum nõ cõſenſiſſe in mſimonium, nõ iudicareť mſimonium. Induci tñ dẽt, vt conſentiat. j. eo. tua. Secundo põt poni exemplum ſcđm Pe. & Ab. dicit mulier, Placet mihi te hſe in virũ. hæc verba poſſunt intelligi de p̃ſenti, & de futuro, recurriť ergo ad communem intelligentiam verborum, q̃ eſt q̃ ſapiãt de futuro: qa hæc verba, Placet mihi te hſe in virum, remanẽt in ſolis terminis ꝓplacẽtiæ: ſicut aliud eſt dicere, Placet vẽdere, & aliud vẽdo. Hoſ. dicit q̃ verbum, Volo & placet, ꝺ̃hiť mſimoniũ, qa hoc ſonat vox. Dat ſiſe in interrogationib. & reſpõſionibus, q̃ fiunt in ꝓſecratione & ordinatione, vt patet in lib. Põtificalis. Nec obſt. ff. de ꝺ̃hen. emp. l. in venditionibus. Quia ibi p̃cium erat incertum. Io. An. dicit põdera verba, ſi dicit, Placet mihi deſpõſati, vel ꝺ̃here: p̃cedit dictum Pet. & Ab. Si tamẽ dicit, placet ꝺ̃here: dicit q̃ neq; plus importat, j. c. pe. Mihiſvť dicẽdum q̃ verbum, Volo, ſemp ſecundum ſui ſignificatum importat volũtatẽ, & ponit eam in eſſe de p̃ſenti, & verbũ placet: ſed voluntaẽ q̃nq; ponit diſpoſitiuam & p̃paratam ad actum in futurũ exercẽdũ. Quandoq; ponit eã in eſſe actus ꝓplacitiuam, ſcđm nãm adiũcti. Secũdò p̃ſuppono q̃ verbum infinitum de de ſui nã eſt aptum denotare tp̃s ſcđm nãm p̃cedentium, vel ſequentiũ verborum. Dico ergo q̃ quãdo verbum, Volo, vel Placet, adiũgiť infinitiuo denotanti actum nõ à pura voluntate dependentẽ, & executionem de futuro expectantẽ, vt volo aſcendere arborem, vel volo te ducere in vxorem, & alias nõ ꝓcludit actus diſpõnem, vel exercitium de p̃ſenti, ſed ſolam diſpõnem voluntatis ad actum in futurum exercendum, vt d. l. in venditionib. no. gl. notabilis. ff. de le. j. l. ſecundũ electionem. Quãdoq; verbum, Volo, vel Placet, iungiť infinitiuo notanti actum a pura voluntate dependentem, & tũc aut infinitiuum eſt aptum, put referť reſpicere ſola principia actus, & adhuc nõ ponit volũtatem actus cõpletiuã. Iõ ſi dico, Volo ꝺ̃here, vel volo te deſpõſare, non ꝓcluditur actus vel ꝺ̃ctus. Quandoq; infinitiuũ iungiť verbo, Volo, vel Placet, aptum reſpicere actum ẽt reſpũ finis, prout eſt in pfecto eſſe, & põt ẽt reſpicere reſpũ principij: & tunc aut hæc verba, pferuntur deliberatè, & inducũt actus p̃fectionem & voluntatem in eſſe actus ꝓpletiuam. ff. ad Treb. l. ſed ſi alio. vt ſi dico, Volo adire hſditatem. no. ff. de iure delib. l. ſi quis ſuus. & in l. q̃ ſe patris, C. vnde lib. & not. in l. ſcđm electionem. ff. de leg. j. & l. gerit, ff. de acq. hæred. Iõ ſi in apparatu mſimonij, pferuntur hæc verba, Vis me hſe in vxorẽ, volo te hſe in vxorem, ꝺ̃hitur mſimonium. Idẽ ſi non in apparatu, dũ tamẽ proferantur ad interrogationem alterius partis: qa deliberatè, plata tũc p̃ſumunť, vt no. in d. l. in venditionibus, §. j. & C. de ꝺ̃hen. emp. l. j. Quandoq; verbo, Volo, vel Placet, iũgiť infinitiuus denotans ꝓſecutiuum poſt actũ a libera volũtate dependentẽ, & fortius inducit volũtatẽ actus ꝓpletiuã, vt ſi dico, Vis me tenere in vxorem legitimã & tractare, rñdeo volo, inducit mſimoniũ. j. eo. ex parte. Mihi dicendum vť q̃ verbum, Volo, vel Placet, ſemp eſt aptum denotare ꝓſenſum in eſſe de p̃ſenti, & ponit actum in eſſe, vel in fieri, ſcđm nãm adiũcti, & ſic infinitiuus de ſe eſt aptus denotare oẽ tp̃s. Quãdoq; verbo, Placet, vel Volo, iungiť infinitiuus denotãs actũ & executionem de futuro nõ dependẽtem a mera voluntate, & nõ denotat actum de pñti, vt volo aſcendere arborem. nõ ergo ſequiť aſcendo arborẽ: ſed tunc ponit voluntas in diſpõne actus exercendi de futuro. No. gl. ff. de leg. 2. l. ſcđm electionẽ. & ibi Bar. & in l. in vẽditionibus. Iõ hæc verba, Volo te ducere in vxorẽ, nõ importãt mſimoniũ. Quãdoq; iungiť verbo, Volo, vel Placet, infinitiuus notãs actũ ſimplici volũtati expedibile, & tunc quãdoq; infinitiuus eſt aptus notare ſola principia actus exercẽdi, vel notat actũ, put eſt in fieri, & nõ pfectè actũ, vt volo ꝺ̃here, nõ ſequiť q̃ p̃ hoc velim ꝺ̃ctum eſſe, volo te deſpõſare & ſiťia. Ad hoc qđ no. in d. l. in venditionibus, C. de ꝺ̃hen. empt. Quãdoq; iungiť infinitiuus aptus notare actus principiũ & finem, vt ſunt hæc verba, Volo adire hſditatem quo ad additionẽ hſditatis volo hſe te in vxorem & ſimilia: & tunc dic q̃ aut hæc verba proferuntur deliberatè, & perficiunt actum. l. gerit. & quod no. ibi, ff. de acq. hær. no. in l. q̃ ſe patris, C. vnde liberi. ff. ad Tert. l. filius matrem. & l. ſi quis ſuus. ff. de iure delib. Idem dico in matrimonio, ſi hæc verba proferuntur in apparatu matrimonij deliberatè, vt, Vis hſe talem in vxorem, & rideat, Volo te hſe in vxorem. hæc verba deliberatè prolata inducunt matrimonium. Idem dico, q̃ eo ipſo præſumuntur de liberatè ꝓlata in matrimonio eo ipſo quod ad interrogationẽ alterius coniugum reſpondet, Vis tu me hſe in vxorem, & reſpondet, volo te hſe in vxorem. Quandoque proferuntur verba denotantia actus executionem, prout eſt in eſſe, & ſic executionem poſt actum, & ideo quod idem, vt ſi dicat, Vis me tenere in vxorem legitimam, & reſpondet, volo te tenere in vxorẽ. Si autem dicta verba proferuntur indeliberatè, non inducunt actum in eſſe, ſed ſolum notant voluntatem præparatam ad actus exercitium. Quandoq; verba ſunt certa in ſono verborũ & prætenditur defectus ſolum intellectus prout ſonant in iure: qa non diſcernunt ꝺ̃hentes, nec dicunt dđiam in verbis inter ꝺ̃ctum matrimonij a ꝺ̃ctu ſponſaliorum, vel non creditur ex ſolo conſenſu de præſenti & verbis notantibus conſenſum de præſenti ſe ligatos, & tunc adhuc procedit decret. vt recurrãt ad communem intelligentiam verbi, prout de iure cõmuniter intelligiť. ¶ Ad quorum autem intelligentiam recurratur. Dic q̃ ſi dubium eſt iuris, recurriť ad intelligẽtiam iuris: Si dubiũ ſurgit ex ſono verborum, vel ex altero, de quib. dictum eſt ꝟ. recurriť ad cõem intelligentiam aſtantiũ informatã ex his, q̃ agebanť & ex qualitate perſonarum ꝺ̃hentium: qa ſi cõiter intelligebant quod tales agebant, qa coram ſacerdote gratã ter ſubarrationem fecerunt, iudicabitur ꝺ̃ tales. j. eo. conſuluerunt. ¶†† No. ergo, q̃ vbi agitur de intellectu ſcđm ſenſum vulgarem & cõem, iudex dẽt recipere informationem ab aſtantibus: qa in illo de intellectu communi & vulgi nõ iudicat ſolo ſenſu & intellectu, ſed ſecundum ſenſum vulgi. l. Labeo. ff. de ſup. leg. Secus ſi ſit de intellectu verbi, prout ſonat in re: quia hic intellectus eſt in pectore iudicantis. No. Inno. accu. cum oporteat. & de teſti. cum cauſam. ad hoc, l. ꝓtinus. §. cum ita, ff. de ver. obli. Et per hoc hſ intrinſeca mã capituli. ¶†† Nunc ergo reſtat videre, an ſemper dubia verba interpretetur ſecundum communem intellectum? Videtur q̃ non, ſed ſecundum q̃ intelligit ille, cui verba duplicia prolata ſunt, 22. q. 2. §. item obiicitur. 22. q. 5. §. litem. Ex his gl. ingreditur mãm periculoſam, qualiter dubia verba prolata in ꝺ̃ctibus & iudiciis intelligantur. ¶ Videamus ergo primò, quid in ꝺ̃ctibus? Secũdò, quid in iudiciis? ¶ Ad primum dic, q̃ ſi certum eſt q̃ ꝺ̃hentes ſenſerunt & conſenſerunt, id eſt ſeruandum & valet actus. Si eſt certum quod non conſenſerunt propter dubietatem verborum, & non valet quod agitur. ff. de ꝺ̃hen. emp. in venditionibus. ¶ Aut dubitatur, et tunc aut conſtat de conſenſu vnius & de conſenſu alterius non ꝓp verba dubia importantia, & tunc aut, ꝓferens verba duplicia eſt in dolo, & verba ſunt intelligenda ſecundum eum q̃ non eſt in dolo, vt ſ. in primis iuribus allegatur. ¶ Aut vterque fuit in dolo vel neuter, & tũc aut actus non valet ſecundum intellectum vnius partis, & ſecundum intellectum alterius ſic, & dẽt accipi intellectus ſuquem actus valet, de ver. ſigni. c. abbate. Quandoq; actus valet ſecundum vtriuſq; intellectum, ſed aliter & aliter, & tũc recurrendum eſt ad veriſimilitudinem. Si verò vnum eſt verimilius altero ex circunſtantiis, id accipiendũ eſt. ff. de verbo. oblig. l. cum q̃ Calendis. de reg. iur. inſpicimus. li. 6. Si nõ põt hſi veriſimilis interpretatio, recipitur pars benignior, & præcedunt iura, q̃ dicunt verba dubia in benigniorẽ partem interpretanda, ff. de re. du. l. quoties. Si vtraq; æquè benigna, ſit ꝺ̃ verbi ꝓponẽtẽ interp̃tatio, in cuius pr̃ate fuit legẽ apertius dicere. ff. de pac. l. vererib. & in reg. ꝺ̃ctus, & c. cum ſint. de reg. iu. li. 6. & l. quicqd, & l. quoties, de verb. obl. vide p Bar. in d. l. veterib. & in reg. inſpicimus, & ꝺ̃ctus, de reg. iu. in 6. ¶ Ad ſcđm principale, qd in iudicijs? de hoc hẽs gl. hic, & in c. cum ad ſedẽ. de reſt. ſpo. & in d. reg. cum ſint partium. Bar. in l. inter ſtipulãt. §. j. ff. de ver. ob. & Doc. in l. de die, ff. qui ſatiſd. cog. & Butri. in d. l. veteribus. ad qđ gl. de prob. in põtia. Dic, q̃nq; dubitatio oriť circa aliud, q̃ circa verba, q̃nq; oĩa circa verba. ¶ Primo caſu ad gl. recurre, de reſt. ſpol. cũ ad ſedẽ. Aut ĩ ꝓparatorijs & exordio iudicij, & p actore fit interp̃tatio. l. de die. q ſatiſd. cog. Vnde ſi dubitať, an dilatio ſit danda vel quanta, & dubitať, tenendum eſt actori, & hoc ſi inſtat. Si iſtat reus, fauẽdũ eſt reo. l. ſi ca. C. q̃ accuſ. non poſ. & l. properandũ, §. finaũt reus, C. de iudi. in tangentib. verò media, fauendum eſt neutri, vel vtriq; parti, put ſibi onus incũbat ꝓbandi, vel declarandi. in fine & deciſorijs, fauendũ eſt reo. ff. de act. & ob. l. Arrianus. Si dubitatio oriť ex verbis, & tũc aut verba ſunt nõ principaľ fundãta iudiciũ, vt ſunt verba teſtiũ, vel inſtrĩ. Et dicit Bart. q̃ cã vitandæ ꝺ̃rictatis põt fieri ꝓcordia: ſed vt poſſit alteri ꝺ̃hentiũ non ſequiť opi. Legiſtarum, de qua dixi de teſt. cũ tu, & ca. filius. q̃ concordia fiat ſolum quò ad vitandam ꝺ̃rictatem, non autem ad probandum, eſt contra cap. cum tu, de teſta. & ibi dixi.

¶†† Dico ſic, q̃ aut dubitatio oritur ex ꝓbatione alterius partis tantum:

rantum, & interpretatio facienda est ꝯ producentem, q onere probandi grauaf. de prob. in præsentia. vbi gl. & tex. siue sit actor, vel reus. gl. de testib. per tuas. de fi. instru. cum inter. Aut dubitatio oritur ex probationib. vtriusq; partis simul iūctis, & sauendum est neutri: sed sñia ꝯ eum, qui grauatur oncre probandi, vel ꝯ quem præsumitur, vt no. gl. in clemē. literas. de rescrip. & Bart. in l. non solum, §. sed vt probari, ff. de no. ope. nū. stamen testes possunt ad cōcordiam reduci, vel instrm producitur ad concordiam, secūdum hæc ꝯcordia facienda, neutrius fauor attenditur, sed sola verisimilitudo, vt d. c. cum tu, & de fi. instru. cum inter. Quandoq; dubitatio oritur ex verbis psonarum substantialib. in iudicio, & tunc dicit Bar. q siue sit actor, siue reus, attendūtur verba, vt interpretentur p proferētē, vt dictum est. Dy. in reg. cum sint partium. s. alleg. & in l. solennius, & l. si quis intentione, ff. de iudi. & l. inter stipulantem, §. j ff. de ver. ob. §. j. Dico sic, Aut dubitatio orit ex verbis prolatis in præparatorijs, & sauendum est actori, ēt in decisione, vt in dictis iuribus, dum tñ illa dubitatio resideat in solo libello, vel præparatorijs, & probationes sint claræ. Aut est dubitatio de verbis prolatis circa decisoria, vt circa ꝙfessionem, & tunc cogendus ꝙfitens est ad ꝙfitendum certum, & sic non cōfitentur, qa ꝙtumax, interpretatio fit ꝯ eum, vt l. de ætate, §. q tacuit, ff. de interrog. act. vt dicit gl. hic, & in d. reg. cum sint. de accu. cum dilecti. de confes. c. 2. Si tamen aliter nō agitur, verba ꝯ proferentem interpretabuntur. l. certam, §. j. ff. de confes. Reliqua prosequere vt per Bart. in d. §. j. Et si non est petitum vt declaret, quod potest fieri etiam post cōclusionem in cā. ff. de interrog. act. l. vbicunque. de fide istr. cum Ioannes. interp̄tabitur contra grauatum onere probandi, per iam dicta.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium impeditur cum quolibet consanguineo sponsi.*
2 *Matrimonium impedit publica honestas contrahendum.*
3 *Dictio, Maxime, stat comparatiuè propriè sumendo.*

CAP. VIII.

1 Ponsam. ¶†No. q sponsalibus solis de futuro validis creatur publicæ honestatis iustitia, ex qua impedit matrimonium cum quo
2 libet ex ꝙsanguineis sponsi. ¶†No. secundò, q impedimentum iustitiæ publicæ honestatis ꝑpetuum est, impediens ꝯhendum, & dirimens iam ꝯctum. ¶No. tertiò literam indefinitam, q̄ probare vī q hoc impedimentum iustitiæ publicæ honestatis se extendat ad infinitum vsq; ad gradum insinitum. Sed dic q hodie se extendit vsq; ad quartum gradū, sicut impedimentum affinitatis: qa sp̄saliorum, & publicę honestatis iustitia sequitur limites impedimenti surgentis ex affinitate, vt quod operatur matrimonium in prohibitione cōtractus cum consanguineis sponsi, & sponsæ, illud operentur
3 sponsalia ex publica honestate. ¶†No. quartò gl. de dictione, Maxime, q̄ comparatiuè stat propriè sumendo, & ex ipsa in fine sume vnum intellectum de decre. iuuenis. s. eo. Ipsam non prosequor vlterius, quia est clarè declarata in d. c. iuuenis.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium, quibus verbis contrahatur.*
2 *Dictio adiunctiua principio tpis, includit extremum tpis, cui adiungitur.*
3 *Ciuis esse, vel pro ciue haberi, idem est.*
4 *Contrahens vbi ad contractus consecutiuum se obligat tanquam supponēs dispositionem, quomodo videatur obligari ad omne antecedens.*
5 *Dictio, Tanquam, non est semper nota similitudinis.*
6 *Matrimonium de præsenti dissoluitur sola causa fornicationis manifestæ.*
7 *Proprietatis defectus notorius ex parte tenentis, fundat intentionem agentis possessorio.*
8 *Adulterium, in quo dissoluat matrimonium.*
9 *Iudex ecclesiasticus non solum disponit super substantia & vinculo matrimonij, sed etiam super consecutiuis ad matrimonium.*
10 *Matrimonium per quæ verba censeatur contractum.*
11 *Testes an in actu matrimonij debeant rogari.*

CAP. IX.

Ex parte. ¶†Si vir & vxor sibi promittūt q ab eo tempore se habebunt pro legitimis coniugibus, inter eos est matrimonium ꝯctū. h. d. Primo ponit casum narratum, quem secundò diffiniendum committit. Secunda ibi, qa igitur. Secunda subdiuiditur. Nam primò ponit factum, secundò diffinitionis cau
2 sam vsq; ibi, mandamus. ¶†No. q dictio adiuncta principio tē poris includit extremum tpis, cui adiungitur. ¶No. secundò, q hæc verba, Haberi pro tali, in actibus à voluntate nuda proferentis dependentibus æquipollent istis, nolo quod sit talis.
3 quod † nota pp statuta, quæ quandoq; disponūt vt quis habeatur pro ciue ab habentib. ptātem ciuilitatē creandi. Vide Bar.
4 ff. de vsuc. l. si quis pro emptore, & l. si maritus, §. fi. ff. de adult. ¶†No. tertiò, q vbi ꝯhens se obligat ad consecutiuum ꝯctus, tanq̄ præsuppositionem præcedere ex mente in actibus ex nuda voluntate regulata, obligare se censetur ad ꝯctum sui naturа præcedentem executionem, & sic qui vult consecutiuum, omne antecedens, & verba executiua quantumcunq; in futurum extensa de præsenti supponunt dispositiua p̄cedere. Hæc ergo verba, Promitto te tenere, & tractare tanq̄ vxorem, cum esse non posset absq; matrimonio præcedenti: qa verè vt vxor teneri non potest, nec tractari, quæ vxor non est, tanq̄ præsupponentia matrimonium, & sui nā obligant proferentē ad matrimonium hoc, qa per verba executiua sñiæ sicut sunt, vt nul
5 lus cōcet. tali, promulgaf sñia excommunicationis, vt in ca. j. de iudi. ¶†No. quarto, hic de dictione, Tanq̄, q̄ non est hic no
6 ta similitudinis, quando aliqua verba præcedunt, ex quib. iudicatur veritatem sub illo, Tanq̄, contineri. ¶†No. quintò rī am, q nulla cā separat mīmonium de p̄ti, sola cā fornicationis excepta, & dēt esse manifesta. Ex quo argui pōt, q propria authoritate licet vxorem dimittere ex cā fornicationis, & sic exceptio fornicationis notoria videtur obstare agenti possessorio.
7 †Et sic vbi defectus proprietatis notorius est ex parte tenētis, & fundat intentionem agentis, vī licitum propria authoritate ius sibi dicer e absq; pena. l. si quis in tātam, C. vnde vi. Ad hoc quod no. de ver. sig. ex parte, cl 2. Dixi de rest. spol. in literis. ¶†No. sextò effectum separationis matrimonij pp adulte
8 rium: qa per hoc non tollitur vinculum, sed solum soluit thorus, & effectus matrimonij quò ad mutuas seruitutes: non tñ alteri licitum est ꝯhere, vel etiam fornicari. ¶No. septimò pra
9 cticam sñiæ in cā mīmoniali, vbi coninges sunt malè separati, altero, vel altera superinductis. ¶†No. octauò, q ad iudiciū ecclesiæ non solum spectat disponere super substātia, & vinculo mīmonij, sed etiam super consecutiuis ad matrimonium. Ideo puto vxorem hīe recursum ad ecclesiā, viro ipsam vt vxo
10 rem non tractāt. ¶†Hic agitur de forma ꝯhēdi mīmonium, & per hæc verba, q̄ solam obligationem respiciunt consecutiuorum matrimonium inducit. Huic obuiat quod no. Io. 30. q. 5. si quis diuinis. vbi dicit, q per hæc verba, Promitto q te habebo in vxorem de cætero, non inducunt matrimonium: qa hæc verba in futurum sonant, & sic necessariò non p̄supponūt de p̄senti mīmonium. Opin. sunt. Hug. tenet q ex illis verbis non inducitur mīmoniū, vt pro eo est casus s. co. de illis. Ioā. & pro eo tex. 30. q. 5. in d. c. si quis diuinis. tenet ꝯrium, & assignat rationem, quia hoc verbum, Habeo, vel Habebo, respectum hēt ad præsens. Omissis opi. quas in suis casib. reseruaui, ne procedam in æquiuoco, hāc materiam prosequor p passus, & casus: ¶ Primus, quando simul de præsenti verba proferuntur apta dispositionem & executionem matrimonij comprehendere de præsenti, vt, volo te in vxorē, & ex nunc habeo te, & teneo in vxorem, & casus non hēt dubium. Secundus casus, quando verba denotantia dispositionē matrimonij, & notantia executionem, sunt in futurum prolata, vt promitto q tecum ꝙham, & te vt vxorē tenebo, & adhuc casus est certus q hæc verba non inducunt matrimonium, sed sponsalia de futuro, & hoc, quia executio prolata refertur ad tempus verborum dispositiuorum. Non enī verisimile est ꝯhentem velle executionem præferri dispositioni, & verba executiua vt accessoria normam, & regulam recipiunt à dispositiuis præcedentibus, & sic tenent hic Doct. Illa enī verba in futurum extēsa intelliguntur f̄m significationem præcedentium. ff. de ver. obli. l. Titia, §. j. Secus, quando simpliciter dicit, vt statim dī. ¶ Tertius casus, quando verba proferuntur solum denotātia executionem matrimonij, & tunc si proferuntur de p̄ti, matrimonium inducit, vt promitto tibi q hodie habebo te in vxorem. Quandoq; verba notant futurum, & tūc q̄nq; actus executionis est momentaneus nuda voluntate nō expedibilis sed factū de futuro expectās, & nō inducit mīmoniū, vt, ꝑmitto me te ductурum in vxorē: vel, iuro q te ducam in vxorem. Et hoc dicit Io. 30. q. 5. l. d. c. si quis diuinis. Et est casus in c. de illis, s. eo. ti. Et sic rō, quia executiua verba non necessitant, nec præsupponunt dispositiua ante existētiam effectus executiuorū in futurum extensorū. Et de hoc casus s. de prob. c. iurauit. vbi verba illa, Promitto te in vxorem ducturum, nō inducūt nisi sponsalia de futuro. Quandoq; proferunt verba executiua, vel matrimonij consecutiua denotantia actum successiuum, q̄ ipsū p̄supponere pūt, vt ex tpe prolatorum verborū, vt est hoc verbum, habiturum, vel q te habebo, vel q te tractabo. Hic. n. actus successiuus est, & obligationem executionis pōt hīe solo aīo: & tunc aut verba alterius coniugum p̄cedūt verba notātia matrimonium de præsenti, & casus est planus, qa sequētia recipiunt intellectum à præcedentib. alterius ꝯhentium, vt patet ff. de verborum obligat. l. Titia. Et hic est casus. Quandoque hęc verba, vel similia proferuntur ab vtroque, vt Promitto me te in vxorem habiturum, vel te tenere, & tractare, vt vxorem. Et dic quòd matrimonium inducunt, maximè si proferuntur cū adiuncto de cætero, vel ab hinc, vel ab ista hora in

antea:

antea: & hoc, quia hoc consecutiuum, tractare, vel hẽ, vel habiturum, non pōt esse sine dispōne mrimonij precedentis. Volens ergo ex hoc tpe consecutiuum, necessariò vult antecedēs dispositiuum. Ad hoc de iudi. c.j. & no. gl. de reli. do. c. constitutus. Hoc est quod voluit gl. Io. in d.c. si quis diuinis. vbi dicit ꝙ verbum, habebo, pōt hẽ respectum ad præsens tps. Secus in verbo, Te ducam, sm eum. Quandoq; pterūtur verba dubia, q̄ possunt respicere executionem, & q̄ respicere pñt dispōnē, vt sunt ista, Promitto ꝙ habebo te in vxorem. Nam possūt intelligi, id est, tecum ꝫham: & possunt intelligi, id est, te tractabo vt vxorem, & tunc si proferuntur cum aliqua dictione notā te tps de præsenti, inducunt matrimonium: ga videntur ꝓlata vt respiciāt executionem: vt, Promitto ꝙ te de cætero habebo in vxorem. Si sine dictione denotante tps ꝓsens verba sunt dubia: sed in dubio fauendum est matrimonio, & sic sunt iudicāda, vt potius notent executionem, q̄ dispōnem, & sic illā in futurum extendant. Mihi videnē differre hęc verba, an ꝓmittā ꝙ te habebo in vxorē, & sonāt tractatū: an ꝙ te habebo in vxorē, & notant dispōnem ad ꝫhendum, & sic sunt sponsalia de futuro: supponunt. n. hẽ in futurum. Hanc sñam tenet hic Inn. & Gof. in Summa, de clan. despon. §. sed q̄ro. Idem Petrus Lombar. in 2. libro Sñarum. 27. dist. iuxta prin. Et idem Lau. quicquid sentiat Host. in Summa, de spon. sup rubr. de mrimonio, §. qualr ꝫhitur. vers. quid si dicat, iuro &c. & vers. qd si dixerit. Et Archid. in d.c. si qs diuinis. Idem si iuro semp te tenere pro vxore, vt s. de iureiur. quemadmodum, in princ. Idem de istis, Promitto ꝙ tibi vt vxori prouidebo. j. q. ma. accu. posc. vf. Idē Doct. dicunt de istis verbis, Promitto ꝙ tibi prouidebo vt vxori, qa in dubio iudicandum est pro matrimonio, ar. s. ex lris. j. q. ma. accus. posc. vf. de iureiur. quemadmodum, sm Ioā. And. Quandoq; proferuntur verba excludentia tractatum in aliam vel executionem & exclusionem, si coarctatè proferuntur, cōcludunt executionem iunctam, vt ꝓmitto ꝙ te nō dimittam ꝓ meliori, vel peiori, & talia inducunt mrimonium. Talia. n. verba dubia semp pro matrimonio sumunē, s. eo. ex lris. de testib. c. licet. de sen. & re iu. c. si. Sed est dubium quid de istis verbis, Promitto ꝙ aliquam non habebo in vxorē, nisi te. De hoc remittit Io. An. ad Spe. eo. ti. in prin. & no. ff. si quis cau. l. si eum, in fi. vbi Io. An. ibi insistit, qñ dictio, Nisi, ponaf. de quo in d. §. si iniuriarum. & ꝓ Cy. in l. actione, C. de transac. ꝓ Dy. in regu. peccatum, de reg. iu. li. 6. Vbi concludit, ꝙ hæc verba necessariò non concludunt matrimonium. Dubiū facit: quia dictio, Nisi, sequens negatiuam, facit oppositum negati in præcedenti oratione. Hæc ergo æquipollent, Promitto ꝙ non habebo aliam vxorem, nisi te, & promitto ꝙ habebo te in vxorem. Et sic ꝓ dicta iura vf ꝙ inducaf matrimonium. Credo ꝫrium: ga licet dictio, Nisi, ponat orationem ꝫriam negatiuę, potest ipsā ponere dupliciter. ¶ Vno modo secundum habitum, & dispositionem, alio modo sm actum. Secundum primum erit sensus promitto tibi ꝙ nullam habebo nisi te. hoc est ꝙ sum huius dispositionis, ꝙ si aliam accipere debeo, nullam habebo nisi te. id est, Non volo aliam in vxorem nisi te: quia hic ponitur necessaria voluntas in esse, & actu, non in sola dispositione volē
11 di. ¶† Vnde est hic dubium impertinenter, an in actu mrimonij testes debeant esse rogati? Dic ꝙ non, qa non reperitur iure cautum: quia vbi exigitur ꝙ testes sint rogati, ibi ius exprimit. 4. q. 3. §. item ad fidem. 3. q. 9. §. si debitum. & quod ibi no. & §. de his. 30. q. 5. nostrates. Et de hoc etiam in Spec. de testi. §. j. in penul. col. ver. item quod non fuit. Et an præsumatur rogari, ibi no. in versi. seq. Vide Bart. ff. de verb. obli. l. sciendū. in quęstione, Nunquid de notorio.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere iurans, si non subest impedimentum per censuram ecclesiasticam contrahere compellitur.*
2 *In matrimonio & sponsalibus contrahendis, quandoque pater, & filius se obligant, & obligationem vterque firmat iuramento.*
3 *Obligare se potest pater, etiam cum iuramento pro facto à filio exequendo, vt in hoc non videatur stipulari factum alienum. nu. 9.*
4 *Sponsalia de futuro contrahuntur per hæc verba, Promitto me tecum copulare in matrimonium.*
5 *Matrimonium de præsenti contractum esse censetur per hæc verba, Promitto & iuro me ducere in vxorem talem.*
6 *Matrimonium licitè bodie contrahit filius sine patris consensu.*
7 *Libellus, & inde sñia super fœdere matrimonij adimplendo, quomodo ꝫsiat.*
8 *Iudex quando potest supplere ex officio in causa ciuili, & commodum priuatum tangente. 13.*
10 *Iuramenti incapaces sunt pueri, nisi doli capaces sint.*
11 *In sponsalibus an quis obligetur precisè.*
12 *Ab excommunicationis vinculo absolui quis, etiam non pœnitens, potest, quando excommunicatio non proficit.*
14 *Matrimonium an censeatur contractum, vbi quis iurauit ducere in vxorē vnam de filiabus Titii, & postea cognouit aliam.*
15 *Iurans ducere in vxorem vnam de omnib. mulieribus mundi, vel alicuius loci, si postea cognouit vnā, an cū illa censeatur contractū matrimoniū.*
16 *Matrimonium, an contractum censeatur, vbi oštensis sororibus, vel aliis de parentela vsque ad quartum gradum sibi attinentibus quis iurat ꝙ ducet vnam in vxorem ex his, quam elegerit, &c.*
17 *Matrimonium an possit contrahi inter absentes, vbi quis iurat absentem, & insciam ducere in vxorem.*

CAP. X.

1 EX literis. cl 2. † Qui iurauit ꝫhere, si non subest impedimentum, per censurā ecclesiasticam ꝫhere compellitur. h. d. Duo facit. Primò ponit casum narratum, quem secūdò diffinie-
2 dum committit. Secunda ibi, Quia igitur. ¶ †No. primo, ꝙ in sponsalibus ꝫhendis quandoq; pater & filius se obligant, & o-
3 bligationem vterq; firmat iuramento. † Et sic patet, ꝙ pater ꝓ
4 facto à filio exequendo pōt se ētiuramento obligare. ¶ †No. secundò, ꝙ per hæc verba, Promitto me copulare te in matri-
5 monio, ꝫhunē sponsalia de futuro. ¶ †No. tertiò, ꝙ ꝓ hæc verba, Iuro me ducere in vxorē talem: mrimonium de pñti nō cōtrahitur, sed de futuro, & sic promissio executionis matrimo-
6 nij in futurum, non concludit matrimonium de pñti. ¶ †No. 4. filium in ꝯctu sponsaliorum exigere patris consensum. Qđ est verum de vrbanitate: si tñ non exigit, ꝓ hoc non vitiantur spōsalia de iure nō. de despon. ꝓpu. c. j. li. 6. 27. q. 2. c. sufficit. ¶ No. quintò effectum obligationis sponsaliorum de futuro, qñ ante ꝯctum mrimonium cum alia, & ad implendum ꝓmissionis cōpellunē sponsalia ꝫhere ecclesiastica censura, non ſ ꝫhere compellunē rōnabili cāsubsistente, per quam excusatur
7 à matrimonij ꝯctu. ¶ †No. sextò practicā sñæ in cā matrimoniali, qñ agit super sponsalib. de futuro adimplendis, & p ꝓ ad hoc etiam habes practicam libelli, ga dēt sic formari, Petalem compelli vt me virum accipiat, & maritali affectione pertractet, & sic ad ecclesiam non solum spectat iudicare de ma-
8 trimonio, sed etiam de matrimonij executiōe. ¶ †Vltimo no. hic vnam regulam, in qua in cā ciuili, & commodum priuati tangente, potest iudex ex officio supplere, s. quando cā est matrimonialis, vt hic. Idem in matrimonio spirituali. de electi. cum nobis. de app. c. constitutus. & c. oblatæ. Rō est propter gravamen, ex quo datur magna, & ampla regula, ꝙ vbicunq; periclitatur anima subiecti, & sumus in mā peccati, iudex pōt ex officio suo supplere ne subiecti peccatum committendum incurrant. Et ponitur hæc rla per Doct. quæ probatur per hunc textum, de iureiur. c. ad nram. Et sic non supplet prout peccatum est commissum, sed etiam prout matrimonium est peractum præparatorium ad principium, videlicet peccati. Ideo dixi de facto, quod ꝫ hæredem vturarii pupillum iudex ex officio ratione peccati potest procedere: quia quanquam non sit actuali peccato, promptus est ad principium peccati, & etiam supplet ecclesia in vitando peccatum committendum. Item no. ꝙ si duo concurrant diuerſo tpe iuramenta incompatibilia,
9 parendum est primo: ga secundum erit temerarium. ¶ †Hic ngatur de viribus iuramenti sponsaliorum patris, & filii impuberis. Obuiant duo promissioni patris: quia nec iuramentū, nec promissio patris dēt obligare eum: quasi promittat factū alienū, qđ nō est in eius ptāte, & sic ad ipossibile se obligat, & subit piurij: ga talis ꝓmissio nō valet. ff. de ver. obl. stipulatio ista. ergo nec iuſm. ff. rerū amo. l. Marcellus. Solutio. Promissio facti alieni, vt ꝙ Titius faciet sic: non obſat, vt ibi, sed si ꝓmittat fcm ꝓprij executiuū facti implendi ab altero, vt qa ꝓmittit se facturū, & curaturū ꝙ talis sic faciet, talis obſo tenet, vt hic. Ad hoc, l. stipulatio ista, ff. de ver. obl. Et hoc credo in dubio de ęquitate canonica, vt dato ꝙ in forma verborū fcm alienū deducatur in obſationem, nihilominus in dubio intelligit ꝙ ꝓmittat se facturū, & curaturū: ga si hoc operaf æquitas ꝓtoria in stipulationib. iudicialibus, & ꝓtorijs. ff. de ver. ob. l. quotiēs. formā hoc operabiē æquitas canonica in obligantib. in mā canonica. Et ad hoc facit ista decretalis. Iō dicūt hic Doc. ꝙ si per eos nō stat, non sunt periuri, nec hoc casu obligarenē ad penā, si ꝓmissa esset. j. eo. c. Gēma. & qđ ibi no. & j. eo. c. sicut. i prima gl. Et sic concludit Fred. de Senis in suo consi. 117. Idem no. 30. q. 2. c. j. 63. dist. c. tibi domino. in vltima gl. 22. dist. c. j. & gloſa. Et quod supra dixi, optimè probant illæ gl. quas sic intelligendo nota bene. ¶ Secundò obuiant iuramento, & promissioni im-
10 puberum, duo. Primum, inhabilitas personarum: quia sunt incapaces iuramenti. 22. q. 5. c. paruuli. & c. pueri. & 4. q. 3. c. j. ¶ Secundò obuiat, quia ex qualitate materiæ quis non præcisè obligatur in sponsalibus. j. eod. ca. requisiuit. ¶ Ad primum dicit gl. ꝙ non obligantur pueri iuramento, nisi sint doli capaces. alleg. de delict. pue. c. 2. Sed illa cap. non dicunt iuramentum nullum omnino: sed dicunt quod non sunt compellendi pueri ad iuſm in officio, in quo inhabiles sunt, sicut in officio testi-

testificandi: non intelligas q̄ iurm nō obligaret ad piuriū doli capacem, vbi iuraret falsum, ēt in officio sibi prohibito: qa hoc falsum esset. ¶No. bene hanc gl. qñ persona dicatur habilis ad testificandum. Item no. Io. in d. c. paruuli. qđ tene menti. Et vide quod no. Inn. in c. 2. de delic. puer. ¶† Ad secundum, gl. multipliciter soluit. Primò, q̄ illa p̄cordat cū ista, vt dicit ibi, Prius monenda, quam cogenda. id est, prius monenda, secūdò cogēda, nisi acquiescat: & sic concordat, & hæc destruit ſram. Secū dò hæc ponit rigorem: illa aūt ponit mīam, & dispensationē. Tertiò q̄ condōnaliter cogendi sunt, vt non de volentib. fiāt volentes. Hoc non placet gl. qa mortaliter peccat: ergo cogendus est præcisè. Quartò, si non subest cā non p̄hendi, compelluntur p̄cisè. Quintò, si subest cā, non, vt in p̄rio: & hoc ēt voluit hæc decre. dum dicit, nisi cā rationabilis, &c. Et cā dr̄ subesse, qñ ex nuptijs inuitis timereť peior exitus, vt dicit ſra illius decre. requisiuit. Idem Io. 27. q. 2. §. sed concedatur. Aliàs inci pit, ex his. exigit tñ ibi q̄ sit manifesta cā. Compelletur ergo secundum Doct. per excōicationem: & si non videbitur profecre, absolueť secundum eos. ¶†No. ergo, q̄ ēt non p̄nitens absolui pōt à vinculo excōicationis, qñ excōicatio non proficit. Et hāc ſrīam tenet Arch. 27. q. 2. c. raptor. Hæc vera, si post sponsalia nō superuenit vinculum, fortius si superuenit, vt mr̄imonium: planum est q̄ nō compelliť. Quod dicit Arch. procede re, ēt si pendente lite super sponsalib. p̄ctum sit mr̄imoniū de p̄ſti, vt no. 30. q. 5. c. nec illud, in §. sed objicitur. ¶† Opp. q̄ nō dēt excōicari hic anteq̄ veniat p̄ iurm: qa nondum est in peccato: ergo ecclesia ex suo officio se intromittere non dēt. Sol. Ecclesia se intromittit, qñ peccatum est in committēdo & patratum ēt anteq̄ sit commissum, maximè quando timeť factum subsequi, ex quo surgit peccatum irreuocabile, vt hic erat. Ad hoc 93. dist. diaconi, cū similibus. & ibi no. ¶ Venio ad aliquas quæstiones. ¶† Prima est, iurauit quis ducere in vxorem vnam de filiab. Titij: postea cognouit aliam, an cum illa dicatur matrimonium p̄ctum, & an cogať ad p̄hendum? Primo vr̄ q̄ cogatur ad p̄hendum cum illa: qa vbi rerum deductarum in obłone optio est eius, cui debenť, si alterum desinat p̄stari, remanet alterum in obłone. ff. de p̄hen. empt. l. si in emptione, §. si emptio. ff. de solu. l. Stichum, aut Pamphilum. Sed hic cognita vna, alię sunt subductę de obligatione: qa pp affinitatē illas hr̄e non potest: igitur obligatio restringitur ad cognitam tātum, quam potest hr̄e. Imò plus concludit hæc rō, q̄ statim eum illa fit matrimonium: qa ex quo spōsalia in actu copulæ restringuntur ad illam, iam sponsalia de futuro per copulam trāseūt in matrimonium. j. eo. c. is qui. ¶ In p̄rium: qa sponsalia nō demonstrata certa persona, inualida sunt. ff. de ritu nupt. l. in generali. Item qa vbi opus est specificatione, verba generalia nō sufficiunt. ff. si quis cau. l. sed & si quis, §. quæsitum. in fine, cum similibus. Opiniones sunt in gl. Quædam, q̄ non compellitur: quia inuitæ nuptiæ &c. j. eod. c. requisiuit. Secundò, quia nulla præcesserunt sponsalia pp incertitudinem: sicut exhæredando vnum de filijs. ff. de lib. & posthu. l. nominatim. Si do Titium tutorem filio, & non constat de quo Titio sententiam. ff. de testa. tute. l. duo sunt Titij. Gl. concludit, q̄ vi sponsaliorum non compellitur: sed vi iuramenti bene compellitur pp iurm, nisi deterius inde contingat. Sic ergo in hac mā sunt quatuor opiniones. ¶ Vna, q̄ nec vi iuramēti, nec vi spōsaliorum, nec matrimonij compellitur, & hanc tenuit Inn. ¶ Secunda, & hāc sequitur gl. & Io. And. q̄ non vi sponsaliorum, sed pp iuramentum cōpellatur. Aliàs sequereť, q̄ cum nulla p̄here posset impediente publicę honestatis iustitia secundum eum: qa si cum omnibus essent, iam cum neutra p̄here posset. ¶ Tertia opin. est, q̄ compellatur vi sponsaliorum: quia licet ista spōsalia fuerint à principio nulla pp incertitudinem, tamen ex postfacto sunt certificata: sicut sponsalia ab initio incerta, & conditionalia, purificantur secuta copula. j. eo. is, qui. de cond. app. de illis. & c. super eo. Loquitur tamen dubie: qa postea vr̄ ab eo recedere. ¶ Quarta fuit Host. in Summa, q̄ tenuit q̄ nedum p̄here compellantur, sed solum publicare, qa matrimonium præsumptum est eo ipso q̄ eam cognouit, cum eodem instanti puncta sunt sponsalia cum copula. Ego teneo istam quartam opinionem, q̄ statim sit matrimonium præsumptum: qa hæc sponsalia ab initio quantumcunq; incerta, p̄nt certificari p̄ factum, & statim cum omnes aliæ filiæ sunt subductæ de obligatione: ideo filia illa remanet sola in obligatione: & sic eadem copula in momento declarat sponsalia, & inducit matrimonium præsumptum, vt j. eo. c. is, q. Non obstant iura allegata in p̄rium: quia hæc sponsalia sunt incerta: quia licet sint incerta, tamen habent spem certificandi: ideo certificata valent. Et p hoc non obuiat, quod dr̄ de exhæredatione: quia si filius certificaretur per patrem, dicto, vel facto, valeret exhæredatio: sicut & si de quo Titio senserit certificaretur, valeret. Non obuiat l. in generali. quia illa loquitur, quando persona est incerta, nec aliquo mō certificata. Et si dicatur, ista sponsalia à principio pp incertitudinem fuerunt nulla: ergo ex postfacto declarata persona non validanť. Dico, q̄ nō erant nulla: qa non oīno erant incerta, sed determinata ad incerta de certis: sicut valet hæc promissio, Promitto vnum de meis aīalibus, vel seruis: qa certificari potest. Non ob. rō Io. And. quia sponsalia de futuro inducunt publicæ honestatis iustitiam, quādo sunt certa, & pura, & ad personam certam determinata. Ideo ante determinationem potest p̄here cum qua vult: nihilominus opinio Io. An. mihi plus placet: quia sponsalia diriguntur, & cōtrahuntur principaliter cum filiabus, ex quo ab ipso principio non certificatur persona, cum qua sponsalia sunt nulla, & sic obligatio null a est. ¶ Aliud ergo est obligationem esse incertā respectu rei, quæ deducitur in obligationem, & ex quo determinatur ad genus subalternum, valet obligatio, vt in simili dixi. Aut persona, cum qua, & res simul sunt incertæ, & non valet obligatio: licèt ergo postea certificetur persona sponsalia nulla non reuiuiscunt, & sic pp sponsalia non compelliť. Sed quia iuramentum principaliter obligat Deo, qui certus est, vt hic, Deo se obligauit p̄here cum vna ex eis, obligatio iuramētalis oritur, licet non habeat subiectum certæ personæ in cuius vtilitatem dirigatur, habet subiectum certæ personæ recipientis & recipere valentis obligationem, vt Deum, & pro tanto compellitur seruare iuramētum cum illa, cum qua potest, ex quo non potest cum alijs impediente affinitate pp copulā.

15 Quod bene no. †Quid si iurauit ducere vxorem vnam de omnibus mulieribus mundi, vel alicuius loci, postea cognouit vnam, an compellatur p̄here cum illa? Dic q̄ non, licet æquius faceret. Et est ratio, qa cum alijs non surgit propter hanc copulam affinitas, & sic cum alijs p̄hendo potest seruare suum iuramentum. ergo obligatio non tm̄ ad istum restringit. Tamē tutius est illam ducere propter bigamiam. de quo in c. sane, de

16 cle. coniug. †Quid si ostensis sororibus, vel alijs de eadem parentela, vīq; ad quartum gradum sibi inuicem attinentibus dicat quis, Iuro q̄ ducam vnam in vxorem ex vobis, quam elegero; ipsæ similiter respondent, placet: vel simul iurāt q̄ illa, quā eliget, secum p̄het. Deinde vnam cognoscit, an illa erit vxor? Non vr̄ propter publicæ honestatis iustitiam. Sed non est verum: quia cum neutra earum fuerunt sponsalia p̄cta, sed cum illa quam eliget. Et ideo illam eligendo, seu cognoscendo, determinantur ipsa sponsalia, de offi. deleg. c. ex parte. Et simul & semel inducitur matrimonium præsumptum, & sponsalia: qa facto consensisse præsumitur, ff. de legi. l. de quib. Ad hoc no. j. de diuor. c. gaudemus, §. quia verò. Non obstat quod §. dixi: quia ibi sponsalia non erant determinata, nec suspensa ad determinationem, vel electionem ipsius: hic sic fuerunt: ideo valida ab initio tanq̄ à principio expectantia spem confirmatio-

17 nis ex modo p̄hendi, & spem certificationis. ¶†† Quid si quis iurat absentem, & insciam ducere in vxorem? Dic q̄ ea certificata & ratificante, sunt sponsalia, non ante. Ideo si postea eā cognoscit, transeunt in matrimonium. de conuer. coniug. ex parte. & de iureiuran. c. si non. Hostiensis.

SVMMARIVM.

1 *Vxorem, quam detinet filio, compellitur pater restituere per censuram ecclesiasticam.*
2 *Vxorem alterius propter discordiam capere non licet.*
Bona indiuisa, an cui liceat capere propter discordiam.
3 *Iudicium esse potest inter patrem & filium, vbi est quæstio de vxore filij.*
4 *Monitio quando in notorijs factis exigatur.*
5 *Prouinciæ appellatione, quid comprehendatur.*
6 *Interdictum potest ferri sub conditione.*
7 *Officij diuini appellatione comprehenditur baptisma.*
8 *Ab interdicto generali excipitur baptisma, & pœnitentia.*
9 *Interdictum generaliter impedit diuinorum celebrationem.*
10 *Matrimonium non impeditur tempore interdicti.*
11 *Vxorem qua actione vendicet maritus.*
12 *Interdicti ad tempus latæ sententiæ effectus quis, & qualis sit.*
13 *Missa, vel alia diuina, an possint celebrari à clericis tempore interdicti voce submissa.*
14 *Baptismi, & pœnitentiæ sacramentum, quare tpe interdicti potest suscipi.*

CAP. XI.

1 NOn est vobis. ¶†Cōpellitur pater per censuram ecclesiasticam restituere vxorem filio, quam detinet. hoc dicit. Primo narrat causam cui. Secundò prouidet. Secūda ibi, nos itaq;. Primò per monitionem. Secundò per pœnam ibi, sed & si. ¶No. primò, q̄ facti notabilis, & à persona notabili, præsumitur scientia in prouincia. Et no. q̄ dictio, In, stat priuatiue. Ad hoc de postu. prelat. c. j. vide tex. de sent. excommun.

2 cum illorum, ad finem. ¶†No. secundò q̄ propter discordiā, etiam vbi licet capere bona, non licet vxorem alicuius: qa talium dura est separatio, C. cōmuni. vtriusq; iud. l. possessionē.

Nota

3 ¶††No.tertiò casū,in quo lis pōt esse īter patrē & filiū, qñ ē qō de vxore.Nam quò ad illam petendā, sui iuris reputaī, nec attē ditur pria ptās. Ad hoc de resti. spo.ex parte. Et hoc pp piculū animarū & fauorē matrimonij, & eius authoris, s. Dei, ꝺ quē nulla lis valet.Et no.qd dēt continere petitio, vt in suo gñe sit formalis: qa dēt esse iusta, & honesta. Et sic no. q maritus pōt vendicare vxorē. Quo aūt iure agat, vide de resti. spo.ex parte M.de ma.& obe.inter quatuor.p Inn.ff. de rei ven.l.j.§. p hāc.

4 ¶††No.quartò practicā ꝓcedēdi sup facto notorio,qa data petitione iudex dēt monere,& postea ꝓpellere:exigiē ergo in notorijs monitio.de quo s̄.de appel. ex rōne.& in c.vestra,de coha.cle. & mulie.

5 ¶††No.quintò ex tex.iūcta subscriptione ibi, ꝓuinciarū. q appone ꝓuinciæ cōprehendiē nō solū ꝓuincia archiepalis,sed qlibet diœcesis distrīctus,quodlibet territoriū.

6 Ad hoc,l.si pupillus,§.territoriū, ff.de ver.sig.in fi. ¶††No.sextò, q interdictū pōt ꝓferri sub ꝺdōne expectatiua, & resolutiua interdicti,postq̄ latū est.

7 ¶††No. septimò,q appone diuini

8 officij ꝓprehendiē baptisma.†Et no. q gñali interdicto excipiē baptisma paruulorū,& pña moriētiū. Idē dicūt Doc.de baptismo adultorū,de sen.excō.qm̄, lib. 6. Idē in bonis morientiū dēt ꝓprehendi viaticū. Idē de penitētijs viuentiū, qa nulli

9 deneganda est,de pe.di.vlti.c. vlt. † Et no.effectū interdicti,qa

10 gñaliter impedit celebrationē diuinorū. † De mr̄imonio dnt hic Inn.& Doc.q ꝺhi pōt matrimoniū, qa & apud infideles esse pōt.26.dist.deniq;.de p̄sby.non baptizato.veniens.Et apud excōicatos,de eo q dux.ī ma.c.significasti. Suspendiē tñ solēnitas,s̄m Host.de ordine dicūt,q nō dēt ꝓferri:sed q clerici erāt, cū nō sint īterdicti,poterūt ad alios ordines ꝓmoueri.de christmate dr̄ q pōt ꝓfici,& dari, vt patet in c.qm̄, de sen.exc.in 6. p qd̄ patet hodie superflua gl.fi.& pen.¶ Hic duo supponunt dubia. Primò,q maritus vendicat vxorē. Secūdò agi dēt de effe-

11 ctu sn̄iæ latæ ad tp̄s.¶† Ad primū,qua actione vēdicet maritus vxorē:dic q si vxor detineī inuita,vendicat p interdictū de vxore exhibēda. Si detineī volēs, p officiū iudicis, qd̄ pōt īplorari corā iudice ꝛculari, & corā ecclesiastico. Et hoc verū, q dicit de iudice ꝛculari,qñ nō ꝓtēdiē de mr̄imonio,vt dicit Io. An.in prin.q fil. sint leg.in Spec.& hoc qd̄ no. s̄.de ord.cogni. tuā.Io. An. ponit hoc ī loco ibi allegato, & corā ecclesiastico non agit interdicto de vxore exhibenda, & interdictū illud daī inter duos ꝓtēdentes.Dr̄.n.interdictū,quasi īter duos redictū, seu redditū: iō nō ꝓpetit,vbi volēs teneī.Hoc patet,ff.de libe. exhi.l.fi.vide gl. de quer.infi.c.fi.ī vlt.gl. Alias remissiones de di notādo dictū Hos. q nō est curandū de actione s̄m equitatē canonicā. de iudi. dilecti. Vide qd̄ scribit Io. An.in addi.Spe.q filij sint leg.sup ver.ꝓpetit.& d̄ resti.spo.ex parte,el 2.In plurib. locis hēmus q vxor pōt vendicari adiecta cā de iure canonico:sicut filius rōne patriæ ptās vēdicatur adiecta causa de iure Romano,vt l.j.§.p hāc.& ibi Doc. ff.de rei vē. Et hāc tenet gl.in d.§.p hāc,& Doc.in d.c.ex parte M.& in c.inter quatuor, de maio.& obe. ibi Io.An.in addi.Spe. post Ro.dicit hāc p̄iudicialē non cōpetere p vxore: qa vir nō hēt ī prāte vxorē, sed solùm in officio. Allegat C.q po.in pig.hab.l.assiduis,ff.de ope.lib.l.sicut patronus.Ad hoc de resti.spo.c.lr̄as. Hæc vera de iure canonico.dicit Io.An.de iure Romano.Secus est de iure

12 Lombardorū,scām qd̄ mulier est in ptāte viri. ¶††Quæro circa tertium de effectu sn̄iæ interdicti ad tp̄s lati, an lapso tpe absq; alia absolutione, vel lnīa, liceat celebrare? dicit gl.vī q sic:nā sn̄ia lata,& ea relaxata,oīs effectus sn̄iæ tūc cessat. ff. de post.l.Imperator.& l.& si seuerior, C.de his,q no.infa.In ꝺriū vī l.ad tp̄s,co.ti. vbi ad tp̄s damnatus,ēt post tp̄s infamis remanet.Gl.determinat, q hic vt suspensio iuris cum tpis p̄finitione post tp̄s nullatenus remanebit,& poterit celebrare.Allegat 30.di.p̄sbyter,s̄m Vin.Io.tā git hoc in d.c.si quis presbyter.& no.gl.pe.j.de ma.ꝺc.ꝺ interd.ec.c.fi. q̄ dicit idem in absolutione,& ibi dicam. Vide qd̄ notaui de iud.c.j.& In. de æta.& qua.

13 cum ꝓtingat.& in c.cū bonæ.& de of.dele.c.P.& G.¶††Quæro, an in tali ecclesia p̄nt celebrare clerici diuina submissa voce? Gl.dicit,q non,nisi sint priuilegiati, & celebrēt excōicatis & īterdictis reiectis & submissa voce, ita q potius legere videtur, q̄ cantare.de pe. & remiss.c.quod in te. de hoc dic vt de sē. exc.c.fi.li.5. Sed an ibi celebrātes sint irregulares? dic, Quandoq; quis celebrat in loco interdicto,& est irregularis.j. de excess.præla.c.tanta.Quandoq; in loco à diuinis suspenso: & an sit irregularis,Inn. est sibi ꝺrius. Nam hic tenet q sic.s̄.de of. or.irrefragabili.§.j.Sed ꝺrium tangit de appe.dilectus.Io.An. de of.ord.si canonici.li 6.in Nouel.sup quarta gl. cōcordat opi.vt sit irregularis,si suspensio est gñalis: qa illa æquiparaī interdicto,vt in cle.j.de sen.excō. Si aūt sit spālis certæ ecclesiæ, non:& sic intelligiē illa glo.sufficit q nō reperiaī q pp hæc sit

14 imposita pena suspēsionis.de sen.excō.is,cui.li.6. ¶††Quæro, quare sacr̄m baptismi, & p̄nię possunt tr̄e interdicti suscipi? Et dicit gl.qa sunt sacra necessitatis.j.q.j.§.sed notādum.& §. ecce si clericus.de hoc,ca.q.si fuerit. Per qd̄ dicit gl.q talia si scipi possunt ēt ab hæretico.24.q. j. si quē fortè. Licèt secus in alijs. Alij dicunt, vt dicit Phi. q pœnitentia non est suscipiēda ab hæretico,licèt fortè baptismus, ne nos in desperationē inducat,arg.de pe.di.6.c.j.de pe.di.j.his potestatis.32.di.§.verū, & §.hæc de malis.& no. de consue.c.quanto. vide gl.in c.subdiaconus.in §.scilicet.illud Aug.24.q.j.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium impedit dictum vnius testis asserentis impedimentum,qñ do sponsalia non sunt iurata.6.*
2 *Affinitas surgit ex quacunque copula fornicaria impediens matrimonia inter cognitam & consanguineos cognitæ scienter.*
3 *Testis vnici dicto an indistinctè impediatur matrimonium.8.*
4 *Turpitudinem suam testi alleganti creditur in peccato.6.*
5 *Testiū dicta nō facta publicatione,quo casu probent, ēt nō vocatis partib.*
7 *Testificanti publicè de facto, et delicto proprio, non creditur quò ad alios.*

CAP. XII.

1 PRæterea. ¶† Dictum vnius asserētis impedimentum, impedit matrimoniū cōtrahendum.Consultatio,& responsio. Secūdo ibi,

2 fraternitati. ¶††No.primo, q ex copula quantumcunq; fornicaria surgit affinitas impediens matrimonium inter cognitam,& consanguineos cognitæ scienter. ¶††No.secūdò, q ad dictum vnius testis impeditur matrimonium ꝺhendum.

4 ¶††No.tertiò,q vbi agiē de peccato,crediē testi,ēt allegati suam turpitudinem.Et sicvī, q criminosus admittitur ad testificandum in matrimonio ad impediendum matrimonium ꝺhendum.

5 ¶††No.quartò,q testi occultè deponenti creditur mā quasi pœnitentiali, vbi agitur de peccato. Et sic habes esum,in quo dicta testium valent, etiam non facta aliqua publicatione,quando.s.est in materia peccati, & timetur potentia partium ꝺ testes,quod no.Et sic est argumentum, q vbi timetur potētia ꝺ testes, possunt occultè deponere de iure, nec in partibus publicandi.Sed hoc non credo,nisi in materia peccati.Est enim quidam forus medius, quasi præsentialis, quando agitur de materia peccati, in qua talis fides occultè admittit, vt no.Host.de æta.& quali.c.accepimus.& ponitur in summa de scru.in fi.¶No. quintò,q ad dictum vnius testis occultè,& de delicto suo deponentis,non impeditur matrimonium ꝺhendum, si præcedunt sponsalia iurata. Ex quo patet, q, quò ad

6 ecclesiam maioris est efficaciæ iuramentum,q̄ promissio sine iuramento. Duo hic quæruntur. ¶††Primò, q ad dictum huius allegantis se cognouisse mulierem matrimonium impediturquando sponsalia non sunt iurata. ¶Secundò,q non crediē, quando sponsalia sunt iurata. ¶ Ad primum,q non creditur,obuiant tria. ¶Primò, quia hic testis non erat iuratus, sed simplex assertor extraiudicialis, cui nō crediē. de cohab.cleri.& mulie.tua.& ff.de testi.l.3.de accu.inquisitionis. ¶Secūdò, qa in facto proprio testificabaī,& non publicè attestabaī: vnde si non poterat hoc constare iudici tanq̄ iudici, & sicnō debet posse iudex super eo procedere. s̄.de of.dele. pastoralis,§. quia verò.ff.de offi.præsi.l.illicitas,§.veritas. Dic ponderādos plures actus in testimonio. ¶ Primus actus est receptionis ad iuramentum: & hic actus debet esse publicus, & partibus notus:quia testis debet iurare partib. præsentibus.de testi.in nomine Domini.Et in hoc est speciale in iuramento testis ad impediendum matrimonium, quod pōt deponere etiam partib. non vocatis: & hoc, quia non agitur de eorum incommodo, sed potius vtilitate, s. vt prohibeantur à peccato: & quia non proceditur in talib. in forma iudicij contentiosi, & maxime qñ in teste timetur partis ꝛcuitia. Et aduerte, quia in alio casu nō credo q pp partis sæuitiam impediretur testis publicatio, qñ timeī, quo ad hoc vt faceret plenā fidem cum alio:licet forte quo ad qualemqualem fidē sufficeret. Simile de hæreti.statutum,lib.6.vbi in cā hæresis non sit publicatio testium,qñ timeī potentia. ¶Secūdus actus est ipsa depō,quam facit testis, qñ dicit testimoniū: & hæc rr̄ debet esse priuata, & quarenus ab hac hic excludiē publicatio, nulla est specialitas.¶ Tertius actus est publicationis dictorum testium,postq̄ deposuerunt: & hic actus dēt esse publicus cōiter,vt detur facultas partibus ꝺ testes opponendi: & hoc casu etiā erit speciale,vt talis actus, vbi agitur ad finem repellendi peccatum, in foro quasi ꝑtiali non exigaī,maxime qñ in teste periculum timeī. dicūt tamen Doc.q dēt ipse corā iudice,& astantib. aliquibus,multitudine

7 excluſa, & p̄stito iuro deponere: & p hoc cessant ꝺria. ¶† Ad secundum dicit gl. q fatēdum vī q publice testificāti de facto pprio,& delicto nō crediē inter alios.4.q.3.§.item in crīali.de testi.veniens.Et qa suam turpitudinem ꝓfitetur.35.q.3.fi.aūt. Hoc dictum vī ꝺ tex.nec in aliquo diuersificatur dictum glo.à dicto tex.nisi in hoc,quia tex.quādo occulte deponit:gl.quando publice. non video rationem diuersitatis. Ideo dic, q hoc casu valet dictum eius: & posito q de se confiteatur, nihilomi-

nus

nus creditur, quia non agitur ad pœnam contra ipsum confitẽtem. ¶Nec obst. q̃ allegat turpitudinẽ suam, quia auditur & testificari potest allegans turpitudinẽ suã in materia peccati, quod nota. cõtraria procedunt in alijs causis ciuilibus & criminalibus in quibus non tangitur materia peccati & ad finẽ
8 eius nõ agitur. ¶†Venio ad secũdum dictũ principaliter, vbi dr̃ quod si sponsalia iurata forent non crederetur huic. Nam non plus astringit iuramẽtũ, q̃ promissio, vbi vadit obuiã peccato. Nã iuramentũ non debet esse vinculũ iniquitatis. de iureiur. c. quanto. quia in tali inramento subintelligitur conditio nisi legitima causa impediat. eo. ti. c. quemadmodũ. Dic, si matrimoniũ non est iuratum ad dictum vnius secretè deponẽtis, impeditur matrimoniũ contrahendum vt in litera. Si est matrimonium iuratum, & tunc si legitimè probetur impedimentũ, & adhuc impeditur, nec hoc inhibet decre. Si aũt probetur per vnicũ tantum testem occultè deponentem, tunc ob
11 reuerentiam iuramenti, ex quo plene non constat ecclesiæ de impedimento & sibi constat de iuramento & omittendo iuramẽtũ certa est ecclesia de peccato, & impediendo dubia tũc ecclesia eligit magis certum & non impedit. Dicunt tamen Doct. quod si de impedimento fama extaret, quod impediretur matrimonium etiam iuratum. Et in hoc plus habet fama quam vnus testis. Et est dictum Gof. in Summa, qui no. de cõsangui. & affini. super eo. Host. dicit hoc arbitrarium, an vni teste credatur ad impediendum, sit vel non sit iuratum considerata qualitate personæ & alijs circũstantijs, aut sit persona cui placeat vel displiceat matrimonium & consuluit quod examinator trahat puellam in partem, & si non confiteatur & dicat se virginem faciat eam inspici a matronis fide dignis, & si dicant eam virginem, non impediant. alias si sibi videtur fidem testi adhibendam, dicit quod non prohibet iuramentũ quod non possit prohibere matrimoniũ cõstante impedimento iuramentũ tollit peccatũ. Nam si verum erit quod sit impedimentum non erit vxor, & aliter forte non poterit consistare, non poterit amplius contrahere, & semper erunt in peccato, & hoc est deterius quod euenire potest, de quo dicit litera secundum Host. vide hic.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si inuita mulier contrahat, nec in eum postea consentiat, si alteri nubat tenet.*
2 *Matrimonium uel sponsalia non uitiat amor inordinatus præcedens, tanquam non uideatur tollere consensus libertatem.*
Amor inordinatus non tollit liberum arbitrium in dissentiendo, uel consentiendo.
3 *Matrimonium non contrahitur per hæc uerba, Iuro de contrahendo matrimonium, sed uidentur sola sponsalia contracta.*
4 *Matrimonium uitiat metus tollens libertatem consensus in contrahendo.*
5 *Inuitus & reclamans quis dicitur & quomodo inter se differant.*
6 *Matrimonium non potest iuducere consensus parentum exclusa libertate consensus illorum, de quorum matrimonio agitur.*
7 *Matrimonium metu contractũ recõualidat copula uolũtaria superueniens.*
8 *Matrimonium contractum lite pendente super matrimonio cum altero, non uitiatur ex litis pendentia.*
9 *In causa matrimonij agere potest pater nomine filij.*
10 *Matrimonium secundum conualidat uoluntaria cohabitatio cum secundo marito post mortem primi. 14.*
11 *Sententiæ practica quæ sit quando agitur ut coniungatur separatus, altera superinducta.*
12 *Delegatus habet iurisdictionem in partes etiam extraneas, turbantes tamen eius iurisdictionem.*
13 *Super matrimonij uiribus lite pendente an compellatur maritus reiecta superinducta reuerti ad primam.*

CAP. XIII.

1 VEniens. ¶† Si mulier inuita cum aliquo ꝺhat nec in eũ postea ꝓsentiat, si alteri nubat tenet matrimoniũ. h. d. Primo narrat factũ. Secundo diffiniendo cõmittit. Secunda ibi, Mandatus. ¶†No. primo quod inordinatus amor præcedẽs sponsalia vel matrimoniũ, illa non vitiat tanꝝ non tollens libertatẽ
2 consensus in causa contrahendi, & causa amoris impellẽs nõ
3 tollit liberũ arbitrium dissentiẽdo, vel cõsentiendo. ¶†No. secundo quod per verba, Iuro de contrahendo matrimonio tecũ, non ꝺhatur matrimoniũ, sed solum sponsalia. ¶†No. tertio
4 quod metus tanꝝ tollens libertatem consensus in contrahendo matrimonio vitiat matrimonium. ¶†Nota differentiã inter hæc, quem esse inuitũ, & quem esse reclamãtẽ, & hęc differẽtia ponit̃ 73. dist. c. j. Et ibi dr̃ ꝙ inuitus dicitur qui alio indicio apparet inuitus quã voce se declarat. Ille reclamãs, qui voce se declarat inuitũ. Et qualiter hoc verbum, Renitens & re-
6 nuens, significat diuersa, vide. j. ad id qd̃. ¶†No. quarto ꝙ consensus parentũ exclusa libertate consensus illorũ, de quorum
7 matrimonio agitur, non põt inducere matrimonium. ¶†No. quinto à ꝺrio sensu, ꝙ copula volũtaria superueniẽs recõualidat, matrimoniũ metu ꝺctum: quasi metus vitium purgetur.
8 ¶†No. sexto casum specialẽ ꝺ regulam in lite pendẽte, ꝙ matrimoniũ ꝺctũ lite pendente super mr̃imonio cum altero non vitiat̃ ex litis pendẽtia, & sic s̃m matrimoniũ ꝺctũ, post primũ nõ causatum super primo ẽt lite iam pendente duntamẽ primũ nullũ sit nõ vitiat̃, quanꝝ in hoc secus sit in mr̃imonio spi-
9 rituali. ℟. de elec. auditis. ¶†No. septimo patrẽ noĩe filij, ẽt in cã mr̃imoniali posse agere & opponere de iuribus filij, & sic
10 vr̃ ꝙ in talibus ꝺiunctio personæ aliqd operet̃. ¶†No. octauo ꝙ volũtaria cohabitatio cũ scẽdo marito post mortẽ primi cõualidat scẽm mr̃imoniũ quãtuncunq; ꝺctum stãte dubietate primi mr̃imonij, & morte primi mariti data, ex quo scẽm est ꝺctũ in facie ecclesiæ, nõ ꝺputat̃ de validitate primi ad ꝓsiderandã validitatẽ secundi. ¶†No. nonò practicã snĩæ inter legi-
11 timè coniunctos, qñ agit̃ vt coniungatur separatus altera superinducta de facto. †Et no. ꝙ non solũ delegatus habet iurisdictionẽ in partes sed ẽt in extraneos partes turbãtes & alterã partiũ iuuantes in facto delegato ꝓmisso ꝺ iurisdictionẽ eius.
12 ad hoc de off. del. c. j. ¶Duo obuiant decre. †Primũ in eo quod dicit ꝓpelli maritũ reiecta superinducta reuerti ad primã nulla allegata cã. quid enim, si superinducta ꝺ matrimonium de cuius effectu agitur, velit aliquid opponere. Sol. Procedit litera qñ nihil dicit, sed si velit aliquid opponere poterit, quia dato ꝙ directo eius nõ sit iudex ꝓpter cõnexitatẽ de hoc cognoscere poterit. ff. de quibus rebus ad eũdẽ iu. l. j. Et si valet a sententia appellare ẽt audiret̃. de re iu. cũ super. Vnde ꝓsidera ꝙ aut mulier se vult opponere agẽti petitorio, & põt ante snĩam quõcũq; opponẽdo & ẽt assistẽdo & ꝓbationes inducẽdo. C. de litigiosis. auth. nũc si hæres. Et admittet̃ ẽt deficiẽte principali agẽte in ꝓbatione alicuius articuli ad probandũ, maximè si ignorauit, qa sibi vt tertio nõ obstat publicatio sicut nec sententia. de ꝓba. licèt causam. de re iu. c. lator. & ꝙsanguinei. de testi. series. Post snĩam poterit ꝺdicere ẽt appellando & nõ appellando, quia tales snĩæ nõ transeũt in rẽ iudicatam, non tñ per hoc excludit virũ a ꝓsecutione cauſæ, quia ad virũ principaliter spectat defensio mr̃imonij, vel saltẽ ęque principal̃r. Ad hoc qd̃ no. c. 2. de ꝓcu. lib. 6. in gl. fi. Sic ergo est triplex modus veniẽdi ꝓ suo interesse. s. antiquã instantiã ęque principaliter assũmẽdo, & põt. Scẽdo assistendo & probationẽ producẽdo instantia durãte in personã mariti, & idem. Tertio instãtia assumpta & exclusõ marito & non põt. Item triplici termino põt venire in termino ante publicationẽ, & post publicationẽ testium, & idem post snĩam. Et in hoc casu. s. matrimoniali põt & appellando & nõ appellando, hoc quando agitur petitorio noĩe. Si aũt agitur possessorio ꝺ virum superinducta se opponit. s. pro suo iure, & tunc aut hęc superinducta proponit aliquam exceptionem concernentẽ possessorium & admittit̃, vt velit negare possessionẽ tpe spoliationis vel alias spoliationẽ. de resti. spo. c. solicitè. & c. accepta. Aut vult opponere de proprietate, & nõ admittit̃ nisi s̃m distinctionẽ c. literas. de restĩ. spo. s̃m quã admitteret̃ principalis maritus. Non obstat ꝙ no. de restĩ. spol. itẽ cũ quis. vbi tertius cõparẽs ꝓ suo interesse audit̃ opponens proprietatis exceptionẽ ꝺ agentem possessorio: quia illud verũ est qñ ius tertij est adeo separatum a iure agentis possessorio, ꝙ aut agens in nullo iuuatur, alias vbi est ei connexũ, vt hic repellit̃ sicut & agens, nec cõsequit̃ maritus indirectè per aliũ hoc ꝙ repellatur agẽs possessorio op-
14 posita proprietatis exceptione. Sic intelligo hic Inno. ¶Secũdo obuiat, quia hic dr̃ quod Papa ad validitatẽ tertij matrimonij ponderat mortem secundi viri cum quo matrimoniũ contractum erat per vim. Si enim matrimonium erat cõtractum per vim, esset vel non esset mortuus vir secundus, debet valere tertium matrimoniũ. Glo. hic supplet maxime & ẽt Doc. hic oẽs. Potest saluari tex. quia hic Papa ponderat mortem secundi, quia in hoc tertio matrimonio cohabituerunt post mortem secundi viri de cuius matrimonio dubitabatur ꝓpter violentiã. Ideo si viueret nõ mãdaret̃ vt tertio iungeret̃ nisi prius cognito de ista vi: sed qñ est mortuus & post mortẽ cohabituerit tertio ꝺcto matrimonio in facie ecclesię, hoc mr̃imonium conualidat̃. Ideo Papa mandat qd̃ copellantur insimul habitare sine aliqua cognitionem de primo.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij causa pendente si timeatur inferri violentia puellæ de cuius matrimonio agitur, prouidebit iudex quod maneat in loco tuto & honesto donec causa terminabitur.*
2 *Metus & coactio, vt opposita uolutati excludunt consensum & dependentia eiusdem & quando contractum dirimat. nu. 10.*
3 *Contraria duo esse nequeant simul.*
4 *Matrimonium solo consensu contrahitur.*
5 *Consensus debet habere qualitatem plenam libertatis & securitatis.*

Voce

6 *Voce aliquando, quid exprimitur propter timorem aliter quàm mens dictat.*
7 *Ad iudicem coram quo uertitur quæstio, spectat procurare, vt partes in litigio sint tutæ.*
8 *Sequestratio habet locum in libera persona, ubi uertitur quæstio super uiribus matrimonij.*
9 *Iudex de facto supplet, ne sententia eius sit inanis respectu finis exequendi.*
11 *Captiuitas an habeat impedire actum a libero consensu dependentem.*
13 *Vxor non est uiro restituenda, ubi dubitatur de illius sæuitia.*

CAP. XIIII.

1 VM locum. ¶†Si timeatur inferri violentia puellę de cuius matrimonio agitur, prouidebit iudex quod maneat in loco tuto & honesto, donec cā terminabitur. h.d. Primo
2 tradit regulā. Secundo ponit genus & infert speciem. ¶†No. primo ꝙ metus & coactio, vt oppositā voluntati excludunt consensum. Sic ad corticem probat tex. & melius dic quod excludūt libertatem cōsensus: & sic intellige literam. metus ergo vitiat de pendentia a libertate consensus. † Et ex hoc nota
3 quod posito de iure vno de contrarijs, reliquum excluditur, & ꝙ volens vnū de oppositis per prius alterū excludere debet,
4 & sic duo opposita non possunt esse simul. ¶†Nota secūdo ꝙ matrimoniū solo consensu ꝯhitur. ex quo patet ꝙ cā efficiens mr̄imonij est nudus ꝯsensus: & sic verba nō sunt de esse eius.
5 †Et aduerte qđ ꝯsensus debet habere qualitatē. s. plenā libertā
6 tis & securitatis. ¶†Not. tertio ꝙ timore quandoq; organum
7 vocis fallit & aliter exprimit in sono quàm mēs dictet. ¶†No. quarto ꝙ ad iudicem coram quo vertitur ꝙ spectat procurare vt partes in litigando sint tutę & ēt tpe litigij nulla vis partibus inferatur ēt post sn̄iam vsque ad executionē. ¶†No. quinto casum in quo, quanḡ impropriè, libera ꝓsona sequestratur. Et no. quod officiū sequestri finitur ad limites terminorū cau
9 sæ. †Et no. quod officium iudicis spectat ne sentētia sit inanis respectu finis exequendi. Et hic est vnus casus in quo supplet de facto. de quo de postu. præla. bone. j. Tria obuiant literę.
10 Primo verborum inculcatio ibi, metus, vel coactio. † Dic ꝙ si metus refertur ad metū qui cadere pōt in constātem præter captionem vel pęnam corporalem vel arctationem, coactio respicit: vel coactio si filia timeat mortem vel captiuitatē patris, vel aliquid simile, nō valet matrimoniū. 31. q. 2. c. 1. & 2. Nā iustus est timor. Sic dr̄ cōuerso. ff. qđ met. causa. l. isti quidē. si in mr̄imonio consensus filij esset liber licet pr̄ haberet iustum metum, teneret matrimonium. Aduerte tamē ꝙ si quæ-
11 ris† an captiuitas habeat impedire actum a libero cōsensu dependentē, dicēdum est quod aut coactio captiuitatis ordinat̄ in finem alterius cōsequendi quàm cōsensum in actu, de quo queritur: sit quia ad extorquendam pecuniam captus cōtrahit matrimonium, & nō vitiatur matrimoniū. hinc est ꝙ potest cōstitui procurator. ff. de minorib. l. Papinianus exuli. Et ideo si cōtrahit matrimoniū ad cōmodum tertij, cū isto prætextu nō detineatur, valet ꝯctus. l. j. & 2. C. si quis aliquē testa. prohib. vel coegerit. Aut cōtractus fit ad cōmodū detinētis: & tunc si detinetur iuste valet ꝯctus. l. si mulier. in princ. ff. qđ met. cau. si iniuste, contractus non valet ad finem ad quem detinetur. Si autem finis detentionis & finis cōtractus nō cōcurrunt in idem, tunc nō valet cōtractus, vt dicit hic Inno. ad hoc quod no. Butrig. in l. q in carcere. ff. quod met. causa. & Bar. in l. qui a latronibus. ff. de testa. & ff. de verb. signi. l. quandoque.
12 ¶†Qualis exigitur metus. Gl. dicit, ꝙ talis qui cadit in constātem. dicit tamen quòd minor metus sufficit in muliere quam in viro, quia animū cōstantis mulieris leuior & timidior affi-
13 cit quā viri. ¶†Secūdo obuiat ꝙ mulier ante omnia restituēda est viro anteq̄ disputetur super proprietate. de resti. spol. ex cōquestione. Solu. Nō agebatur hic possessorio, vel timebatur viri sæuitia, vel erat inuita traducta, & sic nō erat quæsita possessorio iure, vel nunquā fuit traducta, vel parati erant parentes ꝓbare ꝯriū, de quo de resti. spo. literas. Vel loquitur de virgine quæ nōdum erat cognita quę restitui nō debet ēt cū satisfactione, qa timetur de corruptione, & sic postea nō resistet & in eadē causa. ff. si quis cau. l. si qs. dic ꝙ hic matrimoniū cōtendebatur nō ꝯctum, & sic negabat̄ cōcessa possessio quę haberi non pōt absque matrimonio, vt no. per Doct. in c. ex parte. de resti. spo. Glo. sunt clarę & modicę vtilitatis. Vide per te.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de futuro contracta non soluuntur per subsequentia sponsalia de præsenti, copula carnali secuta.*
2 *Matrimonium non inducit præcedens copula cum sponsalibus de futuro secutis, sed sequens sec.*
3 *Matrimonium non uitiat metus, qui in uirum constantem cadere nō pōt.*
4 *Metus causatus à culpa illius cui infertur, uitiat actum a libera uoluntate dependentem.* 7.
5 *Testis causans inimicitias, ut suspectus repellitur in causa inimicitię.*
6 *Matrimonium an causetur ex copula sequente sponsalia, ubi protestatio fit in actu copulæ quòd contrahere non intendunt.*
8 *Matrimonium an uitiet ignorantia iuris circa hoc, quod copula faciat transire in matrimonium.*

CAP. XV.

1 VEniens. El 2. †Si carnalis copula secuta est sponsalia de futuro nō soluunt̄ per subsequentia sponsalia de præsenti nisi per metum, qui potuisset cadere in cōstātem cōtracta fuissent. h.d. Primo ponit casum a parte narratum, quē secundo diffinien-
2 dum cōmittit. Secunda ibi, ideoque. ¶†No. primo quod præcedens copula cum sponsalibus de futuro secutis nō inducit matrimonium, sequens autem sic. Aduertat ergo articulans in ista materia ꝙ post sponsalia concludat copulam. Nam si probaret spōsalia & copulam, probatio nō releuaret, quia potuisset copula p̄cessisse spōsalia. ¶No. secundo ꝙ per hęc verba, Promitto te ducere in vxorem, non inducitur matrimo-
3 nium. dixi s̄. c. c. ex parte. ¶†No. tertio quod sponsalia de præsenti metu, qui cadere pōt in cōstātem, ꝯcta nō valent, & hoc quia actus causatur a pleno & libero cōsensu, & ꝙ metus nō cadens in cōstantem nō vitiat matrimonium. ¶No. quarto, qa licet quis fuerit causa metus, per hoc nō in plus actus ꝯmes-
4 tum validatur, † & sic etiam metus causatus a culpa illius, cui
5 infertur, vitiat actū a libera voluntate depēdente. † Facit quod licet quis fuerit causa inimicitiarum, nihilominus ꝓpter inimicitias posset quādoq; repellere a iudicando vel testificando. Super quo vide qđ no. de app. interposita. Et vide Inno. de iudi. c. cum I. & A. in sua gl. fi. & de app. c. fi. & ibi Doc. No. vbi simul ꝯcurrit fictio & veritas, ēt in diuersis actibus, præ-
6 let fictus actus. No. hic sunt duo dubia. ¶† Primum ꝙ copula sequens sponsalia transit in matrimonium. ¶ Secundū ꝙ metus culpa eius cui infertur causatus, actū vitiat, dūmodo cadat in constantē. ¶ Primo obstat c. tua. j. eo. & qđ ibi no. Quidam hoc limitant, vt transeat in matrimonium copula sequēs sponsalia nisi protestatio fiat ꝙ ꝯhere non intendunt. Et hoc tenet Io. in d. c. tua. Cōtra tenet de codi. app. c. per tuas. Quod etiā ꝓtestatio nō impediat matrimonium. Ratio primi potuit esse quia licet ꝯ fictionē vel præsumptionem iuris & de iure non admittatur probatio in ꝯrium, admittitur tamē probatio iugens ab actu partium, & maxime si intercedat actus secūdum tēpus ꝯctus fictionis. Ad hoc s̄. quod me. causa. c. j. Secundum iuuat, quia talis ꝓtestatio est turpis, & nō habet iustā cām protestationis. de ꝯsti. cum M. Itē quia est ꝯria facto & tendit ad tollendū ꝓsecutiuū iuris, ideo nō iuuat, vt d. c. cum M. Nō obstat decr. tua. quia ibi non fuit substantia cōiugalis matrimonij, nec forma. Item ꝯ talem præsumptionē non admittit̄ probatio in ꝯrium ēt per confessionē, quia actus est talis naturę cui nō obuiat partiū ꝓfessio. Hæc sunt vera, nisi per prius spōsalia absoluerent̄ a ipōsalibus & postea intercederet copulā, qa tūc cū nō subessent spōsalia, nō esset qd cōfirmaret̄ per copulā, &
7 tūc sponsalia nō trāsirēt in mr̄imoniū. ¶†Secūdo obuiat, quia vbi qs est cā metus nō excusat. l. si mulier. ff. qđ met. cā. So. Aut metus est iuris, & ꝓcedit ꝯriū, qa timor talis metus, qa iure & iuridice infert, nō est sufficiēs ad annullandū actū. Aut timor est facti & sequit̄ de facto, & talis metus excusat & actū inualidat, vt hic. Nec obst. si dicat, hic metus est iuris, cum pr̄ possit adulterū cū filia occidere. ff. de adul. qđ ait lex. Quia hoc non ꝓcedit fm canones. 33. q. 2. inter hęc. Itē illud ꝓcedit qñ ipse inuenit in actu Veneris, qđ ēt vt dixi nō pmittit̄ a iure canon
8 co, qđ no. ¶†Q uęro an ignorātia iuris erga hoc ꝙ copula facta sponsalia trāsire in mr̄imoniū, vitiet mr̄imoniū. Dic ꝙ nō, imo valet matrimoniū, sicut si qs estimās se filiū, cū sit pr̄familias, adit hęreditatē valet aditio. ff. de ꝯdi. & demon. l. multū interest. Et saciunt prædicta ꝙ sn̄ia lata à iudice delegato qui sibi putat delegatum valeat. de quo de off. dele. prudentiam.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere si uult religionem ingredi, ut iuramentum seruet contrahere debet, postea ante carnalem copulam poterit ingredi.* 9.
2 *Sponsalia de futuro quibus uerbis contrahi possunt.*
3 *Iuramentum & fidei præstatio an differant quandoque.*
4 *Vita contemplatiua est melior actiua.*
5 *Religiosus plus meretur quam uxoratus.*
6 *Matrimonij contractus cum intentione prolem non habendi, non uitiatur solo intentu.*
7 *Promittentem liberat momentaneum promissionis implementum, licet effectus implementi non duret.*
8 *Matrimonium contractum per uerba de præsenti non secuta copula, est dissolubile religionis ingressu.*
9 *Religionis ingressu exquo delentur alia uota, an iurans contrahere cum illi muliere debeat contrahere prius & deinde religionem ingredi.*

Commissum

CAP. XVI.

1 Ommissum. †Qui iurat cũ aliqua ꝺhere, si vult religionem ingredi, vt iurm seruet, ꝙtrahere dẽt, postcã ante carnalẽ copulã poterit ingredi. h.d. Cõis diuisio. Scda ibi, Fraternitati. ¶ †No. hæc verba apta ad ꝙcludẽda fola fimplicia spõsalia ꝺ futuro: vt, do fidẽ ꝺ ꝺhẽdo: vel, ꝓmitto ꝺturũ. Et ex hoc
2 instituit Notarius, quo dẽat ꝓficere instrm sup spõsalibus simꝑt, & libellans in mã, & articulãs ad ꝓbanda spõsalia. ¶ †No.
3 secundò hic casum, qñ fidei ꝑstatio, & iurm in aliquo differũt.
4 ¶†No. tertiò, ꝙ vita ꝓtemplatiua melior est actiua: & plus meretur † monachus, ꝙ vxoratus. de quo ꝛ. de renun. nisi cũ prudẽ.
5 ¶No. quartò ꝙ in dubijs, tutius est eligendũ. Ad hoc ꝛ. eo. c. iuuenis. Et no. ꝙ vbi ꝓmissio est obuians meliori bono, vna causa meliori bono seruari possunt simul, & impleri, seruãda sunt.
6 ¶†No. quintò ꝙ ꝺctus mrimonij cũ voluntate, & intẽtione plem non habendi, dũmodò hoc in partũ nõ deducat, non vitiatur solo intentu, pacto cessante. ¶†No. sextò ꝙ momentaneũ
7 implementum ꝓmissionis liberat ꝓmittentẽ, licèt effectus implementi nõ duret. ¶†No. septimò ꝙ mrimoniũ de ꝑsenti nõ
8 secuta copula, est dissolubile religionis ingressu: secuta aũt copula, nullatenus est dissolubile. Hęc decr. hẽt se ꝓsultuè ad illum, qui est in ꝓposito religionẽ ingredi, qui prius ꝺhere iurauit: & ꝓsulit ꝙ ꝺhat, & ante copulã intret: & sic seruabit ꝓpositũ. ¶†Huic ꝓsilio multa obstant. Primò, ꝙa in concursu ꝺhendi, & nõ ꝺhendi, ius eligit tutius essẽ ꝙ nõ ꝺhat, per textum 32.
9 q.5. sicut esũ. Secundò nõ est tutius: ꝙa homo fragilis fortè facilè inducit ad debitum exigendum. Tertiò nõ expedit tale ꝓsiliũ, ꝙ in tali tentatione se ꝓnat: ꝙa per hoc ꝙ nõ ꝙtrahat, ex quo ꝓpositũ in melius cõmutat, nõ ꝺ infringere iurm. de iureiur. puenit. de voto, & vo. redẽ. c. scripturæ. ¶ Quartò, quia ex quo bonum offertur sibi, & melius: si melius deliberatũ nõ implet, cadit in conspectu Dei. 17. q. j. qui bona. ¶ Quintò, ex quo eligit pro meliori religionẽ ingredi, si ꝺhat, venit ꝛ ꝓscientiam: ergo non est tutius. Sextò, ex quo ꝺhit aĩo non standi cũ illa, iste ꝺctus est deceptorius: igitur tutius est non contrahere. ¶Septimò, quia ꝙtractus mrimonij cũ intentione non habendi copulã, & ꝑr nec ꝓlẽ, est nullus: quia deficit vnũ ex substantialibus bonis mrimonij, ĵ. de cond. appo. c. fi. ¶ Dic, qñq; quis iam votum religionis emisit, & nõ est tutius sibi ꝺhere, ꝙa contrahere repugnat voto iã deliberato, & formato. Et sic tutius non esset tunc ꝙtrahere. Qñq; nõdũ votũ emisit, licet susꝑiret ad religionẽ: & tũc ꝙa ẽt in ꝙtrahendo simꝑr, nõ est voti trãsgressor. Et hoc casu si q̃ris, an ingrediendo religionẽ, nõ ꝙtrahẽ cum illa, dicaĩ iurm trangressor? Dicendũ est ꝙ nõ: ꝙa in me lius illud cõmutat. Si aũt q̃ris, an ꝺlte ꝺ facto põt transgressor vocari, ꝓmissionis, quã fecit? & dicendũ est quod sic. Iõ ad hãc vocẽ excludendã hæc decr. concludit, & cõsulit, vt contrahat. Dicit tamẽ Inn. ꝙ hoc cõsiliũ est tentãdũ, quando nõ est paratus ad ingressum, vt ꝙa vult recolligere fructus, & ordinare sua facta antẽ q̃ intret. Sed si ꝛtatim foret paratus intrare, ꝙa in talibus piculosa est dilatio, & fortè posset retrahi ex contractu ꝓpter ꝓmitatẽ copulæ exigendæ: dicit ꝙ tunc nõ est consulendũ, ꝓut hic dicit tex. Sed quod ꝛtatim intraret, ex quo põt vterq; quod ꝛtatim non est paratus, & melius esset ꝙ se cõseruaret in odorẽ bonorũ famæ: ꝙa nõ solũ à malo, sed ab eo, quod hẽt figurã mali, abstinendũ est. de vi. & ho. cle. cũ ab oĩ. ¶ Nõ obstãt allegata. Et primo, quod ꝺ ꝙ in cõcursu ꝙtrahendi, & non, melius est ꝙ nõ contrahat: verũ, qñ hoc non ꝓmisit: sed si ꝓmisit, melius est ꝙ tunc impleat, ꝓmissum, maximè qñ vtrũq; põt seruare. ¶ Ad idẽm de fragilitate exigẽdi, illa tolliẽ: ꝙa non ꝓsulit hæc decre. ꝙ cã ducat ad domum, sed ꝙ ꝺhat. ¶ Tertia rõ iũblata est: ꝙa ꝑfectẽ quò ad vulgi opinionẽ notaret de fractione ꝓmissionis. ¶ Quarta rõ nõ obstat, ex quo posset implere vtrũq;, & implere intẽdit, nec omittere melius deliberatũ. ¶ Quinta rõ nõ obꝙa id ꝓcederet, qñ eligeret mrimoniũ exclusa religione, quod hic ceſſat. ¶ Nõ obst. ꝙ hoc ꝛplere ſit inane, quaſi nõ ſit mrimoniũ, ex quo excludit ex mẽte bonũ ſobolis, vt ĵ. de ꝺd. app. c. fi. Quia ſola voluntas virginitatis nõ ĩpedit mrimoniũ, dũmodò nõ deducaẽ ĩ pactũ. 27. q. 2. B. Maria. Et hoc teneas. Nõ ob. ꝙ ꝛ ejus ſit deceptorius: ꝙa dolus eſt bonus, ex quo fit ad finẽ boni. Hæc facĩũt ad qõnẽ de clerico ĩ minoribus, ꝙ anteq̃ miſſam cãtaret, iurauit ſe facere militẽ. Tãdẽ parochialẽ eccl̃ia adeptus ſe fecit militẽ, & poſtcã miſſam celebrauit, an peccauerit? vr ꝙ nõ: ꝙa ĩpleuit iurm, vt hic. In ꝺriũ, ꝙa militia clericalis & laicalis repugnantia ſunt. 51. di. q. in aliquo, 22. q. 4. c. Inn. §. fi. de clericis. diuerſis fallacijs. ꝙcludit hũc clericũ peccaſſe, ꝙa talem defectũ tacuit in ꝓmotione. de corp. vit. c. expoſuiſti. Et ex hoc ſolo peccauit, ex eo ꝙ ſe militem fecerit implendo ſũũ iurm.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium cum aliqua iurans contrahere, an debeat potius moneri, quam compelli. num. 3.*

2 *Peccatum quo caſu eccleſia permittat, vt potius euitetur.*

4 *Matrimonium an quis contrahere moneatur, ſeu compellatur, vbi. vir odio eſt proſecuturus mulierem, vel mulier virum.*

CAP. XVII.

1 Requisiuit. †Qui iurat ꝺhere cũ aliqua, ad ꝛhẽdũ dẽt moneri potius, ꝙ ꝓpelli. h.d. cõis diuisio. Scda ibi, Ad qđ. ¶ No. primò ꝙ in mrimonio ꝙsentus nõ exigit simꝑr, sed exigit liberꝙsensus. ¶ No. secũdo, ꝙ ẽt ꝓpter ꝓsponsalia inuita non est præcisè compellendus quis ad mrimoniũ ꝺhendũ, licet monendus sit.
2 ¶†Nota casum, ĩ quo eccl̃ia ꝓmittit pcũm, & hoc, vt peius euitetur. ¶ Nota tertio ꝙ nuptię inuitę, difficiles, & malos exitus ſolent habere. †Obuiat decr. vnum. Nã vr ꝙ compellendus ſit
3 ꝺhere: imo qualiter faciendũ eſt cuidenti pcõ: ergo ab eccl̃ia ꝙſtringi dẽt, ad hoc, ꝛ. eo. c. ex literis. nec obſtat rõ decr. quia ꝙ hoc nõ tolleret libertas mrimonij. Qñq; cũ mrimoniũ neceſſitaẽ ab aliquo principio extrinſeco à ꝺhentib. & talis actus bñ ꝺ volũtarius, & hoc hic nõ eſt. Qñq; cauſatur ab aliquo principio extrinſeco in ꝺhẽtib. ex quo neceſſitaẽ mrimoniũ, & per hoc nõ ꝺ mrimoniũ volũtariũ: aſs nihil eſſet volũtarium, vbi ſupponeretur obligatio, qđ eſt falſum. Sed hic præceſſit actus voluntarius partiũ. ſ. ipſe ꝙſentus ſpõſatorũ: ſicut videmus ꝙ nõ ꝺ quis inuitè ordinatus, qñ aũ ſuſcepit bñficiũ. 60. di. inno uamus. de æta. & quali. c. j. & c. ꝙris. Itẽ nõ ꝺ ꝙs inuitus, qui ꝓp voluntariã ꝓmiſſionẽ cogit̃ ad ſatisfactionẽ. 12. q. 2. qcũq;. Itẽ non ꝺ inuitus ꝺhere mrimoniũ, qui ꝓp delictum præcedẽs ad hoc arctaẽ. de eo, qui dux. in ma. c. j. Gl. dicit hoc fatẽdum, ꝙ & cõpellenda eſt. Et exponit textus deſtruẽdo lr̃am, potius monẽda eſt ꝙ cogenda, ꝓp iurm ſuum. Allegaĩ iura de ſi'i exponere. Tenẽ ꝙ cõpellendi ſunt iurantes ꝺhere, niſi ſubſit rõnabilis cã. Quæ aũt dicatur rõnabilis cã, hoc relinquitur arbitrio Iudi-
4 cis. ¶†Quid cũ ſi vir odio ꝓſequatur mulierẽ, vel mulier virũ. ꝙ probabiliter timeẽ inde ſequi homicidiũ, vel guerra, ſi ꝺhere cõpellaẽ: certè eccl̃ia reſtringit cenſura in hoc caſu: aliogn non eſſet medicinalis, ſed mortalis: nec ad correctionẽ ꝛferetur, ſed ad deſtructionẽ, ꝛ Apl'm, 2. ad Cor. 10. c. Et eſt caſus, in quo exiſtẽs in pcõ mortali, nõ cogitur præciſè ad pnĩam. Ad hoc c. veniens, ĵ. qui cler. vel vo. Si Iudex talia non perpendet cauſatiuè diſtringit monitione præcedente. Et ſic concordantur opi. ſm bonum Iudicis arbitrium. ſ. de tranſac. c. ſi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniũ ſecundũ, alias legitimè cõtractũ, valet, ſi primũ ꝺ nullũ. 4. 9.*

2 *Teſtes in cã matrimonij ſunt publicãdi, vbi agitur de contracta diſſoluendo.*

3 *Matrimonium non vitiat omnis ſurreptio cauſæ impellentis ad matrimonium, & eius falſitas.*

5 *Lis pendens quo caſu non irritat factum lite pendente. nu. 9.*

6 *Attentata lite pendente, quæ tranſeunt ad limites vinculi irreuocabilis, ſunt irreuocabilia.*

7 *Matrimonium contrahens contra eccleſiæ interdictum, qua pœna puniatur, & an ignorantia excuſet. nu. ſeq.*

8 *Ignorantia an excuſet à pœna.*

CAP. XVIII.

1 Vm in apostolica. †Si primum mrimonium eſt nullum, vel ſm aliàs ſe gitimè ꝺctum, quãuis ſuper primo nõ fuerit iudicium eccl̃æ expectatũ h. d. Sũt duę partes. In prima narratur ꝓſultatio. In ſecũda rñſio. Scda ibi, verũ.
2 ¶†Nota primo ꝙ in cã mrimonij, vbi agitur de ꝺctu diſſoluen-
3 do, teſtes ſunt publicandi. ¶†Nota ſcdo ꝙ ſubreptitio cãæ impellentis ad mrimonium, & eius falſitas, nõ vitiat mrimoniũ.
4 ¶†Nota tertio ꝙ ſm mrimonium poſt primũ, non caſſatũ valet, etiam dato ꝙ aliquis præcedat poſſeſſionis reſpectu primi
5 mrimonij: licet ſecus in electione, ſ. de elec. auditis. ¶†Nota quarto, ꝙ litis pendentia ſuper primo mrimonio non vitiat ꝺctum ſcdi. Et ſic habes caſum, in quo litis pendentia nõ irritat factũ lite pendente, ꝛ regulam ti. vt lite penden. Et eſt cauſa, ꝙa ꝺcto mrimonio vinculum imprimitur autoritate Dei, quod
6 eſt irreuocabile. ¶†Ex quo habes regulã, ꝙ attentata lite pẽdẽte, quæ trãſeunt ad limites vinculi irreuocabilis, ſunt irreuoca-
7 bilia, viđ gl. de appel. nõ ſolũ, lib. 6. ad hoc ſ. cap. veniẽs. ¶†No ta quintò penã ꝺctus mrimonij ꝛ eccl̃e interdictũ, vt lite pẽnden. ꝙa pnĩa de trãſgreſſione eſt imponẽda, & effectus mrimonij ad rẽpus ſuſpendit. Hic agitur de validitate ſcdi mrimonij pẽdẽte lite ſup primo, & de pœna ꝺhẽtiũ. Videamus primo de
8 pœna, ſcdo de validitate erga primũ. † Videt, ꝙ mulier ĩgnorãtia nõ excuſet à pœna, ꝙa verbis illius credere nõ debuit abſq; lr̃is iudicũ, 8. q. 5. c. fi. & de man. pri. l. vna. Dic, ꝙ mulier excuſatur, ꝙa oẽs ita credebant: & tuĩcit ad excuſationẽ adulterij ꝙ non ſit in dolo. ff. de adul. l. pe. vel hic agit̃ de validitate mrimonij, in qua non attẽdit culpa, ꝓ hoc nõ vitiat ſm mrimonium, ex quo ſupponit inualiditas primi. ¶ Scdo ergo pœna obſtat, ꝙa non vr huic aliqua pœnitentia iniungi debeat: quia nullum

fuit delictū ꝺ mr̃imoniū, quod nullum erat. Sol. non puniẽ pp̃ contemptū mr̃imonij, sed pp̃ contemptū Iudicū, & ecc̃ie, quia lite pẽdente ꝺxit. ꝺ. de ma. ꝺcto ꝺ interd. ecc. c. j. & 2. ¶ Tertiò quò ad pœnā obuiat, ꝙ mulier nō dẽt puniri, ga non fuit in culpa, ex quo ignorauit. So. dic, licet ignorauit à principio, sciuit ex post facto p̃ secuerādo. vel dic, ꝙ vir puniẽ in exigendo, nō in reddẽdo, si ab ipsa exigaẽ. de sen. exc. inq̃sitioni. Alias si sciuisset, puniret. ¶ †Venio ad sc̃dm, s. ad validitatē secūdi pẽdente lite sup̃ primo nullo, obuiat ꝙ dato ẽt ꝙ mulier sciens ꝺxisset, ex quo ꝺ nullitas primi debuerit valere sc̃dm. Cōtrariū sentit lr̃a à ꝺrio sensu. Nā quod nullum est, non p̃stat alteri impedimẽtum. de iure pa. c. quod aūt. & r̃a sufficit, quod nō p̃stat, de re. iu. li. 6. cū suis ꝓcordātijs. Dic ꝙ ꝺctū est verū, siue sciuerit, siue ignorauerit, nō est vis, quò ad validitatē secundi. Non ob. c. ad audientiā, ꝺ. eo. de biga. nup. quia in c. ad audiētiā, aliquo re/pū erat aliqd, & cā impediens erat aliqua publica honestas creatas ex pōsalibus validis quò ad principia naturalia. de big. c. nup. loquit̃, qñ ad creandū impedimẽtū nō attẽditur veritas vinculi, sed sola intr̃tio cū opere. Cōcludit ergo glo: ꝙ qñq; nullo subsistẽte primo mr̃imonio ꝺhit̃ ignorāter p mulierē, & tenet matrimoniū, vt hic. Q̃ñq; mulier scit dependentiā litis primi nulli, & idē: sed vterq; puniẽ. Hoc dicit Gof, pcẽdere, si pẽdente lite cū p̃ima ꝺhat cū secunda, & separet̃ à prima, quia postea declarato ꝙ primū mr̃imoniū nō tenuit, cogitur redire ad secundū. Q̃ñq; subsistente primo mulier ꝓtrahit ignorāter, & viuente prima, nō valet mr̃imoniū ea mortua, ex quo fuit ignorās, & vir cōpellit̃ eam susc̃ipere pp̃ dolū suū. de eo, qui dux. in ma. c. j. Et inducit ẽt mr̃imoniū; eo ꝙ sciẽter inter se cohabitāt sciendo mortē primi ꝓuḡis. de eo, qui dux. in ma. quā pol. p adul. c. veniens, & c. significauit. Q̃ñq; subsistente primo matrimonio ꝺ hit scienter cū eo, & nō pōt esse eius vxor post mortē prioris. de eo, q dux. in ma. c. ex literarū. & c. cū hēret. Primo casu, qñ ꝺhunt scientes litē super primo, fatentur Doct. Q̃ñq; credebānt ꝺhentes primū mr̃imoniū tenere, secundū non tenet, nisi ex nouo ꝓsēsu post sn̄iam: licèt in ꝺrium facit quod no. lo. 33. q. j. & ij. in summa. Vbi dicit ꝙ licèt mulier credit virū viuere & est mortuus, valet mr̃imoniū. Sed credo ꝙ lo. nō dicat. non em̄ video ꝙ ꝓsentiat in matrimoniū, ex quo credit illū viuere: est tn̄ verū, licèt matrimoniū nō teneat, ꝙ cogeẽ cū illo ꝺhere, per decr. 1. ꝺ. de eo. q duxit in ma. Item procedit gl. si credendo, ꝙ primum valeat, ꝺhentes errent in iure, credendo ꝙ sic valeant bina ꝓnubia. ¶ Sed ò stat, ꝙ mr̃imoniū sc̃dm post primum non cassatum non dẽt valere, sicut dicimus de elec. auditis. So. contrarium procedit in electione, cuius vinculū roboratur ex ꝓstitutione canonica; circa quā pōt statuere Papa, quod placet. 13. q. j. ecclesias. de elec. innotuit. Et tale vinculū eo ꝙ ꝺctum non est irreuocabile. Hic loq̃tur in vinculo matrimonij, cuius vinculū subsistit Dei auctoritate, circa quā ad libitū nō statuit Papa dissoluẽdo; ex quo tenet, vt patet ex no. de ꝓcess. preb. proposuit. de quo remittit Host. ad no. in fi. de spon. duorū, in summa. §. qui & quibus. dẽ quo etiam Insti. de iure natura. §. naturaliter. Host.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere non potest vxor de morte mariti non certificata, quamuis ignoret quid sit de marito, qui longo tempore abfuit.*
2 *Matrimonium non dissoluitur sola coniugis absentia.*
3 *Probandi incertitudinem practica, quæ sit.*
4 *Mortem quando dicatur probare inquisitio.*
5 *Matrimonium contrahendi cum altero non est licentia danda, stante vinculo coniugali.*
6 *Vxor de morte viri certificata per nuncium excusatur, si contrahat secundò matrimonium.*
7 *De morte mariti absentis qualiter poterit sufficienter constare, vt licitè contrahat vxor.*
8 *Matrimonium an per ecclesiam publicari debeat, vbi mulier ex leui præsumptione mortis mariti absentis certificata contrahit.*

CAP. XIX.

1 IN præsentia. ¶ †Vxor nō certificata ꝺ morte mariti ꝺhere nō p̃t: quāuis quid sit de marito, qui lōgo tpe abfuit, ignoret. h. d. Sunt duæ partes. In prima narrat̃ ꝓsultatio. In 2. rn
2 sio. Secūda ibi, Consultationi. ¶ †No. primò, ꝙ iure canonico sola absentia ꝓugis diuortiū fieri nō p̃t, nec matrimoniū dissolui, ẽt si cum absentia ꝓungat incertitudo vitæ viri. Et sic ī hoc corrigit̃ l. j. & fi. ff. de repu. q̃ diuortiū ꝓmittebat pp̃ absen
3 tiam quinquennalē. ¶ †No. secundo practicā, ꝓbandi incertitudinē de aliquo, ga nō sufficit simp̃r asserere incertitudinē, sed ꝓbare, eo ꝙ appareat ꝙ diligens sit facta inuestigatio, & ad huc repertū non est de hoc, qđ no. gl. de elec. innotuit. de crimine fal. c. ad falsariorū. Et Inn. de æta. & qua. accepimus. Q̃ đ no. de saltuarijs, qui puniunt̃, nisi maleficia denuncient, ga excusat̃ ex incertitudine delicti, qñ hanc incertitudinē ꝓbare de
beāt: nā eo ꝙ solertē fecerūt indaginē, patet de ĩcertitudine.
4 si nō inuenerūt. ¶ †No. ꝙ ad ꝓcludendā mortē alicuius qñq; dr̃, quod est ltīma probatio, vt fiat inuestigatio. Ista decr. docet qñ inuestigatio hoc ꝓcludit: qñq; in fine inuestigationis reperitur opinio ꝙ est mortuus: & tunc probat. quādoq; solū reperitur, ꝙ nihil de eo audiẽ, & nō ꝓbat. ¶ †No. tertio, ꝙ stāte vinculo ꝓugali, vel probabili dubio, an stet pro solo stimulo car-
5 nis alterius ꝓugum, non est dāda licentia cū altero ꝺhendi. No. quarto, ꝙ in aliquibus est posibile dare posibilitatē con-
6 tinentiæ. ¶ †No. quinto, ꝙ mulier certificat de morte viri per nuncium, excusat̃ si ꝺhat, & sibi ab ecclesia est danda licentia ꝺhendi. Et sic vī casus hic, ꝙ soli nuncio referenti de morte viri, credendum ẽt est ab ecclesiā, vt detur licentia ꝺhendi. Primo obstat decr. l. vxores, ff. de diuor. vbi vltra quinquennium expectans pōt ꝺhere. Sol. illa lex est ẽt per l. correcta, C. de re-
7 pu. auth. hodie. ¶ †Quæro qualiter dẽt constare de morte mariti, vt licitùm sit mulieri ꝺhere? Dic, ꝙ aut agimus de posibilitate ꝺhendi, quantum ad effectum, vt mulier ꝺhens, vel coniunx ꝺhens careat peccato: & tunc sufficit quęcunq; verisimilis præsumptiō de morte viri: nec ex hoc punit̃ si ad ipsum reuertatur, vel ea aliter certificata de vita est, ſtatim discedere dẽt vbi ꝺxit: aut nō est ad plenum certificatā, sed sic ꝙ dubitet de vita, & tunc nō dẽt ꝛecedere, sed debitum nō exigere: exacta tamē dẽt reddere, ꝺ. de secundis nup. c. dominus nr̃. Quandoq; agit de potestate dandi licentiā ab ecclesia, vt ꝺhat. Et hæc decr. docet ꝙ si ecclesia pōt certificari per nuncium, ꝙ licentia est danda. Et ex hoc habes vnum modum probandi. credo ꝙ hoc sit satis posibile pp̃ incertitudinē: quia hoc aliter de facili nō probabile: tamē puto, ꝙ multū hic hēt Iudex aduertere ad lamitatem nuncij qualis sit, & ad circunstantias, quas verisimiles allegat de morte: & his, & alijs ꝓsideratis arbitrio iudicatis reliquo. Secundo credo ꝙ sic perficiet, si probari dẽt mors, fm̄ ꝙ exigit auctor & lex: vt si mortuus est maritus, vel dicitur mortuus in bello accedat ad ducē belli per se, vel alium, & alij qui cōmilitones in bello iurant de morte mariti: licet Doct. Canonistę, & bene, hanc solennitatem dicant non necessariā de iure canonico, quod fateor: quia & aliter probari potest, vt ex ꝓcedentibus & ꝛequentibus patet. Tertius modus probādi fm̄ Phi. si probet, ꝙ nauis, in qua maritus erat, est passa ruinā, tunc ꝺhere pōt, & ei ẽt ab ecclesia danda est licentia. Alios modos probandi dat gl. vt lite non conte. qñ. §. si vero. in verbo, p̃sumatur. quando s. constat per famā, ꝙ est mortuus: nō tamē credo ꝙ hoc sufficeret, vr ab eccl'ia darel licentia, nisi cū ea dẽ haberet vnum testem, vt hic: sed excusaretur mulier in ꝓcedo à peccato, vel nisi, qñ aliter difficilis esset ꝓbatio, vel lōgissimo tpe stetit absens: quia tunc in talibus ꝓbat fama. notatur de ver. sig. veniens. Vel erat senex, & diu est expectatus. Credo ꝙ in hoc vt ꝓcludatur mors ꝙ saltē debeat expectari ætas centū annorum: & tunc ꝓbatur plenè mors: ga licet quis p̃sumat viuere per centum annos, non tn̄ p̃sumitur excedere etatē centum annorū: sed satis credo ꝙ probat̃ p̃sumptiuè. Et hoc tenet Cy. in l. Si quidē. C. so. ma. & Bar. in l. 2. §. si dubitetur, ff. quēadmodū test. aperi. Quartus modus ꝓbandi, ꝙ maritus fuit in acie, & ibi mortuus est: & ibi concludit gl. ꝙ per istas p̃sumptas violentas satis certū est de morte viri, ꝙ ista iura ꝓcedāt istō modo. s. p. famā, & cōem opinionē. fatet Cy. ꝙ aliter non p̃t ꝓbari, mortuus est inter militiā hoīum, tūc dẽt ꝓbari p ꝓiecturā. ff. de re mil. l. nō oēs, §. à barbaris, & in j. dicit ꝙ sufficit ꝙ cōmilitones referāt ꝙ fuit in acie piculosa, ī qua multi mortui sunt, & talia ꝓiecturis oportet ꝓbari. Et ita dicit Cy. in auth. hodie, de repud. & d. l. 2. §. si dubitet. ff. quēadmodū test. aperi. Quæ hęc mā ꝓbationis mortis difficilis est, & multipliciter in iudicijs agit̃ de morte ꝓbāda, ſcęquēdo do. Bar. ī l. 2. §. si dubitet. f. quēad. test. api. Aduertēdū ẽ ꝙ ꝓbatio ꝙ qs sit mortuus est ꝙ priuatiuū, & negatiuū, cuius ꝓbatio difficilis est. de ele. bonæ. In hac ergo mā attendēda est quātitas ꝓiudicij, & fm̄ alterā & alterā quantitatē exigit̃ altera & altera certitudo, & mortis ꝓbatio. Q̃ñq; agit̃ de his, q̃ sunt maximi ꝓiudicij: vt qñ qs accusat̃ de homicidio, & dẽt ꝓbari mors verè. ff. ad legē Aquil. l. vi-
dendū. & ꝓbabit̃ si testes dicūt ꝙ viderunt eum mortuū, vel ꝙ tetigerūt eū frigidū, vel eū non hr̃e pulsum; vel si dicāt, vidi eū hr̃e signa mortis. eū non habeant vocabula magna expressa ad mortē ꝓcludendā. idē si dicunt, vidi eū sepeliri. ff. de relig. & sump. fune. l. 2. Vel vidi eū exanimari. l. ita vulneratus, in prin. ff. ad leg. Aquil. vel vidi eū decapitari, quę ex necessitate mortē concludunt: quędā, quę non sunt tanti ꝓiudicij, sed magni, vt famæ, vel status alicuius, vt exigitur probatio, de qua dixi ī prin. ¶ Aduertendū tn̄ hic, ꝙ quandoq; est mors de p̃senti, vel loco ꝓximo, ita ꝙ pōt de facili haberi probatio per testes: & credo ꝙ tunc nō sufficeret probatio per famā, sed exigitur quod probetur plenè, ita ꝙ ecclesia sit certa vt det licentiam ad con-

ad ꝓhendū. Agitur enim quodā mō, vt dicit Bar. de ꝓiudicio fame. Magnū enim est mulieri nubenti ꝓiudicium, & ēt viri, si mulier sua nubat eo viuo. Et vidi hoīem, cui casus de facto cōtingit, q̄ in casum desperationis deuenit. Vbi autē ꝓbō est de morte longinqua, vel est de longinquo, ita q̄ clare nō pñt haberi ꝓbōnes, satis credo q̄ procedant ꝓbōnes, de quibus dixi ꝛ in prin. fame, ſ. & aliorū. Nā fama probat in lōginquis, & vbi deficili alia haberi non pōt, vt no. Inno. de ver. sig. veniens. & posui ꝛ. de testi. veniens. ad hoc de ꝓb. l. arbiter. ff. de aqua plu. arc. in summa, §. apud. & in Auth. vt liceat matri & auię. §. q̄ aūt. facit qđ no. de ver. sig. c. quid per nouale. Q uędā sunt personales, Q uędā sunt simpl'r magni ꝓiudicij, sed nō tanti, vt qa agitur de aliquo cōmodo pecuniario, de quo qcquid fiat, pōt reponi in pristinū statū, & tunc adhuc sufficit finalis ꝓbō per publicā famā, & alias ꝓbōnes, vt quia consanguinei sui fecerunt luctum & cū pro mortuo hñt. l. si. ff. de hęre. inst. ff. de acquir. here. l. & si de sua. dicit ēt q̄ satis putat q̄ pōt fieri discussio ad probandū mortē, sicut fit & in alijs, vbi negatiuū, & prīatiuū probandū est. l. magis puto, §. non passim, ff. de re. eorū. C. de pigno. authē. hoc si debitor. & l. 3. de his, q̄ in fraudē credit. Nā poterit peti a iudice, vt mittat nuncios & diligēter ingrat, an ille viuat, an sit mortuus. ad hoc ff. de verb. ob. l. hoc iure. & l. cū quidā, §. fi. & l. seq. ff. de leg. 2. Et credo q̄ ad finem, de quo agitur hic, saltē exigatur q̄ hæc indagatio fiat in locis, vbi dī mortuus, vel propinquus. Et aduerte, qa non sufficit q̄ nuncius nihil inueniat, sed dēt inuenire q̄ saltē hī ꝓ mortuo in illis locis, aliās si referat q̄ nihil audiuit de eo, nō probat, vt vult hæc gl. fi. & tex. & ēt pōt intelligi hæc decre. vt loquatur de tali certificatione per nunciū transmissum ex offō curię, vel ꝓ ipsam mulierē. Q uędā sunt modici ꝓiudicij, & sufficit ꝓbō per vnū testē, vel aliā leuē ꝓsumptionē, vt d. l. 2. §. si dubitetur. vt in

2 apertura testamēti. ¶ † Sed vbi dixi mulierē excusari si leui ꝓsumptione certificata ꝗhat: q̄ro, an tale matrimonium debeat publicari p ecclesiā? dicit hic q̄ non, quia talis publicatio posset inducere scādalū, sed sufficit publicatio simpl'r facta apud cōm. de clan. de spon. c. 2. q pñam iniungit, & carnale cōmercium suspēdit ad tps, cū vterq; reperiatur in culpa. Sed quid si mulier, q̄ ducta ꝓsumptione mortis viri, & eā allegat, nūc vult ꝓbare cū viuere. dic q̄ nō audietur nisi prius principal'r appareat, alle. 33. q. 2. cū p bellicā. qđ putat falsum Io. An. Q uid enī si vir nūquā vellet venire, l. 3 ille canō, & sequēs dicat q̄ debeat redire ad virū reuersum, nō ꝓ hoc ſequtur, quin eo non reuerſo ꝓbari possit impedimentū matrimonij, ad hoc finis huius gl.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium cum meretrice contrahere licet, & pium opus est, vbi desijt meretricari, nu. 5.*
2 *Meretricis delictum non inhabilitat ad sacramentum matrimonij.*
3 *Charitas est, errantes ab errore reuocare.*
4 *Matrimonium contractum postea cum vno, non impedit præcedentem diuisionem corporis in plures.*
5 *Matrimonium contrahi non potest cum meretrice, quæ meretricari desinere non intendit.*
7 *Matrimonium contrahere cum meretrice, est vnum genus eleemosinæ.*
8 *Eleemosinarum tria sunt genera.*

C A P. X X.

1 INter opera. † Licitū, & piū opus est, ꝗhere cū meretrice. h. d. Primo ponit cām statuti. Sed ò statutū. Secunda ibi, statuimus.
2 ¶ † No. primò, q̄ delictū meretricis non inhabilitat
3 quantū ad sacramētū matrimonij. ¶ † No. 2. q̄ opus charitatis
4 est errantes ab errore reuocare, & cū meretrice ꝗhere. ¶ † No. 3. q̄ præcedens diuisio corporis in plures, non impedit matri-
5 moniū poste à cū vno ꝗctum. ¶ † No. 4. q̄ opus charitatis profi-
6 cit ad remissionē pctōrum. † Obuiat dec. canon. 32. q. j. c. sicut crudelis. Sol. meretricē, q̄ desijt meretricari, pōt quis licitè tenere, & cū ea ꝗhere, sed cū ea, q̄ desinere non intēdit nō, vt in cōtrario. Et ita soluit Gratianus. ca. q. c. nō est culpandus, §. fi. Sed ò, quia hic dī q̄ inter opera charitatis, &c. An hoc sit genus eleemosinę? Dicit glo. q̄ sic. Et est inter tres vna spēs eleemosinę, alle. 45. dist. tria sunt. † Dic ergo q̄ primum genus est, eleemosinæ corporalis, vt panē egenti dare, & q̄ poteris. Secūda spēs est spūalis, vt dimittere ei, a quo læsus fueris. Tertia, delinquentes corrigere, & in viam veritatis reducere.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium vi contractum sequenti cohabitatione spōtanea conualescit.*
2 *Matrimonium contrahit vitricus pro priuigna, ea consentiente.*
3 *Matrimonium contractum tempore inhabilis ætatis validatur sola cohabitatione vsque ad tempus maioris ætatis, nu. seq.*
4 *Sponsalia nulla ex defectu libertatis consensus, sola annali cohabitatione transeunt in matrimonium præsumptum.*
5 *Matrimonium præsumitur aliter, q̄ per copulā, sola cohabitatione annali.*
6 *Præsumptionē iuris pro matrimonio non solū inducit sola cohabitatio spōtanea, si intercedat post metum, sed præsumptionem iuris & de iure.*
7 *Matrimonium copula vera, vel præsumpta consumptum, dissolui potest vtriusque coniugum religionis ingressu.*
8 *A matrimonio qui auctoritate propria recesserunt odio, vel rancore, ecclesia ex officio non debet reconciliare, nullo etiam agente.*

C A P. X X I.

1 ADid, quod. † Matrimoniū p vim ꝗctū sequēti cohabitatione spontanea conualescit. h. d. Et sunt duæ partes. In prima narrat fac-
2 tū. In scā rīsum. Scā ibi, mandamus. ¶ † No. j. q̄ vitricus ꝓ priuigna ꝗhit matrimoniū, ea tñ cōsentiente sic intelligas, & fortè q̄ sufficiet tacitus. de quo dic vt de despō. impub. c. j. lib. 6. ¶ No. 2. q̄ matrimoniū p metū ꝗctū sola cohabitatione cōualidatur, & sic voluntaria cohabitatio supueniens sola purgat metū & cōfirmat matrimoniū, maximè qñ est mo
3 dici tpis. ¶ † No. 3. q̄ sola cohabitatione vsq; ad tēpus maioris ætatis validatur matrimoniū ꝗctum tpe inhabilis ætatis, & sic cohabitatio qñq; firmat matrimoniū ꝓ duplex vitiū, ſ. ętatis & ꝓ vitiū metus. Et sic qđ ab initio est nullū, licèt solo tractu tpis non firmetur, cōfirmatur tñ si superuenit aliud factū, qđ assū-
4 matur a iure, vt cā cōfirmās. † Et sic no. q̄ spōsalia nulla etiā ex
5 defectu libertatis cōsensus, sola annali cohabitatione trāseūt in matrimoniū ꝑsumptū. † Et habes vnū modū inducēdi matri
6 moniū ꝑsumptū aliter q̄ per copulā. ¶ † No. 4. q̄ spontanea cohabitatio nō solū inducit ꝑsumptionē iuris, ꝓ matrimonio, si intercedat post metū, imò ꝑsumptionē iuris, & de iure, ꝓ quā nō admittitur ꝓbō in ꝗriū. ¶ No. 5. practicā libelli, & sīnæ inter illegitimè diſiunctos, vt iungantur, qa dēt petere, vt cōpel-
7 latur ad ipsum reuerti & maritali affectione tractare. ¶ † No. 6. q̄ matrimoniū ēt copula vera, vel ꝑsumpta cōsumptū, pōt dissolui vtriusq; cōiugū religionis ingressū. ¶ No. 7. q̄ trāsiens ad aliena vota matrimonio durante cū alio cogitur ad pñam per
8 ecclesiā. ¶ † No. ēt q̄ ecclesia ex offō suo nō dēt recōciliare, ēt nullo agente, matrimonio matrimonialiter coniunctos, q̄ rācore, vel odio cohabitatione auctoritate propria recesſunt. Et
9 vide qđ no. de iureiurā. tua nos. & c. ad nostrā. ¶ † Obuiant duo dec. Primum in eo, qđ dicit, maritali, & c. quia hoc incongruū est vxori. dic q̄ maritali quò ad maritum, cōiugali quò ad mulierē, vel vxorali, & valent talia ad libellos. ¶ Sed ò ob. quia qđ nullū est, tractu tpis non validatur, vt in reg. non firmatur. de reg. iu. li. 6. qđ solo tractu tpis nō validatur ex superueniēte cā confirmante, sed q̄ fuit cā cōfirmans. Hic Inno. videbatur exigere copulā, sed hoc nō placet Host. q̄ exigatur, licet sufficiat si interueniat, vt ipse dicit j. eo. is, qui. Nā hic pōderat solā morā. gl. hic exigit solā cohabitationē, q̄ cōfirmauit matrimoniū ꝓ duo vitia. Primò ꝓ impedimentū metus. Sed ò ꝓ vitiū ætatis. Et aduerte qcqd sentiat gl. prima non exigitur q̄ tpe ꝗctus fuerit talis ætatis, q̄ malitia ſuppleat ętatē, qa nō expectatur alius actus. Sed dic q̄ in quacunq; ætate ꝗctū sit, cohabitatio vsq; ad maiorē ętatē cōualidat, & hoc sentit, & melius glo. 2. Aduerte tñ q̄ quò ad hoc vt cohabitatio talia inducat, dēt eē spōtanea. Nā si cēt meticulosa, nō sufficeret, qa metus non purgatur instāte eodē. Sint ergo cauti, ꝓbates q̄ ꝑcludat eā volūtariè cohabitasse, aliās ex quo metu traducta est si nō pateret aliter, satis ꝑsumeē ipsā ex ꝑcedenti metu cohabitasse meticulosè, nisi aliqđ extrinsecus ꝓbareē, p qđ appareret ipsā non cohabitāsse meticulosè, nisi lōga fuiſſet cohabitatio, qa p hāc decr. satis ex hoc crederet q̄ habuerit opportunitatē aufugiendi tūc tps, qđ arbitrio iudicātis relinquo. vbi aūt appareret de voluntate cohabitātis, nō exigit̄ tāta mora: imò momēti cohabitatio postq̄ habuerit opportunitatē fugiēdi, inducet matrimoniū. sic intelligo Doc. hic, l. 3 Ho. dicat arbitrariū. Et dicit gl. q̄ data tali ꝓfir matiōe ex ꝑsuptiōe cohabitatiōis surgit tāta ꝑsuptio q̄ nō admittit̄ ꝓbō in ꝗriū. Et pōt versus in fi. Alia sūt clara, vide ꝓ re.

S V M M A R I V M.

1 *Sponsalia prima per verba de futuro etiam iurata, soluuntur per secunda sponsalia de præsenti, sed non per secunda de futuro.*
2 *Parochia generalis est ipsa diœcesis, sed ob hoc non dicitur quilibet diœcesanus parochianus.*
3 *Sponsalia contrahit pater pro filia sub his verbis, promitto tibi dare filiam in vxorem.*
4 *Testis esse potest consanguineus in contractu matrimonij.*
5 *Matrimonium de præsenti soluit sponsalia de futuro etiam iurata.*
6 *Ab obligatione liberat tempus ipso iure, vbi dies apponitur in contractu ad limitandum causam obligationis.*
Contra iuramentum non dicitur venire non seruans quod promisit lapso tempore, vbi dies apponitur ad limitandum causam obligationis.
7 *Iuramenta contraria vbi diuerso tempore emanant, altero vinculo potentiori non subsistente, stat primo iuramento.*
8 *Reus quo casu non absoluitur actore non probante.*
9 *Promittens factum alienum etiam cum iuramento, in quo videatur obligatus, vbi etiam agitur de matrimonio. nu. seq.*

10 *Obligatio ad tempus an liget quem lapso tempore.*
11 *Matrimonium per verba de præsenti, vbi dissoluit sponsalia de futuro etiã iurata, &c.*
12 *Sponsalia, quæ præualeant, vbi in primis non interuenit iuramentum, sed in secundis interuenit.*

CAP. XXII.

1 SIcut ex literis. †Prima sponsalia de futuro, ẽt iurata, soluuntur per scda sponsalia de p̃senti, sed non per secunda sponsalia de futuro. h. d. Cõis diuisio. secũda ibi, postulationi.
2 Et cõtinet tria dicta. f̃m ibi, q̃ si fortè. Tertiũ ibi, q̃ si de. † No. primo, q̃ diœcesis dr̃ parochia: nam quilibet de diœcesi est parochianus quò ad eõm: põt ergo eps principaliter exercere cura in quẽlibet diœcesanum, quia quilibet est eius parochianus, & dare ecclesiastica sacramẽta, vt patet de offi. archipresb. c. j. ¶ No. scdo, q̃ per hæc verba, promitto me ducturum, ꝯhuntur sponsalia, ſ. eo. ex parte. No. hic dictans instr̃m in sponsalibus,
3 & articulans ad probanda sponsalia. ¶ † No. tertiò, q̃ pater põt ꝯhere sponsalia pro filia. Et no. q̃ per hæc verba, promitto tibi
4 tradere in vxorẽ; ꝯhuntur sponsalia. ¶ † No quartò, q̃ sup ꝯctu matrimonij põt testificari consanguinei, & facere põt ꝓ, & ꝯ,
5 ſ. de testi. super eo. qui ma. accu. posſ. c. vr̃ nobis. ¶ † No. quintò, q̃ matrimoniũ de p̃senti soluit præcedentia sponsalia de futuro, & sic tã q̃ maius vinculũ absorbet subam primi vinculi. Imponitur tamen pn̄a de fide mentita ꝯhenti cũ alia veniente ꝯ primũ iuramentũ. Et no. hic casum apertũ, q̃ actus spũalis gestus ꝯ iuramentũ validus est, ꝯ theoricã Inno. de præbẽ. dile-
6 cto. ¶ † No. sextò, q̃ vbi dies apponitur in ꝯctu ad limitandum in cãm obligationis tps, liberat ab obligatione ipso iure, ita q̃ quis non seruans qđ primo promisit, non dr̃ venire ꝯ promissionem, vel iuramentũ sic limitatum, & sic limitans sponsalia
7 ꝯhere ad tps. post tps nõ tenetur. ¶ † No. septimò, q̃ vbi diuerso tẽpore emanant iuramenta ꝯria, altero vinculo potentiori non superueniente standũ est primo iuramento, quia secundũ illicitum est, & de secundo, vt de temerario, pn̄a iniungenda
8 est. Et sic vr̃ q̃ temerariè iurãs peccet mortaliter. † No. casum, in quo iudex actore non probante non absoluit reũ, imò assumit indagationem ex offo suo. ſ. in cã matrimoniali tangitur animæ periculũ, ẽt publicatis attestationibus testes producũtur. Et est speciale in ca. s̃. de testi. series. Et per hoc sit expedita glo. fi. & hoc maximè, quando facit iudex ex offo, ẽt si esset renunciatũ, & est conclusum, & ẽt sn̄iatum. Ad hoc accedat qđ no. de consang. & affi. ca. j. de testi. cum clamor. Et hoc, quia in talibus non obuiat rigor, vel simplicitas iuris in repellẽda veritate, cũ matrimoniũ in diuino iure fundetur, f̃m Doct. No. q̃ vbi sponsalia de futuro non determinãtur ẽt post longũ tps inter præsentes obligatio nõ soluitur, si ẽt per aliũ steterit implere volens obligationem non liberatur, ex quo ad implemẽ tum agere põt. Et no. q̃ iuramentũ factũ non capientibus in-
9 teresse, agitur præcisè ad factũ. ¶ †† Tria vel quatuor obst. decr. Primũ, quia hic pater promittens factũ alienum nõ põt obligari, ꝯ id ff. de verb. obli. l. sciendũ. Dic, q̃ hoc non censetur in dubio, promitto factũ alienum, sed proprium, ſ. se facturum & curaturum. ¶ No. istam gl. quæ loquitur in dubio. & sic puto, q̃ sicut in iudicialibus, & prætorijs pp æquitatẽ prætoris tales promissiones in dubio talẽ recipiunt intellectũ, vt potius valeant, q̃ pereant, sicut in causis matrimonialibus, & in quacũque alia materia canonica habet locũ decre. Vel sic intelligatur promissio per l. quoties, ff. de verb. obl. qđ no. dixi s̃. cod. ex literis. Vnde dicit gl. q̃ si stat p puellã, & non per patrem, pater non dr̃ periurus, dummõ per eum non stet. Scdõ ob. quia non vr̃ q̃ debeat expectare sponsus per quinq; annos. C. de spon. l. 2. & dixi s̃. eod. de illis. Dic, aut tps est limitatum, & post illud tps non tenetur expectare. Aut non est tẽpus limitationis appositum, & tunc si cã subest, debet expectare ẽt lõgo tempore. Aut non subest cã, & non tenetur tanto tpe expectare. De hoc dixi in d. c. de illis. dic vt ibi. lex dicit q̃ præsens expectatur per duos annos, absens per tres, vt in legibus hic alleg. Decre. hoc probat q̃ in præsentem, qui compelli põt, ẽt lapsus quinq; annorum non eximit obligationem aliquam, ex quo non est tpe
10 determinata. † Tertio ob. decr. quia obligatio ad tps non eximet quem ab obligatione, imò fortificat obr̃onem. all. de dolo, & contu. c. cũ dilecti. & ff. de arbi. Celsus. Ad hoc, ff. de loca. potuit. So. dicit gl. distingue materiã, dies in matrimonio ꝯhẽ do non arctat tps, imò extinguit obligationẽ, & in alijs ꝓmissionibus fortificata. Cãm assignat, quia tale non capit dilationẽ, vt lite non cont. qñ, ſ. j. Ista so. nihil releuat. iõ gl. assignat aliã rõnem in matrimonio, qa vbi apponitur terminus in matrimonio, si non eximetur ab obligatione nihil operetur: sed si apponitur, tũc vr̃ appositus ad extinguendã obr̃onẽ, vbi non est terminus vltima mora nocet. Scda so. gl. vbi p̃cedit obligatio pura & apponitur terminus, tunc terminus non extinguit obligationẽ, vt q̃ debet tolli so. hic aũt obligatio non est pura. Hæ sunt truffæ, aduerte ad me. Q ñq; tps apponitur in obligatione ad solicitandũ implementũ, ita q̃ finis termini est, & solicitetur id qđ implendũ est, & lapsus termini non liberat, imò magis obligat, qa in mora cõstituit, & hic est ꝯrium, & qa ille terminus, vt ordinatus in finẽ obligationis nõ dẽt operari oppositũ, sed eius peremptionẽ. Q ñq; terminus apponitur à ꝯhẽtibus ad finiendã vitã obr̃onis, vt qa ꝓmitto tibi decẽ ad volo teneri vsq; ad pascha, & nõ postea, & tps extinguit tunc obligationẽ saltẽ in effectu, vt hic, & de ver. obli. l. cũ ita. Quidoq; est dubiũ an apponatur tps ad exterminãdã obligationẽ, vel finiendã vitã vno ꝯhentiũ, respectu implendi ab altero tũ, & tunc vr̃ appositũ ad solicitandũ implementũ, iõ post tps nõ tollitur obligatio: imò magis firmatur. Q uãdoq; tps imponitur ab vtroq; respectu implendi ab vtroq;, & tunc vr̃ tps appositũ ad extinguẽdã vitam obligationis iam lapso tpe, si per alium stet, hic eximitur ab obligationẽ: quia ex quo ab alio nõ completur ꝯctus in die conuentionis, alter resilire põt a ꝯctu, quia ꝯctus recipit q̃dõnem quandã, promitto, & volo obligari, si tu imples tali die, si tu non imples, nolo obligari: sicut si tibi promitterem centũ in pascate, si dares mihi librũ in pascate, non pasca obligatus non sum. Nam post pasca si non das librũ, non sum tibi obligatus & hęc est veritas. Vel quãdoq; adijcitur tps ad solicitandũ implementũ ꝯctus iam perfecti, & non soluitur ꝯctus lapsu tpis. Q uãdoq; ad solicitãdũ principiũ noui ꝯctus ex parte vtriusq;, & tunc ꝯctũ in finẽ ꝯhendi ordinatum lapsu terminus absoluit primũ, qa eo q̃ labitur tps ꝯhendi, quilibet declarat se nolle ꝯhere, & p̃ ꝯis ab anteriori ꝯctu in finẽ ꝯctus ordinati discedere. Quid si stat per casum, quo minus tpe debito ꝯhũtur secũdũ conuentionẽ? Dicũt Doc. hic, q̃ licẽter transiens ad alia vota nõ peccaret, tamẽ post diẽ remanet obligatio. de quo de reg. iu. cũ non stat. li. 6. Cã est, qa tunc non de-
11 ficit q̃dõ tacita ꝯctus, cũ nõ stet p eũ. ¶ † Q uæro, post sponsalia ꝯxit de p̃senti cũ alia, scda est religionẽ ingressa, an cõpeli ꝯhere cũ prima ex vi spõsaliorũ? vr̃ q̃ nõ. de quer. ꝙ. ex parte. Et qa primũ vinculũ est extrinsecũ p cõtractũ matrimoniũ: igr̃ nõ reuiuiscat. l. q̃ res, ſ. areã, ff. de sol. de cõse. dist. 4. q̃ris. Sed si solueretur pp cõsanguinitatẽ, bene tenẽ redi re ad primã. Io. An. hãc qõnẽ disputauit, & ponit sup r̃a, nõ pstat. de reg. iu. li. 6. vbi ponit veritatẽ, & concludit idem. ¶ † Q uero, si in primis sponsalibus nõ interuenit iuramẽtũ, sed sic in secũdis, q̃ præualent. Dic q̃ spõsalia prima, qa scda ẽt cũ iuramẽto sunt illicita, & sic iuramentũ nõ est obligatoriũ cõtra simplicem ꝓmissionem, s̃. de iureiu. quanto. & ſi. & ibi dixi in c. ad audiẽtiã. eo. tit. contra d. Abbatem Balneum, qui voluit dicere contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere possunt mutus, & surdus, ac omnes, qui non prohibentur, na. 6.*
2 *Si de habilitate personæ disputetur in quacunque materia, vbi quæritur an aliquid fieri possit, quomodo consulatur.*
3 *Prohibitiuè disponens lex vel statutum ad casus certos omne non prohibitum permissum videtur, nisi ratio aut materia repugnet.*
4 *Matrimonium solo subsistantiatur consensu.*
5 *Consensus signis & factis exprimi potest.*
7 *Mutus & surdus quorum actuum videantur capaces, vel incapaces.*
8 *Missa, & inde sacramentum eucharistiæ confici non potest a muto.*
9 *Pœnitentia iniungi non potest muto, & surdo.*
10 *Vnctio extrema an detur mutis & surdis.*
11 *Ordinari an possit mutus, & surdus.*
12 *Testari an possit mutus & surdus.*
13 *Procurator an possit constitui mutus & surdus.*
14 *Stipulari an possit mutus & surdus.*

CAP. XXIII.

1 CVm apud. †Mutus, surdus, & oẽs q̃ non prohibentur, matrimoniũ cõtrahere possunt. li. d. In prima decisum exordiũ. In scda cõsultatio ibi, sanè. In tertia responsio ibi, ad qđ. Quæ tria facit. Primo ponit duas rõnes. Scdo respõdet ibi, vr̃. Tertio resoluit obstaculũ ibi, cum qđ. Et Io. An. refert q̃ istam decre. commentauit, quia prima fuit, quã docuit, reperitur cum qua ante decẽniũ fuit doctoratus. ¶ No. primo, q̃ edictum de matrimonio cõtrahendo dr̃ prohibitorium sex casib. & permissorium. Ideo oẽs regulariter permittuntur contrahere, qui nõ prohibentur, & non dr̃ edictum prohibitorium quando prohibitio dirigitur ad casus certos & regula permittit. Et dr̃ edictum pp similitudinem, quia edicta solebãt fieri a prætoribus, sicut hodie fiunt banna, q̃ loquebantur paucissimis verbis per regulas negatiuas, vel affirmatiuas. Ideo aliqui solebant dicere edictũ prohibitoriũ, quando regula erat negatiua, & edictũ pmissoriũ, qñ erat affirmatiua, aliq; oppositũ loquuntur. Et sic logtur hęc decr. Hęc discussio hr̃ p legistas l. l. mutus, ff. de pc. ¶ † No.

¶†No. 2. ꝙ qñ disputaꝫ de habilitate personę in quacūq; mā
alia, vbi q̄ris an aliqd eē vel fieri possit, restringas rīas iuris in-
uicē. Et si reperis rīam, & casus ꝯcludatur sub rīa, bene quidē:
si non, tūc ꝯcludas ad casum. ¶†No. 3. ꝙ vbi lex, vel statutū di-
sponit, ꝓhibitiuè, & aliquos ꝓhibet, oē nō ꝓhibitū vī permis-
sum, nisi rō aut mā repugnet. ¶ No. 4. ꝙ sicut negatiua ꝓbatur
ex descriptione ad determinatū locū, ita & quādoq; affirmati-
ua. Vnde oē, qđ in negatiua disponę non reperitur ꝓhibitum
ꝓmittitur. ¶†No. primò, ꝙ matrimoniū solo subsūtiatur con-
sensu. Excludit ergo verba, q̄ quidā restringunt ad loqui non
valentē: quasi verba sint de subā in valente loqui. De hoc ȝ. eo.
tuę, vbi ponā quid tenendū. Excludit ēt solēnitates, de quibus
ȝ. eo. c. j. & consensum duorū. de coniu. seruo. c. j. Et parētum.
Licēt ȝ videatur ſm ll. de quo 27. q. 2. sufficit. Vbi patet, ꝙ suf-
ficit consensus solus illorū, de quorum agitur coniunctione.
¶ No. sextò, ꝙ tm̄ operatur cōsensus nālī organo exp̄ssus, quā-
tum supernaturali. †Et no. ꝙ signis & factis consensus exprimi
pōt. ¶†Primò obst. quia decr. de indubitabili esse vī, ȝ id, ff. de
consti. l. j. Constat enim mutum consentire, ergo ȝhere posse
dubium non est, quia solus consensus matrimonium inducit,
ȝ. eo. cum locum. Dic, ꝙ erat cā dubij, quia ad verba certa for-
mā vī data, ȝ. eo. si inter. quā isti seruare posse non vīr. Itē quia
verba ad ecclesiā certificandā vīr de subā. Sed rō decidēdi est,
quia solus consensus matrimoniū perficit, sed talia exiguntur,
vt instrumētalia, & seruilia ad exprimēdū consensum. eo ergo
habito nō est curādū de organo, vel de mō exprimēdi, p̄cipuè
in non valētibus verbo cōsensum exprimere. ¶ Sc̄dò ob. quia
edictū de matrimonio non est ꝓhibitoriū, imò ꝑmissoriū. Nā
oīs ȝhere pōt, nisi prohibeatur. Dic, ꝙ prohibitoriū & permis
soriū dupl'r intelligitur, qđ declarant gl. & dixi notādo. ¶ Ter-
tiò ob. ga oē non permissum, prohibitum censetur. de transla.
ꝓla. inter corporalia. So. si mā est ꝓhibitoria respectu regulæ,
tunc procedit ȝrium, aliàs qđ hic, qñ est prohibitorium casus.
Venio ad materiā, in qua procedā. Primò videbimus de ꝓso-
nis. Sc̄dò de actibus. ¶ Ad primū, quidā est surdus tm̄, qui tn au
dit, an hēt locū hęc decr. dic ꝙ sic, & fortius, ff. de postu. l. j. §. pp
casum. Quidā est surdus tm̄, qui prorsus non audit, & ad hoc
procedit decr. Quidā est mutus sīr, qui prorsus non loquitur,
& procedit decr. Quidā, qui tardè loquitur, & idē. Inst. qui. nō
est permis. fac. test. §. itē muti. Quidā est mutus, & surdus sīl, &
adhuc procedit decr. l3 talis non possit testari, C. qui testa. fac.
possl. discretis. l3 alij testari possint. Quidā est mutus, surdus,
& cęcus simul. Dic ꝙ si iste ꝑ aliqua signa pōt oñdere consen-
sum, ȝhere pōt, aliàs ęqparandus furioso, vel aīali sensu & rōe
carenti. ff. si qua. pau. fe. di. l. j. dicit tutius consulēdū Pāpā, arg.
de trās. l. j. ¶†Ad sc̄am ergo, actus videamus. Primo de sacra-
mētis. Sc̄dò qd de actibus indubitabilibus. ¶ Ad primū, & pri-
mò, qd de sacro baptismi, an mutus conferre, vel recipere pos-
sit. ¶ Sc̄dò, qd de sacro eucharistię? ¶ Tertiò, qd de pœnitēria?
¶ Quarto de extrema vnctione. ¶ Quinto, quid de sacro ordi-
nis? Ad primū dic ꝙ cōferre possit surdus, mutus non, quia in
tali sacro verba sunt de subā, de bapt. c. j. j. q. j. de trahe. Secus in
mutā stro, vnde dato ꝙ exprimerentur signis, signa trinitatis,
nō eēt baptismus. Recipi ēt baptismus pōt ab illo, qui vtroq;
morbo laborat, ex quo ꝑ signa ipsius cōsensus apparet. Idem ꝑ
oīa in confirmatione, vbi verbū, & liquor chrismatis, necessa-
ria sunt altero ex subalibus deficiēte necessariū est vtrūq; sup-
pleri, secus in solēnitatibus. De quo de sacra. nō ite. c. j. li. 6. in
verbo, nō dicit. ¶†Ad sc̄m, quid de eucaristia? Dic ꝙ a surdo
confici pōt, nō a muto, quia verba sunt de subā. de cele. miss. cū
Marthę. de ꝑse. di. 2. quia corpus, & c. panis. Recipi enim pōt
ꝓtales, cū apparēt signa, de sent. exc. a nobis. Dicit tm̄ Io. An. ꝙ
eucharistia confecta ꝑ aliū pōt cōferri ꝑ mutū, saltē in necessi
tate, vt si ibi nō est nisi vnus sacerdos. Cui obst. quia nullo iure
cauetur q̄ idē dēt eē cōficiēs & ꝓcedēs, & ȝriū patet 93. di. dia
conus, & c. diaconi. & quia verba, q̄ dīr in receptione, s. Dñe
non sum dignus, &c. ad q̄ ēt informat tradēs, nō sunt de subā,
sed ex deuotione dīr. qđ patet, quia nō Christi, sed Cēturionis
verba fuerūt, Mat. 8. post principiū. ¶†Ad tertiū de sacro pnię,
dic, q̄ illiteratus eēt, ꝓferre posset, recipiēdo in scriptis ꝓfessio
nę, & pnīam in scriptis iungēdo sic, ꝙ pōt ēt recipere, si scribe-
re possit. Nec ob. de pę. di. j. quē pœnitet vbi nō pōt quis p̄lras,
vel nunciū pœnitere pp̄ ruborē. Ad hoc, qđ no. de pę. & remiss.
oīs. Quia hic ex necessitate. Si aūt ꝓfessio nullo mō pōt ab il-
lo habere, dicit Ho. ꝑ illo orādum recōciliationē, aut taliū, de
quorū ꝓtritione apparet ꝑ euidētia signa, ꝑmittunt canones.
26. q. 6. c. qui recedūt. & c. his qui. de sen. exc. a nobis. Cōstat āt
ꝙ necessitas plus vrget in ꝓfitente, quia nō pōt morbū depo-
nere, q̄ in ꝓfessione q̄ pōt omitti, & aliūs adiri. de of. arch. c. fi.
de pœn. & remiss. oīs. ¶†Ad quartū, quid de extrema vnctione?
dic ꝙ datur mutis & surdis plerunq;, qui pp̄ mortalē infirmita
tē nec audiūt, nec loquuntur, nec intelligunt. Ad hoc de hęre.
c. filij. li. 6. Surditas ēt nō impedit dātes, licet obmutescētia sic.
Debet enim interuenire vnctio & oīo, quā dicere nō pōt mu-
tus, patet. j. q. vlt. 95. di. c. ꝑsbyteros, §. istud. de sacra vnct. c. vno,
post princ. Infirmatur quis ex vobis. ¶†Ad quintū de sacro or-
dinis, de collatione dic ꝙ surdus pōt, mutus nō pōt p̄dicta rō-
ne. de volente ordinari patet ꝙ non, Leuitici 21. vbi tales non
enumerātur in repulsis. Itē quia nec lex canonica ꝓhibet. 55.
di. per totū, ȝ. de cor. vi. & de cler. egro. Tenet hos non ordina-
tos. c. j. 55. di. Vbi pasi dāna mēbrorū ꝓhibētur, & corpore vi-
tiatus. Ad hoc decre. vlt. vbi dī, ꝙ dēt dari coadiutor obmute-
scēti, & lex Leuitici nō exprimit oēs. Itē ꝓhibet oēm habentē
maculā. Venio ad secūdū, quid de illis actibus dubitabilibus,
an posit esse testis? Dic ꝙ non in testō. Insti. de test. §. testes. In
alijs casibus sic, si est literatus. Iurauit. n. & postea scribit testi-
moniū. Nō ob. 3. q. 9. c. testes. quia illud loquitur in absente, q
vult testificari p̄las. & vide qđ no. in Spe. de teste, §. nunc tra-
ctādū. ver. quid de muto. ¶†Sc̄dò, an posit testari? dic ꝙ olim
testari nō poterat laborās vtroq; morbo, vel altero, nisi impe-
traret a Principe. ff. de testa. l. mutus. ff. vnde cog. l. octaui. & l.
discretis. C. de testa. Iure Codicis inductū est, ꝙ si laborat vtro-
que morbo, nō ꝑt testari, sed hoc verū, nisi sit miles. ff. de testa.
mil. l. iure militari. Inst. eo. tit. §. quinimò. Fallit in eo, q impe-
trat a Principe, vt primò dixi, si est surdus: tm̄ siue ab origine, si-
ue casu testari pōt. aut est mutus tm̄, & nouit scribere, & pōt
scribere, nisi in casibus, de quibus ȝ. tales tm̄ morbi superueniē
tes nō vitiāt testm̄ iā scm̄. Facit 32. q. 5. si vxorē. In reg. scm̄ līm̄
mē, de reg. iu. Institui āt pñt. Inst. de hęre. qua. & differē. §. fi. de
feudo āt an in illo succedāt, dic vt in libro feudorū, eꝑm & ab-
batē. §. mutus. †An ꝓstituere vel ꝓstitui possint ꝓcuratores? dic
ꝙ sic. ff. de ꝓc. l. mutus. Itē ēt per cū modū, qui ꝑcedere posset,
est dari ꝓcuratores, & forsitā ipsi dantur nō ad agēdum, sed ad
ministrādū. †An mutus possit stipulari? Dic ꝙ nō, ēt dato ꝙ sit
talis, qui ad motū labiorū intelligit, vt recitat Io. An. se vnū vi
disse, q erat famulus cuiusdā nobilis de Vbaldinis, cuius arma
portabat Io. An. & ego vidi quēdā mutū plurima sic intelligē-
tē, q fuit famulus olim Arch. Bonon. q postea fuit Cardinalis,
q erat de Caraphis de Apulia de Neapolitana ciuitate. Et reci
tat Bar. aliū vidisse d̄ Gabrielis de Eugu. q fuit patruus dñi Frā-
cisci, q pridie fuit hic ī Flor. capitaneus balię, vt ab eo audiui.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non potest contrahere furiosus tempore furoris. & nu. 3.*
2 *Ad matrimonium contrahendum exigitur legitimus consensus.*

CAP. XXIIII.

Dilectus filius. †Furiosus matrimoniū ȝhere
1 nō pōt. h. d. Prima pars p̄cisè
2 scm̄ recitat. Sc̄da causas interserēdo, rūdit. ¶†No.
primo, patrē ꝑ filia posse matrimoniū ȝhere. †No.
sc̄dò, ꝙ ad matrimoniū ȝhendū exigitur cōsensus ītīmus, & ex
hoc ꝯcludī furiosus, qa nō hēt ꝓsensum ītīmū, nō posse ȝhe-
re. Et sic actus depēdens a ꝓsensu non expedit furiosis. Primò
3 obst. decr. † qa vī ꝙ aut hic erat furiosus tpe ȝctus, & nō est ve-
risimile ꝙ pater, vel mulier cū tali ȝxit: aut non erat, & si ȝxit,
valet matrimoniū. Sol. dic ꝙ non erat sanę mentis, sed erat in
conspectu vmbratę qetis, etiā si verè non eēt sanę mentis. Dic
ergo aut ȝxit tpe furoris, & non valet matrimoniū, quia deficit
ꝓsensus. Hinc est ꝙ alios actus regulatos a consensu non perfi-
cit. Aut erat sanę mētis tpe ȝctus, & ante non fuerat furiosus,
postea superuenit furor, & adhuc planum est. Aut erat habēs
dilucida interualla, & ȝxit tpe furoris, licet eēt in ꝓspectu vm-
bratæ quietis, & adhuc non valet matrimonium. Aut ȝxit tpe
interualli, quo erat sanę mētis, & valet, nec tollitur supueniē-
te furore. Quādoq; ȝxit tpe furoris, & postea cōsentit in eum
superueniente sana mēte, & erat matrimonium, quia valebat
nō vt extunc quo ȝctum fuit matrimoniū, ga nō fuit ꝓsensus,
sed vt exnūc superueniente nouo consensu. qđ vero dicimus
ꝙ si supueniat cā ȝfirmās, validatur actus nullus, hoc verū est,
qñ supuenit ꝓsensus, vc̄ ex illo tpe, nō vt retro. Et no. ꝙ actus
nullus ex cōsensu ratificatur superueniēte cōsensu. Hęc vera si
mulier ꝓsensit, aliàs secus. Idē si cohabitent ex vi talis ꝓsensus,
aliàs si mulier recessit añ furorē, ratificatur postea superueniē
te ꝓsensu eo facto sanę mētis, si mulier dissentiat, ȝ. ti. j. de illis,
el 2. c. duo pueri. Nec ob. ꝙ si duo ꝓsentiāt diuerso tpe, est mī-
moniū, qa illud ē verū, qñ alterius durat ꝓsensus, ita ꝙ aliquo
momēto daī sīl ꝓsensus. ꝑ hāc decr. dicit Gof. arg. de mīmonio
carnali ad spūale valet, ga si furiosus eligī in ꝑlatū, ꝙ nō
tēnet electio, & eligētes eligēdi ptāte sunt priuati, qa male ele
gerūt, 33. di. maritum. nisi fuerunt ignorantes. de ele. innotuit

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non contrahitur solis verbis, sed per coniungendorum consensum, & verbum expressum.*
2 *Matrimonio non dant verba substantiam, vt esse de solennitate substantiali matrimonij videantur. 4. 8.*

3 *Matrimoniũ non cõtrahit puer, tanq̃ in eo deficiat cõsensus, & ltĩmi anni.*
5 *Matrimonium contractum per patrem, an differat a matrimonio contracto per extraneum, & per quæ solemnizatur, nu. 7.*
6 *Matrimonium inducit subarratio in sponsalibus de futuro præcedentibus.*
9 *In matrimonio spirituali, an de necessitate exigantur verba ad eius solennitatem, & in quo differat a carnali.*

CAP. XXV.

1 IVe fraternitati. †Per sola verba non ꝺhi-tur matrimoniũ, sed ꝓ cõiungẽdorũ cõsensum, & verbũ expressum, si loq̃ pũt. h.d. Primò ponit qõnẽ. Scdò eius solutionẽ, quã ꝓbat exẽplis. Scda ibi, nos igr. ¶ No. j. q matrimoniũ subatur ex solo consensu ltĩmo: nõ sufficit ergo cõsensus, nisi cũ hac qua-2 litate q sit legitimus. ¶ †† No. 2. q verba non de subа matrimonij sunt, vel de solẽnitate subali matrimonij, sed solũ sũt de solẽnitate ꝓbatoria. Nã exigũtur ad certificãdũ ecclesiã de ꝺctu 3 matrimonij. ¶ † No. 3. ex hoc, q mutus ꝺhere p̃t matrimoniũ. Infertur primò, q nõ pũt ꝺhere pueri ante ltĩmos annos, qa l3 habeãt cõsensum, nõ hũt cõsensum ltĩmũ: & mutus ꝺhit, quia hẽt ꝓsensũ & ltĩmũ, l3 nõ habeat verba. Inferũtur ergo duo ex rña. Vnũ affirmatiuũ, aliud negatiuũ. No. 4. q puer dr eẽ ante ltĩmos annos vsq; ad 14. masculus, femina vsq; ad 12. Dic q añ ltĩmios aunos qs dr fm subiectã mãm. ad hoc de ꝓb. c. in pũtia. Et no. q illud dr de subа actus, quo posito ponit actus, & quo remoto remouetur actus. Hic ob. decre. qa vr sibi ꝺdicere. Nã prima dicit q matrimoniũ solo ltĩmo cõsensu ꝺhitur, & p hoc innuit nõ eẽ necessaria verba. Scdò dicit q verba sunt necessaria quo ad ecclesiã. Tertiò dicit inferẽdo ex his q mutus ꝺhere põt, & p hoc vr reuerti ad primũ, s. q verba nõ sunt de subа, quã ibi loqtur hæc decr. gl. hic in duobus locis ingreditur dubiũ, an solis verbis ꝺhitur matrimoniũ, & magis obscurè loq-4 tur q̃ tex. & in maiori ꝺdictione quasi vacillãdo. † Aduerte, dabo tibi mentẽ eius. Q ꝺdã est matrimoniũ fictũ, siue p̃sumptũ p̃sumptione iuris, & de iure, & ad huius eẽ nõ exigũtur verba, j. co. is qui. Nã p spõsalia ꝑcedentia cum copula ꝺhitur, dato q nulla appareãt verba ad matrimoniũ apta. Q ꝺdã matrimoniũ p̃sumptũ p̃sumptione iuris tm̃, & ad huius eẽ ẽt nõ exiguntur verba, vt patet in matrimonio. qd ꝺhitur p partẽ pũtibus & nõ ꝺdictib. illis, de quorũ agitur matrimonio. hoc est matrimoniũ p̃sumptũ, nõ verũ, qa lex sic p̃sumit. Idẽ si p alios ꝺhatur se 5 cuta subarratione, vt j. tit. px. c. vlt. ¶ † No. subtilẽ dr̃iam inter matrimoniũ ꝺctũ p patrẽ, & p exneũ, qa si pr ꝺhat, de hoc non exigit alia subarratio, sed sola pũtia: si p exneũ, nõ sufficit sola p̃sentia, sed exigit subarratio, qd bene notãdũ est. Sed hęc dr̃ia 6 reprobat ꝑ gl. de despõ. impub. c. j. li. 6. in verbo, spõsalia. ¶ †† Itẽ no. q subarratio in spõsalibus de futuro p̃cedẽtib. ꝺducit mr̃i-7 moniũ, & dicã ꝺ hoc j. de ma. ꝺc. ꝺ interd. ecc. c. 2. † Veritas ẽ, q nõ est dr̃ia inter patrẽ & exneum, qñ ex postfacto tacitè, vel expsse ratificat, qa ꝺctũ est matrimoniũ patre p̃sente. Vnde est 8 dr̃ia, qa in patrem cõsentire vr, in exneis secus. † Iõ si bene aduertas, illa gl. est signata in vlt. rñso. Et hoc declarat hic Io. An. in Nouell. Idẽ dico in mr̃imonio, qd ꝺhitur per mutũ. Nã tale matrimoniũ est p̃sumptũ, qa mutus nõ oĩno dat clarè mentẽ, sed sic p̃sumitur. Vnde nõ est matrimoniũ verũ, & tale exigit verba, & ita dẽt intelligi gl. Ex hoc infert gl. vnũ q in valentib. loq verba sunt de subа, qa ex quo põt veritas inuestigare ius nõ ꝓrẽdatur de fictione vel p̃sumptiõe in nõ valẽtib. loq, qa aliter veritas haberi non põt, matrimoniũ põt ꝺhi p mutũ vel aliter. Aduerte, Doc. hic variè loquũtur. Inn. est in opi. q verba sunt de subа matrimonij in valẽte log, & p hoc matrimoniũ in talibus nõ eẽt sine verbis: sic & in multis verba sunt de subа. Et dicit q cã huius inductionis est ab eccl'ia, ne tm̃ sacr̃m sit incertũ. Si sint tales, q ꝺhere nõ pũt verbis, vt mutus: tũc dicit q hęc verba nõ sunt de subа. Ho. est in opi. q solus cõsensus inducit matrimoniũ. Io. And. vr dicere q aut p̃cesit ꝺctus de ꝺhendo matrimonio, & solus consensus aliter q̃ verbis expssus inducit matrimoniũ. Aut nõ p̃cesit ꝺctus, & nõ sufficit factũ in valẽtibus loqui, sed verba exiguntur p hãc decr. nõ põt suũ intellectũ exprimere. Aduerte, si q̃rimus ad subã, & eẽ matrimonij q exigatur: rñdeo q ꝓsensus cũ hac qualitate q sit ltĩmus. ita dicit tex. Cõiter solus cõsensus exigitur, j. eo. c. cũ. & c. ad id qd. Et hęc est veritas. Vnde de subali solẽnitate matrimonij solus cõsensus est necessarius. Si ãt q̃rimus de solẽnitate ꝓbatoria: & tũc aduerte quã certitudinẽ velit ecclesia de matrimonio: si vult certitudinẽ verã, exiguntur verba, sed hãc nõ exigit ius ex necessitate, qa modus ꝓbãdi verè, vel p̃sumptiuè a iure cõiter nõ dr̃iatur nisi vbi exprimr̃. Si vult ꝓbationẽ p̃sumptã altero factorũ põt ꝓbari matrimoniũ & inducitur, & hæc est veritas. Lr̃a ergo de subа matrimonij exigit cõsensus, vt hac qualitate q sit ltĩmus ꝓsensus, ergo de se nõ sufficit ad solẽnitatẽ ꝓbõnis exigit ius verba nõ quasi valet, alia ꝓbõ nõ sufficiat, qa solẽnitas ministralis ipsius ꝓbõnis non est de subа actus, sed ad bene eẽ & certiori ꝓbõne. ¶ Ex his infert lr̃a, q si solus ꝓsensus est de subа, mutus ꝺhere põt. Scdò infert, q si est de subа q sit ltĩmus ꝓsensus, q pupillus j. ltĩmos annos ꝺhere nõ possit. Et istud te-net Ho. in summa de matrimonio, §. qualr. ver. ꝺhitur. Et hoc tenẽdum, quicquid sentiat Tho. 4. sent. di. 2. art. 2. qui asignat rõnes, q̃ nihil ꝓcludunt, quas posuit hic Cal. de quibus non est curãdum. Alleg. Ho. ẽt Spec. de ꝺiug. seruo. c. fi. vbi nec fadin nec verbo. alie. ff. de spõ. l. in spõsalib. & l. seq. ff. de ritu nup. l. 2. & j. eo. is qui. Ex his ꝓcludit ad vnũ, Titius cundo p viã vide-Seiã, in ipsam ꝓsentit, vt in vxorẽ; & Seia mulier vidit Titium in ipsum ꝓsentit vt in virum, an ex hoc sit matrimoniũ? Vq sic, quia hic est ꝓsensus vtriusq;, tenẽdo opi. istã. Hoc hẽt Im ꝑ absurdo, & indubitãter ꝓcedere. Sed dr q nõ erit matrimo-nium, ẽt tenẽdo q ꝓsensus solus inducat, quia vt dr ꝓsensus, op3 q simul sit voluntatis vtriusq; ꝓsensus. Sed si ego ꝓsentio in te, tu in me, hic non est sr̃ ꝓsensus, quia ignoras quid habeã in mẽte, ego sr̃ quid tu, igr̃ nõ est hoc matrimoniũ, & hęc est 9 veritas. Nã hic magis est dissensus, i. diuersus sensus. ¶ † Ex hoc ego de te ignoro, tu de me. Infertur scdò, quid de matrimonio spũali? & certè in illo exigunt verba de subа, vt patet in c. quia ꝑꝑ, ꝺ. de ele. Nec sp spũale matrimoniũ sequr nãm carnis, vel ecõuerso, imò in multis differunt, quas dr̃ias hic ponere pla-cuit Doc. Aduerte ergo, primò differunt, qa spũale mltiplicr̃ ex parte mulieris, qa vna eccl'ia plures sponsos hẽt, vt patet de trãsla. inter corporalia. Et vnus spõsus plures sponsas saltem de spãli disponẽ, de pbẽ. c. de multa. Q ꝺ nõ est posse in carnali, quia vna vnius, de diuor. c. gaudemus. Scda dr̃ia est ex ꝺhit-mõ, quia matrimonium carnale solo consensu ꝺhitur, spũale exigit verba. Tertia dr̃ia, quia matrimoniũ carnale ꝺhit volun-tarius & importunè petens. 27. q. 2. institutum. In spũali dr̃i principio interuenire nolẽs & fugiẽs. de ele. qualiter. Quar-dr̃ia, quia in carnali põt interuenire tpale, in spũali non. ꝺ. 5. nullum. 3. q. 4. consanguineorum, j. de simo. per totum, & de ele. si alicuius. Quinta dr̃ia, quia carnale admittit ꝺdõnẽ, spi-rituale non. de ꝺdi. appo. c. super eo. de ele. c. 2. li. 6. Sexta, qua in carnali venire dẽt cum proposito aliã non ducẽdi. de cond. appo. c. fi. In spirituali põt in mẽte gerere, q ab vna administra-tione ad aliã trãsferatur, non tũ ambiẽdo, sed magis proficere intẽdẽdo. de trãsla. pla. c. fi. 8. q. j. qui epatu. Septima dr̃ia, qua carnale nec trãslationẽ, vel aliã cõpositionẽ admittit, de trã-sac. c. fi. secus in spũali. de pb. nisi eẽt. de ele. cum inter. Octaua dr̃ia, quia in carnali statim est sacr̃m, in spũali non. Nona dr̃ia, quia carnale pfectũ est, & ratum expsso consensu, spũale non. de trãsla. pla. ca. fi. & qd ibi no. Decima dr̃ia, quia carnale vno momento perficitur, sed spũale exigit tractũ, de elec. quia pp. Vndecima dr̃ia est in ætate ꝺhentiũ: quia alia ætas in carnali exigitur, q̃ in spũali, vt patet de ele. cum in cunctis, j. eo. tit. per totum. Duodecima dr̃ia in qualitate, quia talis ad vnũ admit-tit, qui in alio repellitur, vnde illegitimus repellitur a spũali. de filijs presby. per totum. & non a carnali. de prob. c. per tuas. Tertiadecima dr̃ia ex tpe, quia carnale præcesit institutione spũali. de biga. debitum. Item ad carnalẽ certũ tps non est pla-xum, sicut ad spũale, de elec. cum in cunctis. & ca. ne pro defe-ctu. de concess. pbẽ. ca. 2. Quartadecima dr̃ia in fine & cã, quia alia cã fuit institutionis carnalis, s. prolis & fornicatiõis vin-tio. 32. q. 2. §. his ita. spũale ad regimen aãrum curã. Quin-decima dr̃ia in fructu, qa proles carnales ex carnali, & spũalis ex spũali ꝓducunt, 8. q. j. olim. Io. An. posuit aliquos versus.

Vnus consensus capiensque pecunia pura,
Mens concors distant spiritus atque caro.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non est, vbi alter non consentit.*
2 *In matrimonio contrahendo affectus copulæ non tollit libertatẽ consensus.*
3 *Matrimonium non vitiat defectus solennium extrinsecorum.*
4 *Defectus probationis non inficit actum consensu regulatum in substantia.*
5 *Matrimonium contrahitur per verba in tertia persona prolata. 15.*
6 *Error nominis non vitiat actum, vbi de corpore constat. 8. 14.*
7 *Matrimonium an contrahatur verbis aptis ad conclusionem eiusdem, licet ex illis nõ credant cõtrahere nõ cõcurrente consensu, nu. 10. 12. 13. etc.*
8 *Forum pœnitentiale, & contentiosum, in quo differant.*
9 *Confessioni partis non ſtatur contra matrimonium in foro contentioſo, ſed ſolum ſono verborum.*
11 *De substantia actus quid dicatur.*

CAP. XXVI.

1 IVa nos. †Nõ est matrimoniũ, vbi alter ꝺhẽtiũ nõ consentit. h.d. Facit duo. Primo po-nit cõsultationẽ. Scdò rñsionem. Scda ibi, sup quo. So. ergo duplex est. Primò quò ad forum iudiciale.
2 Scdo quo ad forũ pnale. Scda ibi, nos aũt. ¶ † No. q affectus co-pulæ habendæ & appetitus, non tollit libertatem consensus in contrahendo, quod si pp ipsam extorquendam matrimonium impel-

impellatur, sit inter eos matrimoniū. ¶ † No. scdò, ꝙ defectus solēnium extrinsecorū nō vitiat matrimoniū, dū adsit cōsensus. ad hoc ꝛ. co. c. j. ¶ † No. tertiò, ꝙ defectus ꝓbationis, vel solennitatis ꝓbatoriæ, nō inficit actū in veritate a cōsensu regulatū in suba, dūmō factū actū partes cōfiteantur. ¶ † No. quartò, ꝙ per verba in tertia ꝑsona prolata ꝟhitur matrimoniū. Nō ostergo vis, an in prima, vel in tertia ꝑsona loquatur in instrm. de iurepat. c. qđ aūt. no. de ver. sig. abbate. & patet de sta. mo. dum. & ibi dixi. ¶ † No. quintò, ꝙ defectus & error noīs, dūmō cōstet de corpore, nō vitiat actū, dūmō dētur cōsensus actū faciētes. Ad hoc ff. de ꝟhē. empt. & vēd. l. in vēditionib. ¶ † No. 6. ꝙ vbi verba sunt apta ad cōcludendū matrimoniū, matrimoniū est, licet nō credant ꝟhentes ex verbis matrimoniū ꝟhere. Ad hoc ꝛ. co. ex literis. Et hoc quò ad forū contētiosum, quia cogūtur verba recipere in sensu cōi, non in sensu particulari credulitatis: sed nō quò ad forū spūale, quia nō datur cōsensus in veritate. Et sic nota ꝙ error ꝑsonę vbi constat de ꝑsona, quò ad forū contentiosum nō vitiat matrimoniū, & ex quo verba sunt apta, matrimoniū iudicatur quò ad forū pnāle. Nec auditur si dicat se nō credidisse matrimoniū esse, ga ꝑsumitur ꝙ matrimonio, sed quo ad spūale non est matrimonium. ¶ † No. dām inter forū spūale & pnāle, & forū contentiosum, quia forus contētiosus iudicat ex ꝑsumptionibus ꝟ veritatē. Quādoq; spūale & pnāle soli nititur veritati. ¶ † Et nota, ꝟ matrimoniū in foro contentioso non statur confessioni partis, sed solū sono verborū, de intellectu verborū sic in foro pnāli, c. ergo, & c. ex lris, ꝛ. eo. nō hēt locū in foro pnāli, ga in illo verba intelliguntur, ꝓut intellexit proferēs, nō prout cōiter intelligūtur. ¶ No. ꝙ consensus solus & non verba sunt de suba matrimonij. Iō licet verba sint apta ad matrimoniū, & dēpto cōsensu non est matrimoniū. de forma ergo & suba est cōsensus. Et no. ꝙ defectus formę dat defectus subæ. † No. ꝙ illud dr̄ de suba actus, quo posito actus ponitur, & quo dēpto actus deficit. Cōsensus ergo solus est de suba, vt dixi in c. ꝓcedēti. Huic decre. q̄ subtilis est, obstāt. Primo ꝟrietas literæ, quia in prima parte dicit pro matrimonio ꝑsumendū. In secunda dicit, ꝙ nō est matrimoniū, & sic declarat. Scdò obuiat decisioni finali, in qua deciditur ꝙ nō est matrimoniū. † Primū, ga ex quo verba sunt apta ad matrimoniū, idē matrimoniū iudicatur, qcquid senserit proferens, ꝛ. eod. ex literis. Nec sua similitudo dēt sibi prodesse, & matrimoniū vitare, sicut nec vitat spūale. 98. dist. qđ interrogasti. de dona. qđ non licet sibi allegare ꝙ proprium nomē mutauerit. Itē ꝙ inter dilectos. † Tertiò, ga ex quo verba concludūt matrimoniū, nō dēt credi suę cōfessioni ad ꝓiudiciū matrimonij. de eo, qui cog. consang. vxo. suę. c. super eo. † Quartò, ꝙ error noīs, ex quo constat de corpore, non vitiat matrimoniū. Et sic dēt intelligi l. quoties, ff. de ꝟhē. empt. l. in vēditionibus. ¶ † Quintò hic est ꝟactus ꝓcedēs ēt copulā, q̄ etiā sponsalia de futuro facit transire in matrimoniū, ꝟ. eo. c. is, qui. Ergo fortius hic erit matrimoniū. Itē hoc facit de dissensu cōsensum, ꝟ. eo. c. veniēs, el j. & c. cōsultationi. ꝓmissionē purificat. de cōdi. appo. c. de illis. & c. p tuas. Igitur fortius hic verba trahit ad matrimoniū pro hac parte dolus viri, q sibi prodesse non dēt, & si nō ēt matrimoniū, deberet cogi ad ꝟhendū. de eo, q dux. in ma. c. j. Scdò principaliter obstat parti ꝙ hic sit matrimoniū, ga ꝑ verba tertię ꝑsonę potius vr̄ aliorū factū ꝓmittere, q̄ ꝓpriū, ergo &c. ff. de verb. obl. stipulatio ista. Scdo, quia vir nō ꝓpositi ꝟhere, ergo nō est matrimoniū, ga deficit suba, & forma matrimonij, secūdū cōsensus. Tertiò, ga nec forma, nec solēnitas ꝟhendi sunt obseruatæ. Hic ꝓsequor aliquos casus, ex qbus dabitur intellectus lr̄ę. † Q uādoq; verba, plata ꝑcedit protestatio, in qua ꝓtestatur qs, ꝙ q̄cunq; verba proferat cū tali, secū ꝟhere non intēdat, & est facta hęc ꝓtestatio altera parte non consentiēte, & publicè postea ꝟhat proferendo oīno certa ad matrimoniū ꝟhendū. & tunc dic ꝙ aut ꝓcesit aliqua lūma cā protestationis, & tūc non iudicabitur matrimoniū, vt ga fortè metū timebat, ꝓut interc esist postea in ipso ꝟ. ff. qđ me. cā. l. j. 3 1. q. 2. Lotharius. Vnde tunc non vr̄ recessima ꝓtestatione per factum ꝟrium repugnans protestationi. Quādoq; nulla subest cā, ꝓtestādi, vt ga primo protestatus est ꝙ q̄cunq; verba ꝓferat cum tali & tali, & quādocūq; nō intēdit ꝟhere matrimoniū. & tūc glo. dicit ꝙ si postea publicè ꝟhatur, & ꝑ verba certa, ꝙ erit matrimoniū, quasi videatur recessum a ꝓtestatione. & ꝟ eū dēt fieri interꝓtatio, q̄ dolū adhibet, & ꝛ. eo. ex lris. ¶ Aduerte tamē, ꝙ hoc verū est in foro contētioso, in pnāli aūt nō iudicaretur matrimoniū, si in veritate nō cōsensisset, arg. hic. & sic pōt intelligi hęc decr. Pro ista determinatione est casus in l. cū plures, §. locator horrei, ff. locati. licet Doct. non allegēt. ga ex quo hic est actus depēdēs a voluntate duorū, ꝓtestatio cui nō cōsentit pars, tollitur ꝑ ꝟriū factū subsequens in actibus regulatis a voluntate duorū. Hęc vera, si sit secuta copula: a principio ꝓtestatus est ꝙ si qua verba profert, non intēdit ꝟhere, & a principio vtraq; pars illi protestationi consensit: si aliud non est secutū q̄ verba, ga tunc protestatio vitiaret actū, ex quo pars cui ꝓiudicatur, consentit. l. j. §. item si ꝓdixerit, ff. de publi. & ponit Bar. in l. nō solū, §. ex morte, ff. de no. ope. nun. in materia protestationis, vbi ipse tractat de certificatoria, dixi de consti. c. cum M. vbi lec. dicta allego, & declaro: dixi, si non est aliud secutū, q̄ verba pro tāto, ga si verba secuta essent, & copula, ꝓtestatio velut turpis ordinata ad inducēdam copulā fornicatoriā non valuisset, vt dixi pridie, ꝛ. eod. veniēs, el 2. Et dicunt Doct. ꝙ in hoc casu tollitur protestatio, licèt eēt vestita cā, si copula subsecuta est, dūmō non adsit metus in copula. Quādoq; p̄cesit protestatio, & ex postfacto secuta verba sunt dubia ad ꝟctum matrimonij, vt est in proposito, Ioannes te desponsat. & tunc dic, ꝙ non inducitur matrimonium: quia illud qđ dr̄ ꝙ protestatio absente parte facta, tollit per ꝟrium factū habet locum, quando factum est determinatum, & certum factū. fallit aūt qn̄ dubium non est ita potens ad tollendam protestationem præcedētem. Ex hoc tenēt hic glo. & Ioan. antiquus glossator, & Ioan. And. post eum. Ad hoc quod no. ff. quod me. cau. l. j. Q uādoq; nulla præcesit ꝓtestatio, & interceserunt tantū verba sine copula, s. Ioannes te desponsat. Hic Ho. & Doc. videntur sentire ꝙ hoc non iudiceretur matrimoniū, ponderantes hic pro cā finali seu impulsiua matrimonij ipsam copulam. Dico sic, quia aut constat & in pnāli foro & contentioso, ꝙ voluerit ꝟhere ꝓ illa verba, & casus est clarus. Aut constat in vtroq; ꝙ non velit ꝟhere, & idem. Aut est dubium, & in foro pnāli statur ei qđ cōfitetur pars. in contentioso, an hęc verba inducant matrimonium. Dic ꝙ aut constat ꝙ consenserit mulier in corpore, licet erraret in noīe, & erit matrimoniū. Aut est dubiū quid consenserit, & tūc aut habebat istum norum, & ꝓsumitur ꝙ cōsenserit. Aut nō habebat istum notum, sm lo. & non erit matrimoniū, qa ꝑsumitur errasse in corpore. Aut neutrū, & erit matrimoniū, quia consensisse ꝑsumitur in suba. Quandoq; hæc verba non adsunt cū copula, & tunc Doct. hic dicunt ꝙ iudicabitur matrimonium in foro contentioso, in foro pnāli stabitur veritati, & cōsensui, & intentioni ꝟhentium, vt voluit hæc decre. q̄ non ꝟdicit, cū in primo loquatur quid in foro contentioso, in secundo qđ in pnāli. Vel in primo, quādo est dubiū de consensu vel dissensu: in secundo, qn̄ ponitur pro constanti dissensu, de quo pōt constare in foro cōtentioso, saltē ꝙ protestationē ꝓcedentē iusta cā vestitā, vel simplicem tm̄, ex quo verba sunt dubia, & hęc est veritas. Ad rōnes in oppositum facilis est rn̄sio. Habet ergo iudex fori pnāli, cui hęc patefiūt, qđ dissensit, ipsum inducere ad ꝟhendū, & dēt illi adhęrere, & consulere, vt adhęreat, ga dato ꝙ discrepēt forus pnālis & cōtentiosus, nō debet consulere pnālis ꝙ nō pareat cōtentioso, ex quo illa parere pōt sine pcō, qđ bene no. sm Gof. Et iō sic consului cuidā monacho, q quo ad forū pnāle non erat professus, vt mihi confitebatur, licet quo ad forū cōtentiosum erat professus: certè dixi ꝙ cum ecclesia habeat eum pro excōicato, ꝙ deberet parere foro cōtentioso, qđ est bene notandum. ¶ Secundo obuiat, quia decre. exigit duo ad subam matrimonij, s. formam, & substātiā. Hoc falsum, quia vnum tm̄, s. cōsensus. Gl. intrat illud, an verba sint de substātia. Et concludit ꝙ si matrimonium est ꝑsumptum, solus consensus inducit, & hic de substātia in loco formæ verborum est ibi factum copulę cum sponsalibus ꝓcedentibus, ꝟ. eod. is qui. Si aūt agimus de vero, dicendum est ꝙ substātia est ipse consensus, & verba sunt forma. Hoc non placet, vt dixi in c. præcedenti, quia verba non sunt de forma, sed sunt de solennitate probatoria. Ideo dic ꝙ hic defuit substantia, id est, matrimonium, & hoc quia defuit forma, id est, consensus, licet affuerint verba, & hic est verus sensus literæ, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium impeditur denunciata consanguinitate.*
2 *Testis referēs verba alterius, an debet vti verbis illius, cuius verba refert.*
3 *Fama super consanguinitate præualet in matrimonio impediendo testimonium consanguineorum.*
4 *In cā matrimonij pōt iudex summariè & de plano procedere ex suo officio.*
5 *Delegata causa ad arbitrum, intelligitur de discrete.*
6 *Testis, etiam parens, se ingerens ad testificandum, nō probat contra famam super consanguinitate.*
7 *Probatio an contra famam admittatur, aut seq.*

CAP. XXVII.

1 VM in tua. † Ad denūciationē vnius honesti viri, q defert consanguinitatē, & de eius fama, vel ex adalio docet, impedit matrimoniū ꝟhēdum. h. d. Ponitur consultatio, & ipsius rn̄sio. ¶ † No. argm̄ ꝙ testis referens verba alterius, dēt vti verbis illius, cuius verba refert in vulgari. Sic est argm̄ ꝙ recitans argumēta alterius, in ꝓpria forma dēt illa verba referre. Cōtrariū dicit Ioan. And. de verb. sig. c. abbate S. Siluani. ¶ No. 2. ꝙ sola

fama, vel scãdalo ꝓbatur impedimẽtũ cõsanguinitatis, ad finẽ
3 impediendi ꝺctum. ¶†No. 3. ꝙ fama sup consanguinitate prę-
ualet in matrimonio impediendo testimoniũ cõsanguineorũ
ꝑ cõsanguinitatẽ testificantiũ. Et sic habes casũm, vbi fama ꝑ-
4 ualet plenę ꝓbationi cõsanguineorũ, si iudici videatur. ¶†No.
4. ꝙ in cã matrimoniali iudex põt ex offõ suo ꝓcedere de pla-
no, & sic hodie est declaratũ, ꝙ sine strepitu & figura iudicij, vt
in cle. disp̃diosam. de iudi. olim. Ergo solũ de plano hodie ẽt
sine strepitu, & figura iudicij, ꝙ in mõ procedendi differunt, vt
plenè no. in cle. fi. de ver. sig. & ꝑ dñm Bar. in extrauag. ad repri
5 mendũ. qđ no. ¶†No. 5. ꝙ cõmissa ad arbitrũ, intelligũtur de
6 diserto. ¶†Oppo. ꝙ tex. ꝺdicat, ꝙa dicit ꝙ parentes repelli de-
beant a testificãdo, ſtãte fama in oppositũ: in fine dicit ꝙ sunt
admittendi. Dic ꝙ suspecti & se ingerentes repelli debent, vt
in prin. nõ suspecti admitti dẽt, vt in fi. Vel principiũ logtur de
parẽtibus. i. genitoribus. sic sumũtur 4. q. 4. c. fi testes, §. itẽ pa-
rẽtes. de his, qui filios occi. c. fi. Aliàs cõsanguineos admittere
poterit. Vel ſm Butr. iuramẽta ꝓpinquorũ cõputare volentiũ
gradus admittũtur, vt in princ. nolentiũ cõputare non, ſm eũ.
Vel qcqđ dicatur, mens literę est, hoc relinquere iudicãtis ar-
bitrio, vt litera sonat, ẽt hoc de primo nõ arbitrio testes offerẽ-
7 tiũ. ¶†Opp. 2. ꝙ absq; alia ꝓbatione si constat de fama, debeat
matrimoniũ impediri. de cõsang. & affi. sup ea. gl. primò dicit,
ꝙ fama nõ est sufficiens ꝓbatio, iõ vr delatũ ꝑ famã, quasi q̃dã
priuata delatio, vt litera dicit. Secundò dicit, ꝙ si cõstat de fa-
ma, illa impedit. Si nõ constat de ea, nõ impedit. Vide, hæc est
mẽs literæ, de fama põt cõstare iudici dupl'r. Vno mõ ipsi tã q̃
priuato, ꝙa hoc audiuit a pluribus, & hæc est fama priuata. Ista
sola causat ptãtem inquirẽdi p iudicẽ, & hęc sola nõ impedit:
dẽt ergo iudex se de hac fama informare tãq̃ iudex, vel ad de-
nũciationẽ honeste ꝓsonę, vel ẽt ex suo offõ: & tũc poterit im-
pedire, & hoc meo videre est mẽs literę. Sic ẽt põt intelligi gl.
Quãdoq; cõcurrit fama cũ ltimo denunciatore, & repellũtur
cõsanguinei oblati, nisi iudex viderit admittẽdos, si sola fama
nõ repellũtur, vel si solus est vnus testis. Si verò offerũtur con-
sanguinei in purgãdo morã, sola fama impedit. Vnde si nihil
obuiat famę, ꝓcedit ꝺrũ, vt impediãt, si famę obuiãt, ꝓpinqui
spõte oblati, sola fama nõ impedit, nisi hẽat secũ vnũ denũcia-
torẽ: si cõsanguinei nõ sunt spõte offerẽtes, sed ad arbitriũ iu-
dicis sola fama nõ impedit, nec cũ denũciatore cõcurrẽs. Ter
tiò obuiat, ꝙa fama nõ, ꝓbat plenè. de accu. inquisitionis. ad fi.
Gl. nõ rñdet. Dic ꝙ nõ, ꝓbat in his, q̃ sunt grauis ꝑiudicij, sicut
in his q̃ sunt leuis ꝑiudicij. Vide qđ dixi de testi. veniẽs. Quar-
tò vr ꝙ vltra denũciantẽ nõ denũciatur fama, quia vnus testis
solus sufficit, vt patet de testi. sup eo. Sol. Vnus testis solũ obti-
nens locũ testis impedit, vt ibi: sed obtinẽs locũ testis & denũ-
ciatoris, vel q nõ venit in formã testis, sed solũ denũciatoris nõ
impedit, vt hic, vel vnus testis nõ sufficit, qñ in oppositũ se of-
ferãt iuramẽtis ꝓpinquorũ. Quintò vr ꝙ ẽt ad dictũ nõ hone-
ste ꝓsonę impediat ꝺhendũ matrimoniũ, ꝺ literã q̃ exigit ꝙ sit
honesta ꝓsona, ff. eo. c. ꝓtereà, el 2. Dicit gl. ꝙ ꝺrium logtur, qñ
impedimẽtũ est a ꝓsona denũciante, hic qñ ab alio extrinseco.
Hęc sol. falsa, quia tũc vnus deberet admitti. de confes. c. j. Sed
Host. dicit ꝙ hoc est arbitrariũ, an admittãtur tales ꝓp̃ericu-
lũ aĩæ. 2. q. j. si peccauerit. Et si sibi vr repellere, credo ꝙ aut im-
pedimẽtũ aliter põt ꝓbari, q̃ ꝑ denũciantẽ, qa factũ est, qđ põt
cẽ publicũ alijs. & dico ꝙ tũc nec denũciãs criminosus est ad-
mittendus, nec ẽt ad testificandũ, vt hic. Si aũt factũ est occul-
tũ, ita ꝙ aliter nõ est ꝓbabile: dico ꝙ tũc dẽt admitti ẽt testifica-
cãs de delicto ꝓprio & turpi, vt ibi. Puto tñ hoc esse arbitrariũ,
quãta illi fides adhibetur, vt dicit Host. & hęc fuit intẽtio gl. si
rectè inspiciatur. Vel vni testi creditur allegãti turpitudinem
suã, qñ in oppositũ nõ offerãtur cõsanguinei: si offerantur, nõ
obtinet vnus testis, nisi sit legitimus, & habeat secũ famã: quo
casu ꝑfertur cõsanguineis spõte se offerẽtibus, hic nõ ꝑferatur
cõsanguineis arbitrio iudicis ꝓductis. Secũdò, qs erit hic mo-
dus ꝓcedẽdi ad informationẽ sup fama? Dicit gl. ꝙ sine strepi-
tu iudicij & summariè, ꝑ qđ dat ꝑ doctrina ꝙ vbi iudex habet
super aliquo facto informari se sup fama, dẽt & põt ꝓcedere
absq; iudiciali indagine. Hoc declarat hic Inn. quia nullo ha-
bito ordine iudiciario & sine testibus, potuit se informare. qđ
declara, f. quærendo a vicinis, & absq; alio iuramento, quomõ
sit de hoc fama. Sic in similibus dicit Inno. supra de postu. prę-
la. c. j. vbi hoc declarat. Et idem dixi in informatione super no-
torio, in c. vestra. & no. de postula. præla. bonæ. Et dicit glo. se-
quens, ꝙ põt ꝓbata fama ꝓbari ꝺrium. ꝑ qđ dicit ꝙ si aliqs ꝓbe-
tur infamatus, poterit ꝓbare ꝙ sit bonæ famæ. Hoc vide latis-
simè disputatũ per Inno. de accu. cũ oporteat. qđ bene no. &c.

SVMMARIVM.

1 *In matrimonium consensisse si mulier se negat, creditur marito contrarium probanti.*
2 *Ad matrimonij solemnitatem qualis requiratur benedictio in ecclesia, & quando dari possit.*
3 *Matrimonium meticulosum firmatur voluntaria copula subsequente.*
4 *Metus qualis esse debeat ad actum annullandum.*
5 *Negatiua improbabilis esse non dicitur, vbi quis satagit probare quod non consensit.*
6 *Sponsi temppore benedictionis debent stare in castitate ea nocte.*
7 *Matrimonium an sola cohabitatione ꝑsumptiuè ꝓbet, nõ datis alijs testibus.*
8 *Mulieris inuitè ducta, dum voluntariè cognoscit protestatio ꝙ in eum vt in virum non consensit, non iuuat eam.*

CAP. XXVIII.

1 **Consultationi.** †Mulier, q̃ negat se in ma-
trimonium consensisse, non
creditur marito probante ꝺrium: sed si probat se
consensisse per metum, qui põt cadere in constan-
tem, non tenet matrimonium. Et duos casus ibi determinat,
2 Secunda ibi, sanè. ¶†No. j. vnam solennitatem matrimonia-
lem, ꝙ benedicendi sunt sponsus & sponsa, & ad valuas eccle-
siæ debet dari talis benedictio. alicubi seruatur, ꝙ sit penesal-
tare. Et no. ꝙ talis benedictio debet dari post ꝺctum matrimo-
nij. ¶ Secundò nota de repugnantibus assertione partis & te-
3 stium probatione præualet probatio testium. ¶†No. 3. ꝙ ma-
trimonium meticulosum firmatur voluntaria copula subse-
quente. Cõsilium ergo est mulieris inuitæ ductæ, ꝙ statim au-
4 fugiat, non expectata copula. ¶†No. 4. ꝙ organũ vocis est fi-
lax, & ꝙ metus annullat matrimonium voluntarium a libero
consensu dependente. Et nota qualis exigitur metus ad annul-
landum, talis qui cadit in constantẽ. dicit tamen glo. quæ nota-
da est, supra eo. cum locum. ꝙ minor metus dr cadere in con-
stantem fœminam, q̃ in constantem virum. Deberet ergo pẽ-
derari prout caderet in constantem fœminã, non in constan-
virũ, & est tex. 32. q. 6. indignantur. Host. in summa, de matri.
5 qualiter impediatur. ver. supradicti. qđ bene notabis. † Oppo.
ẽt dato ꝙ ꝑparata est mulier probare ꝙ non consensit aliter q̃
per iuramentũ, puta per testes, ꝙ non debeant audiri, & ꝙ non
consenserit, est negatiuum, & improbabile. Sol. Dicẽdo non
est probabilis, sed indirectè sic, ex quo negatiua prægnãs, vt ꝓ-
bãdo metũ, vt ff. de renun. c. super hoc. & hic in fine. Ideo dicit
hic Host. ꝙ si vellet probare se non consensisse simp'r, non au-
ditur, quia hoc est improbabile. Sed si vult probare se verací-
ter non consensisse, hoc põt. Et hæc vera, qñ ante copulam vo-
lit probare se non consensisse: post copulam enim nõ auditur,
6 supra eo. ad id, quod. Aliæ glo. claræ sunt hic. † Quo aũt tẽpore
benedictionis sint coniungendi sponsi? Dicit Io. And. ꝙ stare
deberent in castitate, saltem ea nocte. 23. dist. c. spõsus. 30. q. j.
7 aliter. Tobiæ 6. in fi. & 8. in prin. ¶ † Secundò, an sola cohabi-
tatione præsumptiuè matrimonium alijs testibus non appa-
rẽtibus probetur? dic ꝙ non in facto recenti. In facto antiquo
sufficerent ꝑsumptiones ꝓbabiles: puta si lapsi essent vndecim
anni ꝙ eam tenuit ad mẽsam, & ad lectum, & extra, C. de nup.
l. si vicinis. ff. de ritu nup. l. in liberę. aliàs non matrimonium,
sed stuprum præsumeretur. 30. q. 5. aliter. ſm Hosti. & videq̃
8 no. supra de præsum. illud vbi posui veritatem. † Tertiò, quid si
mulier inuitè ducta dum voluntariè cognoscitur, protestatur
quòd in eum non consensit, vt in virum, an hæc protestatio
iuuet? Dic quòd non, quia factum derogat protestationi. de
appella. solicitudinem. Nec obstat quod me. cau. c. j. quia ibi
erat causa protestatione vestita, hic turpitudine. Ad hoc quod
no. supra eod. titu. in ca. tua nos.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ promissio non obligat in matrimonijs ratione libertatis, quæ esse debet in matrimonio.*
2 *Sponsalia licitè contrahit mater pro filia.*
3 *Obligatio pœnalis extrinseca ab obligatione contractus sponsaliorum dicitur auferre liberam facultatem contrahendi matrimonium.*
4 *Consensus qualitatis, quis esse debeat in contrahendo sponsalia.*
5 *De matrimonij causa non solum cognoscit ecclesia, sed etiam de accidentalibus eiusdem.*
6 *Arrhæ datæ etiam in contractu matrimonij, an repetantur a dante, qui negligit, & recusat contractum obseruare, nu. 8.*
7 *Pœnæ appositio, an & quando in sponsalibus valeat.*
8 *Pignus datum pro sponsalibus, vel obligatione implenda, an repeti possit, si non impleatur.*

CAP. XXIX.

1 **Emma mulier.** †In matrimonijs & spõsa-
libus dẽt eẽ libertas, vnde
in eis, pmissio pœnę non obligat. h. d. Duo facit. In
prima ponit mulieris querelam. In secunda dat iu-
dicem. Secunda ibi, cum itaq;. ¶No. j. ꝙ matrimoniũ sequens
2 soluit sponsalia de futuro cum alio ꝺcta. ¶†No. 2. ꝙ mater põt
ꝺhere sponsalia pro filia. ¶†No. 3. ꝙ sponsalia debẽt eẽ libera,
nec cõpelli aliqua impulsiõe timoris pęnę extrinsecę ab obli-
3 gatione principali. ¶†No. 4. ꝙ obligatio pœnalis extrinseca ab

obliga-

obligatione cõtractus sponsaliorũ, qui habeat principiũ ab intrinseco principio voluntario, dr̃ auferre liberam facultatem
4 mr̃imoniũ cõtrahendi.¶No.5. †qualitatem cõsensus requisi tam in sponsalibus, quia debent habere consensum liberũ nul
5 lo timore stimulatũ.¶No.6. †ecclesiã non solũ habere cogni. tionem de principali obligatione sup mr̃imonio, sed ẽt de accidenti pecuniaria ad illa. Iõ põt cognoscere de pena sup sponsalibus adiecta, qd̃ est no.ff.de matrim. ꝓtrac.vt c.2. de do.inter vir.& vx.& de dote post diuor.resti. No.7. †in mr̃imonijs nedũ vitiari stipulationẽ pœnalẽ, qñ adijcit inter ipsos ꝯhẽtes, sed ẽt qñ adijcit inter parentes eorũ, de quorũ mr̃imonio agit:& hoc quia pena parẽtũ ita afficit ipsos, sicut ꝓpria.l.hæres meus.ff.d cõd.& dem.Hic determinat de validitate pœnę in sponsalib. adie ctæ:& sic nõ agit de principali ꝯctu in mr̃imonio, sed quodam accessorio ad ipm,& ad sponsalia. Primò obuiat,qa alia rõne vr̃ hic ꝓpediri exactio pœnę,q̃ tollat libertas mr̃imõij: qa hæc sponsalia erãt ꝯcta j.septẽniũ, & sic ab inhabilibus ætate ad mr̃imoniũ:& sic nõ valebat principalis ꝯctus, ergo nec accessoriũ debebat valere.C.de legi.nõ dubiũ.s. de re iu. cũ inter. Dicit gl. ꝙ fortè iste ratificauit sponsalia post septẽniũ: vñ si pactũ fuisset licitũ, valeret pena, sm gl. Gof. dicit, ꝙ tria impediũt pœnę exactionẽ, libertas mr̃imonij, q̃ ex tali ꝓmissione tollit: principale, qđ nõ tenuerit, vt dixit gl. Aetas infantilis, ĩ qua nõ cadit obligatio, ẽt nãlis.ff.de ac.& ob.l.furiosus.ff.de noua.l.j.& l.pupillus.ff.de ver.sig.in fi. Ex eo ꝯctu fit locupletior.ff. de ꝙd.inde.l. nãlis. Obstat rõni tex.& q̃ dr̃ p gl.& tex. habẽt locũ in obligatione, q̃ ꝯherẽt p sponsas inhabiles: sed hęc Gẽma erat mr̃, q̃ maior se obligauerat, vel obligare cẽsebat se facturã,& curaturã: quocasu intelligit, ꝙ ꝓmittat se facturã, qñ ꝯhẽtes erũt habiles ætate: iõ obligatio principalis tenet, & teneret accessoria, ne an nullaret ex defectu psonæ ꝯhẽtiũ, vel principalis obligatiõis, si adesset libertas mr̃imonij. Iõ tex. reddit bonã rõnẽ, & planũ iacet: aliàs nõ video qualr̃ ꝯ Gẽmã matrẽ agereẽ ex ꝯctu filiæ, qa filiæ ꝯctus nõ obligat matrẽ.¶ †Scdõ obuiat decre. ꝙ vr̃, ꝙ valeat hæc promissio pœnæ de mr̃imonio ꝯhẽdo, sicut & valet promissio arrharũ,& datio, qa eadẽ est rõ, ergo&c.l.illud.ff.ad leg.Aql.Sol.dicit glo.dic, ꝙ leges faciũt dr̃iã inter dationes arrharũ,& in talibus hẽt locũ pœna:& inter ꝓmissionẽ pœnæ, nõ hẽt locũ. Sed arguendo vr̃, ꝙ idẽ debeat esse in vtroq;, qa sicut per vnũ tollit mr̃imonij libertas, ita & per reliquum. Tñ dicit gl. ꝙ leges sic distinguũt. Per hoc Bernardus nec approbat, nec improbat, licet voluerint dicere aliqui, ꝙ Bernar. velit, ꝙ aliud sit sm leges, aliud sm canones, per rõnem huius decre. Quod dicit Io.An.& bene, non fuisse de mente Bernardi, qui allegando dixit, prout dicit, qd̃ vr̃ eadem rõ in vtroq;. Ad declarationẽ huius, plura sunt videnda. Primò, an, & qñ appositio pœnæ in sponsalibus valeat, & qñ non. Secũdo, quid de arrhis. Tertiò, quid de pignore dato pro spõsalibus implendis.¶Ad primũ,
7 ꝙ †quædã est pœna, quæ consistit in lucro perdendo, vt si lego Titio centum si ꝯxit mr̃imonium cũ tali, si non ꝯxerit, perdat legatum:& sic valet pœnæ appositio. Rõ, quia sola lucri amissio non hẽt intimidare mr̃imonium, ita ꝙ tollat libertas mr̃imonij ꝯhendi.ff.de cõd.& dem.l.Titio. Et hoc verum, qñ hæc pœna lucri est apposita ab extraneo: secus si inter contrahẽtes. ff.de ver.obl.l.si ita stipulatus.§.fi. Quia debent adduci ad hæc propria libertate.¶Quædam est pœna,& timor perdendi amorem inordinatum: & adhuc talis pœna non tollit mr̃imoniũ, s.co.c.veniens.¶Quædam est pœna accidẽtaliter posita, incutiens timorem perdendi subtractione copulæ: & adhuc talis timor pœnæ talis in perdendo tali lucro inordinato implendi.s. appetitum, non impedit mr̃imoniũ.s.co.tua.¶Quædam est pœna consistens in proprio perdendo, vt quia promisit centũ si non contraherem, vel non contraherenẽ per talẽ sponsalia. Et hic aduerte, quandoq; hæc pœna apponit a contrahentibus principalibus:& planum, ꝙ ẽt data habilitate personarũ nõ valet talis promissio pœnę necessitans mr̃imonium, vt patet hic, & in l.Titia.ff.de ver.ob.cũ sim. Quia tollit libertas mr̃imonij contrahendi, cum ad hoc iudicat fortius, ne iam acquisitũ pdat. Sed aduerte, dices si hoc esset verum, nulla sponsalia maximaũrata valerent, quia ibi semper subesset cã,& timor necessitans mr̃imonium, & tollẽs liberam facultatem matrimonij contrahendi. Conftat.n. ꝙ pœna periurij maior est quacunq; alia pœna corporali, vt patet in l.fi. C.de sacrosc.eccl. Et qa potius oĩa mala debẽt pati, q̃ malo cõsentire. Itẽ ex quo ista obligatio pœnalis habuit originẽ a principio voluntario, nec põt dici, ꝙ necessitet, vel libertatẽ tollat mr̃imonij, per illa, quæ dixi in c.requisiuit.s.eo. Præterea non vr̃, ꝙ hic sit metus cadens in constantẽ, ergo non tollit libertatẽ matrimonij. Nã non reperio, ꝙ timor rerũ inferat iustũ metũ, nisi qñ est maioris partis bonorũ, vel totius substãtiæ.ff.ꝙ met.ca.l. si quis alius. Igit̃ talis timor pœnę pdẽdę tã̃ vanus, tanq̃ nõ cadẽs in ꝓstãtẽ, nõ infert sufficientẽ metũ, ꝓ quẽ tollat libertas mr̃imonij. Igit̃ ex hoc non dẽt annullari. ad qd ergo iura hmõi talẽ pœnã annullarunt? Dico, ꝙ mr̃imoniũ est quoddã sacr̃m, ad qđ voluit lex, & canõ ꝯhẽtes accedere debere plena libertate, nõ aũt aliquo mõ necessitati, cõsiderantes difficiles exitus mr̃imonij, quãdo oĩno plena, & libera nõ adest volũtas. Et pro tãto põderãtes, ꝙ metus pœnę, licet nõ caderet oĩno in cõstãtẽ, tamẽ aliqs posset inducere ad ꝓtrahendũ:& sic licet totaliter nõ tollat libertatẽ, tollit plenitudinẽ libertatis. Iõ talẽ pœnã appositã iura reputrũt ꝯ bonos mores,& annullarunt, vt dicit lra hic,& in d.l.Titia.ff.de ver.obl. Nec obuiat, ꝙ iur̃m in plus ꝓstringit, qa q̃dã sunt obligationes extrinsecę a ꝯctu spõsaliorũ principali: & tales pœnã inferẽtes a iure annullanr̃: & de his loquunt̃ hęc iura. Quędã sunt obligationes intrinsecę, & pœnę surgẽtes ex ipso vinculo principali,& tales nõ tollunt̃, qa ex quo ĩ eis dar̃ principiũ volũtarii, finis ex eis volũtarius cẽsẽt, & attrahit̃ ad nãm sui principij, qa principiũ nõ est extrinsecus, sed in obligatiõibus extrinsecis, q̃tũ ad necessitãdũ ꝯctũ mr̃imonij, vel spõsaliorũ: talia licet habeãt principiũ volũtariũ, tamẽ nõ respectu ad obligationẽ principalẽ. Iõ obligatio prĩcipalis, velut ab illa pœna impulsa nõ põt dici volũtariè, qa nõ hẽt principiũ volũtariũ aliqđ intra se. Quãdoq; hęc pœna, vel obligatio apponit̃ ab alio, q̃ a ꝓtrahẽtibus: & tũc aut pœna apponit̃ in ꝓtrahẽtẽ vnũ, aut tertiũ, & turpis est adhuc, tã̃ tollẽs liberã facultatẽ, & reiicit eadẽ rõne. Quãdoq; hęc pœna ꝓmittit̃ inter ex̃neos, & tũc aut ex̃nei in tñ sunt subiecti ex ꝓiũctione ptãtis, vel ꝙsanguinitatis, vel amicitię, ꝙ est verisile, quasi libertas mr̃imonij ꝓtrahẽdi tolleẽ, qa est verisile, ꝙ nõ resilirẽt a ꝓtractu, ne caderet in pœnã:& tũc idẽ, ff.de ꝙd.& dem.l.hęres meus.§.fi.& l.2.ff.de in ius vo. Aut sunt oĩno ex̃nei, & tũc aduerte ad modũ ꝓcipiẽdi verba stipulationis. Aut.n. ꝓtrahẽtes se accessoriè obligant ad pœnã, ꝓmittendo se facturos, & curaturos, ꝙ tales ꝓtrahẽt:& si nõ faciũt, ꝓmittãt pœnã. Ho. hic dicit, ꝙ hęc ꝓmissio nõ valet, quasi libera debeãt esse mr̃imonia. gl. in l. Titia. s. alle. indistinctè tenet, ꝙ inter ex̃neos valet talis promissio. Qđ ẽt vltimate vr̃ sequi hic Io.An.& Bar. hoc sequi vr̃ in l. Titia. Credo, ꝙ hęc promissio valet. Nã hic se obligant ad curandũ, ꝙ illi ꝓtrahẽt: hie.n. nulla est turpitudo inducere aliquos ad ꝓtrahendũ: & ꝓ tãto stipulatio dẽt valere, nisi personę essent, quę possent terribiles esse ꝓtrahẽtibus, vt dominus ciuitatis. Sed est dubiũ, quid si sic promittẽtes faciunt quicquid possunt, sed nõ possuntad affectũ ꝓducere? Dic, ꝙ excusent̃, qa difficultas excusat a pœna. l.2.ff.si qs cau.& no.in l.ꝓtinuus.§.illud.ff. de ver.obl. & no.ff. si qs cau.l.& si post tres.& in l.si vehẽda.§.fi.ff.ad leg.Rhod. de iac.ad hoc de pig.c. significãte. Sic disputat Fre. post Io.Pa. suo cons.117. Itẽ puto, ꝙ tales ꝓmissiones de faciendo,& curãdo, dũmõ nõ sint pœnales, valent ẽt inter parẽtes habẽtes in ptãte filios, dummõ nõ agat nisi ad interesse.ar.s.co.sicut.& c.ex literis. Quãdoq; extranei se principaliter obligãt ex casu deducendi spõsalia ꝓtrahẽda, nõ p viã principalis obligationis, sed cuiusdã ꝙditionis ad pœnã, vt si ego,& tu inuicẽ ꝓmittimus, si Titius cũ Caia nõ ꝓtraxerit, & sm oẽs valet hęc ꝓmissio. Nã aliquãdo vbi dubiũ est de obligatione, se obligãt ex̃nei, vt patet. quãdoq; in ꝓmissis, de quo p Io.An. in add. Spe. in ti. de arbi. sup ver. itẽ qd sit. §.j. in suppletione, quę incipit, diximus. Hoc dicit verũ Host. in sum. eius ti. §.j. dũmõ cesset fraus, q̃ fit quãdoq; de psona ad psonã: quã fraudẽ presumit eo, ꝙ ꝓmittẽ
8 tes sunt amici ꝓtrahẽtiũ. Quãdoq; in ꝓtractu † mr̃imonij, vel spõsaliorũ veniũt obligatio, vel traditio arrharũ, nũqd talis pœna sit licita. hic aduertẽdũ, gl. dicit, ꝙ sic, sm leges, licet in ꝓtrariũ arguat, ex quo canones in ꝓtrariũ no disponũt, stãdũ est legibus. pœna ãt ẽ, ꝙ aut stat p dãtẽ arrhas, & ipse amittit arrhas: si p recipiẽtẽ, reddit & duplicatas, nisi expresse dictũ sit, ꝙ duplicatas, vel quadruplicatas reddat. C.de spon.l.fin. Hęc vera sũt, nisi ltĩa cã p alterũ ipsorũ steterit, qa nõ pdit arrhas:& est ltĩa, si aliqs j.biẽniũ spõsalia exeq noluit. C.de spõ.l.2. vel pp mortẽ alterius. C.eo.l.arrhis. vel pp psonã spõsi, cũ quo mr̃imonium interdr̃. C.eo.l.mulier.§.si verò.& §.is quoq;. vel pp minorem ętatẽ. Vnde bene factũ est parẽtibus dare. C.de spõ.l.vlt. Idem puto in casibus, de qbus s.de iureiu. quẽadmodũ. qñ de impedimẽto nõ erat certificatus tpe ꝓtractus, p l.fi. C.de spõ. p dictã decr. quẽadmodũ. Et hoc tenet Ho. in sũ. de spõ.§.j. Sed dubiũ est de rõne diuersitatis, assignãt, qa arrha incipit a dationc: pœna a promissione,& qs facilior est ad verba, q̃ ad fcã. Iõ de facili, ꝓmittat maiorẽ pœnã, ꝙ dat maiorẽ arrhã: p qđ ꝯcludit, ꝙ ex arrha minus verisimiliter intimidabit mr̃imoniũ, q̃ p ꝓmissionẽ pœnę. igit̃ &c. Host. assignat rõnẽ, qa arrha daẽ, & in traditione rei suę qs põt apponere legẽ, quã vult. ff. de pac. l. in traditionibus. in stipulatione pœnę nil daẽ. Item arrha retinẽt, & saluaẽ, si sequiẽ mr̃imoniũ, lucrãt arrhã si sic ꝙueniẽ. Lucrũ ergo aliqđ est mixtũ cũ timore: iõ pp fauorẽ arrharũ, arrha ꝓmittit̃, & nõ pœnę, in qua est solus timor:& in dubio põsumit̃, ꝙ plus lucro attrahaẽ ad mr̃imoniũ, q̃ timore pœnę. Modicũ vrget hęc

ratio,

rō, ſm Io.An. qa & timor perdēdi arrhas, & timor reddēdi duplicatas tollit libertatē. Itē nullū lucrū ex arrhis ſperat, qa dato implemēto arrhę, debēt reſtitui illi, q dedit: & p hoc nihil lucratur. Aliā rōnē aſsignat Hoſt. in ſum. huius ti. §. j. ſ. qa pęna eſt diſtrahēdi mſrimoniū, & diſtractioni pēnitēdi, alꝰ puniēdi ſignū, quæ fit p verba negatiua, ſi nō ꝯxeris, dabis pœnā. Arrha eſt ſignū mſrimonij ꝯhēdi, & remunerādi cōſentiētē, & fit p verba affirmatiua, do tibi arrhas, vt cum filia mea ꝯhas, quā lucraꝝ ꝯhens ex ſpāli pacto. ff. de ac. emp. l. ex empto. §. ſi is, q via. pp qđ Io. An. & ēt Cy. in l. fi. C. de ſpon. tenet primā rōnē, q dixit, q nulla eſt dſia inter arrhas, & pœnas, ſed ſolum diſtinguēda eſt qualitas, & q̄titas pſonarū. Quia ſi paup homo dat magnā, vel recipit, ita intimidabit arrhā, & tollit libertatē mſrimonij, ſicut pœna leuis. Et ſi homo diues, p̄mittat pœnā leuē, nō eſt veriſimile, q p hoc tollaꝝ in eo libertas ꝯhēdi: iō tūc nō annullareꝝ pœna. Et ſi dicaꝝ l. fi. ſolū loquiꝝ in arrhis, & aliæ leges ſimpliciter annullāt pęnā. Rn̄deꝝ, q̄ fecerunt leges habito reſpectu ad frequentiā, qa cōiter ſolet contingere arrhas dari minores, & pœnas apponi maiores, iō leges, p̄hibent pęnā, & non, p̄hibēt arrhas. ff. de verb. obl. l. ſi ſeruū. alias, ſi Sticū. §. pe. & qđ ibi no. Et hoc tenet Cy. & Vltramontani in d. l. Titia. ff. de ver. obl. & ibi Bar. dicit dſiā eſſe inter pęnā, & arrhas, ꝓut leges loquunt. Et q pęna q̄tumcūq; modica non valet, appoſitio arrhæ licet magna valet, & hoc p iura, q̄ loquunt indiſtinctē. Itē p l. neq;. C. de nup. cū gl. q̄ dicit, q ēt ſi decē p̄mittant, nō valet p̄miſsio per l. ea q̄. C. ꝯde do. inter vi. & vx. vbi dicit tex. de viginti, q̄ eſt modica q̄titas. Vñ dſiā facit, an pęna ſit legalis. i. lege p̄miſſa: & talis appoſitio valet. An eſt conuentionalis, & nō valet. allegat legē, & doct. dicentē, Quia in mſrimonijs debemus eſſe cōtenti pęnis legalibus. ff. de ver. obl. ſtipulatio iſta. Iſtā rōnē ſentit Hoſt. in ſum. de ſponſ. §. j. ibi, dū dicit, q pęna peti non pōt, niſi legibus conſtituta: vñ concludit prius, q oīs pęna legalis ē p̄miſſa. & pęnę legales ſunt, q̄ñ mſrimoniū eſt pfectū, amiſsio dotis, & donationis pp nuptias in ꝯctu diſſoluēdo. l. conſenſu. C. de repu. q̄ nō eſt data dos, dicit q pęna eſt. l. iubemus. C. de diuor. l. p̄ditionis tertiæ partis bonorū. fortè illæ pœnæ non habent locū hodie, qa diuortiū ſm canones fieri non pōt. Quandoq; tm̄ ꝯcta ſunt ſponſalia, & dicit, q nulla eſt pęna legalis. quādoq; ꝯcta ſunt ſponſalia, & deuentū eſt ad traditionē arrharum, & tunc hēt locū pęna legalis, ſm formā legis vltimæ. Nec ob. q pęna ibi quādoq; incipiat a conuentione, qa hēt conuenire de duplo, qa ibi lex conuentionē p̄mittit: & ſic p̄miſsio, & pęna vꝰ legalis. ff. de ver. ob. l. in conuentionalibus. Dicit tamē q ga non eſt veriſimile, q lex maiorē pęnā volucrit imponere dirimenti ſponſalia, q̄ mſrimoniū, q pęna arrharū nō pōt excedere dotē: & ſi non eſt p̄miſſa dos tertiā partē bonorū, p illā l. conſenſu. & l. iubemus. & hoc dicit p l. ſtipulatio iſta. ff. de verbo. obl. p quā dicit ſic limitari d. l. fi. So. Dicit, q oīs pęna, q̄ eſt extra diſpoſitionē illius l. fi. in ſponſalibus, qa non eſt legalis, non valet, vt hic in fi. Qui reprobat oēm aliā pęnā. p hoc īfert plura. Primū, q ſi arrha incipiat a confeſsione, vt qa qs confiteaꝝ ſe recepiſſe arrhas, non hēt locū illa lex, nec pęna, ſi ꝯſtat, q non fuerit facta datio, aliàs ſtareꝝ ꝯfeſsioni, q̄ ꝓbaret datienem. ff. depoſiti. l. Publia. Per hoc dicit, q ſi conſiteaꝝ Titius ſe habuiſſe arrhas a Caia, qa Caia confeſſa eſt ſe habuiſſe a Titio, non haberet locū illa lex, q̄ exigit dationē. Et hoc ſequiꝝ Fred. ſuo conſ. 164. Quia talis confeſsio fit in fraudē pęnæ: & dicit ibi, q ſi tales pœnæ admittunt in foro ſæculari, qđ poſſet haberi recurſus ad eccleſiā. Et idē tenet ſuo conſ. 189. Per hoc dicit, q ſi vnus numerauerit arrhā alteri p̄ti, & altera pars arrhā eiuſdē q̄titatis, non hēt locū illa lex, q̄ loquiꝝ, quādo arrha eſt data ab vna parte tm̄. p hoc dicit, q ſi deꝝ fundus noīe arrharū, & poſtea cōſtituat ſe noīe illius, cui dat, poſsidere, q non hēt locū illa lex, q̄ loquiꝝ in traditione q̄titatis, & quæ loquiꝝ, q verè tradiꝝ: & qa loquiꝝ, quæ pōt duplari, vt l. Lucius. §. impuberem. ff. de leg. 2. & l. planè. §. j. Sed eſt dubiū, an ſtatim ſtipulatio pęnalis valeat, quatenus intereſt. gl. ſunt ꝓriæ. Vna, q valeat, d. l. Titia. Contrariū tenet gl. in l. ſi ſtipuler. Dy. dicit, q ſtipulatio valet, ꝓut intereſt reſpectu dāni emergentis, vt qa fecit expēſas, ſed non ꝓut intereſt reſpectu lucri ceſſantis, qa quatenus intereſt, non eſt pœna. l. pcul. ff. de dam. inf. & ff. de fur. l. ſi is. Dicit Io. q cōiter tenēt, q non valeret iām, quatenus intereſt. qa impurandū eſt ſtipulāri, cū ſciat ſtipulationē nō tenere: alꝰ ſequereꝝ, q ageret ad pœnā, ſaltem quatenus intereſt: qđ non eſt dicendū, & eſt ꝯ prædicta iura. ar. ff. de ſeru. expor. l. Titius. Iſtud tenet Bar. q ſtipulatio valet ꝯ bonos mores, ergo īnihilū valet. Fateꝝ, q ſi dolosè aliqd fecit pars aduerſa, pp qđ fecit expenſas, q potero agere de dolo ad tale intereſſe. ¶ Ad tertiū, qd de obli-
9 gatione ꝓpignoris? Glo. dicit, q valet obligatio pignoris, in d. l. Titia. & hoc iō, qa pignora dicunt arrhæ. C. de remiſſ. pig. l. j. ſ. de don. inter vir, & vx. l. & ſi neceſſe. de arbitri. expoſita. Dicit Hoſt. q pignora hac occaſione non poterūt retineri. Spe. in ti. de ſpon. §. j. in fi. dicit pignora interuenire poſſe, qa q tradit pignora, nō ſe obligat, ſed illa perdit: ſed p retentionē cōſulit pœnā, p̄mittens ſe obligat, & plerunq; alicui conſulit p retentionem, cui nō daꝝ actio. ff. de doli excep. l. Paulus. Ad hoc allegat ff. de ritu nup. l. ſi qs officium. C. ſi rector, puin. l. j. Idem Ianno. & Hoſt. in ſum. eo. ti. j. char. alle. de dote poſt diuor. reſti. & ſi neceſſe eſt. & Fred. ſuo conſ. 189. vbi dicit, q ſi eſt actū, vt non conſecuto ꝯctu, lucreꝝ pignus, & fructus, nō tenebit ad fructus ſi eſt datus p arrhis: & p q̄titate arrharum computabiꝝ in ſortē fructus. Accurſius in l. Titia. dicit, q daꝝ p arrha, tenet: ſi datur pro pœna, non tenet. Alij dicunt, q ſi pignus conſtituiꝝ cōueniſſione, nō tenet, ſicut nec p̄miſsio pœnæ ſi non cōuentione tenet, q daꝝ, qa idem, qđ eſt in arrha. Io. An. diſtinguit q̄titatem pignoris. Bar. vī tenere diſtinctionē gl. ſed dicit, q p̄cedit, quando pignus daꝝ in q̄titate, p illā l. ſi. ſecus in ſpecie. Et puto aduertendū qūo deꝝ pignus, ſi daꝝ p ſecuritate ꝯctus, & intereſſe, vbi nō ꝯhaꝝ, valet datio pignoris, ſicut promiſsio intereſſe ſibi noīe pœnæ, & ſoluto intereſſe, reſtituiꝝ pignus fructibus computatis cū intereſſe, ſi dareꝝ p ſecuritate pœnæ adiectæ in ꝯctu, non valeret, ſicut nec principalis obligatio, ſi dareꝝ p ſecuritate arrharū, p̄miſſarum, adhuc non valeret, qa nec valeret ꝯctus arrharum, vbi nō incipit a datione, vt ſ. dixi, qcquid ſentit Fred. ſi dareꝝ pignus ſimpliciter, & in ſpecie, hoc acto, vt ꝓcedit, non ſecuto ꝯctu, nō valet, vt dixit Bar. Si daꝝ vt quātitas in eo pignoris p ſecuritate ꝯctus hoc actum, vt perdaꝝ non ſecuto ꝯctu. Bar. tenet, q valet. Hoc mihi nō placet, qa hic eſt alius contractus a ꝯctu arrharum, & ſic non ſumus in terminis l. C. de ſpon. Item in iſto non haberet locum pœna, vel pignus duplicatio ex parte altera: & ſic non eſſet hincinde æqualitas, cum ius hāc naturam non det tali ꝯctui: & ſic ſumus extra minos l. fi. in cuius caſu hēt locum duplicatio: fideiuſſorem tem pro ſecuritate contractus dari poſſunt. j. de eo, quæ con. conſang. vxo. ſuæ. c. veniens. ſed obligabitur ad ſolum intereſſe cum cauſa. Credo, q valeat promiſsio intereſſe ſub nomine intereſſe, non ſub nomine pęnæ, &c.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimoniū ꝓp carnalem copulā ſecutā.*
2 *Contra præſumptionem iuris, & de iure, non admittitur probatio.*
3 *Probatio admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure, vbi ipſe partes conſentiunt de facto.*
4 *Fictio eſt vna probationis ſpecies, & an contra fictionem admittatur probatio n contrarium.*
5 *Præſumptio quotuplex.*
6 *Matrimonium vt ſolis verbis poſſit dici contractum, ſufficit quod appareat aliquod ſignum, quod conſenſus apparere poſſit.*
7 *Probatio an admittatur contra ſponſalia de futuro.*
8 *Matrimonio contracto cum prima per verba de futuro, per quod cognita primam animo fornicario, & non veri matrimonij, ſi contrahat conſecunda animo veri matrimonij contrahendi, an præualeat ſecūda prime.*
9 *Matrimonium an inducat poſt ſponſalia de futuro alius actus, per quem conſenſu apparat.*

CAP. XXX.

1 IS, qui fidem. †Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium propter carnalem copulam ſubſecutam, ſed nō per niſum carnalis copulæ tm̄. h. d. cum c. ſi. Primo ponit theoria ex quo tacita elicit qō. Secundò illam ſoluit, & rationes ſubmittit. Secunda ibi, ad primam. ¶ No. primò, q cōcurrente matrimonio ficto, & vero, præualet prius tempore, ſiue ſit fictum ſiue verum matrimonium. ¶ No. ſecundò, q ſponſalia de futuro per copulam ſubſequentem tranſeunt in matrimonium de præſenti. ¶ No tertiò, q eſt dare p̄ſumptionē, q̄ nō admittit probationē īpriū: & hæc appellet p̄ſumptio iuris, & de iure. ¶ No quartò, q vinculū nullū nō tollit principiū aliq̄d, ſaltē p̄ſumptione iuris. Gl. hic ingrediꝝ mām extraneā, q̄ plus tāgit titulū de præſumptionibus, q̄ iſtā. Hic duo habemus. Primo, vnū modū creādi mſrimoniū abſq; verbis. Scdo, eius effectū, qa talē p̄ſumptū p̄ualet ſcdo verbis expreſſo: & ſic tāgit vnus effectus p̄ſumptionis incidēter, p qđ gl. illā mām intrauit. ¶ Expediamus primò mām ad titulū nō ꝓtinentē, ſed qa illa habent expediri quærēdo prius attingā gl. Primò dī hic, qa ius ſic præſumit. probatio non admittiꝝ in ꝓriū. Hoc falſum, qa nā præſumptionis eſt ſuccumbere probationi. de ele. cum inter. de ꝓba. ꝓpoſiti. ff. de ꝓb. §. ſi chyrographū. Præterea, ꝓbatio, & præſumptio ſunt ſpecies certitudinis, & non eſt dubiū, q in certitudine, ꝓbatio integra dat maiorem gradū certitudinis, q̄ præſumptio igiꝝ p̄ſumptio debet ſuccumbere ꝓbationi. Gl. facit multiplices ſpecies præſumptionū. Aduerte, præſumptio, vt plene declaraui in mā notorij, vbi poſui gradus certitudinis, eſt quidā gradus certitudinis de aliquo. Nam ſtante dubio de aliquo, quandoq; animus circinat, & plus tamen ad vnū, quàm oppoſitum

sfiunt, & hic est quædā suspitio, aīus nō firmaī. Quandoq; applicat aīum ad alterū, & firmiter affigit: & hæc est p̄sumptio. Nā p hoc nō est certus, sed fit, vt ex accidētibus præsumit: & licet appellet̄ præsumptio, & denoīet̄ a iure, tamē est origo p̄sumptionis p̄derata a iure, put applicaī ad mētē hoīs. Vñ oīs præsumptio iuris posset dici p̄sumptio hoīs: sed ga quasdā app̄batius, & q̄dā nō repiunt̄ approbataæ in spē, p̄t dici, q̄ q̄dā sūt præsumptiones hoīs, q̄ specificē nō approbanī a iure, sed in genere ap̄banī, qa a iure dādū erga gradū p̄bādi dādū q̄ta, & q̄ sit fides p̄bationis relingt in pectore iudicātis. ff. de testi. l. 3. Et talis spēs p̄t dici hoīs attēta spē, & attēto, q̄ est ap̄bata a iure generali approbatione p̄t dici iuris. ff. de ver. sig. l. lege obuenire. Et aduert̄dū, q̄ præsumptionis genus p̄t diuidi in spēs, assumendo diuisionē a q̄titate finis, & effectus: & tūc dico, q̄ q̄dā est p̄sumptio iuris, & de iure, q̄dā est fictio. Præsumptio iuris hic sumiī, quādo ius aliqd de dubio p̄sumit, & p̄sumptionē approbat in spē, vel in genere, put & sic datis extrinsecis interest, & ab hoīe p̄sumiī, nō tamē oīno figit pedes, q̄ illud, qđ p̄sumit oī casu, velit p̄ferri veritati: talis ergo p̄sumptio admittit p̄bationē in ꝯriū. Et sic regl'r intelligiī p̄sumptio in ti. de p̄sumptionib. De hoc loquiī ꝯ. de fide instru. gl. allegat de pb. ppositi. & alia iura, de q̄bus opposui. Præsumptio iuris & de iure est, quādo ius sup aliquo dubio ad alterū extremorū applicat aīum iudicātis: & ītert ex circūstātijs se reddit certū, q̄ p̄batio nē aliā nō admittit ī ꝯriū. Iō magr̄aliter dr̄ p̄sumptio iuris & de iure, ga primò ius opaī pr̄icipaliter aīum iudicātis applicādo plus ad vnū, q̄ ad reliquū. Et ī hoc dr̄ iuris, qa illud vocet̄ cām inductiuā, & efficiētē, & applicato aīo iudicātis in tm̄ illud firmat, q̄ vult iudicē claudere aures ad auditū alterius p̄batiōis oppositæ: & hęc vocaī p̄sumptio iuris & de iure. i. iuris, qa cautа iure: & de iure, quasi firmata a iure: in tm̄ q̄ dicens oppositū, nullatenus audiri dēt. De hoc hic vide aliud exēplū de hęre ti. filij li. 6. Vnde hoc regulariter nō admittit p̄bationē ī ꝯriū. Dicūt tamē Legiste, q̄ admittiī p̄ p̄bationē cōfessiōis vtriusq; partis. in auth. sed iā necesse. C. de don. ante nup. vbi Cy. & gl. in auth. vbi sumiī. Aduerte, in hoc dico sic, q̄ quādoq; agiī de probatione ꝯ eā iustā, vel alterius p̄bationis extrinsecæ a ꝯhentibus: & hæc si ē directa p̄batio nō admittiī, si directa repugnat p̄sumptioni iuris & de iure, vt hic est s̄. eo. ad id qđ. Indirecta aūt, p quā nō oīno arguiī p̄sumptio: vnde falsa admitteret̄, vt notāter dicit gl. in cle. j. de pb. Et dicūt hic Doct. & videbitis. Aduerte tamē, q̄ licet nō admittāt p̄bationē, si tamē partes de facto admittāt, & sciāt, illa derogat, vt no. Inn. de frigi. & malec. fraternitatis. de re iud. cū Bertholdus. de rescri. cum dilecta. Quædā est p̄batio, q̄ cōsurgit a principio partiū: & hæc p̄t ee duplex. Vna p viā cōfessionis, ga partes cōtenī aī esse, q̄ habeat p̄sumptio iuris & de iure. Et hic aduerte, si sumus in mā, ī qua cōfessio posit aliqd opari, ita q̄ sumus in actu, cuius esse dependet a ptāte partiū, & cōfessio nō tollit p̄sumptionē iuris & de iure, vt d. auth. sed iā necesse. Et est singulare dictū Inn. in c. ga pleriq;. de immun. ecc. vbi notabiliter dicit. Dicit, q̄ licet lex ingat sn̄am, seu p̄sumit iustā, eo q̄ trāsiuit in rē iudicatā: si verò pars cōtereī sn̄am iniustā, staī cōfessioni, & tolliī p̄sumptio iuris & de iure, ga in talibus partes possunt sibi p̄iudicare. Sed aūt sumus in mā, in qua nō possunt partes sibi p̄iudicare, vt quia mr̄imonialis, de eo, q̄ cogno. cōsang. vxo. suæ. c. sup eo. Et tunc confessio nō tollit vires p̄sumptionis iuris & de iure, ga mā obuiat nō ex viribus p̄sumptionis: & iō si post copulā mulier cōfiteaī, q̄ nō aīo se inuicē copulādi fecerunt post spōsalia, nō staret̄ cōfessioni, imò mr̄imoniū iudicaret̄, vt hic dicūt Doc. De quo mirabaī Petrus de Perus. hoc nō cogitās, vt p̄t patere ex suis reportatis. ¶ P̄t scdò surgere p̄batio appolita p̄sumptioni a partiū, p̄testatione, vt ga ex hoc facto ius aliqd p̄sumit de aīo p̄sumptione iuris & de iure, & in oppositū faciens, p̄testaī. & adhuc hoc casu dicendū, quòd aut hic p̄testatio vestiī iusta cā, & talis p̄batio admittiī. ff. qđ me. cau. Et hoc verū, siue p̄testatio p̄cesserit factū, & factū secutū sit p̄testationē, siue factū, & p̄testatio sint contpanea, vt ibi. Ad hoc, q̄d scripsi s̄. eo. tua nos. Et hoc voluit dicere glo. no. de reg. viduing. l. fi. quā oīno vide, & qđ sup ea scripsi. Quādoq; p̄testatio nō est vestita iusta cā, vt qa p̄cedētibus sponsalibus p̄testor quòd nō cognoscо te aīo matrimoniū ꝯhendi, & nulla cā subest hoc p̄testādi. Et q̄dā, vt Vin. dicit hic, quòd p̄testatio iuuat, & q̄ nō erit mr̄imoniū: hoc cōiter dānat, vt dixi s̄. eo. veniēs. & c. cū in tua. nisi p̄ prius dissoluerent̄ sponsalia. Rō, qa illa p̄testatio non quòd sit nuda, sed est vestita turpi cā, qa inducit ad copulā fornicariā. Vnde dico, quòd dato, quod vterq; cōsenti ret p̄testationi, p̄testatio nō iuuat. Et hoc teneas. Ad hoc vide c. gr̄e. de resc. in cle. in ver. renūciare. Quędā est p̄batio partim originē habens a parte, partim ab alia p̄batione, vt qa ius p̄sumit p̄sumptionē iuris & de iure ꝯ me, volo p̄bare ꝯriū p infirm, & vnū testē, an admittaī? glo. vr̄ notabiliter dicere, quod sic cum distinctione, aut subest iusta causa, & admittitur. Aut non, & nō admittiī. & hoc ponit de reg. vidua. Sed nō credo illi gl. maximè in mā monachali, & mr̄imoniali, ī quibus nō admittiī iuramētalis p̄batio, vt no. de iureiu. c. fi. & ibi dixi plenè. 4 Quædā est spēs ꝯ p̄bationis, q̄ appellaī fictio, vbi lex certa de vno sp̄aliter fingit oppositū. Nā si est aliqs captus, & reuertaī ab hostibus, lex fingit eū nunq̄ captū: & si ibi moriaī, lex fingit eū mortuū prima hora captiuitatis, vt lex Cornelia. Et hæc lex posito q̄ mulier nihil sit stipulata fingit eā dote stipulatā, vt l. j. C. de rei vx. act. Nā hæc est fictio, licet gl. & male, hoc exemplū dederat ā p̄sumptionē iuris & de iure. Et ī hoc appēt duæ dr̄iæ inter p̄sumptione iuris & de iure: qa p̄sumptio iuris & de iure nō admittit p̄bationē in ꝯriū, fictio aūt totū oppositū hēt, qa fingit ꝯ veritatē, de qua est certa. ¶ Itē in effectu, qa in fictione nunq̄ admittit p̄bationē in ꝯrium: & qa lex certa de facto vult sic esse sup vacuo, ergo lex est, p̄batio, & certificatio: p̄sumptio aūt iuris & de iure, vt cadēs sup dubio, q̄nq; admittit certificationē de opposito, vt patet ex dictis. Pone ēt exēplū in arrogato, vt ponit gl. p l. arrogator. ff. de adop. Gl. allegat iura de alijs exēplis tam p̄sumptionis iuris & de iure, q̄ fictionis. Distinguiī scdò p̄sumptio, † vt iuris tantū ex parte nāæ, a quo trahiī p̄sumptio. Et sic dicimus, q̄ præsumptio est quædā nāæ, vt qñ nā inclinat in mā factū est plus in vnū sensum, q̄ in aliū: iō lex presumit, q̄ si exh æredo verū, iniustè exhæredē. C. de inof. test. auth. nō liceat. Mihi vr̄ filiū, qđ est de liberis præteritis. Quædam est desumptio alterius accidentis, vel cōsuetudinis: & hāc improprie appellat gl. præsumptionē hoīs. Nā ex cōsuetudine hoīs præsumiī. ff. de pig. act. l. vel vniuersorū. Sic ex cōsuetudine aīalis præsumiī. Insti. de rer. diu. §. pauonū. Et hæc est præsumptio adhuc iuris. Quędā est p̄sumptio facti ex facto alieno surgēs & harum, quæ hābent mām ex aliquo accidenti effectus distinguiī, quia quædā extendit præsumptionis effectū ex præteritis in futurū: & sic p̄sumiī qs calūniari, ex quo semel calūniatus est. ff. de accu. si cui. §. ijsdē. cū si. Q̄nq; ex facto lex trahit præsūptionis effectū in præteritū: aliqui sunt accusati de adulterio, ipsi hoc appellabant prætextu cōsanguinitatis, postea ꝯxerunt mr̄imoniū, ex isto in præteritū p̄sumiī, q̄ sunt adulterati. C. de adult. l. si qs adulterij. Vide ff. qđ me. cā nō est verisimile. & s̄. de p̄sump. scribā. 14. dis. miles. Guil. in Spe. de p̄sum. §. 2.

6 ¶† Venio ad mām intrinsecā. Opp. q̄ hic non sit mr̄imoniū, ꝯ illud s̄. eo. tua nos. & c. tuę fraternitati. qa deficiunt substantia, & forma. Sol. hęc verba de futuro, q̄ est forma mr̄imonij. Dicit gl. q̄ verba de futuro p̄cedentia, quę pp copulā subsequētem trahunt ad verba de p̄sēti hęc sunt loco formę, & adhuit substantia cōsensus. Teneas, q̄ cōsensus solus est de substātia, vt dixi: oportet tn̄, q̄ aliquo signo appareat de simili sensu, hoc est de substantia, p̄ qđ relinquiī, q̄ verba non sunt de substātia: sed ad dandū cōsensum simul sensum, exigiī de substantia aliqđ signū: & si non subest signū, requirunt verba. sic intellige, q̄

7 dixi in c. tuę. ¶ † Opp. scdò, q̄ admittiī p̄batio in ꝯriū, videlicet quod nō consenserit mulier ex copula. Pone ergo, q̄ mulier dicat se oppressam in copula absolute, vel ēt conditionaliter me tu cadēte in constantē, nulli dubiū, q̄ hęc p̄batio admittet. Nā plus non dēt opari fictio, q̄ veritas, vt patet in l. si filius. ff. si cer. pet. Sed ꝯ verū admitteret hęc p̄batio. s̄. eo. cū locum. ergo & ista. Sol. Dic, q̄ aut vult probare ꝯ matrimonium directe, vel indirecte tali probatione, quę non admitteret ꝯ verum: & hęc non admittitur. Aut vult probare indirecte saltem ꝯ mr̄imonium tali probatione, quę admitteretur contra verum: & hęc admitti debet, vt in casu proposito. ¶ Aduerte tamen ad vnū. dicit hic Host. q̄ coactio p̄cisa', quę p̄t cadere in copulam, mulier habet impedire matrimonium, sed conditionalis non. Et hoc dicit pp sponsalia de futuro p̄cedentia, & voluntaria. Et hoc dicit in contentioso foro. Hoc vltimum mihi non placet, quia non video, q̄ sponsalia p̄cedentia debeant hoc operari, sed coactio: ibi verò post sponsalia de futuro non excusaret, vt s̄. eo. cum locum. Quę decre. loquiī indistincte, ita nec in fictione. Ideo Vinc. hic dicit, q̄ oēs cōditiones, quas recipit mr̄imoniū verū, poterit & hoc recipe vt sit verū, p̄t accusari pp consanguinitatē ad dissoluendū, & pp adulteriū admitteī, vt

8 hic talis accusatio. † Opp. 3. qđ hęc costō piculosa sit. Nā si iudicabiī mr̄imoniū in foro cōtētioso, possibile est, q̄ licet ītercedat copula nō ꝯsentiret ī mr̄imoniū, & sic ꝯ veritatē iudicabit ecclesia mr̄imoniū. Nā licet quo ad metus fori cōtentiosi posit fingere cōsensum, nō tn̄ p̄t facere vere, q̄ cōsensus intercedat, & quod ꝯ cōscientia homo vere, & nāliter obligeī. Vñ vr̄ hęc constō piculosa. pp hoc Hosti. vult redarguere Papam, quòd melius feciss̄et statuere, quod talis cognoscēs non posset ꝯhere cū alia, & si ꝯheret, non esset matrimonium: q̄ statuere, quod statim inter istos esset mr̄imoniū. Et dicit, quod hęc cā vr̄ rōnabilior, q̄ legalis cognatio, vel publica honestas, per quam ēt redduntur inhabiles pueri, q̄ plenū consensū non

habent

habent.de delic.pu.c.1.¶Sed an erit obediendū foro cōtentio so,an foro pñæ.Vin.dicit,q̄ ex quo non est mr̄imoniū,nō deberet remanere cū illa', sed potius excōicationē pati. Allegat de sen.ex.inquisitioni.Dicit tñ,q̄ eccl'ia stabit pro mr̄imonio ꝓsumpto,& filij censebuntur ltīmi,si ipse p̄hat cum alia,censetur bigamus,licèt in veritate nō sit,nec audieť probatio p̄ bigamiā,sicut nec p̄ mr̄imoniū p̄sumptū.q̄d no. ga sicut nō admittitur probatio p̄ principale,ita nec p̄ id q̄d ex eo,sequitur.Hos. dicit q̄ in vtroq; foro obediendū est Papæ, quia circa matrimonium non consummatum absq; Dei offensione pōt dispo nere,q̄d patet de conuer.coniu.ex publico.Per q̄d credo, q̄ si post sponsalia cognouit primā aīo fornicario, & p̄xit cū scḋa aīo vero,q̄ fm non erit mr̄imonium : quia ex quo ecclesia iudicat hoc mr̄imoniū,necessario ponit impedimentū scḋo, igitur annullat fm.q̄d p̄t,ex quo est in fieri,sed in dubiū est.tutius credo,q̄ fm validū sit quo ad Deū:primum,quò ad ecclesiā,& tunc ꝓcederet q̄d dixit Vin. q̄ potius dēt adhærere scḋę q̄ primæ.¶Quæro an alius actus,p quē appareat de cōsensu, īducat mr̄imoniū post spōsalia de futuro:puta, interuenit cohabitatio,vel dotis constō,facit mr̄imonium de p̄senti. Vin.dicit,q̄ nō:alle.de ma.contrac.p̄ interd.eccl.c.j.j.eo.ti.Non obstat de despon.impu.c.j.li.6 vbi sponsalia de futuro trāsierunt in mr̄imoniū per cohabitationē:ga ibi logtur de sponsalibus quo ad verba de præsenti,& quo ad mentē de futuro, vt q̄n inter inhabiles p verba de p̄senti, quæ facilius trāsierunt hic in sponsalibus de futuro,quo ad mentem,vt verba, quæ difficilius transiere ad primum.s̄.eo.ad id quod,&c. Antonius de Butrio.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia quæ sunt de præsenti, non soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum.*
2 *Matrimonium per verba de præsenti, licèt religionis ingressu soluatur ante copulam,non soluitur vinculo matrimonij subsecuti cum copula.*
3 *In matrimonio cōtrahendo,an debeat prius interrogari vir, quàm mulier.*
4 *Matrimonium an contractum censeatur, vbi mulier prius interrogat virum,quæ post ante viri responsionem discessit.*
5 *Matrimonium censetur contractum, vbi vir dicit, Accipiam te in meam vxorem,& respondet mulier,sum contenta.*
6 *Aequipollentium est idem iudicium.*
7 *In altero ex matrimonijs, an copula faciat vnum alteri præponderare, vbi duæ mulieres petunt aliquem in virum.*
8 *Sponsalia an inducant hæc verba,promitto quòd te desponsabo.*
9 *Ad matrimonium si vnus ex coniugibus proferat verba apta, & alter taceat,an sit matrimonium.*
10 *Matrimonium secundum qualiter potest sponsalibus primis præualere.*

CAP. XXXI.

1 SI inter virū. †Sponsalia, q̄ de p̄senti sunt, nō solu uuntur per sequens mr̄imonium ēt carnali copula cōsummatum, sed spōsalia de futuro ēt iurata, soluuntur per sequentia sponsalia de præsenti.h.d.Duo sunt dicta.fm ibi,verū.¶No.primo q̄ concurrentib.in matrimonio sine copula cum vna,scḋo matrimonio cum copula secunda,p̄ualet primum sine copula scḋa.Et sic no.quod ad vinculi validitatē,& fortiorē ptātem p̄ vinculum, nihil addit con
2 tra vinculū copula.¶†No.scḋo, q̄ licet vinculo religionis mr̄imonij sine copula soluať:nō tñ soluiť vinculo mr̄imonij subsecuti,ēt cū copula.¶No.3.verba formalia ad mr̄imoniū.Accipio te in meā,&c.Q̄d no.p instō mr̄imonij cōficiēdo à notario. No.4. q̄ quo ad potentiā vinculi mr̄imonialis nihil addit iurm,& sic non refert,an mr̄imoniū firmetur iurō.Ad ver. verū.No.primo verba formalia ad sponsalia p̄henda,q̄n verba dispositiua sonant in futurum,vt accipiā te in meā, &c. ¶No. scḋo q̄ matrimoniū fm tanq̄ superuenientia maioris vinculi soluit prima spōsalia de futuro, siue sint iurō firmata, siue nō.
3 ¶†No. exordiū verborum q̄ vir prius interrogandus est quam mulier.cōcor.j.de spō.duo.licèt.Sed non est vis,& alicubi seruať p̄rium.¶†Quæro primo,mulier interrogauit virū, postea recessit ante rñsionē viri,ex interuallo vir respondet,an sit matrimoniū? Vť q̄ non:quia in his,quæ regulātur à consensu, rñsio ex interuallo facta non nocet.ff.de ver.obl.l.si stipulor.§.vlti.Dicit Guido,q̄ exigitur, q̄ insimul cosentiant anteq̄ ad alia diuertant,& nō est aſs mr̄imoniū.ff.de verb.obl.l. continuus. Credo q̄ si primus cōsentiens postq̄ recessit,reuocauit cōsensum,non est mr̄imonium si confiteť,q̄ sit in eadē voluntate superueniente consensu,est matrimoniū,in dubio si negat.Credo q̄ conditionaliter consentire videatur,si illa cōsentiat in cū
5 incōtinenti.†Quid si vir dicat, Accipiam te in meam : mulier dicat,sum contenta, vel consentio, an sit matrimonium. Dic q̄ sic:quia non exigitur,q̄ cōcordent in forma verborū, sed in substātia cōsensus exprimentia cōsensum de p̄senti. Vñ Luc. 2.Cū virgo Maria rñdet,Fiat mihi fm verbū tuū.Verbum aūt
6 fuerat,dñs tecū.†Non cm̄ refert q̄d ex æquipollentib. fiat.de te
7 sti.licèt ex quadā.de consan.& aſn.tua,fm Host.¶†Quæro,an copula in altero ex matrimonijs faciat vnū alteri præponderare? Sol.Dic, quòd aut constat de vtroq; contractu,& nihil operatur copula: Aut est dubiū, vt qa duæ mulieres petunt aliquē in virū,& æqualiter probāt.Et dic q̄ tūc operatur:quia illa præ
8 ferť,quæ ꝓbat de copula.s̄.de ꝓb.licèt cām.¶†Quæro, an per hæc verba,promitto q̄ te desp̄sabo,sint sponsalia? Dicit Vin. q̄ non,etiam de futuro: sed tunc sunt promissa de sponsalibus
9 p̄hendis. †Quid si vnus ex coniugibus proferat verba apta ad matrimoniū,alter tacet:an sit hoc matrimoniū? Videtur q̄ nō: quia aliàs nō exprimit cōsensum:igiť.30.q.2.c. vbi nō est.Sol. quia verba sunt necessaria ad matrium. s̄.eo.tuę.ar.à siť, q̄ nō est matrimoniū:quia stipulatio non p̄hiť, nisi vtroq; loquēte, quæ non perficiť altero loquēte,& altero tacēte.ff.de ver.obl. j.in prin.& §.sequenti. Nec obuiat,si dicatur q̄ inter mutos p̄hitur:ga in talib.qui non valēt loqui, verba nō sunt de substātia. Cōcludit gl.q̄ aut alter nutu, vel alio signo exprimit ꝓsensum:& erit matriū. Verbi gra:pone q̄ prolatis verbis p vnum, videlicet alter tacet,maxime mulier,& postea præsentib.parētib.recipit subarrationē annuli. Certe iste actus subarrationis satis in ea arguit consensum.Nam multoties,dicit glo.filia ob verecundiā, maxime in præsentia parentū, tacet, & non rñdet, 32.q.2.honoratur.¶No.hanc glo. propter ea,quæ dixi de præsum.illud.& in c.fi.j. de despon. impub.q̄ matrimoniū probatur subarratione, quando per alteram contrahētium sunt ver-
10 ba apta prolata ad cōtractum matrimonij.¶†Quæro de rōne, qualiter fm matrimonium p̄ualet sponsalibus? Dicit glo.ga sequētia spōsalia de p̄senti,quasi supueniat maius vinculū,tollūt spōsalia de futuro.Gl.alle.iura,& tñ nō bñ dicit,ga spōsalia soluūtur propter illud,q̄d no.Io.An.de re.iu. nō p̄stat,libā.

SVMMARIVM.

1 *In matrimonium trānsire sponsalia non facit nixus copulæ.*
2 *Ad contractus perfectionem non sufficit nixus ad factum.*
3 *Affectus licèt pro facto habeat in delictis,non tamē procedit in cōtractib.*
4 *Matrimonium verum,vel præsumptum,quod sit.*
5 *Sponsalia contracta infra ætatem pupillarem, an superueniente maioris ætate validentur.*
6 *Matrimonium,an validetur per nixum ad copulam,vbi est dubiū de copula.*

CAP. XXXII.

1 ADolescens. †Nisus copulę non facit spōsalia trāsire in matrimoniū.h.d.¶Nota primò,q̄ nisus copulę non facit spōsalia de futuro trāsire in matrimoniū.Et ex hoc sequiť,q̄ secunda sponsalia de p̄senti p̄ualent spōsalib.de futuro cū nisu copulę.¶†Ex hoc nota, q̄ vbi ad p̄fectionem p̄ctus lex exigit certum factum,non sufficit nisus ad factum,maxime quādo actus
2 p̄ctus ex facto exorbitans est,& fictus: quia fictio non extenditur. † Et sic nota regulā, q̄ licet in delictis q̄ndoq; affectus à
3 iure habeatur pro facto,de pę.dist.j.si quis non dicam no.s̄.de eo,qui mit.in pos.c.j.non tamen habet pro facto in p̄ctib.glo. vltima allegat iura pro illa via,q̄ conatus non sufficit,&c.In fi. arguit p̄.de biga.nup.s̄.e.c.iuuenis.So.dic,q̄ ad perfectionem p̄ctus,maxime exorbitantis,non habetur conatus pro facto,vt hic:sed quo ad creandū bigamiā, vel publicā honestatē sic,vt
4 in p̄rio.¶†Quæro,quia hic dicit,q̄ nec verum,nec p̄sumptū intercesserit mr̄imonium:quod dicā verū & quod p̄sumptū? Dic, q̄ verū matrimoniū est, in quo intercedit verus ꝓsensus: p̄sumptū id,in quo ēt,& si in veritate nō ꝓsentiant p̄hētes interpretantur ꝓsensisse ex aliquib. probabilibus coniecturis:& hęc p̄sumptio q̄nq; surgit ex carnali copula, vt s̄. eo. is qui. Nam in iuuene virgine copula hoc operatur:in non virgine aūt, q̄d operatur copula in virgine,operať traductio ad domum.s̄.eo. veniēs.de ꝓug.lepro.c.fi.de ꝓb.iurauit. ff. de spō. quæsitū, cū si.Nisi reducereť inuita,& statim fugeret.s̄.eo.ad id,quod.hoc Inno.& Calde.non placet.Q̄uia iura hic allegata hoc nō probant:& quia exorbitans est hoc matrimoniū p̄sumptū, ideo non extendendum.8.dist.c.veritate.Puto tamē, q̄ si allegatur copula,standum sit verbo viri, vt j. eo. continebatur. Aliqñ er subarratione,vt no.j.titu.j.c.fi.& dixi de p̄sump.c.illud,& s. c.prox.Aliquando ex tentatione,vt no.j.tit.1.Sed ibi erāt verba apta ad matrimonium. Aliquando ex implemento conditionis.j.de cond.appo.super eo,§.j. Aliquando ex tēporis diuturnitate.s̄.eo.ti.de illis.vbi de hoc,& s̄.eo.ꝓsultationi.& ple-
5 nius de p̄sum.illud. †Quid si sponsalia fuissent p̄cta.j.pupillarē ętatē,an supueniente ętate maiori validenť, ita q̄ sit mr̄imoniū de præsenti? Dic q̄ si sunt de futuro,non per solā cohabitationē nisi esset longi tpis, cū alijs tractatib. de quibus dixi de p̄sum.illud.s̄.eo.cōsultationi. Sed mr̄imoniū de præsenti inter habiles validatur superueniēte legitima ętate cū cohā-
6 bitatione.Alias non.de despon. impuberum.c.j. lib.6.†An si sit dubiū de copula, validēť mr̄imonium per nisum ad copulā? Dic q̄ sic,j.ti.j.attestatiōes.Et ꝓcedit hoc,q̄n p̄stat q̄ nō hēt copulā.Dic vt tractať hic p Inn. q̄ multa turpia hic ꝓsequiť, &c.

¶In

De desponsatione impuberum. Rubrica.

¶In hac rubrica viso de spōsalibus, agit de vna inhabilitate ad sponsalia contrahenda. s. de desponsatione impuberum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia contrahit pater pro filio impubere, pro pubere verò non, nisi consentiat. num. 3.*
2 *Matrimonium non contrahit pater pro filio pubere, nisi is consentiat.*
3 *Filius arctat de honestate sequi patris volūtatē in cōtractu mr̄imonij initi.*
4 *In contractu inhibito per patrem nomine filij, quando requiratur expressus consensus, seu ratificatio filij, vel quando sufficiat tacita.*

CAP. I.

IVa nos requisiuit fraternitas. †Pr̄ p filio impubere spōsalia ꝯhit, p pubere nō, si nō cōsentiat. Primò ponit qōnē. Scdo rn̄sionē. secunda ibi, dicimus. ¶No. primò, q † pr̄ noīe filij adulti spōsalia cōtrahere nō pōt, nisi eo cōsentiente: & sic filij, ex quo cōsentire pōt, exigit consensus. ¶No. scdo, q pr̄ noīe filij ꝯhere pōt sponsalia, qn̄ est inhabilis ætate, cuius volūtas discerni nō pōt, & arctat filius de honestate sequi tunc volūtate pr̄is. ¶No. tertiò, q † puer ante quartū decimū annū, & sic ante ltīmā ętatem, non est habilis ad ꝯhendū mr̄imoniū: & hoc, quia nō bene discernit adhuc actū mr̄imonialē. Duo obuiant decre. Primum q filius ēt adultus vī posse copulari ēt inuitus mr̄imonio: & ī hoc hēt sequi voluntatē pr̄is, dato q maior sit. ff. de ritu nup. l. i. pr̄. Dic f̄m leges, distinguit inter filiū, & filiā, qn̄ sunt maiores ætate ad mr̄imoniū requisiti, filius de iure non pōt cogi a patre ꝯhere mr̄imoniū: si tn̄ compellat eū, & consentiat, reputatur non coactus, & valet mr̄imoniū. ff. de ritu nup. l. si pr̄. Ad hoc gl. j. c. insinuante. 3 2. q. 7. oēs causationes. Ex quo patet, q metus reuerētialis solus non inficit mr̄imoniū. In alijs actibus dic, vt no. lnn. s. de off. del. cām. & p Doc. in l. j. §. quæ onerādæ. ff. quarū rer. ac. non dar̄. Cogi tn̄ non dēt, & hoc, quia inuitę nuptiæ, &c. s. ti. px. requisiuit. Filia aūt patri cogit consentire, dū modo non det sibi turpē, vel oībus suis non condecētem. ff. de spon. l. sed quæ patris. secus f̄m canones, vt in c. cū locū. s. ti. j. Per qd dicit Host. q dummō aliā vitā turpē non eligat, pr̄ non poterit ex hac cā exhæredare: licet aliqui dicant ꝯriū, alias expressum in Auth. vt cū, de app. cog. §. si alicui. coll. 6. Quādoq; filius est minor ætate, & tunc pōt ꝯhere p eo: sed postq̄ puenerit ad maiorē ætatē cogit habere rata sponsalia a patre ꝯcta de bito honestatis, non debito necessitatis. De quo de regul. c. cū virū. 25. q. j. illud. Sed f̄m hoc q̄rit, an spōsalia sint ꝯcta p matrē nomine adulti, an nomine minoris adulto: nam in vtroq; tenebit ratificare de honestate, & in neutro compellat de necessitate? Dicebat Abb. q in hoc erit dr̄ia, quia si pr̄ ꝯhat sponsalia pro maiore eo ꝯdicēte, non valebunt sponsalia, nec creabūt publicæ honestatis iustitiam, nec transibunt in matrimoniū p copulam, & p cohabitationē postea subsecutam, ex quo a principio ꝯdixit, si ꝯhitur p filium minorē adulto, si hic est habilis ad sponsalia, valebunt vt sponsalia de futuro, & creabunt publicę honestatis iustitiam, superueniēte ltīma ætate ratificabunt ex copula, vel spontanea cohabitatione. de desponsa. impu. c. j. li. 6. Tu conclude aliqua 3 quandoq; pr̄ ꝯhit matrimoniū p filio infante, & sic inhabili ad sponsalia, & talia non valēt, nec vt sponsalia, nec vt matrimoniū pp defectū ætatis. Vnde non creāt publicæ honestatis iustitiam: sed superueniēte septēnio possunt ꝯfirmari p cohabitationē, vel verbo, vel alio facto. Et si sic quæ lescant postea creāt publica honestas, & transeunt in matrimonium p copulam, vel cohabitationē, vel alium actum superueniente ætate ad ꝯhēdum matrimonium, ex quo sunt sponsalia de præsenti quo ad verba, licet fuerint interpretatiuè pp defectum ætatis ad sponsalia de futuro. Quandoq; pr̄ p filio habili ad sponsalia de futuro ꝯtrahit sponsalia de præsenti: & tūc aut ei sciens & consentiens filius, aut sciens & tacēs, aut ignorās, aut sciens, & ꝯdicens. Si est sciens & consentiēs, planum est, q valet, vt sponsalia de futuro iuris interpretatione: & creant publicæ honestatis iustitiā, & postea ætate superueniēte transeūt in matrimonium p copulam, vel alium actū, ex quo appareat consensus. d. c. j. §. porrò. Si est sciens & tacēs, idē est. Si est ignorans, vel ꝯdicens, tunc q adhuc talia sponsalia non valēt, & nullum habent effectum sponsaliorum, nec quo ad creandum publicæ honestatis iustitiam, nec ēt vt transeant in matrimoniū. Casus hodie de desponsa. impu. c. j. in fi. lib. 6. Nisi tacitè, vel expresè postea approbent, p qd̄ reprobar̄, qd̄ dicebat Abbas. Et hoc tenet Inn. & de hoc ēt est casus 27. q. 2. lex diuinæ. Si autem est pīens & tacens, valēt spōsalia vt spōsalia de futuro, & creāt publicę honestatis iustitiam: & vltra hoc inducunt alios effectus, q transeunt in mr̄imonium p alios actus, vt d. c. j. ¶Q̄ñq; pr̄ ꝯhit de præsenti p pauperibus: & tunc dic, q aut ipse filius ignorat, vel ꝯdicit, & non valerēt sponsalia quo ad aliquē effectum, nisi aliter ratificenē: aut p eo præsente, vel consentiente, vel nō ꝯdicēte, & valēt quo ad oēm effectum. In quo ergo erit dr̄ia inter ꝯctum a patre p pubere? Non video dr̄iam, nisi dicat vna, q vbi est ꝯctus p filio pubere inuito, vel ignorante, exigat expost facto expressa approbatio: vbi autē p filio impubere inuito, vel ignorante sufficit tacita, p d. c. j. iuncto isto. Sed certè nulla est dr̄ia, vt patet in d. c. j. in fi. ibi, puberibus, vel impuberibus. Ita exsufflata est hodie hæc distinctio, nisi dicamus, q de facto impuberē poterit tradere, ex quo facilius sequerē ratificatio tacita, & non puberē. Ex quo sic de facili non sequit ratificatio, & hoc placet. Vel si dicas, q ille tex. intelligit de impuberibus, quorum voluntas discerni pōt: hoc de his, quorum voluntas discerni non potest, quod placet, vt iura saluenē, quod nota. Et patet hoc ex c. sequēti. & per illam decr. j. reprobat vna opin. Innoc. & per glo. inquantum facit differentiam, an per patrem contrahātur sponsalia, & sufficit tacitus consensus: an per extraneum, & exigitur expressus, vt ibi glo. pen. &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniū non potest contrahi inter duos impuberes, nisi pro bono pacis.*
2 *Super ætate ad matrimonium non statuit lex ciuilis, nisi cauone permittente, vel demum Papa hoc ratificante.*
3 *Matrimonij contractus quare est prohibitus inter impuberes.*
4 *Matrimonium vbi licitè contrahitur inter impuberes causa necessitatis, quis declarabit causam necessitatis?*
5 *Ad matrimonium contrahendum, quæ ætas sit habilis.*
6 *Matrimonij contractū quare de facto iura prohibeāt inter ætate inhabiles.*
7 *Matrimonium prohibetur inter consanguineos sponsi, & sponsæ.*

CAP. II.

1 VBi non est. †Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis coniungi non debēt. h. d. Pōit p hibitionē, a qua necessitatis casum excipit ibi, nisi fortè. ¶No j. q p ad subst̄iam matrimonij exigit consensus. Et no. q ad defectū cōsensus dar̄ defe-
2 ctus matrimonij. ¶No. ij. legem ciuilē † statuere posse super ętate ad matrimonium ꝯhendum. qd̄ intelligi dēt, si hoc canō approbet, quia hoc spectat ad canones: vel si lex ciuilis concor-
3 det canoni. ¶No. iij. q † prohibitum est de facto cōiungere inhabiles ętate ad matrimonium ꝯhendum. est fortè cā, quia ex periētia docet, q cōiter postea maiores se non diligunt. Item experiētia docet, q grandia dubia oriunt ex his matrimonijs ex nisu copulę, ipsis postea non volentibus consentire: & hoc nisi vrgētissima cā hoc indicat. s. pp pacem. Et hic habes vnam cām impulsiuam, quandoq; matrimonij. s. bonum pacis inter inimicos. ¶No. ex hoc c. iuncto c. j. de desponsa. impu. q sponsalia ꝯcta ꝯ phibitionē canonis inducunt publicę honestatis iu-
4 stitiam, quod nota. Quis † declarabit cām necessitatis subesse? Dic, q diœcesanus cām necessitatis, qui ptātem hēt, & scientiam hoc discernendi. de consang. & affin. c. j. Per quod dicunt Doct. q tales parochiani, & minores non possunt ꝯhere sine diœcesani licētia. j. eo. continebat. c. duo pueri. & hic, quod dicunt ēt in maioribus obseruandum ob multa animarum pericula, quę obueniūt. s. ti. j. cum in tua. de cland. despon. c. fi. Et ad hoc simile de spū sali. de insti. c. 3. de renun. admonet. Per qd̄ dicunt, q in tn̄ parochianus laicus subiacet prelato suo, q sicut clericus non est recipiendus sine literis ab extraneo. de cleri. non resid. c. fraternitati. sic nec laicus. de parochi. nullus. de pœnit. & rem. omnis. de consecr. dist. 5. non oportet. Nam quo ad sacramenta quilibet laicus supponitus est iudici ecclesiastico. Vnde cauere debet sacerdos, ne parochiam suam desponsęt extraneus in cōsulto suo curato, vel e contra. Iō antiquitus in Bononia seruabat, q parochianus semper erat presens, & primus in contractu matrimonij. ¶Quero, quę ętas sit habilis
5 ad matrimonium † contrahendum? Dic f̄m leges, & canones, q in matrimonio duodecimus annus est in fœmina, in masculo quartusdecimus. Quantum ad sponsalia, ętas in vtroq; est septem annorum. gl. allegat iura f̄m leges & canones, matrimonium est inter tales, etiam dato, q se non cognoscant, si nō impediat frigiditas, vel aliud accidens. Nam tales sunt habiles ad consentiendū: & hoc solū sufficit. s. ti. j. tuę. ¶Quero, quare in
6 ter inhabiles ętate † iura p hibeant contractū matrimonij de facto? Dicit gl. quia postea mutant sępe voluntatem: vnde ppea
7 orit discordia inter eos. ¶Item contingit, q † postea sponsa copulat consanguineis sponsi, quod omnino prohibitum est impediente publica honestate. s. ti. j. sponsam. Inn. dicit etiam, p hiberi, quod timet, ne per carnis copulam sponsalia ratificentur. s. ti. j. iuuenis. Item dicit Host. quia per sponsalia, ex quo ꝯtracta sunt, impedit quo ad sponsas tota consanguinitas hinc & inde. Non est ergo tutum, & vtile, sed damnosum Reipublicę tot vxores auferre spōso, & tot maritos spōsę. ff. sol. ma. &c

SVM-

Anto. de Butrio super quarto Decretal.

SVMMARIVM.

1 *Puberes qui sint.*
2 *Pubertas triplici respectu apparere potest.*
3 *Matrimonium quo signo concludatur.*

CAP. III.

1 PVberes. †Puberes sunt, qui ex habitu corporis cõcipere,& generare possunt.h.d. Ponit tria signa pubertatis cognoscendæ. Primo,ex productione pilorum ad loca turpia. Secundo, ex annorum numero. Et dr̃ ille,qui est in ætate quatuordecim annorũ. Tertio,in habitu corporis:qa iam apparet, q̃ gñare p̃t. ¶ No. q̃ quædam sunt puerperę,quę pariunt in annis puerilib. ¶ No.
2 intentum huius c.† Primo,quo ad iudicandum habilitatẽ personæ ad q̃hendum mr̃imonium exigitur pubescentia, q̃ p̃t apparere triplici respectu,vt dictum est. Triplex ergo datur modus probandi pubertatem ad concludendum mr̃imoniũ. Q̃ñque per signa extrinseca. Q̃ñq; per effectũ extrinsecum actus requisiti pro fine matrimonij. Inhabilis ergo ad generandum, est inhabilis ad q̃hendum,& habilis ad generandum,est habilis ad q̃hendum:quia pp̃ finem prolis est matrimonium institutum,vt dixit s̃.ti.j.super rubrica.j.de cond.ap.c.fi.ad hoc,de
3 cle.exc.mi.si celebret. ¶† Quæro cum glo.2.an alterum istorũ signorum concludat matrimonium,altero repugnante? Item an alterum solum signum sufficiat ad concludendum mr̃imonium? Dic,q̃ñq; oĩa signa concurrunt, ętas in annorum numero,pubescentia corporis,& effectus potentiæ coeundi. & sine dubio tales sunt habiles,vt hic. Q̃ñq; adest sola potentia coeũdi absq; alijs,& hic gl.indifferenter vr̃ velle,q̃ illa sola creet potestatem q̃hendi matrimonium. Idem dicit Inn.adeo,q̃ etiam minor quatuordecim annis q̃here p̃t: quia ex quo apparet de copula,vel potentia q̃hendi,patet quod malitia supplet ætatẽ. j.c.de illis. Quod dicit,etiam si sit annorum nouẽ tm̃, vt narrat Gregorius in dialogo,de quodam, qui impregnauit nutricem.vt no.20.q.j.in summa. & de eo, qui cogno. consan. vxo. suæ.in c.fi.s̃.gl.j.Et hoc maxime in muliere,cuius vas paratum est. Idem de decem. vel vndecim annorum. Idem dicunt de puella minore septem annorum,dummõ discernant,& hoc s̃. ti.j.iuuenis Sed si esset trium annorum,nõ credit q̃ q̃here posset,cum nõ discernat,nec matrimonium cognoscat, sicut nec furiosus.s̃.ti.j.dilectus.ff.de arbi.l. diem proferre.§.coram.vbi ęquiparatur. Idem si doli capax est,quia q̃here p̃t. Instit.de ob. quæ ex delic.na.§.in summa.ff. ad Silla.l. excipiuntur.de delic. puer.c.1.Q̃ñq; adest sola ętas, & dubitatur de potentia q̃hendi,& talis p̃sumitur posse coire: quia habito respectu ad illud, quod erat cõiter contingens,lex determinauit ętatem. Sic ergo præsumitur ętas in masculo quatuordecim ann. in fœmina duodecim, vt s̃.dixi ca.proxi. Et hoc, quando est completa ętas:quia habet finem quatuordecim, & sic est in vndecim. Quid si ad finem decimiquarti anni deficerẽt tres dies, an hic iudicaretur q̃ctus?ar.quod non.de erro.aduo.l. 3. & dicetur.j. eo.continebatur. Q̃ñque adest sola ætas sine potentia coeundi.de quo constat,an sit matrimonium.dicit gl.q̃ non est mr̃imonium:quia non dr̃ pubes, nec in ea reperiuntur tria bona matrimonij.Fides,Proles,& Sacramentum. de quo j.de cond. app.c.fi.Probatur per locum à q̃rijs, si minor ętas p̃uenta per copulam perficit matrimonium.j.eo.de illis.el 2. Ita & maior ętas prę̃ueniens copulam,seu coeundi potentiã, impediet matrimonium:qd igitur? Doc.tenent,quod aut est naturaliter frigidus,& non valet matrimoniũ,vt glo. bene dicit. Aut non est nãliter frigidus,& constat quod liberari p̃t, & valet matrimonium. Aut est sola ętas sine potentia coeundi, pro tũc, de quo constat,non tm̃ constat, an vitium sit perpetuum, sed dubium est,an sit perpetua inhabilitas vel tpalis,& standum est, seu supersedendum:nec pro vno,nec pro reliquo iudicandum, & expectabit vsq; ad decimumoctauũ annũ,& postea per mensem, vel p̃ duos dies,& adhuc si non p̃t,separabuntur, seruata solennitate:de qua,de frigi.c.1.mouetur,quia pubertas in decimoquarto anno s̃m Host. licèt sit p̃sumpta in xiiij. tm̃ fallere p̃t intra quadriennium,quo ad nãlem potentiam:vnde sumus edocti aliquos à principio impotentes, ex post facto potentes factos esse:per qd̃ dicit q̃ plena pubertas dr̃ in decimooctauo anno. Et multa ad hoc allegat iura ciuilia,non insisto in hoc. Io. An.idem tenet: aliàs ꝯcludetur infirmitate tpali impeditum coire, vel coire nolentem non posse q̃here:& tm̃ in eo, de quo dubitatur, an naturaliter sit frigidus iura expectari volunt triẽnium sibi deferri.j. de frigid.laudabilem. Quod multum facit contra hanc opi. Nec obstat c.de illis. quia licèt copula præueniens tempus in potentia coeundi,nõ sic debet differre carentia. Nam non est eadem ratio:quia prævenienti ętatem necesse fuit pudere,ne hr̃et necesse fornicari,ideo inspicitur ętas:si tm̃ prę̃ueniat pubertas, licèt q̃here. & idem seruare debemus, quado adest signum solũ lanuginis, hoc est pilositatis, ad loca turpia.Et dicunt Doc. q̃ practica huius signi nõ est honesta,licet antiqui sic probarent,& pudore afficiebant vna cum suspectis,qd̃ correxit Imperator.C.quando tutor, vel cur.l.inde corum.Insti.quib.mod.tut.fi.in fi. Et si hoc Imperatori visum est inhonestum,fortius & Papæ.Et dicunt Doct.q̃ nedum est pudibunda,imò etiam est fallax,cum nec omnes pilosi sint potentes,nec omnes pilosi impotentes. Et hæc sufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere possum cum matre minoris septennio, quam desponsaui.*
2 *Ad matrimonium concludendum non sufficit habilitas ætatis alterius contrahentium, altero in minori ætate constituto.*
3 *Sponsalia contracta cum inhabili ætate ante contradictionem, ætate habili superueniente validantur.*
4 *Copula fornicaria creat publicæ honestatis iustitiam. nu.5.*
6 *Aetas respectu habilitatis in aliquo actu gerendo, an sit communis in fœmina, & in masculo.*

CAP. IIII.

1 MIteras. †Si desponsaui minorem septennio,cum eius matre cõtrahere potero. Secus si type sponsaliorum maior erat, vel si tunc fuit minor,eadẽ voluntate manente facta sit maior: quia sicũ matre postea q̃ham,& eam cognoscam,nec matrem,nec filiã habebo.h.d.cum seq.Duo facit. Primò ponit cõsultationem.Secundo responsionem ibi, consultationis. Et rn̄det distinguẽdo secundum membrum ibi, verum.¶ No.primò,q̃ quo ad cõ
2 dendum†matrimonium non sufficiat habilitas ætatis alterius cõtrahentium,altero in minori ætate constituto.¶ No.sed q̃ sponsalia de futuro,vel ẽt de p̃nti nulla, vt sponsalia de futuro ætate prohibente alterius ꝯtrahentiũ,non creant publicæ honestatis iustitiã. Iõ cũ consanguinea puellæ põt contrahi matrimonium.¶ No.tertiò,q̃ † sponsalia cũ inhabili ætate cõtracta ante conditionẽ ætate superueniente habili validanẽ, & creã
4 publicæ honestatis iustitiam.¶†† No.quartò,q̃ tunc nec matri cognitam puellæ habere põt impedimẽte publicæ honestatis iustitia,nec filiam,impediente affinitate ex copula surgẽte:& sic copula,q̃q̃ fornicaria,creat publicę honestatis iustitiam.¶ Ob
5 uiant decr. duo.¶ Primum,quia† sponsalia nulla creant publicę honestatis iustitiam.s̃.ti.j.ad audientiã.ibi,solum tm̃ fuit.Secundò obuiat, quia non vr̃ solo ætatis cursu spõsalia nulla valldari,vt in reg.non firmat,de reg.iu.li.6. Gl.rn̄det, q̃ solo cursu non validat:sed alio interueniente sic. qd̃ hr̃ loco cãe confirmationis,vt si simul cohabitant, vel aliqua donaria fiant inter sponsos,vel aliquis actus intercedat ostendens ꝑsensum sponsaliorum inter eos.alle.j.c.proxi. De cohabitatione,fatenr̃ Doct.q̃ non est vis,an in domo sponsi,vel sponsę,vel alterius,q̃uis aliter s̃m leges.ff.de ritu nup.l.mulierem.cum l.seq. Si autem seorsum habitant,quidam exigunt expressum cõsensum, vt Host.Ratio, quia quando simul cohabitant, verendum est, ne simul tentauerint.s̃.tit.j.iuuenis. dic hodie, vt in c.j.de despon.impub.lib.6. & vide quod no.30.q.2.c.j. vbi non est.Postea gl.prosequitur quẽdam brocardum nullius vtilitatis, vide
6 per te.¶ Quæro de ętatibus,an † sint communes in fœmina,& in masculo? dic q̃ ętas infantilis in principio,& in fine,est eadẽ in masculo,quę in fœmina.s.in septimo anno. Aetas pupillaris eadem in principio,sed nõ in fine,quia in masculo in decimoquarto anno,in fœmina duodecimo. Adolescentia diuersa quo ad principium,& eadem in fine,quia in muliere incipit in xiij. in masculo xv.& finit̃ in vtroq; in xxv. ff.de min.l.3.§. minorem,vt Inst.de curat.in prin. Iõ diuersimodè dr̃ quis minor annis.de prob.in presentia.Rõ aũt,quare citius pubescat mulier,q̃ masculus,quia ingeniosior, & calidior est. Iõ citius impetrat veniã ętatis,q̃ vir.C.de his,qui ve.ęta.impe.l.fi.Item gnãliter debilior est sexus fœmineus,& ideo cõiter minus vivit, quia minus habet caloris naturalis. Ideo q̃to citius finit̃,tanto citius nãliter perfici debet. Pla.dicit, quia citius crescit mala herba,quàm bona:& facilius ẽ mulieri pati,quàm homini agere,s̃m Host.& vide qd̃ no.cod.ti.c.j. li.6. non sunt alia,&c.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia nulla non creant publicæ honestatis iustitiam.*
2 *Desponsationis appellatione in iure comprehenditur desponsatio de futuro non de præsenti.*
3 *Sponsalia de futuro cum ætate habili contracta creant publicæ honestatis iustitiam.*
4 *Sponsalia de futuro habent tacitam conditionem, si alter requisitus contrahere voluerit.*
5 *Matrimonij impedimentum causa iustitiæ publicæ honestatis, vnde habuit ortum.*
6 *Filij ex matrimonio nullo,an possint dici legitimi,vbi proles potest dici legitima ex matrimonio valido.*
7 *Sponsalia si sint aliqua, quamquam ipso iure dissoluta per alte ius dissolutum,creant publicæ honestatis iustitiam.*

CAP. V.

1 ACcesit. Summatū est ꝛ.c. pxi. † Spōsalia nulla nō creant publicæ honestatis iustitiā: spōsalia aliqua sic, licet ab eis qs ab eccl'ia fuerit absolutus. h.d. Et distinguit duo mēbra Secūdū ibi, sanè. ¶No. primò, q̄ spōsalia de futuro p̄ctā ante ætatē sep tennē, nō inducunt publicę honestatis iustitiam: & maximè si sunt declarata nulla p̄ eccl'esiam, nec amplius aliter ratificata. ¶No. secundò, q̄ ad eccl'esiā spectat determinare de matrimonio inter laicos, & oī consecutiuo ad illud: & sic de legitimita
2 te prolis ex matrimonio producto. ¶† No. tertiò, q̄ appellatione desponsationis in iure cōprehēditur desponsatio de futuro, nō de p̄senti. ¶No. quartò, q̄ sponsalia nulla ætatis defectu, nō ratificantur sola supueni entia ætatis: sed exigit aliquis q̄sensus, & hoc allegatur ꝛ.c. pxi. ¶† No. quintò, q̄ spōsalia de futu
3 ro cū habili ætate p̄cta, creant publicæ honestatis iustitiā, licet ex post facto sint dissoluta, nec tollitur effectus publicæ honestatis in esse productus, quin impediat p̄ctum inter cōsanguineos sponsæ & sponsi. Ex quo patet, q̄ ad effectum eāæ efficiē
4 tis nō cessat effectus in esse productus. ¶† No. sextò, q̄ spōsalia de futuro cū altero p̄cta habent tacitā q̄ditionē, si alter requisitus p̄here voluerit. Ideo altero consentire nolente ad defectū
5 q̄dōnis ipso iure resoluitur. ¶† No. septimò, vnde habuerit ortum publicę honestatis iustitiā, seu ipsius impedimentū: qa ab honestate, per quam eccl'ia honestat: quia turpe est q̄ quis habeat q̄sanguinē, vel matrē eius, q̄ sibi sponsa fuit, & animo rū destinatione ēt vxor futura erat. Ad hoc q̄ dixi ꝛ.ti.j. iuuenis. ¶ Duo obuiāt decreta. Primò, quia vī q̄ sponsalia dato q̄ non sint p̄ eccl'esiā dissoluta, ex quo nulla fuerunt defectu consensus, nō creant publicę honestatis iustitiā, vt ꝛ.c. px. Fatendum est, & subaudi, maximè. ¶† Secundò obuiat, quia vī ēt q̄
6 dato q̄ matrimoniū non tenet, proles sit legitima. j. de cland. despon. cū inhibitio. So. Ista quertunt, si matrimonium est validū, ples est legitima: sed ista non conuertunt, si matrimoniū est nullū, tunc ergo ples est ltīma: qa si matrimoniū est p̄ctum subsistente impedimēto, ignorātibus q̄iugibus, vel altero tm̄, & in facie eccl'ię, proles est legitima. j. de cland. despon. cū inhibitio. ¶† Tertiò obuiat decre. qa in fine dicit, q̄ spōsalia ip
7 so iure dissoluta creāt publicæ honestatis iustitiā: ꝛ.c. pxi. So. si spōsalia sūt nulla, nō debēt creare publicæ honestatis iustitiā: sed si sunt aliqua, quāq̄ postea ipso iure dissoluta p̄ alterius dissēsū, talia creāt publicę honestatis iustitiā. Et hoc teneas, licēt Abbas diceret q̄ hic spōsalia fuerunt p̄ alios p̄cta: quæ licēt ipso iure nōn ligent contrahentes, creant tamen publicæ honestatis iustitiā: quod est dānatū in c.j. de despon. impub. li. 6. &c.

SVMMARIVM.

1 *Impubes desponsata, & traducta, si petit primò licentiam facta pubes alteri nubendi, non auditur, si maritus iurat q̄ eam cognouerit.*
2 *Matrimonij confirmationem si vult impedire consentiens intra nubiles annos, cautelam habet, vt &c.*
3 *In matrimonij effectu statur dicto viri de copula, concurrente mulieris assertione de non consensu matrimonij. 8.*
4 *In allegatione generali dicere sufficit, sic est, de quo lr̄ in tali lege, &c.*
5 *Ad matrimonij validitatē exiguñt duo, videlicet copula, & pxima ætati.*
6 *Pubertati proximior dicitur mulier, quæ est in anno decimo, vel circa annum duodecimum.*
7 *Dictio, circa, quid importet, & ad quod tempus referatur.*
9 *Iuramentum, an & quando sit actori, vel reo deferendum.*
10 *Matrimoniū an possit iudicari, vbi cognita est sponsa ēt ætatī nō pxima.*

CAP. VI.

1 COntinebatur. †Si impubes desponsata, & traducta primo petit facta pubes licentiā alteri nubendi, non auditur, si maritus iurat q̄ eā cognouerit. Scdo q̄ ex spōsalibus p̄ctis cum impubere minore septēnio oritur publicę honestatis iustitia. Cōsultatio, & respōsio. Secunda ibi, consultationi. ¶No. primo cautelā q̄sentientis in matrimonio intra annos
2 nubiles, si vult impedire q̄rimationē mr̄imonij, q̄ statim adueniente legitima ætate fugiat, & alteri nubēdi licētiā petat. ¶No. scdo q̄ cōcurrēte assertione mulieris de nō q̄sensu matrimonij, & assertione viri de cōsensu, & copula, statur dicto viri de copula: & q̄cludit matrimoniū, nisi mulier probaret oppositū: & sic allegatio defectus consensus tollit p̄ sumptionē
4 copulę. ¶† No. tertio argūm pro generali allegatione sufficit dicere, est sic: vt hr̄ in decreta. de quo dic de cohabita. cle. & mu.
5 c. vestra. ¶† No. quarto q̄ spōsalia de p̄senti p̄cta cū minore ætate pubertatis copula intercedente, p̄ficit matrimoniū. Et sic duo exigi vīr ad perfectionē mr̄imonij, q̄ sit proxima ætate,
6 & copula. † Et no. q̄ dī quis proximus pubertati, quādo est in penultimo anno, vt in vndecimo anno, vel circa duodecimū
7 annum. ¶† No. quinto de ista dictione Circa, pro teste, qui dicit, posse dit decē annis, vel circa: qa hæc dictio referē ad modicū tp̄s. De quo p̄ Guil. in l. & si post tres. ff. si quis cau. & in l. ab hostibus. §. si qs simpl'r. & ibi per Butr. vide ꝛ.de dila. p̄terea.
8 ¶ No. ex tertia parte quod spōsalia de p̄senti, vel de futuro cū habili ad sponsalia de futuro p̄cta inducunt publicæ honestatis iustitiam impedientē matrimoniū cum spōso, & qualibet consanguinea sponsæ. Et sic nota quod sponsalia de p̄senti inter inhabiles ętate ad matrimoniū, habiles tn̄ ad sponsalia, valent vt sponsalia de futuro: & sic vbi est defectus in causa efficiente, si non valet quod ago, valet vt pōt. ¶ Obuiant decr. plura. † Primo, quia non vī credendum marito iuranti, muliere
9 p̄rium asserente: vt 27. q. 2. quod autem interrogasti. 33. q. j. requisisti. Dic quandoq; vterq; fatetur defectum copulæ, quod non poterant cognoscere p̄p frigiditatem, & seruata solēnitate eccl'esię, de qua videbis. j. de frig. p̄ totū, iudicatur inter eos nō esse matrimonium. Sic loquit. c. requisisti. Q̄nq; mulier dicit se nō cognitā, & nō cōsensisse, maritus nihil dicit in oppositum: & tunc mulieri creditur, si hoc pōt probare. volens cōcludere matrimoniū, dēt probare intentū. Quādoq; maritus dicit copulā, mulier negat copulā, nec aliter probat, & stādū ē assertioni viri cum iur̄o, vt hic. Quādoq; vir asserit copulā, & iurat, mulier negat copulā, & consensum, & sup̄ hoc offert p̄bationem matronarū, & auditur: & si probat, p̄ualet probatio mulieris. ꝛ.de p̄ba. proposuisti & c. causam matrimonij. ¶ Secundo obuiat decre. quia dato quod per virum probetur copula, p̄ hoc non dēt iudicari mr̄imoniū. ꝛ.de spō. cū locū. Sol. Dicunt Doc. quod intelligi dēt decre. quando copula fuit voluntaria, secus si coacta. Et hoc p̄bat litera ibi, assensu. vnde hoc opponi pōt cōtra mr̄imonium p̄sumptū, quicquid dicant ꝛ.ti. px. is qui. quod limitare vī Host. vt ibi dixi, quando copula est absoluta: quia ligata per pedes, & manus. de bap. maiores, §. itē
10 q̄ritur. Alias de facili p̄cio sa violentia non p̄baretur. Et recitat de iudice quod dum q̄dā mulier diceret se violatā inuitā, & accusaret quendā, iussit iudex vt vir daret mulieri pecuniā, & ille dedit, postea iussit viro vt illam raperet mulieri, si posset, & quod ipsa mulier se defenderet, si posset: & ipsa mulier valde bene se defendit, p̄p quod p̄sumpsit iudex q̄ vt potuit pecuniā, ita & corpus defendere potuisset, & absoluit virū, & mandauit sibi pecuniā restitui. Audiui de alio, qui muliere q̄querente de violatione, cepit vaginā, & dedit ensem nudū mulieri: & iussit vt in vaginā, quā tenebat in manu, poneret ensem, & ducebat vaginā hinc & inde: & ipsa nunquā potuit: ita nec ipsa potuisset cognosci, si nō voluisset. Dic, de hoc dixi in
9 d.c. is q. vbi teneo idē in q̄ditionali cōpulsione. ¶† Tertio obuiat gl. 3. quod non debeat stari iur̄o viri, quia nisi habeat aliquid p̄sumptionis pro se, non est deferendum sacr̄m, vt patet de iureiuran. c. fi. Item nec grauari dēt onere probādi, cū esset reus: quia actore non p̄bante reus absoluitur. vt eccl'esiast. benefic. c. j. So. dic q̄ actori nō est deferendum iur̄m, nisi probet aliquid, & eo non probante, dicit gl. dēt deferri reo: quia soli assertioni rei non est credēdū sine iur̄o, & p̄cipuè in causa matrimonij, p̄p animæ periculum. vel secūdo defertur iur̄m reo, quando est p̄sumptio pro actore: qa ad tollendam illam p̄sumptionem exigitur q̄ iuretur, vt hic. nō erat p̄sumptio p̄ muliere, quia ducta in minore ætate. lō dicens copulā, dēt probare p̄p præsumptionem, q̄ erat ꝛ eum. Dic, si quæritur an reus arctetur ad iur̄m, seu ad iurandum, aut aliqua est præsumptio ꝛ eum: & arctatur ad iurandū, vt purger illam præsumptionē: & appellatur hoc iur̄m purgationis, quod deferri pōt in cā mr̄imoniali, licet non iur̄m necessarium. de quo in c. fi. de iureiu. quod ēt defertur actori. Q̄ uandoq; actor nihil probat: & dicūt Doc. quod speciale est in causa mr̄imoniali ad purgandū omnē suspicionē, vt hic maritus p̄bet, & iur̄m p̄stet. Non obstat q̄ non debeat credi iur̄o viri pro se: qa hoc verum est quando est p̄bata intentio actoris. Et si dicit, hic erat p̄bata intētio actoris, qa minor ętas cōcludebat mr̄imonium nō esse. dic q̄ licet ipsa est minor, erat talis ætatis q̄ est possibile ipsam potuisse cognosci: & pro tanto in isto dubio potius statur assertioni, & iur̄o viri: quia stat pro mr̄imonio: & qa talis est res, q̄ nō est bene subiecta probationi. Et hoc dicit gl. 33. q. j. c. si quis ac
10 ceperit vxorē. ¶† Q uarto obuiat, quia cognita ēt ętati non p̄xima iudicatur mr̄imonium. Cuius p̄rium dē hic. ꝛ.c. tertio. So. Q uidam dicunt quod duo copulatiua requiruntur: q̄ sit ætati proxima, & quod sit cognita. Veritas est quod si cognita est, & non ætati proxima, iudicatur mr̄imoniū, vt dictum fuit in dicto c. 3. & dicetur j. de eo, qui co. consang. vxo. suæ. cap. fi. Et hoc tenent hic doc. dūmodo sit maior septēnio. j. co. à nobis. & c. de illis, & dicetur in d. c. fi. Alij dicunt, vt Inno. hic. Quādoq; solus concurrit cōsensus absq; copula: & cōstat quod nō est copula: & nunq̄ perficitur mr̄imoniū, nisi ętas sit cōpleta, vel apparent alia euidentia signa pubertatis: alias quare ius determinasset ætatē, non vī quare. Quādoq; interuenit infra ętatē copula, & mr̄imoniū per verba de p̄senti, quo ad verba, &

ba,& constat q̄ est cognita: & dicit Inn. hic, quod si est proxima ætati iudicabit mr̄imonium: si nō est proxima ætati & tūc non iudicabitur mr̄imoniū. Et si dicatur, ex quo est cognita, dēt iudicari mr̄imonium, vt x̄. c.3. Rñdet quod licet sint aperta claustra pudoris, tñ possibile est ipsam nō potuisse cognosci, nisi ætatis propinquitas, vel magnitudo plonę, vel alia adminicula suffragentur. Sed hæc opinio cōiter non tenetur per Doc. vt dixi in d.c.3. Q̄nq; mulier ętatē p̄xit & est dubium de copula, & de ea aliter non constat quàm per assertionē viri: & tunc dicit seruandam decre. istam. Quia iudicandum est mr̄imonium ad solū iurm viri: cuius intentionē coadiuuat ꝓpinquitas ętatis. al's si diceret ipsam cognitā, nō ita propīquā ęta ti aliæ probationes exigerent. Et hæc mihi vr̄ fuisse mēs Inn. quod mihi placet. Q̄nq; p̄ctum est mr̄imonium in minori ęta te, & allegatur solus nixus ad copulam: & adhuc dicit q̄ exigā tur duo: nixus copulæ & propinquitas ætatis. Quia ex hoc apparet vtrumq; doli capacē: & iudicabitur mr̄imoniū. dicit tñ q̄ si per alia signa constaret ipsam nō esse puberē, vt ga lanugi nē nō haberet: ga nixus cū propinquitate ętatis non cōcluderet mr̄imoniū, q̄ satis ēt placet. Sed est dubium q̄n dicaꝫ ꝓxima pubertati, dicunt quidā q̄n distat à mr̄imonio p̄ sex mēses, vel minus. ĵ. c. attestationes. ff. de excu. tut. l. non tñ. & tangit gl. Inn. dicit q̄ illa est ꝓxima pubertati, q̄ distat à duodecimo anno cōpleto capto per sex menses ita q̄ est vndecim annorū, & dimidij. vel q̄n pubertas apparet per aspectū, vel alia interſignia. Hos. dicit illā ętati proximā, q̄ est circa finē pupillaris ętatis, vel illā excelsit p̄ tres dies, vt ĵ. de rr̄a. ad nostram. ¶ Opp. q̄ licitum sit recedere propria authoritate: ga si sponsalia nō valent, non est vinculum p̄ quod licentia sit petenda. No. contrarium procedit quando sponsalia sunt nulla f̄m Inno. Idem dic de sponsalibus de præsenti dummodo non sint iūcti: quia tūc daret restitutio. de diuortiis. porro. Hic notā sunt alia, &c.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia si duo impuberes maiores septennio contrahant ante puberiatē resilire non possunt. nu. 5.*
2 *Matrimonium ab impuberibus contractum non debet ad petitionem alterius separari.*
3 *Matrimonium quando separari non possit.*
4 *In sponsalium dissolutione an requiratur consensus ecclesiæ.*

CAP VII.

1 De illis. ¶Si duo īpuberes maiores septēnio sponsalia p̄hūt, ante pubertatē resilire nō possunt. Et ille qui primo erit pubes pubertatē alterius expectabit. Et si à principio erat alter pubes pubertatē alterius expectabit. prima gl. diuidit decre. ¶†No. primo quod mr̄imonium p̄ctum ab impuberibus, durante pupillari ætate, non dēt ad petitionem alterius, vel vtriusq; p̄ ecclesiam separari: & sic vinculum mr̄imonij quātumcunq; nullū ēt, phibente ætate aliquod imprimit vinculū, saltē ad tps inseparabile. ¶No. 2. ex secunda parte q̄ mr̄imoniū in pupillari ætate p̄ctum nō dēt ab ecclesia separari ad petitionē alterius ad maiorē ætatē puenientis donec alter pmanet in pupillari ætate: eo aūt ad maiorē ætatē pueniēte statim pōt mr̄imoniū separari. ¶No. ex vltima parte q̄ a p̄ctu spōsaliū p̄ duos quorū alter est pubes & alter impubes, ad petitionē impuberis danda est licē
3 tia recedendi cū puenerit ad ętatē pubertatis. ¶ †No. 3. q̄ ad petitionē maioris ætatis p̄hentis cū inhabili mr̄imoniū separari nō p̄t nec dēt antequā ætate minor ad maiorē puenerit ętatē. ¶ Plura obuiant huic decre. Primo ga tex. supfluit: nā & eundem casum repetit in ver. si vero. & versi. mulier aūt. Contra illud quod Papa protestatur in prooemio Greg. Sol. dicit, q̄ sunt tres casus. Primus q̄n ambo p̄hūt in pupillari ætate. Secundus q̄n ambo p̄dicunt in pupillari ætate, & alter citius deuenit ad maiorem ętatē & reclamat: hic nō audiē sed expectabiē minor ętate: & attendiē eius p̄dictio, vel consensus. dicit ēt gl. q̄ si iste qui puenit prius ad maiorem ętatē, altero pueniēte ad maiorem ætatem, statim p̄dicit, audiē ius p̄dictio ad impediendū, seu dirigendum mr̄imonium, quia ipse cōsenserit tpe quo erat inhabilis: & hi casus differunt à sequenti. Hos. vr̄ velle quod hoc secundo casu ēt ad petitionē primo pueniēntis ad ætatē maiorē mr̄imoniū possit separari altero puenien te ad maiorē ætatē: sed nō ante. Tertius casus q̄n alter ipsorū maior cū inhabili ętate tpe p̄ctus p̄xit, & p̄dicit: & hic non audiē, nec ēt supueniente maioris ætate minoris volentis p̄dicere, audiret maior ætate volens separari: ga obligatus est ex pmissione & habilis ad obligationē tpe, quo p̄xit, ga maior: vñ ex quo semel consensit, nō pōt p̄dicere. Non ga hic subsit vinculum mr̄imoniale, sed quia obligatio ex parte eius subest valida mr̄imonialis: sed est standum mr̄imonio per quod relinquitur in sola voluntate minoris: postea resident an p̄hat mr̄imonium q̄n peruenit ad maiorem ętatē. In primo ergo casu neuter inter maiorem ętatem vtroq; superueniente ad maiorem ætatem vterq; dissentire pōt. In tertio altero existente in minori ętate, alter dissentire non pōt, minore superueniente ad maiorem ætatem, qui ab initio fuit maior tpe p̄ctus dissentire non potest: Sed qui fuit minor superueniens ad maiorem ętatem est ille, qui dissentire pōt, f̄m gl. Aduerte, quia vidixi ad petitionem mr̄imonij alterius dissolui posse, altero superueniente, vel vtroq; ad maiorem ętatē, est verum, q̄n a principio p̄dixerunt ipsi vel alter eorū durante minori ætate, vel superueniente maiori, si in puncto maioris ætatis cōtradixerit: alias per cohabitationem vbi cohabitassent in simul, fuissent ratificata sponsalia. vbi non cohabitassent, non posset alterum soluere spōsalia sine cā: nō tamen esset mr̄imoniū: per co. ti. c. j. li. 6. Propter quod dicunt Doct. q̄ licet contradictio non proficiat in minori ętate ad dissoluenda sponsalia, tamen proficit ad declarandum voluntatē contrahere volētis, seu dentis: in qua p̄sumitur perseuerare, vt impediatur ratificatio mr̄imonij p̄ superuenientiam maioris ætatis. Et pro tanto dicunt contradictionem scribendam esse quo ad hunc effectū: arg. de bap. maioris. ĵ. eo. de illis, & c. ex literis. f̄m Host. qui ēt consuluit quod sepe reclamet, & scribi faciat, vt sic euidentius dissensus eius eluceſcat. Et hic est intellectus, quem sequitur gl. qui repugnat quo ad intellectum secundi casus verbum, cōtrahuntur, quia velle videtur, q̄ tunc esset alter tñ in minori ætate. Ideo gl. exponit in verbo, contrahuntur. Secūdus est intellectus in illo versū. si vero. vt loquatur quando tempore cōtractus vnus erat maior alteri infra ætatē. Et sic est differētia inter istum & tertium casum, quia hic loquitur qnando reclamat minor: ibi quando maior reclamat, quilibet est ergo bo-
4 nus. ¶†Secundo cū gl. obuiat: ga non vr̄ in solutione sponsalium semper exigēdum ecclesiæ iudiciū. x̄. ti. proxi. si inter. sponsa. duo. c. j. Sol. nisi superueniat maius vinculū dissolū quod est fortius semper in sponsalibus dissoluendis exigit consensus ecclesiæ superueniēte maiori vinculo. No. vt in contrario hęc verba quando sponsalia sunt valida: alias si sint invalida, bene dissolui possunt absque ecclesiæ iūdicio. Sic loquitur in c. ex literis. Quod gl. hic signat pro contrario: & sicluit. ¶†Tertio obuiat huic decreta. q̄ dicit q̄ sponsalia non pos
5 sunt dissolui minori ætate durante. ĵ. eo. præterea, & c. requisiuit. x̄. tit. primo. vbi patet quod sponsalia dissoluuntur ab ecclesia ab vtroq;, vel altero volente. Huius timore gl. ingredit dubium, an sponsalia dissolui possunt. Et arguit quod sic per hic decre. & per c. ex literis. & c. sicut. x̄. titu. primo. Quia hic tamen maior ętate superueniente dissoluuntur, per dictum c. ꝑterea. & c. requisiuit. Dicit gl. quod quandoq; sponsalia sunt ꝑtracta a minoribus: & agitur de dissolutione sponsaliū in minori ętate: & seruanda est hæc decre. quia nūquā dissolui possunt durante minori ętate. Quandoq; sponsalia sunt cōtracta à minoribus: & agit de dissolutione, eis supuenientibus ad minorē ętatē: & tunc aut nō sunt iurata, & dissolui possint. Aut sunt iurata: & tūc si iurātes sunt minores, & sunt doli capaces, & tunc ga ętas illa pena est piurijs, & possunt obligari iuro: dicit idem q̄ statim dicā. In maioribus aūt si contracta sunt ipsalia, & non iurata, aut ambo concordāte voluntate voluntates scedere, & possunt, vt in d.c. ꝑterea. x̄. tit. j. Aut alter tñ, & si nō best causa, possunt dissoluere, & si nō subest causa, nō possunt, vt d.c. requisiuit, & c. ex literis. Dictū est Pe. & Abb. ponūt hic longam distinctionē de hac mā, quā Host. in parte impugnat, & ponit suā, colligendo, q̄ necessaria sunt. Quandoq; agit de effectu sponsaliorū, q̄ sunt contracta a parentibus: & seruanda hēs in c. j. eo. ti. li. 6. & quod dixi in c. ĵ. x̄. eo. ti. Quandoq; ipsalia sunt cōtracta ab ipsis, & tūc aut sunt cōtracta in minori ętate, & nō distincte: aut sint iurata, vel nō, licet gl. faciat dr̄ia & Pe. & Abb. Quia nō est ab ecclesia in hoc dr̄ia facienda. a. q. 5. iuꝛ. de pac. c. j. & de arbi. p̄ tuas. Dic q̄ aut maiores volūt dissoluere ambo voluntarie, & possunt, ga habent conditionem si ambo durauerint in illa volūtate, vt in d.c. ꝑterea. Aut alterū tantum altero inuito, & tunc dic q̄ aut subest causa, & dissolui possunt. de iureiurā. quemadmodū. Et q̄ dicatur iusta causa, relinquitur arbitrio iudicantis, vt dixi in c. requisiuit. Aut nō subest cā, tunc aut ex spōsalibus nō timeē scandalū, & ꝑpelluntur ꝑtrahere, vt in d.c. ex lr̄is. & c. sicut. Et hæc est veritas. Si aūt sponsalia fuerunt contracta in minori ętate, vtroq; vel altero existente, & tunc seruandū quod hic dr̄. Aut ꝑtracta sunt in infantili ętate, & semp possunt dissolui, ga nulla sunt. vt x̄. ea. accesit. & c. literas. Aut sunt ꝑtracta post infantilem ętatem, & tunc aut petitur dissolutoria ab altero vel vtroq; durante minori ętate, & nō possunt dissolui, vt hic. Primo respondeo, Aut petitur dissolutio vtroq; facto maiore, & nisi alter ꝑsenserit, dissolui possunt ad petitionem vtriusq; eo casu, dixi x̄. per maiores dissolui posse. Doc. hic sentiunt quod imo sine cā dissolui possunt. Et p̄ eā sufficit quod sint ꝑtracta in minori ętate. qđ credo, nisi tempore contractus sint doli capaces, vel

perstite.

persiterint in cõsensu vsq; ad doli capacitatẽ. Et sic põt saluari gl. Quia tunc per assensum ad maiorẽ ætatẽ resilire nõ pñt, nisi cã subsistente. Cã autem, quare possunt dissolui, est, ꝙ licet sponsalia vinculum inijciant, illud vinculum non est cum firmitate submissum, cum illa ætate non capiant coniugalem cõsensum, vel dissensum, vt ī c. seq. & hoc tenet Host. in summa, de ti. §. quid iuris. circa prin. Nec obuiat, ꝙ sponsalia teneãtur in septennio: ergo datur vinculum, & sic dissolui non dẽnt sicca: qa non est tantæ efficaciæ, quantæ est vinculum, qđ ꝺ̃hiẽ pubere: quia pubes maturioris est cõsilij, & ætas impuberis quicquid videt, & c. C. de fal. mo. l. j. ad fi. fm Hosti. Quandoq; sponsalia sunt ꝺ̃cta de ambobus in puerili ætate post infantiã ante ætatem nubilem, & alter prius peruenit ad legitimam ętatem, & tunc ꝑ minorem durante pupillari ætate non põt peti separatio, ꝑ eum autem posteà factum maiorem põt, ꝙ peruenerit ad maiorem ætatem prius põt peti separatio durante maiore ætate alterius, si etiam alter peruenerit ad maiorẽ. Omnibus casibus, in quib. dixi s. ꝑ maiores dissolui posse, tu dic vt dixi s. proximo membro. Quando spõsalia sunt ꝺ̃cta a duobus, altero minore, altero maiore ætate nubili, & tũc ꝓcedit finis, ad petitionẽ minoris dissolui nõ possunt durãte minori ętate, ad petitionẽ maioris, dicit tex. ꝙ dissolui nõ pñt, hoc ergo cre do verum, ꝙ dissolui nõ pñt spõsalia ꝺ̃cta ꝑ maiores ambos, vt dixi s. qñ cã subest, vel scandalum: qa tũc hic dissolui possunt: qa non est dare fortius vinculum q̃ esset, si ambo essent in pari ll, vel puerili ætate, & hoc ẽt sentit hic Hosti. vbi aũt reclamatio est necessaria ad ipsa dissoluenda, dẽt fieri corã eꝑ, vel suo vicario, vt hic, s. de reg. c. 2. de frig. c. j. Ipsis deficientib. fiat corã presbyteris, & alijs honestis pſonis, arg. s. de of. ord. pastoralis. Hæc vera, nisi intercedat carnalis copula, vel aliter mſimonium præsumptum ĩdicaẽ, vt no. s. c. puberis. & in c. is, q. de spõ. Gl. vltima ingredi ẽ vnam viam brocardicam, de qua non me impediam, nisi prout est necessarium ad meum ꝓpositum. Et oppo. ꝺ̃ vltimam partem, ꝙ posit ꝺ̃uenire maior ętate: qa qđ semel approbo, possum reprobare, vt l. vt gradatim, §. reproba ri, ff. de mu. & hono. So. hoc spãle est ibi in medico, q ꝓp interesse publicum potest reprobari approbatus ꝓp sanitatem hominis, si reperiatur ignorans. ad hoc, l. sed & reprobari, ff. de ex cusat. tu. Ibi Bar. dicit idem in Doct. iuris. rña est pro decr. pro qua gl. alle. multa iura. Primò ex eo glo. obuiat, qa non vꝝ ꝙ in pius debeat teneri maior minori, q̃ minor maiori, & sic ad voluntatem alterius tantùm etiam maior, vel minor, posset separare matrimonium: quia ꝺ̃ctus non dẽt claudicare. ff. de arb. l. si cum dies, §. sed & si interpellatur. Sol. spãle est in ꝺ̃ctu cũ minore, & cum ecclesia, vt quia ꝺ̃ctus claudicet, vt hic, & de electio. c. nosti. Instit. de autho. tut. §. j. ff. de act. emp. l. nihil, §. si a pupillo. dicit tamen gl. ꝙ maior non compellitur stare ex viribus matrimonij: qa matrimonium non potest cõstare, nisi ex vtraq; parte sit vinculũ: qa est obligatio mutua indiuidua. de con. appo. c. fi. s. ti. proxi. tua. Sed compellit hic maior ad ꝺ̃ctũ non ex vi vinculi sponsaliorum, sed obligationis ad ꝺ̃hendũ: ꝓp quod dicit, ꝙ si hic maior cum alio cõtraheret, valeret matrimonium. & benedicit, quia illa promissio esset soluta. Illa tamen ex causa posset petere solutionem, vt dixi, &c.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia contrahentes impuberes, ante pubertatem separari non debent.*
2 *Matrimoniale vinculũ nullũ ex sponsalib. inter inhabiles ætate, qd operet.*
3 *Sponsalia contracta altero habili, & altero inhabili ætate existente, possunt dissolui altero veniente ad maiorem ætatem. 5.*
4 *Matrimonium quare non valet cum ætate inhabilibus.*
6 *Matrimonium contractum per verba de præsenti cum inhabilibus ætate valet vt sponsalia de futuro.*

CAP. VIII.

1 NObis. ¶†Impuberes spõsalia ꝺ̃hẽtes ante pubertatem separari nõ debẽt. Primò ponit exemplũ. Scdò rñdet ibi, adde. ¶†No. j. ꝙ licet ex
2 sponsalibus inter inhabiles ætate nullum dẽt vinculum matrimoniale, surgit tamen obligatio sponsalium, q̃ non dissoluitur ad instantiam alterius ꝺ̃hentium, vel etiam vtriusq; ante q̃ perueniat ad legitimã ætatem, & procedit siue spõ
3 saliaꝰ inter non habiles ambos ꝺ̃cta sint, siue altero habili, & altero inhabili ætate existente. ¶†Et no. ꝙ sponsalia ꝺ̃cta altero habili, & altero inhabili ætate existente, possunt dissolui altero veniẽte ad maiorem ætatem & ad petitionẽ vtriusq;. ¶No. ꝙ hæc vera sunt, nisi ante ætatẽ spõsalia illa ꝺ̃firmẽt copula, & sic copula ꝺ̃firmet spõsalia de futuro verè, & facit trãsire in matrimonium. de spons. is qui. & sponsalia de futuro interpretatur, vt hic, & illa præueniens ætatẽ perficit matrimonium. Videtur ergo, ꝙ solum signum potentiæ coeundi, & cessante ætate perficiat matrimonium. de quo dixi supra eodem, puberes.
4 ¶No. causam, quare non valet matrimonium cum inhabilibus ætate: quia dato ꝙ tales habeant consensum, nõ habẽt cõiugalem consensum, & non consentiunt, nec dissentiunt matrimonio, & sic nec legitimũ habent ad illud ꝺ̃hendũ consensum. ¶No. ꝙ matrimonium nullum impediente ætate confirmatur superueniente causa confirmante, & exigit alia q̃ simpliciter transcursus temporis. †Primò obuiat decr. quia superflua vꝝ per præcedentem, vbi est idem casus. dic ꝙ non superfluit: quia addit in duobus. Primò in eo, qđ dicit hic de confirmatione per copulam. Secundò in eo, qđ dicit, ꝙ tale mſimonium ꝺ̃ctum adueniente pubertate, vt nullum, eget confirmatione, quod non fuerat ibi dictum. Secundò obuiat, qa dicit litera, ꝙ adueniente ætate separari dẽt matrimonium, qđ nõ ẽ, separari non potest. j. eo. ad dissoluendum. hic non est mſimonium impediente ætate, igitur, & c. So. Dic, ꝙ separanꝫ spõsalia, & impedit matrimoniũ, & vtriq; dabit licentia cum alte-
6 ro ꝺ̃hendi, j. eo. attestationes. ¶†Op. ꝙ non arctentur isti ad ꝑmanendum coniuncti ẽt durante pupillari ætate: qa mſimonium impediente ætate non hẽt vinculum matrimonij: ergo nec sponsaliorum: qa si non valet, qđ ago vt ago, nec vt põt. de of. dele. cum super. So. huius timore gl. j. intelligit hanc decre. & præcedentem, ꝙ loquatur de sponsalib. de futuro. Ideo exponit matrimonium, s. futurum. quasi per hoc sentiat, ꝙ nõ valerent compelli, si matrimonium esset de præsenti: quasi ibi nullum subesset vinculum. Gl. 2. per modum quæstionis ponit veritatẽ. Et de quæstione casus est in decr. vnica, lib. 6. vers. idẽ quoque. Et veritas est, ꝙ mſimonium de præsenti inter inhabiles ætate, licet non valeat matrimoniũ, valet vt spõsalia de futuro. Et dicunt sponsalia ex mente interpretata, & ꝑ tãto induc unt vinculum sponsaliorum, licet non matrimonij, quorum sponsaliorum vi compelluntur persistere, donec habeant plenam ætatem ad cognoscendum mſimonium, vt sicut in ꝺ̃hendo non habent plenã ætatem, ita nec in dissoluẽdo, & superueniente maiori ætate. aut tacitè, vel exꝑsè ꝺ̃firmãt, & valet mſimonium, & debent ꝑpetuò stare iuncti. aut expresè dissentiũt & soluiꝫ, sic dẽt intelligi hic, & sic determinat j. cod. c. j. lib. 6. Non obst. brocardica via illa, si non valet, &c. Quia non procedit, quando peccatum est in cã efficiente, vt plenè dixi in d. c. cũ sup. & est casus de appel. ex ĩsinuatiõe. vt hic, & ī d. c. j. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Minores apti ad mſimoniũ ex contractu oblig. nt, nisi violẽtia intercedat.*
2 *Matrimonium contrahendi habilitas datur, data potentia coeundi proximitate ætatis.*
3 *Matrimoniũ reddit nullũ metus, et violẽtia, tanq̃ tollẽs libertatẽ cõsensus.*
4 *Consensus matrimonialis subsequens violentiam, purgat vitium metus, & violentiæ.*
6 *Ad matrimonium ratificandum qualis consensus exigatur.*

CAP IX.

1 DE illis. el 2. † Minores apti ad mſimonium ex ꝺ̃ctu obligantur, nisi violentia intercedat. h. d. In prima decisa consultatio. In secunda rñsio. secunda ibi, cum respondemus. Tex. ibi, malitia. id
2 est, rigor, vel realis potentia ad coeũdum. ¶†No. primò, ꝙ data potẽtia coeundi cum proximitate ætatis datur habilitas ꝺ̃hendi matrimonium, licet non detur ætatis complementum ad matrimonium perficiendum, tenet matrimonium cum minore ꝺ̃ctum. Et sic videntur tantum duo copulatiue exigi, propinquitas ætatis, & potentia coeundi. Et no. quãdo malitia dicatur supplere ætatem in potentia contrahendi, quando non
3 obstante ætate datur potentia coeundi. ¶†No. secundò, quòd metus & violentia tanquam tollens libertatem consensus reddit matrimonium nullum in quacunque ætate contractum.
4 ¶†No. tertiò, ꝙ consensus matrimonialis subsequens violentiam, purgat vitium metus & violentiæ, & cũ hoc validat matrimonium meticulosè contractum. ¶† Obuiat primò, quia
5 videtur quòd sola potentia coeundi absque proximitate ætatis concludat matrimonium. s. eod. c. puberes. Solu. si est proximitas ætatis, & potẽtia coeũdi, quæ apparet ex actuali copula, matrimonium est indubitanter: quia malitia suppleuit ætatem. Et sic loquitur, nisi si adest actualis copula absq; proximitate ætatis, dummodo sit vltra septimum, inducit matrimonium, vt dixi. Nec obstat hoc: quia hic exigit proximitatem ætatis, nisi ad præsumendum potentiam, si hoc aliter habeatur, non exigitur si adest potentia coeundi solùm cum propinquitate ætatis, nec interceſsit actualis copula. dicunt hic alig ꝙ est matrimonium, vt hic, & hoc tenuit Gof. Hos. nõ placet. Exiguntur. n. duo esse in propinquo ætati, s. potentia coeundi, & copula actualis. Vnde quod dicit litera, sint ita proximi ætate, ꝙ poterunt coniungi, subaudi, & ita factum esse probetur. Nam hoc aliter constare, vel præsumi non potest, fm eum. Et si dicas, pubertas solet præueniri, s. eo. puberes. ita & tardari. Innoc. & Abbas tenent primum, & eius opinio vera est, j. cap. fin. & cod. ti. c. j. lib. 6. Et hæc est veritas, si probari poterit.

Et potest probari, vt dicit gl. in d.c. vno. si non apparet, ꝙ ipsa est cognita ab illo, & ille cognouit alias. Certe cum istis valet matrimonium, hoc teneas: hæc procedũt ī matrimonio. An in religionis ingressũ malitia suppleat ætatem: sed veritas est ī
9 oppositum, s. ꝙ non. de regular. c. j. lib. 6. ¶†Quæro, qualis cõsensus exigitur ad ratificandum matrimonium ꝺctum per metum? Dic, ꝙ sufficiat tacitus, vel expressus ad probandum matrimonium meticulosum, vt si habuerit int scienter, illa talis violentia transit in consensum. Idem si subsequatur carnalis copula. j. de eo, qui duxit in matrim. significauit.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non facit contractus ante pubertatem, etiam cum nisu copulæ carnalis, secus si sint proximi pubertati. nu. 7.*
2 *Nisus copulæ carnalis cum matrimonij contractu inter illegitimos ætate non perficit matrimonium, nisi duo concurrant, videlicet ipse nisus, & proximitas pubertatis. nu. 7.*
3 *Matrimonium contrahenti in ætate illegitima consulitur, ꝙ superueniente ætate legitima recedat à proposito matrimoniali.*
4 *Actione rei vendicationis potest alter coniugum agere ad alterum vendicandum ratione iuris matrimonialis.*
5 *Iuramentum purgationis defertur reo in causa matrimoniali ad tollendũ omnem suspicionem actore non plenè probante. & nu. 12.*
6 *Testes admittuntur post publicationem in causa matrimoniali. & nu. 10.*
8 *Mulieri attestanti se virginem contra matrimonium creditur, marito non asserente copulam.*
Super matrimonij dissolutione si voluntariè ambo coniuges concordent, & coram iudice de ea agatur, neutri creditur.
9 *In matrimoniali causa non creditur mulieri se virginem asserenti, sed viro, qui copulam asserit.*
11 *Publicatis attestationibus testes admittuntur in causa matrimoniali.*
12 *Consensus superueniens cum proximitate pubertatis perficit matrimoniũ contractum in ætate illegitima.*
13 *In ætate legitima quando quis dicatur proximus.*

CAP. X.

1 ATtestationes. ¶†Contractus ante pubertatem, etiam cum nisu carnalis copulæ non facit mr̃imonium. h. d. secundũ gl. & est cõmunis diuisio, secunda ibi, Cõsultationi.
2 ¶†No. primò, ꝙ nisus copulæ cum ꝺctu mr̃imonij inter illegitimos ætate non perficit mr̃imonium, nisi duo ꝙcurrant, ꝙ nisus intercedat, & ꝙ sint ꝓximi pubertati, vel saltẽ post nisum
3 copulæ ꝙsenserit mr̃imoniaꝝ ꝛ̃ppe finem pubertatis. ¶†No. ij. ꝙsiliũ ꝺhentis in ætate legitima, si vult impedire ꝙsolidationẽ seu ꝙfirmationem mr̃imonij, ꝙ statim superueniẽte ætate legi
4 tima recedat. ¶†No. iij. ꝙ rõne iuris mr̃imonialis ꝺctus potest vxor virum vendicare. de quo dixi s̃. tit. j. c. j. ¶No. iiij. ꝙ ꝙsensus mr̃imonialis cum ꝓximitate pubertatis ꝑficit mr̃imoniũ, & ꝙfirmat aliàs inualidum impediente ætate, si ꝙsensus super-
5 ueniat post nisum copulæ. ¶†No. v. ꝙ actore plenè nõ probante ad tollendum oẽm suspicionem in cã mr̃imoniali, defertur iurm purgationis reo, licet iurm necessitat ad supplendam necessitatem ꝓbandi in tali casu non deferaꝝ, vt dixi de iureiu. c. fi. ¶No. vltimò practicam snĩæ diffinitiuæ ꝺ mulierem peten-
6 tem virum ea mr̃imonium non probante. ¶†No. ꝙ attestationib. publicatis ī cã mr̃imoniali admittunt̃ testes, maximè sup nouis articulis. ad qđ, s̃. d testib. series. ¶No. ꝙ mulieri attestãti ꝺmr̃imonium credit̃, qñ eius confessio ꝺdicit intẽtioni: quia intendit mr̃imonium. ¶No. ẽt de dictione, circa, ad illud qđ di
7 xi s̃. c. continebaꝝ. Plura obuiãt decre. ¶†Primò obuiat, ga vr̃ ꝙ nisus ad copulã nihil operaꝝ, s̃. ti. j. c. fi. vbi solus nisus ꝑficit mr̃imoniũ, & ꝙ hic nihil operaꝝ, hoc est falsum: ga nisus nihil operaꝝ: iam hic nõ dẽret esse mr̃imonium ex ꝙsensu ante legitimã ętatẽ, vt dixi s̃. c. puberes. Dic ergo, ꝙ aut mulier est ꝓtẽta ꝺcto mr̃imonio de præsenti ante proximitatẽ pubertatis, & non inducit̃ mr̃imoniũ, vt ibi, alio nõ interueniẽte. Aut est tẽtata in ipsa proximitate ætatis, & talis tentatus inducit matrimonium, ex quo præcesserunt ꝙsponsalia de præsenti. Et sic loquit̃ hic ſm Hoſ. exigitur tñ propinquitas ætatis per tres dies, arg. j. de reg. ad nostram. Idem sentit s̃. eo. continebaꝝ. Aut est tentata ante proximitatem ætatis, & postea in ipsa proximitate ætatis interceſsit consensus mr̃imonialis, & hic vr̃ casus, ga ille consensus, iuncto tentatu præcedente, inducit matrimonium: ga actus præcedens declarat ꝙ in proximitate ætatis malitia supplet ætatẽ. Quandoq; præcedentib. sponsalibus de futuro solus tentatus interceſsit, & hic non facit mr̃imoniũ, ga diutius est sponsalia de futuro trãsferre ad mr̃imonium, q̃ matrimonium transferre ad validitatẽ, vt confirmeꝝ: sed est dubium qualis exigatur consensus, vt ratificetur mr̃imoniũ ꝺctũ in ætate non proxima pubertati cum nisu copulæ? Inn. dicit, ꝙ cõsensus ꝑ factũ nisus ad copulã ratificat, siue intercedat post pupillarẽ ætatẽ, siue intercedat in ipsa ꝓximitate pubertatis. Itẽ sufficit ꝙsensus expſſus, & hoc planũ est. Dicit aũt nõ sufficere tacitũ, vt si osculatus est, vel cohabitauit illi. Hoſ. dicit hic sufficere, & bene. eo. ti. c. j. §. denique. lib. 6. Primũ placet in cõsensu ante pubertatem: secundum in cõsensu post pubertatẽ.
8 ¶†Secundò obuiat, ga non est credendum mulieri asserenti se virginem euasisse ꝺ matrimonium. de eo q cog. cõsang. vxo. suæ, super eo. Sol. dicit gl. ꝙ si coniuges voluntariè cõficẽtur ambobus cõcordantib. super dissolutione matrimonij, eis nõ credatur: si non consonant in dissolutione, tũc statim pro matrimonio creditur si aliquid ꝙfiteanṫ ꝺ: ga non est verisimile q falsum ꝺ se cõfiteatur, vt hic. Hoſ. dicit ꝙ iudicis arbitrio relinquit an tale sit cõmittendum, an credendũ, ẽt dato ꝙ ꝙfiteanṫ ꝺ se: ga põt esse ꝙ fingeret vt confiteri posset, & sic mr̃imoniũ dissolui põ t. Ideo si iudex oĩno certus est, ꝙ mulier, vel cõtens ꝺ matrimoniũ appetit mr̃imonium, sibi credi põt cũ alijs coniecturis, vt hic, & 35. q. 6. si duo. Sed si dubitat in aliquo, cõsuluit Hoſt. ꝙ nõ de facili ad snĩam prorũpat. de sen. & re iud. c. fi. de testi. licet ex quadam. & mulierẽ in spici faciat. vide de probat. causam. Et de omnib. circunstantijs ex officio ẽt partibus inuitis. s̃. ti. j. sicut. Sed an põt mulier mutare confessionẽ & dicere ꝙ eam cognouit? dic ꝙ sic, de confes. c. fi. Maximè, q nec firmiter hoc asserebat. Et dicũt Doct. ꝙ ẽt apud acta incõtinenti posset reuocari, qñ cõfitentur partes de eo, qđ oĩno nõ põt esse sibi certum, & præsumit̃ nõ posse esse sibi certũ, & cõfitentur indeliberatè, tales cõfessiones possunt reuocare apud acta, & sic alio nõ docto de errore, qđ est bene notandũ. allega cum cãm. de appel. Aliàs si deliberatè pũt reuocare, pbãdo errorẽ & oppositũ, & ante snĩam, & post, cũ tales snĩæ nõ trãseant in rem iudicatã. de re iud. lator. Nõ. n. puellæ bene capiũt semper, qñ sunt cognitæ. & vide gl. j. de diuor. ex lr̃is. Dic ꝙ illa facit calore iracundiæ põt reuocari. qđ no. de iureiur. cum positionibus. Cõsuluit tũ Ho. ꝙ cum interim sit timor, ne lier faciat se corrumpi ab alio, & posteà ex aspectu ostendat corruptã, & ꝓ hoc & alia, ꝙ eps faciat ipsam cautè custodiri
9 & poni in tuto, & loco honesto. s̃. de spõs. cũ locũ. ¶†Tertio in n. gl. ciusdẽ obuiat, ꝙ sup copula vr̃ standũ assertioni viri, patet in c. cõtinebaꝝ, s̃. eo. Sol. ꝺriũ loquitur, qñ maritus asse-
10 rit copulã: hic nõ asserebat, vt ibi dixi. ¶†Quarto cum seq. gl. obuiat: ga publicatis attestationibus, &c. s̃. de testi. fraternitatis. Sol. nõ obuiat: ga hic erat alius articulus à primo. Nam primò, ꝓbat nisus, & ꝺctus mr̃imonij. Hic vult ꝓbare consensum prius ratificantẽ nisum. Hoc nõ placet Hoſt. ga hic nõ erat ide articulus: ga primo dicebat ꝺctum mr̃imoniũ: mõ idem dicit, sed est alius ꝓbandi modus: ga supra probauit cõsensum mr̃imonij ꝓ modum ꝺctus. Hic vult ꝓbare cõsensum mr̃imonij ꝓ modum ratificationis. Et sic vr̃, ꝙ vbi nõ variaṫ articulus in substantia, variaṫ tñ modus facti. Ad idem cõcludendũ possit produci testes super eisdẽ articulis, qđ bene no. amplius in tit. de testi. vbi tũ clamaṫ de isto mõ audistis tale verbũ, non placet tñ hoc Hoſt. Quia posset timeri fortius corruptio in probando mõ consentiendi ratificandi: ga videndo ꝙ non potuit ꝓbare primo ꝙ ꝓ viã consensus principalis ꝺhẽdo, sicut qñ in facto, & in effectu est idem articulus: speciale est ergo in mr̃imonio. de testi. series. in quo nõ, ꝓcedit scẽa rigorẽ. ¶†Quinto
11 obuiat, qđ vr̃ velle, ga nõ, ꝓbetur cõsensus mr̃imonij ratificati, ꝙ ī hac ĩitãtia posset fieri snĩa. Nã deduxit mr̃imoniũ ex ꝺctu & sup eo cõtestatus est litem: ergo licet, ꝓbet mr̃imoniũ ex consensu posteà ratificãte, nõ dẽt seq snĩa: ga sup hoc nõ est lis contesta. Sol. dicit Hoſt. ꝙ ex quo agit̃ de periculo aĩarũ, nõ est inicioſa ſubtilitas attendenda. Et ꝓ hoc patet reſpõſio ad illud qđ est dictũ de publicatione: ga illa nõ obstat vt rigoroſa ꝛ̃ ratiõs veritati, ſm Hoſ. ga aĩa cũctis rebus, &c. 12. q. 2. ꝺcipimus. Posset ẽt de rigore saluari snĩa, intelligẽdo qñ egit simpliciter in mr̃imonio, de quo determinando factũ in libello. Vnde sufficit probare ipsum vel ex consensu, vel ꝓ ratificationẽ. posset etiam intelligi ꝙ dato ẽt ꝙ ꝺctus spãliter esset deductus, tñ põt extare ratificatione seq snĩa: ga cõsensus ratificãs trahitur ad idẽ consensus. sed hoc nõ placet: ga principiũ erat inhibitũ ꝓ ętate. ff. de Sena. l. Paulus. ¶Sextò obuiat, ga nõ vr̃ ꝙ ꝙsensus antetatem ꝑficiat mr̃imoniũ. s̃. c. puberes. Soluit gl. ꝙ intelligẽdo est, ꝙñ iuuenis tpe secũdi ꝙsensus erat viripotẽs, & sic malitia
12 supplebit ætatem. Aliàs nõ esset mr̃imoniũ, ẽt ſ ꝓpleuisset ætatẽ. hoc vltimũ falsum est, vt dictũ est in d.c. puberes. Primò dirimere. dic ergo ꝙ hic nisus ad copulã fuit ille, q habuit plemere malitiã. ¶†Septimò obuiat decre. ga nõ vr̃ deferendum iuramẽto reo, ex quo actor nõ ꝓbauit, vt patet 6. q. vlt. ca. accusator. c. fi. itẽ ga talib. vt habili nõ ferr̃ iuramẽ, de iureiur. c. fi. So. dicit gl. sup verbo, iuro. deferr̃ hic, ga ꝓsumptio erat ꝓ mulierc: & ga possibile erat ga asserit, & postea timore iuri contrabatur veritatẽ. Dic ad totũ, ꝙ speciale est in mr̃imonio, vt dato ꝙ actor nihil probet, tamen propter suspitionem oportet vt in tali sacro incedatur via clara, super hoc debeat iurari, vt dixi s̃. c. attestationes. Et ga dixi oĩno in talibus curare ẽt iu-

dex

dex vt veritas sibi innotescat pp periculū iurī, & si reus renuit iurare, adiudicabitur mulieri, arg. de iureiu. c. fi. Et si transeat ad secunda vota, distringetur vt reuertatur ad primam. s. tit. j. fi inter. & c. is qui. in fi. glo. dicit in defectum probationis pōt deferri iurm, quid si ante ꝓxisset, posteà defertur iurm secūdū metas huius decr. an tunc separet à secunda, si iurat de copula & consensu. Hosti. non soluit. quia dubium est dicere ꝙ hanc decr. præsumptuosum esset etiam velle ꝓiudicare secundò ocessione iurī nunc præstiti, aliter non probato primo, non esset rutum. Credo ꝙ abstinere tunc deberet à declaratione iurī, si ñ aliter non probaret secundū, non ꝓ hanc solā præsumptionem destitueretur. ¶†Quæro, qñ dicatur ꝓximus ætate? gl. dicit qñ distat fortè per sex menses. Idem dicit gl. s. c. ꝓtinebat. In ꝓrium arguit, 21. q. 2. illud. vbi dicitur, ꝙ annus ceptus non hꝫ pro completo. dic vt no. gl. de rꝛa. ad nostram. in glo. 2. & s. de elec. cum in cunctis. Hic agitur de fauore: ideo hꝫ pro completo, ibi de odio. Host. hic & s. c. continebatur. dicit ꝙ proximus dr, qui distat à fine per tres dies. per decre. ad nostram, de regula. Hoc relinquo arbitrio iudicantis, consideratis personis ex quo ius non determinat, vt in c. de causis, de offi. deleg.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia si maior inuitus contrahat cum minore, non tenetur illum expectare donec venerit ad ætatem adultam. & nu. 8.*
2 *Metus vt dissoluat matrimonium contractum copula etiā carnali consummatum, oportet ꝙ instet toto tempore. & nu. 7.*
3 *Matrimonium etiam in pupillari ætate contractum confirmat carnalis copula, nisi metus in actu copulæ interuenerit.*
4 *Sponsalibus contractis cum pubere & impubere, cessante metu cogitur puber impuberem expectare.*
5 *Responso fieri debet secundum ea, quæ proponuntur.*
6 *Ad impulum tentatus, & accessus ad mulierem causa carnaliter cognoscendi inducit sponsalia, & accessus ad mulierem causa carnaliter cognoscendi ratificat matrimonium de præsenti, & nu. seq.*
9 *Ad diuisionem hæreditatis minor non prouocat maiorem.*

CAP. XI.

EX literis. ¶†Si maior inuitus ꝫhat spōsalia cū minore, non tenetur illum expectare donec veniat ad ætatem adultam. h. d. Et ponitur cōis diuisio. secunda ibi, cum autem. ¶No. primò, ꝙ ex sponsalibus cū impubere viro, & pubere ꝙctis ea esset tra ducta inuita, nō compellitur impubes ēt durante minori ætatem sponsalib. perseuerare, sed pōt liberè discedere, & ei ab ecclesia danda est licentia, & sic metus in spōsalibus impedit effectum obligationis, ob quam durante in minori ætate puella astringitur ad perseuerandum in contractu, & sic limitat c. à nobis, & c. præcedens, s. eo. ti. ¶†No. secundò, ꝙ vt quis non astringatur sponsalib. meticulosè ꝙctis puella traducta exigit quod instet metus toto tēpore, quo viro cohabitat, alias si cohabitatio esset voluntaria ex tempore cohabitationis volūtarie validarentur sponsalia, ex vi ipsorum compellētur ad pseuerantiam ꝙctus vsq; ad maiorem ætatem. Et no. cautelam, vt tiò, ꝙ carnalis copula ꝙfirmat mꝫimoniū, ēt in pupillari ætate ꝙ duplicem defectum, ꝙ metum, & defectum libertatis volūtatis, pp metum & ꝙ defectum ætatis. Et sic vī ꝙ instante ēt metu copula extorta perficiat mꝫimonium. & facit pro opi. Host. de quo dictum est c. is qui. s. ti. j. Aliàs absurdum esset ꝙ puella traducta inuita & cognita non esset vxor eius ipsa volente, credo ꝙ ipsa non sit vxor, si probet metus in copula extorquē da in præiudicium mulieris: sed ea volente sic. Sic intelligo dictum Host. per iam dicta in dubio, intercedente copula illa ꝓsumitur volūtaria, vt dicit hic gl. qđ no. ¶†No. quartò, ꝙ ꝙctis sponsalib. cū pubere & impubere, cessante metu cogit pubes impuberem expectare. ad hoc, s. c. de illis. ¶†No. modum respondendi Scuolę sedm ea, q̄ ꝓposita sunt. ff. de libe. leg. l. Autelius. sicut s. eo. tua, q cle. vel vo. c. fi. ¶†No. vltimò ꝙ accessus ad mulierem cā carnaliꝛ cognoscendi, & sic tentatus ad copulā inducit sponsalia & ratificat mꝫimoniū. ¶Tria obuiant. Primum, ꝙ tentatus sine copula non perficit mꝫimonium, de hon. c. j. Pōt dupliciter intelligi. Primò, ꝙ accessit carnaliꝛ ad eam, & habuit copulam, & ex hac ratificat mꝫimoniū sine dubio. Secundò obuiat, ꝙ accessit carnaliꝛ ad eam tentādo, & discit hic tentatus cum ꝓxima ætate bene inducit mꝫimoniū præmptum, nisi ipsa iuraret ꝙ in eum non consensit. s. c. ꝓxima fi. Secus si esset sponsa de futuro: quia tunc conatus sine effectu non induceret sponsalia de præsenti, vt in d. c. fi. & dixi s. c. prox. a nobis. ¶Tertiò obuiat, qa dr hic ꝙ potius volūtate parentum q̄ sua: ergo & sua si comparatiuum stat propriè, qa supponit positiuū, & sic dēt valere spōsalia. gl. dicit ꝙ potius stat electiuè. ¶†Quartò obuiat, qa ex quo tanto tpe cohabitauit viro, sponsalia de futuro videntur ratificata. s. ti. prox. c. ad id, qđ. So. ītelligę ꝙ ꝓtinuè durauit metus, aliàs ratificata fuissent, & seruandum esset qđ dr s. ca. de illis. ¶†Quintò obuiat decr. de illis, & c. à nobis. vbi maior prouocās non audit durāte minori ætate, sed tenetur illum expectare: hic maior prouocat & non tenetur illum expectare. dic, quando sponsalia sunt ꝙcta a duobus impuberib. altero prius facto maiore, ꝙ aut spōsalia sunt ꝙcta metu, nec aliter sunt ratificata, & pōt factus maior illa reuocare, nec tenet minorem expectare: aut non intercessit metus, & tunc vī hic tex. a ꝓrio, quia maior tenetur expectare minorem, nec potest transire ad alia vota, donec illa maior facta sit. Host. dicit, & tenet in c. de illis, s. eod. quod aut hic factus maior reclamat statim cum factus est maior, & auditur, & potest separari etiam non expectata minore, quia statim ratificat. aut non reclamat, & dicit ꝙ deuoluitur ius disponendi ad minorem. istud placeret, quando inuicem cohabitarēt: quia tunc si maior factus non reclamaret vnde deuoluere tur potestas ad minorem: quia ex tunc ratificaret sponsalia cohabitando. Sed quando discessit, non video quod eo ꝙ factus maior si statim non reclamat, ꝙ surgat aliqua approbatio spōsaliorum ab eo, vt maiore, quin posset quando vult liberè discere: aliàs oporteret te tenere ꝙ primò perueniens ad ætatē non posset prouocare donec minor sit: aliàs vel te oportet tenere ꝙ hic valet arg. a contrario, & quod idem esset hic etiam. & dato ꝙ non foret metus, & rationabile videtur. causa enim, quare non potest prouocare ad separationem est, quia nō sentit quid est matrimonium minor, vt s. c. à nobis. Sed si quis factus est maior, seu in ipso adest matrimonium: ergo prouocare potest.† Et sic videmus, ꝙ ad diuisionem hæreditatis minor non prouocat maiorem, sed prouocat maior minorem. ff. de re. eorum, qui sub tu. vel cu. sunt. l. j. §. si communis. & l. penult. C. de præd. mi. vèl dic, & verius, ꝙ hæc mulier cohabitauit vsque ad maiorem ætatem, & ideo ipsa si non fuisset metus, quia ex cohabitatione ratificasset spōsalia, non posset prouocare ad diuisionem non exprimi contractus robore, sed qa maior facta tacitè ratificasse censetur, & hæc est veritas, & sic opin. Hostien. verior est, &c.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem post septennium conualescunt. & nu. 12.*
2 *Discretus esse præsumitur, qui ad pubertatis ætatem peruenit.*
3 *Matrimonium non firmat copula contra publicam honestatem.*
4 *Consobrinorum appellatione, qui comprehendantur.*
5 *Matrimonij contractus cum alio post sponsalia de præsenti cum minori ætate valet, & rumpit sponsalia de præsenti sic contracta.*
6 *De copula si inter coniuges sit dubium, potius dicto viri quàm mulieris creditur. nu. 14.*
7 *Viro plus creditur quàm mulieri, quò ad verificationem actus copulæ.*
8 *Ex solo cōtractu sponsaliorum de præsenti impediente publicæ honestatis iustitia pp scandalū pœnitētia est iniungenda, licet copula nō sit secuta.*
9 *Honestas publica vnde surgat.*
10 *Incestus videtur contrahi cum illa vel illo, cum quo vel qua matrimonium non potest contrahi propter publicæ honestatis iustitiam.*
11 *Sponsalia de futuro contracta non debent ab altero contrahentium separari propria authoritate.*
13 *Matrimonium, quod cōtrahi prohibetur ratione publicæ honestatis, hodie restringitur publica honestas vsque ad tertium genus affinitatis.*
15 *Matrimoniū vbi cōtrahi prohibet rōne affinitatis, an cōtractū dirimatur.*

CAP. XII.

1 DVo pueri. ¶†Sponsalia contracta cum minori septennio per cohabitationem mutuam post septenniū conualescunt & inducunt publicæ honestatis iustitiam: soluuntur tamen per matrimonium de præsenti. h. d. Primò narrat casum. Secūdò
2 respondet ibi, quia igitur. ¶†No. primò, ꝙ dr quis in annos discretionis peruenisse, quando deuenit ad ætatem pubertatis. ¶No. secundò, ꝙ sponsalia de præsenti cum inhabilibus ætate ad mꝫimonium licet habilib. ad synodalia, non impediunt matrimonium de præsenti cum alia cōtractum, nisi repugnet
3 publica honestas. ¶†No. tertiò ꝙ matrimonium de præsenti cum inhabili ætate ad sponsa. de futuro cohabitatione voluntaria vsq; ad ætatem ad sponsalia ratificata & saltem vt valeāt vt spōsalia de futuro, & ex hoc creat publicæ honestatis iustitia, q̄ impedit mꝫimoniū inter spōsum & ꝫsanguinea sponsæ,
4 & dirimit. ¶†No. quartò, ꝙ copula ꝙ publicam honestatem, & stante impedimento non firmat mꝫimonium ꝙ tale impedimentum, & sic creatur tale ex vinculo sponsaliorum qđ impedit & tollit maius vinculum sequēs. & sic hēs ꝙ qñq; cā produ-
5 cit effectū maioris potentiæ q̄ sit cā & maioris virtutis. ¶†No. quintò qui comprehendātur appellatione cōsobrinorū: quia comprehenduntur nati ex fratribus, & ꝙ appellatione neptis
6 comprehenditur nata ex fratre. ¶†No. sexto, ꝙ ꝙctus mꝫimonij cum alio post sponsalia de presenti cum minorib. ætate valet, & rūpit sponsalia de pñti sic ꝙcta, q̄ valent vt sponsalia de fu-
7 turo. ¶†No. 7. ꝙ vbi inter ꝫiuges vertit ī dubiū de copula & ad

aliũ effectum q̃ validitatis, vel inualiditatis mr̃imonij sup̃ copula stat̃ dicto viri, siue dicat eam interfuisse, s̃. c. ꝓtinebatur. si
8 ue dicat eam non interfuisse. s̃. c. attestationes, vt hic. † Et no. quare plus viro q̃ mulieri creditur: qa vir caput est mulieris.
9 ¶No. † q̃ ex solo ꝯctu sponsaliorum de præsenti impediente publicæ honestatis iustitia, & non secuta copula, p̃p scãdalum
10 est pe̅nitẽtia iniũgẽda. ¶Et no. vnde surgat publica honestas; qa ex scandalo qđ generat̃ in populo, qa dedecus vr̃ quoddãq̃
11 cũ sponso ꝓsanguineæ ꝓsanguinea sponsæ ꝯhit. ¶† No. 9. q̃ p̃p copulam habitam cum illa, cum qua nõ põt esse matrimoniũ impediẽte publicæ honestatis iustitia, quodammõ crimen incestus ꝯhi̅vr̃, ex quo vtriq; copularũ inhabiliter ad ꝯctum mr̃i monium cum alia ẽt quacunque: non intercedẽte aũt copula non tollitur facultas ꝯhẽdi. Ideo viro dar̃ licentia, qa negabat copulam. & non datur mulieri qa fatebatur, ideo relinquit̃ sue
12 ꝓscĩæ. ¶† No. decimò, q̃ pe̅nitẽtia est iniungenda soluẽti propria authoritate sponsalia iuris interpretatione, vt spõsalia de futuro valida ꝯhẽdo cum alia absq; ecclesiæ iudicio & authoritate separari non debeant. ¶ Hic agit̃ de iurib. duorum ꝯhẽtium sponsalia. De primo inter impuberes dissoluto ante pubertatem. De scẽdo inter puellã & alterũ. De tertio ĩter puber tatẽ & alterius ꝓsanguinẽã. Primũ non valuit impediẽte ẽta te. Secundũ valuit. Tertiũ non valuit impediẽte publica hone
13 state. ¶ † Primò obuiat, qa sponsalia ꝯcta cum minore licet à principio non valuerint, tñ debuerint ꝓfirmari ex secũda cohabitatione. s̃. de spon. c. ad id, qđ. Sol. ꝯriũ procedit in cohabitatione volũtaria: sed qđ hic dr̃ ꝓcedit in cohabitatione necessaria & meticulosa. Itẽ dato q̃ hic esset voluntaria nõ poterat ratificari̅: qa spõsalia erant dissoluta ex ꝯctu matrimonij cũ illa puella ex superuenientia maioris vĩculi. ¶ Scdò obuiat, qa nõ vr̃ q̃ matrimoniũ de præsenti cum inhabilib. ætate ĩducat publicæ honestatis Iustitiam: qa non vt mr̃imoniũ, nec vt spõsalia: qa si nõ valet vt mr̃imoniũ, &c. de of. dele. cum sup. Gl. j. sequens illud, qđ sentit in c. de illis, s̃. eo. fateẽ ꝯrium, & subaudit ad tex. q̃ mr̃imonialiter sunt coniuncti, vt coniungerẽtur ætate, & sic fuerunt sponsalia de futuro. Sed veritas, q̃ sponsalia de præsenti inter ĩhabiles ætate ad mr̃imonium, habiles tñ ad sponsalia de futuro valent vt sponsalia de futuro, & si non sunt habiles ad sponsalia de futuro tp̃e ꝯctus cohabitatione validantur & appellãtur sponsalia de futuro interpretata. Et hoc ẽt dicit Hos. q̃ talia inducerent matrimonium præsumptum, si tentatus accederet. s̃. c. attestationes. s̃. in proximitate ætatis vt ibi dixi. Et sic intelligit hic Hosti. & quod primò dixi, sentit glossa sequens, & pro ea c. vnico, eo. ti. lib. 6. Et hoc ẽt vult glossa in verbo, puerili. Non obst. ff. de act. & oblig. l. verborum obligatio. qa ibi peccatũ erat in forma, sed hic in cã efficiẽti. vel ibi non erat animus obligandi, & hoc teneas. hanc viam ex
pediui de offi. dele. c. cum super. hic non insisto. ¶ Tertiò obuiat, q̃ non habeat locum hodie publica honestas perpetuò. j. de consang. & affini. non debet. dicit glos. q̃ hodie restricta est in sobole ex secundo viro & in secundo & tertio genere affinitatis, non frangas tibi caput ad intelligẽdum hoc, ibi videbis
14 clarè. ¶† Quartò obuiat, q̃ non credatur confessioni defectu copulæ. de frig. c. j. Sol. dicit glossa, q̃ non creditur quando allegatur ad præiudicium alterius: sed quando allegatur ad præiudicium matrimonij, vel alterius creditur, vt hic. Nã hoc solum allegabatur ad finem vitandæ pe̅næ, non ad finem validãdi matrimonium: qa foret vel non copula, matrimonium nõ valebit impediente publicæ honestatis iustitia. Et hoc teneas. & sic vbi per copulam firmatur matrimonium, creditur mulieri, vbi vero non firmatur, sed peccatum alterius tñ detegitur,
15 non creditur. ¶† Quintò obuiat cum gl. sup̃ verbo, neuter. vr̃ qđ non debeat impediri vir ẽt copulam habẽs cũ ꝓsanguinea puellæ ad ꝯhendum, qa nonvalet mr̃imonium: ergo ex hoc de futuro facto non oritur impedimentum. Sol. dicit gl. fortè p̃p scandalum hoc ꝓtingit. Dic, q̃ hoc impedimentũ surgit ex delicto incestus, qđ ꝯxerunt ꝯhendo & se cognoscẽdo scienter ꝯ publicæ honestatis iustitiã, q̃ oritur ex sponsalib. interpretati uè inter Guillelmum & Guillelmã. dicit tñ gl. q̃ licet ꝓhibeantur p̃p incestum ꝯhere, si tamẽ ꝯhant, valet matrimonium. de matrimonio ꝓtra. ꝯ interdict. eccl. c. j. Vnde vr̃ q̃ non arctetur Martinus accipere Guillelmam, qa reuertẽdo ad Guillelmum primum sponsum & ab eo cognita iam commiserat adulterium, ergo non compellitur ipsam recipere. de adulter. per totum. Sol. intellige si noluerit, qñ Guillelmus habuit cũ ea copulam, vel copula fuit metu extorta, & sic non commisit adulterium, maximè p̃p ꝓbabile dubium qđ ꝯxerat originem à facto Martini eam repellentis vxorẽ alterius. Alię gl. sunt clarę.

SVMMARIVM.

1 *Accusari non potest matrimonium, quod non est. & nu. 4.*
2 *Sententia super inepto modo agendi, dicitur interlocutoria.*
3 *Matrimonium vel sponsalia contrahi nequeunt cum minori septennio.*
5 *In matrimonio dissoluendo rõne cõsanguinitatis, q̃ sit practica procedendi.*
6 *Sententia super inepto modo agendi, & super inepta tela iudicij, nõ obstat.*
7 *Iudicis cognoscẽtis de ꝯpedimẽto matrimonij cõtrahẽdi, quale officium sit.*
8 *Libellus plures agendi modos continens, non dicitur inutilis quo ad alium modum agendi, vbi dicitur ineptus quo ad vnum.*
9 *Obligari quis non potest ad id, quod non est nisi conditionaliter.*
11 *Contra mandatum Papæ gestũ non dicitur nullũ, quãdo Papa id decreuit.*
12 *Matrimonium contra mandatum & decretum Papæ, an sit nullum, vbi habet vinculum Dei authoritate.*

CAP. XIII.

1 AD dissoluendum. ¶† Accusari non potest matrimoniũ est, vt si cum minori septennio sit contractũ, denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum. h. d. Tria facit. Primò narrat factum. Secundò interloquit̃. Tertiò inhibet, & decernit. Secũda ibi, interloquendo. Tertia ibi, ne verò. ¶† No. primò, q̃ sententia
2 per inepto modo agendi & proponendi dr̃ interlocutoria, & sic habes partes iudicis & sententiandi modum, quando in
3 ptus est modus agendi. ad hoc, s̃. de iudi. examinata. ¶† No. secundò, q̃ matrimonium vel spõsalia contrahi non possunt ci
4 minori septennio. ¶† No. tertiò, q̃ non est, non potest accusari, & quod priuatio præsupponit habitum: & quod non est,
5 dissolui non potest. ¶† No. quartò practicam procedendi, quido allegatur consanguinitas: qa aut sponsalia procedũt de præsenti, & procedi debet per viam accusationis: & aut sperantur, & potest procedere per viam denunciationis, & sic patet q̃ viam denunciationis potest procedi non solùm, quando peccatum est iam commissum, sed etiam in committendo. Et no. q̃ statuitur terminus denunciare volentibus, post quem nõ
6 diũtur volentes ꝯ hoc, s̃. op. Fran. ¶† No. sextò sententiam q inepto modo agendi, & super inepta tela iudicij non obstare, dummodò alia apta proponantur: nec sentẽtia obstat, quo minus omnia opposita in primo iudicio & allegata possunt in secundo produci, & allegari. ¶ No. q̃ licet non valeat processus eodem instanti super dilatorijs & principali, tamen valet sup principali tantum reseruatis dilatorijs in suo vigore. ad hoc,
7 s̃. de offi. deleg. c. cum contingat. & quod ibi no. ¶† No. septimò officium iudicis cognoscentis de impedimẽto mr̃imonii contrahendi: quia debet interim interdicere contractum matrimonij, donec duret processus. Et no. contractum matrimonij decerni posse a iudice nullũ, & per hoc videtur q̃ illud hominis decretum facit nullum, quando Papa decreuit. Quędam, quæ hic ponit Inn. de denunciatione criminis contralectum, dicam de accusat. super his, vel in c. qualiter & quãdo. Declaremus hanc decr. Hic agitur de tribus. Primò de effectu accusationis matrimonij. Secundo de effectu denunciationis
8 contrahendi. Tertiò de effectu interdicti. ¶† Primò obuiat decre. quia ineptè videtur statuere terminum Papa ad denũciationem probandam super inepto modo agendi. Nam proposita erat accusatio, quam ineptam Papa pronũciat, & postea statuit terminum ad probandam denunciationem, quæ proposita non erat. Solutio, intellige q̃ libellus cõprehendebat duos modos procedendi. Primò dicebat, denuncio. Secundo, accuso. Licet non valeret modus accusationis, valebat pars libelli prout denunciabat, & super illa poterat procedi, quod nota. quia libellus plures modos comprehendẽs agendi de eodem non est indiuiduus. Et ideo libellus in parte vitiosus non cõquassatur in totum, & pars vtilis non inficitur ob inutilem. Vel dic, q̃ hic Papa procedit ex officio. potes dicere quòd ipa statuit terminum ad probandam denunciationem, & con
9 sequenter subaudi ad probandam causam. ¶† Secũdò obuiat, quia videtur quòd ei, quod nondum est, possit aliquod ius in primi. ff. si seruit. vend. l. si seruitus, §. de futuro. ff. de seruit. l. ab eo. & vsuris futuris præscribitur. C. de vsur. l. eos. Solutio, rei quæ non est obligatio, seruitus imponi non potest principaliter, sed conditionaliter, quando erit: non cures de ca vti,
10 brocardica est. Aliquid habes de rescript. ca. fi. ¶† Tertiò obuiat, quia non videtur q̃ exceptiones possunt iterari contra accusatorem obstante sententia. s̃. de except. aduersario. Solutio, quando variatur modus agendi exceptiones quæ primo poterant proponi etiam modò poterunt, & maximè, quando variatur instantia de inepta ad aptam, vt hic, s̃. de iudic. examinata. Vel speciale in causa matrimoniali. Vltimò glos. declarat quæ erũt istæ exceptiones? Dic vt in ea. inter cætera no. gl. q̃ vbi denunciatio fit publica ad delictum impediẽdũ, vel peccatum, non est necessaria admonitio. ¶† Quartò oppo. q̃ gestum ꝯ mandatum Papę non sit nullum. de prębend. inter cętera. & c. dilectus. Sol. factum ex potestate propria contra mandatum Papę etiam per partes sine decreto non est nullum. s̃. de consuet. ca. ad nostram. Vbi est bonus tex. quando non est
appoſi-

appositum decretum: sed est appositum, dicit glossa, q factum contra mandatum Papæ est nullum. Quid de inferiori iudice,
10 dixi in d.c.2. de præben. dilecto. ¶†Quintò obuiat, quia videtur q matrimonium contra decretum Papæ valeat, quia fortius vinculum tollit minus forte. Non enim est dubium, q matrimonium habet vinculum authoritate Dei: ergo debet tollere vinculum mandati Papæ, si est cum decr. Sol. glo. fatetur, q matrimonium non irritaretur contra decretum Papæ, sed solum ad tempus separatur, donec de impedimẽto cognoscetur. ĩ. de mat. contrac. ex literis. Dic, si quæritur an ex interdicto annullentur sponsalia de futuro? Inno. dicit q sic, si ex interdicto annulletur matrimonium, si est interdictum etiam cum decreto inferioris, non posset annullari. Si est interdictũ Papæ, si sine decreto non annullatur, si cum decreto tunc advertendum est. Hos. tenet hic, q speciale sit in Papa, vt eius decretum annullet: quia si potest creare impedimentum legem condendo, ergo fortius viua voce secundum eum. Vel saltem dicit, q in hoc recurrendum est ad intentionem Principis. Et hoc erit speciale in Principe, & hoc etiam, licet dubitando, tenuit Alanus. Archi. de voto. c.j. lib.6. tenet q decretum Papæ non annullet matrimonium post contractum. alle. de ma. contrac. contra inter. eccl. c.2. præterea tenet Guil. in clemẽ. j. de rerum permut. licet dicat secus in alijs sacramentis, vt baptisma, & alijs non subiectis dispositioni Papæ. Aliæ glossæ sunt claræ, & non egent suppletione aliqua, videte ipsas per vos.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si quis per verba de præsenti contrahat cum impubere, in qua malitia non supplet ætatem, non intelligitur matrimonium contrahisse, sed sponsalia de futuro.*
2 *Dictio, circa, quomodo intelligatur, vbi à teste profertur.*
3 *Matrimonium inducitur per subarrationem mutuo consensu accidente, ni si ætas repugnet. nu.8. & 9.*
4 *Testis si deponat, q talis possedit circa 12. annos, necessariò non probat tempus possidendi determinatum.*
5 *Ætatem vt suppleat malitia, quid requiratur. 10.*
6 *Matrimonium si ætate non completa contrahatur, an possit dici validum.*
7 *Inter testamentum & matrimonium, an sit aliqua differentia.*
Separatio quid est, & an ex ea inducatur matrimonium.
8 *Matrimonium contractum in minori ætate datione annuli, an possit confirmari post maiorem ætatem alia subarratione.*

CAP. XIIII.

1 VÆ nobis. ¶†Si quis per verba de presenti ꝯ hat cum impubere, in qua malitia non suppleat ætatem, non matrimonium, sed sponsalia intelligitur ꝯxisse. Sunt duæ partes. In prima ponitur dubia cẽi consultatio. In secunda ibi, quia verò, distinguens responsio. ¶†No. primò de dictione, circiter & circa, pp testes deponentes, q talis possidet circiter, vel circa duos annos. vide s. co. continebatur. Et est specialiter, q sunt incerta ĩ teste. ¶†No. secũdò, q per subarrationem mutuo consensu accedente inducitur matrimonium, nisi ætas repugnet. ¶†No. tertiò, q si testes deponant q talis possedit circiter 12. annos, necessario non probat determinatum tempus possidendi. de quo dixi plenè de dila. literas. & de probat. licet causam. quod bene no. ¶No. q matrimonium ꝯctum cum impubere, malitia ætatem supplente iuncta proximitate ætatis inquiritur matrimonium: malitia autem vel prudentia ætatem non supplẽte non est mr̃imonium. ¶No. expressum tex. q mr̃imoniũ de psenti cum inhabilibus ætate ꝯctum ẽt subarratione interueniente, valet vt sponsalia de futuro interpretata. †Et no. ad pbandam malitiam supplere ætatem, non sufficit ꝓbare q esset ætati propinqua, vel q hr̃et circiter 12. annos, &c. ¶†Oppo. q mr̃imonium ꝯhi non posit nisi ætate completa, s. eod. puberes. Cõtrarium dicit hic lr̃a. Solutio, dic q ætas ꝯhendi r̃r in fœmina est 12. annorum. In masculo 14. quo casu aut datur impedimentum ætatis alio extrinseco cum accidente actuali copula, de qua ꝯstat, & hic est mr̃imonium in maiori septennio, vt dixi s. co. puberes. & c. de illis. Aut daꝫ impedimentum ætatis intercedente potẽtia copulæ, de qua ꝯstat, & adhuc est mr̃imoniũ, vt d.c. puberes. dixi s. c. de illis. Aut daꝫ impedimentũ ætatis cum nisũ copulæ, & tunc aut nisus ocurrit cũ ꝓximitate ætatis, datur tamen iteratus ꝟsensus in proximitate ætatis, & inducitur mr̃imoniũ. s. co. attestationes. Aut daꝫ nisus sine ꝓximitate ætatis abstq; nouo ꝟsensu, & adhuc nõ est mr̃imoniũ, vt d.c. attestationes. Aut datur impedimentum ætatis, malitia tamen ætatem supplente cum proximitate ætatis, & adhuc est mr̃imonium, vt hic. Sed est dubium, qđ declaret hãc malitiam supplere ætatem. Dic, q copula nisus actualis ad copulam, ꝓut declarauimus s. potẽtia ẽt copulæ, vt dicit hæc decr. Vñ exponit hic gl. q malitia supplet ætatẽ, qũ est apta ad carnalẽ cõcupiscentiã. 32. q.j. non. n. & in delictis. dicit gl. q doli capacitas supplet ætatem, allegat infinita iura, ita q hæc decre. ponit genus. aliæ decr. ponunt exẽpla de malitia, vel prudẽtia: ergo hæc supplet ætatem non solum qñ roborat & ꝑuenit ætatẽ respũ cognitionis animi, sed etiam qñ roborat & ꝑuenit respũ potentiæ cognoscendi. Quandoq; daꝫ sola proximitas ætatis abstq; alijs signis supra dictis, ex quib. cognoscaꝫ q malitia suppleat ætatem, & non est mr̃imoniũ. dicit tñ Hosti. q ꝓfirmatur hoc mr̃imonium p sex dies, si sit ꝓxima ætati p tres dies. Vnde exigit cõplementũ ætatis p tres dies, & vltra hoc exigit tres dies p tex. de rr̃a. ad nostram. Et hoc tenuit Hosti. hic, & dixi s. eo. continebatur. & c. attestationes. & s. c. puberes. Hęc opi. ꝙmuniter non tenẽt, sufficit q ꝓsecueret vsq; ad maiorẽ ætatẽ, q̃ qñ sit videbitur statim. Quandoq; est in puncto ætatis ltĩmæ, quia in 14. anno masculus, & fœmina in 13. & tunc est dubium an exigaꝫ annus completus, an sufficiat q sit in principio, vel medio? Dic, quidam dicunt sufficere inchoatum. Alij, vt Vin. exigunt finitum ad instar testi. ff. de testa. l. qua ætate. Et sic vltimo die 14. anni, & post p sex horas noctis præcedẽtis ꝯhere posset, sicut & testari. Io. An. resident cum Vin. q hoc relinquatur arbitrio iudicantis & cognitioni suæ an finitum exigaꝫ, vel ñ, qui hoc habebit iudicare ex alijs circunstantijs, an malitia suppleat ætatem, de quib. dixi s̃ sed illis cessantib. remanet quod annus exigaꝫ cõpletus, nisi aliter appareat pubertas, hæc ꝓcedunt in mr̃imonio. In testõ aũt est dr̃ia: quia in illo non supplet ætatẽ malitia, vnde disputauit Iac. de Bel. q ꝓximus p tres dies 14. anno nõ posset testari, licet ẽt sit sagax & prudẽs, sicut & q quilibet maior, p illã l. qua ætate. Alleg. iura ciuilia, nõ in
7 sisto in hoc. †An dr̃ia sit inter testũ & matrimoniũ: qa in mr̃imonio lex nõ simpl̃r ponderat ætatẽ respũ sui, sed vt signũ respectu pubertatis & potentiæ copulæ. Vnde ponderat copulæ potentiam solam & ætatem, & pp illam p̃sumendam, vbi aliter non constat. si ergo deꝫ ante, non expectaꝫ tps sed in testõ simpliciter ætas põderaꝫ, & determinatur sic a lege. ¶†Quæro primò, quid est subarratio? Dic, q annuli immissio, qñq; fit datio
8 ne aliarum rerum vel aliorum in signum, & qñq; fit interueniente consensu expresso, qñq; fit illo non interueniente. ¶Secundò an subarratione inducatur matrimonium, vel si est cõtractum ĩ minori ætate datione annuli post maiorẽ ætatẽ ꝓfirmetur, vel alia subarratione? Ad primum gl. hic eligit, q ꝯclu datur præsumptum, nisi probeꝫ ꝓrium. all. 30. q.5. c. nostrates. & c. fœminæ. ea. q. & 27. dist. c. quod interrogasti. de spons. is, q. Quia non interest an verbo, vel facto quis declaret voluntatẽ suã. 44. dist. c.j. ff. dell. de quibus. Cõcludit gl. q si fiat hæc subaratio a patre, p̃sumunt̃ sponsalia. Si fiat à spõso, præsumit̃ mr̃imonium, nisi consuetudo in ꝓrium esset, vt ga annullus aliud posset significare, vt no. s. de præsump. illud. Ibi plenissimè dixi. Ad propositum, qñq; subarratio inter cedit consensu expsso intercedente, & casus est planus. Quandoq; subarratio intercedit sponsalibus de futuro intercedentibus tm̃, & adhuc est planum, q non est matrimonium. Quandoque subarratio intercedit intercedentibus verbis ex vna parte tantum aptis ad matrimonium & subarrata tacet, & planum quod est mr̃imonium, sicut dicit gl. s. ti. j. tuæ, & c. si inter. Quandoq; interuenit subarratio, & nihil profert, & constat de mente, tenet mr̃imonium. si non constat, & sumus in loco, vbi impositio annuli aliquid significet, nõ inducitur matrimonium, vt d.c. illud. & ibi dixi. Si sumus in loco, vbi delatio annuli aliud significet, & tunc aut consuetudo in loco aliquid disponit de signo annuli, vt quod sit signum sponsaliorum, vel signum mr̃imonij. & illam serua. Si nihil disponit, aut fit in apparatu ad mr̃imonium & præsente sacerdote, vel ad fores ecclesiæ, & præsumit̃ matrimonium, vt hic. Dicunt Docto. aut hoc fit in apparatu, & si datur à patre, præsumitur potius quædam donatio: & si datur à sponsis, & imponitur digito, præsumit̃ mr̃imonium. Impositio eius in digito significat iunctionem cordium. Vnde solet digito quarto imponi, in quo (vt fertur) est quædam vena sanguinis, quæ ad cor peruenit. 35. q.5. fœminę. Et sic potest in telligi de spon. duo. c.j. Si autem defertur annulus, & non imponitur digito, tunc non præsumo mr̃imonium, sed spõsalia. talia. n. mununscula interueniũt qñq; inter cos. ĩ. de ma. ꝯc. c.j. Et sic arrę datio est signum futuri ꝯctus. Institu. de ꝯhen. emp. in princ. Nam arratio est contractus de per se. ff. de act. emp. & vend. l. is qui vitia, §. j. Per hoc infert, q si in ludo, vt fit in festo Sancti Nicolai, puer imponet annulum digito puellæ, si certum est de ludo, quia est certum de contraria intentione, non erit matrimonium. ff. de actionibus, & obligat. l. obligationũ. ad finẽ. 22. q.j. c. quod ait. de præsumptionibus, quia verisimile, cum similibus. In dubio autem iudicandum erit pro matrimonio. de re iudic. in c. fi. Vel consulaꝫ princeps. de transact. c.j. sicut in simili dicit Augustinus de consec. dist.4. solet
9 etiam quæri. ¶†Ad secundum, an per subarrationem confirmetur matrimonium? dic quãdoq; est dubium, an subarratio confirmet matrimonium in minori ætate ꝯctum: & tunc aut

superuenit subarratio per immissionem annuli, & sine dubio ratificat. Aut sit subarratio p alias donationes & munuscula, & tunc dicit hic Host. & quidam, q̃ nō; sed hoc pōt esse verū, qñ sponsalia sunt de futuro: aliàs si mittitur ad domū post maiorem ætatem matrimonio p̃cto in minori, & dat munuscula, ratificatur mr̃imonium, secundum ea, q̃ habes in c.j.eo.ti.li.6. De hac mā vide ad saturitatem Lapum in suis allegat. all. 59.

10 ¶†Quæro, quando quis dicatur, circiter, vel circa annos legitimos. Dicit hic gl. q̃ hæc dictio refertur ad modicam quantitatem. ff. de verb. sign. hęc adiectio, Host. dicit, qñ distat p tres dies, alij per sex menses. Hoc dico arbitrarium; aduerte tamen q̃ in teste ista non arguunt determinatum tempus. Ideo si in teste determinatum tempus exigatur, ad id probandum testis nihil concluderet, vt hic est casus notabilis, qđ bene tene menti. Alij dicunt q̃ intelligebantur de anno, vel minus. s̄. cōtinebatur. Alij de sex mensibus. C. de iudi. properādum. Dic in mā nostra, vt dixi s̄. eod. & vide Guil. ff. si quis cau. l. sed & si post tres. Et quod dixi post Cal. de dila. c. literæ. Et per Docto. ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus, §. sed quod simpliciter,

De clandestina dispensatione. Rubrica.

¶Vidimus de substantia mr̃imonii, nunc vidēdum est de quodam extrinseco vitio in matrimonio p̃hendo inficiente in aliquo effectum mr̃imonij, s. de vitio clandestinitatis. Ideo post rubricam præcedentem ponitur ista. Materia habetur 30. q. 5. fęminæ. 3. q. 4. consanguineorum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Asserenti matrimonium incumbit probatio.*
2 *Negāti factū, licet nulla probatio incūbat, nō procedit in eo, qui negat ius.*

CAP. I.

1 SI quis. ¶†Asserenti matrimoniū incumbit probatio. h. d. secundum vnum intellectum. Et nō diuiditur tex. ibi, clam, id nō publicè: tamē tot interfuerunt, quot poterunt probari. ¶No. q̃ asserenti matrimonium incumbit probatio. ¶†Obuiat decr. ga
2 non vī q̃ viro neganti incumbat probatio: quia negantis factū nulla est probatio. 6. q. 5. accusator. s̄. de elect. bonæ, el 2. Glos. dicit q̃ si vir asserit, planum est q̃ sibi incumbat probatio. Si vir negat: aut negat matrimonium, & nō incumbit probatio. Aut negat clandestinitatem, & hāc debet probare, quia negat ius, & neganti ius incumbit probatio. ff. de prob. l. ab ea parte. Hoc non placet glo. quia ex quo vir fatetur matrimonium, ipsum approbatur ab ecclesia. Vel secūdò legitur litera cum duplicatione, & erit sensus literæ q̃ si vir dicat matrimonium, probabit, similiter ipsa probabit. Et ideo non reassumpsit expressè de muliere: quia idem est iudicium de muliere, quod ē de viro. Vel dic, q̃ hic vir dicitur a virtute & illi incumbit probatio: quia vir est in hac virtute q̃ asserit matrimonium, & nō negat. Dic, quandoque de matrimonio pariter constat ab vtraque parte, q̃ est contractum, & per virum constat q̃ non, & tunc adhuc vir habet probare, quia marito defertur iuramentum, vt hic, & in hoc plus incumbit viro, q̃ mulieri: quia si mulier esset negans, cæteris paribus non defertur sibi sacramentum. Hoc falsum, quia hoc casu cæteris paribus sententiandū est pro matrimonio, nec recurrendum est ad delationem sacramenti, ex quo vnius probatio non superat probationem alterius. Quandoque nihil constat de matrimonio, & tunc dicens probat, vbi matrimonium est probabile per testes. Quādoque nihil constat de matrimonio, nec potest constare per testes, & tunc dicit Host. q̃ habet locum ista decret. quia si vir dicat matrimonium, habet probare, & credo quod plena probatio est, & si non potest probare, succumbit, vt in decret. sequen. si maritus negat matrimonium, tunc adhuc probare habet, scilicet ad purgationem, oportet q̃ præstet iuramentum, & sic respondere compellitur, ex quo semel inter eos est allegatum matrimonium, de conf. c. fi. lib. 6. Et hoc casu non defertur mulieri. Non obstat, q̃ reus non arctetur ad iurandum, ex quo non est aliquid probatum per actorem: quia fallit in matrimonio, & in eo speciale est, vt s̄. c. attestationes. Ad purgandum omnem suspicionem, & tollendam non obstat, quia negatiua fit improbabilis: quia verum est, nisi aliter appareat quàm per iuramentum, scilicet per testes. Sed Ioan. And. hoc impugnat per decre. seq. vbi apparet, q̃ quando non potest haberi probatio, nihil præstatur, sed absoluitur reus. Sed Hosti. hoc limitat, quando allegatur copula: quia super copula creditur viro. Contrarium, quando non allegatur copula. Et hoc etiam sentit Vinc. & renuit Ber. & Compo. secundum quod dicit Ioan. And. &c.

SVMMARIVM.

1 *De matrimonio occulto non iudicat ecclesia, qđ tamen publicatū approbat.*
2 *Matrimonium non vitiat clandestinitas.*
3 *Clandestinum & occultum strictè sumitur pro illo, quod distinguitur contra probabile.*
4 *Non iudicat ecclesia de occultis præcisè compellendo.*
5 *Quod à principio est nullum, tractu temporis non potest validari.*
6 *Matrimonij publicatio coram quo episcopo debeat fieri?*
7 *Publicatio matrimonij qualiter fiat?*
8 *Matrimonium vbi est occultè contractum, quare ecclesia non compellit contrahentes?*
9 *Matrimonium ex qua cā potest impediri, ne approbetur per ecclesiam?*
10 *Matrimonium vbi est approbatum per ecclesiā, quid operetur approbatio?*

CAP. II.

1 QVod nobis. ¶†De matrimonio occulto nō iudicat ecclesia, & illud publicatum approbat ecclesia. h. d. Duæ sunt partes, quæ
2 patent. Secunda ibi, verum. ¶†No. primò, quòd
3 vitium clandestinitatis non vitiat matrimonium. ¶†Not. secundò, quòd clandestinum & occultum strictè sumitur pro illo, quod distinguitur contra probabile. ¶†No. tertiò, quòd de
4 occultis ecclesia non iudicat, præcisè compellendo. ¶No. et secunda parte. Primò, quòd paria sunt quò ad actus validitatem, qualitatem ad actum requisitam ab initio affuisse, vel ex
5 postfacto superuenisse. ¶No. secundò, q̃ publicatio matrimonij istud officium tribuit matrimonio, qñ adfuisset, cā à principio contracti matrimonij assistenti. ¶No. tertiò illam causam ex postfacto impedire publicationem matrimonij ab ec-
5 clesia, quæ si fuisset ab initio matrimonij impediuisset. ¶†Primò obuiat, quia ab initio nullum non videtur tractu temporis validari. s̄. de elect. dudum. de reg. iur. non firmatur. Solutio, quod nullum est, non conualescit solo temporis tractu, ut
6 ibi. Sed hic a principio valebat, ex postfacto declaratur, seu una qualitas imprimitur superueniente causa imprimere vas-
6 te, scilicet ecclesiastica confirmatione. sic loquitur hic. ¶†Primò quæro, coram quo episcopo fiet hæc publicatio? Dic, coram episcopo, ad quem hoc spectat. de consang. & affinit. ca.
7 ¶†Quæro secūdò, qualiter fiet hæc publicatio? Dic, q̃ fiet sequata solennitate c. seq. quod est valde notandum secundū ab-
8 batem. ¶†Quæro tertiò de ratione, quare ecclesia non compellit vbi matrimonium est occultum? Dic secundum glos. ibi-
lam: quia non iudicat ecclesia de occultis. 32. distinct. erubescant. cum similib. Innoc. dicit, q̃ potius sunt separandi: quia contubernia, vel stupra præsumuntur. 30. quæstio. 5. ca. aliter.
9 ¶†Quæro quartò, quæ causa rationis potest subesse impedienti approbationem. Glossa dicit, consanguinitas, vel affinitas, vel aliud matrimonium impediens. j. eod. qui cog. consang. vxor. suæ, super eo. Vnde dicunt Docto. q̃ semper manifestum matrimonium præiudicat clandestino, etiam si ambo confiteantur clandestinum, & habeant pro se vnum testem, vt famam, secundum Vincen. Et per hæc dicunt hic Petr. & Abbas, qñ ambo confiteantur matrimonium clandestinum. & vir confiteatur cognouisse consanguineam sponsæ antequàm hoc matrimoniū eccl'ia ñ approbabit, nec aliud faciet obseruari. Nec obstat secundum eos de eo, qui cog. consang. vxor. suæ, super eo. quia illud loquitur, quando confitentur ad publicum contractum dirimendum. Dicunt tamen multos dixisse contrarium, & fortè q̃ hoc vltimum verum est, qñ confessioni coniugis pro matrimonio, non cōtra, statur, & hoc placet pro matrimonio. Teneo primum: quia ex quo ecclesia acceptat contractum, debet acceptare confessionem istius impedimenti.
10 ¶†Quæro quintò, quis sit effectus huius approbationis? Doctores dicunt, q̃ magnus: quia non solùm proles nata post, sed etiam proles ante nata legitima censebitur. qui fil. sint legitimi tanta. Quod nota, & hoc patebit, si posteà apparente consanguinitate dissoluatur matrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij prohibitio inter consanguineos, & affines est restricta hodie ad quartum gradum.*
2 *Reuocatio in aliquibus est concessio, & aliorum confirmatio.*
3 *Clandestina coniugia, quare ab ecclesia sunt damnata? 6.*
4 *Matrimonijs clandestinis adesse non debent sacerdotes. Actibus illegitimis adesse non debent honestæ personæ.*
5 *Præsumere dicitur, qui ex certa scientia venit contra canones.*
7 *Consuetudo localis non porrigit vires extra locum.*
8 *Matrimonij proponendi quæ sit practica, ne occulta dicantur.*
9 *Matrimonium impeditur ex sola coniectura probabili.*
10 *Matrimonio clandestino orta proles est illegitima.*
11 *Matrimonijs clandestinis presbyteri interessentes, vel non prohibentes contractum, suspenduntur triennio ex officio. nu. 12.*
13 *Matrimonium si clandestinè sit contractum, etiam in gradu concesso, penitentia iniungitur contrahentibus.*
14 *Matrimonium si quis falsò impedire nitatur, qua puniatur pœna. 18.*
15 *Matrimonijs clandestinis an possint interesse laici.*
16 *Sponsalia clandestinè contrahentes an puniantur.*

Matri-

17 *Matrimonia vbi sunt publicanda in ecclesiis ad vitandum clandestinitatis vitium, an sit publicatio fienda in pluribus ecclesiis.*
18 *Matrimoniũ clandestinè cõtractũ & cõsummatũ, põt tolerari et excusari.*
19 *Publicatio matrimonij, quæ fit ad vitandum vitium clandestinitatis, an excuset prolem, vbi, &c.*
20 *Matrimonium quot modis dicatur contractum clandestinè?*
21 *In matrimonij publicatione qualis terminus assigneꝫ ad contradicendum.*
22 *Matrimonium qui testes possint impedire denunciatione.*
23 *Matrimonium si clandestinè sit contractum aliquibus præsentibus, & sciẽtibus, an illi scientes admittantur ad accusandum.*
24 *Matrimonium clandestinè contrahentes, qua pœna puniantur. nu. 25.*
25 *Filij suscepti ex matrimonio clandestino, an sint illegitimi, vbi alter parẽtum sciebat tantum impedimentum.*
26 *Matrimonium contrahentes contra ecclesiæ interdictum puniuntur.*

CAP. III.

QVm inhibitio. Non recipit breuem summam ꝓp multitudinem dictorum. In prima parte ponit cõstitutionem. In secunda pœnam ibi, si quis. Prima facit duo. Primo ꝓhibet clandestina coniugia ꝺ̃hi, & sacerdotes adesse. Secundò præcipit edicta per eos præmitti, & de impedimentis inquiri, & ex coniecturis probabilibus ꝺ̃ctum interdici. Secunda principalis facit duo. Primò punit ꝺ̃hentes in prole, & ad aliũ casum pœnam extendi. Secũdò puniri præcipit presbyteros nõ prohibentes, & clericos interessentes. Item ipsos ꝺ̃hentes, &
1 malitiosè se opponentes. ¶†No. primò, ꝙ hodie matrimonij prohibitio inter consanguineos, & affines est restricta ad quar
2 tum gradum, & sic tres sunt reuocati: quia olim ad 7. se extendebat. de testi. licet ex quadam, el 2. de ꝺ̃san. & af. c. j. ¶†No. secundò, ꝙ reuocatio in aliquib. est cõcessio, & ꝙfirmatio alio-
3 rum. de p̃sumptio. c. nonne. ¶†No. tertiò, ꝙ clandestina coniugia sunt ab ecclesia damnata, & ꝓhibita. ꝙa nõ est cõueniẽs ꝙ tm̃ testm̃ sit in incerto: hoc tm̃ nõ vitiat substantiam matrimonij, dummodò tm̃ non subsit aliud impedimentum, & sic mr̃imonium ecclesiastica necessitate non est nullum, dum tm̃ nõ
4 ꝙcludat nullitatem, & sic sacr̃m factum totaliter ꝺ̃ prohibitionem ecclesiæ nõ est nullum. ¶†Et no. ꝙ sacerdos nõ dẽt interesse, vel adesse tali coniugio, & sic illegitimo actui nõ decet p̃sbyteros, & honestas p̃sonas authoritatem adhibere, & p eius
5 p̃sentiã. Ad hoc, j. de cler. excõ. mi. illud. ¶†Et no. ꝙ dicit, præsumat: ꝙa dicit Host. p̃sumere dr̃, ꝙ ex certa scĩa venit ꝺ̃ canones, vt no. s̃. de ma. & obed. illud. ¶†Et no. ꝙ dr̃ mr̃imoniũ clãdestinũ, etiam illud, in cuius ꝺ̃ctu adest p̃sentia vnius, etiam sacerdotis. Et sic patet, ꝙ sup̃ mr̃imonio nõ staẽ etiam testimo-
7 nio vnius, etiã sacerdotis. ¶†No. quartò, ꝙ ꝙsuetudo localis non porrigit vires extra locum. Et no. ꝙ de consuetudine spãli potest fieri lex, & ꝙ tunc lex addit vinculum ad consuetudinẽ. de quo de ꝙsti. c. j. lib. 6. Et hoc ideo, ꝙa constõ tunc aliqd ad-
8 dit vi ꝙsuetudinis ad alia loca extendenda. ¶†No. quintò practicam ꝓponendi mr̃imonij, ne occulta dicãtur: ꝓa p sacerdotes dẽt publicè proponi, vt statuta certo termino, si quis aliud velit opponere, & proponere, proponat, & dẽt inuestigare et ex ꝓprio officio de impedimento. Et sic hẽs casum, in quo ĩ
9 cã ciuili iudex ex officio suo dẽt inquirere. Habetis ẽt qd hẽat facere iudex apparẽte impedimẽto: ꝓa ꝺ̃ctus dẽt interdici, donec qd sit de impedimento cõstiterit. ¶†Et no. ꝙ ex sola ꝓbabili coniectura impedir̃: nõ requirir̃ ergo plena ꝓbatio. Nõ be-
10 ne dicit: ꝓa dicit coniectura. ¶†Ex ver. si quis verò. no. vnã pœnam mr̃imonij ꝺ̃cti occultè: ꝓa ꝓples est illegitima subsistente impedimento, dato ꝙ vterq; parẽtum ignorauerit impedimẽtum. Et no. ꝙ ẽt ꝓples est illegitima data scĩa impedimẽti p parẽtes, posito ꝙ mr̃imoniũ in facie ecclesiæ sit ꝺ̃ctum. Et sic patet, ꝙ vbi agitur de pœna defectus, factum pr̃is nocet filijs suis.
11 Et no. ꝙ sæpius affectata ignorantia scĩę æquiparaꝫ quò ad pœnam. ¶†Ex vers. sanè. no. pœnam sacerdotis nõ ꝓhibentis tales
12 coniunctiones, & r̃r interessentis, ꝓa suspendunt triennio ab
13 officio. ¶†No. sextò pœnam aliam ꝺ̃hentiũ: ꝓa & dato ꝙ ꝺ̃hãt
14 in gradu concesso, tm̃ condigna pœnitẽtia venit eis imponẽda. ¶†Vltimò no. pœnam se opponentis legitimo mr̃imonio, alle-
15 gatio cõsanguinitatẽ, vel aliud impedimẽtũ falso. Legã decr. ꝓparte. In prima parte vsq; ad ver. si quis vero, in effectu duo
16 ponuntur. Inhibitio clãdestini mr̃imonij, & modus, & forma mr̃imonij non clandestini. ¶ † Videamus primò, an laici debeant adesse talib. coniugijs. Dicit Host. ꝙ non, ex mente, licet verbis non comprehendanẽ: ꝓa solùm presbyteri, & regulares
17 inhibenẽ. Alleg. de fal. mo. l. j. de sen. exc. quanto, cum si. Non credo ꝙ pœna habeat locum, ꝓ regulam, in pœnis, ff. de reg. iu.
18 Erga non ꝓportionantur. ¶†Secundò qd de sponsalib. clandestinis? Dicit idem Host. quia multis modis confirmantur, & transeunt in mr̃imonium præsumptum, vt no. s̃. de spon. ado
19 lescens. & c. is qui. Et sic eadem est rõ in sponsalibus, quæ transeunt in mr̃imoniũ. Credo idẽ quò ad pœnam, non in spõsalibus, q̃ steterunt in finibus sponsaliorum quò ad pœnitẽtiã
16 sit idem: sed maior erit in mr̃imonio, q̃ in spõsalibus. ¶†Tertiò, an in pluribus ecclesijs debeat fieri publicatio, an sufficiat ꝙ in vna? Dicit hic Inn. ꝙ in pluribus vr̃ fieri debere, ꝓ verbũ, In ecclesijs. tamen dicit, ꝙ hoc non seruatur, sed sufficit ꝙ fiat in vna tantùm, & quod publicè fiat. Ita ꝙ ad oẽs peruenire possit. de postula. prælat. c. j. Et si extra ecclesiam in publicis locis, puta prædicationibus hoc fieri. de sen. excom. j. respõso. Sed de ecclesijs ideo dictum est, quia ibi vt plurimum hoĩes conueniũt de iure. Dicit Inn. aut sunt eiusdem parochiæ, & inde habent parẽtes antiquos ambo: & sufficit ꝙ fiat in vna. Aut sunt diuersarum parochiarum, & in diuersis habent parentes antiquos, & dẽt fieri in pluribus: quia ibi sunt, qui melius cognoscunt consanguineos suos. de testib. licet. qui mr̃im. accu. pos. vr̃. ¶Quid. n. si Tuscus ꝺ̃heret cum Lombarda, quis sciret, si denunciatio fieret in ecclesia Lombardica? Quãdoque, dicit Inn. habuerunt ꝺ̃hentes plures habitationes, quia alibi antiquam habitationem, alibi modernam, & tũc publicatio esset facienda in vtroq; loco. In antiqua, quia ibi melius sciunt gradus. In moderna, quia ibi scitur melius, an ibi ꝺ̃hit cum alia. Resident tamen Inn. ꝙ de iure licet hoc sit bonum consiliũ ante factum, post factum tamen melius est dicere, si fiat solum vbi est eorũ habitatio antiqua, quod sufficiat ad hoc, vt filij eorum illegitimi non dicantur, cum ꝓp cessationem constitutionis hæc constitutio filios illegitimos iudicet illorum tantum, qui in gradu prohibito coniuncti sunt. Vnde si habent plures
17 consanguineos, & in diuersis locis habitantes, nõ erit vbique facienda publicatio. ¶†No. ergo, hoc nimis non esset subtilizandum ꝓp illegitimitatem filiorum: post factum. n. quãtum fieri põt dẽt negligentia tolerari, vel excusari, secundum Inn. Vnde dicũt quidam ep̃os hoc seruare, quod ad ꝺ̃hendum nõ
18 permittũt extraneos, nisi à suo iudice literas testimoniales apportent, & vide quod no. de eo, qui dux. in ma. c. pen. ¶†Quæro quartò, an hæc publicatio, si contingat in secundo mr̃imonio, excuset prolem, si posteà cum alia appareat aliud mr̃imonium publicè ꝺ̃ctum ante hoc secundum? Dic, secundum Inno. aut super primo erat lata sententia, & non erat appellatũ, & sic erant separati coniuges: secundo publicè ꝺ̃hentes indubitanter excusantur, & proles erit legitima: quia nihil põt eis imputari. Quandoq; nulla erat sñia lata separationis sup̃ primo, & secundo ꝺ̃xerunt, & mulier credebat matrimonium separatum. hoc casu ipse dicit adhuc, ꝙ licet tunc excusetur ab adulterio, quod exigit dolum, non tamen defendit prolem, ꝙa dẽt clarius inuestigare. Quandoque mulier sciuit primũ matrimoniũ, & nihil sciuit de separatione: vel audiuit, sed solũ publicè ꝺ̃xit, non excusatur adhuc publicè ꝺ̃hendo: ꝙa debuit diligẽtius, q̃ per solam publicationem quærere. de spon. in pr̃e
sentia. 35. q. 2. c. de affinitate. Dicens ꝙ publicatio quò ad alia impedimenta præter consanguinitatem datum operatur, nisi ꝙ facit præsumi, ꝙ si illi sciuissent impedimentum, non feciss̃ent publicari: sed hanc præsumptionẽ tollit publicatio, ꝙ cũ alia ꝺ̃xerat. ff. de iuris & fac. igno. regula. Quãdoque primum fuit publicè ꝺ̃ctum, & secundum muliere probabiliter ignorãte primo, vt quia esset de diuersis prouincijs, & in vna ꝺ̃ctum fuisset matrimonium, in alia secundum ꝺ̃ctum, & tunc nõ habet locum pœna in ipsa, & filij essent legitimi. j. qui fil. sint le-
19 git. ex tenore. & hic. ¶† Quæro quinto quotupliciter dicatur matrimonium clandestinum, & hoc dubium tangit gl. 3. Dic ꝙ vno modo, prout distinguitur ꝺ̃ probabile, vt quia de eo nõ habentur testes. c. proxi. Secundo modo dr̃ clandestinum, prout distinguitur ꝺ̃ solenne, secundum solennitatem, de qua hr̃ 35. q. 6. c. illud. Alius aliter loquitur de quibusdam solennitatibus extrinsecis. de quibus s̃. eo. c. j. Tertio modo prout distinguitur contra solennitatem, de qua hic, & omnib. his filij sunt illegitimi, si detecto impedimento apparent durante clandestinitate nati, vt hic. Quarto modo dicitur clãdestinum secundum Hostiensem, prout distinguitur contra solennitatem, de qua supra titu. j. c. 2. Quandoque pubes alteri alligatus sine licentia episcopi ꝓtrahit, non detecto impedimento. de diuor. ex literis, §. sanc. Item cum quis impubes contrahit, quamuis de primis agatur sponsalibus, vt d. c. 2. Idem si contra interdictum factum specialiter. j. tit. j. tua. vel generaliter. de fer. c. capellanus. expresse de matrimonio contracto. per totum. Vel tacite, vt lite pendente. laudabile. In omnibus tamen his casibus tenet matrimonium quò ad Deum, nisi perpetuò subsit ĩpedimentum. Et generaliter sit pro regula, ꝙ omne mr̃imonium contractum contra prohibitionem ecclesiæ, specialem, vel generalem, tacitam, vel expressam, vel contra formam a iure datam, põt dici clandestinum quò ad effectum, vt subsistente impedimento proles sit illegitima, & pœnitentia ꝺ̃hentibus
20 indicatur, qd bene no. ¶† Quæro sextò, qualis erit terminus statuendi? Dic, ꝙ terminus erit trinus. de sentẽ. excommunic.

sacro. vel sicut diffinitum est synodali statuto. Aliàs iudicabit arbitrarius iste terminus, de quo sit mentio in tex. Tamen statuti terminum posset eps, qui est supra statutum, immutare, sed non inferior. ff. de arbit. l. penul. de ma. & obe. c. cum inferior. Archi. ꝺ, de elect. licèt canon, lib. 6. per dictum Inn. in c. dilectus, §. de temp. ord. vbi dicit, q eps non dispensat ꝺ propriũ statutum: hoc non est verum, secũdum q Inn. no. de statu mo
21 nach. c. quod Dei. Primum tenete. ¶†Quæro septimò, qui admittantur ad matrimonium denunciandum? Dicit gl. q omnes: quia hoc est quasi publicum crimen. Imò quilibet saltem denunciare tenetur, j. de cog. spi. tua. Consanguinei tamen potius admittuntur, q̃ extranei. 25. q. 6. ca. j. Per hoc dicit Gof. q vno accusante, & succumbente, cæteri repellentur: quia perit, & consumitur popularis actio vnico agente, nisi doceat de collusione, ff. de procur. non cogendus, §. quia ita. ff. de iureiuran. cum qui, §. in popularibus. Hoc non placet in causa matrimonij: quia sententia non transit in rem iudicatam. Sed si vis tenere ꝺrium, dic q iura, quæ dicunt q sententia in causa matrimoniali non transit in rem iudicatam, est verum quò ad partes, sed quò ad alios accusare volentes bene transit in rem iudicatam. Istud dictum est tutum, tamẽ debet admitti, quia pp
22 peccatũ quilibet debet admitti, non obstante re iudicata. Per hoc dicit, q hæc causa potest agi per procuratorem, casus deprocu. tuæ. ¶†Quæro octauò, quid si aliquis præsentib. & sciẽtibus matrimonium est ꝺctũ clandestinè, an tales debeant admitti ad accusandum, vel testificandum ꝺ talem post mortẽ, vel etiam in vita? Videtur q non: quia si sciuit, certiorari non debuit, ff. de act. emp l. j. Item quia denunciatio non fit nisi pp ignorantes, scientes sunt in dolo, & dolus culpę præponderat, & quia ex quo publicè factum est, ꝺdictio non admittitur, 8. q. j. ca. licet. Dicit glossa, q admitti non debent, quia suspicione
23 non carent, & est tex. qui ma. accu. pos. c. j. ¶†Venio ad secundam partem, ista disponit circa pęnam duplicis ꝺctus: & clandestini, vel inhibiti ignoranter, & ꝺctus non clandestini sciẽter
24 de impedimento. ¶†Quæro primò, an habeat locum vtraque pœna, de qua hic, quodcunque sit impedimentum? Tene q sic, licet quidam restringant ad impedimentum consanguinitatis propter primum, & hoc tenuit Vinc. s. q sic restringatur.
25 ad hoc ꝺ. qui filij sint legit. ex tenore. Tene primum. ¶†Quæro cum glossa, quid si alter parentum sciat tantum impedimẽtum? Dicunt quidam q filius quò ad eum, qui sciuerit, illegitimus: quo ad ignorantem, legitimus. Quod nõ placet gl. quia foret quoddam monstrum, sicut q aliquis esset partim legitimus, & partim illegitimus, & partim liber, & partim seruus. ff. de statu lib. l. si duobus. vel de liberali cau. l. duobus. Et sic allegabant antiqui. & melius fiat, & hic innuit, dum dicit, ambo
26 parentes, &c. Hoc tenet Io. 14. q. j. ca. j. & 2. ¶†Venio ad versi. sanè. & vꝺ q puniri non debeant ꝺhentes, ex quo nullum subest impedimentum: quia non subest causa, ex quo non peccauerunt. Sol. Imò subest causa, quia ꝺxerunt ꝺ interdictum ecclesiæ: quia mandatum iudicis contemni non debet. Per qd̃ gl. infert q potest iudex cõtemnentem punire, qui non venit ad eius citationem, licèt ius non habeat accusator. ff. si quis in ius voc. l. 2. Dic, vt §. de dilat. præterea. j. de accusat. veniens. ¶Quæro, an cum talibus possit dispensari, qui suspensi sunt? Dic q sic, nisi statutum legati obuiet, & reseruet absolutionẽ apostolicæ sedi. Dicit tamen, q tales non sunt excommunicati, licet in aliquibus locis ex cõsuetudine tanquam excommunicati vitentur, quæ consuetudo seruanda est, secundum eos: quia eos facilius inducit ad satisfaciendum. & dicit q illo casu etiam mulieres non absoluerentur per inferiores a Papa, cum principaliter in talibus peccent, & quia fieret aliàs fraus. s. coram mulieribus clandestina matrimonia contrahendo.
27 ¶†Quæro, qualis erit pęna calumniose se opponentis? Dicit gl. quia arbitraria, ex quo non determinatur. de of. dele. de causis. Dicit Inno. q ad interesse tenetur. de iurepa. pastoralis. de sententia excommunica. sacro.

De sponsa duorum. *Rubrica.*

¶Hic libri cõpositor prosequitur aliud impedimentũ accidẽtale, qñ qs cũ alia ꝺxerit. Mã hĩ. 27. q. 2. in principio, & in fine.

SVMMARIVM.

1 *Sponsus duorum adhærebit primæ sponsæ de præsenti, quæ si sit de futuro, & secunda de præsenti, tunc adhærebit secundæ.*
2 *Fidem pactionis, vel consensus, dare in contractibus matrimonialibus, quid est, & in quo differant inter se.*
3 *Ex spõsalib. de futuro simpliciter cõtractis quis obligatur ad implẽdã fidẽ.*
4 *Ad matrimonij substantiam duo exiguntur.*
5 *Matrimonium an inducatur, vbi quis promittit rem cum tali habere.*
6 *Matrimonium præsumptum an sequatur ex copula, vbi quis contraxit spõsalia conditionaliter.*
7 *Spõsalia cõtracta inter Titiũ et Seiã, an dissoluãtur, si postea eãdẽ despõdet.*
8 *Sponsalia de futuro, quot modis contrahantur.*
9 *Sponsus subarrhando sponsam, si illius manum non strinxit, an dicatur non contracta sponsalia, vel matrimonium?*

CAP. I.

1 DVobus. ¶†Spõsus duarum adhærebit primæ, si fuerit sponsa de præsenti: si de futuro, & secunda de præsenti, adhærebit secundæ. Sunt duæ partes. Secunda ibi, est autẽ. Et iterum prima subdiuiditur. Secunda ibi, si
2 autẽ. ¶††No. primò, q est dare fidem pactionis, & fidem consensus. Fides pactionis sumitur pro sponsalib. de
3 futuro: fides consensus pro sponsalibus de præsenti. ¶No. secundò, q ex simplicibus sponsalibus de futuro quis obligatur ad implendam fidem. si autem cum alia contrahat de præsenti, contractus de præsenti soluit, vt maius vinculum, sponsalia de futuro præcedentia, & contrahenti imponitur pœnitentia de fide mentita. ¶No. tertiò, q primum matrimonium prębet impedimentum validati secundi. Et sic carnale in pluri. non est multiplicabile, & contrahens cum duabus cogitur adhærere primæ. ¶No. ex secunda parte, q stimulus copulæ extorquendæ non vitiat matrimonium, vel sponsalia: quasi non
4 tollat liberam facultatem consensus. ¶†No. secũdò, quòd ad substantiam matrimonij duo videntur exigi, cordis cõsensus de præsenti, & verba. Et nota, q consensus exigitur mutuus.
5 ¶†Quæro primò, quis est literæ intentus ibi, dum dicit, quid aliquando quis promittit, si permiserit eum rem secum habere, vel etiam pro consensu? Dicit, q aliquando quis promittit aliquam ducere in vxorem, si permiserit eum rem secum habere, & tunc per hoc quod dicit, si permiserit, notat fidem cõditionalem pactionis, quod prosequitur. vel etiam pro consensu, notat fidem puram consensus. Vel dic, q pro vtroq; non fidem conditionalem. Vel dicit hoc notãdum, q fides pactionis transit in matrimonium ex duplici actu, scilicet copulæ & consensus de præsenti, & ad vtrunque possunt conditionaliter sponsalia contrahi, scilicet si consenseris de præsenti, consentiam tecum contrahere: vel si permiseris te cognosci. Propter hoc dicebat Innoc. q cum inter sponsalia de futuro conditionalia, & pura, non esset differentia, quòd sicut pura inducebatur publica honestas, ita per conditionalia: quod hodie improbatum est, de sponsa. c. vno. §. ille, lib. 6. Et quo ad inducendum matrimonium non differunt secuta copula, vel consensu, non quò ad creandam publicam honestatem, alias
6 non secuto. ¶†Quæro secundò, contraxit quis sponsalia conditionaliter, si permiserit se cognosci: an ex copula sequatur matrimonium præsumptum? Dicit glo. q sic: quia aut hæc verba, si permiseris: intelliguntur consecutiue, quasi notent consecutiuum matrimonium, & non inducunt conditionem sed causam, & exponitur, si, pro quia. Aut intelliguntur non causatiue, sed conditionaliter, & intellexit de fornicario coitu, & debet haberi conditio pro non adiecta, & similiter est matrimonium. j. titu. proxi. c. j. & fi. Aut intellexit de conditione de legitimo coitu, & fortius teneret matrimonium. Idem Vincentius. Quia eodem momento purificantur sponsalia, & sequitur copula, & sic matrimonium inducitur. 32. q. 5. præcepit. idem 32. q. 5. qui viderit. Dic quòd secus est, si dicat, Contraham tecum, si coieris mecum: quia tunc per primum coitum fiunt sponsalia pura, per secundum matrimonium. Quod sibi non placet: quia talis conditio inhonesta est, & in sponsalibus re-
7 probatur. ¶†Quæro, Titius desponsauit Seiam. Secundo ego despondi eandem: an soluuntur sponsalia inter Titium & Seiam? Dicit Vincent. quòd debeo remanere cum secunda: peccaui enim sponsam Titij desponsando: nec tenuerunt sponsalia. dicit quòd forte seeus in matrimonio. Credo, quòd in sponsalibus debeat adhærere primæ: quia illa prima fuerunt. Nec obstat peccatum in male cõtrahendo: quia per hoc nõ tollitur obligatio in matrimonio. Credo, quòd debeat adhærere secundæ, si primò contraxit cum desponsata per Titium de præsenti, postea cum secunda: quia prima non tenuerunt. Sed si sponsalia de futuro fuissent cum Titio, & ego contraxissem de præsenti cum illa; cum qua Titius contraxerat de futuro, & secundo de præsenti contraham cum alia, tũc debeo adhærere primæ, & hoc planum est. ¶††Quæro quot modis sponsalia de futuro contrahãtur? Dic, quòd quatuor modis. Primo
8 per verba de futuro ad hæc apta, vt hic. Secundò per verba de præsenti cum inhabilibus ætate, vt §. titu. j. c. fi. Tertiò per dationem arrharum. C. de sponsalibus. l. arrhis. Quarto per annuli subarrhationem. 27. q. 2. si quis vxorem. Multo fortius si iuramentum interuenerit. de spon. de illis, secundum Innoc. & Hostien. Quid si quis sic dixerit. Consentio in te, si osculata fueris me: ipsa me osculatur, an est matrimonium? Dic quòd sic, secundum Hostiensem, quia verba non exiguntur
9 pro substantia, vt vidistis §. de sponsalib. in c. tuæ. ¶†Quæro de

de intellectu literæ, in fi. ibi, si non stringit manum, &c. Dic, q̃ eius est intentio, q̃ dato q̃ annuli immissione non subarretur, si tamen cõsentit ore, inducitur matrimonium, quamuis etiã consuetudo sit in loco, quod subarretur, secundum Inn. Idem si esset consuetudo, q̃ si constringeret manum, q̃ est signum dilectionis, vide ibidem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Disponsatam alteri si quis in vxorem ducat, nunquam eam in vxorem retinere potest.*
2 *Matrimonij contractus cum nupta inhabilitat contrahentem ad matrimonium cum illa, nu. 3.*

CAP. II.

1 ACcepisti. ¶†Alteri desponsatã ducens vxorem, nunquã in vxorem habere potest. h.d. ¶No. summarium. † Et no. q̃ p̃ctus matrimonij cũ nupta inhabilitat p̃hentem ad matrimonium cum illa. ¶No. pœnitentiam, quæ imponitur pro matrimonio, esse sub colore matrimonij. ¶ Vltimo no. quid est carina. ¶† Oppo. q̃ eã potest habere in vxorem, saltem mortuo primo viro. Solu. Dic, q̃ eam duxit viuente viro, & eã cognouit, ſ. de eo, qui dux. in ma. per totum. Quod intelligo sciẽter, alias probabilis ignorãtia excusaret. 34. q. 2. c. in lectum. de secund. nup. dominus noster. Gl. sunt claræ.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de præsenti non soluuntur per sequens matrimonium, carnali etiam copula consummatum, nu. 4.*
2 *Ad matrimonij substantiam exigitur consensus.*
3 *Matrimonium de præsenti, quibus verbis contrahatur.*
5 *Exemplis aliorum iudicandum non est.*

CAP. III.

1 EIcet. ¶†Sponsalia de præsenti nõ soluuntur per sequẽs matrimoniũ, etiam carnali copula consummatum. h.d. Primo decisa consultatio. Secundo responsio ibi, Cõsultationi. Tertio obiectũ
2 remouet ibi, quamuis. ¶†No. q̃ ad substantiã matrimonij exigitur consensus etiam qualificatus, quia legitimus, & exigitur q̃ sit mutuus, & põt allegari q̃ etiã verba requirantur, ibi, verbis consuetis expressis. de quo ſ. de sponſa. tuæ. ¶† No. secundo verba formalia matrimonij, accipio te in meam, &c. ¶No.
3 tertio, q̃ ad substantiam matrimonij, & eius firmitatem, nihil addit iurm. ¶No. quarto, q̃ per prius dato matrimonio p̃ verba de præsenti absq; copula, & secuto matrimonio cũ copula, præualet primum consensu perfectum absq; copula. Et sic patet q̃ quo ad augmentum, & virtutem vinculi, copula nihil addit. Et no. practicam conclusionis libelli, & sententiæ, quando agitur ad coniungendum duos in matrimonio, altero seperato, & altero alteri malè cõiuncto. ¶†No. vltimo, q̃ exẽplis alio
4 rum non est iudicandũ, sed prout debitum iustitiæ exigit, etiã iniusta sniã Papæ, maximè & successorib. vbi est pro iure susci piẽda, de quo de re iudi. in causis. ¶ Quæro quid mouit dubiũ in decre. Dicit glo. q̃ p̃suetudo olim fuit in Mutinẽ. ciuitate, vt apparet ſ. co. c. fi. Quod fm matrimoniũ copula p̃summatũ præualeret primo absq; copula, sed illa p̃suetudo nõ est, vt hic. Dicit tamen Host. q̃ illa consuetudo vbiq;, quo ad præterita matrimonialia tolerari potest, arg. de reg. iur. in causis. de p̃se. eccl. vel alta. aqua. Et si dicatur q̃ consuetudo non excusat vitiũ, vt ſ. c. fi. Dicit id verum quo ad illos, qui malã fidẽ habuerint, alias dicit in præteritis non defecisse fidẽ, licèt defecerit fides sacramentum, de bapt. debitum. de presby. non bapt. veniens. Quædam, q̃ hic tangunt Doct. an ad substantiam matri
5 monij verba exigantur, omitto vt putans expedita per dicta in ctuæ, ſ. de spon. Et q̃dam, quæ tanguntur, † quid si sunt diuersi vulgares p̃hentes, & neuter alterũ intelligat, an inducitur matrimonium, omitto vt expedita per no. de sponſ. ex literis.

SVMMARIVM.

1 *Super matrimonij viribus lite orta, si appelletur ab altera partium, interdici debet appellanti, ne cum alia contrahat, nu. 5.*
2 *Appellationis remedium potest proportionari ex sententijs, quæ non trãsiunt in rem iudicatam.*
3 *Appellatione pẽdente quale sit iudicis officiũ, etiã in causa matrimoniali.*
4 *Matrimonium contractum contra interdictum iudicis, & iuris, quando videatur posse irritari, num. seq.*

CAP. IIII.

1 IVa fraternitas. ¶†Ei, qui appellat in causa matrimoniali, interdici debet, ne interim cum alia matrimonium p̃hat, & si p̃hat, separetur. Primo ponit thema, Secundo ibi, hoc arbitramur. præcipit fieri interdictum. Tertio dicit, qd iuris si violetur interdictum ibi, & si. ¶No. j. q̃ ad matrimonij
2 substantiã exigitur cõsensus, & mutuus de præsenti. ¶† No. 2. q̃ licèt in causa matrimoniali sniæ non transeant in rem iudicatã, nihilominus ab eis potest appellari. Et sic patet, q̃ remedium appellationis proportionatur ex illis sententijs, quæ nõ
3 transeunt in rem iudicatam. ¶†No. tertio, quòd fit officium iudicis appellatione pẽdente in causa matrimoniali, quia interim interdicendum est, ne ante causæ decisionẽ super matrimonio aliqua fiat attentatio. per quem autẽ fieri possit, non declarat, an per iudicẽ à quo, an per iudicẽ ad quem. De iudice ad quẽ, non est dubiũ: de iudice à quo, magis est dubiũ, sed idẽ in eo, vt videbis ſ. de matrimo. p̃c. c. fi. Et sic nota, q̃ appel-
4 latione pendente nil debet innouari. ¶†No. 4. q̃ matrimoniũ p̃ctum contra interdictũ iudicis, & iuris, vr posse irritari, quando. ſ. est p̃ctum lite pendente, & si est à iure interdictũ, & quãdo est p̃ctum contra interdictum hominis, de quo ſ. de despõ.
5 impub. c. ad dissoluendum. Et quid iuris sit, statim dicam. †Hic agitur de iudicis officio quo ad matrimoniũ impediente lite pendente, & de validitate matrimonij p̃cti cõtra interdictum iuris, aut etiam hominis, non vr retractandum. de matrimo. p̃cto contra interd. eccle. c. j. 2. & 3. Quia hoc matrimonium nititur maiori vinculo, & potestate, quia nititur auctoritate Dei. Solu. Dic, q̃ quandoq; interdictũ sit à iure tm̃, quandoq; ab homine tm̃, quandoq; interdictũ sit à iure & ab homine simul. Si interdictũ sit à iure tm̃, distingue causam prohibendi, aut subest causa perpetua, quia perpetuò impedit, & de causa constat, & separãtur ex natura causæ ab ecclesia approbatæ, vt si subesset impedimentũ consanguinitatis, affinitatis, vel alterius matrimonij. Et iste casus hic. Aut causa est temporalis, & tunc non separaf matrimoniũ ex toto, sed tẽporaliter ad metas causæ. Vel si est causa finita ad libitũ superioris, & interim pẽnitentia indicenda est, vt in iurib. in p̃rium allegatis. Q̃nq; intenditur ab homine, & tunc ab inferiori à Papa, & idem per oĩa, vt dixi s̃. interdicto iuris saluo, quia ius posset introducere nouam causam perpetuã, sed non inferior à Papa. Si prohibitio fiat à Papa, & tunc aut causa est perpetua, quã etiam si cõstaret nouã inducere posset, & separatur matrimoniũ post p̃ctũ. Aut est tẽporalis, & tunc aut Papa inhibet, sed non decreuit, & valet matrimoniũ, sed dissoluitur ad tps pẽnitẽtia impo sita, vt dixi s̃. de despon. impu. ad dissoluendũ. Aut inhibet, & decreuit, & tunc nõ valet matrimoniũ, & potest perpetuo dissolui, fm Host. vt dixi in c. ad dissoluẽdũ. Licèt illud omnino non ponat pro firmo, si p̃currat interdictũ iuris, & hominis, vt quia lite pendente factum est, dicit idẽ quod si ab homine tm̃, vel à iure tantũ, vt hic est casus, & no. in d. c. ad dissoluendum. Opp. q̃ appellatione pendente nõ potest aliquid innouari, vt patet in c. laudabilem, s̃. vt lite penden. Sol. Matrimonium p̃ctum ante litem non interdicitur iã lite pendente, vel p̃ interdictum ecclesiæ bene sũspenditur, sed interdicitur carnale cõmerciũ, & etiã superinducta separabitur, vt hic, & s̃. de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia contrahens cum duabus per verba de præsenti cogitur adhærere primo. 10.*
2 *Consuetudo potest aliquid disponere contra vinculum matrimonij, dummodo erronea non sit, nu. 7. & 8.*
3 *Matrimonium perfic tur solo consensu, vt ad copulæ positionem nulla sequatur vinculi augmentatio, nu. 5.*
4 *In matrimonio contrahendo partes esse debent proportionabiles suo toti.*
6 *Matrimonium non inducit copula absque consensu matrimoniali.*
7 *Consuetudo quid possit erga matrimonium.*
8 *Contra vinculum matrimonij, an possit Papa aliquid disponere.*
9 *Filij nati ex matrimonio illegitimo de iure, vbi consuetudo id approbat, an sint legitimi.*
11 *Consensus quare plus possit in matrimonio, quàm in alijs contractibus.*

CAP V.

1 IVas dudum. ¶†Qui duas per verba de præsenti desponsat, primo desponsatam habebit vxorem, etiã si prius secũdam cognouerit, nec valet p̃ria p̃suetudo. In prima cõ-
2 sultatio. In secunda responsio, ne verò turpis. ¶†No. j. q̃ erga vinculum matrimonij aliquid potest disponere consuetudo, dummodo non sit erronea. ¶†No. 2. q̃ matrimonium quo ad
3 substantiam vinculi, & virtutem perficitur solo cõsensu, & sic ad positionem copulæ nulla sequitur vinculi augmẽtatio. copula ergo nihil auget de viribus vinculi. Et ex hoc sequitur, q̃ matrimonium solo consensu p̃ctum præualet secundo etiam
4 carnali copula consummato cũ secunda. ¶†No. tertio, q̃ partes debent esse proportionabiles suo toti, & in verbis, & alijs erga sacramenta ecclesia suffragancea debet sequi Apostolicã, & Metropoliticam sedẽ. ¶No. quarto, q̃ ius declaratorũ non trahitur ad præterita, etiam declarato errore cõsuetudinis p̃teritæ, si suberat consuetudo. Vide in gl. de postula. præla. c. j. li. 6. ¶No. quinto bonum tex. q̃ solus consensus perficiat matrimonium. Nam dicit, q̃ ille solus sufficit, non dicit perficit, aliud est enim sufficere, & nihil aliud requiritur: aliud perficere, & exigitur aliud, vt dicit glo. de rescript. statutum, §. j. lib. 6.

¶No.

¶No. 6. q illud dr de substantia, & esse alicuius, sine quo alia subsistetia in eius esse frustratur. Similē tex. ī. de spon. tua nos.

7 ¶†No. 7. q solo coitu, vel copula, non inducitur matrimoniū absque matrimoniali consensu. ¶No. 8. q iuncti dicuntur, qui sunt matrimonialiter solo consensu iuncti, etiam absq; copula. Hic tanguntur tria. Virtus cōsuetudinis erga matrimoniū, virtus consummati matrimonij, & non consummati cū diuersis. Primo vr, q hæc consuetudo valere debuerit. Primo, quia regulariter ꝓsuetudini stādum est, etiā ꝯ ius. ī. de consue. c. fi. Secundo dicit, quia ista consuetudo erat confirmata auctoritate sedis Apostolicæ. Sol. dic, quandoq; consuetudo est ꝯ ius non præiudicans Euangelicæ veritati, & illa valet. Q ñq; est ꝯ ius positiuū etiam præiudicans Euangelicæ veritati, & illa nō valet, vt hic. Nam per ipsam offendebatur Euāgelium, Quos Deus coniunxit, homo non separet. quod tolli non pōt à ꝓsuetudine, vt d. c. fi. Per hoc sublatū patet, quod opponitur de cō-

8 suetudine. †Sed magis est dubiū de mandato Papæ. Dic, q ñq; Papa aliquid iubet simpliciter mandādo, nō deliberatè cōstitutionē faciendo, & hoc nō præiudicat Euangelicæ veritati, nec aliquid tollit de iure erga matrimonium, vt hic, & 25. q. j. sunt quidā. Aut aliquid disponit statuendo, vel ex certa scientia disponendo, & deliberatè, tunc erga matrimoniū nō ꝓsumatū carnali copula posset disponere, vt patet de quer. ꝯiug. ex publico, & qđ ibi no. patet de diuor. gaudemus, & c. quāto. Vnde licèt cōstō Papæ nō possit inducere matrimoniū sine ꝓsensu, potest inducere erga matrimoniū, nouū impedimētū, & auctēticū canonicū remouere, & dato primo impedimēto, ꝓsensus impeditus erit, & non erit matrimoniū, nec vinculū inijcietur ex potestate Dei, & tollēdo impedimentū, dabit viā ꝓsensui, & valebit r m, q aliàs non valebat. de cogn. spiri. super eo. de consang. & affin. quod dilectio. Vnde dicit, q Papa de tali cōsuetudine, de qua hic, potuisset legē facere specialē, vel generalē, & valeret, vt patet ex no. de cogn. spiri. c. j. de clan. desponsa. cū inhibitio. 35. q. 3. quædam lex, & §. & ca. seq. Et hoc, quia multū potest erga matrimoniū non ꝓsummatū, vt d. c. ex publico, & c. ex parte, 2. r m Host. Sed dato q hæc consuetudo non valeat, an saltē excuset matrimonia præterita, vel effectus eorū? vr q sic, vt ibi, de cætero, &c. Host. vr velle, q Papa potest illam tolerare, ex dispensatione, & sic hic tolerauit, fortè propter scandalum. Nam ex causa potest dissoluere matrimoniū carnali copula non consummatum, vt no. in d. ca. ex publico. Non tamen ex viribus cōsuetudinis valuerunt talia matrimonia. Et sic vr hic, q hæc constitutio noui iuris declaratoria nō trahatur ad præterita. Dico sic, Quandoq; cōstitutio noui iuris declaratoria non habet ꝯriam consuetudinem, & trahitur ad præterita. de vsur. cum tu. & no. in c. fi. de const. Quandoq; habet consuetudinem ꝯriam, quia tunc si non declaratur irrationabilitas consuetudinis, non tollit præterita. Et hoc clarè dicit gl. de postu. præla. c. j. li. 6. Si declaraē irrationabilitas cōsuetudinis ꝯriæ, etiam si ex virtute cōsuetudinis apparet, q nō trahatur retro, stamus constitutioni, vt hic. Si verò hoc nō apparet ex ipsa constitutione, q trahatur retro, vide gl. fi. clem. 2. de reb. eccl. nō alie. ita q aut nouiter statuens aliqua verba, ꝓfert in constitutione, per quæ apparet eū velle dispensatiuè fir mare præterita, & nō trahitur ad præterita, vt hic, vt est verbū, de cætero. & sic aut nō profert aliqua verba, per quæ appareat eū aliquid disponere de præteritis, & tūc credo q trahatur ad præterita, vt in clem. j. de elect. cum ibi scribentibus, & hoc de

9 primo. Et ad hoc dicit gl. de reb. eccl. nō alie. cle. fi. ¶†Ad effectū aūt matrimonij. ſ. de prole susceptā, dato q Papa dispēsasset, an proles esset legitima? Dicit Gof. prolē excusari propter consuetudinem, & maximè si sic fuit interdum per principem pronunciatum. ¶No. ergo q sicut error facti erga impedimētum excusat prolem, vt ī. cum inhibitio. in titulo præcedenti, sic error iuris est tolerabilis. Et nota, q error iuris tolerabilis est, maximè quando per præsidentem iuri apparet id, quod est ꝯ ius obseruatum, quod bene notabis. Et hoc sentiunt Doct. verum, nisi à tēpore declarationis Alexandri: quia ex quo tūc consuetudinem non videbant obseruari, non excusabantur in obseruatione consuetudinis. Quod nota etiam, quia consuetudo interrumpitur aliqua ꝯria pronūciatione, & ēt tollitur

10 effectus bonæfidei ex ipsa. ¶†Tertio obuiat r m glo. quia videtur, q debeat prævalere matrimonium copula carnali cōsum matum primo non consummato, per infinita iura. Nam in iure reali ad res præferendo non prioritas tituli, sed prioritas traditionis attenditur. C. de rei vendic. l. quoties. sic & in matrimonio spirituali, si duo præsentantur præualet ille, cui primo ecclesia est tradita per confirmationem in obligatione pignoris. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. Et hæc est intentio gl. Quādoque ex simplici consensu absq; alia traditione transfertur plenum, & ius totale rci, de qua agitur, quia ad eius plenitudinem finiendam non exigitur aliqua realis traditio, & nō attenditur ordo temporis in traditione, quia ex illa nihil transfertur, sed ordo temporis in consensu. Et sic est in matrimonio, quia nulla exigitur ad perfectionem vinculi, & iuris in alterum transferendi aliqua traditio, vel copula, cū omnis matrimonialis vinculi perfectio detur penes consensum, vt dicit hic litera. Quādoq; solo consensu non transfertur totale ius, & perficit, sed ad ipsum transferendum expectaē altera traditio, & tunc bene est verum, quod tunc potius attenditur ordo, & prioritas traditionis, quam ordo, & prioritas ꝓsensus. In his ergo, quæ trāsferuntur consensu, attēditur ordo, & prioritas ꝓsensus, vt hic. in his, quæ transferuntur traditione, ordo traditionis. Et per hoc cessant sic declaratæ glossæ dubitationes Doct. in dando

11 diuersitatem horū iurium. ¶†Si autē quæras à me, quare plus in matrimonio solus consensus transfert omne ius, ꝙ in alijs ꝯctibus inter homines. Sufficeret dicere, q ad hoc ꝯctus non sunt ordinati per ius, sed solum ad obligandum personā. Tamen potest dari colorata ratio, r m Host. Vinculum matrimonij imprimitur ex potestate Dei, qui solū cor attendit. Et ideo non exigit aliud ad omne ius transferendum, sed alia vincula ꝯhuntur ex hominis potestate, qui non considerat cor, sed potius actum traditionis. Nam cum talia vincula surgant ab auctoritate hominis, qui quotidie variatur, vnde eius infirmitas potius consistit in facto, quàm in animo. expectatur ergo in talibus traditio, & placet. Reliqua clara sunt, vide per te, &c.

De conditionibus appositis. Rubrica.

¶Viso de sponsalibus, quæ purè contrahuntur, videndum est de conditionibus appositis, secundum quosdam. Vel quiaiter impedimenta matrimonij est dare impedimentum dēctus conditionis in contrahendi modo appositæ, ideo &c. Dealijs autem contractibus ideo subiungit, ne habeāt facere ecialem rubricam de eis. Ad primam partem rubricæ facit decretal. omnis, huius tit. præter secundum, & quartam, quæciunt ad secundam. De materia conditionis aliqua dixi recīdo quæstionē domini Pauli, quæ incipit, Rector ecclesiæ sācti A. Et dixi in c. breui, de iureiurando.

SVMMARIVM.

1 *Conditionis turpis defectus appositæ in contractu matrimonij, non vitiat matrimonium, ſ. d vitiatur.*

2 *Matrimonium, vel sponsalia possunt dissoluī per defectum conditionis resolutiuæ contractus.*

CAP. I.

1 VIcunque. ¶†Defectus turpis conditionis in contractu matrimonij appositæ non vitiat matrimonium, sed vitiatur. hoc dicit. In prima ponit thema, ex quo resultat tacita ꝙstio. In secunda, respōsio ibi, dicimus. irrefragabiliter, id est, irrenocabiliter. Textus ibi, homine A. sub conditione T. ¶Primo aliquam legitimam ad matrimoniū, aliàs non esset dubium. Tex. ibi, teneatur, quasi apposita non talis conditio. Istud c. seruare vr, q cōditio apposita sponsalibus hr pro non adiecta. Et sic vr opi. Host. & sequacium, vide ꝯ j. eo. c. de illis, & cap. per quas. Sol. Dic, q illa loquuntur de conditione apposita sponsalibus de futuro: Hic vero fuit adiecta spō. salibus de præsenti. Quantum ad decretalem, per tuas. est quædam diuinatio. Quidam dicunt, q siue apponatur conditio sponsalibus de præsenti, siue de futuro, conditio hr pro nō adiecta. Et sic intelligunt largè hanc decretalem. Sed dicunt hoc nō esse verum, per iura alle. in c. ꝙ. eo. Et ideo dicit, planè intelligendo decre. dic, q ꝯdictionum altera honesta, altera inhonesta. Hic loquitur de inhonesta, ꝯria de honesta, videlicet si furtum feceris, talis hr pro non adiecta, sed operatur, vt impediat matrimonium, ꝯ gl. decre. vlt. ꝯ. eo. ¶Sol. Quædam est turpis, quæ est ꝯ substantiā matrimonij, & illa bene hr pro adiecta, & operatur, quia vitiat matrimonium. Et ita loquitur decre. vlt. Aut non est turpis conditio ꝯ substantiam matrimonij, & tunc illa hr pro non adiecta, & ita loquitur hic, r m Gaspar. ¶No. summarium, aliud colligi non potest. ¶No. q cōditio turpis ꝯtū

2 non vitiat, sed reijcitur, r m gl. ¶†Oppo. q ex defectu conditionis vitietur matrimonium, & sponsalia. ꝯ. c. de illis. Dupliciter intelligitur, vno modo q loquatur de conditione resolutiua matrimonij, vt ꝯho tecum purè, & si non dederis decem, matrimonium dissoluam. hæc cōditio reijcietur, & stat matrimonium, quia ex quo ꝯctum est, nulla conuentione resolui potest, r m Vinc. Secundo, q loquatur de conditione directa, & turpi, quo casu cōditio turpis reijcitur, & valet matrimonij, vt purum, dum tamen non sit ꝯ naturam matrimonij, de qua ꝯ. c. fi. vt puta, contraho tecum, si furtum feceris, vel si hominē interfeceris, & similia. Alias si esset licita, suspenderet sponsalia, ꝯ. eo. c. de illis. Est matrimonium, vt si dicerem, cōtraho tecum, si 10. dederis: ideo si antequam data essent decem, contraherem cum alia, valeret matrimoniū. ꝯ. de illis. Item si imponit

ponit annulum, dicendo, Impono annulum, si decem dabis. il lis datis, erit matrimonium. Et si dixerint, sint sponsalia, centum datis. Alij contra. Et adde quod no. ꝯ. eo. c, de illis.

SVMMARIVM.

1 *Seruus manumissus ea conditione, quòd fiat monachus, &c.*
2 *In manumissione potest dñs cõditionẽ suã consimilẽ seruituti apponere, 7.*
3 *Modus potest dici latè conditio.*
4 *Conditio libertatis resolutiua potest apponi in datione libertatis. nu. 8.*
5 *Ad conditionis implementum vbi est deuentum, non deficit dispositio.*
6 *Vbi non interest mea, admitti non debeo ad reuocationem alicuius facti.*
7 *In libertatis datione an admittatur aliqua conditio ſpiritualis.*

CAP. II.

1 Vm sit proprium. ¶ † Seruus manumissus ea conditione ꝙ fiat monachus, & monasterio seruiat, aliàs in seruitutẽ redigatur, & si hoc acceptato monachus tactus sit, manumittentis volũtatem seruare cogitur. h. d. Duo facit. Primo ponit thema. Scdo respõdet. Secũda ibi, tu ergo. ¶ † No. primo, ꝙ in manumissione potest dñs conditionẽ suã consimilem seruituti apponere, & dando libertatem tempora lẽ potest injungere quandam seruitutem spiritualem. ¶ † No. 4 secundo, quòd vnus modus latè potest dici conditio. ¶ † No. tertio, ꝙ conditio resolutiua libertatis potest apponi in datione libertatis. vbi tamen est deuentum ad irreuocabile implementum, defectus conditionis in facto non resoluit libertatẽ, sed cogitur impletum de iure, implere de facto. ¶ No. quarto, ꝙ liberti conditionem, & modos appositos tempore manumissionis adimplere coguntur. ¶ † No. vltimo, ꝙ vbi est deuẽtum ad implementum conditionis, & implementum est aliàs irreuocabile, licèt ex postfacto quo ad factum deficiat implementum, non deficit dispositio, nec resoluitur sub conditione collata. ¶ † Obuiat primo, ꝙ tunc presbyter vr̃ non admitti ad reuocandum hos in seruitute, tanquam eius non interfit. 2. q. 6. non solent. de testi. veniens, el 2. Sol. Admittatur nomine monasterij, vel fortè erat executor testamenti istius, qui dedit libertatem seruo. No. de testa. c. Ioannes. Vel ſm Inno. intererat sua, quia hic presbyter erat vnus ex monachis monasterij, vbi manumissi morari debeant. de reb. eccle. non alienan. si quis presbyterorum. Vel potest dici, ꝙ cum huiusmodi voluntas respicit honorem pium, & honorem publicum, popularis actio potest dici, & quilibet potest se opponere, arg. l. libertas, ff. de lega. j. ¶ † Secundo obuiat, quia dationi libertatis non vr̃ posse apponi pactum, vel conditio. j. q. 2. quam pio, de pact. pactiones. Sol. Est dubium in hoc, an libertas sit res spiritualis, si tenetur ꝙ sic, tunc procederet ꝯrium. Sed ad ꝯrium respondet, ꝙ hoc committatur in alio spirituali, & hoc fieri potest. s. de seruis non ord. nullis. Vel dic secundo, ꝙ libertas est quid temporale. & si dicatur, ergo ad spirituale inuitatur propter commodum temporale. Dic, ꝙ non datur hic monachus sub conditione, sed libertas sub conditione monachatus. Spirituale tñ potest, vt conditio, deduci ad tẽporale: sed tẽporale non, vt conditio ad spirituale. Hæc est intentio gl. Nõ est dare diuersitatis rationem. Et ideo Host. dicit, ꝙ hæc propriè nõ est conditio, sed est modus, qui inducit conditionem. Dic, ꝙ conditione extrinseca non potest spirituale conditionari, sed intrinseca sic. Nam nõ potest quis monachari, nisi sit liber. de seruis nõ ord. per totum. Dare ergo libertatem, vt monachus fiat, & conditionare spirituale ad tẽporale, quod est necessariũ spirituali, hoc non inducit simoniã, vt hic: sicut si daretur possessio, vt super ea ædificaretur ecclesia, non est simonia. ¶ Tertio obuiat, ꝙa dicit ꝙ hic in monasterio moraretur, vbi fuerat manumittens, si ibi fuerat, ergo monachus erat. Sed monachus non dat libertatẽ, ergo quia nihil habet, 50. dist. Abb. Sol. Potest intelligi vbi fuerat p̃sbyter, clericus, vel patronus. 20. q. 3. præsens. & tũc potest habere seruum manumittere. Et sic nota, ꝙ quis potest habere in ecclesia conuentuali patronatũ. Vel dic, ꝙ ibi erat monachus, & tempore ingressus sic manumisit. ¶ † Opp dr̃ hic, ꝙ prouidere debet vt hic ad monasteriũ redeat, & sic vr̃, ꝙ hic nõ posit in seruitutem reuocari, ꝯ s. de seruis non ord. c. de famulis, & c. nullus. Item quia in ꝯctib. vbi apponitur modus resolutionis contractus semper debet seruari pactum, vel modus. j. ca. proximo. Sol. Quidam dicunt, ꝙ data libertate sub modo implendo, eo adiecto, ꝙ si nõ implea tur, reuocetur in seruitutem, ꝙ reuocari non potest per l. Imperatorem, & l. Meuia, ff. de ma. testa. Et si hæc causa fuit, quia hic in seruitutem nõ reuocatur. Huic obuiat ꝯ. Ideo gl. aliter legit, ꝙ ideo hic non impletur modus, vel pœna modi, quia impletũ modi nõ est reuocabile, & libertas est irreuocabilis, ex quo iã datur ingressus, ꝙa monachus est effectus, & sic monachatui repugnat, ꝙ amplius efficiatur seruus. Ideo compellitur ad complẽdum matrimoniũ ex quo potest, & iã inchoauit, & deuenit ad implementum irreuocabile. Contraria procedunt, quando nullo modo impleuit. Et hæc est veritas. Aut ergo seruus non implet in aliquo modo, nec acceptat conditionẽ libertatis, & est planum, ꝙ potest reuocari in seruitutẽ. Aut seruus acceptat conditionẽ testamenti, & idem, quia ſm rei veritatem sic acceptando adhuc non est monachus, sed reducetur ad perpetuã seruitutem monasterij. Aut iam deuenit ad professionem, & tunc ſm iura iurare cogitur seruare monachatum, nec amplius redigetur in seruitutem, vt hic & ꝯ. de statu monach. cum ad monasterium. Nam non etiam Papa ꝯ monachatum dispensare potest. talis. n. præsumitur fuisse testatoris voluntas, & si voluisset, non posset, quia non possunt facere ꝙ leges non habeant locũ in testamentis. de testa. requisisti. ff. de lega. j. l. nemo potest, & ſm hoc dicit planam decre. ſm iura. C. in aucten. & monachus deserat monasterium. Aut fuerat liber tempore ingressus, & tũc prima vice reducitur ad monasterium, secunda curiæ traditur, in aucten. C. de sanctiss. epiſc. §. si quis autem. ¶ Quomodo prouidebitur, ꝙ de cætero talia non attentent? Dicit Inn. ꝙ per cautionem. de sen. excõ. grauem. Quod est verum de iuratoria. Alia enim, ex quo professus est, præstare non potest. 12. q. j. nolo.

SVMMARIVM.

1 *Iurans ducere aliquam in vxorem si centum daret, ducere non tenetur, nisi dederit centum.*
2 *Iuramentum conditionale non obligat quem ad periurium deficiente conditione iuramenti, vel ea non impleta.*
3 *Sponsalia de futuro possunt contrahi sub conditione dandi aliquid temporale ad sponsalia purificanda.*
4 *Sponsalia de futuro conditionalia transeunt in matrimonium dupliciter.*
5 *Conditionem sponsalibus adijcere non licet.*
6 *Conditio de dando aliquid temporale ad sponsalia purificanda, si à principio non adijciatur, an suspendat sponsalia.*
7 *Conditio adiecta sponsalitijs, quare tollatur secutis sponsalibus de præsenti, vel matrimonio contracto.*

CAP. III.

1 DE illis. ¶ † Qui iurauit aliquam ducere in vxorẽ si centum daret, ea non dante recipere non tenetur, nisi postea purè consenserit, vel eam cognouerit. Et sic ponit dictum, à quo duos casus 2 excipit ibi, nisi. ¶ † No. primo, ꝙ iurm conditionale non obligat quem ad periurium, deficiente conditione iuramenti, vel 3 ea non impleta. ¶ † No. secundo, ꝙ sponsalia de futuro possunt ꝯhi sub conditione dandi aliquod temporale ad sponsalia pu 4 rificanda, & implenda. vide de simo. cum in ecclesia. ¶ † No. tertio, ꝙ sponsalia de futuro, quantumcunq; conditionalia, trãseunt in matrimonium dupliciter. Vno modo per consensum de præsenti. Secundo modo per actum copulæ, & sic conditio apposita in sponsalibus non intelligitur repetita in matrimo 5 nio de præsenti postea subsecuto. ¶ † Oppo. ꝙ non licèat adijcere conditionem sponsalibus, ꝯ. de sponsalibus. Gemma. Solutio, Conditionem pœnalem non licet adijcere, vt ibi, vt si tecum non ꝯham, dabo centum: si in modum conditionis ꝯ 6 ho, si decem dabis, hoc est licitum, vt hic. ¶ † Secundo quæro, quid si conditio ab ipso principio non adijcitur, sed ex interuallo, an illa adiectio conditionis suspendat sponsalia? Glossa dicit ꝙ nõ. Alleg. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. Dic, ꝙ hoc verum in sponsalibus de præsenti, sed non in sponsalibus de præterito, quia iam sunt eo quod ꝯcta perfecta, quo ad omne ius transferendum, & irreuocabilia sunt. Secus in sponsalibus de futuro, vt supra de sponsalibus præterea. Ista tamen conditio non suspenderet sponsalia, sed resolueret, vbi conuentio esset vestita. vel etiam si non esset vestita de iure cano 7 nico. ff. de act. & obl. l. obligationum ferè, §. placet. ¶ † Quæro, quare contracto matrimonio, vel secutis sponsalibus de præsenti tollitur conditio. Respondet, quia ex hoc recessisse vidẽtur à conditione apposita. Dicit tamen hic Ioã. And. ꝙ si post sponsalia superuenerit affinitas, ꝙ per copulam non transirẽt in matrimonium, secundum Lau. tum quia affinitas non permittit, tum quia copula non inuenit sponsalia, quæ iam rupta sunt propter affinitatem. j. eo. c. per tuas.

SVMMARIVM.

1 *Donationem esse factam ecclesiæ sub conditione qualibet est impossibile, nisi resoluatur in suo particulari, vbi conditiones sunt infinitæ, nu. 3.*
Conditio comprehensa sub verbo vniuersali non dicitur impossibilis, vbi resolui potest in suo particulari.
2 *Dictio, quælibet, est vniuersalis, & distributiua.*
3 *Donatio an possit reuocari propter conditionem adiectam.*
4 *Conditio & modus, in quo differant inter se.*
5 *Donatio si fiat alicui de fundo, vt præstet Titio alimenta annis singulis, an si semel fuerit cessatum, debeat perdere prædium?*
6 *Ad alimẽta an teneatur donatarius, vbi de re donata nihil potest percipi.*
7 *Alienari necessitate instante, an possit res donata sub conditione, quod nõ possit alienari.*

CAP.

CAP. IIII.

VErum. ¶Breue est,& non sūmatur propter diuersitatem lecturarum. Ponit dictum, & causam exceptam ibi, nisi. Nō colligo notabilia etiam propter diuersitatem lecturarum. ¶†Oppo. primo,q impossibile sit donationem ecclesię esse factam sub qualibet conditione. Nam infinitæ sunt conditiones, quarum enumeratio nedū difficilis, sed impossis esset. Sol. gl. exponit, q hoc vſe, qualibet, resoluitur in suum particulare, vnde dicēdum, sub qualibet, id est, sub aliqua de quibuslibet. 15. q. j. mulier. cum si. Ex glo. habes, † q dictio, quælibet, est vſis, licèt interdum resoluitur in singularē. vel aliter potest dici, q dictio, quælibet, est vſis & distributiua, quando ponitur in numero singulari, sicut dicimus de dictione, omnis, vt voluit j. glo. in c. j. j. dist. ¶†Secundo obuiat decre. quia sibi contradicere vſ. Primo enim dicit, donationē factam sub conditione non posse reuocari, & in fine dicit ꝓrium. Item quatenus dicit eam nō reuocari, obuiat, quia in traditione rei suæ quilibet potest conditionem apponere, quam vult, & illa seruanda est, ff. de pact. l. in traditionibus. C. de ꝓh. emp. l. 3. in fi. Sol. gl. multipliciter intelligit decre. Primo enim intelligit donationē ecclesiæ factam sub pacto, q fundum restituat Caio, vel q restituat hæredibus meis, si Titius fuerit factus cōsul, vel si nauis venerit ex Asia. In hac conditione, vel donatione, cōsideranda sunt duo tempora. Tempus conditionis pendentis, & hac pendēte donatio non potest reuocari, vt hic. Secundo tps conditionis existentis, quæ debet impleri, adiectum sub conditione, & potest reuocari, & fm istud nō obuiat ꝓrium. hic intellectus destruit tex. in fi. Quia fm istum intellectum causa reuocationis donationis est conditionis existentia, fm literam, vt sonat, causa reuocationis cōditionis defectus. Vnde vbi dicit ea cessante, deberet dicere, ea existente, & sic intellectus literæ nō congruit, nec aliquo modo placet, & hoc primo. ¶†Secūdo intelligitur decre. vt intelligatur tota non in conditione, sed in modo, vel pacto. ad quod declarandū, sciendum est, q cōditio & modus in hoc differunt, dando dſiam. Respondē, quo ad hoc concipiendi modum, quia conditio sit per, si, modus per, vt, vt si dederis 10. tali, est conditio: modus, dono tibi vt des tali. latè tñ omnis modus potest dici conditio, vt patet de fi. instru. cum Ioannes heremita. Quo ad effectus dſiam differunt in hoc, qa modus impletur post dispositionem, conditio non debet impleri ante perfectionem ipsius dispositionis, vt si lego tibi fundum, si 10. dederis, sunt ante danda q̄ legatum, vel donatio dicatur purificata. Modus autem exigit implendum postea, vt si donat tibi fundum vt dares 10. Caio. Hic modus est implēdus post perceptam donationem, vt l. quibus diebus, §. Termilius, ff. de cond. & demon. Ideo ponit gl. exemplum, q si sub modo donetur ecclesiæ, vt dono tibi vt singulis annis soluas tantum? hic similiter consideranda sunt duo tempora. Tempus pendētis modi, & tempus cessantis modi, eo pendente nō potest donatio reuocari, quia si anni nondum venerunt, quibus hoc fieri debet, nō possum donationem reuocare si cessat modus, qa ecclesia nō soluit id, ad quod tenetur. Hic dicit gl. q autē actū vt cessante modo donatio reuocetur, & reuocabitur. C. de dona. quæ sub modo. l. j. & 3. & ideo expone conditione cessante, id est, modo vel pacto. Dicit hic Petrus de Peru. q ecclesiæ donatio potest reuocari etiam si non sit apposita illa clausula q cessante modo posit reuocari, quia tacitè vſ agi inter partes, vt modo non impleto reuocetur donatio. Et ita dicit gl. in l. vt proponis. C. de cōd. ob causam. probatur in l. si liberi. C. de dona. quæ sub modo. Sed dicis, quare non pōt reuocari donatum ēt si hoc actum non est, si modus non impletur? Aduerte, vt intelligas. Ratio est, quia ꝓctus, ex quo alias est innominatus, nō pōt reuocari ex defectu modi. Aut. n. modus implendi cecidit in ꝓctū nominatum, & tunc si non fiat quod ꝙuenit, agitur ad implendū, vel ad interesse si factū non impleatur, sed non pōt repeti datū, quia in talibus non habet locū hæc ꝙditio ob causam. l. fi. ff. de cond. ob cau. & quod ibi no. Sed si nō caderet in ꝓctum nominatum, tunc bene admitteretur pœnitētia, ex quo dandum nō impleretur, & posset per cōdictionem ob causam reuocari. ¶Ratio, quia in talibus ꝓctibus habet locum penitentia. ff. de cōd. ob cau. l. si pecuniam. Et hoc est, quod voluit dicere gl. sequens in prin. Et hoc nisi specificè actum sit, q datū reuocetur sic, q habeat locum pœnitētia, vt patet hic. Alias si dictū non esset, non potest reuocari. Et est casus hic à ꝓrio in l. à conditione. C. de ꝓh. emp. & patet hoc, ff. de ma. testa. l. Mœuia. Iste intellectus bonus est in se, sed in aliquo cauillat literā, dum exponit conditionē pro modo, & est causa, quia tunc modus vſ causa finalis ꝓctus, quo casu habet locum cōdictio ob causam, etiā in nominatis. C. de pact. inter emp. & vēdi. l. cum te. Tertius intellectus quorundam, vt intelligatur prima pars in conditione constituente, vt dono tibi si hoc feceris, & tunc donatum reuocatur: quia aut extat conditio, & planum q nō, aut pendent, & idem: aut cessat, & tunc non pōt reuocari donatio, quæ nō fuit, ergo nec reuocatur. ſ. de despon. impu. ad dissoluendū. Secundo loquitur sub conditione adimēte, vt dono si non manumiseris seruū, quia habet intellectū: si manumiseris, volo q donatio reuocetur, & hæc potest esse bona. vbi autē dixi reuocationē fieri posse, an fiat reuocatio ipso iure, an expectatur retraditio. Dic, si est deuentū ad traditionē exigitur retraditio, potest tñ agi per pactū, vt liceat ipsam propria auctoritate capere, fm Host. per tex. de don. dilectus. Licèt Inno. senserit, ſ. de fo. compe. verum. ¶†Sed est dubiū, si ecclesiæ facta est donatio fundi, vt singulis annis alicui præstet alimenta, si ecclesia semel cessauit in præstandis alimentis, an debeat q dere prædiū? Dic q non, sed poterit supplere. Nec ob. ff. de fideicō. libert. l. rogo. quia ibi speciale in libertate, & hoc tenēt dñi de Rota sua conclusione 126. alias de præben. significatū. & gl. de præb. li. 6. super verbo, retinere. in c. nō potest. vbi hoc verbum, dummodo, non sonat in cōditionē. Ideo si detur aliquid monasterio, dummodo non faciat sic, si non faciat, non resoluitur ipso iure, sed si agatur, sic. Et hoc tenet hic Ber. Inn. & Host. Et ponunt exemplum in donatione prædij sub modo vt alimentet certos pauperes, an si non seruant, donatio resoluatur ipso iure? Dicunt quidā, q non, etiam si agetur ad reuocandū, quia dictio, dūmodo, non inducit conditionē. ¶†Nunquid autem, si nihil potest haberi de prædio debeant præstari? Vinc. dicit, distinguendum est, vt patet. ff. loca. l. ex ꝓducto, §. Quia aut tantus fuit defectus, q sit sterilitas, & non debet. allegat ad hoc, ſ. de loca. c. propter sterilitatem. Dicit Io. And. q §. ille non congruit, quia loquitur in cōditione. gl. loquitur in donatore, in quem trāsfertur dominiū. Bar. Brix. dixit, Aut tota res perijt, & non tenetur ecclesia: aut pars tantū, & tunc tenetur. Insti. locati. §. adeo. Plus sibi placet, q si actum fuit, q si legatur, q alimentetur ex fructibus illius fundi, non teneatur. Si simpliciter omni ex casu teneatur. ff. de au. & arg. leg. cū Titia. Item est dubium, an vbi ſ. dixi posse reuocari ex pacto, an si implementū conditionis vel modi deficiat facto prælati, in hoc præiudicet ecclesiæ? Dic, q si solus prælatus venit ꝓ pactū non ꝓiudicat ecclesiæ, si tota ecclesia, sic q ecclesia potuit sibi præiudicare. ff. de ser. expor. l. seruos. Hæc crederem vera in q̄stitis, sed in quærendis, vt si conditio esset cōstituens, nō video q ex quo non impletur conditio, quin in talibus factū prælati noceat ecclesiæ. ¶No. tamen ista verba, quia qñ delictū prælati nocet ecclesiæ, dixi de dolo & contuma. c. j. Sed an factum, vel negligentia, quæ non cadit in delictū, noceat ecclesiæ? habes hic, tene bene menti, quia multoties ecclesijs, & pijs locis fiunt istæ donationes, & legata sub aliquo modo implendo, & apponitur ꝙditio, q si nō fiat, donatum, vel datū, reuocetur, an delictū vel dolus ꝓlati in hoc ecclesiæ præiudicet. ¶†Quæro, res est in ecclesiā translata sub modo, vel ne alienetur, an hæc poterit saltē instante necessitate alienari, puta ob debitū, vel redemptionē captiuorū? vſ quod sic, quia conditio, ne liceat rem alienari, est à iure damnata. ff. de pact. l. penul. Sol. omnis res in ecclesiam translata habet conditionē à iure, q non alienetur, nec ad vſus Romanos transferatur, & tñ his casib. permittitur, ergo & pactum, quod continet ius de non alienādo, tanquam in se continens quod est iuris, recipiet conditiones, & limitationes iuris. 22. q. 2. ne quis, & c. beatus. In ꝓrium q̄ nō potest alienari expressum est in Auct. de nō alie. §. emphr. & §. sanctissimas. cum similib. opinio. sunt Tācre. dicit, q aut ecclesia habet alia bona, quæ potest cōmodè alienare, & non potest ista alienare, etiam in illis casibus: aut nō habet alia bona, q̄ posit alienare, & tunc in illis casib. poterit illa alienare, sic loquitur hic, sicut & aliàs potest res ecclesiæ in tali casu alienari. gl. remanet q non poterunt alienari per illū §. sanctissimas. ista vltima opinio fuit Vincen. q postea mutauit dicēs, q ēt si teneret pactū, potest tñ in necessitate vendi. ff. de lega. 2. pater filium. ff. de fideicom. libert. l. cum filij hæredes. Host. remittit ad notata in summa. eo. tit. §. quæ conditio. versi. quidā res, & seq. Nec etiam ibi soluit, sic relinquit. Io. An. adhęret illi, an habeat aliunde, vel nō. Dico sic. Dicitur etiam in hac materia, q̄nq; legatur res alicui, vel donatur cum pacto ne alienetur. De hoc dic in legato, vt habetur de testamē. Raynal. & plenius in l. si filiusfamil. §. diui. ff. de leg. j. Quandoq; prohibetur alienatio à lege, & de hoc ibi etiam in dicto §. diui. & C. de cond. ob cau. l. ea lege. ff. de verb. oblig. si itaq; quis, §. ea lege. Si autem prohibetur à contrahente, vt à donante, & tunc si est donatio facta priuato, & apponitur pactū ex interuallo, & non valet pactum, vt l. perfectam. C. de dona. Aut apponitur tempore traditionis, & tunc aut sibi aliquod ius reseruat in re, & valet pactum, & sic non valet alienatio. ff. de distract. pig. si creditor. §. fi. cum gl. sua. Idem si alteri hoc ius reseruat. ¶Quandoque non reseruat sibi aliquod ius, & tunc potest alienari ad

præiudicium

præiudicium translatoris rei, tenebitur tñ ad interesse, si in aliquo sua interest, agere poterit, vt no. in d.l. penul. ff. de pactis. Quandoq; pactum est factum non de re quã tradit, sed de alia non alienãda, & tunc si interest, valet pactũ ne agatur ad interesse, sed non impediat alienationem, vt no. in d.l. pe. Qñq; est prohibita alienatio de re donata priuato, & nullum ius est reseruatum, & non valeat prohibitio, quia hoc est tollere facultatẽ competentem de iure cõi. l. pen. ff. de pact. Si loquitur de donatione rei ecclesiasticæ, & tunc in casibus in quibus ꝫ. dixi alienationem fieri posse. Dicũt hic Doct. quod hoc pactũ semper valet per §. sanctissimas. quia hoc pactum cõsonat iuri cõi quod est, ne res ecclesiastica alienetur. Item quia semper interest donantis, ne alienetur in eo quod durat eius fructus ad vtilitatem animæ donantis perpetuo. In casibus tamẽ necessitatis vel alterius piæ causæ, aut erat donata liberæ ecclesiæ, quia non erat aliud onus iniunctum, & poterat alienari in his casibus, alias esset quasi donatio inepta & turpis. Aut res est donata, vt ex ea aliquid detur alteri piæ causæ, & si causa alienandi magis est pia, credo quod possit, alias non per iam dicta, & hęc sufficiant. Vel potest plenius distingui, an habeat alias res melius alienabiles, an non, vt primo casu non posset, secũdo sic, vt dixit Gofr. & sequitur Host. Aut res est donata, vt ex ea aliquid detur piæ causæ, vel in piam causam quertatur: & si causa alienando magis est pia, credo quod possit, alias non per iam dicta. In casu necessitatis indistinctè possit. Sed dato, ꝙ alienauerit in casu non concesso p̃ prohibitionem per hãc decre. dicit Fede. de Senis suo consi. 184. quod non poterit agere ad rescindendum donans, vel eius hæres, ex quo non est actum: fortè tñ poterit implorari officium iudicis, vt compellat seruã voluntatem testantis vel donantis, vt l. Męuia. ff. de manumissis testa. & de petit. hæredita. §. j. &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens per verba de præsenti sub conditione, si pater consenserit, & 5.*
2 *Matrimonium potest contrahi sub conditione potestatiua in alterius arbitrio pendente, & nu. 3.*
4 *Dispositio in alterius voluntatem redacta, an valeat de iure canonico.*
6 *Sponsalia si quis per verba de præsenti contraxerit sub conditione, si pater consenserit.*
7 *Matrimonium si quis contraxerit per verba de præsenti, si pater consenserit, & pater non est in rerum natura, an valeat.*
8 *Matrimonium si quis contraxerit sub conditione, si Papa dispensauerit, an teneat.*
9 *Sponsalia si contracta sint sub conditione, si pater consenserit, & postea pater consentit, an erunt de præsenti, vel de futuro.*
10 *In matrimonio filij, vel filiæ contrahendo, an exigatur de substantia patris consensus.*

CAP V.

1 SVper eo. ¶† Si per verba de præsenti cũ muliere contraxit quis, ea conditione si pater consenserit, nisi pater cõsenserit, ad matrimonium non tenetur. h.d. Et possunt esse tres partes. In prima ponitur cõsultatio. In secunda ibi, respõdemus. responsio. Tertia ibi, non licet. soluit quoddam obstaculum.

2 ¶† No. primo, ꝙ matrimonium ꝯhi potest sub conditione potestatiua, in alterius arbitrio pendente. & licèt patris consensus ad esse matrimonij nõ exigatur, potest tñ accidentaliter de esse induci in modo ꝯhendi. ¶ No. secundo practicam agendi, qñ matrimoniũ est in fieri, vel ꝯctum, cuius consummatio expectatur. s. ꝙ agatur ad consummandũ matrimonium. ¶ No. tertio, ꝙ ad substantiam matrimonij exigitur consensus liber tatis qualitate & purus, ita ꝙ ex alterius non pendeat arbitrio. No. quarto, ꝙ defectus libertatis consensu surgens à voluntate ꝯhentis intrinseca, non vitiat matrimonium. ¶ No. quinto, ꝙ obligatio conditionalis ad matrimonium vel alium actum, non arctat ꝯhentem ante purificationẽ cõditionis. ¶ No. sexto, dfiam esse, an consensus simpliciter purus, simpliciter interueniat post sponsalia conditionalia, & inducitur matrimoniũ, an intercedat consensus de præsenti cõditionalis, quia ex hoc non inducitur matrimonium, quia cõsensus conditionalis nõ dicitur esse, sed in pendenti ad conditionis euentum. ¶ No. septimo, ꝙ ad corticem verborum non regulatur esse matrimo-
3 nij, sed ad esse consensus. ¶† Obuiat primo, ꝙ ꝯactus matrimonij non posit ꝯhi sub conditione, quia actus legitimi non recipiunt conditionem, vt in regula, actus legitimi. ff. de reg. iur. Sol. Contractus recipiunt, vt iste, nõ quasi ꝯactus, vt ibi. Dic vt j. de reg. iur. actus legitimi. li. 6. dicit Host. quod actus expectãs auctoritatem iudicialem, vel quasi non recipiunt conditionẽ, sed sic actus ꝯhentium, vt hic. Non ob. de elect. c. 2. lib. 6. quia ibi matrimonium spirituale non recipit conditionem, quia in eo requiritur maturitas cõsilij, nec debet ꝯhi pacto vel pecunia mediantibus. j. quæst. 2. quam pio. de electio. cum in cunctis. sed sponsa corporalis potest sumi, etiam si sit minus idonea, matrimonium tenet de consuetudi. c. pen. & vlti. de coniug. lepro. cap. j. & 2. De alijs differentijs dixi de sponsa. tuæ.

4 ¶† Obstat 2. quia dispositio in voluntatem alterius non valet, tanquam vt prætoria. ff. de hæredib. instituen. l. si quis Sempronium. Sol. dic si contractus confertur in arbitrium tertiæ personæ, & eius substantia, bene valet contractus, sed nisi ille arbitretur, deficit ex defectu conditionis. C. de contrahen. empt. l. super rebus. In vltimis voluntatibus, aut confertur in expressam voluntatem, vt si voluerit, & non valet, vt in contrario de iure ciuili. de iure canonico, dic vt de testa. cum tibi. Aut cõfertur in arbitrium & valet, & intelligitur illa conditio ad ar-
5 bitrium boni viri. ff. de lega. 2. l. j. ¶† Obstat 3. determinationi Papæ, constitutio Alexandri, nec rectè resoluitur hic vel clarè, quia dicit Alexander quod sponsalia conditionalia cum consensu de præsenti inducunt matrimonium. & licet respondeatur hic quod consensus non sit de præsenti, ita nec est in decretali Alexandri, ex quo sponsalia sunt conditionalia, sicut nec hic: quia sicut hic, ita ibi est in suspenso. Sol. quidam dicunt ꝙ differentia est inter Alexandrum, & hanc decre. in hoc, quia in decre. ista non valet matrimonium, quia consensus pendet ex conditione collata in alterius arbitrium. In decre. Alexandri ideo valet, quia non pendet ex alterius arbitrio, & hanc opinio. tenet Spec. co. tit. in princ. & dicit, ꝙ quidam hanc subtilem veritatem non attendunt. Et est ratio, quia vbi erga cõsensum additur, adijcitur erga substantialia: vbi autem alia est cõditio extrinseca, quam dependens ex consensu tertij, non respicit substantialia contractus non tenẽdo modum in verbis, istæ sunt truffæ antiquæ. Veritas est, quod siue matrimonium contrahatur sub conditione collata in arbitriũ tertij, siue cõditione alia, semper quo ad contrahendum, respicit substantialia, scilicet consensum à quo substantiatur matrimonium, nam substantia matrimonij non regulatur à tertij cõsensu, vel dissensu: vnde non est vis, an conditio respiciat tertij consensum, vel non, dummodo respiciat consensum contrahentis, & per hoc j. eo. c. fi. & de spon. c. vno, li. 6. Item ex opin. contraria possent simplices decipi. Est ergo intentio Alexandri, quod si post sponsalia de futuro, interueniat consensus de præsenti, est matrimonium. Si sponsalia de præsenti contracta sunt conditionaliter, non est matrimonium ante existentiam conditionis. Aduersabitur autem huic decre. in hoc, quia videbatur quod sicut consensus post sponsalia de futuro inducebat matrimonium, & purificabat conditionalia sponsalia de futuro, ita & consensus conditionalis ab initio hoc operabatur, & fortius. Sed ratio differentiæ patet, ꝙ consensus conditionalis ab initio nascitur suspensus, sed consensus post sponsalia de futuro est purus, ideo ille vt purus est maioris potentiæ. & hæc teneas. ¶† Quæro, contraxit quis sponsalia de præsenti sub con-
6 ditione, si pater consenserit, antequam pater consenserat, mutat voluntatem, & dicit quod nullo modo vult illã, pater hoc ignorans consentit, an est matrimonium? dic quod sic. facit ff. manda. si mãdasset. vbi mãdati reuocatio, procuratore ignorante, nihil operatur ad præiudicium procuratoris. sic de rescriptis. ex parte decani. dic quod ex quo pater consentit, cõpellere debet vt illam recipiat. de desponsat. impub. ca. de illis, in fi. non tamen est matrimonium inter eos. Vnde si ꝯhit cum alia, tenebit, quia non dicitur consensus nisi sit tempore, quo pater consensit. ff. quod cuiusque vniuersi. no. l. item eorum. §. quod si actor. ¶ No. illam gl. quod sponsalia conditionalia de præsenti, videntur valere vt sponsalia de futuro, ex quibus compelli potest pater ad matrimonium contrahendũ,
7 sed hoc non placet. de despon. impub. c. j. lib. 6. ¶† Quid si quis contraxerit de præsenti, si pater consenserit, pater nõ est in rerum natura, an valeat matrimonium? vr quod non, quia pater non consensit. idem Guil. in Specu. co. tit. ver. quid si aliquis. Io. An. dicit hoc verum, si ignorabat patrem mortuum, si sciebat, conditio vt impossibilis, & contra substantiam matrimonij, repellitur, ꝯ. c. fi. saluo quod dicitur ꝫ. de spõsa. tua. ad prin-
8 cipium c. §. quidam alius. ad hoc idem. ¶† Quid si contraxerit quis sub conditione, si Papa dispensauerit. Dicit idem, quia si dispensat, est matrimonium, alias non. Innoc. contra, quia à principio sunt nulla, ex quo non potest contrahi sine dispensatione. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. Io. And. dicit, videndum esse quod dixi de præbend. c. de multa. super 3. gl. Non instando, credo primum dictum, quia hic, commercium non est prohibitum, sed finis contractus, qui confertur in conditionem euentus possibilis, ideo valet. facit quod no. de renunc. ca. nisi. de electio. in causis. Nam talis actus respectu potentiæ dispensandi, habet à principio illo fine considerato, aliquid esse. ¶† Quid si quis contraxit, si pater consenserit, postea pater consentit, an erunt sponsalia de futuro, an de
9 præsenti? Dicunt quidam, ꝙ de futuro, quia ex quo hic non est

consensus

consensus de præsenti, iam eo purificato non erunt sponsalia de præsenti, sed de futuro: cogetur tamen cõsummare. Alij, q̃ est matrimonium, adueniente consensu patris, quia cõsensus tunc interueniens, est signum consensus de pręsenti, dũmodo ꝺhentes consensum requirant. Et videtur idem, si ipsum consensum non requirant, dummodo non ꝺdicãt, quia si ꝺdicerent, tunc sine consensu de præsenti non posset esse matrimonium. Sed si ꝺdictio non apparet, præsumeretur consensus, qa pro matrimonio præsumendum est. j. c. proxi. quod bene nota. Nam quandoq; consensus non est de præsenti purus, sed eõ ditionalis, & adueniente conditione est de præsenti purus, & sic est matrimoniũ: quandoq; enim est de præsenti conditio-
10 nalis, & ex postfacto purificatus. ¶†Quæro, an exigat̃ de substantia patris consensus in matrimonium filij? Dic s̃m leges, q̃ sic: sed s̃m canones q̃ nõ, nisi de honestate. s̃. de despõs. impub. c. j. nisi conditio à ꝺtrahentibus apposita sit, vt hic habes.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia si quis sub conditione contraxit, & ante conditionem desponsatam cognoscit, à conditione recedit. 6.*
2 *Matrimonium contrahitur per hæc verba, Peto talem in virum.*
3 *Libellus non vitiatur, licèt narratio vel causa concludens ius agendi, sequatur conclusionem.*
4 *Confiteri præsumitur libelli contenta, qui non negat.*
5 *Matrimonij contractus substantia potest in modo contrahendi conferri in tertij arbitrium.*
6 *Copula si allegetur à viro, vel muliere, præsumitur pro matrimonio, vt stetur eidem, donec probatur contrarium.*
7 *Matrimonium contractum sub conditione honesta, si coitus intercesserit ante conditionem, an operetur effectum matrimonij.*
8 *Matrimonium si contraxerim cum aliqua ea conditione, si virginem illam inuenero, an ex copula inducetur matrimoniũ, dato quod virginem illam non inuenero.*
9 *Matrimonium si cum vna contraxerim sub conditione, deinde si cum secunda purè contraham, vel contra, vbi postea cessat conditio sponsaliorum primorum, quod illorum dicatur validum.*
10 *Matrimonium si contraxerim sub conditione omnino extitura, an erit matrimonium.*

CAP. VI.

1 PEr tuas. ¶†Qui sub honesta conditione sponsalia ꝺhit, & ante conditionem sic desponsatam cognoscit, à ꝺditione recedit. h. d. Cõis
2 diuisio. Secunda ibi, ꝺsultationi. ¶††No. primo practicam in causa matrimoniali, quia sufficit simpliciter dicere,
3 peto talem in virum. †Et no. q̃ non vitiatur libellus, licèt narratio, vel causa concludens ius agendi, sequatur conclusionẽ.
4 Ad hoc de resti. spol. literas. ¶††No. secundo, q̃ non negans hr̃ pro confesso. vide tex. de postu. præla. c. j. & de ord. cogn. cum
5 dilectus. ¶††No. tertio, q̃ actus matrimonialis recipit cõditionem dependentem à potestate tertij, & sic substãtia ꝺctus matrimonij, potest in modo contrahendi conferri in arbitrium tertij. ¶No. quarto, q̃ sponsalia conditionalia, deficiente conditione, in totũ euanescunt, & sic non transeunt in matrimonium per copulam. ¶No. quinto, q̃ ex eo q̃ constat de copula, & sponsalibus conditionaliter contractis, fundata est intention pro matrimonio, quia ex copula videtur à conditione re-
6 cessum. ¶††No. sexto, q̃ probata copula, post sponsalia dissoluta, necessario non concluditur in actu iterabili defectus copulæ, ante ea dissoluta. Et no. q̃ mulieri copulam alleganti, vbi non stat pro matrimonio, creditur: & sic, quo ad copulam præsumendam non est differentia, an vir, vel mulier alleget copulam, sed solum attenditur an vir, vel mulier allegãs copulam, stet pro matrimonio, & eo allegãte qui stat pro matrimonio, creditur ei donec contrarium probetur, & in actu iterabili positum in præsens, necessario nõ negatur in præteritum. ¶Obuiant duo decre. Primum tangitur per gl. j. sechssum cum tertia. ¶Obstat primo, quia videtur q̃ malè fuerit pronunciatum pro muliere, & matrimonio, quia ex quo probatum est copulam intercessisse post dissensum patris vel patrui, non videtur iudicandum pro matrimonio, cum iam dissolutis spõsalibus copula interceserit, & sic copula vt sola, & nuda à sponsalibus iam dissolutis, non debet inducere matrimonium. Nec obstat ratio tex. q̃ non sit probatum q̃ copula non interceserit ante dissensum, quia non erat hoc necessarium, ex quo non probatur copula à muliere. Sol. Dicit glo. q̃ maritus pluries confessus fuerit copulam intercessisse diuersis temporibus, quòd ex tali confessione procꝺitur contra ipsum, quia probato postea q̃ copula secuta sit post dissensum, non sequitur q̃ nõ ante, ex quo pluries ꝺstat de copula, & sic concluꝺitur q̃ est matrimonium ex vi confessionis. Hæc solutio bona est in se, sed non constat hic q̃ pluries fuerit confessata copula à marito. Inn. dicit, q̃ non negabat eam, nec dicit q̃ appareat de multiplici copula. Ideo secundo potest dicere, q̃ maritus cõfiteba-

tur copulam simplicem, sed non arctabat se ad vnicam copulam tantũ expressè. Ideo probato quòd post dissensum patris vel patrui fuit cognita, non concluꝺebat necessario ꝺfectum copulæ ante. Et hoc sensit Host. super rextu. Vel dic tertio, q̃ licèt constaret de dissensu, hoc non sufficiebat, vt allegabat mulier, quæ non fuerat de isto dissensu certificata, & sic non constabat sibi, & non sufficit dissensum affuisse, ex quo non fuit certificata, vt deciperetur postea ex copula. Ad hoc, quod no. de procu. mandato. de rescrip. ex parte decani. nisi fortè latitaret, vel aliter ipsius non possit haberi copia, vt s̃. de dolo, causam. de offi. ordina. pastoralis, ad finem. Vel quarto, & hoc mihi plus placet, quo ad textum copula per mulierem allegabatur, & ante, & post, & talis allegatio habet inducere præsumptionem pro copula, vnde pro matrimonio ex allegatione stetur pro matrimonio, vbi dubiũ est de copula, statur dicto, seu iuramento viri. s̃. de desponsat. impub. continebatur. Et pro tanto, cum ex assertione mulieris constaret q̃ ante & post dissensum patris copula intercesserat, probatio testium licèt cõcluꝺeret copulam post, non necessario cõcluꝺebat ꝺfectum copulæ ante, ideo iudicatur pro matrimonio. Et hæc est veritas. ¶ Vel quinto, vbi intentio est fundata per sponsalia, & copulam, & reus vt obtineat, ꝺbet clarè concluꝺere ꝺfectum intentionis: sed si probat copulam post dissensum patris, & patrui, non exclꝺitur intentus mulieris, quia non sequitur, Cognita est postea, ergo non est cognita ante, quia non arctauit iste se ad vnã copulam tantum. ¶ Obstat secũdo, quia videtur q̃ sponsalia conditionalia de præsenti per copulã hic non ꝺbeant transire in matrimonium. Primo, quia non est presumꝺum, q̃ quis recedat à iure suo. de renun. super hoc. & semel posito consensu, censetur durare in illa qualitate, qua primo fuit. de bap. maiores, in fi. ¶ Tertio obstat, per qualitatem extremorum præsumitur de medijs, vt no. s̃. de rescript. ex parte decani. sed in principio non fuit voluntas pura, nec etiam in iudicio non apparet, q̃ sit voluntas matrimonialis per virum, imo oppositum, ex quo contradicit, igitur nec in medio temporis voluntas præsumetur. ¶ Quarto, contradictio pendente conꝺitione facta non habet effectum, si postea ꝺficiat conꝺitio. ff. de peric. & commodo rei vend. l. quod si. ergo traditio per copulam hic nulla, etiam dato q̃ copula præcesserit dissensum, ex quo per dissensum postea ꝺficit conditio. ¶ Quinto, consensus cõditionis est nullus pendente conditione, s̃. c. proxi. ergo sola copula non poterit inducere matrimonium. Sol. Gl. per multa verba soluit, & optimum habet intellectũ, omnia contraria tollit copula intermedia, quia huiusmodi natu
7 ræ est fortè matrimonium, q̃ facit sponsalia transire in matrimonium, quantumcunq; conditionalia. Et sic per copulã videtur recessum à conditione primo posita, quibus purificatis, copula matrimonium induceit. Contraria ergo clarè cessant, dum ꝺcitur q̃ non præsumitur recꝺere à iure suo, verũ est, nisi actus intercꝺat, per quem recessisse præsumatur, hic intercessit. s. copula. Dum ꝺcitur, primus consensus præsumitur durare in qualitate prima, verum est, nisi actus concluꝺs oppositum consensu intercꝺat, vt hic est copula. Dũ ꝺcitur, per extrema iudicantur media, verum est, nisi inter media appareant declarantia voluntatem aliam ab extremis. Dum ꝺcitur, re tradita, conditionis ꝺfectus permanere constituit traditionem, verum est, nisi actus intercꝺat, per quem à conditione ante ꝺsistentiã sit recessum, vt hic fuit. Dum ꝺcitur, cõsensus conditionalis est nullus, negatur, quia imo valet, & inꝺucit sponsalia, saltem de futuro, quo ad purificationem consensus, & ideo copula inducit matrimonium. Et fortius, q̃ sponsalia sunt simplicia de futuro, quando sunt de præsenti, saltem quo ad verba, vt hic erat, de hoc hic. Ideo ꝺcunt Doc. q̃ maior hic est fauor matrimonij, q̃ libertatis, quia pura manumissio statuliberi non inducit recessum ab implemento cõditionis in prosequenda liberrate. de cond. & dem. l. hæres sta
8 tuliberũ. ¶††Quæro, an coitus vbi protestatur maritus se velle recꝺere ab ista cõꝺitione, faciat matrimoniũ? Dic q̃ sic, & non valet protestatio, de constit. cum M. de appella. solicitudinem. ¶††Quid si ꝺham cum aliqua sub conditione, si re virginem inuenero, an ex copula inducetur matrimoniũ. Gl. ꝺcit q̃ sic, etiam dato q̃ si non inueniatur virgo, quia talis error non vitiat matrimonium. ff. de contrah. empt. l. alioquin, §. j. Et quia turpis erat illa conditio, quæ primum coitũ fecit fornicarium. Idem ꝺ illa, si in primo coitu mihi placueris, fm Gofr. hæc vera quo ad forum eccleſiæ. Sed quo ad forum Dei, ꝺcit hic Host. q̃ non est matrimonium si non intendebat cõsentire, maximè, quia conditio honesta est certo respectu, sei-
9 licet quo ad bigamiam. ¶††Quid si contraxi cum vna sub conꝺitione, cum alia secundo purè? Dic, q̃ tenet matrimonium secundum. Idem Doct. quia ex conditionali obligatione sola oritur spes quo ad ꝺbitum rei. Insti. de verb. oblig. §. ex conditionali.

ditionali. ¶Quid si ꝺham cum vna sub conditione, postea cū alia purè, postea cessat conditio sponsaliorum primorum. Vī, ꝙ primū tunc valeat: quia conditio tunc retrotrahitur, & perinde est, ac si ab initio fuisset purè contractū. ff. qui pot. in pig. hab. l. qui balneum, & l. potior. Gl. dicit ꝺrium, quia in matrimonio conditio non retrotrahitur præterquàm quo ad legitimationem prolis. ꝺ. qui filij sint legiti. c. tanta. Item hic factum intermedium interceſsit, dissoluens primum extremū, ad qđ debet fieri retrotractus. Ad hoc de rescrip. si ex parte. lib. 6. de appel. preterea. ¶†Quid si ꝺho matrimonium sub conditione omnino extitura, an erit matrimonium? Dicit gl. vī ꝙ sic, ff. de cond. & demon. l. quod si. Dicit gl. ꝙ putat, ꝙ ante existentiam conditionis non est matrimonium, sed expectatur euentus conditionis, & tunc primo erit. Et si quis pendente tempore contraheret cum illa, illud valeret, licèt videatur ꝙ ex futuro euentu pendeat, an sit matrimonium, vt dicit Io. per decre. ꝺ. de frigi. & ma. c. fraternitatis.

SVMMARIVM.

1 *Conditio turpis, vel impoſsibilis apposita in contractu matrimonij, habetur pro non adiecta. a. 4. 7.*

2 *Conditio adiecta contra ſubſtantiam eius, quod agitur, quando vitiatur & non vitiat, vel vitiat contractum, nu. 6.*

3 *Proteſtatio contra factum, detrahens aliquid, vel aliquam partem ſubſtantialem facti, tollit factum, & non vitiatur proteſtatio.*

5 *Conditio turpis, aut impoſsibilis, non detrahens ſubſtantiæ matrimonij vitiatur, & non vitiat matrimonium.*

6 *Matrimonium contractum per Chriſtianum cum Iudæa, aut hæretica, ſub conditione ſi Chriſtiana efficiatur, vel in fidem reducatur, an valeat? 7.*

8 *Religionem ingrediens ſub conditione, ꝙ poſſit vti matrimonio, vel habere propriũ, an valeat talis ingreſſus reiecta conditione?*

9 *Conditio poſsibilis quando vitiat actum, an vitietur ipſa?*

CAP. VII.

1 SI conditiones. ¶†Si in ꝺctu matrimonij ponatur conditio turpis, vel impoſsibilis, hī pro non adiecta, niſi sit ꝺ ſubſtãtia coniugij, quia tunc vitiat ꝺctum. h. d. Et duę sunt partes. In prima tractatur de conditione turpi, quæ est ꝺ ſubſtãtiam matrimonij. In ſecunda de alia turpi, & impoſsi. ¶†No. primo, ꝙ conditio adiecta ꝺ ſubſtantiam eius, quod agitur vitiatur, & non vitiat: † & ꝙ proteſtatio cõtra factum, detrahẽs aliquid vel aliquã partem ſubſtantialem facti, tollit factum, & non vitiatur proteſtatio, & hoc, quia factū vel læſum in ſubſtãtiali parte, nõ potest capere vim ꝺ ipſam proteſtationẽ, de quo dixi de conſti. c. cum M. ¶†No. 2. tria ſubſtantialia matrimonij. ſ. proles, fides, & firmitas ſacramenti: & conditio, vel proteſtatio in ipſo ꝺctu, alterum horũ tollens, vitiat ꝺctum, & nõ vitiatur. ¶†No. 3. ꝙ conditio turpis, aut impoſsibilis, non detrahens ſubſtantiæ matrimonij vitiatur, & nõ vitiat matrimoniũ, & fauorem matrimonij tollens hī pro nõ adiecta. ¶†Hæc decre. tractat de viribus matrimonij ad eligendam conditionẽ, & de viribus cõditionis ad agendum matrimoniũ. Primo vī, ꝙ ꝺdicat. Nam dicit primo conditiones turpes vitiare matrimonium, in fine dicit oppoſitum. Secundo dicit gl. ꝙ vitiatur, & non vitiat. Sol. Dicit gl. ꝙ quædam sunt conditiones honeſtæ, & neceſsariæ ad matrimonium. Quædam sunt cõditiones honeſtæ, & accidentales ad matrimonium. Quædam sunt conditiones turpes, & accidentales ad matrimonium, matrimonij ſubſtantiã non attingentes. Quædã sunt inhoneſtæ matrimonio, vel alicui eius parti repugnantes. ¶†Ad primum, ſi sunt conditiones honeſtæ, & neceſsariæ ad matrimoniũ, valet conditio. imo ſine ea non valet, vt ſi Chriſtianus ꝺhat cũ Iudæa ſub conditione ſi Iudæa efficiatur Chriſtiana. 28. q. j. nõ oportet. Sed dubiũ, quid de Chriſtiano & hęretica? Hug. dicit hic, Io. tenet in d. c. nõ oportet. ꝙ valeat matrimoniũ. Ad hoc de hære. c. decreuimus. lib. 6. Idẽ Guil. in Spe. de diuor. c. quãto, & de hære. c. j. ſuper 3. gl. Secundo caſu ſi illæ conditiones ſunt honeſtæ, & accidentales, puta ſi centũ mihi dederis, vel, ſi pater conſenſerit, & tales licitè apponuntur. An autẽ ſuſpendant, aut ſunt de præterito, aut de præſenti, & non ſuſpendũt, vel ſtatim inficiunt matrimoniũ, ſi ſunt falſæ, vel ſtatim perficiunt, ſi verę ſunt. ff. ſi cer. pet. l. cũ in ſeruo. & l. cũ ad præſentẽ. ff. de iniuſto rupto teſta. l. cum in ſecundo. Si autẽ ſunt de futuro, ſuſpendunt in euentũ conditionis, & in defectum inficiunt, & in exiſtentiã conditionis perficiunt, vt ſ. eo. c. de illis. & c. ſuper eo. virtus autem ſuſpenſiua tollitur per culpã de p̃ſenti, vt ſ. c. proxi. & ca. de illis. ¶Tertio caſu, qñ conditiones ſunt inhoneſtæ, & turpes, & accidentales, non tangentes ſubſtantialia matrimonij, & tales inficiunt propter eorũ turpitudinẽ, & fauorem matrimonij, vt ꝺho tecum, ſi cõmiſeris furtũ vel homicidiũ, vel ſimilia. ¶Quarto caſu, qñ cõditiones ſunt ꝺ ſubſtantiam matrimonij, & in his dicendum, ꝙ vitiant matrimonium, & non vitiantur. de his loquitur prima pars. Aduerte ad declarationem, tria ſunt bona matrimonij, fides, proles, & ſacrm. Conditio ꝺ fidem: vt ſi ꝺho, ſi aliam potero accipere. Conditio contra ſacrm, vt ſi ꝺho, ſi pro quæſtu tradas te ad adulterandam. Conditio contra prolem, vt ſi ꝺho tecum, ſi prolem non habueris, talia vitiant matrimonium, & non vitiantur. Oportet tamen, ꝙ ſit contra ꝺctũ matrimonij, aut eius ſubſtantiale: ſecus ſi ſit contra aliquem de iure conſecutiuum ad actum, non de ſubſtantiali parte ꝺctus, cui apponitur conditio, vt ſi dono rem eccleſiæ cum pacto, ſi mihi liceat illam rem præter auctoritatem eccleſiæ alienare, & ꝙ nõ ſit in diſpoſitione epiſcopi. 10. q. j. c. 2. Secus ſi eſſet ꝺ aliquem non ſubſtantialem ex natura ꝺctus, vel eius primęua inſtitutione, ſed ex aliqua accidentali determinatione iuris, vel eccleſiæ, & vt ad ſubſtantiam accidentaliter annecteretur, vel auctoraretur, vt eſt in ordine diaconatus, ꝙ continentia detur. Nã non eſt de originali, ſed accidentali ſubſtantia ordinis, ideo non vitiat characterem, ſed ſolum executionẽ, & talis adiecta non vitiat, ſed vitiatur. Ideo valet ordinatio diaconi ſub conditione, ſi ſibi liceat habere vxorem, & reijcitur cõditio, 28. diſt. diaconi. Item temperant Doct. hoc, quod dixi conditionem appoſitam contra ſubſtãtiam matrimonij vitiare matrimonium: verum eſt, qñ vterq; ꝺſentit: vel ſiambo nõ conſentiant, non impeditur matrimonium. 32. q. 2. aliquando. Præterea ſi dicat vnus, Contraho tecũ ſi nõ generaueris prolẽ, & c. ſi alius ꝺdicat, vt d. c. ali quando. Idem ſi taceat, qñ præſumitur, ꝙ contradicat in fauorẽ matrimonij, ſm Inn. & Hoſt. qui dicit hæc pluries prædicãda, & hæc etiam per mulieres inſtruenda. Et per hoc dicunt Doct. ꝙ ſi ꝺho cum muliere, ſi prolem euitat, & ipſa conſentit conditioni, poſtea ipſam cognoſco, ꝙ hicnõ est matrimoniũ, quia ꝺctus præcedens eſt nullus propter appoſitionem conditionis ꝺ ſubſtantiam matrimonij, & ſola copula de ſe non eſt ſufficiens ad inducendum matrimonium. Ideo mulier noſcẽs viri fallaciam non debet ſe permittere cognoſci niſi remittatur conditio: & ſi vir illam remittit, & poſtea eam cognoſcit, iudicabitur matrimonium, ſaluo ꝙ ſi nullo modo cõſentit in foro pœnitentiali, tunc non iudicaretur matrimonium. ſ. de
8 ſpon. c. tua, ſm Hoſt. ¶†Quæro, ingreſſus ſum religionem ſub conditione, ſi mihi liceat vti matrimonio, vel habere bona, an valeat ingreſſus? Dicunt quidam, ꝙ non, quia hæc cõditio eſt ꝺ ſubſtantiam monachatus, ſicut & contra ſubſtantiam monachi. de ſtatu monac. c. cum monaſterium. de conuer. coniug. c. dubium, & fuit opi. Hug. 19. q. vlti. §. nunc autem. Alij contradicunt. Gl. tangit in c. ſinautem. ꝺ. ne cleri. vel vo. & de ſta. monac. c. j. & 2. Io. 32. q. 2. ſolet. vbi Io. hanc opi. Hugo. tenet & Inn. ſ. eo. c. j. & Dama. ꝺ. c. proxi. Accur. C. de ſacroſan. eccl. & in auct. ingreſsi. Accur. diſtinguit, ff. de vſu & habit. in l. per ſeruum. an apponatur pactum incõtinenti, & vtiat: an ex interuallo, & vitiatur. Spec. in tit. de ſta. monac. recitat opi. Ber. 43. diſt. c. j. multa & varia in hac materia dixerunt Legiſtæ, ſi omnes opi. tibi recitarem, hodie non venirem ad caput. In ali quibus malè dixerunt, ponã quod ponit Io. And. & poſtea cõcludam diſtinguendo & approbando bene dicta, & improbando male dicta. Io. An. tenet, ꝙ ingreſſus religionis valet reiecta conditione, ſed matrimonium non valet. Aſsignat rationem diuerſitatis. Primo, quia plus eſt intrinſecæ & originalis ſubſtantiæ proles, & fides in matrimonio, ꝙ in monachatu abdicatio proprij, quia ab origine eſt matrimoniũ cũ his inductũ, & erunt duo in carne vna, id eſt, ad vnam carnẽ procreandũ: ſed ꝙ monachi non habeant proprium, eſt accidentaliter ab eccleſia introductũ, 12. q. j. c. nolo, & c. certè. Secundo, quia in matrimonio carnali ꝺctus reſpicit cõmodum vtriuſq; partis, quia hinc inde obligatio ꝺhitur. Nam ideo obligatur vxor viro, ꝙ vir obligatur vxori: ſed in monachatu principaliter obligat Deo per Abbatẽ, vel per aliũ votũ recipientẽ, & ſic obligatur vt per miniſtrum. Ideo dicit, ꝙ ꝺſenſus mulieris in ꝺctu præiudicat, quia adeſt conſenſus eius, cui fit obligatio, & cui principaliter obligatur: ſed qñ quis facit votum, ſi ſibi liceat retinere bona, dicit ꝙ ibi adeſt cõſenſus illius ſolius miniſtri, cuius culpa nocere non debet Deo, cui principaliter obligatur. Et hæc eſt ſnīa ſua. Paulus in clem. cos. de reg. hæc impugnat, nã dicit ipſe in matrimonio ita, ſicut in monachatu, quilibet obligatur Deo, ideo quod cõi conſenſu, poſtq; vtrumq; eſt ꝺctum, ſicut in vno, ita & in reliquo non poteſt propria voluntate diſſolui. De matrimonio patet hic, de monachatu patet de reg. c. licet. niſi trãſeat ad ſtrictiorẽ religionẽ. Itẽ in vtroque obligatio pariter reſpicit hominem, & ſit per hominem. Nam ſicut matrimonium exigit virum & vxorem, ita & monachus in ꝺctu exigit recipiẽtem Abbatem, & ſubiectum, vel alium loco Abbatis. Vnde licèt quis profiteatur ordinem Ciſtercien. non eſſet ibi monachus, niſi profeſsio reciperetur. facit quod no. de reg. porrectũ. Non ergo poteſt dari ratio, quare Abbas recipiendo ad monachatum, vt monachus habeat

proprium,

proprium, sibi ita non præiudicet, sicut mulier consentiendo. Vnde non bene capit Paulus, nam primo ꝯctus vitiatur recipere principaliter in matrimonio ad vtilitatem ꝯhentium: qđ est secus in monachatu, quia ad nihilum Abbas obligat se monacho, vel non saltem ad id, ad quod se obligat monachus. Itē in vtroq; ꝯctu est ponderare duplex vinculum, vel duæ considerationes possunt haberi circa vinculū. primo ipsum principium cōtractus, & hoc in fine obligandi principaliter in matrimonio est in parte, secundariò in Deo, quo ad dissolubilitatem vinculi, totū oppositum est in monachatu, quia principale vinculū voti est in Deum, quia per hoc tendit placere principaliter Deo, vt dixi de spon. præterea. secundario in prælato, sed in remissione conditionis erga vinculum debet attēdi persona, cū qua principaliter ꝯctus initur. In matrimonio enim est homo erga hominem consentiens, sibi præiudicat. In monachatu est ipse Deus, igitur cum Deus non consentiat, consensus ministri sibi non præiudicabit. In tali appositione conditionis ꝯ substantiam monachatus etiam valebit monachatus. vt tū aliqua dicam sic nota, ꝙ quandoq; ingressus talis fit per modū, qūq; per causam, quandoq; etiam vi conditionis, sicut per modū, vt ingredior ad religionē, vt mihi liceat retinere bona: & planū est, ꝙ non vitiatur ingressus, quia natura modi non est suspēdere principium actus, sed dare qualitatē actui posq̄ est, vt dixi ſ. eo. c. verum. Ideo cum detur ingressus esse, & reijcit modum repugnantē suæ naturæ. Si per modum causæ, vt ingredior religionē, quia mihi liceat retinere bona, non vitiatur adhuc ingressus, quia causa vēnit ad confirmandū, qđ est, & non suspendit actū. ideo valet quod agitur, & reijcit causa vt falsa. Si autem per modū conditionis, & tunc cōditio est resolutiua, vt ingredior religionem, vt nō mihi liceat retinere bona, non valeat ingressus, quia hæc resolutio prēsupponit ingressum inualidū, qui esse recipit & potentiam ad repellendā resolutionē ex conditione sibi repugnāte. Et ideo decreuit in omnibus istis casibus dicere in matrimonio, per quæ patet limitatio ad hanc decre. Quandoq; conditio est suspensiua, & tunc aut apponitur ex interuallo, & adhuc valet matrimoniū, & ingressus, quia ex quo recipit esse appositio conditionis nō potest aliquid operari ꝯ matrimoniū iam fundatū, vt d. l. per seruū. §. j. & quod ibi no. gl. ff. de vſu & habit. Et hoc est, quod voluit gl. & sic intelligo But. & Marsi. in d. auctē. ingressi. quorum sunt verba præcedentia. Quandoq; apponitur conditio, vt suspendens ab ipso principio, vt ingredior religionē, si mihi liceat retinere bona. ¶ Et aduerte ad vnam coloratā considerationē, quam habuit Bar. in hac materia, quia dicit, Aut cōstat ꝙ hic vult retinere bona quo ad proprietatē, & dicit ꝙ vitiatur ingressus, quia hoc est ꝯ substantiam monachatus. Aut constat ꝙ vult retinere bona quo ad administrationē, & dicit ꝙ hæc valet, quia non repugnat substantiæ monachatus, quin habeat bona quo ad administrationē. de sta. monach. c. 2. Aut est dubium, & de dubio intelligit conditionē, vt non sit ꝯ substantiā, & sic valeat conditio & intelligitur quo ad administrationem tm̄. ita dicit Bar. in d. auct. ingressi. Et sunt verba gl. j. tit. proxi. c. insinuante. Hoc dictū mihi nunquā placuit, quia ꝙ habeat administrationē, vt iure sibi debitam ex pacto, est ꝯ substantiā monachatus, quia saltē habet illius propriā administrationē. ſ. vt ex iure proprio habeat hoc. Et omnis appropriatio est ꝯ substantiā monachatus, vnde licitū est monacho habere administrationē non iure proprio, sed ex nutu Abbatis impetrantis, quod non est hic. Sed si dicatur, imo potest habere administrationem perpetuā, vt patet in confirmato à Papa, vt in c. porrectū, ſ. de reg. Dic, ꝙ potest habere à Papa solo, non ex ꝯctu suo, vel nō habet ibi perpetuo saltē in respectu ad Papā: quia tunc loco Abbatis est Papa, qui ad nutum potest remouere. ¶ Dico ergo reiecta hac distinctione, ꝙ omni casu ꝙditio reijcitur, vt dicit Io. An. & valet ingressus, ꝙa in hac appositione conditionis velut ꝯ substantiam monachatus cōsensus recipientis ad monachatū deest, cum in Abbatem principaliter non porrigatur vinculū monachatus, sed in Deum. Et sic non potest præiudicare Deo recipiēti talis cōditio, qui non cōsentit in tali conditione, sed secus est in matrimonio, vt dixit Io. An. ¶ Decidant ergo Legistæ suas leges, & dimittant canones, quia nō est sine culpa imponere falcē in messem alienā, & hęc sufficiant. Hæc potest tū saluari, ꝙ sic vouens obligetur solum ex voto obedientiæ, & in voto castitatis, sed non paupertatis stando, nec est hoc possibile ꝙ quis voueat vnum sine alijs, vt videbis in tit. seq. j. Sed si vellet in congregatione stare, hæc cōditio vt turpis reijcitur, quia turpis est pars, quæ suo toti nō ꝙ-
9 gruit, vt ſ. tit. j. in eodem. ¶ †Quæro, an possibilis conditio in alijs actibus vitiet? gl. dicit, ꝙ in vltimis voluntatibus vitiatur, & non vitiat. tene ꝙ vitiatur ob fauorem illius, in cuius odiū apponitur. Ideo si hæres grauaretur dare decē Titio, vt occidat hominem, tunc reijcitur conditio, & dispositio tenet. Inst. de leg. in fi. & l. j. C. de his, quæ pēnæ nom. c. j. Si autem apponitur in odium legatorū, lego sibi decem, si hominē occiderit, reijcitur conditio, & datur fauor. In ꝯctibus dicit gl. ꝙ cōditio turpis vitiat ꝯctus, vt si tibi promitto centum, si hominem occideris, non valet promissio, nec obligatio, vt l. si militem, de condi. ob cau. Quia ibi conditio non erat impossibilis, ꝙ miles sit procurator, hinc est ꝙ potest esse, nisi opponatur. C. de procurator. l. ita demum. Reliqua sunt clara, &c.

Qui clerici, vel vouentes matrimonium contrahere possunt. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Quid est votum.*
2 *Quod votum impediat matrimonium.*
3 *Vouere quisnam potest, aut prohibetur, nu. 4.*

¶ Hic prosequitur aliud impedimentum accidentale. ſ. voti, quia votum datur dupliciter, quandoq; annexum est religioni, quandoq; clericatui. Ideo dicit rubrica, qui clerici, vel vouentes, vt comprehendat omnem speciem voti. De prima parte rubricæ hſ 28. dist. per totum. De secunda 27. dist. per totū.
1 & 22. q. j. & 2. per totum. ¶ †Quid est votum? Dicit Inn. ꝙ tentatio boni propositi cum deliberatione firmatum, qua quis ad
2 aliquid faciendum, vel non faciendum se obligat. ¶ †Quæro, quod votum impediat matrimoniū, vel dirimat? Dic, ꝙ licēt multa sint vota ſm diuersitatem rerum, quæ vouentur: tamen solum votum continentiæ est illud, quod impedit & dirimit.
3 † Quis potest vouere? Dic, ꝙ quilibet sanę mentis, nisi prohi-
4 beat expresse, qui à Spiritu sancto ducitur vouere. ¶ † Qui prohibentur vouere? Dic, ꝙ coniuges, nisi voueant pari cōsensu, seruus, furiosus, impubes. Item ſm aliquos non vouet continentiam, qui coire non potest, quia qui non est aculeos carnis expertus, vouere continentiam non potest etiam si sit maior, quod non placet Inn. nec Host. quia talia vota quisque facere potest, ex quo est discretus, vt sicut se potest diabolo obligare per peccatum, & sic Deo per votum, de reg. c. j. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere non potest in sacris existens, nu. 7.*
2 *Delictum aggrauatur ex rei qualitate.*
3 *Potentia, vel satisfactio qualis esse debeat.*
4 *Excommunicatus est diaconus, verberans diaconum.*
5 *Absolutus esse non videtur delinquens & peccator, nisi de vtroque delicto satisfecerit.*
6 *Excommunicatus est ab officio suspensus, vt videatur incurrere latā quandam irregularitatem.*
8 *Dispensare potest Episcopus clericum, qui in sacris constitutus matrimonium contraxit, vbi tamen non cognouit vxorem.*
9 *Absolui an possit excommunicatus clericus, vel non clericus, propter lesionem enormem factam in alterum clericum ab Episcopo, vel alio inferiori à Papa, num. seq. & 14.*
10 *Homicidium si quis clericus in sacris constitutus commiserit, est excommunicatus, ac deponendus.*
11 *Pro homicidio an sit clericus degradandus.*
12 *Degradandus non perdit characterem ordinis, nec matrimonium contrahere potest.*
13 *Presbyter degradatus, an possit confiteri, ex quo non perdit characterem ordinis.*
14 *Excommunicatus propter læsionem enormem factam in clericum, potest absolui ab Episcopo, vbi vulnus fuit occultè illatum.*

CAP. I.

1 DE diacono. ¶ †In sacris existens matrimo-
2 nium ꝯhere non potest, vt diaconus & subdiaconus. h. d. ¶ †No. j. ꝙ ex qualitate rei aggrauatur delictum. Vide j. de homic. c. ſicut
3 dignū. ¶ †No. 2. qualis exigatur satisfactio & pœnitentia, & cōtrito & humili corde fiat. Et peccatum non remittetur, nisi satisfiat pro eo. ¶ †No. tertio, ꝙ diaconus verberans diaconum,
4 seu vulnerans, est excōicatus & videtur absolui posse ab epo.
5 ¶ †No. 4. ꝙ delinquens & peccator non est absolutus, nisi de
6 vtroque delicto satisfecerit. ¶ †No. 5. ꝙ excommunicatus eo ipso est ab officio suspensus, & videtur incurrere latam quandam irregularitatem ex assumptione vxoris, & vulneratione
7 clerici, cū quo tñ non dispensat epūs. ¶ †No. vltimo, ꝙ nec diaconus, nec subdiaconus, possunt matrimonium ꝯhere, & sic
8 sacer ordo habet in se annexum votum. ¶ †Oppo. ꝙ dispensat episcopus secum, quia incurrit irregularitatem cōtrahendo. de bigam. c. nuper. Sol. dic, ꝙ cōtraxit cum virgine vel vidua, & eam non cognouit. de cler. coniug. sanè, de bigam. nuper.
9 ¶ †Oppo. secundo, ꝙ non potuit hic absolui ab inferiori à Papa, quia de enormi percussione clerici non absoluit excōmunicatum inferior à Papa, quia non dicit hic à quo. 17. quæst. 4. si quis

9 siquis.de biga. nuper. ¶†Opp.secundo,q̄ nō potuit hic absol
ui ab inferiori à Papa,quia de enormi percussione clerici non
absoluit excōicatum inferior à Papa, etiam vbi delinquit in
congregatione.ꝯ.de sent. excom. cum illorū. Sol.intellige, q̄
hanc absolutionem obtinuit à Papa:quia non dicit hic à quo.
vt.q.4.si quis suadente. & hoc propter atrocitatem facti, vt in
ꝯcio:vel absoluit hic ex hac indulgentia speciali sibi per hanc
decre.indulta,vel hic erat legatus. Quod nō placet Host.quia
10 legatus non absoluit in atroci, vt ꝯ.de sent.excom. c.ad eminē
tiam.dic vt ibi in c.quod translationem,de of.leg.¶†Opp.ter
tio,& vī q̄ hic subdiaconus interficiens posit ꝯhere,quia de-
ponendus est:vnde ordo sibi non obstat, quin possit accipere
vxorem. Sol.Hic fuit causa dubitandi, quia putabat fortè iste
q̄ amisisset ordinem propter homicidium, cum degradari de
beret,& sic ꝯhere posset. Sed dicit glossa, q̄ hoc non est verū:
quia dato q̄ degradetur, non perdet characterē ordinis,à quo
surgat impedimentum vinculi:nec propter delictum debet ha
11 bere præmium. Gl.posteà generalia prosequitur. ¶ †Nota gl.
quæ punctualiter dicit q̄ pro homicidio quis est degradādus.
Host.tenet contrarium, de homici.c. j. & per totum. nec iste
enumeratur inter casus,de quibus dicitur in c.cum non ab ho
mine.de iud. & de hęre. c.ad abolendam.de verb.sig. c.noui-
12 mus. ¶†Secundo dicit glos. quod irregularis degradatus non
13 perdit characterem ordinis, nec depēdentiam à charactere:&
sic non potest matrimonium contrahere. ¶ † Et propter hoc
dicimus q̄ presbyter degradatus posset confiteri.vide de pen.
14 c.degradatio. in vlt. glos. lib.6.¶†Opp.q̄ Episcopus absolue-
re non potest, nec dispensare super vulnere , vt vulnerans pro
moueatur. Sol. Dic, si vulnus fuerit occultè factum, & leue,
potent suo iure promoueri : sed si esset graue, & publicum,
tunc Episcopus dispensabit : quia hoc ei permittitur : aliàs
non posset. de iudi. c.at si clerici. de cleri. percus.c. j.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere non potest subdiaconus.*
2 *Irregularis esse censetur clericus in sacris contrahens matrimonium.*
3 *Dispensare potest Episcopus super irregularitate, quam incurrit clericus in sacris constitutus propter matrimonium, quod contraxit, vbi vult ad religionem transire. nu.5.*
4 *Religionis ingressus non tollit irregularitatem ex delicto prouenientem.*

CAP. II.

1 EX literarum. †Subdiaconus matrimoniū
contrahere non potest. h. d.
Consultatio,& responsio. Secunda ibi, super quo.
¶Nota primo summarium: & q̄ subdiaconus ma-
2 trimonium contrahens cogitur ad eum obseruandum. ¶†No
ta secundo, quòd contrahere matrimonium de facto in ha-
bente ordinem causat irregularitatē,quasi sit graue delictum,
vt posset ad maiores promoueri , nec in susceptis ministrare,
quorum respectu impeditur: & sic in sacris matrimonio repu-
gnantibus, non quo ad minores. ¶†No.tertio, q̄ cum tali ir-
3 regularitate dispensat Episcopus,si voluerit ad religionem trā
4 sire. † Et sic licèt irregularitas ex delicto prouenies non tol-
latur religionis ingressu,ex eo tñ faciliori inducitur ptās dispē
sandi.¶Obstat duo. Primo, quia nō debet quis cogi abiurare
concubinam.de cohabi.cle.c.clericos. So. contrarium proce
dit, qñ habetur suspitio de periurio , vt sæpe faciunt concubi-
5 narij . Vel illud in concubinario, hoc in diuortio cuiuscunq;
matrimonij.36.q.6.ab isto die.¶†Obstat 2.q̄ posset Eps suo iu
re dispensare absque religionis ingressu, vt s̄.c.proxi.vt dispen
set eū eo,qui in pluribus deliquerat. Dicit gl.q̄ hoc placuit Pa
pę vt maiorē gratiā faceret isti, q̄ illi. Vel secundo ibi non erat
verē pœnitēs. ideo Papa sibi reseruat. Vel ibi loquit de ꝯsilio:
alias suo iure dispensare posset.Dic ſm Host.si habeatur respe
ctus ad rigorem, non dispensat Eps, vt hic:si ad æquitatē dispē
set, vt ibi. Sed nō vtitur illa æquitate, nisi qñ ingreditur religio
nem, vt hic. vel hic non erat corde contritus,& humiliatus ad
pœnitentiam:ibi sic. Vel hic vxorē cognouit,ibi nō.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium impedit, & contractum postea dirimit votum solenne.*
2 *Votum religionis simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum.*
3 *Religionis votum potest duobus signis solennizari.*
4 *Vota appellatione in dubio comprehenditur simplex.*
5 *Votum simplex, vel solenne, quod dicatur.*
6 *Matrimonium rescindit votum simplex religionis.*
7 *Habitus susceptio post votū simplex solennizat votū, & pfessionē inducit.*

CAP. III.

1 MEminimus. †Votum solenne impedit, & di
rimit matrimonium postea cō
2 tractum:votum tantum simplex impedit ꝯhendū,
sed non dirimit post ꝯctum.h.d.¶†Nota primo,q̄
3 simplici voto de ingrediendo religionem impeditur ꝯhendū,
sed non dirimitur post contractum : sicut sponsalia de futuro,
3 ita & votum de futuro, quod appellatur simplex. ¶†Nota se-
cundo,q̄ susceptio habitus post votum simplex alicuius deter
minatæ religionis solennizat votum, & professionem indu-
cit:secus si obligat tñ religioni in genere.de regula.c. consti-
tutionem. lib.6.Et sic hic vī casus,q̄ professio obligationis re
ligioni in genere solennizat votum. Sed posset dici q̄ secun-
dum ista tempora obligabat religioni in specie . Et habes duo
signa,per quæ votum solennizatur,scilicet suspensio habitus,
4 & expressa professio. ad hoc de regula.c.vidua. ¶†No.tertio,
5 q̄ appellatione voti in dubio cōprehenditur simplex. ¶†No.
quarto,q̄ dicatur votum simplex, & quod solenne. Nam vo-
tum simplex dī id,quod obligat de præsenti. Notet ergo No-
tarius, qui vult conficere instrumentum super simplici voto,
6 vel solenni de præsenti. ¶Nota quinto, q̄ matrimonium tan-
quam fortius vinculum rescindit simplex votum de ingrediē-
7 do religionem,sed non solenne votum.¶†Primo obstat,q̄ su
sceptio habitus non facit quem monachum. de regula.c.por
rectum. quia habitus non facit monachum.Glo.fatetur,con-
cludens q̄ susceptio habitus sine professione expressa,vel taci
ta,non solennizat votum:sed cū expressa vel tacita,q̄ præsumi
tur ex delatione habitus monachalis per annū,bene solēnizat
votum vt hic,& de rī.a.ex parte.Dic hodie vt de reg.c.j. lib. 6.
& vide clem. eos,eo.tit. ¶Oppo.q̄ non sit differentia inter vo
tum simplex,& solenne:quia ex quo datur volūtas obligatio-
num, in hoc non debet esse differentia.ꝯ.eo.c.rursus.So.Quo
ad Deum vterque impedit,sed neutrum dirimeret matrimo-
niū:sed hoc ecclesia disposuit in solenni, vt discerneretur sim
plex à solenni:nō quia plus detur argumenti in voto, ſm Gof.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum non dirimit habitus susceptio sine professione, sed contrahendum impedit.*
2 *Religionis votum solennizatur per susceptionem habitus. & nu.*
3 *Ad professionem potest aliquem recipere presbyter, dum tamen recipiat nomine abbatis.*
4 *Votum continentiæ solennizatur per promissionem factam super altari.*

CAP. IIII.

1 CONsuluit. †Susceptio habitus sine professio-
2 ne non dirimit mr̄imonium ꝯctū:
sed contrahendum impedit.hoc dicit. ¶†Nota pri
mo, q̄ sola abiectio habitus secularis, & susceptio
habitus professionis extra cōgregationem & matrimonium,
non solennizat votum.nec professionem inducit:sed solū in-
ducit votum simplex de profitēdo:à contrario, q̄ si assumpse-
rit in claustro,& in congregatione, q̄ ex hoc solennizatur vo-
tum. Sic intellige de regul. c. vidua. quod bene nota. ¶Nota
secundo, q̄ assumptio habitus certæ religionis cum promis-
sione alicuius ex substantialibus rī̄æ solēnizat votum. Idem,
si assumatur in congregatione habitus professorum, etiā abs-
que alia certa professione. Et idem si assumat habitum ēt ex-
tra religionem alicuius certæ religionis promittendo pauper
3 tatem,vel castitatē,vel obedientiā,votū solennizatur. ¶†No.
tertio,q̄ presbyter,Eps,vel Abbas,pōt recipere aliquem ad p-
fessionem. Item & abbatissa,dum tñ si receperit presbyter re-
4 cipiat nomine abbatis,vel Epi. ¶†Nota quarto,q̄ etiam cum
nemine suscipiente professionem, si super altari promittat
continentiam, solennizatur votum , quod facit ꝯ Paulum de
Liazar. in clemen.eos.de regul.& quod dixi in c.fi.s̄.tit.prox.
¶Nota quinto , q̄ votum simplex impedit contrahendū, sed
non dirimit iam ꝯctum. Et nota,q̄ susceptio habitus extra cō
gregationem æquiparatur voto simplici , vel in se habet votū
simplex. Hic agitur de vi susceptionis habitus extra congrega
tionem, & de vi susceptionis habitus cum promissione alicu-
ius de substantia rī̄æ, & agitur de vi voti simplicis ꝯ matrimo-
5 nium.¶†Obstat primo, quia susceptio habitus nō facit mona
chum sine professione:nec obligat ad votum.c.porrectum.de
rī̄aribus.So.Susceptio habitus cum proposito vitam mutādi,
aliter non facta expressione,quod in dubio prę̄sumitur,induc
it votū simplex,vt hic,& nō solēne. Susceptio aūt habitus, &
hoc expresso,quod vitam mutare intendit,solennizat votū:su
sceptio professorum in cōgregatione in dubio solennizat vo-
tum,vt no.de reg.c.vidua. ¶Obstat secūdo,quia susceptio ha
bitus de altari non solennizat votum, nisi monachis ꝯsentien
tib.vt patet de reg.in c.ad apostolicā. Obligatio eī̄ professio
nalis hinc inde contrahitur, vt ibi, & no. Paulus in d.clemen.
eos.de regu. Solu.intellige, q̄ susceptio habitus de altari cum
promissione obedientię consentientibus monachis votum
solennizat, vt ibi : aliàs non. Vel prę̄iudicat professio super
altari, nisi postea suscipiat habitum sine protestatione. de re-
gula.c.consulti. & c.statuimus,secundum Inno. ¶Obstat ter-
tio,quia sola promissio obedientiæ non solennizat votum,cū

& sæcularis clericus illam promittat. de maio. & obe. c. 2. & 3. So. Dic, q̄ sola promissio obedientiæ non sufficit, nisi sit monachalis: puta quia renunciat suæ voluntati, & in omnibus se subiiciat abbati. 12. q. 1. c. nolo. & c. non dicatis, fm Inn. & Host. Idem Guil. in Spe. de statu reg. ver. 38. & ver. 41. Satis puto hęc vera, quando promittitur obedientia absque habitu: sed si suscepit habitum certæ regulæ, in dubio promissionem obediētiæ intelligimus fm qualitatem habitus assumpti: & sic inducitur professio. & hoc vult hæc decreta. meo videre: quod bene notabis. ¶ Obstat quartò, quia habitus professorum assumptione videtur professus: & sic votum est solennizatum. de regula. c. vidua. & c. ex parte. & quod ibi no. ¶ Soluit gl. dupliciter. Prima solutio colligitur ex gl. 2. Secūda colligitur ex alijs gl. Prima est, hoc contrarium procedere, quando assumpserit habitum professorum: hic assumpsit habitum, & velamen nouitiorum: quia tunc non est votum solennizatum: & ideo nō dirimit matrimonium iam contractum. Hoc non placet: quia si fuisset habitus nouitiorum hic, etiam esset votum simplex regulę: & sic non impediretur matrimonium cōtrahendum. Ideo soluit gl. 2. quando assumpsit habitum animo non profitendi, nec vitam mutandi, & hoc constat, & non solennizatur votum, ex quo nulla apparent signa volendi vitam mutare. Et ita loquitur c. quia ꝓpter, & c. sicut, ne cle. vel mo. & est hic dicendum, vt ibi. ¶ Hic contrarium loquitur, quando assumpserit animo mutandi vitam, & hoc constabat: quo casu inducitur professio. Hoc adhuc non placet: quia si constaret q̄ non voluerit vitam mutare assumendo habitum, nec etiam hic esset votum simplex, cuius contrarium dicit litera. & hoc sentit gl. prima. Concludo gl. cum dictis Doc. q̄ quando quis assumat habitum nouitiorum, & hic non inducit votum solēne, nec simplex: & ideo in isto non loquitur tex. Quandoq; assumitur habitus professorum: & tunc si assumitur cum promissione omnium substantialium regule, vel alicuius eorum: & hic solennizatur votum, & impedit contrahendum, & dirimit iam contractum: & hic est casus, j. eo. c. insinuante. dummodo habitus sit de approbatis, vt patet de voto. c. j. li. 6. Quādoque etiam suscipitur habitus professorum, & constat de animo, q̄ non intendit vitam mutare: & nō inducit simplex, nec solenne: vnde ad hoc non potest loqui decre. Quandoq; assumitur habitus professorum, & constat de animo quòd intendit vitā mutare, & monachus fieri: & inducit ꝓfessionē, vt dicit gl. Q̄nq; suscipit habitus ꝓfessionis, & non ꝓstat de mēte: aut hic assumitur præcedente voto simplici de ingrediēdo religionē: & dicit hic Host. q̄ votū solennizatur, vt in c. præce. s. eo. Imo plus dicit, q̄ in hoc casu habitus nouitiorum hoc operatur. Allegat j. eo. cap. insinuante. & no. reg. c. consulti. Sed hoc vltimum dictum durum mihi videtur. Quandoque quis assumit habitum professionis absque simplici voto præcedente: & tunc aut assumit in ecclesia, & in congregatione monachorum, & solennizat votum, vt in d. c. vidua, & c. ex parte. el 2. de conuer. coniug. secundum Hosti. Quandoque sumitur habitus professionis extra ecclesiam: & de hoc fuerunt opin. Quidam antiqui dixerunt, q̄ non solennizat. Alij contra, nō facientes differentiam an in ecclesia, an extra. Hæc opi. nō placet Host. & cum sequor, q̄ tunc susceptio habitus non solennizat, nec in dubio inducit votum solenne, sed bene inducit votum simplex: & sic p̄ loqui hęc decr. Q̄nq; assumitur habitus religionis, & fortè oēs habēt vnū habitū, ita q̄ habitus professorum nō est distinctus ab alijs. Et dicit Ho. q̄ si assumitur in ecclesia, inducit professionem fm distinctionē, de qua de regula. c. j. lib. 6. & c. constitutionem. & sic votum solennizatur. Quandoque assumitur extra religionem, vel ecclesiam: & tūc animo mutandi vitam, vel est dubium de ea, quia non potest fieri fides ab ecclesia: vel nihil dicit, quando assumit. Et dicit Host. q̄ non solennizat votum: sed æquiparatur voto simplici. no. de regula. cap. statuimus. & sic ipsa intelligit hanc decre. & hęc est veritas.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de futuro dirimuntur sola habitus susceptione, sed nō mrimoniū.*
2 *Matrimonium, vel sponsalia, contrahi possunt inter absentes.*
3 *Seueritatis alterius coniugum scientia superueniens, an videatur legitima causa discedendi à sponsalibus. 8.*
4 *Ad votum continentiæ potest quem recipere eremita.*
5 *Voto solo continentiæ de præsenti non determinato ad certam regulam de approbatis, non solennizat votum.*
6 *Votum simplex licèt impediat matrimonium contrahendum: tamen si timetur fornicatio, potest dari licentia contrahendi.*
7 *Peccatum quandoque ecclesia permittit, vt maius malum euitetur.*
9 *Dispensare potest Papa super voto continentiæ quò ad matrimonium.*
10 *Religionis ingressu, vel habitus susceptione, & si in voto simplici, vbi dirimuntur sponsalia de futuro, si propter, &c.*

CAP. V.

1 VEniens. †Per solā habitus susceptionem nō dirimitur mrimonium, sed sponsalia de futuro. h. d. Primò narrat cām, circa quā expediēdā ꝓmissa causa hic duo mandat ibi, nos itaq;. Vel sic, Votū castitatis de p̄senti sponsalia dirimit de futuro antecta, & ꝫhendum impedit mrimonium, nisi dispensetur: ꝫtū non dirimit. h. d. ¶ Nota primo verba apta ad sponsalia ꝓcludenda, q̄s sonant in futurum. Et nota q̄ confirmatur q̄nq; i.
2 dei præstatione. † Et nota ēt q̄ sponsalia, & matrimonium contrahuntur inter absentes. ¶ † Nota secundo, q̄ superueniens
3 scientia seueritatis coniugis, vī legitima causa discedendi a sponsalibus. Tamen gl. vī tene contra. Dic vt in c. ex literis, &
4 c. prætereà, s. de spon. ¶ † No. tertio eremitam posse quem recipere ad votum continentiæ. ¶ † No. quarto, q̄ solo voto cō-
5 tinentiæ de præsenti non determinato ad certam regulam de approbatis, maximè non mutato loco, vel habitu, non solennizat votum: secus si fieret alicui de regulis approbatis, vt s. c. proxi. quia tunc credo q̄ etiam absque mutatione loci, vel habitus solennizaretur votum, vt d. c. proxi. ¶ No. quinto hic, q̄ votum continentię de p̄senti, licet non sit solennizatum,
6 soluit spōsalia de futuro. ¶ † No. sexto, q̄ licèt votum simplex impediat mrimonium ꝫhendum, tñ si timetur fornicatio ecclesia, potest dari licentia ꝫhendi, vt maius malum euitetur. † Et sic patet, q̄ ecclesia q̄nq; permittit peccatum, vt maius
7 malum euitetur: & permittit quem peccare sub spe venię, q̄ est notabile. Et dī legitima causa timoris periculū incontinētię. Et nota, q̄ ꝫ votum castitatis de p̄senti non solennizat dispensat Papa ex causa: & sic nō peccat talis ꝫhendo, ex qua dispensatio p̄cedit: tñ ad cautelam imponitur penitentia.
8 ¶ † Obstat primo, quia vī q̄ timor seueritatis non dēt esse iusta causa soluendi sponsalia, cum sit vanus, arg. c. sicut, s. de fra. Gl. fatetur: vnde dicit q̄ fuisset cōpulsa ad ꝫhendum, nisi inuenisset maius vinculum. tunc ꝫ procedit, q̄ tunc hic superueniebat, arg. c. cū inter, de spō. ¶ Obstat 2. q̄ ex promissione voti ꝓtinentię hoc votum solennizatur. j. eo. c. insinuante. So. Dicit gl. hic, q̄ hoc votū fuit de p̄senti, & continentiæ, & tñ nō solenne. ¶ Ad ꝓrium dicit, q̄ q̄nq; emanat votum continentię cū professione, & solennizat, vt in ꝓrio. Q̄nq; emanat cum habitus susceptione: & idem, vt s. c. prox. Quod intelligo, si illa regnla sit de approbatis, vt patet in c. j, de voto. li. 6. Q̄nq; simpliciter emittit votū, non adstringendo se alicui certæ religioni: & tunc votum non est solenne, licet sit de p̄senti: & sic loqtur hic, qđ bene nota. ¶ Obstat tertio, qa nō vī hic debere imponi penitentia de fide, vel voto violato, qa hic nō violat votū, licèt peteret licētiā. So. Gl. exponit, violato, i. violāda: & ita tps ponitur pro tpe. Vel dic, violato, s. cū animi destinatione. Vel vt dicit gl. nō imponetur penitentia, nisi sub illa ꝑdone, si ꝫxerit: vel imponet postq̄ ꝫxerit. Et sic tps futurū respicit, q̄ pteritum erit. Vel tene secundum q̄ de voluntate mutata penitentia imponit sibi de fide mentita, vt dicit lectura prima.
9 ¶ † Obstat quarto, quia nō vī q̄ illi sit danda licentia ꝫ votum, ēt dato q̄ sit simplex, ex quo est de p̄senti: quia ecclesia non dēt aperire viam peccati: & votū simplex pariter obligat quo ad Deum, sicut solēne, vt no. j. c. prox. sic & in sponsalibus q̄ cōpellitur: & ecclesia nō dat licentiā, de spon. c. ex literis. Ergo & in voto simplici. Gl. dicit, q̄ ecclesia non dat licentiā ꝫhendi directè: sed est q̄dam cōparatiua ꝓmissio, ne deterius ptingat. Declarant hoc aliqui: quia ecclia nō ꝓcedit, nec denegat: & iō ad tex. subaudiunt ibi, tribuere, i. tributā, vel nō denegatā oīdere. 33. q. 2. in adolescētia. vel non ꝓhibeas fm Inn. & dicunt, q̄ licētia nō dēt denegari, imò expresè ꝓcedi: & hoc quia votū simplex nō tenet post sponsalia de futuro, sicut nec solenne post mrimonium. Hoc falsum est: qa simplex votū ꝓtinentiæ de p̄senti hēt in se plus roboris, q̄ habeāt sponsalia de futuro. Ideo Host. & cōiter Doct. dicunt, qa de iure licentia nō est concedenda vt veniat ꝫ votum, sed ex dispensatione causa subsistente: ergo bene potest dispensare Papa vt ꝫ votum continentię de præsenti ꝫhat. Et causa motiua ad dispensandum fuit primo turbatio mulieris: quia votum emissit non inspirata, sed fecit hoc in fraudē, ne vir haberet quā despōsauerat. Ad hoc, 17. q. 2. c. Consaldus. Secundo, propter maius periculū euitandum: qa apparebat q̄ continere non poterat. Tertio qa iuuenis erat, & suspecta. Vnde accepit Papa q̄ potest hic non idoneo debitore: & sic saltē in mrimonio viuat castè. 34. dist. Nicena. & hoc, qa in omni mrimonio authoritas Papæ intelligitur esse excepta. de voto. c. j. Sed nūqd solus Papa dispensat, vel pōt ēt Epūs. Gul. in Spe. in titu. §. nunc de Episcoporum. ver. 133. dicit Episcopum ex causa dispensare posse, vt simpliciter vouens contrahat intendens allegare decreta. istam, allegat supra proximam. In ꝓrium facit infra prox. decre. 22. q. 4. §. vltimo. & vide quod no. j. c. prox. in vlt. gl. Crede quòd i votum

vōtum est simplex de futuro, posit: si de p̄sēti, licèt simplex, non posset Eps, sed solus Papa. Et hæc vera sunt quò ad ecclesiam: quò ad Deum aūt si mulier votum emittendo non intēdebat obligari, nulla exigitur dispensatio, vt no. s. prox. Et si cui sine consensu nullum est matrimonium corporale quò ad Deum, quæcunq; verba sunt: ita nec spirituale, s. de reg. sicut tenor. Et in hoc, quod non cōsenserit, credendum est ei in foro animæ, & danda licentia cōtrahendi. Imponitur tamen pœnitentia propter hominum opinionem: & ne exinde sumatur malum exemplum. Sic s. de despō. impub. c. duo pueri. Quod intellige, q̄ si hoc fuerit publicatum: aliàs datur pœnitentia ad cautelam: quia bonarum mentium, &c. Et sic intelligendo nullam recipiet calumniam. Vide Io. 17. q. j. in fi. summę. Et de
10 multiplici promissione, vide 3. dist. c. sine. in j. glo. †Quæro, an hæc mulier, cum qua dispensatum est, possit exigere debitum ex secundo viro, cum quo cōtraxit. Dic, si nō intendebat obligari voto, planum est q̄ sic: quia aliàs non bene sibi prouideretur contra stimulos carnis, si ipsa non posset exigere, cum cōtinere non possit, vt s. no. & vide quid dicam j. c. prox.

SVMMARIVM.

1 *Votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimit.*
2 *Votum simplex, & solenne quid sit. 8.*
3 *Iurans temerariè peccat mortaliter.*
4 *Ex voto simplici oritur ius, quo ecclesia compellere potest vouentem ad votum solennizandum, nu. 7.*
5 *Voto simplici concurrente cum sponsalibus de futuro præfertur id, quod præcessit tanquàm vterque sit paris potentiæ.*
6 *Disponsando quare Papa dissoluit vinculum voti de præsenti, & non de matrimonio.*
9 *Matrimonium, si quis post votum simplex contraxerit, an possit debitum exigere, vbi votum simplex obligat quò ad Deum.*

CAP. VI.

1 VRsus. †Votum solenne dirimit post ꝯctum matrimoniū: simplex verò impedit, sed non dirimit. h. d. Primò ponitur qō. Secūdò distinguēs. solutio ibi, vnde. & secundū membrū ibi, quod si. ¶No. primò, q̄ quò ad Deum non minus obligat simplex votum, q̄ solenne: & sic inter solennem, & simplicem voluntatē
2 Deus non facit differentiam. 22. q. 5. c. iuramenti. ¶†No. secō, q̄ est dare duplex votum. Quoddam simplex: & hoc est votū de futuro. Quoddam solenne, & hoc est votum de præsenti p̄fessionis cum consensu solennizatum. ¶No. tertiò, q̄ concurrentibus sponsalibus de futuro, & simplici voto, id, quod præcessit præferendum est, quia vtrunq; est paris potentiæ. Ideo præfertur votū simplex, si præcesserit, & de temerario iuramēto
4 sponsaliorū post simplex votū est pnīa iniungenda. †Et sic no. temerariè iurantem peccare mortaliter. † Et sic no. q̄ ex voto simplici oritur ius, quo ecclesia cōpellere pōt vouentē ad votum solennizandū. De hoc, & alijs vide s. de voto. c. scripturæ. ¶Ex secunda parte rñsionis no. q̄ matrimonium de præsenti, vt maioris potentiæ, soluit verum simplex præcedens. Et no. ex hoc virtutem voti simplicis, quę matrimoniū impedit cōtrahendum, sed non tollit iam contractū. No. ēt quandoq; resp̄ōderi qōni nil ambiguitatis continenti. ¶ † Obstat primò, quia
5 vī q̄ contractis spōsalibus, & voto simplici concurrentibus, nō debeat sequi votum, sed debet cōpelli ad alterum ipsorum q̄ magis expediat, vt patet de conuer. coniug. c. ex parte. Sol. Quandoq; præcedit votū simplex, & sequuntur sponsalia de futuro, & tunc per omnia standum est voto, vt hic: quia iuramentum sponsaliorum post votum simplex non pōt esse licitum: cum quod minus bonum est, elidatur per maius. 22. q. 4. inter cætera. Quandoq; sponsalia præcedūt, & votū simplex sequitur, & post hoc tunc cōpellitur alterum eligere, vt in cōtrario, quia eligendo secundum, cum eligat maius bonū, tunc non violat iuramentum præcedens, & sic maximum iuramētum, & votum, nisi aliud materia inducat, vī esse æqualis firmitatis. Nam in vtroq; vī esse excepta auctoritas Papæ, vt no. 7 exceptorip. c. constitutus. & in voto. s. c. prox. & in vtroq; subintelligitur, nisi Deus melius reuelauerit. 22. q. 2. beatus. vel eius vicarius aliter disponere voluerit, quia obtinet locum
8 Dei, de trāsla. præla. c. inter corporalia. cum etiam sibi dictum fit. Quodcunq; ligaueris, &c. 24. q. j. quodcunq;. per quod cōcluditur q̄ etiam in voto continentię Papa pōt dispensare, de
6 quo de voto. c. j. ¶†† Sed quare Papa dissoluit dispensando vinculum voti de præsenti, & non de matrimonio: dic quia in matrimonio fit iniuria non solùm Deo, sed etiā homini: quia ex diuina lege in corpore hominis ius queſiuit. In secundo ve-
10 obligatus est Deo, quod vinculum per Deum, vel eius Vicarium, sine alicuius iniuria dissolui potest. Item quia posteà consummatum est, designatur per id conformitas, quę est inter Christum & ecclesiam sine vitio, quæ est in diuina, & humana natura, quæ omnino est inseparabilis. Ideo non potest seperari significās, sicut nec significatum. de biga. c. debitum. de spon. duo. c. j. de cōiu. lepro. c. 2. Item in voto est vinculum Dei, & animæ tantū. In matrimonio autē est vinculū animorum & corporum Dei & hominum, & ideo non est mirum, si
7 vnum vinculum facilius soluitur, quàm aliud. ¶†Obstat sc̄dō, quia vī q̄ nō equaliter obliget votum solenne, & nō solenne. Nam votum solenne dirimit matrimonium post ꝯctum: votū autē simplex tantum impedit, & nō dirimit. Item quia votum solenne dirimit matrimoniū p̄cedens sine copula. de cōuer. cōiug. ex publico. & tamē hoc nō facit simplex. ergo &c. Dic, q̄ votum simplex, & solenne possunt ponderari respectu finis obligationis, & obseruandi vtrunq;, & vtrunq; pariter obligat, quia quilibet est obligatus, altero non accedente pariter ad obseruandū vtrunq;, & sic loquitur hic. Pōt secūdo cōsiderari respectu regulatus: quia incurritur ex nō obseruatione, & adhuc sunt paris potentię: quia sicut per solenne violans quis incurrit peccatū mortale, ita & per simplex. Pōt ēt tertiò cōsiderari respectu quantitatis tēporis obligationis altero extrinsecus nō accedente, & adhuc sunt paria, quia nō minori tēpore obligat votū simplex, quę in perpetuū, q̄ votū solenne. Pōt cōsiderari quartò respectu quantitatis pœnę, & tūc sunt paris potentię, quia eadem est pœna cōuentionis vtriusq;, licèt q̄nque rōne adiuncti alleuietur pœna, vt patet 27. dist. si vir. 27. q. j. virginibus. Pōt quintò cōsiderari virtus vinculi, put cōparantur vires eius ad aliud extrinsecum, & tunc si consideretur vinculum in sui puritate naturali, vnum nō est maius altero, quia ambo sunt quò ad voluntatem æqualia, quia si ambo de præsenti, votum solēne, & nō solēne æqualiter obligant. Idem & si de futuro cōcurrant cum voto solenni, quia in vtroq; datur voluntas obligandi, quā solus Deus pōderat. Si cōsideretur vinculum attributę dispōnis accētaliter ab ecclesia. nō est dubium q̄ maioris potentię est solenne, q̄ non solenne, quia non solenne impedit, sed non dirimit, solenne facit vtrunq;, & sic loquitur litera. Et hoc induxit ꝓstō ecclesię, sicut videmus in iuramento, quia Deus inter simplicem loquelam, & iuramētū, nō facit dr̄iam, & tñ quādoq; ecclesia facit dr̄iam, quia iuramentum, vt magis solenne quādoq; robur dat maius, q̄ pactio. de iureiuran. c. debitores. Tenet ergo glo. q̄ ꝓstō ecclesię operata sit erga dissolutionem, & directionem matrimonij: quia hęc vis non esset data voto a Deo. Alij dicunt totū oppositū, q̄ à Deo data est hec vis vtriq; voto, vt dirimat post ꝯctū, sed voto simplici hęc ablata est ab ecclesia. Nec obstat si dicas hoc nō posse ecclesiam ɔ Deū, quia Deus expresè non decreuit. Et hoc placuit Damas. & Phi. Cōis opin. habet. Primum, q̄ gl. bene dicat, quia per legē diuinam certę personę tm̄ prohibētur a matrimonio, de quibus j. de diuor. c. gaudemus. Inter quas nō reperitur votū. ergo cum edictū sit p̄hibitoriū, remanet sub regula, qđ pōt, s. de spō. c. cum apud. Ergo considerata lege diuina matrimoniū ꝯctum a monacho & presbytero tenet hic, ga secūdū legem veteris Testamēti ꝯhebāt sacerdotes veteris Testamēti. 31. di. tenere. Hinc est q̄ Greci, qui nō astringūtur lege canonica, ꝯhunt. 31. di. Nicena. 84. di. cū in p̄terito. Vnde ex duobus op3 vnum confiteri, fm Host. q̄ aut errat ecclesia seruando matrimonium ꝯctum a simpliciter vouente: qđ nō est lōgè ab hereſi. 22. dist. c. oēs. Aut q̄ sicut in simplici, ita & in solenni pōt Papa statuere q̄ teneat matrimonium, qđ oīno est verum, secūdū eum. dicēdum q̄ in opinionibus, quarum vna detrahit clauibus, alia nō, standum est ei, quę facit. de cōcess. p̄bē. c. ꝓposuit. de quo in summa, eod. tit. §. qs vouēs.
8 ¶††Quero primo, qualiter cognoscitur votum simplex a solēni. Gl. hic laborat plenius q̄ alibi, & hodie sumus certificati clarè p̄ tex. de voto. c. j. li. 6. Nihilominus ne desit gl. hic aduerte. Prima est opi. q̄ votū solēne a nō solēni distinguitur, qa votū solēne exigit tertiū cōcursum alterius duorū, & cū altero ipsorū exigit tertiū. Nā reqrit, q̄ habeat secū concursum ordinis sacri, vel p̄fessionis tacitę, vel expſsę, & ita sunt duo signa solēnizātia votū, sed tñ hoc sp exigitur tertiū in altero istorum, s. q̄ votū sit p̄babile, aut per testes, aut p̄ scripturā, vt de eo posset fieri fides ecclesię, quę de occultis nō iudicat. Et hęc est prima opin. in qua dicit gl. q̄ multi sunt. Iō dicit q̄ susceptio habitus p̄fessorū solēnizat. de regu. c. statuimus. Et maximè si aliqs incipiat cātare in ecclesia. de reg. vidua. & qđ dicit, in susceptiōe habitus solēnizetur votū: est verū, qn̄ intra ecclesiam: secus si extra, vt dixi s. c. consuluit. Dicit secūdò, q̄ si p̄fessionem facit in manibus abbatis, vel abbatisse, vel monachi, q̄ solennizat votum. Mihi nō placet, quia requiritur q̄ probetur per testes, vel instrumenta de solēnitate voti subſtātialiter, sed bene exigitur accētaliter ad certificandū ecclesiam. Vnde dato q̄ nulli sint testes, vel instrumēta, p̄ qđ si aliqs assūmeret aliquē sacrū ordinē, vel faceret professionē, non minus esset solenne, quia nō deficit ius, sed sola p̄batio, vt patet ff. de testa. tu. l. duo sunt

Titii. S mile quod dixi de matrimonio, de spon. c. tuæ. Hugo dicit q̄ inter solenne & non solenne est hęc differentia solum, quæ est inter sponsalia, & matrimonium, quia sponsalia sunt de futuro, & matrimonium de præsenti. Votum non solenne est de futuro, vt, vouco intrare religionem. Votum solenne de præsenti, vt, vouco continentiam de præsenti. Vnde dicit, q̄ dato voto etiam solius continentiæ de presenti solennizatum est votum, vt patet in c. sequenti. Vnde dicit q̄ solennitates, de quibus ſ. non sunt de eē voti, sed sunt de approbatione voti, si votū reuocaretur in dubiū. Dictū istius est ꝯ casum c. p̄cedentis. vbi patet q̄ votū solius continētię non solennizat votum. Propter quod Ioan. reprobauit Hugo. concludens q̄ si coram tota ecclesia diceret, Vouco continentiam, votum non esset solenne. Glo. adhęret opi. Hugo. q̄ promissio solius continētiæ solennizet votum, quia continentiæ votū excedit oīa alia vota, vt patet per c. prox. Refider in opi. Io. q̄ votum continētię tamen non solennizet votum. Doct. remittunt de voto. c. j. li. 6. Aduerte, quia nisi aliter declaretur, hoc remanet obscurè, sicut aliàs remansit. Dic ergo q̄ votum simplex dr̄ dupliciter, quia qñq; dr̄ simplex: quia de futuro prout distinguitur a voto de presenti, & hoc propriè dr̄ simplex: & de isto loquitur maior pars huius tit. & de hoc est casus apertus, ſ. eo. meminimus. Vnde bene dicit in parte Hugo. Secundo mō dr̄ simplex ad dr̄iam solennis, est tū de p̄nti, & tunc dico q̄ oē votū dr̄ simplex ob dr̄iam solennis, cum est de p̄nti, & tunc dico q̄ votum dr̄ simplex hoc mō, q̄ hēt in se promissionē alicuius ex subalibus, sed non determinatis ad certam religionem de approbatis, nec ad ordinem sacrum: & tunc dico q̄ istud non dirimit, & hic est casus ſ. c. prox. & de voto. c. j. lib. 6. Solenne aūt dr̄ illud, q̄ est de p̄nti, & hoc est multipliciter. Quādoq; solennizatur sacri ordinis susceptione: & hoc habet in se solā castitatē, & obedientiam, non paupertatem, vt d. c. j. Quandoq; solennizatur professione tacita, vel expressa oīum substantialium regule: igitur dicit glo. q̄ tex. remittitur de presenti semper respectu approbatæ, & certæ, & determinatæ regulæ, & hoc est votū solenne, & hoc puto ēt q̄ solēne sit, dūmō in ꝯhendo determinetur ad certam, & approbatam regulam tpe ꝯctus: licèt postea remaneat votum in genere tm̄, sm̄ illud, quod habetur de reg. non solum. lib. 6. Sic transiui olim hic legendo. Et ita debet habere in scriptis. Audio, Bononiæ consultum fuisse ꝯ, quia c. j. de voto, exigit votum factum alicui determinatę religioni, sed per votum in mēdicantibus non obligatur quis ad determinatam religionem, ergo votum non est solenne, pariscando hic votum non oē factum ad determinatam religionem, vel factū esse, & esse nullum iure prohibente, per regulā quod factum ꝯ legem habetur per oīa, ac si factum non esset, vnde dicunt votum non esse solenne. Mihi vr̄ ꝯrium, quia si votum solenne non esset, etiam post professionem, posset ad seculum redire, & vxorem accipere, vt est casus in c. p̄cedēti. Quia votum castitatis de presenti non dirimit post ꝯctum. qđ negat indefinitè c. non solum. de regu. vbi tex. dicit q̄ non pōt ad seculum redire, & pōt prohiberi ne redeat, ex quo se vouit alicui religioni de approbatis, astrictus est voto per hoc, quia quælibet substantialia possunt solennizari, licèt non adstringat se quis religioni, dūmō faciat respectu certę religionis, vt est casus ſ. eo. consuluit. & c. j. de voto. li. 6. Et non exigit q̄ adstringatur alicui religioni in specie, sed q̄ votum emittat respectu certæ religionis, ita q̄ adstringat ad votū. fuit enim intentio d. c. j. de voto. vel q̄ votum solennizaretur, dum tamen astringeret ad religionem, sed hoc votū adstringit ad religionem, saltem in genere, vt d. c. j. igitur, &c. Preterea non exigit prędictum c. j. q̄ votū sit emissum respectu certę religionis, & determinatę, sed dicit q̄ debet fecisse votū, ita q̄ votū adstringat alicui de religionibus approbatis: hoc aūt votū adstringit alicui de approbatis, qa necessario est adstrictus ad aliquam de approbatis, & cogetur eligere quā velit: ergo votū est solēne. Fateor q̄ qō est dubia, sed hęc pars tutior est. Et hanc opi. tenet Io. An. & Archid. de regula. c. cōstitutionem. lib. 6. de voto. c. j. lib. 6. & Host. in summa huius tit. in fi. Quādoq; solennizatur votū per promissionem alicuius ex substātialibus regulę tm̄, vt quia promittit obedientiam tm̄ respectu alicuius certę, & determinatę regulę, vel castitatem tm̄, vel paupertatem tm̄. In omnibus his casibus dico q̄ votū est solenne, quia concludit professionem respectu certę regulę. Sed si agitur effectus eius quo ad dirimendum post ꝯctum, de quo hic, apparet q̄ determinetur ad castitatem: aliàs si haberet effectum ex promissione aliquorum substantialium, nō diceretur solenne, vt dirimat matrimonium post contractum, quia alia substantialia, vt obedientia, & de proprio non habendo, non repugnant substantię matrimonij, licet in aliquo exercitio possint repugnare. Quandoq; ergo promittit votum omnium substantialium, & non respectu alicuius regulę, vel ordinis, & non est solenne. Quandoq; promittit oīum substantialiū, & certę regulę, & est solenne. Quandoq; alterius tantū, & hoc cōstat, & nō respectu certę regulę, & tūc si hoc cōstat q̄ velit ad alia obligari, vel est dubiū. dico q̄ si secum assumit habitum, solēnizatur votum, & obligatur ad oīa alia, vt ſ. eo. c. cōsuluit. Aut promittit solū castitatem respectu certę regulæ, & hoc constat, & est dubiū ad alia substantialia, & nō assumit, nec solēnizatum est votū, non respectu castitatis, & hoc impedit, & dirimit, vt in c. sequen. Vel promittit alia substantialia, vel alterū illorum, vt obedientiam, vel paupertatem: & tunc aut promittit alterum istorū simpliciter non respectu certę regulę, & non solennizatur votum. Aut promittit certę regulę, & constat de mente q̄ non vult ad alia obligari, credo q̄ votum est solenne, sed non respectu vt dirimat matrimonium post contractum, quia alia substātialia nō apponūtur substantię matrimonij. Nec obstat respectu obedientię, vt dicit Inno. in c. j. & in c. consuluit, ſ. eo. quia non solennizatur ex promissione obedientię, cū ēt hoc cōgruat clerico seculari: quia ex qualitate personę, quę votū recipit, recipit intelligentiam, obedientiā promissam, & sic de regulari, ex quo fit respectu certę regulę. Aut est dubiū, an alia velit profiteri, & tūc si hoc facit sine habitu, & nō in cōgregatione, adhuc credo q̄ solennizetur votū quo ad expssa, in alio est simplex. Si hoc facit cū habitu, vel in congregatione, credo q̄ solēnizetur votū, & ad oīa alia obligetur. Sic intelligo ſ. eo. cōsuluit. & hoc casu ēt solēne esset votū ad dirimendū matrimoniū post ꝯctum. Et mō mihi vr̄ q̄ intelligas istam materiā. Per hęc puto q̄ isti Fratres Gaudētes de Bononia, q̄ promittit obedientiam Predicatoribus, & ēt Pycoheri, qui promittunt Minoribus, q̄ sunt personę ecclesiasticę, quia solennizant vota sua ad determinatam regulam, licet Freder. de Senis consluerit cōtra. Vide gl. in cle. cum ex eo. de immuni. eccle. & religio. domi. in gl. scribentes, dicunt. Vide Host. in summa in reg. ſ. j. versi. quid de rusticis. & in Spec. de statu mona. ver. 32. quęritur. & ibi Io. An. in addi. Hęc vera in quantum profitetur regulam de approbatis sui sexus, sed si aliquis prouideretur respectu alicuius certę regulę monialium, non adstringeretur voto, vt dicit Matha. in cle. j. de deci. alle. 18. q. 2. c. diffinimus. Pro ista materia vide Lap. in alleg. sua 136. Et ex his patet q̄ opiniones, de quibus in glo. reducuntur ad cōcordiam, vt opinio Hug. que dicit q̄ votum solius continentię solennizat, p̄cedat quando est determinata ad aliquam de religionibus approbatis. Opinio gl. & aliorum habet locum, quando non determinatur ad aliquam de religionibus approbatis. & propriè loquitur c. p̄cedēs, quia in manu eremitę factū fuerat votū.

9 ¶ Quero quando quis simpliciter vouens posteà contrahat matrimoniū, an posset debitum exigere? Dic, aut est dispēsatū q̄ ꝯhat: quod fieri pōt, vt dixi ſ. eod. veniens. non est dubium quin exigere pōt, vt ibi dixi, si nō est dispensatum. Docto. quidam tangunt hic, q̄ non pōt exigere, licèt reddere teneatur, argu. c. quidam. de conuer. coniug. & c. placet. & semper debet pœnitentiam agere, & cum dolore cordis reddere. de eo, qui cog. consang. vxo. sue. transmissæ. eod. c. pe. & vlt. Hic sequitur Archid. de voto. c. j. lib. 6. vbi de hoc in vlti. glo. 27. q. j. nupturum. & c. de viduis. & 27. q. 2. c. Agathosa. Alij tenent, q̄ posse exigere, quia solutum est votum simplex superuenientia maioris vinculi, igitur nihil impedit quo minus exigat: alias miseris esset onerosum, & periculosum tale matrimonium, & cēt in iure laqueus malignandi, vt d. c. de viduis. Ad hoc, quia sicut nullū remanet vinculū obligationis ex voto primo intrante strictiorem religionem. de regula. qui post votū. Ita sic & hic post ꝯctum matrimonium & cōsummatū cessat obligatio voti, sm̄ Io. An. qui dicit q̄ ista solennis opinio habet in cōtra. Tho. in quarto Sēten. 33. dist. Dicit ergo Io. An. q̄ dispensatio necessaria super exigēdo, quæ poterit fieri per episcopum commutando in aliud votum. de voto. c. j. cum hoc casu nō sit phibita, & dicit q̄ nō sufficit dispensatio super cōtrahendo, nisi etiam esset super cōsummando, quia vtrumque obuiat, & plus secundū, quā primum. quia si pōt dispensare, vt cōtrahat, vt dixi ſ. c. px. fortius ergo pōt dispēsare, vt cōtractus vtatur. Item quia dispensat cum incestuoso, vt licitè cōtrahat 33. q. 2. si quis. vbi de hoc. & cum adolescentia. & c. ex literis, de eo, qui cog. cōsang. vxo. sue. Per quę dicit q̄ in casu, de quo in c. transmissæ, j. de eo, qui cog. nō peccat, si exigat debitum ab vxore non affine. Potest tamen dici quod non exigatur dispensatio super exactione debiti, quando votum est de futuro. Secus si de præsenti, licèt non solenne exigatur. Et dato quòd Episcopus non poteat dispensare in contrahendo, vt in p̄cedēti dispensabit tamen super debito post contractum exigendo.

SVMMARIVM.

1 *Pro nuptijs contrahendis licitum erat olim supplicari Principi, nu. 7.*
2 *Votum continentiæ solennizatur sola promissione castitatis.*
3 *In religionis voto si protestatio de proprio retinendo intercesserit quid operę.*

operetur dicta protestatio. num. 5. & 9.

4 *Ad religionis votum solennizandum possunt singulares fratres de religione, quem recipere.*

6 *Metus Regis, vel Papæ, dum tamen ad aliud non procedatur, non tollit libertatem consensus. num. seq.*

10 *Professio tacita solennizat votum ex simplici promissione.*

CAP. VII.

INsinuante. Primò ponit factum. Secò diffiniendo committit. Secūda ibi, nos igit̄. ¶No. primò, q̄ † licitum v̄ supplicari Principi pro nuptijs ꝯhendis, sed hodie tñ est correctū, vt C. si nuptiæ ex rescripto pet. in rubro, & nigro. ¶No. arg. q̄ metus Imperij Regis non vitiat matrimonium, nec tollit libertatem ꝯhendi matrimonium, nisi aliquid sit expressum de metu patris. s̄. de despon. impub. c. j. ¶No. scd̄o, q̄ † ex sola promissione castitatis, & continentiæ, & sic alterius ex substantialibus, solennizatur votum, dum tamen promittat̄ respectu certæ regulæ, & approbatæ. ¶No. tertiò, q̄ etiam in regula, & respectu regulæ, quæ habet tria substantialia, quis potest solennizare votum, promittendo alterum ex substantialibus tantum. 3 ¶No. quartò, q̄ † protestatio de proprio retinendo iuuat protestantem, quando se non astringit ad omnia substantialia regulæ, sed ad alterum tñ. ¶ † No. quintò, q̄ ēt singulares fratres de regula pñt quem recipere ad solennizandū votum, & ad promissionem, & professionem alicuius ex substātialibus regulę. 5 ¶No. sextò, q̄ † assumptio habitus extra regulam cum promissione alterius ex substantialibus regulæ cum protestatione, q̄ alia non intendit profiteri, non obligat nisi ad substantiale p̄missum. 6 ¶No. septimò, q̄ † metus Imperij Regis, vel Papæ, dū tñ ad aliud non sit processum, non tollit libertatem consensus in voto emittendo, & illud nō annullat. ¶No. octauò, q̄ patiētia, & delatione habitus purgat̄ metus tpe voti emissi ad habitus. ¶No. nonò, q̄ votū castitatis emissum respectu regulæ approbatæ, solennizat̄ habitus assumptione, in tñ q̄ impedit, & dirimit matrimonium post ꝯctum, quod bene nota. ¶ Obstant 7 decr. plura. Primò † hic innuit̄, q̄ nuptias impetrare ex rescripto nō sit illicitum, quod est ꝯ titulum C. si nuptiæ ex rescripto pet. Sol. dicit gl. q̄ impetratio non est licita, quia debent libertate gaudere: tale tñ rescriptum non inducit sufficientem metum ad votum, vel ad matrimonium annullādum, vt hic. Et sic Imperium Regis non sufficit ad iustum metum, sicut & in Imperio parentum. ff. de ritu nup. l. si p̄. 32. q. 7. oēs causationes. vide s̄. de despon. impu. c. j. in gl. Gl. opponit C. quod met. cau. l. pen. 22. q. j. conuenior. Sol. dic, q̄ solum Imperium non causat iustum metum, nisi ex qualitate personæ aliud præsumat̄, & consuetudine, vt quia fortè seuerus est, & consueuit ad alia condescendere post præceptum, vel nisi ad alias minas condescenderit, vt de appel. si iustus. & no. s̄. de offi. deleg. c. cum causam. & l. j. §. quę onerandę. ff. quarum rerum act. non dat̄. ¶ Obstat secundò decre. quia v̄, q̄ leuis metus vitiat matrimoniū, sicut & electionem. j. q. 6. si quis autem. Glo. dicit, q̄ si est metus, qui cadit in constantem, vitiat vtrunque. aliàs neutrum vitiat. de spō. c. veniens. & c. consultationi. ¶ Obstat tertiò. & hic aduertendum: nam sola promissio voti continentiæ absq; alia 8 obligatione non obligat ad professionem, nec votū solēnizat. arg. s̄. c. veniens. Præterea protestatio de proprio retinendo obstat subæ religionis, & vltra hoc vitiat ingressum, sicut in carnali patet. s̄. de cond. appo. c. fi. Igit̄ non valet ꝓtestatio, nec ꝓfessio, & sic votū non solēnizat̄. Contrariū dicit tex. ergo & c. Gl. hic dicit, q̄ professio, & ingressus cū ꝓtestatione de retinendo proprium, non vitiat ingressum, & valet ingressus quo ad oīa substantialia regulę, non obstante protestatione. Ad hoc alle. s̄. de cond. app. c. j. & 14. dist. c. sicut quædā. vbi ꝯdō repugnans actui vitiat̄. Vel glo. dicit scd̄o ad ꝑium, q̄ aut mulier protestat̄ de proprio retinēdo quo ad proprietatem: & hoc repugnat subæ matrimonij, & vitiaret ingressum. Aut protestat̄ de retinendo proprio quo ad vsum vel vestitū, & alimenta: & hoc licitè fieri pōt, quia quo ad vsum tñ pōt talia habere, nec hoc repugnat 9 substantiæ monachatus, q̄ ex talibus bonis alat̄. Et sic in dubio debet intelligi talis protestatio. ¶ † No. hic furtum opi. Bar. in authen. ingressi, qui ad l̄am dicit illud, qđ hæc gl. & sibi appropriat: & tñ non est credendū, q̄ non viderit hāc gl. Sed vt dixi in d. c. fi. de cond. app. hæc opi. placet, intelligendo q̄ professio dirigeat ad oīa substātialia regulæ, quia in dubio q̄ proprium retineat, vel quo ad vsum, vel vsumfructū, vel ēt quo ad ius alimētādi, determinādo ad certas res, quasi ex pacto, & iure ꝓprio, q̄ hoc esset appropriare, & ꝯ subam monachatus, vt ibi dixi. Et ꝓ hoc non placet, qđ hic dicit Inn. q̄ muliere remanēte in domo propria, si ipsa ꝓtestaret̄ de retinendo proprio, & de remanēdo in domo ꝓpria, valeret ꝓtestatio quo ad hoc vt bona haberet, quo ad vsumfructū, & q̄ in certo loco maneret, quasi hoc nō eēt contra substantiam monachatus, arg. de renunc. c. cum inter R. & de præben. c. nisi. Per qđ dicebat, q̄ si Abbas talem vellet reuocare ad monasterium, vel ad alium locum transferre, posset hoc denunciare, vel supplicare superiori: qui ad similitudinē serui debet illum audire & interponere partes suas. C. cō. vtriusq; iud. l. possessionum. & C. de prec. Imper. offe. l. j. Insti. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. §. sed hoc tpe. Fatetur quod alius à Papa non p̄t se obligare, vt perpetuo aliquē locū dimittat monacho: sed si obliget, non est ꝯ substātiam. Hoc mihi nō placet: quia nō video quod hoc nō sit appropriare, vt ex pacto talia retineat, & licèt Papa hoc posset facere, vt patet in iurib. quæ alle. s̄. non tñ inferior. Non obstat p̄dictis quod scribit Io. And. de re. iu. non est obligatorium. quia dato q̄ iuraret de cō seruandis rebus certis ad vsum monachorum, non tñ obligēt aliquod ius quærere tunc ipsi monacho. Protestatio ergo ordinata ad hoc, vt liceat iure proprio hoc ius hr̄e, reijcitur in totum, & valet ingressus: quia ordinatur ad obligandum parti, & non ad obligandum Deo, vt dicimus in vsuris, vt in c. debitores, de iureiu. Vnde cum hæc ꝓtestatio ordinetur ad obligandum parti, & est turpis ex parte monachi suscipientis, & ēt fatetur Io. An. in d. reg. non est obligatorium. ꝯcluditur q̄ ꝓtestatio ꝯquassatur. Ad hoc facit c. debitores. p̄all. quia sicut ēt nec ibi pactum valet ꝓp turpitudinem suscipientis, sic nec hic protestatio, & valet ingressus, vt dixi in dicto c. fi. Posset tñ hęc opinio saluari, & opinio Bart. si intelligeremus, q̄ ex ꝓtestatione retineant bona non vti ex iure monacho quæsito ad illa, sed vt ex obl̄one tñ in hoc abbate astringente, vt habeat ad vsum, & sustentationem. Sed tunc vltrà, si hæc protestatio reijcitur. Nā hæc mulier erit ex toto professa, & sic cōpellit̄ ad ingressum, & mutationem loci ꝯ istam decre. & contra c. de viduis. 37. q. 1. Dic ad hoc. Q ñq; mulier emittit votum castitatis, & assumit habitum certę regulę aīo oīa substantialia profitendo, & valet ingressus, & solenni zatum est votum quo ad oīa, & hoc planū. Q uandoq; mulier emittit votum castitatis, & constat de mente, q̄ non vult ad alia vota obligari, vt quia protestatur, & tunc si intendit esse de congregatione, non valet protestatio, & valet ingressus, vt dixi s̄. c. fi. vel iuuabit ꝓtestatio, vt retineat hęc bona ad alimenta, non ex obligatione sibi quæsita, sed ex promissione ligante abbatem, vt hic. Si non intendit esse de congregatione, sed seorsum habitare: tunc constringitur voto castitatis, & bona retinet quo ad proprietatē, & solennizatur votum respectu illius voti, adeo quod dirimit matrimoniū post contractum, vt hic. Q uandoq; mulier emittit votum castitatis tantum, & est dubium de mente respectu aliorum substantialium, & si emittit in clausto, & intra, oīa v̄ emisisse assumpto habitu, & quo ad oīa solennizatur votum. Si aūt emittit extra religionem, licet respectu certę regulę habentis tria substantialia: & obligatur solum ad uotum castitatis, vt hic, & s̄. eo. consuluit. Q uādoq; hoc protestatur expresse, in dubio, si non assumit habitum, solum ad castitatem obligatur. Q uandoq; promittit, & votum est simplex, vt s̄. eo. consuluit. & assumit habitum, pręsumitur oīa profiteri, & est solenne. s̄. e. consuluit. Sed tunc vltra, si hęc decre. intelligatur quod hic solum obligetur ad votum castitatis, non v̄ quod per hoc sit votum solennizatum. s̄. c. veniens. So. Dicit Inn. immo qñ alicui de religionib. approbatis votum emittit continentiæ, vt ipse scribit hic, & de regul. c. porrectum. & vt no. gl. de conuer. coniu. c. ex parte. el 2. in ver. propositum. Et ibi Inn. dicit in d. c. ex parte, & c. fraternitatis. j. de trig. dicit quod licet votum castitatis solennizatum dirimit matrimonium post ꝯctum, non tamen dirimit matrimonium ante ꝯctum sine copula. De quo dic vt notatur 10 in dicto c. ex parte. ¶ †Concluditur ergo q̄ siue hic teneamus ad oīa substantialia regulæ hanc allegatam esse, ex quo est determinata ad certā regulam de approbatis, siue teneamus hāc allegatam tantum ad professionem castitatis respectu certę regulę, quod ex hoc solennizatum est votum castitatis, vel tantum quod dirimit post contractum, cuius gratia dicit hic Ho. quod omnis professio expressa vel tacita solennizat votum. De expressa patet, vt quia more solito legendo cartam facit ꝓfessionē dicens, Ego talis &c. De quo 20. q. j. vidua. de conuer. coniu. c. dudum. Præsumpto dicit quod est multiplex. Primo, si primo votum emittit, exprimit, uel firmiter proponit, & postea intrat religionē, & habitum recipit nouitiorū, ut hic, nisi in ꝑium protestetur. Idem dixit s̄. c. veniens. Et ibi dixi q̄ mihi durum v̄. Alle. de reg. c. consulti. & c. statuimus. & dic ut ibi dixi. Secundo dicitur præsumpta, si renunciat sęculo, & pompis mundi. Facit quod no. supra eo. consuluit. Tertio ex motu temporis, ut hic dicit de biennio, sed etiam annus sufficit. de reg. c. ad apostolicā. & c. statuimus. Q uod dic, ut ibi. Vel quia pubes factus est, cum intrasset impubes, & infra tempus competens non reclamauit. de reg. cap. 1. lib. 6. Q uarto si recipit habitum professorum, & tacit omnia ut professus. xxxvij.

q.j.de viduis. Quintò per coniugij absolutionẽ.de cõuer.con ju.c.coniugatus,& c.vxoratus. Quod dic, vt ibi no. Sextò de sacri ordinis susceptione. 84.dis.cũ in præterito. Et quocunq; ipsorum modorum probet, matrimonium dirimit, vt hic,& s. co.rursus.& c.meminimus. Per hoc determinat quid de bonis talium professorum, quia aut sunt ex toto professi quo ad oĩa substantialia,& bona spectant ad monasterium. Aut non sunt ex toto professi quo ad oĩa substantialia, sed solum vouent cõtinentiam:& quicquid dicãt gl.in d.c.de viduis. credo ꝙ bona spectabunt ad succedentes ab intestato,quia non video,quare non debeant ad eos deuolui,cũ possit habere propria. Si autẽ non habet succedentes ab intestato:& tunc aut vouit castitatẽ non respectu certæ regulæ,& bona spectabunt ad eccm, vt bona ecclesiasticæ personæ. Aut voluit se alicui determinate religioni,& spectabunt bona ad illam religionem, si est capax,saltẽ in cõi,aliàs spectarent ista bona ad eccm. Et sic possunt concordare opi.in d.c.de viduis.quas recitat hic Inn. Sed an tales personas verberantes incurrant sententiam excommunicationis, tangit gl.in d.c.de viduis. Et hic tenet Inn.ꝙ sic, per c.non dubium.de sent.excommun. & ibi habetur de hoc.

De eo, qui duxit in matrimonium, quam polluerat per adulterium. Rubrica.

¶Iuris conditor prosequens materiam suam.s.de impedimẽto matrimonij, aduertens inter alia impedimenta indiguius impedimentum surgens ex adulterio,& ponderans,ꝙ ex opposito castitatis,de quo egit supra tit.prox.ex incontinentia.l.oritur quandoq; impedimentum.s.ex adulterio cum adultera:iõ post sequentem rubricam posuit istam,de eo,qui duxit in matrimonium, quã polluerat ꝑ adult. De mã hꝰ 31.q.j. per totũ.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si quis viuente vxore contrahat cum secunda,hoc ignorante prima mortua, non separabitur a secunda.6.*
2 *Matrimonium prohibetur duobus casibus inter adulterum,& adulteram.*
3 *Adulterij crimen, & eius pœna non cadit in ignorantem.*
4 *De dolo suo nullus debet commodum reportare.*
5 *Matrimonium quo casu claudicat, & valet respectu vnius tantum.*
7 *Filij nati ex adulterio respectu ignorantis alterius coniugum, non dicuntur illegitimi.*
9 *Matrimonium si quis contrahat cum decem mulieribus viuente prima vxore,illa mortua, cum qua illarum decem compellatur remanere.*

CAP. I.

1 PRoposito est. †Si quis viuẽte vxore contrahat cum secunda, hoc ignorante prima mortua,ad sui petitionem non separabitur a secunda.h.d.Communis diuisio. Secunda ibi, licet autem. ¶No. primò duos casus, in quibus † propter delicta
2 adulterij prohibet matrimonium inter adulterum, & adulteram. Primus, qñ ꝯhit cum illa, cui viuente coniuge dedit fidẽ de matrimonio ꝯhendo. Secundus, qñ illa adultera,vel adulter,cũ quo matrimonium ꝯhiꝫ,machinata est in mortem anti
3 qui coniugis. ¶No.scdò,ꝙ crimen † adulterij,& eius pœna nõ cadit in ignorantiam,maximè qñ in delicto cadit suggestione
4 & suasione alterius. ¶No.tertiò,quem † non debere commodum reportare de dolo suo. Ad hoc de resc.c.sedes. ff.de neg.
5 gest.l.si ex hæreditaria. ¶† No.quartò casum,in quo ẽt matrimonij ꝯctus claudicat, & valet ex parte vnius, & ex parte alterius non habet effectum, qñ ex vna parte dolus datꝰ concludẽs ad inhabilitandum ꝯctum,& ex altera bona fides: nam ex parte ipsius ꝯctus est nullus, ex parte alterius valet, qui non est in
6 dolo. ¶No.quintò,ꝙ hic agit de matrimonij effectu inter hũc adulterum scientem,& adulteram ignorãtem. ¶†Obstãt duo decr.quæ tanguñ in gl.Primò,quia non vꝺ inter eos posse valere matrimonium propter adulterium. ĵ. eo.c. cum haberet. Sol.quo ad mulierem aliquem producit effectum ꝯctus talis matrimonij ex ignorantia mulieris, quia ex parte sui non fuit adulterium.33.q.2.c.in lectum. ff.de adult.l.vlt.aliàs pen. Vel
7 contrarium procedit,quando mulier fuit sciens.¶ †Vltra hoc dicit gl.ꝙ prodest ignorãtia, quia filij, qui ex tali matrimonio sunt producti, sunt legitimi propter mulieris ignorãtiam,vt ĵ. qui fil.sunt leg.c.ex tenore.& c.cum inter.¶No.hanc glo.quæ vult,ꝙ c.cum inhibitio.habeat locum,etiam vbi est aliud impedimentum,quàm consanguinitatis. Hæc omnia intellige, quando matrimonium non est contractum clandestinè, secũdum formam d.c.cum inhibitio.¶Obst.secundò,quia non vꝺ maritum compellendum adhærere adulteræ, eo quia nullum ſubest ligamen matrimonij: nam non ex primo consensu mulieris viua prima coniuge est nullum propter impedimentum primi vinculi. Non etiam ex secundo,quia mortua prima coniuge,ex quo ignorat secunda,præsumitur durare in primo cõsensu,ergo matrimonium non inducitur ex solo cursu temporis,vt in reg.non firmatur.lib.6. quia præsumitur durare in primo consensu. Facit de coniug.seruo.c.j. Glo.fatetur,ꝙ interistos non est matrimonium, sed ex quo mulier vult, perinde compellitur vir,ac si valeret propter ignorantiam mulieris,& dolum mariti,ne de suo dolo commodum reportet. Non obstat l.obseruare,ſ.fi.ff.de offic.proconsu.Quia ibi ex superuenientia potestatis non datur ignorantia, sed consensus illius quo pendet potestas delegandi. Vnde ibi a principio,& expofacto non definebat voluntas, licet cessaret, sed solum exercitium potestatis a principio,quod integratur ex post facto,deficiebat voluntas,licet cessaret impedimentum primi coniugij. Dꝺ.n.ibi, ꝙ si proconsul det legatum extra prouinciam, ꝙ o perueniente ad prouinciam, legatus procedere potest. Nam obstat l.Proculus.ff.de iure do.quæ dicit,ꝙ si mulier serua detdotem,& tamen efficiatur libera,dos manet,& validatur,quia & ibi cohabitando non deficiebat voluntas, quia sciens erat, & ista opinio est communis.¶Ex his dicit glo.vlt.ꝙ mulier nõ compellitur remanere cum viro,si vult discedere. Item ex hoc infert gl.si alter ipsorum cum altero contraheret,ꝙ tenet matrimonium.¶Et ex hoc apparet,ꝙ quandoque claudicat contractus,saltem in effectu obligationis. Glo.allegat multa iura. Vide ſ.de despons.impub.c.de illis.nec vera durante ignorantia in principio, & ex post facto: sed si superuenit scientia, aut superuenit mulieri viuente prima coniuge: & si permittat cognosci,nunquam poterit esse vxor.ĵ.eo.c.vlt. de secun.nup. c.Dominus,ac Redemptor.33.q.5.cum per bellicam. Aut mortua prima superueniente scientia,& tunc si expreſè consentiunt, conualidabitur matrimonium vt exnunc. Sitacite, vt quia inter eos interuenit copula.idem ĵ. eod.c. veniens.de coniug.seruo.c.fi. Idem secundum Innoc. si interuenit cohabitatio sola: & dicit,ꝙ hoc non surgit ex nouo consensu, sed etiam ex antiquo, qui habuit efficere matrimoniũ. C.de nup. l.si contra. & l.nuptiæ. Communiter tenent Doctores,ꝙ surgat ex nouo consensu tantum:quod magis placet. Non obstat regu.non firmatur. per alleg.ꝙ speciale est in matrimonio.de spon.c.duo.c.accesisit.& c.attestationes. Vel non firmatur,nisi superueniat causa confirmans, si superueniat, est generale. Ideo in actu,qui dependet ex alicuius consensu, sufficit tacitus, vel expreſſum cõsensum ex post facto superuenire ad validandum actum, dummodò actus a principio non sit prohibitus. Et dicit,ꝙ confirmatur, vt ex parte consensus superuenientis, non vt retro. Allegat ad hoc Ioan. And.de despons.impub.c.j. lib.6.Et remittit ad reg.non firmatur.lib.6. Si autem superueniente scientia contradicat,non erit matrimouium.Idem si tacite cõtradicat,non erit matrimonium, vt quia discesit:quod dicit etiam verum,si credebat se legitimam. Etiam facit contra conscientiam, quia nullus adest hic consensus tacitus, vel expreſſus,ex quo est separata,licet iniustè,quia iudicium eccle
9 siæ debuit expectare.ĵ.de diuor.c.porrò.¶Ex†his patet,ꝙ si vir cõtrahat cum decem mulieribus,vxore prima mortua, potest contrahere cũ qua vult. Nam illa, quam primo certificata cognouit, erit vxor, vel in quam primò consenserit. ¶Obstat tertio,quia dꝺ, ꝙ potest dari fides de matrimonio contrahẽdo coniuge viuẽte, & impediat matrimonium cum illa, cui data est fides:nam hoc falsum,quia vltra hoc exigitur copula.Giloscit esse subaudiendum,& quod eam cognouit.Idem est,quãcam de facto duxerit,quia & si eam cognouerit,hæc duo impediunt matrimonium, & inter eos tollunt matrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si quis viuente vxore contrahat cum secunda, quam cognouit, mortua prima, secundam non potest retinere.*
2 *Matrimonium contractum cum ea, quam pollui adulterio, viuente vxore, an teneat.4.*
3 *Metus, vel coactus consensus inficit matrimonium, vbi cadit in constantem virum.*
5 *Contractus nullus a principio si deueniat in eum actum, a quo potuit valideri, an valeat.*

CAP. II.

1 SIgnificauit. †Si viuente prima legitima vxore quis contrahat cum secunda, & eam cognouit, etiam prima mortua secundam habere non potest: secus si prima legitima non fuerat, hoc dicit. In prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Secunda ibi, mandamus. Secundum membrum est ibi, alioquin. ¶Nota, quod metus, & violentia annullat actum matrimonij, velut à libera voluntate

rate pendente. Et dicitur metus sufficiens, quia excludit voluntatem spontaneam. ¶No. secundò, quod carnalis copula subsequens contractum coactum, & meticulosum, validat illum contra vitium metus, quasi metus purgans, & liberum concludens consensum. ad hoc de spon. c. cum locum. ¶No. tertio, q contractus matrimonij de facto præcedens non inficit secundum contractum post illud, etiam primo non cassato: licèt secus sit in electione. ꝛ. de elec. c. considerauimus. ¶†No. quarto, q matrimonium contractum cum secunda, prima viuente coniuge, creat impedimentum, vt nō possit contrahere cum secunda, ēt prima mortua: dum tñ cū secunda prima viuente interceserit copula: & hoc operatur adulteriū ēt sub statu, vel forma matrimonij ꝓmissum: nō tñ simpl'r, & indefinitè, adulterium inhabilitat ad matrimonium contrahendum, quin cum alia non adultera contrahere valeat. ¶Et no. q ad probandum hanc inhabilitatem ex contractu & copula cum secunda, viuente prima, sufficit matrimonium esse contractum cum prima, etiam dato q non sit carnali copula cōfirmatum: de quo j. eo. c. fi. ¶†Obstant tria decreta. Primo, q coactus consensus non dēt inficere matrimoniū, nec iurm, vel aliud sacr'm. 15. q. j. merito. de iureiuran. c. si vero. Solu. Quidam sunt actus, in quibus exigitur liber consensus: & tales inficiuntur ex metu in cōstantem cadente, vt hic. Quidam sunt actus regulati à solo consensu, nec à iure exigitur cum hac qualitate libertatis: & tales non inficiuntur. Non enim ex eo quia coacta voluntas est, sed non est libera voluntas, vt patet 19. q. 3. c. perlatum. de spons. c. cū locū. ¶†Obstat secundò, q solus ꝯctus, & copula cum secunda non creant impotentiam contrahendi cum secunda. ꝛ. ti. proxi. cum cognita. ꝛ. c. j. Solu. intellige q exigitur tertium, scilicet q sciens fuerit cognita. Exigitur ergo primo, q matrimonium primum teneat. Secundo, q viuat coniunx prima. Tertiò, q contrahat cum secunda sciente, & detur fides de contrahendo. Quarto, q intercedat copula, hoc est, adulterium: ex isto principaliter surgit impedimentum. ¶†Obstat tertio, quia illud quod est nullum, deueniens ad alium casum, à quo potuit habere principium, validatur. 30. q. j. c. si quis viuente. ff. de ser. vrb. præd. l. vt pomū. Ergo licèt contractum sit matrimonium pendēte primo mr̄imonio, si primū mr̄imonium deficiat, dēt secundū validari. Solu. dicit gl. q qñq; ex nullitate principium est nullum, & cum eo impedimentum creatur perpetuum: & nō validat ex defectu impedimenti, à quo creat ꝑpetuum impedimentum: quia ad cessationem causæ non cessat effectus. Si autem vltra illud, quod inducit nullitatem in principio, nō creatur aliud impedimentum, tunc posset procedere r'a, quod ab initio nullum, conualescit ex defectu causæ impedimenti, si deueniat ad eum casum, quo efficax potest habere principiū: quod etiam in se nō est singulare: sed dic vt in reg. non firmat, de reg. iuris. lib. 6. ¶Deinde gl. in se quærit, & obuiat vnum aliud brocardicum, & loquitur sine intellectu. Nō credo de ea regula, factum legitimè nil habet commune cū illo, quod ab initio nullum ex postfacto non validatur: nisi arguendo à conuerso: quia sicut ab initio nullum conualescit ex cessatione impedimenti: & sic si aliquid deueniat ad illum casum, à quo incipere non potest, debet inualidari: & si non inualidabitur ex casu superueniente, ita non debet ab initio nullum esse, & ex casu superuenienti validari. Non curo quia truffæ sunt.

SVMMARIVM.

2 *Matrimonium non potest quis contrahere cum illa, quam vxore viuente cognouit, si machinata fuit in mortem vxoris.*

3 *Machinatio sola in mortem alterius absque effectu, an præiudicet ipsi machinanti.*

3 *Matrimonium an possim contrahere cum vxore illius, quem interfeci in bello.*

CAP. III.

1 Vper hoc. †Non pōt quis cum illa contrahere, quam vxore viuēte cognouit, si machinata fuit in mortem vxoris. hoc dicit. Primo præmittit quæstionem, cui secundo respondet. Secunda ibi, taliter. ¶Nota, q contractus matrimonij cum secunda viuente prima coniuge, vel datio fidei de ꝯhēdo, creat perpetuum impedimentum matrimonij inter adulterum & adulteram: & sic impedit contrahendum, & dirimit post ꝯctū. ¶Nota secundo, q sola machinatio in mortem coniugis cū adultero creat impedimentum matrimonij inter adulterū & adulteram. ¶Obstant duo. Primo, quia non videtur q solus contractus, vel datio fidei de contrahendo viuente coniuge habeat inficere matrimonium, & creare impedimentum inter adulterum & adulteram: imò exigitur copula inter eos: & vltra hoc adhuc exigitur quòd vterque fuerit sciens. Primum patet, j. eo. cap. fi. Secundum patet in eodem capitu. primo. Solu. Standum est contrario, hic, quia illa requiruntur.

2 ¶†Obstat secundò, quia videtur q non sufficiat sola machinatio in mortē alterius, imò exigitur q cū effectu sit machinata, ita q prima coniux sit mortua. 31. q. ō. j. si quis viuente. Solu. Sunt opiniones. Quidam dicunt, q sola machinatio, & conatus sufficiant, etiam si non habeant effectum, vt patet per iura, quę de sola machinatione loquuntur: & sufficit sic scriptum esse. Sed dicit glo. q hæc opinio non placet, per c. fi. j. eo. Alij dicunt, q exigitur machinatio cum effectu, scilicet q effectia machinationis sit secutus, scilicet mors. Ad hoc facit, qun verba cum effectu, &c. de cleri. non resident. c. relatum. de sponsalib. ca. j. de pæniten. distin. j. § hæc autem verba. cum similibus. Innocen. & Hostien. dicunt hic solum sufficere machinationem. Ioan. And. de hoc remittit de conuersinfi. c. laudabile. & ibi tenet, q machinatio sola non sufficit sine exitu mortis: nec reperitur ꝯ scriptū: quia omnia iura de hoc loquētia loquuntur, quando post machinationem est effectus secutus. Et sic loquitur in c. laudabile. Per quod dicūt, q machinato cum effectu sufficit sine adulterio, vt dicto c. laudabile. ¶An autem ratihabitio coniugis sufficiat? Glo. disputat in dicto c. laudabile, & 31. q. 1. si quis viuente. & concludendo tenet, q non inhibetur matrimonium ex hoc, quia non reperitur cautum, &c. de sponsali. c. cum apud. Et hoc ibi tenet Ioan. And. quod exigitur machinatio, quę notat præcedentem mortem. Per quod patet non esse standum distinctioni, de senten. excom. ca. cum quis. an quis fecerit nomine proprio, vel alieno. ¶†Quæro: ali quis interfecit aliquem in bello, non eo proposito quod velit vxorem: an ex hoc impediatur contrahere cum illa? Dic quòd sic. de conuer. infi. c. laudabile, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qui viuente vxore ab eo separata quò ad thorum, contrahit cum secunda conscia, separabitur à secunda, prima etiam mortua.*

2 *Del ictum quandoque probatur ex sola deprehensione. 3.*

3 *Religionem an possit ingredi alter coniugum separato matrimonio quo ad thorum. nu. 8.*

4 *Adulter non potest contrahere cum adultera, mortua vxore. 6.*

5 *Adulterium probatur ex sola deprehensione.*

7 *Propter adulterium an vir poterit vxorem à se abijcere propra authoritate.*

CAP. IIII.

1 X literarum. †Qui viuente propria, & prima ab eo separata quo ad thorum, secundam conscium ducit in vxorem, etiam prima mortua separabitur à secunda. hoc dicit. Cō sultatio, & responsio. Secunda ibi, fraternitati. ¶†Nota primo, q ex deprehensione quandoq; probatur delictum. Vide q no. in c. 1. j. de adult. & vide supra de iud. c. cum non ab homine.

3 ff. de adulte. l. capite. quinto. ¶†Nota secunda, quod etiam separato coniugio quo ad thorum, non potest mulier ingredi religionem: neque religionis ingressu tollitur vinculum matri-

4 monij prius copula carnali consumati. †Et ex hoc sequitur, q ex copula cum alia, illa viuente, committitur adulterium, ex quo creatur impedimentum inter adulterum postea contractum. ¶Et ex hoc sequitur, quod crimen adulterij non oritur per existentiam thori, sed ex sola iniuria, quæ infertur substantiæ vinculi, etiam separato matrimonio. ¶Nota tertio, quod adulterium cum contractu matrimonij, non simpliciter attenditur respectu inhabilitatis ad matrimonium, sed respec-

5 tiuè quo ad adulterium tantum. ¶†Obstat primo, quia non videtur quod sola deprehensio sufficiat: quia non probat, sed solus inducit iudicium. ff. de adult. l. capite quinto. Solu. Glos. fatetur, & exponit deprehensum, id est, conuictum. Fatetur tamen, quod deprehensio si probetur, sufficiat ad imponendam ex adulterio, vel ex stupro. ff. de adult. l. palam, §. fi. Et est verum, nisi ex deprehensione res efficeretur notoria. Sic intelligitur 31. dist. presbyter. Idem Phi. quod non placet Hostien. dummodo hæc mulier neget: quia iudici facienda est fides, quia notorium ēt infra octo dies probari. dēt de excep. pia, §. si quis. lib. 6. Sed dic de hoc vt de cohabit. cleric. c. vestra. Posset enim notorium probari iudici probatione, & constaret sibi. ¶Obstat secundo decre. quod non videtur sufficere quod duxerit, nisi & coniunx secunda sciuit. supra c. j. Fatendum est.

6 ¶†Obstat tertio, quia ex quo matrimonium est separatum ex adulterio, non potest dici fieri iniuria primo vinculo: ergo nō est adulterium. Solu. Licet separatum sit, remanet tamen substantia vinculi, ex cuius iniuria surgit adulterium: quia illud quo ad vinculum est indissolubile, nisi per mortem. j. de diuor. c. quāto. & ideo licèt hic superinducta sciat separationem. quo ad thorum, non excusatur ab adulterio: quia illa non sufficit: licèt enim mulieribus liceat ius ignorare. ff. de probat. l. cum de indebito. non tamen hoc, nisi sit expressum, vt l. j. C. de iuris

q̄ facti ignoran. Item non licet ignorare Euangelicam veritatem mandantē, Quos deus coniunxit, homo nō separet. Quæ iuris naturalis improbabilis est ignorantia. C. de in ius vocan.
7 l. quamuis, aliàs l. 2. ¶†Quęro, an vir posset vxorem, quę adulteriū cōmisit, propria authoritate abijcere? Dic quod sic quo ad copulam, sed non quo ad habitationem. De quo j. de adult. ca. intelleximus. ¶†Quæro, an mulier ex adulterio separata quo ad thorum posset religionem ingredi? Facit quòd sic: sed hic non apparet q̄ esset professa. Nam per solam assumptionē habitus non semper concluditur professio. De hoc dic vt dicā j. de diuor. c. ex literis. & c. significasti.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qui viuente vxore contraxit cum secunda adultera, etiam prima mortua separabitur à secunda.*
1 *Adulterij delicto priuatur quis spe coniugij, vt perpetua sibi indicatur continentia. nu. 7.*
3 *Adulterium & periurium dicuntur delicta ecclesiastica, vt ex his scandalizetur ecclesia.*
4 *Matrimonium impeditur propter duo cum adultera. 8.*
5 *Matrimonium dicitur sacramentum, & in quo, differat à connubio.*
6 *Alimentare tenetur pater, vel mater filium naturalem.*
8 *Verbum, promittere, & dare fidem, differunt inter se.*
9 *Periurium inhabilitat quem ad contrahendum matrimonium.*
10 *Ad matrimonij validitatem videtur concludere fauor filiorum.*
11 *Alimentari apud quem debeat filius. & 12.*
13 *Alere quis debeat filium, an pater, vel mater.*

CAP. V.

1 SVm haberet. †Qui viuēte vxore legitima, cum secunda contraxit, adultera, etiam prima mortua, à secunda separabitur. hoc dicit. Primò ponitur consultatio. Secundo responsio. Secunda ibi, Tale ergo damus. ¶Nota, quod muliere agente, compellitur adulter ad abiurandum adulteram. ¶Nota quod pluralitas filiorum, & longitudo temporis, non profi-
2 cit ad validitatem matrimonij aliàs nulli. ¶†Nota quod propter delictum adulterij, & periurij, quis priuatur spe coniugij, & perpetua inducitur continentia. ¶Nota quod de facili non est indicenda perpetua continentia, nisi hi quibus indicitur,
3 iam trāsierint ad dies suos. ¶†Nota quod adulterium, & periurium dicuntur delicta ecclesiastica, ex his ecclesia dicitur scan-
4 dalizari. ¶Nota duo, quæ impediunt matrimonium cum adultera. Primum, si cum ea contraxerit. Secundum si ei dederit fi-
5 dem de matrimonio contrahendo. ¶†Nota differentiam inter matrimonium, & connubium. Connubium propriè dicitur coniunctio absq; vera existentia matrimonij. Et nota quod matrimonium est sacramentum. Vide quod notatum est de
6 simonia, c. ecclesia. ¶†Nota quod ad administranda alimenta tenetur pater filio etiam naturali, & ad hoc potest per ecclesiam compelli: & idem in matre. ¶Nota quod etiam alimenta sunt præstanda secūdum naturam facultatum. Et nota quod super alimentis filio administrandis se intromittit ecclesia: & hoc propter peccatum contra instinctum naturę: vel quando denegantur propter defectum matrimonij, vel quando ecclesia supplet defectum fori secularis: quia non audire vult in tali
7 bus: & æquum est audiri. ¶†Obstat primo, quia ex adulterio non priuatur quis spe contrahendi matrimonium, nec continentia inducitur. ī. c. prox. Solu. Inducitur cōtinentia ex adulterio, & periurio, vt hic: sed ex adulterio solo: aut sunt non suspecti de incontinentia, & non inducitur, vt hic, à contrario li-
8 terę ex adulterio solo. Aut sunt, & inducitur, vt hic. ¶†Obstat secundo, quia nō videtur diuersum promittere, & dare fidem de matrimonio contrahendo, & contrahere: quia si contrahit dat fidem illi: & idem est vnū in effectu quo ad reliquum. Dic, omnino non sunt hęc diuersa: tamen in vno plus est, quam in alio: quia inducendo interuenit fides, & ius, vt hic adductio de facto: & sic interuenit ius, & factum, sed in sponsalibus sola fides. Item inducendo adest fides de præsenti, sed in sponsalibus facta datione fidei de contrahendo adest fides de futuro: ideo plus est secundum, quàm primum. Alio tamē respectu plus est fidem dare de contrahendo matrimonio post mortem primę, quàm contrahere: quia in primo ex forma non potest deprehē-
9 di ignorantia: in secunda sic. j. co. c. veniens. ¶Obstat tertio, qa non videtur quod periurium habeat quem inhabilitare ad matrimonium: quia edictum de contrahendo est prohibitorium, aliàs permissorium. de spon. c. cum apud. Et nō reperitur quod iuramentum prohibitionem inducat: igitur, &c. Solu. Fatetur glo. quod solum periurium hoc nō inducit: sed periurium cōiunctum cum adulterio sic, & solum adulterium cum ea impe-
10 diret etiam non dato periurio. ¶†Obstat quarto, q̄ fauor filiorum videtur concludere ad validitatem matrimonij. 35. q. 8. c. de gradibus. ff. de ritu nupt. l. quæ in prouincia. Solu. Dicit glossa quod quandoque talia operantur quò ad facilitatem dispensandi, sed non operantur ad validitatem ex iure, vt hic dicit. Si quæris an diuturnitas peccati alleuiet peccatum? Dic q̄ non. de consuet. c. fi. imò aggrauat. Si quæris, an alleuiet penitentiam peccari? Dic q̄ sic quandoque, quia cum desperatur de eius salute propter continuationem peccati, debet laniter trahi ad ecclesiam, & supportandum est. de pœniten. & remiss. cap. Deus, qui. Si quæris an proficiat ad dispensationem: dic, si datur error in iure positiuo, vel facto probabili, & inducitur ex temporis discursu, & numero filiorum, facilitas dispensandi, vt in contrario. Si autem datur ex præsumptione continuatio delicti & pluralitas liberorum, per quod peccatum euidentius manifestatur: & tunc nō excusat, sed potius accusat delictum: & inducit duriorē cām dispensandi, vt hic.
11 ¶†Obstat quinto, quia filius naturalis non est alimentandus penes patrem. in Auth. quibus modis natu. effic. leg. §. vlt. C. de incest. nup. authen. ex complexu. C. de natu. liber. authen. licet patri. Solutio. Illa contraria intelliguntur de rigore iuris, quod videtur inductum in detestationem criminis: hoc intelligitur de benignitate, & equitate canonica, quæ vigorem assumit à iure naturali. Nam educatio filiorum est de iure naturali: & ius naturale ex instinctu naturæ procedit. Vnde in istud prefertur ciuili: non succedunt tamen filij in bonis paternis, si illegitimi sunt. de cladest. desponsa. cum inhibitio.
12 ¶†Venio ad quęstiones. Primo, apud quem morari debeat filius? Dic, q̄ apud istum, qui non insidietur vitæ eius, vel an-
13 guini. de conuer. infi. c. fi. ¶†Quero secundo quis debeat alere filium, vel pater, an mater? Dic q̄ filius minor triennio alitur apud matrem: & hoc votum, nisi doceat matrē eum laidere, puta quia magna, vel quia post diuortium est professa. vel post triennium aletur penes patrem. C. de patria potest. l. ius filium. ī. de conuer. infid. c. fi. & ff. libe. agno. l. si quis liberis, §. non tamen. Hæc vera regulariter. Fallit si filius accusauerit patrem. ff. de libe. agno. l. si quis à liberis, §. si quis. Hoc. ponit ex casus, in quibus pater non tenetur alere filium. Primus, si filius est minor triennio, & mater superuiueret. Secundus, si pater est inops, & mater abundat. Tertius est, de quo dictum est, si patrem accusauerit. Quartus, quando cōtra patrem ingratitudinis causam committit. C. de alen. lib. l. si patrem. & C. de Episc. & cleri. authentica, si captiui. Quintus, si est spurius: sed hoc est correctum ratione ingratitudinis. Et de causis ingratitudinis no. de iureiurā. c. Quintauallis. Sextus, si filius haberet artem vnde viuat, vel alatur. ff. de libe. agno. l. si quis a liberis, §. fi. l. si filius, §. alimenta. An autem filius teneatur alere patrem? Dic q̄ sic, si egeat, vt dicta l. si quis à liberis. Quid si pater, & filius egeant? Dic q̄ mater tenetur eos alere, ff. de libe. agno. l. si pater, & l. pe. Quid si mater alat filium, si posteà, vel tunc pater abundat? Dic q̄ potest repetere expensas, si fuerit protestata. ff. de neg. gest. l. Nesennius. post triennium ramen non arctatur mater ad soluendum debita filij, vel maritj egentis. ff. de libe. agnos. l. si quis à liberis, §. parens.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si quis contrahat cum aliqua viuente prima vxore, quam sine fidei datione cognouerat, tenet illud, dummodò in morte desiderata nemo fuerit machinatus.*
2 *Adulterium solum non creat impedimentum matrimonij. 4.*
3 *Excommunicatus potest contrahere matrimonium.*
5 *Absolutio an possit concedi non petenti etiam inuito?*
6 *Matrimonium impeditur cum adultera sine machinatione adulterij in rem vxoris vel mariti adulteræ.*
7 *Fides sola absque iuramento an sufficiat in matrimonio contrahendo.*
8 *Matrimonium si fide sola sit contractum, an si vir dicat se non &c.*
9 *Absolutio excommunicati absque forma, an teneat.*

CAP. VI.

1 SIgnificasti nobis. ¶†Si quis mortua vxore cōtrahat cū ea, quę viuente vxore sine fidei datione cognouerat, tenet matrimonium, dummodò in mortem distinctæ nemo fuerit machinatus. hoc dicit. Communis diuisio.
2 Secunda ibi, nos igitur. ¶†Nota primo, quòd solum adulterium non creat impedimentum inter adulterum & adulteram, nisi interueniat fidei datio de contrahendo, aut machinatio in mortem primæ coniugis. ¶Nota secundo, q̄ meretricium non inhabilitat quem ad matrimonium contrahendum.
3 ¶†Nota tertiò, quòd excommunicatus potest contrahere matrimonium: & sic ībere non est interdictum cum excōmunicato. Item nec omnia facta ab excommunicato gesta inualida sunt, quod nota. ¶Nota quarto excōicatum non absoluendum, nisi petat. Et nota argumentum pro opinione, q̄ excōm-
4 municatus potest contrahere. ¶†Obstat primo, & videtur q̄ ex adul-

ex adulterio creatur impedimentum cum adultera, scilicet si eam in vxorem duxerit. ℣. c. proxi. Solu. Fatendum ꝙ his duobus casibus, ex quo quando duxit, seu contraxit, creatur hoc impedimentum inter adulterum & adulteram. Et hoc semper intellige, quando sunt scientes, vt ℣. eo. c. j. ¶ †Obstat secundo, quia non videtur quis absoluendus, etiam si non petierit. 22. q. j. prædicandum. & 93. dist. diaconi. Quidam dicunt, compellendum excommunicatum quandoq; ad communionem. Etsi quæritur, quo modo potest compelli, cum iam sit excommunicatus? Dicit glossa hoc modo, vt alij compelluntur, ne ei communicent. j. de vsur. c. post miserabilem. Alij dicunt ꝙ non est compellendus, vel absoluendus, nisi petat: quia impenitenti non datur remissio. 24. q. 2. legatur. Sed dicit glossa ꝙ ex hoc non tollitur quin compellit: quia compellitur ad pœnitentiã, & eo pœnitente dabitur absolutio. Remanet ergo glossa, ꝙ excommunicatus potest cõpelli vt absolutionem petat: & tunc potest absolui. Si tamen durat in pertinacia, & petere non vult, non est absoluendus. Tene hoc, si quæratur an inuitus possit absolui: Calderinus tenet quod non, vt ponit de rescrip. ab excommunicato. Paulus tenet contra. de postula. pl. c. j. Ioan. And. recitat Tho. 2. 2. quæst. 100. in c. fi. de sentẽ. excõmu. lib. 6. Et ibi firmat ꝙ inuitus potest absolui. Et ex hoc sequor, quod examinaui de rescriptis in dicto c. ab excõmunicato. Si quæritur, an debeat ipsum absoluere? dic ꝙ non, vt hic. Saluo nisi videat eum in duricie magis indurare: quia eũ sit medicina, non debet ipsam inferre, nisi quatenus durat medicina. Et hæc est veritas, quicquid dicat Iaco. de Ful. de Florentia. qui dicit, ꝙ dixit contra Dantem, qui dicit,

Assoluer non se pò, chi non se pente.

Mebeffo de Dante, che parla del peccato, da lo quale son certo non se pò assoluere da quello: ma si da la escommunicatione, vt patet in dicto capitulo, ab excommunicato. ¶ †Quæro an exmachinatione primæ coniugis creatur impedimentum, siue coniunx, siue adulter machinatus est in mortem. Dicunt hic Doctores, ꝙ sufficit ꝙ adulter sit machinatus. Ad hoc hic, & supra c. proxi. Super hoc sunt opiniones. Si tamen vir machinetur in mortem vxoris adulteram, propter quam machinatus est, non poterit ducere in vxorem, arg. 31. q. j. si quis viuẽte. multo fortius si machinatus est in mortem mariti concubinæ, vt ℣. eo. cap. super hoc. & apertius ibi patet causa machinationis. ¶ †Quæro, qualis exigatur fides de contrahendo? Dic, ꝙ sufficit simplex, etiam sine iuramento. 22. q. 1. iuramẽti. fin Vincen. Idem Gul. in Specu. eo. titu. versi. quid si nec. ¶ †Quæro, si vir dicat se non habuisse animum contrahendi cum illa, cui fidem dedit de contrahendo. Dic, ꝙ nihilominus impeditur illam ducere: quia lex ponderat factũ. ¶ †Quædam, quę tangunt hic Doctores, an absolutio excommunicati iniusti absq; forma teneat, omitto: quia expedita sunt de senten. excom. cum desideres. & c. sacro.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si quis viuente prima contrahat cum secunda nescia de vxore prima, eadem, prima mortua, remanet vxor.* 4.
2 *Ignorare præsumitur factum alicuius, qui est à loco facti absens.*
3 *Ex dolosi parte licet transactio non teneat, valet tamẽ ex parte nõ dolosi.*
5 *De vita alterius coniugis, quando potest dici mulier certificata.*
6 *Vxor secunda an licitè poterit adhærere viro, si est certificata de vita primæ vxoris.*
7 *Confessioni mariti an stetur in præiudicium secundæ vxoris.*
8 *Matrimonium si illicitè contractum sit cum secunda vxore, an illa secunda standum sit continere.*

CAP. VII.

1 VEniens. † Si quis viuente prima secundam huius rei nescium duxit vxorem, mortua prima remanet cum secunda. hoc dicit. Prima ponit casum, quem secundo decidendo committit.
2 Secunda ibi, licet autem. ¶ †Nota primo, ꝙ absens à loco rationabiliter ignorat factum, etiam publicè, in illo loco. ¶ Nota secundo, ꝙ contractus matrimonij cum adultera non inducit impedimẽtum, ex quo inter eum & eam soluto primo matrimonio impediatur: & sic ignorantia excludit adulterium, & omnem pœnam imponendam, & sequelam adulterij. ¶ Nota tertio, duo iuncta adulterio creantia impedimenta inter adulterum, scilicet ꝙ de contrahendo fidem dederit post mortem coniugis, & ꝙ in mortem vxoris fuerit machinatus amore adulterę. ¶ Nota practicam sententię, quando iam valet
3 matrimonium ex parte eius, contra quẽ sententiatur. ¶ †Obstat primo, quia videtur quod ex quo fuit inscia, etiam mortua prima coniuge non validatur matrimonium: quia non est ex antiquo consensu, propter impedimentum matrimonij: nec ex nouo, quia ignorans præsumebatur durare in primo consensu. de coniug. seruo. cap. fi. Solutio intellige, quòd mulier erat sciens post mortem primę coniugis, & tunc matrimonium ratificatur, vt ex nunc: aliàs non compellatur, secundum Butr. supra eodem, capitulo primo. Sic transactio dolo inita ex parte dolosi non tenet: tamen valet ex parte non dolosi, vt reuocari non possit. C. de transact. l. transactio. cum simili. Aut ergo mulier certificata abstinet à carnali copula, & à consensu tacito, vel expresso: & potest ad sęparationem intendere inuito viro, supra eodem, capitulo primo, in fine. Aut consentit tacitè, vel expresè: & statim est matrimoniũ: & fortius si vir ad eam reuertitur: quia cum eam reliquisset, vt non peccaret, non est verisimile ꝙ ad eam reuertatur, vt ip-
4 sam cognoscendo peccaret, secundum Innocen. ¶ †Obstat secundo, ꝙ ex quo vir scienter contraxit, non etiam posset illam habere in vxorem, supra eodẽ, capitulo primo. Solutio. Dic, ꝙ ad petitionem viri non validatur hic matrimonium, sed ad petitionem mulieris, quę inscia hoc fecit. ¶ Venio ad
5 aliquas quæstiones ad materiam. ¶ †Primo, quando mulier dicatur certificata de vita alterius coniugis? Dic quòd eo ꝙ aliquo modo audiuit, vel per vnum testem. de sponsa. ca. præterea, el secondo. de consangui. & affin. capitulo, super eo. debet enim mittere tunc ad Episcopum loci, & se informare, sine cuius licentia contrahere non debet, nec transire poterat, vt no. de desponsa. impub. cap. 2. Qui tamen scientiam al-
6 legat, eam probat, ex quo aliter dispensatum nõ est. ¶ †Quid si bona fide contraxit, credens ꝙ non haberet aliam, posteà venit alia vendicans ipsum in virũ, an ipsa licitè illi adhereat? Dicit Host. ꝙ quicquid faciat lite pendente, excusanda est, vt supra vt lite pendente capitulo, laudabilem. de frig. cap. fraternitatis. quousq; sententia lata sit: vel sit plenè certificata, vel per literas ordinarij, vel per probationem plenè factam. de rescrip. cap. contingat. de cohabit. cleric. capitu. vestra. Sed caueat, quando est certificata, ꝙ nullo modo permittat se cognosci: aliàs perpetuo non poterit esse vxor. supra eod.
7 super hoc. ¶ †Quid si maritus ei reuelet, & in iudicio confitetur ꝙ illa est vxor legitima, quę superuenit? Dic, ꝙ dicere poterit secunda se non credere: vt patet, de eo, qui cogno. cõsang. capitulo, super eo. ¶ Quid si maritus hoc confitetur sacerdoti in penitentia, & facit venire secundam, & super hoc per sententiam admoneri, & ipsa dicat ꝙ non credat, & vt probet, si potest, intentionem coram Episcopo? Dic, ꝙ adhuc ex cusata est quo ad ecclesiam militantem. Nam & omnia hæc possunt in fraudem procurari: & si monita per sacerdotem nolit abstinere, quo minus exigat debitum, poterit hoc facere lite pendente, dummodo sanam habeat conscientiam. vt lite penden. cap. laudabilem. Maritus autem si veritatem dicit, non reddat, sed potius excommunicationem sustineat. de sen ten. excommun. cap. inquisitioni. Ex quo enim, ꝙ coram ecclesia ius est quæsitum, vel approbatio facta, de clandest. despon. c. 2. requiritur ꝙ ab ecclesia certificetur antequàm iudicetur adultera. de secun. nup. c. dominus noster. Si autem clãdestinè contraxit, nec est postea matrimonium per ecclesiam approbatum, quam cito audit inde aliquid, debet à carnalibus complexibus abstinere. infra, qui filij sint legiti. cap. perlatum. supra de cland. despon. c. cum inhibitio. Et secundum hoc intellige quod no. Hostien. in summa, eo. titu. De hoc vi-
8 de c. laudabile, præalleg. & ibi nota. ¶ †Quid si recipit fidem à marito, ꝙ post mortem legitimè in vxorem ducatur? Dic, ꝙ de cætero ignorantiam prætendere nõ poterit. Nam per hoc patet, ꝙ credat virum aliam vxorem habere: & sic fit interpretatio contra ipsam, vt no. supra eo. cum haberet. In omni tamen casu consulendum est, ꝙ abstineat ab exactione debiti, ex quo nisi aliquem probabiliter audit: quia quod tutius, & certius est, respectu animę seruandum est. desponsa. c. iuuenis. de homic. c. audientiam. secundum Hostien.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens cum secunda, viuente prima, quam primò vel postea non cognouit, mortua prima remanet cum secunda.*
2 *Matrimonij impedimentum non creat solus contractus, vel datio fidei de contrahendo cum secunda.* nu. 4.
3 *De matrimonio contrahendo post mortem vxoris dare fidem de præsenti est peccatum.*
5 *Matrimonium an possit contrahi cum alia, vbi mortua prima illa fidem dederat, si maritus viuente prima cognouit illam.*
6 *Matrimonium an impediatur contrahi cum alia, si post datam fidem cohabitauit etiam nudus cum nuda cum ea, cui fides data est.*
7 *Vxorem primam si quis non cognouerit, si cum secunda contrahat, quam cognouit, an prima mortua poterit cum secunda remanere?*
8 *Matrimonium vt cum secunda impediatur, quæ requirantur.*
9 *Filij nati ex secunda vxore viuente prima, an sint illegitimi, & an succedãt*

cum

cum legitimis?

10 *Matrimonium contractum cum adultera, cui data est fides viuente coniuge, an posset peti separari à tertio quocunque.*

CAP. VIII.

1 SI quis vxore. † Contrahens cum secunda, viuente prima, quam primò vel posteà non cognouit, prima mortua remanet cum secunda. h. d. Communis diuisio. Secūda ibi, cæterum. ¶† Nota primò, quòd solus contractus, vel datio fidei de contrahendo cum secunda, non creat impedimentum matrimonij, sed ita demum, si separatur copula: & sic principaliter hoc impedimentum surgit ex adulterio. ¶ † Nota, quòd peccatum est dare fidem de matrimonio, vel contrahere post mortem coniugis: quia hoc est inducere desiderium de morte alterius, quod est damnatum. de concess. præben. c. 2. ff. de pact. l. fi. Nota, quòd ex adulterio surgit impedimentum, siue præcedat, siue sequatur dationem fidei, vel matrimo-
4 nij contractum cum secunda, prima viuente. † Obstat primò, quia videtur quòd contractus matrimonij, vel datio fidei de contrahendo impediat matrimonium cum secunda, absque alia copula, vt patet per totum hunc titulum, vbi solum ponderatur contractus, vel datio fidei. Solu. Omnia ista iura declarat hæc decretalis, vt debeant intelligi, quando copula est subsecuta. Et sic est etiam in tertio cap. supra eodem, vbi exigitur machinatio: quia oportet, q̄ machinatio habuerit effectum: de quo dic vt supra eodem c. super hoc. Per quod colligit glossa, q̄ non sufficit uoluntas, nisi habuerit effectum. allegat iura sua. ¶ Obstat 32. q. 5. qui viderit, cum similibus. Solutio. Dic, non sufficit voluntas, vbi effectus finalis consideraꝛ pro causa, sicut est hic copula: ideo non sufficit p̄ambulus ꝯctus. Et sic vbi duo requiruntur ad actus substantiam, non suf
ficit alterum probare. Ad hoc s̄. de reser. c. ex parte, el primo. ¶ Ex his patet, damnatā opinionem Hug. qui dicit, q̄ sola fidei datio creabit impedimentum absq; alio adulterio, quasi de re non vacante facta esset, de q̄ eccl. p̄ben. ca. j. & ij. Idem dicebat de contractu, & machinatione, de quo dixi s̄. eo. c. super hoc. & de conuersi. infi. c. laudabile. & tenuit hic Gof. quia machinatio, ēt cum effectu, non sufficit sine adulterio: quia iura de hoc loquentia satis de hoc exprimunt. Sed hæc Decreta. facit in p̄rium, arg. s̄. de iudi. pastoralis. s̄. de præsumptio. c. nonne. Quia exprimit adulterium necessarium quò ad contractum, vel dationem fidei, sequitur q̄ nō est necessarium quo ad machinationem. Probat Hostien. quia interfector coniugis, ēt si
ne machinatione prohibetur generaliter contrahere. 33. q. 2. interfectores. de diuor. c. j. Ideo bene est q̄ hac intentione interficiens cum illa nō remanet, quam tam nequiter concupiuit. de transla. p̄l. c. quanto. & dicit hoc expressum, de cōuersi.
5 in fi. c. j. ¶ † Quid si quis mortua prima, illa, cui dedit fidē, nūc alteri coniugatam cognouit: vel si mortua prima contraxit cū secunda, posteà cognouit illam, cui dederat fidem viuēte prima? Dic, q̄ hoc sufficiat vt impediatur, arg. de p̄niten. dist. 3. Ad hoc facit 8. dist. in scripturis. ff. de lib. & posthu. l. placet. cū seq. Vide quod no. de regula, sine culpa, de reg. iur. li. 6. Idem
6 Gul. in Spec. eo. tit. ad fi. ¶ † Quid si post datam fidem cohabitauit cum ea, etiam nudus cum nuda, non tamen eam cogno
7 uit, ex hoc impediatur matrimonium? Dic q̄ non. ¶ † Quid si primam non cognouit, quando contraxit secunda, quam cognouit, an prima mortua, vel religionem intrante, remanere poterit cum secunda? Quidam dicunt, q̄ sic arg. de big. c. debitum. 34. distin. c. Valentino clerico. Inn. tenet contrarium, & bene, vt hic, s̄. eod. significasti. & c. cum haberet, & j. de eo, qui cogno. consang. c. discretionem. Idem Gul. in Spec. eo. tit. ad finem. Ad hoc tex. s̄. eo. c. 2. Licèt quidam teneat cōtra, & malè. Et est causa, quia adulteriū surgit ex sola iniuria vin-
8 culi. ¶ † Quæro, quę requiruntur vt impediatur matrimoniū cum secunda? Dic, q̄ exiguntur duo. Fides, & etiam copula, vel matrimonium & copula: alias sola copula, vel solum matrimonium, vel fides non sufficit. Host. dicit requiri tertium, q̄ inter primos non sit canonicum impedimentum. Allegat, de spons. c. cum in apostolica. Exigitur & quartum, scilicet ma la fides. s̄. c. proxi. & c. j. Et est hoc perpetuum impedimētum. Vnde etiam si recederet à primo consensu, & velit consentire, non esset matrimonium in foro iudiciali. Tamen contracto matrimonio non crederetur coniugibus, si dicerent copulam & matrimonium, & dationem fidei ad dissolutionem matrimonij secundi. de eo, qui cogno. consang. s̄. eo. c. j. Secus si est in foro p̄nitentiali: & tunc etiam quamtuncunq; ecclesia hoc præcipiat, non debet commiscerī. de sent. excō. c. inqui-
9 sitioni. ¶ † Quid de filijs ex tali cōiugio natis ex secunda post dationem fidei viuente coniuge, de qua non constat nisi confessione coniugum? Dicit Petrus, q̄ ex quo occultum est, & p̄bari non potest, succedunt cum legitimis. Poterunt tamē secundum eum, parentes prouidere: ponēdo illos in aliquo pio nasterio mendicantium: quia aliàs succedunt parentibus. C. de episc. & cleri. l. oēs. Et si hoc facere non possunt, instituant eos in modica quantitate: & non poterunt agere nisi ad sup-
plementum. C. de inoffic. testamen. l. 1. cum simili. tamen om
10 nino vide j. de p̄ni. & remiss. c. officij. ¶ † Q uæro, an matrimonium cum adultera cui data est fides viuente coniuge, posset peti separari à tertio quocunq;? Dic quòd sic, secundum Gof. qui dicit etiam, quòd alter contrahentium non audiretur cō tra adulterum prouocando ad diuortium in hoc casu, cum sit in pari delicto. C. de inoffic. test. l. in arena. infra de adult. intelleximus. de excep. c. cum ecclesiarum. Ioan. And. dicit etiām adulterum propter periculum animæ audiri, supra de p̄n iud. c. lator. de iureiur. c. quemadmodum, & de præsump. c. j. ¶ Quid si mortua prima coniuge illa, cui dederat fidem, abs-que alio contractu cognouit, an ex hoc creabitur impedimentum? Dic quòd non: quia non est adulterium. Imò si sunt sciētes, ex hoc inducetur matrimonium. Hic non sunt alia.

De coniugio leprosorum. Rubrica.

¶ Viso de impedimento matrimonij concludente ad nullitatem, & dirimente matrimonium de præsenti: quia quædam sunt solum concludentia ad nullitat ēm sponsaliorum, vel morbus lepræ. ideo, & cæt.

SVMMARIVM.

1 *Lepra superueniens post contractum matrimonij non dissoluit matrimonium. nume. 9.*
2 *Infirmi quòd separentur ab alijs propter infectionem, valet consuetudo.*
3 *Consuetudo, per quam inducitur separatio matrimonij, non valet.*
4 *Vna caro censentur esse vir & mulier.*
5 *Vxor tenetur sequi virum, & ad hoc per ecclesiam compellitur. 11.*
6 *Mulier ex debito coniugali vltra debitum copulæ obligatur ad similia viro, & ad ministrandum ei necessaria.*
7 *Leprosi licèt separentur à communione hominum, non tamen debet separari vir etiam leprosus ab vxore propria. 9. 12.*
8 *Vir & vxor possunt diutius esse separati ratione voti terræ sanctæ.*
10 *Dictio, diutius, quod tempus comprehendat.*

CAP. I.

1 PEruenit ad nos. † Lepra superueniens post matrimonium nō dissoluit illud, nec eius effectum: ideo ad inuicem maritali, seu matrimoniali affectione se tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vouendam indu-
ci. h. d. Primo narrat factum. Secundo illud diffiniendo com-
2 mittit. Secunda, ibi, quoniam igitur. ¶ † Nota primo q̄ ex causa valet consuetudo, vt propter infectionem infirmitatis infirmi ab alijs separentur. Et nota, q̄ hæc consuetudo ligat laicos, etiam in foro ecclesiastico, nisi quantum obuiet iuri di-
3 uino. ¶ † No. secundo, q̄ consuetudo, per quam inducitur separatio matrimonij, tanquam obuians iuri diuino, non valet, nec ab ecclesia est seruanda, etiam inter puros laicos. Ad
4 hoc de consue. c. fi. ¶ † No. tertio, q̄ vir, & mulier vna caro censentur: & quod alter sine altero non potest diutius esse: & q̄ omnino non valet statutum, & consuetudo, per quod dispo-
5 nitur, virū sine vxore diutius esse. quod bene nota. ¶ † No. quarto, vxorem teneri sequi virum, & ad hoc per ecclesiam compelli, & partiri infelicitatem viri. Et sic ad ecclesiam spectat
6 disponere etiam de executione matrimonij. ¶ † No. quinto, q̄ mulier ex debito cōiugali vltra debitum copulæ obligatur ad similia viro, & ad ministrandum, maximè tempore infirmitatis, & vt ministret, eum sequi tenetur etiam extra domū vir.
7 ¶ Vltimo, nota quod summando dixi. ¶ † Obstat primo, ga videtur consuetudinem seruandam, vt separati maneant leprosi: quia consuetudo est altera lex. j. dist. cōsuetudo. & quia hoc iure canonico p̄missum est. de eccle. ædi. c. cū expediat. cū iure veteris testamenti. 33. q. 2. hoc ipsum. So. consuetudo est, q̄ leprosi sint separati à communione hominum, exceptis vxoribus, vt licita, & etiam à iure canonico approbata, seruāda est, vt no. in d. c. cum expediat. & dicto c. hoc ipsum. sed vt stent separati, etiam excluſa vxore, hoc improbatur ab ecclesia, vel
8 contra: quia mala est consuetudo talis, vt j. sequitur, & j. c. pe. ¶ † Obstat secundo, quia licitū est abesse ab vxore. de voto c. ex multa. So. R̄r non licet: fallit ibi fauore voti, & subsidij
9 terræ sanctę. ¶ † Obstat tertio, quia vī q̄ p̄cisè debet compelli coniunx, non causatiuè, si non velit vouere. 33. q. 5. c. 2. Sol. Non compelluntur p̄cisè hoc casu, ne fortè leprosi improbi nimium afficiantur in exactione sui iuris: tamen si sani omnino recusarent, bene compellerentur: sed primo exhortandi sunt, vt hic dicit in fi. & patet j. ca. proxi. in fi. Nam illud non potest referri ad continentiam, circa quod vide quod no. Archid. j. q. j. votum. 32. q. 5. si vxorem. ¶ Venio ad quæstiones

dicitur

10 dicitur ꝙ vxor diutius non pōt esse sine viro.† Quādo dicatur diutius. Glo. dicit ꝙ quandoq; extēditur vsq; ad quadriennīū. ff. de separ. l. j. §. qđ dī. Quādoq; vsq; ad biennium. ff. loca. l. cū dñi horreorum. Quādoq; vsq; ad decennium, ẽ. tit. prox. c. cū haberet, & vide qđ no. de fideiuſ. c. fi. Glo. intelligit diutius, ad arbitrium boni viri, & non determinatur aliter. de offi. dele. c. de cauſis. & ff. de iure deli. ait prætor. Hoſt. intelligit diutius, i. donec querela deueniat ad iudicem, vel ſibi notoriè liqueat, ꝙ viuant in continentia, ſed ſi vnus alium nō impediat, eccleſia ſuſtinebit. 33. q. 5. c. quod Deo, ſed altero petēte, ſtatuit terminum ex offō, quò ſimul viuant, ẽ. de offi. ord. ca. fi. ſm Hoſt.

11 ¶† Quæro, an mulier teneatur ſequi virum, an ſic econuerſo vir vxorem? Dicit glo. ꝙ mulier tenetur ſequi virum, quia ad imparia iudicari non debeant. 32. q. j. c. ſi quis vxorem. & hoc tamen ex iuſta cauſa recedit vxor: aliàs retinenda eſt ſub affectione maritali. 30. 2. q. c. apud. Mulier aūt virū ſequi tenetur ex quacunq; cauſa. 13. q. 2. vnaquęq;. Niſi ipſam trahere velit ad infidelitatem, de diuor. c. quæſiuit. Vel niſi efficiatur vagabundus. 33. q. 2. ſi quis ineuitabili neceſſitate. ff. de ope. l. quod

12 niſi. in fi. ¶† Quæro, an in eodem loco cogentur cohabitare? Dic ꝙ non compelluntur continuè ad lectum ire, ſed ſufficit ꝙ leproſus ſuo debito non defraudetur, ſecundum glo. 2.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium poſſunt contrahere leproſi.*
2 *Matrimonij ſeparatio nullo caſu eſt admiſſibilis de iure diuino, excepto caſu fornicationis, nu. 11. & 13.*
3 *Lepra non cauſat ſeparationem thori, nu. 11.*
4 *Vir ex præcepto alligatur ad debitum reddendum vxori.*
5 *Apoſtoli præceptum ligat, ſicut præceptum Dei.*
6 *Matrimonium conſummatum non diſſoluitur religionis ingreſſu.*
7 *Lepra non ſoluit ſponſalia de præſenti, nu. 13.*
8 *Matrimonium ſpirituale diſſoluitur propter morbum & infirmitatem.*
9 *Oratio indefinita, an ſemper æquipollet vniuerſali.*
10 *Generaliter prolata, ſunt generaliter intelligenda.*
11 *Vir aūt vxor, an aliquo caſu non arctentur ad reddendum debitum alteri? nume ſequen.*
12 *Debitum ſi vir petat ab vxore, an obſtet exceptio dierum.*

CAP. II.

1 QVoniam.† Leproſi propter lepram ſeparandi non ſunt a cōiugio, & matrimoniū ꝫhere pñt, & inuicem ſibi debitum reddere tenentur. h. d. Sunt tria dicta, q̄ ibi patēt. Cōis diuiſio. Se-

2 cunda ibi, qđ ſi virū. ¶† No. ꝙ de iure diuino in nullo caſu licita eſt ſeparato matrimonij, excepto caſu fornicationis. ad hoc ꝫ. de ſecū. nup. ca. dñs, ac Redēptor noſter.† Ex hic no. ꝙ pp vitiū lepræ, vel cuiuſcunq; alterius infirmitatis, non eſt licita ſeparatio matrimonij. No. ꝙ lepra non impedit matrimonium ꝫhendum. No. ꝙ effectus matrimonij non ſoluitur ob leprā.

4 ¶† No. ꝙ vir ex præcepto alligatur ad debitū reddendum.† Et

5 no. ꝙ præceptum Apoſtoli ligat, & pariter, ſicut præceptum Dei. ¶ No. ꝙ lex ſimpl̄r loquens, indiſtinctè eſt intelligenda, & vbi lex eſt ſine exceptione, ab ea nullus caſus per Doct. eſt ex-

6 cipiendus. ¶ Ad primā partē oppono. Primò, †ꝙ liceat recedere ab vxore alia de cā, ſ. pp religionis ingreſſum, ẽ. de conuer. coniug. c. ex publico. So. Hic loquitur de conſummato, ibi de

7 non conſummato. ¶† Opp. ſecundò, quia lepra ſoluit ſponſalia, vt patet de iureiu. c. quemadmodum. So. Soluit ſponſalia

8 de futuro, & non de præſenti, vt hic, & ꝫ. c. prox. ¶† Oppo. tertiò de cler. ægro. c. tua. vbi ſoluitur matrimoniū pp morbū, & infirmitatem. So. Ibi in ſpūalibus, hic in carnali matrimonio. Rō, qa illud de iure canonico, hoc aūt de iure diuino. De hoc de cōſtue. c. fi. de ſpon. duorū, c. fi. Et in carnali nō imminet pe-

9 riculū niſi vni pſonę, q̄ ſe ab initio volūtariè obligauit, & qui ꝫxit, ſuſpicari potuit hoc euenire poſſe. In ſpūali verò immi-

10 net periculū pluribus, ꝙ nec ſunt requirendi. de elec. c. qa pp. Tu dic vt no. in ꝫrio, ꝙ nec in ſpūali ſoluitur quò ad vinculū. ¶ Oppo. quartò, qa indefinita n ōēqpollet vl̄i, vt l. non aliter, hīleg. 3. cum ſi. So. De hoc dic vt dixi in reg. j. de reg. iu. li. 6.

10 Inſper glo. & Doct. de elec. vt circa. eo. lib. ¶† Opp. quintò, qa ſic generaliter loquens non eſt generaliter, nec ſine exceptione intelligenda, imò quandoq; fit exceptio. 2. q. j. c. oīs. cum ſi. So. Verbum generale ex verbis, & ex mente, generaliter intelligendum eſt, ſed ſi ex mente non eſt ita generale, ꝙ oēs caſus comprehendat, non comprehendit caſus veriſimiliter ex mē-

11 te exceptos. Si ergo ad vtrunq; eſt generale, & tūc generaliter intelligitur, niſi per legem, ac rōnem aliquis caſus veniret excipiendus, vel diſtinguendus, vt in ꝫrio, de quo ff. de Publ. l. de ꝫrio. Et ſic intellige c. liquido. allegatū hic, in vlt. gl. ¶† Oppo. ſextò, quia aliquo caſu non arctatur ad reddendū debitum, vt patet de ſent. excō. c. inquiſitioni. Sol. In mea lepra nulla repe-

12 ritur exceptio: ideo lex indefinitè eſt intelligenda quò ad illā. Et hoc voluit litera dum dixit, in hoc caſu. In aliis autem bene pōt, non tamen debet ꝫ conſcientiam. de ſen. excō. c. inquiſitionis. Vel ſi eccleſia ex cā hoc inhibet, ꝫ. de matri. ꝫc. per totum. & ex cā carnalis fornicationis, vt in principio capituli. &

12 ēt ſpūalis. de diuor. c. quæſiuit, & c. quando.† An aūt competat exceptio dierū, vel loquorū ſacrorū. Dic ꝙ non. Nam quāuis petens peccet, & inducendus ſit ad deſiſtendum, ſi tñ inſiſtant modis oībus, reddi dēt. 33. q. 3. §. his ita rñdetur. & c. ſeq. 34. q. 2. quaſi per totum. De quo dic vt no. ẽ. in ſumma, de ſpon. ſup rub. de matrimonijs. §. qs ſit effectus. ver. ſed nunquid peccent

13 cōiuges. ¶† Quid ſi eccleſia diſtringit leproſum, q̄ pp horrorē nō pōt reddere debitum. Dic ꝙ ſi excōicatur, excōicatio ligat quò ad eccleſiā, non quò ad Deū, & ſi hoc conſtaret eccleſiæ, non deberet ꝫ eū ſnīam dare, ſed datā potius relaxare, qa non dēt ligare ad impoſſe, ff. de reg. iu. l. impoſsibiliū. & de ſolu. c. Odoardus. ¶ Quid ſi vir eſt ethicus, & vxor exigit, & ſi ille debitum petit, dic ꝙ reddere non tenetur, qa ordinata charitas incipit a ſe ipſo, vt prius ſibi conſulat. 86. diſt. non ſatis. & ẽ. de vſu pal. c. niſi ſpecialis. cum ſimi.

SVMMARIVM.

1 *Lepra ſuperueniens diſſoluit ſponſalia de futuro, nu. 3.*
2 *Matrimonium præſumptum inducitur per contradictionem poſt ſponſalia de futuro.*

CAP. III.

1 ITeras.† Sponſalia de futuro præcisè non cōpellunt ad matrimoniū ꝫhendū cū leproſa, lepra poſt ſponſalia ſuperueniente. h. d. ¶ No. ꝙ vitium lepræ dat licentiā ſoluendi ſponſalia, & ſic inducit cām diſcedendi a ſponſalibus, ſi ſuperueniant poſt ſpō-

2 ſalia. de iureiu. c. quemadmodum. ¶† No. ꝙ ꝺictio poſt ſponſalia de futuro inducit matrimonium præſumptum ſicut copula. Ad hoc de reſti. ſpol. c. ex parte M. & no. ẽ. de ſpon. c. adoleſcens. & c. fi. Quod intellige, quādo mulier eſt corrupta. Idē ſi dicat maritus illā cognouiſſe, & iſta negat, ſtatur verbo viri, vt hic, & 33. q. j. c. ſi quis vxorem. vt no. de deſpon. impu. c. cōtinebatur. ¶ No. illud generale, ſ. ꝙ quæ de nouo emergunt,

3 &c. glo. allegat concor. ¶† Obſtat primò, ꝙ non ſoluit ſponſalia de præſenti, ſed ſponſalia de futuro, ſi tamen ſponſus infirmam ſpōſam cogn̄oſceret, eſſet matrimonium præſumptum. de ſpon. c. is qui. Obſtat, quia propter lepram non ſoluuntur ſponſalia, vt ſupra de iureiur. c. quemadmodum. Sol. Propter lepram ſuperuenientem poſt ſponſalia diſſoluuntur ſponſalia, vt ibi, hic. ſed propter antecedentem nō. de ſpon. ex literis. ¶ Obſtat tertiò, quia dato ꝙ matrimonium non ſit conſummatum, nihilominus ſi contractū eſt de præſenti, cogitur vxor adhærere leproſo, ſupra eo. c. j. Sol. Intellige ꝙ matrimonium non erat conſummatum quò ad contractum, & non erat contractum de præſenti, ſed de futuro, aliàs ſi eſſet contractum de præſenti, licèt non eſſet copula carnali conſummatum, non haberet locum hæc decre. per dictum c. j. ẽ. eod.

De coniugio ſeruorum. Rubrica.

¶ Viſo de impedimento qualitatis accidentalis infirmitatis ꝫ perſonam erga perſonas ꝫhentium: reſtat videre de impedimento cōditionis perſonæ ſeruilis, ꝙ quandoq; matrimoniū dirimat. Materia habetur 29. q. 2. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere poteſt ſeruus contradicente domino de iure canonico, licèt iure ciuili prohibeatur, nu. 6.*
2 *Ad ſacramenti ſuſcipiendi habilitatem non eſt differentia inter liberum et ſeruum, vbi cauſa ſuſcipientis conſertur. 4.*
3 *Seruus ex contractu matrimonij non liberatur a debito ſeruitio, quod debet domino.*
5 *Pœnitentia, quæ non poteſt ſeruo iniungi per eccleſiam.*
7 *Serui quæ ſeruitia teneatur ſuis dominis præſtare.*
8 *Matrimonium eſſe poteſt inter ſeruum, & liberam.*
9 *Filius natus ex ancilla, eſt domini ſeruæ.*
10 *Seruus, cui prius obedire debeat, vbi dominus petit ſeruitium, & eodem inſtanti vxor debitum?*
11 *Vendere poteſt dominus ſeruum, licèt is, cui venditur, velit eum ducere ad perſonas extraneas.*
Vxor tenetur ſequi virum ſeruum, licèt vendatur cuicunque perſonæ.

CAP. I.

1 DIgnum eſt.† Seruus contradicente domino cōtrahere poteſt, ſed per hoc nō minus domino ſeruire tenetur. hoc dicit. Primò ponit dictum, & eius rationem. Secundò quandam

2 dubitationem ſoluit. Secūda ibi, debita, ¶† No. primò, ꝙ quo ad habilitatem ſacramenti ſuſcipiendi non eſt differentiam inter liberum & ſeruum. Et ex hoc infertur, ꝙ inter liberum, & ſeruos poteſt eſſe matrimonium de iure canonico. ¶ No. ſecundo, ꝙ inuito domino pōt ſeruus contrahere matrimoniū.

3 ¶† No. tertio, ꝙ ſeruus ex matrimonij ꝫctu nō liberat a debi-

to

4 to seruitio, quòd debet dñs. ¶† Obstat primò, quia non omnia sacramenta permittuntur seruis: quia ordinatur indistinctè, vt ℨ. de seruis non or. per totum. So. dic, ꝙ quædam sunt sacramẽta, quæ suscipientis eã conferuntur, & talia non prohibentur seruis, & sic nec matrimoniũ, nec baptismus, confirmatio, sacramentũ eucharistiæ, & similia. Quædã, q̃ cã aliorũ, vt ordo,
5 ab his repelluntur. ¶† Aduerte in eo qđ dicit, seruũ posse recipere sacramentũ pnĩæ. Dicũt Doct. ꝙ ad hoc tenẽtur, hinc est, ꝙ pro absolutione excõicationis ire tenetur ad curiã, ℨ. de sen. exc. relatũ. No. tñ, ſm Host. ꝙ non iniungenda est seruo pnĩa eleemosine, cũ nihil habeat. per quas perl. nob. acq. §. item nobis. Neq; itinerũ, neq; vigiliarum, neq; alterius macerationis, neq; aliqua, per quę redderetur dño suo inutilis ad operandũ, quia dñs non dẽt priuari seruo suo sine sua culpa. de const. c. 2. Et iniũgitur ꝙ vadat ad ecclesiã, cũ poterit bono mõ, & hmõi leuia, considerata qualitate criminis, & personę, vel orationes, quas facere põt laborãdo, & ẽt per viam eundo, arg. ff. de ope. li. l. antepe. Põt ẽt pro pnĩa iniungi labor, quẽ sustinet dño seruiendo, v t cũ bona fide seruiat, nec aliquid subtrahat, & pa-
6 tientiã seruitutis habeat, ſm Host. ¶† Obst. sc̃ò, quia non vĩ matrimoniũ cẽ cũ ancilla, sed contuberniũ, vt patet C. de incest. nup. l. quæ cũ ancillis. So. Ca. non illas leges corrigit, & est hæc litera ℨ multos Principes nostri tpis, qui non solũ seruos, sed nec liberas sine licentia sua permittunt viduas ℨhere, ℨ illud C. si nuptiæ ex rescripto pet. l. j. & ff. si rector prouinciæ. l. j. & ℨ illos, qui non permittunt viduas ℨhere, si nõ redimantur.
7 ¶† Quæro, quæ sunt seruitia debita suis dominis? Dic ꝙ ad illa, quæ sunt ℨ Deum, non tenetur obedire, vt 11. q. 3. qui resistit, & c. Iulianus. nec in his, quę constant esse iniusta. de temp. ord. c. dilectus. Alia tẽporalia, quæ seruus habet, oĩa sunt dñi, ẽt cum animaduertere vĩ in eum. Inst. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. §. j. & ad consueta. Ideo dicit litera ꝙ si sit ẽt consuetudo in ciuitate, vel regione, quòd ad aliqua nõ tenentur, deberet illam consuetudinem ecclesia manutenere, ℨ. tit. j. c. vno. C. de longi temp. præscrip. l. j. 2. & 3. & no. ℨ. de ludæ. c. multo-
8 rum, ſm Host. ¶† Quæro, an matrimoniũ possit esse inter seruum & liberam? Dic ꝙ sic, si ℨhant scienter. 29. q. 2. si quis li-
9 ber. ¶† Quid de partu nato ex ancilla, & seruo ex matrimonio? Dicit glo. ꝙ dominiũ est domini seruæ. ff. de sta. ho. l. & si seruorũ. Gul. Naso, & Host. dicunt ℨ, quia filij nati ex legitimo matrimonio sequuntur patrem, ff. de sta. ho. l. cum legitimè.
10 32. q. 4. liberi. de ser. non ordi. c. fi. ¶† Quid si eodẽ tẽpore dñs petit seruitium, & vxor debitum, cui debet seruus prius obedire? Dicit glo. ꝙ debet prius dño seruire, nam matrimonium & eius effectus sustinetur, saluo iure domini: nisi periculum fornicationis timeatur, vel magnũ præiudiciũ fiat vxori. pro hoc, quia prius fuit obligatio transit ad vxorem cum causa sua. de pigno. c. ex literis. Ad hoc facit tex. ibi, ad hoc non minus. & sic fuit domino obligatus, & facit pro eo prioritas tẽporis. In contrarium quia reddere debet prius debitum vxori: quia citò reddere põt, secundũ moram modici tẽporis, non est aliquod præiudicium, nisi fortè dñs peteret in auxilium personæ. Pro hoc facit, quia magis est priuilegiata sua causa, q̃ eius obligatio spũalis, & sacramentalis. Alia aũt est sola tẽporalis, & dominicalis: quo casu posteriorem præferimus, ℨ. de præben. c. hi qui. li. 6. & c. si ad sedem. Et dic ꝙ si seruus ℨhat sciente domino, prius debet reddere debitum vxori, quia dñs tacitè permittens matrimonium, permittere vĩ oẽm sequelam matrimonij. de offi. dele. prudentiam. Si aũt eo ℨdicente, vel ignorante, vĩ ꝙ debeat mandatum domini adimplere, nisi probabiliter ex dilatione timeatur adulterium, alias posset dñs officio suo priuari. Ray. dicit, ꝙ si poterit vtriq; seruire, faciat eodem instanti: si non põt vtriq; parere eodem instanti, pareat ei, qui est in maiori necessitate, & ex cuius omissione maius præiudiciũ est secuturum: si omnia sunt æqualia, eligat dñm, vbi eo igno-
11 rante ℨxit, aliàs eligat vxorem. ¶† Quid si dñs vult vẽdere seruum alicui, qui eum ducere vult ad extraneas partes, fortè in Græciam? Dic ꝙ põt, & mulier debet eum sequi, ſm Goff. Alij dicunt ꝙ talis venditio prohibenda est. C. cõmunia vtriusque iud. l. possessionum. Interest enim Reipublicę, ne quis re sua male vtatur. Inst. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. §. pe. cum cõcor. Dic, aut sunt diuersorum dominorum, & tunc aut alter ipsorum vult ꝙ cum sequatur seruus vel serua, si contraxerunt inuitis dominis: & põt, & seruus & serua tenentur sequi dominos, non tamen in tantũ permittitur separatio, ꝙ non possit ei reddere debitum. Si ipsis scientibus, credo ꝙ sibi habeãt imputare, vnde cogerentur vel dimittere seruos, vel ita propinquè habitare, ꝙ possint sibi reddere debitum. Si sunt eiusdem domini, debet eos aut ambos vendere, aut retinere ambos. Si seruus contraxit cum libera sciente, adhuc seruum debet sequi libera, quæ habet sibi imputare quare cum tali contraxerit, & hoc debebat præcogitare &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium, quod liber ignoranter cum ancilla contraxit, separabitur, nisi postea sciens illam cognouerit.*
2 *Matrimonium non validat diuturna cohabitatio contra vitium erroris conditionis.*
3 *Dos venit restituenda dissoluto matrimonio ex coniugij impedimento.*
4 *Error quando possit vitiare matrimonium contractum.*
5 *Scientia quæ requiratur ad excludendum vitium erroris.*
6 *Matrimonium si petatur dissolui ratione seruilis conditionis, an lite pendente si mulier petat debitum debeat ecclesia sibi præcipere, vt debitum reddat.*

CAP. II.

1 PRoposuit. †Separabitur matrimonium, q̃ liber ignoranter cum ancilla ℨxit, nisi postea sciens illam cognouerit. h. d. In prima ponitur facti narratio. In secunda diffinitionis cõmissio. Secunda ibi, mandamus. Et secundũ membrum subdistinguit ibi, si verò. ¶† No. primò, ꝙ diuturna cohabitatio non
2 validat matrimonium ℨ vitium erroris conditionis, non data alia certificatione conditionis, per copulam validatur matrimonium ab initio nullum propter cõditionis erroris defectũ.
3 No. secundò practicam sñiæ pro matrimonio. ¶† No. tertiò, ꝙ dissoluto matrimonio ex impedimento coniugij, ꝙ nihilominus dos est restituẽda. Et no. ꝙ rõne principalis subiecti iudex ecclesiasticus ẽt cognoscit de accessorio dotis, ẽt inter puros
4 laicos. ¶† Obstat primo, ꝙ non oĩs error contra personam cõtrahentium vitiet matrimonium. 29. q. j. §. non omnis error. Solu. quidam est error conditionis seruilis, & de iure vitiatur matrimonium, vt hic, & 29. q. 2. per totum. Nisi posteà tacit, vel expresè ratificetur illud, vt infra eo. c. ad nostram. Et hoc verum, quando error est, quia creditur libera, & est ancilla. Secus si crederetur ancilla, & esset libera, quia tunc error non est inductiuus ad contractum, & quia non est error conditionis seruilis. Quandoq; datur error conditionis ascriptitiatus: & talis non vitiat, quia liberi sunt, & põt ascriptitius permanere in possessione, in qua est post voluntatem domini. C. de epis. & cle. l. iubemus, & in authẽ. ascriptitios. ad hoc, c. multorum, ℨ. de ludæis. de quo 29. q. 2. in summa. Quidam est error qualitatis personæ, & hic non vitiat, nisi in casu quãdo ℨheret cum Christiana, & est pagana, vel hæretica, vel Iudæa, hic enim non tenet matrimonium etiam si contraheretur a sciente, nisi ad hoc vt conuerteretur ad fidem. 28 q. j. per totum. De hæretico dic vt ℨ. dixi de cond. app. c. fi. super prima glo. ¶ Obstat secundo, vĩ ꝙ dos non sit restituenda ancillæ, quia ancilla non põt habere proprium. ff. de manu. test. l. 4. Dic, restituenda est ancillæ, id est, domino pro ancilla. Vel dic ꝙ de æquitate canonica loquitur hic. Vide quod no. in Spec. de dona. inter virum & vxo. §. fi. versi. sed qua actione. & vide quod no. 13. q. 2. illud, in
5 prin. ¶† Obstat tertio, ꝙ solo auditu conditionis seruilis non inducitur matrimonium, si postea eam cognoscat. Nam non debet credi cuilibet referenti. 33. q. 4. quã magnum. Nam tubans pro errante habetur, & ignorante. C. de cond. indeb. l. fi. & ff. de lib. ho. exhi. l. 3. §. is qui. Dic, si hic habuit scientiam seruitutis ex probabili & discreta causa, præiudicat sibi, si carnaliter eam cognouit: si ex leui, & temeraria, cui credi nõ debet, & ideo vĩ ꝙ ei præiudicat. de sen. excom. inquisitioni. & c.
6 fi. ¶† Quero, pono ꝙ maritus petit separari a coniuge propter seruilem conditionem, lite pendente mulier petit debitum quo dicit se non debere priuari, vt lite penden. per totum. Ecclesia sibi debeat præcipere, vt debitum reddat? Videtur sic, per iura prædicta. Quidam dicunt ꝙ sic, quia reddere debet, & non exigere, nisi sibi fiat præiudicium. Tanc. dicit ꝙ neutrum facere debet, quia ei fieret præiudicium per literam istam, & si præcipiatur, non reddat, aliàs si redderet affectione coniugali, esset matrimonium, si habeat conscientiam ex causa probabili, & discreta: si fornicario coitu peccat, mortaliter peccat, quia facere non debet, imo quia debet potius pati excommunicationem. de resti. spol. c. literas. & dicto c. inquisitioni. Glo. colligit quòd posit reddere, & ex primo consensu pœnitentia ei iniungatur, quandiu constat de impedimento, vt hic, vbi non est certus, licèt habeat præsumptiones: secus si sciret pro certo. Et quod hic dicitur, intelligitur quando eam cognouit absque mandato ecclesiæ, & antequàm dado eam cognouit absque mandato ecclesiæ, & antequàm daretur litis pendentia. Ioannes Andr. dicit quòd opinio Tancre. sibi placet de rigore iuris. Secus tenet Hostien. & Ioan. And. de æquitate canonica, quia non cognoscit eam tanquàm seruam, vel liberã, sed tanq̃ illam, quę est in quasi possessione libertatis, & tanq̃ illã, q̃ est in quasi possessione matrimonij, q̃ p tali habenda est lite pendẽte, nõ est sua quasi possessio annullanda. Ad hoc de frig. c. fraternitatis. & vide quod no. 33. dist. si cuius. vbi tangitur hoc. Et de marito acculante vxorem de adulterio,

adulterio, an interim arctetur ad reddendum debitum, præsertim accusatione pendente, vide ibi in glo. alimenta. Aut non est dubium, q̃ sibi negare non debet pendente causa. ff. de libe. agno. l. si negat.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo est in loco, quod partus conditionem patris sequatur, natus ex libero, & ancilla erit liber.*
2 *Seruus habere potest monasterium.*
3 *Matrimonium vitiat error conditionis seruilis.*
4 *Filij quando sequuntur conditionem matris, & non patris.*
5 *Libertas præscribitur existentia in quasi possessione libertatis per decennium, vel quinquennium. nu. 10.*
6 *Libellus ad probandum quem in quasi possessione libertatis, quomodo articulari debeat.*
7 *Doctor potest consulere respondendo per verbum, videtur.*
8 *Iudicandum est in dubijs pro parte magis fauorabili.*
9 *Matrimonium aliàs nullum lapsu temporis non firmatur.*

CAP. III.

1 Licet. †Si consuetudo est in loco, quod partus cõditionem patris sequatur, natus ex libero & ancilla liber erit, & vt liber matrimonium contraxit. h. d. Primò narrat factum. Secundò vtriusq; partis propositionem. Secunda ibi, vñ. respondet quid sit de iure.
2 ¶ No. j. q̃ † monasterium potest habere seruos. ¶ No. ij. q̃ error
3 conditionis † seruilis vitiat matrimonium: & q̃ in danda libertate proficit statutum disponens, vt quis sequatur patris con-
4 ditionem. ¶ No. iij. q̃ † quo ad libertatem quis sequitur conditionem matris, nisi aliter lex disponat. Et ex hoc infero, q̃ hic erat natus absq; nuptijs, aliàs de iure sequeretur conditionem patris. ff. de sta. ho. l. nuptiæ. Et per hoc habes notabile, q̃ error legitimitatis, cum quo quis cõtrahat, non vitiat matrimoniũ.
5 ¶ No. iiij. q̃ † existentia in quasi possessione libertatis decennij præscribitur libertas. ¶ No. v. arg. ad probandum, q̃ est in pos-
6 sessione † libertatis, quia debes articulare q̃ se gessit pro libero. Et idem vñ, q̃ hoc sufficit probare, q̃ se gessit pro prælato, vt concludatur prælatus esse in quasi possessione. De quo dic, vt dixi de elect. c. nihil. & plenius de iure patr. c. consultationibus in repetitione. Et nota qualis exigatur possessio ad concludendam præscriptionem: quia sufficit, q̃ sit quieta, & syncera.
7 ¶ No. vj. q̃ per † verbum, videtur, respondetur de iure. Vide qđ
8 no. de appell. præterea. ¶ No. vij. q̃ † in dubio iudicandum est pro parte magis fauorabili. Et nota causam in sententia exprimendam. Ad primum facit, de probat. c. ex literis. Ad secundum, de senten. & re iudic. c. sicut. ¶ Oppo. primò, q̃ lapsu tem
9 poris † non firmatur matrimonium. supra c. prox. Dic si constat de conditione, & illa nunc adest, non iudicatur matrimo-
10 nium, vt ibi. Sed si est dubiũ, tunc iuuandum est pro matrimonio, vt hic. ¶ Oppo. secundò, & † videtur, quòd non exigatur decennium, sed sufficit quinquennium, vt non possit moueri quæstio statim post mortem patris, vt C. ne de sta. defun. l. j. Dic quòd illud sufficit, vt ibi dicitur, & quod hic dicit decennio: & sic fuit in facto. Vel hoc fecit ad cautelam, de qua ꝛ. de prob. c. licet causam.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si liber cum ancilla ignoranter contraxit, separatur matrimonium.*
2 *Error conditionis vitiat substantiam matrimonij.*
3 *Matrimonium ratificat tacitus consensus facto surgens.*
4 *Matrimonium nullum propter errorem confirmatur etiam alias, quàm per actum copulæ.*
5 *Matrimonium non vitiat omnis error.*
6 *Ignorantia præsumitur, nisi probetur.*
7 *Ad matrimonij effectum solus consensus contrahentium sufficit.*
8 *Contractus nullus tractu temporis non potest validari.*
9 *Matrimonium si quis contraxit cum ancilla ignorante, quam postea dominus manumisit, an teneat.*
10 *Ancillam si dominus alicui tradiderit in vxorem tanquam liberam, an erit libera.*
11 *Liberus si contraxerit matrimonium cum seruo, quem credebat liberam, an valeat.*

CAP. IIII.

1 Ad nostram. †Si liber ꝛxit cum ancilla hoc ignorans, ex quo sciuit, non cõsensit in eam separatur matrimoniũ, & contrahere cum alia poterit. h. d. Duæ sunt partes. In prima narrat factum. In secunda responsio. Secũda ibi, Ideoq; ꝛ. ¶ No.
2 j. q̃ error † conditionis vitiat substantiam matrimonij, & etiam quo ad substantiam vinculi. ¶ No. ij. q̃ data certificatione erro
3 ris tacitus † consensus facto surgens, vel expressus ratificat matrimonium. ¶ No. iij. q̃ quis facto, & verbo cõsentit. ¶ No. iiij.
4 q̃ † matrimonium omnino nullum propter errorem contingentem ex forma verborum, validum cõfirmatur, etiam alias
5 quam per actum copulæ. ¶ Obstat j. † q̃ non omnis error ergà personam contrahẽtium vitiat matrimonium. 29. q. 2. in summa. Sol. Quidam est error deterioris conditionis respectu cõtrahẽtis, vt quia credit eum liberum, & est seruus: & hic vitiat, vt hic. Quidam est error melioris conditionis, vt quia credit eam seruam, & est libera: & hic non vitiat, vt dixi ꝛ. c. 2. Quidam est error qualitatis paris conditionis, vt quia credit eam seruam ecclesiæ & est serua priuati: & hic error non vitiat, quia sufficit, q̃ non est iure scriptum. Quidam est error qualitatis personæ, & non dirimit. 29. q. 2. per totum. vt quia credit eum
6 diuitem, & non est. ¶ Obstat ij. quia † hic arctatur ad probandũ ignorantiam, quia ignorantia præsumitur, nisi probetur. ff. de prob. l. verius. Sol. Hoc probatur eo ipso, q̃ non probatur contrarium. de quo ꝛ. de his, quę fiunt a præl. c. cum apostolica. vbi de hoc. Nec. n. quis cogitur probare ignorãtiam, nisi fortè fm formam, quæ hr de elec. c. innotuit. ſ. q̃ fecit indagationem de scientia. Ad idem quod no. gl. de crim. fal. c. ad falsariorum. Ad hoc de reg. iur. c. præsumitur. lib. 6. Deficiente tamen probatione, stabitur iuso. de de spon. impu. c. attestationes. ¶ Obstat iij.
7 quia non videtur, q̃ † facto ratificetur matrimonium, quia verba sunt de forma. supra de spon. c. tuæ. Sol. dic, quòd verba debent repeti. Tene, q̃ sufficit solus consensus, vt dixi in d. c. tuæ. & prima verba sufficiunt, quæ trahuntur ad istum consensum, etiam si exigerentur, vt not. ibidem, de spon. c. fi. ¶ Obstat iiij.
8 quia quod † nullum est, tractu temporis non validatur, vt patet de reg. iur. lib. 6. cum concord. quas posuit gl. hic. Dic, q̃ factũ hic, & consensus habetur pro causa confirmante. ¶ Quæro, q̃
9 traxit quis † cum ancilla ignorante domino, dominus eam manumisit, an est matrimonium? Dicit gl. q̃ non, quia commisceẽtur adhuc ex primo consensu, qui nullus fuit. arg. C. ad Vellei.
10 l. j. idem no. 29. q. 2. si quis ingenuus. ¶ Quæro, dominus † tradit ancillam alicui in vxorem tanquam liberam, an erit libera? Dicit, q̃ sic, quia vñ ei dare libertatem. in Auth. de nup. in §. si viro ab initio. Nec obst. q̃ matrimonium non teneat propter errorem conditionis, sic nec libertas, quæ surgit ex matrimonio: qa cum incipiunt cõtrahere, dominus ancillæ dat ei dominium, & sic contrahitur cum liberas: vnde tenet matrimonium, fm Goff. facit quod no. j. q. j. c. detrahe. In j. gl. ¶ Quæro, libera cõ-
11 traxit † cum eo, quem credebat liberum, postea sciuit illum esse seruum, an valeat matrimonium cum eo? Dicit glo. q̃ non est matrimonium, licet illa velit esse cum eo, si seruus nõ vult: sed nihilominus, qui decipit, compellitur. ꝛ. de eo, qui dux. in matrim. c. j. quod puto verum.

De natis ex libero ventre. Rubrica.

¶ Nota q̃ occasione ex titulo proximo ponit hanc rubricam. Materia habetur 32. q. 4. liberi.

SVMMARIVM.

1 *Filius natus ex libera, vel liberta, liber est.*
2 *In actu quolibet inspici est opportunum, quod est decens.*
3 *Filij sequuntur matris conditionem quo ad libertatem.*
4 *Pro instrumento præsumitur, donec contrarium probetur.*
5 *Obstare non debet alicui id, a quo debet tueri.*
6 *Obligatio in vnum finem non debet operari oppositum.*
7 *In seruitutem incidit liber homo, qui patitur se vendi ad pretium participandum.*

CAP. I.

1 Sndecens. † Natus ex libera, vel liberta, liber est. h. d. Primò ponit generale interdictum. Secundò casum diffiniri
2 mandat. Secunda ibi, propterea. ¶ No. j. in spi-
3 ci, quod † decens est. ¶ No. ij. q̃ † nati ex libera, vel liberta, liberi sunt: & sic partus sequitur cõ
4 ditionem matris. ¶ No. iij. q̃ † standũ est probationi instrumenti, donec instrumentum reprobetur. Et sic cõtra probationem instrumenti admittitur probatio in contrarium: & videtur, q̃
5 per illud instrumentum tantum. ¶ No. iiij. q̃ † non debet quis
6 impugnari ab eo, a quo tueri debet. Et sic † obligatio in vnum finem non debet operari oppositum finis, ad quem est introducta. ¶ Obstat primò, quia † videtur quem admitti ad reuocãdum libertum in seruitutem. 15. q. vlti. cum multæ. Solu. dicit gl. fallit ibi. Dicunt Doct. q̃ etiam fallit in eo, qui passus est se vendi ad pretium participandum. Insti. de iure perso. §. pen. & vide in Spec. de resti. in integ. §. 2. post princ. ¶ Obstat ij. quia illud, quod debeo alijs prohibere, quãdoq; facere possum, vt in marito, qui alios prohibere deberet a copula cum vxore, & tamen ab ea licitè exigitur. Sol. Generale est verbum, quod non debeo id facere, a quo alios prohibere debeo. Fallit, nisi sit tale factum, quod ex officio sibi soli competeret.

De

Anto. de Butrio super quarto Decretal.

De cognatione spirituali. Rubrica.

¶Dicto de alijs impedimentis matrimonij, de triplici cognatione submittere intendit, sed quia cognatio spiritualis est dignior, ideo de illa premittit. Materia habetur 30.q.j.& q.3. per totum. 33.q.2.si quis cum matre. Tractant hic Doctores vsq; ad quos se extendit cognatio spiritualis. dicam infra in prosecutione tituli, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium licitè qui contrahant.*
2 *Leges, seu statuta si contraria reperiuntur, standum est vltimis.*
3 *Compaternitas est cognatio spiritualis.*
4 *Filij compatrum non contrahunt inter se matrimonium.*
5 *Consuetudo an liget in spectantibus ad forum ecclesiæ.*
6 *Consuetudo potest creare nouum impedimentum ad matrimonium dirimendum.*
7 *Compater habere potest in vxorem sororem leuati.*

CAP. I.

1 VTrum, †Filij duorum compatrũ, per quorum neutrum petuentum est ad cõ paternitatem, licitè contrahunt, nisi consuetudo repugnet; separantur autem, si propter vtrũque eorum, vel alterum, compaternitas est contracta. h.d. Primò ponitur quæstio. Secundò allegatio, & diffinitio, & exceptio a diffinito. ¶No.j. vbi canones reperiuntur† contrarij, standum est vltimo. Idem etiam in
2 statutis. ¶No.ij. q† compaternitas est cognatio spiritualis, &
3 creat impedimentum habile ad dirimendum matrimonium
4 post contractum. ¶No.iij.q† filij duorũ compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem, possunt ad inuicem copulari, quia inter eos nulla est cognatio spiritualis, sed non possunt contrahere filij compatrum cum illo, per quẽ est ad compaternitatem deuentũ. ¶No.iiij. vt †consuetudo liget in spectantibus ad forum ecclesiæ, oportet, q consuetudo
5 sit ecclesiæ: & sic non proficeret consuetudo ciuitatis, seu locorum, vt de consue.c.ecclesiæ. ¶No.v.q† consuetudo potest
6 creare nouum impedimentum habile ad matrimonium dirimendum, quando non concurrit scandalum cum tali consuetudine. ¶Obstat primò, quia † inter filios compatris, & illum, per quem est deuentum ad compaternitatem, posset contrahi
7 matrimonium. 30.q.3.c.vlt. Nam inter leuantem, & filios cõpatris, dum tamen non sit leuatus, potest esse matrimonium. Hinc est, q pater spiritualis potest habere in vxorem sororem leuati. Sol. intellige quod dicitur hic, non posse esse matrimonium inter filios compatris, si persona est leuata: secus si persona sit leuans. ideo no. gl. in c.j.j.co.li.6. in ver. contractum. vbi etiam dicit, q potest esse matrimonium inter patrem, & filiã spiritualem filij carnalis, quia licet cognatio spiritualis de patre in filium descendat, tamẽ cum cautum non sit, & edictum de matrimonio contrahendo sit prohibitorium. de spon. cum
8 apud. non ascendit. ¶Obstat secundò, quia † non vr, q consuetudine posset inhabilitari matrimonium. Nam quos Deus coniunxit, homo separare non potest. 33.q.2.c.quos Deus. Ergo nec etiam consuetudo haberet vim, quæ est contra ius. de consue.c.fi. vbi non statur consuetudini, sed potius iuri. Sol. Quidam, vt Hugo, dicunt quod decr. malè dicit. Alij dicunt, si quæritur, an consuetudo possit inducere impedimentum ad contractum dissoluendum, dicunt q non, vt ibi. Pro primo facit j. eo.c.super eo.de cler.coniu.c.cum olim. Alij dicunt, q etiam consuetudo cum scandalo potest creare impedimentum habile ad dirimendum. Sed dicit gl. q consuetudo nõ possit operari, vt dirimat. Dicam quid tenendum. j.eo.super eo.& prout nunc dico, q si consuetudo præcedit super impedimento cũ scandalo, hoc impedit, & dirimit, vt quando est per ipsam approbata. Non obstat, quos Deus coniunxit, &c. quia precedente consuetudine Deus non coniunxit. Ad hoc, quia aliàs hæc exceptio non esset per omnia competens præcedentibus. Si autem post iam contractum matrimonium nulla consuetudine subsistente ante consuetudinem superueniat scandalum, satis credo quòd dirimat.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas scienter, vel ignoranter superueniens inter coniuges, non dissoluit matrimonium.*
2 *Sententia humanior est eligenda duobus concurrentibus.*
3 *Argumentum a diuisione procedit in iure.*
4 *Dolus, malitia, & fraus non debet alicui patrocinari.*
5 *Ignorantia probabilis excusat in iure, secus ergo si sit improbabilis*
6 *Debitum an possit exigere coniunx leuans filium.*

CAP. II.

1 SIvir, †Compaternitas scienter, vel ignoranter superueniens inter coniuges, nõ dissoluit matrimonium hoc dicit. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio, quæ duo facit. Primo diuersitatem antiquorum canonum recitat. Secũdo alteram partem approbat, rationes inducens per locum à diuisione. Secunda
2 ibi, Ideoq; . ¶†Nota quod humanior sententia est eligenda.
3 ¶Nota summarium. ¶†Nota argumen. à diuisione procedere
4 in iure. ¶Nota, q ꝓbabilis ignorãtia excusat in iure. ¶†No. q
5 malitia, & fraus nõ dẽt alicui ꝓcinari. ¶†Obstat. j. qa ignorãtia nõ excusat. de eo, q renũ. cpi. c. 1. vt ī reg. ignorãtia. ī 6. Sol.
6 Dic qđ ꝓbabilis excusat, vt hic: nõ ꝓbabilis nõ, vt ibi. ¶†Quæro, an coniunx leuans filium possit exigere debitum? Dic quod si hoc fecerit ignoranter: potest exigere, & reddere, quia non peccauit: secus si scienter, satis videtur quod non debet exigere, sed reddere debet: nõ tamen inuenitur hoc prohibitum q exigat: ideo nec nos prohibemus. Hostiensis tenet quod non posset exigere, nisi ambo essent in dolo: quia ambo exigerent, & fieret compensatio, de diuor.c.significasti. de adulter.c.intelleximus. Finaliter tenet quod neuter debet exigere, & neuter subtrahere; & melius facerent cõtinere, & sic sonat litera hæc, & j.c.contracto. Et per hanc decr. dicit Hostien. tradendo pro regula certa, & sana, quod vbicunque magistri per suas regulas soluunt matrimonium, nec ius expressum inducunt, si inuenias aliquem tenere contrarium, illi adhæreas. arg. de testi. licet ex quadam. in fi. quod bene nota.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio spũalis impedit mrimonium cõtrahendũ, & dirimit post cõtract.*
2 *Cognatio nulla est inter filios duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem. nu. 5.*
3 *Consuetudo creare potest nouum impedimentum.*
4 *Consuetudo metropolitanæ ecclesiæ ligat omnes suffraganeos.*
6 *Consuetudo Romanæ ecclesiæ in quibus seruanda.*
7 *Matrimonium contractum dirimere potest consuetudo.*

CAP. III.

SVper eo. Summatum est ſ. eo. c.1. Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens responsio. Secunda ibi, respondemus. Secundum
1 membrum ibi, ceterum. ¶†Nota primo, quod impedimentum cognationis spiritualis impedit contrahendum, &
2 dirimit post contractum. ¶†Nota secundo, quod nulla legis cognatio est inter filios duorum compatrum, per quorum
3 neutrum deuentum est ad compaternitatem. ¶†Nota tertio, quod consuetudo potest creare nouum impedimentum, etiã de non statutis ab ecclesia, extendendo ex materia ab ecclesia,
4 ¶†Nota quarto, quod cõsuetudo metropolitanæ ecclesiæ ligat omnes suffraganeos, & quod generalis consuetudo extenditur ad omnes particulares. Et sic ad concludendum consuetudinem in loco particulari, sufficit probare vniuersalem. Vide ſ. de offi. archi. c. fi. & vide quod scribitur de elec. cum ecclesia Vulterana. ¶Nota quinto, quod cõsuetudo non solum potest creare impedimentum habile ad impediendum matrimonium contrahendum, sed etiam ad dirimendum. ¶Nota sexto ad intellectum literę tres casus. Primus, quando consuetudo disponit circa attinentia ecclesiarum, vel ciuitatum, scilicet vt matrimonium non contrahatur inter filios compatris quoscunque. Et vltra hoc disponit quod dirimatur, & in hoc seruanda est consuetudo. Secundus casus, quando inhibet matrimonium contrahi, ecclesia tamen metropolitana, vel consuetudo adiacentium locorum nihil disponit de dirimendo, & tunc ecclesia particularis non debet reprobare, & dissoluere matrimonium, nec debet etiam permittere. Tertius casus, ne in primo contemnat consuetudinem ecclesiæ. In secundo debet hꝰ licentiã quandam tacitam contrahendi contra consuetudinem, quæ trahi potest in exemplum, vt primo declarem literam, quę obscura est. ¶††Oppo. quod contradicat. nam
5 in ver. cæterum, dicit quod inter filios compatrum, per quos non est deuentum ad compaternitatem, cõtrahitur matrimonium, quod ex vi consuetudinis adiacentium ciuitatum separabitur. In ver. verum. dicit contrarium quod non debet dirimi. Item si à principio de iure filios compatrum, per quorum neutrum est deuentum ad compaternitatem, nulla existente cõsuetudine permittitur contractus: fortius vbi hoc disponit consuetudo. Sol. Hoſ. ponit duos intellectus. Primus oĩno improportionabilis est literę, & dicit q ver. verum, respicit principium, vt prima pars loquatur qñ ꝯctum est matrimoniũ inter filios, per quorum alterum est deuentum ad compaternitatem: nulla subsistente ꝓsuetudine seruatur ius, q mrimonium dirimat. Secundus, qñ est ꝯctũ mrimoniũ inter filios, per quorũ neutrũ est deuentũ ad cõpaternitatẽ, & ꝓsuetudo circũiacẽtiũ ciuitatũ ĩpedit, & dirimit. Et dicit seruandã ẽe ꝓsuetudinẽ impediendo

impediendo & dirimendo. ¶ Alia pars est ver. cæterum. loquit qñ ꝯctum est matrimonium inter filios, per quorum alterum est deuentum ad comparternitatē: sed disponit ꝓsuetudo ꝙ toleratur, & hoc casu tolerabitur, & nō reuelabitur, nec retractabitur matrimonium per ius cōe, ne consuetudines circumiacentium ciuitatum contemnat: nec ēt dabit licentiam, ne per hoc offendat ius naturale, & cōe, & rōnem naturalem, & quia ab alijs pōt hoc sumi in exemplum ꝯ ius cōe. Et ſm hoc ver. verum aduersatur principio, non proximo, quod est ꝯ mentem literę. Item sentit ꝙ valet consuetudo ꝯ ius canonicum habili tans filios compatrum ad matrimonium contrahendum, ēt si per eos, vel per eorum alterum est ad compaternitatem deuētum, vel saltem tolerentur, quod durum vī, & fortè non est verum, nisi Papa consentiret. Ideo ponit alium intellectum, qui sibi plus placet, quod disponit decr. super tria. Sed primum, & ſm non mutatur. Tertium in ver. verum. loquitur qñ consuetudo circumadiacentium ciuitatum habet quod non sit impedimentum in ꝓctu inter filios duorum compatrum, etiam per quorum neutrum deuentum ad compaternitatem: sed consuetudo specialis ecclesiæ haberet cōtra. ſ. quod inter eos nō posset esse matrimonium, & tunc non debet separari, ne turbetur consuetudinem istam: nec debet dare licentia, vt simul stent, ne turbet consuetudinem propriam, & ab his hoc trahatur in exemplū, & scandalum surgat inter eos. Hic intellectus satis est bonus: potest intelligi, ꝑ quod colligitur ex notabilibus, sūt prima pars, & secunda non mutetur. Sed ver. verum, intelligitur de consuetudine circumadiacentium ciuitatū sibi proximarum. Et in hoc differat: quia hic ver. verum loquitur, qñ consuetudo disponit quod inhibeatur ꝓctus inter filios duorū compatrum, etiam per quos non est deuentum ad compaternitatem: sed non disponit de dirimendo, & tunc non debet dirimere ecclesia, ne per hoc contemnat cōsuetudinem proximorum locorum, quæ habet, vt non dirimatur: nec expresse dare licentiam, nec per hoc ex quo cōsuetudo inhibet, vī dare licētiam ꝯ cōsuetudinem proximarum ciuitatum, & illud ab alijs trahatur in exemplum in ꝯctu, quia peccauit saltem ꝯhendo,
6 prout est inhabitum, & hoc est quod voluit litera. ¶ †† Obstat secundo, & videtur quod non sit in sacramentis recurrendum ad ecclesiam metropolitanam, sed Romanam. de consc. di. 3. c. de trina. cum simi. Sol. Omissis supersluis dic in forma sacramentorum ecclesia Romana est seruanda, vt ibi: in alijs, quæ non sunt de forma, sed de potentia, vel habilitanda persona, ser
7 uanda est ꝓsuetudo vicina, vel metropolitana prius quàm Romana, vt hic. De hoc plenius j. di. cōsuetudo. ¶ †† Obstat tertio, ꝙ non posit consuetudo, vel scādalum dirimere matrimoniū ꝓctum, ꝯ ver. verum. Nam quos Deus coniunxit, &c. 33. qō. 2. quos Deus. Ergo hoc operari non poterit consuetudo, quæ habet vim ab homine. de consue. c. fi. vt ibi no. Sol. Hæc decre. du pliciter intelligitur. Vno mō, ꝙ loquatur de filijs, per quos deuentū est ad cōpaternitatem, vsq; ibi, cæterum. Scdo loquīt de his, per quos non est deuentum ad cōpaternitatem, vsq; ibi, Ita q, & hę duę partes sunt clarę. Tertia ibi, Ita ꝙ reuertat ad primū casum, & loquitur de his, per quos est deuentum ad copaternitatem, & consuetudo disponit quod separantur, & tunc potēt separari. Quartus casus est in ver. verū. qñ ecclesiæ hñt consuetudinem quod inter illos, per quos est deuentum ad cō paternitatem, ēt toleret, & tūc debet tolerare, nec ꝺicere, nec assentire. Et huic intellectui non obstat: quia quatenus consuetudo disponit, vt separentur illi, per quos est deuentum ad cōpaternitatem, cōsonat iuri, & sic dissoluitur authoritate iuris, & non authoritate ꝓsuetudinis. Hic intellectus licèt per multos teneatur, & cauillat literā. ¶ Quintus est, ꝙ loquatur pars prima de his, per quos deuētum est ad compaternitatē, & hæc clara, secūda vsq; ad vers. ita ꝙ loquitur de his, per quorū neutrum est ad cōpaternitatem deuentum, & hęc adhuc est clara. Tertius casus vsq; ad ver. verum. loquitur, qñ ꝯ hunt hi, ꝑ quos non est deuentū ad cōpaternitatem, & disponit consuetudo, ꝙ non posint ꝯhere, & ꝙ si ꝯhant, non valeat mīmonium, & firmatur, & ſm istam mīmonium est dirimendū. Et huic obstāria glo. & per multa verba concludit, ꝙ qñq; consuetudo volēris, inducit impedimentum, & non hēt in hoc cōcursum
iuris antiqui, vel noui, & nihilominus etiā dicit quod consuetudo non pōt inducere impedimentum, ex quo mīmonium dirimatur per ꝯrium: quia talis dissolutio non posset fieri sine peccato, arg. c. cum ex iniuncto. de no. ope. nunc. Qñq; aliquem habet concursum iuris, saltē antiqui, vt erat olim hic. Nā de iure antiquo erat statutū, ꝙ inter alios ēr ꝑ quos nō erat deuentū ad cōpaternitatē, esset impedimentū, vt patet ex cano ñs. recitato. & j. c. j. Postea fuit introductum, ꝙ nō esset impedimentū. Certè si remansit consuetudo aliqua in illorū aliquo loco, q̄ sequeret ritum antiquū in hoc, & sequendo nouū gnaretur scandalū, remanebit illa ꝓsuetudo, & hoc impedimentū
1 sustinebit ꝓp scandalum, & mīmonium post ꝯctum dirimet. Sic dicit gl. quod nota, qa lex noua nō tollit ꝓsuetudinem oppositam, q̄ hēt ꝯcursum cum dispositione iuris cōis, si illi persistant in obseruatione ꝓsuetudinis. & ex eius omissione scādalum surgit. Sic limita gl. de ꝓsti. c. j. lib. 6. Per quod infert gl. ꝙ si in aliquo loco post dispositionem decre. nō dēt de ꝓsang. & affini. remansit ꝓsuetudo, & ꝓp ꝯcursum iuris antiqui esset tantę potentiæ ꝙ impediret matrimonium post ꝯctum. & dirimetur. quod est bene notandum. ¶ Alij, vt Vin. dicunt ꝙ nō separabit ex vi ꝓsuetudinis, quo ad substantiā vinculi: sed ad tps separabitur ex violatione ꝓsuetudinis: & dabitur, seu imponet pēnitentia, sicut in prohibitione hoīs, vel alterius iuris positiui, j. de ma, ꝯc. per totū. Host. dicit, ꝙ si ꝓsuetudo est approbata a Papa, ꝓsuetudo impedit ꝓhendum, & dirimit iā ꝯctum: sic loqtur hic. Nam hic fuit à Papa approbata. ꝫ. c. j. Et si cut pōt Papa per ius inducere impedimentū, ita pōt nouam approbando ꝓsuetudinem. Ad hoc de ꝓsang. & affin. quod dicit. ꝺio. de cler. ꝓiug. c. cum olim. 32. dist. placuit. & vide qđ no. j. de ꝓsang. & affi. c. quod sup. Cōclude ergo cū gl. si q̄ratur, an ꝓsuetudo creare possit nouū impedimentū, si ad finē vt impediat ꝯhendū. tūn pt: si ad finē vt dirimat, si ad tps, pōt, sicut in ꝓhibitione hoīs: vt de ma. ꝯc. per totum. Si ad finē vt dirimat in perpetuum: & tunc aut ꝓsuetudo hēt ꝯcursum iuris antiqui: tūc si ex nouo iure approbetur, vel à Papa ipsa ꝓsuetudo pōt inducere: si non approbata reperiat à Papa, non pōt. Sed an ꝓsuetudine posset induci ꝙ inter filios, per quorū alterum deuentū est ad ꝓpaternitatē, esset mīmoniū. Dic ꝙ non: qa talis ꝓsuetudo nō est rōnabilis, vt ibi, nulla rōne. ꝫ. de ꝓsuc. c. fi. de ꝓsang. & affini. quod super his. ſm Hosti. Gl. posteà prosequitur generalia de brocardico. de quo dicit gl. antepe. dic vt in reg. iur. lib. 6. Alia vide per te, &c.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas inter quos contrahitur.*
2 *Compater vxoris censetur compater viri, & econtra.*
3 *Coniugium appellatione quandoque comprehenditur matrimonium.*
4 *Matrimonium quando non videatur prohibitum inter compatrem, & vxorem compatris.*
5 *Compaternitas an impediat matrimonium inter compatrem, & concubinam compatris,*
Affinitas contrahitur ex coitu illicito.
Cognatio spiritualis non contrahitur fornicario coitu.
6 *Cognatio spiritualis non contrahitur inter eos, qui leuant vnum eundem de sacro fonte.*
7 *Cognatio spiritualis quotuplex est, & inter quos impediat contractum matrimonij.*

CAP. IIII.

1 Martinus. †Inter patrem baptizati, & vxorē leuantis prius ab eo cognitam ꝯhitur cōpaternitas efficax ad mīmoniū dirimēdū, hoc dicit. Et duo facit. Primo ponit qōnem. Secundo
2 eius solutionem. Secunda ibi, nos aūt. ¶ †No. primo, ꝙ vir & vxor vna caro censentur: & ideo vir vxori, & econuerso, oēm cognationē ēt spiritualē cōmunicant: vnde cōpater viri, vxoris cōpater esse censetur, econuerso cōpater vxoris censetur compater viri. ¶ No. secundo, ꝙ cōpater viri nō pōt habere in
3 vxorem cōpatris. ¶ †No. tertio, ꝙ qñ appellatione ꝓiugij cō-
4 prehenditur matrimonium. ¶ † Opp. ꝙ compater viri posit habere vxorem compatris sui illo mortuo in vxorem. 30. q. 4. qui spiritualem. & c. post vxoris habitum. Solu. Qñq; iam ꝯctum matrimonium, & carnali copula est consummatum. & superuenit compaternitas in altero coniugum: & hoc ad reliquum extenditur. Vnde cum vxore cōpatris facti post copulam non posit vxor copulari: quia vxor tēpore susceptionis factæ & fornicara à viro cognita efficitur commater parentū leuati. ¶ Quandoq; cōpaternitas inter maritum alicuius præcessit anteq̄ illa eius esset vxor, vel postquàm fuit ante copulā: posteà ꝯcta compaternitate efficitur eius vxor, vel illi per copulam coniungitur, & tunc non est cōpaternitas inter cōpatrem viri, & istam nouiter ductam, vel copulatam post ꝯctam cōpaternitatem, & sic illam potest cōpater viri viro mortuo in vxorē habere, & sic est posibile, ꝙ vna successiuè sit vxor duorum cōpatrum, & per vnionem carnis subsequentem nō transit ad vnionem spiritus præcedenti: sed bene ꝑ vnionem carnis p̄cedentis transitur ad vnionem spiritus subsequentē. Deinde gl. ponit ver. in fi. dicit, ꝙ qñ facto voto suo alter ꝓiugum votū solennizat, vt in viro, qui viuente vxore ordinē susc epit. 28. dist. quia sunt. ¶ †Quid de ꝓiūctis fornicario coitu, si alter ipsorum efficitur cōpater, an posit prima cognita fornicariæ illi iūcta illi copulari; vide. 30. q. 4. si qs. Nihil approbat Io. dicit ꝙ quidam dicunt ꝙ ꝯhitur compaternitas. & sic
5 contrahere non potest. quia q adhæret fornicariæ per copulā
efficitur

efficitur vna caro cum ea.32.q.4.si quis. & qa affinitas acquiritur per coitum fornicariū.33.q.3. de incestis.de eo,qui cog. consang. c. discretionem. Alij, vt Hugo,tenent ꝺrium, quia compaternitas est vinculum spirituale. Vnde absonum est dicere,ꝙ per coitum fornicarium contrahatur. Hanc sententiā tenet ibi Archi.quia iura loquūtur de mſrimonialiter iunctis: igitur non extēditur ad istos.de spon.c. cum apud. Ideo tenet Ioan.And.ꝺ.eo.tit.c.j.in Nouella,lib.6. hoc idem. Nec obstat, ꝙ copula fornicaria inducit affinitatem: quia illud in affinitate corporali, quæ est illi per illicitam copulam adiuncta, vt vinculum & in corporali acquiri potest: secus in spirituali.

6 ¶†Quid si duo leuent vnum eundem de sacro fonte, an prohibeātur contrahere. Dicit Inn.& Host.ꝙ non: quia sicut duo compatres carnales non prohibentur ꝺhere, ꝺ. qui filij sint legiti.tanta.sic nec duo compatres spirituales. Est ergo prohibitio inter duos,qui sunt compatres diuersæ speciei. Simile, qđ

7 no.ꝺ.tit.j.c.2.circa finem gl. ¶††Quero,quotuplex est spiritualis proximitas? Dic ꝙ est triplex tm̄,sc.compaternitas,filiatio,et confraternitas:& oēs,quas nominabit,ad istas referuntur. De primo s.c.j. & 3.ꝺ.qui filij sint legi.c.fi.Item de adoptiuo non est prohibitū:igitur &c.de spon.c.cum apud.De secundo hic, & j.c.veniens.30.q.3.c.j.& ij.ꝺ.eo. c.tua. & super rub. dicit, ꝙ diuiditur inter compaternitatem,filiationē,fraternitatē,& sororitatē. Io.An.ibi dicit,ꝙ est cognatio, cōpaternitas, & filiatio,respectu leuantis & leuati: & est frnitas respectū filiorū leuātis,& ipsius leuati. Ista aūt cognatio, fm Inn.non transit ad nepotes,& vlteriores filios. Filia enim spiritualis non pōt copulari filio illegitimo,sed bene adoptiuo.Ioā.An.remittit ad summam huius libri,vbi ponit 19. casus prohibitos. Primus, inter baptizatum,& leuantem:& hoc planum. Secūdus, inter baptizatū,& filios baptizantis. Tertius,inter baptizatū, & cōiugē leuantis prius cognitā. Quartus, inter parentes leuati & vxorē leuantis prius cognitā. An aūt sit inter filios vxoris ex altero prius cognito, ac leuatū à iure prohibito. Vr̄ ꝙ sic: quia filij sunt cōpatrum, per quos deuentum est ad cōpaternitatē. Consului tn̄ ꝺ:quia non reperitur eautū in iure,& iura loquūtur de directa cōpaternitate hic:sed hic est indirecta, vn̄ se nō extendit nisi ad leuatū & parentes leuati, nō aūt aꝺ filios vxoris leuantis ex altero,& leuatū:quia sufficit hoc non cautum. Quintus,inter leuantē,& parentes leuati. Sextus,inter baptizatū,& baptizantē.Septimus,inter baptizatū & filios baptizātis.Octauus,inter baptizatū, & coniugē baptizantis prius cognitam.Nonus,inter parentes baptizantis,& parentes baptizati.Decimus,inter baptizantem, & cōiugē baptizantis prius cognitam. Vndecimus,inter ꝺfirmantem,& leuantem.Duodecimus,inter confirmatum, & coniugem leuantis. Tredecimus, inter confirmatum & coniugem leuantis prius cognitā. Quartusdecimus,inter parentes confirmati,& coniugē leuātis prius cognitā. Quintusdecimus,inter leuantem, & parentes leuati. Decimussextus, inter confirmatum, & filios confirmantis.Decimusseptimus, inter confirmantem,& coniugē confirmantis.Decimusseptimus,inter confirmantē,& coniugē confirmantis prius cognitā.Decimusoctauus,inter parentes confirmati, & coniugem ꝺfirmantis prius cognitā. Decimusnonus,inter ꝺfirmantē, & parentes confirmati. Et per parentes intelligo patrē,& matrem.Hoc probatur hic,& c. fi.& ꝺ.eo.tit.c.j.li.6. Et scias ꝙ licēt vnus solus debeat leuare in baptismo & confirmatione, si tamen plures leuant contrahitur quò ad omnes compaternitas.ꝺ.eo.c. vlt.in prin.lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas per cathechismum contracta impedit matrimonium.*
2 *Matrimonij separationem possunt petere consanguinei viri, vbi illud est nullum ratione cognationis spiritualis.*
3 *Probatio non admittitur, vbi probatum non releuat.*
4 *Cognatio spiritualis non contrahitur per susceptionem in primo sacri salis pabulo.*
5 *Compaternitate in fraudem contracta vt separetur matrimonium ab altero coniugum, imponenda est pœnitentia.*
6 *Compaternitas ex quibus contrahatur.*
7 *In pœnitentijs imponendis attenditur solus animus.*

CAP. V.

1 Contracto. † Compaternitas ꝙ cathechismū ꝺcta impedit mſrimonium ꝺhendum, sed ꝺctum non dirimit.h.d. & duo facit. Primo ponit casum.Secūdo diffiniendū cōmittit.Secunda ibi, verum. Et in cōmissione prius exprimit diffinitio-
2 nis causam vsq; ibi, ideoq;.¶††No.primo,ꝙ consanguinei viri possunt petere separationem mſrimonij inualidi ex cognatione spūali:& sic quilibet ꝺsanguinitate viri admittitur ad ac
3 cusandum matrimonium cōsanguinei. ¶†No.secundo, ꝙ ad
4 probandum non dēt quis admitti, quod probatum non releuat.¶††No.tertio,ꝙ per susceptionem, & retentionem in primo sacri salis pabulo non contrahitur spiritualis cognatio habilis ad matrimonium dissoluendum, impedit tamen contrahendum.¶Nota quarto,& collige practicam pro sententia matrimonij, & in causa matrimoniali, & pro omni consecutivo
5 ad matrimonium.¶††Nota quinto, ꝙ in fraudem ꝺcta compaternitate vt separetur matrimonium ab altero coniugum,imponenda est pœnitentia, & per hoc non separatur coniugium.
6 ¶††Opp.primo,quia videtur ꝙ per præcedentia ad baptismum ꝺhitur compaternitas ad dissoluendum mſrimonium habilis, & sic per cathechismum.30.q.j.c. præuenit. vbi dicit ꝙ in primo sacri salis pabulo vsq; ad baptismum ꝺhitur cōpaternitas ea.cau.q.4.si quis.de conscera.di.3.in cathechismo. Secundo quia Christiana etiam dicitur anteq̄ sit baptizata, ergo renata est:igitur filia & sic ꝺhitur spiritualis compaternitas. ¶Primo i.huius Hu.tenet ꝙ per sacri salis pabulum inducitur compaternitas:quia septem sunt dona Spiritus sancti,& septē sunt dona baptismi: & pro quolibet cōtrahitur compaternitas,ita ꝙ impedit,& dirimit. Primum est, collatio sacri salis. de consecra.dist.4.exhinc.Secundum,aurium & narium linitio.ea.dist. preterea tangitur. Tertium, in fronte, & pectore Crucis signatio.eadem. præterea signatur. Quartū, olei sacrati permissio. e.dist.deinde.Quintum,baptismi ablutio.ea.dist.venit.Sextū, in vertice crismatis perunctio à sacerdote. eadem dist. posq̄ ascendit.Septimum est,cōfirmatio chrismatis in frōte,eadem dist.presbyteri.Ad hanc decretalem respondet, ꝙ hic ideo nō fuit contracta compaternitas,quia hic non fuit filius Petri,sed filius alterius, licet ex concubina Petri. Et hoc sentit glosa magna,& glos. secunda.Alij dicunt quod hęc decr.non tenet, dato quod filius fuerit Petri. Vel forte hic cōpaternitas superuenit post matrimonium iam ꝺctum.s. c. 2. ¶Secunda est opi. ꝙ per tria tm̄ sacramēta ꝺhitur compaternitas:per cathechismum,baptismum & confirmationem.de conse.di.4. In cathechismo. non autem ex solo sacri salis pabulo, vt hic. ¶Tertia opi.ꝙ cathechismus solus nō dirimit matrimonium,licet impediat.probatur,quia baptismus est ianua oīum scrorū.32.dist. §.verum. Ante ergo cū nullum est scrum, & sic nulla filiatio: ergo nec spiritualis cognatio. Secundo, quia aū baptismū nō est filius.Quod patet,qa sine eo nullus saluatur.de consec.dist. 4.firmissime.ergo non est renatus:& sic cognatio non ꝺhitur. Tertio:quia per cathechismum quis non habilitatur aꝺ ꝺhendum cum Christiana.28.q.j.cauc.¶Contra istam vlt.opi.facit c.si quis vnus.& c.in cathechismo,alleg.ī gl.Nam hæc tria eg. parantur,baptismus,cathechismus, & cōfirmatio: propter qđ gl.credit, ꝙ ex cathechismo ꝺhitur cōpaternitas. Ad decr. ridetur,ꝙ nō tenuit in toto ex cathechismo,sed in sacri salis pabulo.tn̄ vltimo residet ī opi.Tan.ꝙ cathechismus impediat,& non dirimat, & ita est impedimentū.ꝺ.eo.c.j.lib.6. Dicuntū, ꝙ si quis teneret in baptismo,vel alio,ex quo surgit cōpaternitas,non aīo cōpaternitatem ꝺhendi, vt quia forte sanguis fluxus erat de naribus tenentis, & ipse fortè sustinuerit aliquā tu-
7 lum,ꝙ non ex hoc ꝺheretur compaternitas.¶Oppo.secundo, quia non vr̄ imponenda pœnitentia isti in fraudem tenenti ad cathechismum:quia cū cathechismus non inducat compaternitatem,nulla poterit esse fraus. Solu. Dic ꝙ in pœnitentijs solus attenditur animus sine effectu:quod dic vt s.eo.c.j.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si pater baptizati contraxit cum leuante, separari debet*
2 *Compaternitas an per procuratorem contrahatur.*
3 *Compaternitas superueniens an rumpat sponsalia.*

CAP. VI.

1 Veniens. †Si pater baptizati contraxit matrimoniū cū leuante, separari debēt.h.d. Nō diuiditur.¶Nota primò, ꝙ inter leuantem & patrē leuati non pōt esse mſrimoniū. ¶Nota secò, ꝙ matrimonium ꝺctum non dissoluitur: secus si postq̄ ꝺctum est al-
2 ter coniugum leuat filium alterius.¶††Quæro,an compaternitas ꝺhatur per procuratorem? Dicit Ioannes And. ꝙ dominus suus tenet,ꝙ sic.Non obstat quod dr̄ de adoptione, per l.nec, & l.in adoptionibus,& l.post mortem,ff. de adop.quia non loqueretur,ꝙ non potest adoptare: ergo non potest filium spiritualem facere. Patet in muliere, Insti.de adop.§.femine.& tn̄ potest filium spiritualem facere,vt hic,& ꝺ.cod.c.fi.lib.6. Item illud perpetuum cognationis vinculum, istud autem temporale.Ioan.And.disputat ꝺ per c.de his,& c.seq.30.q.j.qui copulam ponderat & actū leuationis: de quo in regula, non potest
3 quis.de reg.iur.lib.6.¶††Quæro, an sponsalia rumpantur ꝓpter compaternitatem superuenientem, sicut matrimonium? Dic ꝙ licēt matrimonium non rumpatur, sponsalia sic.ꝺ.titu.2.ex literis.& ca.sequenti. Idem dicit de adoptione superueniente per c.vnum,ꝺ.titu.1.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio spiritualis inter quos contrahatur.*

Matri-

2 *Matrimonium contrahere non potest filius compatris, etiam ante compaternitatem natus, cum filia sui compatris leuata.*
3 *Cognatio spiritualis creat impedimentum, & dirimendum post contractum.*
4 *Matrimonij impedimentum scientes, siue ante, siue post contractum, vbi diuulgatur, illud tenentur denunciare. 5.*

CAP. VII.

1 IVanos. ¶†Si filij duorũ compatrum, per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem, contrahunt, separentur: & tempore cõtractus scientes impedimentum, id denunciare tenentur. h.d. Duæ sunt partes. In prima trimembris consultatio. In secunda eius responsio. Secunda ibi, super quo. ¶No. j.
2 ℘ filius compatris etiam ante compaternitatem natus nõ potest contrahere matrimonium cum filia compatris sui leuata: & sic cum illa, per quam ad compaternitatem est deuentum.
3 ¶Nota secundò, ℘† spiritualis cognatio creat impedimẽtum, dirimendum post contractum. ¶Nota tertiò, ℘†scientes impedimentum matrimonij, siue ante, siue post contractum, vbi diuulgatum illud, possunt, & tenentur denunciare: & sic admittitur quilibet de populo. j. qui matrim. accus. possit per totum. ¶Ob.
4 primò s̃. c. j. vbi filij compatrum contrahunt: hoc intellige de filijs, per quorum alterum est deuentum ad compaternitatem.
5 ¶Obst. secundò, quia† scientes impedimentum, qui ab initio non opposuerunt, primò sunt tanquam suspecti repellendi. j. qui matrim. accus. possit. c. in tua. Sol. Tales repelluntur ab accusando, vt ibi: non a denunciando, vt hic, & tñ consequit̃ idem per denunciationem, ℘ consequitur per accusationem. Nam non possunt pœnitere, nisi remota vxore, vt habetur in simili 14. q. 6. fires. Et sic, quod vna via excluditur, alia admittitur, ꝯ illud de proc. c. tuę. Dic, vt de reg. iu. cum quis. li. 6. Dic, ℘ hoc procedit, quando prohibita est via tantũ, & non finis: contrarium procedit, quando finis tantum prohibitus est, quia rationis via prohibita videtur, per quam deuenitur ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio spiritualis contrahitur inter baptizatum, & filiam baptizantis. num. 5.*
2 *Officialis episcopi potest cognoscere de causa matrimonij ex generali mandato episcopi.*
3 *Exceptio peremptoria non debet per reum proponi, nisi publicatis attestationibus actoris.*
4 *Appellandi remedij est capax sententia, quæ non transiuit in rem iudicatam.*
6 *Sententia non tollit exceptiones, nec in rem iudicatam transit, vbi agitur de periculo animæ.*
7 *Cognatio spiritualis vbi contrahitur per confessionem, an filius sacerdotis possit contrahere cum filia spirituali sacerdotis.*

CAP. VIII.

1 IX literis. ¶† Separati potest, & debet matrimonium de facto contractum inter baptizatum, & filiam baptizantis. h.d. In prima iudicum consultatio. In secunda diffinitio. Secunda
2 ibi, mandamus. ¶Nota j. †officialem episcopi posse cognoscere de causa matrimoniali ex generali mandato episcopi officij vicariatus. ¶No. ij. ℘ post sponsalia de futuro, & fidei dationẽ de contrahendo, copula subsequens inducit matrimonium.
¶No. iij. ℘ super articulis separatis, publicatis attestationibus
3 admittuntur testes. ¶Et no. cautelam, ℘ † exceptio peremptoria per reum non proponatur, nisi publicatis attestationibus actoris, ne fortè si non probet, laboret frustra. Vide de testi. c. de testibus. Et sic peremptoria exceptio potest opponi post publicatas attestationes: licet gl. teneat contra. §. 2. C. sen. rescin. non pos. ¶No. iiij. ℘ inter baptizantem, & baptizatum oritur
4 cognatio spiritualis, quæ inter filios baptizantis, & baptizati impedit, & dirimit matrimonium. ¶No. v. ℘ † sententia, quæ non transiuit in rem iudicatam, est capax remedij appellandi.
5 ¶No. vj. practicam sententiæ in causa appellationis, & matrimoniali contra agentem pro appellato: & sic non fertur quandoq; confirmatio, vel infirmatio: sed valet etiam, si directè diri
6 gatur ad principalem petitionem. ¶†Primò obstat, quia non videtur, ℘ sit contractum impedimentum inter filios baptizãtis, & baptizati, quia omnia iura de materia loquentia loquuntur de leuante: & edictum de matrimonio est prohibitorium. de sponsa. c. cũ apud. Sol. Hæc fuit causa motiua istius vicarij. Cãuit decidendi est, quia hic baptizans est pater spiritualis, & fortius quàm leuans: & sic filia eius est soror spũalis baptizati.
¶Non ob. ℘ non inuenitur hoc expressum, quia licet nõ inueniatur specificè, inuenitur tamẽ in verbis gñalibus: nam ideo leuans, quia pr̃ est, & filij ipsius impediat̃: sic & iste baptizatus, & filij ipsius sic, & simili. Dicit Vrbanus, ℘ non inueniẽ, ℘ matritis, & vxor non potest leuare eũdem de sacro fonte, & tñ reperitur hoc in genere. de consecra. dist. 3. non plures. Vel dic, quod ratio, quæ mouit istum, fuit, quod non putabat esse compaternitatem: quia sacerdos ex necessitate officij baptizat. 30. q. j. ad limina. cum similibus. Sed contrarium est verum, quia pater est spiritualis. ¶Nec obstat quòd non inueniatur expresse: quia propter omnimodam similitudinem habemus pro expresso s̃. de transla. præla. c. inter corporalia. Vel causa motiua est, quia videbatur quod baptizans non includeretur, sicut nec tabellio in numero testium. Sed respondetur quod si compater efficitur leuans, fortius & baptizãs. ff. de testa. l. Domitius. Vel fortè illa erat causa, quia vir primo negauerat veritatem, & conuictus fuit per testes: ergo audiri non debet, arg. de solu.
6 c. is, qui. ¶†Item quia publicati erant testes. de testib. in causis. Sed dic quod omnis subtilitas, & rigor cessat, ex quo agitur de periculo animæ, vt dictum est in c. prox. s̃. & de despons. impu. c. attestationes. Hinc est quod sententia in tali casu non transit
7 in rem iudicatam. de re iud. lator. & c. consanguinei. ¶†Quæro, an filius sacerdotis possit ꝺhere cum filia illius, qui est receptus ad pœnitentiam. Vr̃ quod nõ: quia & illa est filia spiritualis, sicut illa, quam baptizat. 30. q. j. omnis. Sed non est ita: quia non ꝺhitur tanta affinitas in pœnitentia, sicut in baptismo: qa per pœnitentiam non efficiuntur filij sacerdotis affines filijs illorum, quibus pœnitentiam iniungit: nec reperitur hoc prohibitum directè, vel indirectè: ergo &c. de sponsal. c. cum apud. Vide Io. An. in d. c. omnis. vide j. eo. c. fi. lib. 6.

De cognatione legali. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Cognationis legalis materia quotuplex est.*
2 *Adoptio, & arrogatio quando, & qualiter fiat. nu. 4.*
3 *Arrogationis, & adoptionis quis, & qualis sit effectus.*
5 *Adoptio quid est.*
6 *Adoptari quid significet.*

¶Viso de cognatione spirituali: de legali videndũ est. De ma-
1 teria ista habetur 30. q. 3. c. 1. ¶†Quæro quotuplex est materia cognationis legalis? Dic primo quod duplex: quædam stat in nomine generis, & appellatur adoptio. Alia transit in nomen
2 speciale, & dicitur arrogatio. ff. de adop. l. j. §. fi. ¶†Quæro, quãdo fiat arrogatio, & quando adoptio? De quo dic, quod arrogatur, qui sui iuris est: adoptatur, qui in alterius potestate est. ff.
3 eod. l. j. in fi. ¶†Quæro, quis sit effectus adoptionis, & quis effectus arrogationis? Dic, in arrogatione filius arrogatus transit in potestatem patris arrogantis, & acquirit quasi omne ius, qđ habet filius naturalis, & legitimus. Adoptatus autem remanet in potestate patris naturalis ab intestato, tamen succedit legitimo, & non transit in potestatem adoptantis: & hoc, nisi ab auo paterno, vel materno fiat adoptio. Nam tunc, quia iura sanguinis, & ciuilia simul concurrunt, transit in potestatẽ aui, & patris adoptantis. ff. eo. l. j. & 2. & l. fi arrogatus. & l. fi. C. eo.
4 ¶†Quęro, quaľ fiat adoptio, & arrogatio? Dic, ℘ adoptio p̃t fieri coram quolibet competente magistratu. ff. eo. l. 2. de off. proconsul. l. 2. in fi. Arrogatio autem fit coram solo principe.
5 ff. eo. l. si pater. §. fi. & l. seq. ¶†Quæro, quid est adoptio? Dic ℘ est ciuilis quædam propinquitas legaliter facta per quã filius, vel nepos, vel deinceps, vel frater, vel affinis, licet naturaliter non sit, reputatur penè naturam imitans. ff. eo. l. adoptio. & l.
6 nec ei. §. j. ¶Quęro, quis potest adoptare? Dic quod masculus, & sui iuris, & maior octodecim annis, ita quod sit omnino certum eum potuisse generare. Et necesse est, ℘ pr̃ sit talis, qui generare possit alium, saltem de facto; ergo presbyteri quo ad patrimonia adoptare possunt. arg. pro & contra. Insti. de adop. §. illud. & l. si pater. §. fi. & l. seq. secundum opinio. Host.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non contrahitur inter adoptatum, & filiam adoptantis.*
2 *Adoptionis actu quæritur cognatio legalis.*
3 *Matrimonium esse non potest legaliter inter fratres.*
4 *Cognatio legalis non est perpetua, quia finitur adoptione finita.*
5 *Cognationis legalis materia quæ est.*
6 *Matrimonium contractum, an dirimat cognatio legalis.*
7 *Adoptio soluitur per emancipationem.*

CAP. I.

1 SIqua. Non contrahitur matrimoniũ inter ado-
2 ptatum, & filium adoptantis. h.d. ¶†No. j. ℘ ex actu adoptionis quęritur cognatio. Vnde si adoptatur in filium frater, & soror, efficitur filius naturalis adoptantis. ¶†No. 2. ℘ inter fratres legaliter nõ potest esse
3 matrimonium. ¶†No. 3. ℘ cognatio legalis nõ est ppetua, qa finitur finita adoptione, & sic impedimentũ surgens ex cognatione legali finit̃ finita cognatione legali. Et sic vr̃, ℘ cessante

causa permanendi cessat effectus. ¶ † Pro declaratione huius materiæ sunt videnda plura. Primò, quæ est materia cognationis legalis. Et dicitur, q̃ adoptio, & arrogatio. Secũdò, qui possunt adoptare, & qui arrogare. Tertiò, quis sit arrogationis effectus, & quis adoptionis, & omnia sunt expedita super rubrica. Circa hoc vltimum dic, q̃ quidam sunt effectus quo ad potestatem successionum: & de hoc dictum est in rubrica. Quidam est effectus cognationis surgentis: & circa hunc videndũ, inter quos contrahitur hæc consanguinitas, vel cognatio quo ad prohibitionem matrimonij. Secundò, an impediat hoc impedimentum, & dirimatur. Tertiò, quantum durat hoc impedimentum? Dic, q̃ hæc cognatio legalis contrahitur inter filios naturales arrogãtis, & arrogatum, vel arrogatam. Ad hoc, ff. de ritu nup. l. per adoptionem. Item inter ascendentes, & descendentes, hoc est, inter adoptantem, & adoptatum. ff. de ritu nup. l. adoptiuus filius. Inter filios autem adoptantis, & adoptatum, vel adoptatam est dubium. Quidam dicunt, q̃ hodie est nullum impedimentum, quia filius adoptiuus non transit in potestatem adoptantis. Insti. de adop. §. 2. Dicunt Doc. de legitimo, non illegitimo: quia illegitimus non est in potestate patris. Insti. de nup. §. fi. Licet sit verum, q̃ illegitimus non possit copulari filiæ spirituali, vt ꝛ. eod. c. prox. Alij dicunt contra, q̃ filius adoptatus non potest contrahere cum filia adoptantis, quia licet adoptiuus non transeat in potestatem patris adoptãtis, quærit tamen aliqua iura, quæ adoptione soluuntur. C. de adopt. l. pen. §. finautem. Idem probat hæc decre. quæ indistinctè loquitur de adoptione, non distinguens inter adoptatum, & arrogatum. Innoc. tenet primam partem. Host. tenet secundam, & Gul. in Spec. eod. tit. in princ. Inter ipsos autem adoptatos non est prohibitio, quia non reperitur, ergo &c. de sponsa. cum apud. Item secundum Doct. est prohibitio inter adoptantem, & vxorem adoptati: & adoptatum, & vxorem adoptãtis. ff. de ritu nup. l. adoptiuus. §. j. ¶ Ad secundum, † an hoc impedimentum dirimat? Quidam q̃ non, sed impedit tantum ne innouetur, quia impedimentum est temporale. Hanc opin. sequitur Spec. eod. tit. in prin. Hugo dicit, q̃ dirimit. Nec obstat, q̃ impedimentum sit temporale: sic & est impedimentum in prole, q̃ aliqua sit alteri coniugata. nam hodie secum non possum contrahere, & tamen potero cras mortuo viro: & tamen hoc impedimentum dirimit. de spon. duorum. per totum. Ad hoc hæc decre. quæ dicit, q̃ matrimonium consistere non potest. Quidam hoc restringunt, vt dirimat solum, quando soror, vel filia ducta est, quia in canonibus de pluribus speciebus nõ habemus expressum. Verius videtur, q̃ qua ratione de his exprimitur, eadem ratione est de alijs intelligendum, arg. de constit. c. translato. Et etiam hæc rubrica est posita in genere, vt dat author merito intelligere, q̃ non solũ sub ea includantur duæ species supra dictæ, sed etiam omnia, quæ pertinent ad rubricam: tenendo tamen, q̃ dirimat, promptum est remedium soluendi. ſ. adoptionem. Sed Io. And. dicit, q̃ attentari posset, sed per hanc literam consistere non potest, quia sublata adoptione matrimonium remanet validum absque nouo consensu. Et hoc ponit Io. And. in c. j. j. tit. j. ¶ Ad tertium, † quantum duret impedimentum. Text. hic dicit, q̃ quandiu durat adoptio, quæ soluitur per emancipationem. ff. de ritu nupt. l. in eo iure. Et debet hoc fieri coram competente iudice, & ipso authorizante solueret hoc vinculum. C. de emancip. lib. l. j. & vlt. Et sic sine authoritate iudicis contrahere non potest: sic nec dissolui. de reg. iur. omnis res. Hoc verum, excepto patre adoptante, in quo etiam adoptione finita durat prohibitio. ff. de ritu nupt. l. quin etiam. Item est perpetuum inter adoptantem & vxorem adoptati, & adoptatum & vxorem adoptantis. ff. de ritu nup. l. adoptiuus.

De eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ. Rubrica.

¶ De materia vide 32. q. 7. c. quedam. cum duobus c. sequentibus. & c. concubuisti. & c. si quis cum. 33. q. 2. in quatuor vltimis c. &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non dissoluit affinitas superueniens post.*
2 *Affinitas superueniens cum consanguinea vxoris non soluit matrimonium.*
3 *Matrimonium contractum cum consanguinea sponsæ impeditur ex copula cum vxore. num. seq.*
4 *Incestus crimen committitur cum consanguinea coniugis, si cognouerit scienter.*
5 *Affinitas vbi oritur ex copula ignorãter facta, an priuet debiti exactione.*
6 *Matrimonium si incestuosus contraxerit de facto, an valeat.*

CAP. I.

1 SI quis cum filiastra. ¶ † Affinitas superueniens post matrimonium contractum non dissoluit matrimonium, sed exactionẽ debiti impedit, & crimẽ incestus inhabilitat quo ad matrimonium ꝯctum. h. d. Primò ponit thema, ex quo triplex tacita quæstio elicit, quam secundo resoluit. Secunda ibi, nec. No. tria principalia dicta decre. ¶ Primũ, q̃ † copula superueniens cũ consanguinea vxoris non soluit matrimonij, sed impedit ẽt stuprantem a debiti exactione. ¶ No. ij. q̃ ex copula † cum vxore impedit matrimonium ꝯctum cum consanguinea sponsę: & hoc ex duplici impedimẽto, ex affinitate, vt est cognita, & ex publicæ honestatis iustitia, vbi nõ est cognita, ſm Doc. Et no. q̃ tale impedimentũ est perpetuum. ¶ No. iij. q̃ crimen † incestus, quod committit cũ consanguinea coniugis, incestuosum facit, & ipsam inhabilitat ad matrimoniũ ꝯctũ. & est hoc impedimentum perpetuum. † Quid si filiastram cognouit ignoranter, credendo ipsam vxorem suam. Dic, q̃ non punit tanq̃ incestuosus: ex tali tñ copula q̃q̃ ignoranter facta, oritur affinitas. j. eo. discretionem, ſm Doc. Sed non puto, q̃ pp hoc ipse priuet exactione debiti. † Quid si incestuosus de facto contrahit, an valeat ꝯctus. Gl. dicit, q̃ sic, quia licet non debeat contrahere, tamen valet cõtractus: imò si esset etiam iuuenis, dispensaretur cum eo. 32. q. 2. in adolescentia. ſm gl. &c.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas superueniens dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium. num. 5.*
2 *Incestus crimen maius reputatur, quàm crimen adulterij.*
3 *Dispensari quando possit super crimine incestus. num. 7.*
4 *Incestus crimen ratificat, & fortificat copula coniugis superuenien. post copulam consanguineæ, eique maiorem imprimit effectum.*
6 *Matrimonium si quis contraxerit cum matre filiq̃, quam cognouit, sustineat.*

CAP. II.

1 VEniens. ¶ † Affinitas superueniẽs dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimoniũ: & incestuosus ꝯhere non potest. h. d. Sunt duæ partes. In prima ponit decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Secunda ibi, inquisitioni. Secundũ membrum subdistinguens ibi, cæterum. ¶ No. j. q̃ copula cum consanguinea sponsæ, quamquam fornicaria, creat affinitatem, ex qua sponsalia soluuntur de futuro cum sponsa ante copulam ꝯcta: & sic impedimentum affinitatis superueniens tollit sponsalia. ¶ No. ij. a contrario, q̃ affinitas superueniens non tollit
2 sponsalia de præsenti. ¶ No. iij. q̃ † maius reputat crimen incestus, q̃ crimen adulterij: ideo maior iniungit pœnitentia. Et no. tex. q̃ crimen incestus committit, etiam si cognoscat consanguinea sponsæ tñ: & committit ex copula cum affine: & sic vt q̃ ex solis sponsalibus creat affinitas, vel aliquid loco affinitatis, ex cuius iniuriosa copula cum coniuncta creat crimen incestus. Et sic no. q̃ tale crimẽ incestus inhabilitat ad ꝯhendum
3 nisi secum dispensetur. ¶ No. iiij. q̃ † quoddam est crimẽ incestus improprium, quod ꝯhitur ex copula cum consanguinea sponsæ: & circa hoc est dispensabile quo ad potestatem ꝯhendi. Quoddam est crimen incestus, quod surgit ex copula cum consanguinea coniugis, & hoc est indispensabile. ¶ No. v. q̃ copula superueniens coniugis post copulam cõsanguineæ eius ratificat, & fortificat crimen incestus præcedens, & ei maiorẽ imprimit effectum. ¶ Obst. j. † quia vr, q̃ ẽt ex dispensatione sit
5 cognouit consanguineam sponsæ, non possit cum illa ꝯhere: ex delicto incestus non soluit matrimoniũ. ꝛ. c. prox. Sol. huic. lige, q̃ hic erat sponsa de futuro, quo casu si cognoscat consanguineam eius sponsalia soluuntur pp affinitatem superuenientem, & cum ipsa amplius non põt ꝯhere, nec poterit habere consanguineam ex publica honestate, nec spõsam ex affinitate. ex
6 dispensatione tñ cum alia poterit ꝯhere. ¶ Ob. ij. quia † non debet plus puniri pro incestu, q̃ pro adulterio, quia cognoscendo consanguineam sponsæ solũ læsit publicæ honestatis iustitiã cõmittendo adulterium læsit matrimoniũ. Sol. Dicit gl. q̃ ppter sponsæ erat alteri nupta: & illam cognoscendo cõmisit tripliciter peccatum. Primò, quia commisit adulterium. Secundò, quia violauit publicæ honestatis iustitiam. Tertiò, qa pp sit incestũ cognoscẽdo affinem primi gñis, & primi gradus. Et maior pœnitentia, q̃ pro solo adulterio, debuit iniungi. Potest etiam intelligi in non nupta, quæ cõmisit incestum cognoscendo affinem primi gñis, & primi gradus, & ꝯ publicę honestatis
7 iustitiam. ¶ Ob. iij. † quia incestuosi non potuerunt ꝯhere. ꝛ. q. 2. in adolescentia. Sol. De iure contrahere non possunt, sed ex causa potest cum eis dispensari, vt. ſ. propter iuuentutem, vt hic, & in d. c. in adolescentia. Si tamen contrahunt de facto, valet contractus, vt dictum est ꝛ. c. prox. Et propter hoc nõ est impedimentum

pedimentū dirimens. Quæro quid si cognita sponsa fuit, & postea cognouit matrem, an possit cum matre contrahere? Dicit gl. ꝙ non, etiam si non esset mater coniugata, quia ex copula fuit matrimonium cum filia. de spons. c. is, qui. Et idem ēt esset simūl cognouisset eam matrē. de spon. c. sponsam. Et hoc verum, qñ prius cognouit sponsam. Si autem prius cognouisset matrem sponsę ꝯctis sponsalibus cum filia postea, neutram habere potest: non filiam propter affinitatem, nec matrem propter publicæ honestatis iustitiam. ¶ Quæro, † dicit litera, ꝙ si cognouerit sponsam antę matrem, vel postea, nunq̄ habebit eam. Quæro, quam non habebit? Dicit gl. ꝙ non habebit matrem. Vel dic, ꝙ non habebit filiam. Et dicit, ꝙ in hoc non tenet, j. c. discretionem. dic, & hoc est veritas, si cognoscit prius filiam, postea matrem, matrem non poterit habere propter ꝓsanguinitatem. Filiam autem non habebit quo ad exactionem copulæ matrimonij: tñ matrimonium non dissoluit, vt x. c. proxi. Tenebit tñ debitum reddere. Nec obst. de coniu. lepro. c. fi. Quia hic nascit exceptio ex proprio delicto, ibi ex casu fortuito, quia nemini est imputandus. de homic. c. Ioannes. Si prius cognouerat matrem, ex affinitate soluta erunt sponsalia, & filiam non posset habere propter affinitatem. Et sic glo. dicit bene, nec hoc est immutatum per c. discretionem. & c. fin. Alia glo. est clara, vide eam per te.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non separatur ad vnius dictum asserentis affinitatem inter coniuges.*
2 *Probationis vim importat publicum, & notorium.*
3 *Notorium non dicitur id, quod testibus probatur.*
4 *Testis vnicus probat affinitatem quo ad impediendum matrimonium contrahendum.*
5 *Iudex potest interrogare partem in principio iudicij, quas probationes intendit producere.*
6 *Matrimonium per notorium impedimentum potest impediri propter affinitatem.*

CAP. III.

1 DE illo. ¶ † Non separat̄ matrimonium ad dictū vnius asserentis affinitatem inter coniuges præcessisse. h. d. Sunt duæ partes. In prima ponit consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, rñdemus. ¶ No. j. summarium. ¶ No. ij ꝙ † publicum, & notoriū
2 habeat vim probationis. ¶ No. iij. ꝙ illud, qđ † probat̄ testibus, non dr notorium, nisi dicas, ꝙ nō est notorium facti, sed est notorium iuris: dic de coha. cle. & mu. c. vſa. ¶ † Obst. ij. quia vr, ꝙ
3 in tali materia stet̄ dicto vnius. x. de spon. præterea. cum si. Sed si agit de ꝯhendo, procedit ꝯrium, si de ꝯcto dissoluendo non stat̄ dicto vnius, ēt concurrente secū rumore. j. eo. c. super eo. Vñ repellit hic, ex quo non potest probare, quia ex quo cōstat
4 ipsum deficere in probatione, quia dicit se nō habere alias ꝓbationes: & sic nō est admittendus ad petendum, quia nō dēt quis admitti ad probandum, qđ probatum nō releuat. Et est arg. ꝙ † iudex pōt partem in principio iudicij interrogare, quas probationes intendit ꝓducere. Et si dicat, ꝙ intendo ꝓducere
5 tales, quæ apparent iudici insufficientes, pōt ab agēdo repelli.
6 Quæro, quo potest † esse notorium impedimentum? Dic, ꝙ potest esse notorium, si eam publicè tenebat. C. de nup. l. si vicimis. Et parentela erat notoria. j. de diuor. c. porrò. ſm Host.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere non debet incestuosus, licet contractum teneat. num. 10.*
2 *Dictio, videlicet, est expositiua dictionis, vel orationis præcedentis.*
3 *Incestus crimen licet impediat matrimonium contrahendum, non tamen dissoluit contractum.*
4 *Peccator rediens ad peccatum æquiparatur cani, qui ad vomitum redit.*
5 *Debiti exactione priuantur incestuosus & adulter post incestum, & adulterium.*
6 *Vir impotens ad debiti exactionem, tenetur ad necessaria vxori ministrare, & ad ei cohabitandum.*
7 *Duæ duo quandoque surgunt ex eodem facto.*
8 *Pœnalia est arbitraria.*
9 *Incestuosus priuatur spe coniugij mortua coniuge.*

CAP. IIII.

1 TRansmissæ. ¶ † Incestuosus matrimoniū ꝯhere nō debet, si ꝯhat, tenet. h. d. Sunt duę partes. In prima ponit cōsultatio. In secunda rñsio. Scda ibi, quia verò. ¶ No. j. de dictione, videli
2 cet, quæ ē expositiua dictiōis, vel oꝛonis ꝓcedētis. ¶ † No. ij. ꝙ
3 crimē incestus, licet impediat ꝯhēdū, nō dissoluit ꝯctū añ, vr post
4 incestū. ¶ No. iij. ꝙ † peccator rediēs ad pctm̄, æquiparat̄ cani, q̄
5 redit ad vomitū, &c. ¶ No. iiij. ꝙ † incestuosus, & adulter post incestū, & adulteriū priuat̄ exactione debiti, sed nō necessitate
6 rediendi, si exigatur. ¶ No. v. ꝙ † vir, etiam impotens ad exactionem debiti, tenetur tamen ad necessaria vxori ministran-
7 da, & ad ei cohabitandum. ¶ † No. 6. ꝙ ex eodem facto qñque surgunt duo delicta, & de quolibet puniendus est delinquens
8 in foro pœnitentiæ. † Et no. ꝙ pnię sunt arbitrarię. ¶ † No. vlti-
9 mo, ꝙ incestuosus priuatur spe ꝯiugij mortua coniuge. ¶ † Ob.
10 quia vr quod nec reddere teneatur: quia ex quo ꝙ cōmisit incestum, inhibetur mr̄imonium incestuoso, nō valet ergo: & sic ꝓ illud delictum debitum reddere non tenetur. So. dicit glo. ꝙ licet crimen incestus impediat matrimoniū, non tñ dirimit nisi in tribus casibus, s. si est machinatus in mortem alterius: si dedit fidem adulterę: si duxit eā de facto, &c. j. de eo, qui dux. c. cum hr̄et. & c. super hoc. Sed an secum possit dispesari, vt ꝯhat? Dic ꝙ sic, qñ continere non pōt: quia tunc pōt dispensari, vt ꝯhat, & ēt vt debitum possit exigere, si ante ꝯxerat. Sed an qñ reddit teneatur dolere? tex. hic dicit, ꝙ sic. Et si nō potest dolere in ipso accessu, doleat tñ ante, vel post: non de solutione debiti, quia fecit quod debuit, sed de peccato per se cōmisso, qđ ipsum tali debito reddidit indignum. de pœnit. di. 3. c. pœnitentia est. Sed an vxor tali incestuoso debeat debitū reddere? Dic quod non: imo potest se authoritate dñi denegare ei. 32. q. j. dixit dns. Nisi ipsa à tali primo debitum exegerit: quia postea tacita vr facta resolutio, seu reconciliatio. de coniug. seruo. c. ꝓposuit. de adul. si vir. Et secundum hoc intellige quod no. x. eo. veniens. Sed hoc vltimum nō placet: qa hęc priuatio non solū venit ex sola iniuria ex adulterio, sed ex grauitate criminis incestus: vnde hanc non potest remittere mulier: nec remittere videtur, si exigat quod sibi de iure debetur.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non separatur ad confessionem coniugum dicentium affinitatem præcessisse. 7. 8.*
2 *Confessio quo casu non præiudicat confitenti, licèt generaliter confessus habeatur pro condemnato.*
3 *Vicinię clamor concurrens cum confessione coniugum, non adeo roborat cōfessionem, quòd ex ea sequi possit sententia diuortij.*
4 *Rumor quid est, & in quo differat à fama. 6.*
5 *Fama quid est.*

CAP. V.

1 SVper eo. ¶ † Non separatur matrimonium ad confessionem coniugum, qui dicūt affinitatem præcessisse, etiam si rumor vicinię consentiat. h. d. Prima pars ponit quæstionem. Secunda ipsius solutionem. Secunda ibi, Rumor aūt. ¶ † No. j. ꝙ ad con
2 fessionem vtriusq; coniugum super impedimento matrimonij ex affinitate surgente matrimonium non separatur. Et hēs casum, in quo non præiudicat confessio confitenti. Et sic hēs pro regula, ꝙ ibi consensus non præiudicat, nec ꝓfessio: quia vinculi authoritas ex Deo est, & non pendet ab hoīum ptāte.
3 ¶ † No. 2. ꝙ clamor vicinię concurrens cū coniugū cōfessione non adeo roborat ꝓfessionem, ꝙ ex eis sequi possit snīa diuor
4 tij. ¶ † No. 3. bonum tex. qui notat, qđ est rumor: ex quo ēt colligitur in quo differt à fama: quia rumor est, qñ aliqua pars vici-
5 niæ aliquid acclamat, vt tertia, vel quarta, vt detur fama. † Sed fama est, qñ maior pars vicinię hoc clamat. vide in c. vestra, de
6 cohab. cle. & mu. ¶ † No. 4. effectum rumoris: quia de se nō probat: est tñ habilis ad probationē roborandam, & ꝓfirmandam, vbi probatio habet ex se aliquas vires: sed non est sic in confes-
7 sione, quæ ex se non subsistit. ¶ † Ob. j. ꝙ in tali mā rumor, & fama præiudicant. de consan. & affi. c. super eo. So. si agitur de cō
8 trahendo, ꝓiudicat, vt ibi: si de ꝯcto, non, vt hic. ¶ † Obst. 2. quia vr quod vi solius confessionis sit matrimonium seperandum, quia confitenti ꝯ se statur, cum confessus pro condemnato habeatur. C. de confes. l. j. & ff. de ꝓfes. l. j. So. Soluit hæc gl. dupliciter. Vno modo quod spāle sit in matrimonio, vt cōfitenti nō credatur: & hoc, ne colludāt se inuicem coniuges: & quia hęc mā non est dependens à consensu, & sic nec à confessione, ut hic. Secundo, quia ideo non credit quod ꝓfitenti pro se nō est credendum. Et ideo aut confessio fit per cum, qui stat ꝯ matrimonium, & confessio non prę iudicat. Aut ꝓfessio fit per eū, ꝙ stat pro matrimonio, & præiudicat. Gl. non stat in isto: sed dicit quod neutri credit, ga hoc est spāle in matrimonio. In hoc puncto, an sola confessio præiudicet. Dic, aut agitur de ꝯhendo, aut de ꝯcto dissoluendo. Primo casu confessio impedimenti alterius bene prę iudicaret, & illi credendum esset, si esset ille, qui staret pro matrimonio, & ad eius dictum tñ impediret matrimonium: sic & ad dictum vnius testis, qui non est cā quare non debeat impediri. Stanti aūt ꝯ matrimonium non video quod credendum esset: quia sic confiteretur suam intentionē, & confessioni pro se non statur. Si agitur de ꝯcto dissoluendo, aut quo ad vinculum, & hic est aduertendum. Aut vterq; stat ꝯ matrimonium, & neutri creditur, quia colludunt. Aut vterque stat pro matrimonio, sed ex officio inquiritur contra eos quasi coniunctos: & satis credo, quod credatur eis cum iuramento. xxxv. quæstione 6. si duo. Puto tamen hoc

arbitrarium esse, vt dicit Host. ꝛ. de despon. impu. c. attestationes. Si alter pro matrimonio agit, & alter ꝺ, tunc stanti in ꝟriũ non creditur, quia pro se confitetur. An autem credatur stanti pro matrimonio: Quidam dicunt, ꝙ sic. Séd dico, ꝙ est in arbitrio iudicis, per ea, quę scripta sunt in d. c. attestationes. Si agit̃ de contracto dissoluendo quo ad thorum: & credit̃ confitenti, dummodo non sit ille, qui separationem intentat. Et hoc de confessione. ¶Venio ad tertiam opi. ꝙ saltem credat̃ rumori cum confessione. 35. q. 6. si duo. Gl. dicit, ꝙ confessioni cum rumore non credit̃ quo ad dissoluendum: confessioni autem cũ fama, sic. Tu dic, ꝙ aut agit̃ de ꝺ̃hendo, & soli famæ credit̃ quo ad impedimentũ. de testib. super eo. & c. præterea. de pręsump. c. illud. & c. 3. ꝛ. tit. prox. super eo. Si autem agit̃ de ꝺ̃cto dissoluendo quo ad thorum: & planum est, ꝙ confessioni cum rumore credit̃, quia soli confessioni credit̃, vt dixi ꝛ. c. prox. soli tamen rumori, vel famæ non, quia illa non facit fidem, vbi agitur de alterius præiudicio. Si agit̃ de ꝺ̃cto dissoluendo quo ad vinculum, aut vterq; stat ꝺ̃ matrimonium: & non credo, quod famæ, & etiam confessioni credatur, quia confessio ibi ad nihil est, & sola fama non est potens ad dissoluendum, cum agit̃ de graui pręiudicio, per ea, quæ dixi de testib. c. veniens. Si vterque stat pro matrimonio, tunc credit̃ famæ, & iuramentis eorum, & maximè si ad hoc concurrat attestatio parentum, vt est text. in d. c. si duo. 35. q. 6. Si autem alter stat pro matrimonio, & alter ꝺ̃. si stans ꝺ̃ confitet̃, confessio per se pro nihilo est: & tunc fama etiam concurrens nihil operat̃. Si stans pro matrimonio confitet̃, hic est dubium. Aut concurrit solus rumor cũ confessione, & hic non sufficit, vt dicit hic glo. An autem illi credat̃, relinquo arbitrio iudicis, vt dixi ꝛ. in ꝓximo membro de sola confessione. Si est rumor, vel fama cum confessione: dico, ꝙ si confitens allegat suam turpitudinem, ei non credit̃, etiam cum sola fama. Sic intelligo, quod scribit Arch. in d. c. si duo. Si confitens nullam allegat turpitudinem: & tunc aut alle gat impedimentum consanguinitatis. Et dicit hic Abb. ꝙ licet olim forte sufficeret fama cum confessione, quia non poterat propter dilationem impedimenti aliter constare, non credit, ꝙ hodie illa sufficiat, nisi aliud interueniat: & credo, ꝙ tũc stãdum esset illi. de testi. c. licet ex quadam. hodie quo ad necessitandum iudicem, quo autem ad concludendam probationem arbitrariam ad arbitrium iudicantis ad credendũ sibi sufficit solum confessio, & fama, vt no. ꝛ. in d. c. attestationes. Si agitur de probando impedimento alterius ex copula affinitatis surgẽte, ita ꝙ agit̃ de ꝓbanda copula, credo ꝙ cõfessio sola non sufficit ad informandum verũ iudicem, sed eius arbitrio relinquo, vt dicit Io. And. in d. c. attestationes. Sed probatio necessitatis esset, si probaretur secundum formam c. præterea. de testib. vt quia famam, & confessionem iuuarent alia adminicula.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de præsenti.*
2 *Ad matrimonium concludendum verba sunt de esse matrimonij.*
3 *Matrimonium primum, etiam sine copula, prævalet secundo cum copula, maximè quando secundo obuiat publica honestas.*
4 *Metu gestum potest tacitè approbari.*
5 *Affinitatis, seu publicæ honestatis impedimentum oritur ex copula fornicaria, seu adulterina.* 10.
6 *Adulterium committitur ex iniuria illata soli vinculo matrimonij, etiam ante copulam.*
7 *Adulterium, & eius pœna non cadit in inuitum.* 9.
8 *Opiniones summorum Pontificum non sunt semper sequendæ.*
11 *Contractus legitimè factus a principio, irritatur si deueniat ad casum, a quo non potuit habere principium.*

CAP. VI.

1 DIscretionem. ¶†Affinitas superueniens nõ dissoluit sponsalia de præsenti. h. d. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, nos igit̃. Et in prima dicit mulierem ad continentiam inducendam. Secunda ibi, quod si. di cit, quid iuris, si ad hoc induci non potest. Tertiò soluit tria obstacula. Primum ibi, cum adulterium. Secundum ibi, sed nec affinitas. Tertium ibi, quamquam. ¶Nota j. argu. pro opin. ꝙ
2 †verba sunt de esse †matrimonij, & debent esse talia, ꝙ conclu
3 dant consensum de præsenti. ¶Nota ij. ꝙ † primum matrimonium sine copula prævalet secundo etiam cum copula, maximè quando secundo obuiat publica honestas. ¶Nota iij. cautelã contrahentis, ne videatur † confiteri, & approbare actum meticulosè gestum, vt quam citò reddatur libertati, discedat.
4 ¶Nota iiij. practicam libelli in possessorio, & non esse hic apertum, ꝙ ad agendum possessorio sufficit concludere matrimonium de præsenti absque copula, de quo de restitu. spolia. c. ex
5 parte M. ¶Nota v. ꝙ † impedimentum publicæ honestatis, oritur etiam ex copula fornicaria, seu adulterina: & etiam est tũc impedimentum affinitatis. Et nota, ꝙ tale impedimentum ex honestate coniugij impedit copulæ exactionem. ¶Nota vi. ꝙ
6 adulterium † committitur ex iniuria illata soli vinculo matrimonij, etiam ante copulam interuenientem respectu vinculi,
7 cui iniuria infertur. ¶Nota vij. ꝙ † adulterium, & pœna adulterij non cadit in inuitum, maximè a marito traditum, quando agitur de pœna ad commodum coniugis applicanda. ¶Nota viij. ꝙ regulariter non est matrimonium dissoluendum præter causam fornicationis, quia ex causa fornicationis potest dissolui. Quod est verum, nisi contra illud ius agendi ad dissoluendum competat aliqua exceptio: & sic ius actionem permittit semper recipit limitationem, nisi aliqua exceptio contra agentem competat. ¶Nota regulam, ꝙ sine culpa quis non est iure suo priuandus. ¶Nota, ꝙ affinitas superueniens nõ soluit matrimonium ante contractum. ¶No. ex fi. decre. ꝙ si illi præcessores sic iudicauerunt contra matrimoniũ, quia potest Papa statuere quicquid libet, & dispensare contra matrimonium ante copulam subsecutam. De quo de conuer. coniug. c. ex pu
8 blico. Et no. ꝙ non † semper sunt sequendæ opiniones summorum Pontificum. Ad hoc de spon. duo. c. fi. de sacra vnc. c. i. de
9 deci. c. pastoralis. §. j. ¶Obst. j. quia videtur, ꝙ † licet vir dederit causam adulterandi vxori, ꝙ non excusetur mulier. 27. q. 2. c. Agathosa. & c. si tu abstines. Gl. allegat pro, & cõtra. Dic, si vir est occasio delicti mulieris, non imputabitur mulieri inuita, vt hic. Si est cã adulterij mulieris nõ inuitæ: & tũc excusata est quo ad virum, vt ꝺ̃ eum posset replicare: quo ad Deum autẽ, ex quo non compellitur, non est excusata, vt in contrario. Secundò videtur, ꝙ sola publica honestas non contrahitur ex copula cum secunda, quia illa oritur ex sponsalibus. de despons. impub. c. fin. Sol. Dic, ꝙ propter publicam honestatem, &c. i. propter affinitatem, quę surrexit ex copula tam iniqua. Tertiò videtur, ꝙ mandatum viri non excusat, quia in talibus, quæ nõ possunt absque peccato mortali fieri, mandatum non obligat. 32. q. 5. ita ne. Solu. Dicit glo. ꝙ præsertim, hic stat pro tantum: & est sensus literæ, ꝙ siue mandatum præcesserit, siue nõ, ex quo traditur inuita, excusatur. sic dicit glo. Tu dic, vt dixi in j. glo. ꝛ.
10 Quartò videtur, ꝙ † affinitas non contrahatur ex fornicario coitu. ff. de grad. l. non facile. §. sciendũ. Sol. Dicit gl. ꝙ illa non obstat, & nihil aliud dicit: soluit, sicut soluunt pueri. Tex. dicit ꝙ affinitas est quædam proximitas ex nuptijs proueniens. Dic ꝙ ille non negat quin contrahantur sponsalia. Io. An. remittit ad arborem affinitatis. Dic, ꝙ de iure ciuili affinitas non oritur ex copula fornicaria, sed de iure canonico sic: puto tamen, ꝙ quo ad pœnam ciuilem non sit incestus, si quis cognoscat duas sorores fornicario coitu. ¶Quintò obstat, quia legitimè facta
11 irritatur, † si deueniat ad casum, a quo non potuit habere principium. ff. de iudi. l. si auiæ. Sol. Io. And. remittit ad regulam, ja ctum. Dic, ꝙ illud verum, quando actus est in fieri. Si enim est in perfecto esse, non tollitur, nisi causa etiam sit potens ad tollendum. Alia vide per te.

SVMMARIVM.

1 *Honestas publica ex quibus consurgat.*
2 *Copulæ attentatus cum septenni, vel proxima septennio, inducit publicæ honestatis iustitiam.* 4.
3 *Affinitas an inducatur ex copula carnali extraordinaria.*

CAP. VII.

1 FRaternitati tuæ. ¶††Publica honestas surgit ex sponsalibus cum solo copulæ attentatu, etiam cum inhabili ad sponsalia. h. d. Intelligendo, ꝙ hæc decre. loquatur de sponsalibus de futuro. Et sic ipsa declarat, & extendit inceptum, quem posui in decre. iuuenis. ꝛ. de spons. ¶Nota primo, ꝙ publica honestas creat impedimentum etiam habile ad dis
2 soluendum. ¶Nota secundo, ꝙ † attentatus cum septenni, vel proxima septennio, & nondum completo septennio, inducit publicæ honestatis iustitiam, si cum hoc concurrant sponsalia. ¶A contrario sensu nota, quòd sola sponsalia in septennio ante ipsum completum, & solus tentatus non inducit publicæ
3 honestatis iustitiam. ¶Oppo. † quòd decre. non facit ad titulum, quia hic agitur de impedimento affinitatis, & non publicæ honestatis. Solu. Potest intelligi, quòd loquatur de extraordinaria pollutione extra naturalia: & hoc non facit ad titulum, quia hic non agitur de impedimẽto tam affinitatis, quàm publicę honestatis: sed si poneretur hic de extraordinaria pollutione, de ea, quę fit in naturalibus, tamen extraordinarium tempus, & inconsuetum pubertatis faceret ad titulum: concludens, quòd extraordinaria pollutio extra clausta non inducit affinitatem, nec consummat matrimonium. Idem videtur, si non detur vtriusque seminis commistio: & alia quędam valde turpia hic prosequitur non fanda, quę omitto, videas
4 per te. ¶††Opp. secũdo. 35. q. 2. c. extraordinaria. quod pollutio extraordi-

extraordinaria noninducit publicam honestatem. Sol. prium loquit de pollutione extraordinara cum tentatu absq; colore matrimonij, vt sponsaliū: hic sub colore matrimonij, vel sponsalium, vt hic, & ſ. c. iuuenis, de spon. quæ est soror huius decr. Illa de matrimonio, hæc de spōsalibus. Et si intelligeres, q̄ hæc compleuisset septennium, non esset dubium, q̄ sola sponsalia absque alio tentatu crearent publicam honestatem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro.*
2 *Affinitas contrahitur ex contractu sponsalium.*
3 *Crimen quasi incestus contrahitur, si pendente contractu sponsalium cognita sit consanguinea sponsæ.*
4 *Sponsalia de præsenti non soluuntur per affinitatem superuenientem.*
5 *Matrimonium non contrahit iuncstuosus, nisi secum dispensetur.*
6 *Pro incestu qualis pœnitentia imponatur.*

CAP. VIII.

1 EX literis. ¶† Affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro. h. d. Primò ponitur consultatio. Secundò responsio. Secūda ibi, nos autem. ¶ No. j. q̄ carnalis copula cum consanguinea sponsę soluit sponsalia de futuro, & impedit matrimonium cū ea. ¶ No. ij. q̄ crimen incestus priuat quem facultate contrahē di matrimonium: & hoc de iure, etiam dato, q̄ de lapsu continentiæ teneatur, nisi dispensetur. ¶ No. iij. q̄ ex contractu sponsalium † qualisqualis contrahitur affinitas, ex qua interuenien te copula cum consanguinea sponsę † crimen contrahitur qua incestus. Ad hoc, ſ. c. proxi. & melius 2. ¶ Oppo. primò, q̄
4 non † sit separandus a puella. ſ. c. prox. Solu. Intellige, quando contrahitur cum inhabili ætate per verba de præsenti, nec fuerunt sponsalia ratificata ætate legitima superueniente antequàm matrem cognouisset: aliàs si hoc esset ratificatum, esset matrimonium, & postea copula cum matre subsequens non solueret sponsalia. ¶ Oppo. secundò, quòd † contrahere possit mulier incestuosa, de cuius incontinentia timetur. 33. q. 2. c. in adolescentia. Solu. potest, si dispensetur, aliàs non. ¶ Quæro, qualis pœnitentia debet imponi pro incestu? Dic, q̄ † maior, q̄ pro adulterio, quia maius est peccatum. 32. q. 7. adulterij. supra cod. c 2. &c.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia possunt firmari obligatione fideiussoria, & quid de pignore. nume. 6. & 8.*
2 *Sponsalia quibus verbis contrahantur.*
3 *Conuersatio puellæ cum masculo non est tuta.*
4 *Pœnitentialis forus non se habet præcisè, sed monitiuè ad peccatum.*
5 *Copulam habens cum duabus sororibus debet ab vtraque abstinere.* 11.
6 *Fideiussor ad quid teneatur, vbi principalis tenetur ad factum.*
7 *Stipulatio vbi concernit alienum factum, ad quæ obligetur stipulans?*
8 *Forus pœnitentiæ, & animæ non procedunt a pari.*
10 *Infantia vsque ad quod tempus duret, & an infans obligetur ex delicto.*
12 *Debitum si vxor petat a viro, an id reddere debet, vbi commisit ille incestus crimen.*

CAP. IX.

1 VEniens. Idem quo ad titulum dicit cum proxima. Primò narrat factum. Secundò respondet. Tertia ibi, cum igitur. ¶ Nota primo, q̄ sponsalia † possunt firmari obligatione fideiussoria. An autem etiam pignore, dixi de spon. c. Gemma. ¶ Nota ij.
2 q̄ hæc † verba, Promitto me ductum in vxorem, sponsalia
3 contrahuntur. ¶ Nota iij. q̄ † non est tuta conuersatio puellę cum masculo. ¶ Nota iiij. q̄ non solum a malo, sed etiam a specie mali abstinendum est. ¶ Nota v. q̄ † forus pœnitentialis
5 non habet se præcisè, sed monitiuè ad peccatum. ¶ Nota vj. q̄ habens copulam † cum duabus sororibus, debet ab vtraque
6 abstinere. ¶ Obstat primò, q̄ non † valet hęc fideiussoris datio. de spon. c. Gemma. Sol. Intellige, quòd non fuit data, nisi pro firmitate simplicis contractus, & non pro pœna: aliàs non
7 valeret, vt in contrario. Et si dicatur, ad quod tenetur fideiussor † Dic, q̄ ad interesse, nec in aliud tenetur, licet principalis
8 teneatur ad factum. ff. de fideiuss. l. si stipulatus es opus. ¶ Secundo obstat, quia † non videtur obligari promittens in matrimonio, q̄ filius contraheret, quia factum alienum, &c. & sic
9 non valet obligatio. ff. de verbo. obligat. l. stipulatio ista. Solu. Valet in matrimonio, quia videtur promittere factum se, & curaturum, vt dixi in c. Gemma. ¶ †† Tertiò obstat sententię, quia videtur, q̄ debeant separari. ſ. c. prox. Solu. In iudicio ecclesię si constat, separandi sunt, ex quo primo cognouerit consanguineam sponsę, postea sponsam, vt ibi. In foro pœnitentię secus, quod hic. Et sic patet, q̄ forus pœnitentię, & forus animę non procedit a pari. ¶ †† Quero, vsque ad quod tempus dicatur infantia? Dicit glo. q̄ ante septennium. C. de iure delib. l. si infanti. Et tales non obligantur iuramento. 22. q. 5. c. paruuli. Et furtum non cadit in tales. ff. de fur. l. impuberem. Post infantiā sic, si sit doli capax. de delic. pue. c. pueris. Potest etiam hic sumi pro ętate puerili post septimum annum: & sic sumi vi
11 detur hic. ¶ †† Quæro, an aliquam istarum potest habere? Dic, q̄ non: nam non sponsam, propter affinitatem: nec sororem, pro
12 pter publicam honestatem. ſ. eo. ca. fraternitati. † Quid si ipso non confitente præcipitur q̄ reddat debitum vxori? Dic, q̄ sequi debet consc ientiam, & non reddere: & potius pati excommunicationem, ex quo scit impedimentum. de sententia excō mun. c. inquisitioni. Et sic prælatus in publico præcipit vt reddat: in priuato autem præcipit vt non reddat.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas superueniens, quid operetur.*
2 *Matrimonij effectum non tollit affinitas superueniens.*
3 *Dispensari potest cum viro incestuoso, vbi timetur de continentia viri, propter incestum ab eo commissum.*
4 *Affinitas, & publica honestas, vbi sunt idem, in quo possunt differre.*

CAP. X.

1 IVę fraternitati. ¶ †† Affinitas superueniēs non dissoluit mr̄imoniū. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, nos igitur. ¶ No. primò, quod ex copula fornicaria surgit impedimētum publicę honestatis, quod habet impedire copulam cum vxore, cognita vxoris cōsanguinea. ¶ Nota secundò, q̄ ex copula cū ꝑsanguinea non soluitur matrimoniū: sed tollitur effectus matrimonij quo ad executionem debiti cū mulie re, vt maritus exigere nō possit, nec mulier exigere debeat: nō
2 tamen inuita hac potestate priuatur. ¶ † Nota tertiò, q̄ affinitas contracta post matrimonium nō tollit effectum matrimo-
3 nij in non culpabili. ¶ †† Obstat primo, q̄ etiam dato q̄ non timeatur mulieris incontinētia, non debet priuari exactione de biti. ſ. eo. discretionem. Solutio. Subaudi maximè: vel referas ad virum, vt si timeatur de continentia viri, possit etiam cum viro dispēsari, vt no. ſ. ca. transmissę. ¶ †† Obstat secundo, q̄ hęc
4 non sit publica honestas, quia illa oritur ex sponsalibus, nō ex copula, sed bene affinitas, vt de despon. impub. c. fi. Solu. Dic q̄ publica honestas idem est, quod affinitas: & tamen est differentia inter sponsalia, & affinitatem: quia publica honestas ex sponsalibus etiam sequentibus non soluit pcedentia spōsalia: sed affinitas subsequēs sic. Alia sunt clara.

CAP. XI.

1 KOrdanę. Summatum est supra, c. prox. In prima parte ponitur mulieris petitio. In secunda cauię commissio. Secunda ibi, ea propter. ¶ Nota primo, quod sponsalia de futuro per carnis copula tranſeunt in matrimonium de præsenti. Ad hoc, ſ. de spon. is, qui. ¶ Nota secundo, q̄ quando concurrunt sponsalia de futuro in minori ętate ad matrimonium, & actualis copula cum proximitate ętatis, inducitur matrimonium. Vide quod scripli de despōſ. impub. c. 2. & fi. ¶ Nota tertio, quod affinitas superueniens post matrimonium verum, aut præsumptum cō tractum, non soluit matrimonium, nec effectum matrimonij in non culpabilem, & inuitam. In culpabilem autem tollit effectum matrimonij in exactione debiti. Et nota q̄ ecclesia se intromittit non solum de substantia vinculi inter cōiuges & de consuetudine, sed etiam de copula: quia compellit coniugem censura ecclesiastica ad debitum reddendum. Et nota casum, in quo cōtractus matrimonij claudicat quo ad effectum: quia alteri coniugum tollitur facultas exigendi debitum: alteri nō. sic ꝛ. o. q. j. de eo. Quandoque ſuſpenditur, ſ. de secun. nupt. dominus noster. ¶ Obstat primo, & videtur q̄ non fuit matrimonium inter Iordanam, & Ioannem. Et sic non haber locum vt compellatur, scilicet vir reddere debitum. Nam mulier in anno decimo non est capax matrimonij. de desponsa. impub. c. 2. Sol. dicit glo. quod illud est verum, nisi malitia suppleat ętatem: quod apparet de ipsa actuali copula. de desponsa. impub. c. à nobis. & c. fi. Et hoc tenent Doctores, etiam si multum distat ab ætate habili, si est cognita. Et sic etiam excluſa propinquitate ętatis, si adest actualis copula, firmantur sponsalia: qa ętas vt signum exigitur ad potētiam, & copulę certitudinem. Ea ergo data, frustra quęrimus signum. De quo de desponsa. impub. c. continebatur. Et hoc maximè in muliere, cuius vas semper paratum est. In viro vero non videtur, quod longo tempore ętas pręueniri possit: saluo de eo, quod narrat Greg. in dialogo, de eo, qui nouem annorum impregnauit nutricem suam, vt no. 30. quæst. 2. in summa. Et recitant hic Doct. aliquos, qui ętatem pręuenerunt. ¶ Obst. 2. quia sine vlla culpa, & sine causa quis iure suo priuari non debet, vt lite non contest. ca. quoniam, ſ. si vero. Solu. Dicit glos. quod sine culpa, & sine causa quis non priuatur: sed sine culpa, & cum causa, sic. ¶ Quæro, qualis pęnitentia est iniungenda? Dic, quod maior, quam pro adulterio: quia istud delictum vincit adulte-

rium.32.q.7.adulterij. Ad hoc ꝫ.eo.c.2. ¶Quero, quãdo quis dicatur exactus, vt debitum reddere teneatur? Dic, quando verbo, vel signo, quia ex signis loquimur. de sponsa. c.cum apud. Item si præintelligitur futurum lapsum ex eius complexione, fortè est melius præuenire, vt C. quando liceat se sine iud. l.fi. Exigere autem censetur vir exigendo, & prouocando, vt vxor exigat. Et est casus, in quo quis peccat mortaliter cognoscẽdo vxorem, etiam naturaliter, aliàs non. 13. dist. nerui. Nec credũt Doct. q licet vxor intelligat virum non posse continere, quin cadat in lapsum cum alia, quod licitè petat, & illum inuitet, quia non debet committere minus malum, vt euitet peius malum. 64. distinct. quod ait. & 22.q.2.ne quis. Dic tamen, q ratio nabiliter faceret domina, si eo tempore vteretur iure exigendi. Et sic inuitatus vteretur, eo q per se non potest petere, vt C. de temp. in integ. restit. l. petendæ. de elect. c. cum Vintonien. Per quam decre. nota, q ex quo iste recipitur ad coitum, de cætero indifferenter sit admittendus. Sed ibi admittitur vt eligat iure proprio, non exclusus perpetuo: hic non admittitur nisi a iure, quod habet mulier in eo, secundum Vincen. &c.

De consanguinitate, & affinitate. Rubrica.

¶Viso de cognatione spirituali, & legali, de carnali erat videndum, quæ in consanguinitate, & affinitate consistit, ideo &c. secundum Damas. Vel quia incestus committitur in proprijs consanguineis, vel vxoris iam cognitæ, ideo &c. Materia habetur 35. causa, per totum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus, separatur. nu.14.*
2 *Matrimonio quis, & quando se possit opponere.*
3 *Testis, & accusator idem potest esse in causa matrimoniali, vbi agitur de matrimonio impediendo, vel tollendo.*
4 *De causa matrimoniali cognoscere potest archipresbyter.11.*
5 *Matrimonium hodie vsque ad quartum gradum prohibetur.14.*
6 *Testium depositiones coram iudice incompetenti receptæ non proficiunt coram competenti, & sunt iterandæ. nu.10.*
7 *Testes in causa matrimonij debent esse circunspecti, & omni exceptione maiores.*
8 *Ad matrimonij causam discernendam, qui sunt habiles ratione potestatis, debent scire canones. nu.13.*
Episcopos etiam theologos oportet scire canones.
9 *Sententia vbi decisiuè est lata super aliqua causa, non debet ex nouiter repetitis impugnari.*
10 *Testes publicatis attestationibus possunt in causa matrimoniali pluries produci.*
12 *Delegabilis est causa matrimonialis.*
13 *Delegatis duobus, videlicet Theologo puro, vel Canonista puro, vt alter ipsorum cognoscat de causa matrimonij, præfertur Canonista.*
Electo puro Theologo, vel Canonista, præfertur Canonista.

CAP. I.

EX literis. ¶†Separatur matrimonium cõtractum inter affines primi generis, & quarti gradus. h.d. Sunt tres partes. In prima casus narratio. In secunda responsio. Secunda ibi, quo circa. In tertia iudicum instructio ibi, cæterum. ¶No.j. q ex subarratione cũ copula concluditur matrimonium. Vide quod plenè scripsi de despons. impub. c.fi. ¶No.ij. q sicut in principio contractus
2 potest† quilibet de populo se opponere, ita & ad probationem contractus matrimonij clandestini. ¶No.iij. q non est prohibita iteratio sacramenti matrimonij: vnde qui semel contraxit
3 cum vna, iteratò potest contrahere. ¶No.iiij. q † in causa matrimoniali vbi agitur de impediendo matrimonio, vel tollendo,
4 idẽ potest esse accusator, & testis. ¶†No.v. q archipresbyter, & sic inferior episcopo, potest cognoscere de causa matrimoniali. Quomodo hoc sit, videbis infra. Simile de archidiacono, in c.literas. de resti. spol. ¶No.vj. q olim† prohibitio matrimonialis se extẽdebat ad quintum gradum affinitatis, & ad primum genus: hodie ad quartum. q hoc innuit litera infra.
6 ¶No.vj. q depositiones †testium receptæ coram iudice incõpetente non proficiunt, si quæstio agitetur coram competẽte: vnde iterandæ sunt depositiones, & iuramenta. Et no. q iuramenta præstanda sunt coram iudice. ¶No.viij. etiam, quales
7 debent esse testes† in causa matrimoniali, quia debent esse circunspecti, & omni exceptione maiores. ¶No.ix. qui sunt habi
8 les ad† decernendum de causa matrimoniali. s. habentes potestatem, & canonum scientiam: & sic patet, q episcopus debet scire canones: non sufficit ergo, q sciat theologiam. Vide Doct. de æta. & qualita. c. cum te. ¶Nota q statutum in vno ex correlatiuis, extenditur ad reliquum. In hac decre. sunt plura
9 examini subijcienda. Primò obstat decre. quia † hic pluries videtur reuocatum in dubium super eadem causa matrimoniali, contra illud, quia ex quo causa semel est decisa, non debet ex nouiter repertis impugnari. de re iudic. causam, quæ inter vos. Solu. Speciale in causa matrimoniali, quæ non transit in rem iudicatam. c. lator. & c. consanguinei, de re iudi. Intellige, non transit quo ad iudicem, sed bene transit quo ad partes, nisi superueniant nouæ probationes. Ad hoc de sponsa. sicut de purga. cano. cum dilecto. secundum Innoc. ¶Obst. secundo,
10 quia† pluries testes repetuntur in eadem causa. c. fraternitatis de testib. Dic speciale in matrimonio, vt testes pluries, etiam post publicatas attestationes producãtur, quia causa est, quia nullus terminus obstat ex rigore iuris introductus veritati inueniendæ in causa matrimoniali, siue sententiæ, vt in primo contrario, siue ante publicationem, siue etiam post, vt hic. Ad hoc c. series. de testib. & cum hic testes producuntur contra matrimonium, patet euidenter ex glo. q opi. Io. And. detesti. c. series. quæ habet, q post publicatas attestationes in causa matrimoniali liceat testes producere publicatis attestationibus, demum attestante pro matrimonio, & non attestante contra, alia est opin. Placen. Vel secundò secundum gl. vbi primò testes producuntur vt testes, publicatis attestationibus non licet producere testes regulariter, vt in contrario: sed vbi deponentes primò non sunt simplices testes, sed sunt accusatores, & testes: & habet locum, quod hic dicitur, quia possunt produci alij testes non obstantibus attestationibus. Cõclude ambas simul, si sunt publicata dicta accusatorum, qui sunt testes, non impediuntur alij produci vt testes, si sunt publicata dicta testium vt testium simpliciter: & regulariter produci non possunt testes super eisdem. Fallit in causa matrimoniali, quæ vt respiciens materiam peccati tractatur secundum regulas naturales, reiectis regulis iuris positiui. Vnde dicit hic Hostien. q index in causa tali debet solum seruare illa, quæ sunt de ordine iudiciario, secundum naturalem æquitatem. Ideo debet citare partes & coram eis facere testes iurare, & præfigere terminum volentibus accusare, vel defendere. de clandest. despons. c. cum inhibitio. qui ma. accus. poss. c. cum in tua. Et legitimas exceptiones admittere. de offic. deleg. c. ex parte. el secondo. qui fil. sint legi. c. prælatum. Alij autem ordines plus in rigore, quàm in æquitate seruandi sunt. Ideo non est necesse, q sententia feratur in scriptis. de quo dic, vt ꝫ. de testib. c. Albericus. & vide, q ibi scripsi. & c. fraternitatis. eod. tit. ¶Fallit secundò, quando non sunt proprij testes, vel sunt recepti coram incompetenti
11 iudice, vt hic. ¶Obst. tertiò, † quia cognitio causæ matrimonialis ad solum episcopum spectare debet, vt patet de excell. præla. c. accedentibus. Sol. de potestate ordinaria, & a iure data, solum cognoscit episcopus, vt ibi. Sed ex potestate delegata, aut ex consuetudine data cognoscit inferior, vt hic. ¶No.j.
12 circa hoc, q † causa matrimonialis est delegabilis, & ab ordinario. Hoc dicit etiam gl. in duobus locis, scilicet in verbo, coã, & in verbo, potestatem. Item ex consuetudine inferior cognoscit. De quo dic, vt in c. literas. de restitu. spolia. Dic ergo, q hoc habet consuetudo, illam serua: si non, episcopus ex dispositione inris habet cognitionem talium causarum, nisi ex priuilegio aliud concessum sit, vt no. in d.c. literas. & no. in d.c. accedentibus. Et ad hoc optimè tex. ibi in fi. Et dicit hic Hollig abbas habens episcopalem iurisdictionem, & potestatem, vt abbas Casinen. potest hanc causam delegare, & de ea cognoscere. Et dicitur hoc fuisse in facto. Et si vis omnia clarè adactum literæ nostræ habere, tunc veritas est, q hic non valeat cessus archipresbyteri. Ideo non probatur hic, & hoc vult Papa iuxta finem, vbi declarauit, q non omnes possiunt de causa matrimoniali cognoscere. Per hoc infertur, an arbiter possit cognoscere de hac causa? Et concludit glo. per prædicta, q non. Et assignat duplicem causam. Primo, quia sententiæ arbitri statur metu pœnæ: & pœna non potest proportionari causæ matrimoniali, vt supra de sponsal. c. Gemma. ergo nec arbitrium. Secundo, quia actus non regulatur a consensu, sed a
Deo, vel eius locum tenente: ideo partes in tali vinculo non possunt tribuere aliquam potestatem. Expressum est de tra-
13 ctat. c. vlt. de restit. in integ. c. penul. †Ex hoc apparet, quæ exigitur substantialiter in cognoscẽte: exigitur etiam, q habeat cognitionem causarum, & sit peritus in iure canonico. Per quod cõcludit hic Hosti. q sola theologia non possit regi clerus. Et propter hoc dicit, q si eligatur solus purus Theologus, & purus Canonista ad considerãdam ecclesiæ qualitatem. & si ecclesia consistit in causarum ventilatione, & iurisdictione, præferendus est Canonista: si in spiritualitate, vt quia habet hæreticos subiectos, vel conuicinos, præferendus est Theologus & dic mistum præferendum. Alleg. de cleri. non residen. c. ex parte. de elect. c. officij. Et quædam alia hic prosequitur, quæ solum

solum sunt pro charta replenda, & nullius effectus. ¶† Obstat quartò decr. quia hic videtur litera contradicere, scilicet ꝙ prohibitio se extenderet ad quartum gradum, aliàs ꝙ ad quintum. Dic, ꝙ hic est sensus literæ. Primò producebantur testes contra matrimonium: & hi, qui accusatores fuerunt, deponebant de quarto gradu, & vnus de auditu, & alter noluit iurare: vnde nihil probant. Postea adhuc quæstio exorta est, & duo de posuerunt contra, ꝙ solum inter maritum antiquum, & nouum erat consanguinitas in quinto gradu. Tertiò causa deducta ad Papam voluit, ꝙ testes examinarentur: & si probaretur, consanguinitatem fore in quarto gradu, separarentē. Vnde loquitur necessariò decr. secundum iura hodierna, secundum quæ impedimentum consanguinitatis, & affinitatis se extendit ad quartum gradum, vt in c. non debet. vt patet supra. ¶ Obstat quintò publicationi hic factæ, seu nouo contractui, quia non erat necessarium. Nam potuerunt illud, quod contraxerunt, publicare, & stabitur propriæ confessioni. Docto. fatentur de clandest. desponsa. quod nobis. Duplex ergo est remedium. Vnum est, de quo hic. Aliud, de quo ibi. Alia sunt clara, &c.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas superueniens soluit sponsalia de futuro.*
2 *Ex sponsalibus de futuro creatur ius agendi contra sponsum, vt cogatur contractum, quem promisit, perficere.*
3 *Probationis duplex est species, & gradus.*
4 *Probatio quæ transiuit in manifestum, est sufficiens ad matrimonium impediendum.*
5 *Probationem sufficientem inducit manifestum, quod pro notorio sumitur.*
6 *Fama super consanguinitate est sufficiens ad soluendum sponsalia.*

CAP. II.

1 VPer eo. ¶† Affinitas superueniens, de qua constat saltem per famam, soluit sponsalia de futuro. h.d. Communis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. ¶ Nota primò, quòd sponsalia de futuro quandoque firmātur fidei interpositione, quandoque iuramento. ¶ Nota secundò, quòd † ex sponsalibus de futuro creatur ius agendi contra sponsum, vt cogatur contractum, quem promisit, perficere. ¶ Nota tertiò, quòd affinitas superueniens ex copula quantumcunque fornicaria, soluit sponsalia de futuro. ¶ Nota † quartò duplicem speciem, & gradum probationis. Quidam gradus semiplenus, qui vocatur fama, & quidam plenus, qui vocatur manifestum. Et sic patet, quòd inter famam, & manifestum, est differentia. quæ autem differentia sit, vide quod scripsi de cohab. cler. & mulier. in c. vestra. ¶ Nota quintò, quòd † probatio, quæ transit in manifestum, aut famam, est sufficiens ad matrimonium impediendum. Et sic in his, quæ leuis sunt præiudicij probatio semiplena, vt famæ obtinet instar plenæ probationis. vide quod scripsi in cap. veniens. de testib. ¶ Obstat primò, quia ex his sponsalibus non videtur aliquod ius creatum agendi, quia nulla defectu ætatis. de desponsat. impub. per totum. Sol. Intellige, quod hæc fortè erat inhabilis ad matrimonium, erat tamen habilis ad sponsalia. Vel si vis tenere, quod esset inhabilis ad vtrunque, dic ꝙ sponsalia valent, quia postea fuerunt ratificata. ¶ Obstat secundò, & videtur, ꝙ † manifestum non inducat sufficientem probationem. 2. q. j. de manifesta. Sol. Dic, ꝙ manifestum hic sumitur pro notorio. Aduerte, quia hoc non est necessarium hic, quia solum manifestum sufficit, quia etiam fama, quod est minus, quàm manifestum. ¶ Obstat tertiò, quia non creditur † famæ ad separandum matrimonium, vt patet de spon. præterea. Sol. Famæ creditur ad impediendum matrimonium: & etiam dicto vnius creditur, vbi sponsalia non sunt iurata. de testibus. super eo. §. j. Si sunt iurata, credatur famæ, vt hic no. de testib. vt in contrario. Et hoc habet plus fama, quàm vnius testis: quod nota, &c.

SVMMARIVM.

1 *Dispensetur cum vno, quòd possit contrahere in quarto gradu, oportet, ꝙ vterque distet in quarto gradu. nu. 5.*
2 *Ingradibus computandis lineæ inter se transuersales sunt directæ in respectu ad stipitem. nu. 13.*
3 *Alius vbi quis distat certo gradu, potest intelligi dupliciter. nu. 13.*
4 *Dispensare potest legatus sedis apostolicæ in gradibus consanguinitatis lege canonica, & positiua prohibitis.*
5 *Priuilegium contra ius continens dispensationem, strictè est intelligendum, & nu. 9.*
6 *Interpretari an liceat consuetudini priuilegium.*
7 *Consuetudo ligat incolas, & nihil operatur circa matrimonium. nu. 10.*
8 *Dispensatio contra ius in causa matrimoniali est solius Papæ.*
9 *Lege abrogata potest quis vti, quando ius non est correctum in substantia, sed in sola positione exempli.*
10 *Stipes quid sit.*

CAP. III.

1 QVod dilectio. ¶† Si dispēsatur cum vno, ꝙ possit ꝯhere in quarto gradu, oportet ꝙ vterq; distet quarto gradu, maxime si consuetudo approbet: alʒ sumatur sine dictione, maxime. h.d. Primo ponit casum. Scdo allegat pro, & ꝯ ibi, ꝙ vr. 2 Tertio rndet ibi, nos itaq;. ¶† No. j. ꝙ lineę inter se transuersales in gradibus computandis in respectu ad stipitem sunt directæ. ¶† No. 2. ꝙ quem distare certo gradu, pōt intelligi dupliciter. Vno modo respectu ad se, de quorum agitur coniunctione Scdo modo respectu ad stipitem, & ad se. ¶† No. 3. ar. ꝙ legatus apostolicę sedis pt dispensare in gradibus cōsanguinitatis lege canonica prohibitis, & positiua. ¶† No. 4. ꝙ priuilegium ꝯ ius cōtinens dispensationē, intelligendū est, vt minus, quàm pōt, iuri deroget. Et ideo priuilegium, ꝙ in quarto gradu ꝯhere posit, intelligitur non de quarto gradu in solo respectu ad ꝯhentes, sed ēt in respectu ad stipitem, vt in qualibet, & in se distat quarto gradu, & ēt in respectu ad stipitē. Et sic nota quod priuilegium iuri obuians non recipit interpretationem iuris ſm nām materię, si strictius, quàm ius, dat materię interpretari, patet: nam in mā matrimoniali intelligit gradus quotitas, prout ꝯhentes distant inter se, nō in primo gradu respectu ad stipitem, & tn priuilegium recipit ęqualem distātiam ab vtroque. ¶ No. 5. regulam infallibilem in computatione graduū. Quoto gradu distat remotior à stipite, toto distat à quocunq; 6 alterius lineę. ¶† No. 6. hic casum, ꝙ licet cōsuetudini interpretari priuilegium, & sic circa intellectum priuilegij statur declarationi consuetudinis, sicut & intellectui iuris. ff. de legib. l. si 7 de interpretatione. & de consuetu. c. cum dilectus. † Et nota ꝙ consuetudo ligat incolas, & sic solum inhabitantes: per qđ vr quod non liget extraneos. De quo de consuet. super rub. ¶ No. 7. quod consuetudo pōt suscitare impedimentum à iure originaliter natum ꝯ priuilegium. Et hoc ſm vnum intellectum, ꝙ hoc fuerit solum operata consuetudo. Vide qđ scripsi de cog. spirit. c. super eo. Et tale impedimentum suscitatum impedit, & dirimit. ¶ No. 8. quod de facili consuetudo non est immutāda: quia generaret scandalum. Et no. ꝯ nouitates. Primo hic habemus indulgentiam. Secūdo habemus interpretationē. Tertio consuetudinem. Videamus ergo primo erga indulgentiā: 8 † quia vr quod legatus non potest dare priuilegia, per quæ dispensetur in gradibus à lege positiua & canonica prohibitis: quia dispēsare ꝯ ius soli Papę permissum est, maxime in cā matrimoniali, vt patet ꝯ. eo. quia circa. de transla. c. j. Glo. fatetur: quia hoc priuilegium fuit concessum authoritate, & speciali mandato Papę. Dicit tn Gof. ꝙ licet non posit legatus dare talem gnām indulgētiam, posset tn dispensare spāliter cū vno, vel aliquibus. Gul. tenet ꝯ in Spe. de leg. §. nunc ostendendum. vers. 75. & hoc teneas. Ad hoc. j. eo. qđ super. de præben. c. dilectus. ¶† Ob. 2. erga indulgentiam: quia priuilegium latissimè 9 est interpretandū. de consti. prin. l. fi. de dona. c. cum dilecti. de ver. sig. c. olim. So. Ab alijs est latè interpretandum: sed à Principe pōt interpretari, vt libet, vt hic, & prout ēt interpretaī cōsuetudo, ita vt hic habes. qđ no. ſm Host. & intellige ſm Doct. hanc decre. quod Princeps interpretatus fuit, vt libet, non esset hæc decr. iuris. Ideo dic, quod hoc priuilegiū, qđ est ꝯ legē, strictissime est interpretandum. Contrarium loquitur in beneficio: quod est ſm ius. Et hoc teneas, maxime qñ est multū præiudiciale, & ꝯ ius scriptum, & qñ est odiosum, & qñ ꝯ hanc scripturam comparatur consuetudo, vide quod no. de priuile. ca. 10 dudum. ¶† Venio ad consuetudinem. Primo vr quod consuetudo nihil operatur circa matrimonium, vel inhabilitādo, vel habilitādo personas ad ꝯhendum, vt patet j. c. quod super his. Sol. An habilitando possit: tene quod non, vt j. c. qđ super. In habilitando tunc dic, aut inhabilitat ꝯ ius nouū & antiquū, & nullum hēt iuris concursum, & non pōt, vt dixi de cōsan. & aff. c. super eo. Aut inhabilitat ꝯ ius nouum, & pt, vt d. c. super eo. Aut inhabilitat ꝯ ius nouum, ſm antiquum: & pt, vt d. c. super eo. &c. 1. Aut inhabilitat ꝯ antiquum, & nouum, & hēt cōcursum noui, & valet, vt d. c. super eo. ſm Ho. Aut inhabilitat ꝯ priuilegium, & quia habet iuris concursum: & valet, vt hic. quod nota bene. Res enim de facili, &c. Venio ad tertium de hac interpretatione, siue sit iuris, siue de cōsuetudine, qđ nobis seruiat de vento: quia hodie de iure pt ꝯhi in quarto gradu, vt in c. nō debet. Ergo frustra dubitatur de sexto. Sol. Licēt decr. hodie sit correcta quo ad exemplū, manet tn quo ad ius, & sic operatur. Et qñq; ponuntur exempla antiqua, ne antiquitatem ignore- 11 mus. 7. di. fuerunt. Ideo ſm iura noua sumā. ¶† Nota ergo ꝙ lege abrogata pt quis vti, qñ ius non est correctum in substantia, sed in sola positione exempli. Vide Bart. in l. j. ff. de coniung. cum eman. lib. l. 2. Et vide qđ scripsi ʒ. de consti. in prœ. Grego. ¶ Venio ad quædam declaranda erga terminos facti? Di- 12 citur hic stipes. † Quid est stipes? Dic quod appellatur com-

munis parens, a quo plures descendunt, sicut Isaac fuit stipes Esau, & Iacob. Et stipes non facit gradum. Secundò, quia facit mentionem de duabus lineis descendẽtibus. Quæro, quo hoc fit? Respondeo, si pr̃ habet duos filios descendentes ab vtroq; filiorum, faciunt duas lineas: & istæ lineæ in respectu ad stipitem, dicuntur descendentes: in respectu ad se, dicunt transuersales. Tertiò, an hæc regula sit infallibilis, quod in quoto gradu &c. Dicit gl. q nõ in equali linea: sed bene fallit in inequali linea. Vnde quoto gradu distat quis a stipite, necessariò nõ toto distat a quocunq; alterius lineæ in linea inæquali. Ideo si vis regulam infallibilem, dic quoto distat remotior a stipite: & sic ponit in arbore. Vltimò Io. An. inducit ad hanc quæstionem. In Padua est statutum, q singulis quatuor mensibus fiat consilium de malè ablatis, pro precedẽtibus quatuor mensibus fuit factum vltima die ipsorum: quærebat, an possit fieri extra diẽ sequentis temporis quatuor mensium. Inducebat hãc decre. q non, quia sic fuerat interpretata consuetudo, q consilium a quo filio distaret quatuor mensibus, dempta die: aliàs sequeret, q per iocto menses posset serè retardari, q per illud consilium reformandũ esset. Ad hoc, quod no. in c. in singulis. de statu mo.

SVMMARIVM.

1 *A matrimonio non separantur infideles coniuncti gradu prohibito lege canonica post baptismum, vbi coniunctio fuit facta ante baptismum. nu. 9.*
2 *In matrimonii prohibitione erga gradum consanguinitatis habet se aliter lex diuina, & canonica.*
3 *Non omnis lex canonica imitatur legem diuinam.*
4 *In habilitate personæ ponderanda ad actum gerendum consideratur persona secundum tempus actus gesti.*
5 *Iudæi an subiiciantur ecclesiæ, ex quo ligantur lege Dei, erga sacramentalia. num. 7.*
6 *Non separantur ab homine, quos Deus coniunxit.*
7 *Matrimonium habet locum inter Iudæos.*
8 *Ex legis nouæ submissione gestum antiquum non infringitur.*
9 *Matrimonium contractum a Christianis contra legem canonicam, est separabile.*

CAP. IIII.

1 DE infidelibus. ¶ † Infideles coniuncti gradu prohibito lege canonica tamen post baptismum, non separant a matrimonio. h.d. Communis diuisio. Secunda ibi, Consultationi. ¶ No. j. q † in prohibitione matrimonij erga gradum cõsanguinitatis habet se aliter lex diuina, & aliter lex canonica. Et sic aliqui sunt gradus lege diuina prohibiti, aliqui lege canonica. Item nota, q † nõ omnis lex canonica imitatur legem diuinam, & illi potest addere, vel detrahere. Vide de consti. c. quæ in ecclesiarum. & 6. dist. per totum. Item nota, q in ponderanda † habilitate personæ ad actum gerendum, consideratur persona secundum tempus actus gesti: & sic inhabilitas superueniens post actum gestum in personam non vitiat actum, & sic in actu iam æstimato nõ sunt paria, quid esse tale, vel ex post facto redire ad tale. ¶ No. iij. q † lex Dei ligat Iudæos erga sacramentalia, quæ & Iudæi approbant: & sic videtur, q in hoc debeant ecclesiæ subiici. Et nota, q lex illos ligat, quibus dirigitur. ¶ No. iiij. q † quos Deus coniunxit, &c. ¶ No. v. q † matrimonium est inter Iudæos: & sic videtur, q habeant aliqua sacramenta Iudæi. ¶ No. vj. q † submissione nouæ legis gestum antiquum secundum determinationem suæ legis non infringitur, ex quo est iam in esse productum. ¶ Duo præsupponunt hic examinanda. Primò, q matrimonium sit inter infideles. Secundò, q matrimonium contractum contra legem canonicam a Christianis est separabile. ¶ Ad † primum obstant plura. Primò, q non sit inter eos matrimonium, quia si esset, non separentur: & tamen separantur, dato libello repudij. 33. q. 2. nõ satis. Secundò, quia separantur, altero cõuerso ad fidem Christianam, altero in infidelitate durante. de diuor. c. gaudemus. Tertiò, q contrahant eo proposito, vt dirimantur, ergo &c. s. de cond. appo. c. fi. So. Matrimonium est inter infideles, sed nõ est ratum. Ad illud, quod dicitur, ergo non est matrimonium, quia non esset separabile, quia matrimonium est indiuidua cõiunctio. So. Illud intelligitur de matrimonio rato, non de isto. Et sic respondetur ad primum, & secundum. Dic ad primum, q separatur de facto. ¶ Non obstat tertia ratio, quia contra esse matrimonij est, q matrimonium dissoluatur ex pacto expresso: sed hoc tantum in animo retentum non inficit, vt hic sentire videntur Doct. q idem etiam esset, si esset in pacto appositum, ex quo in matrimonio per eos cõtracto adest legis dispositio, q separari possit pactum inhærens ex dispositione legis, bene potest apponi. Dicunt tamen Doct. q valet matrimoniũ, si contrahat Christianus, & dicat, Contraho tecum secundum ritum Iudæorum, quia illa inutilis additio vitiatur, secundum eos. Sed hoc videtur mihi contra c. fi. s. de cond. appo. Conclu

2 ditur ergo, q inter Iudeos est matrimonium, licet non ratum: & idem est in alio infideli. 33. q. 2. quos Deus. ¶ Obstat secundò, quia ratione tex. videtur, q si Christiani contrahant in gradu lege canonica prohibito, quod non separentur: quia si non sunt prohibiti lege diuina, sunt coniuncti lege diuina: ergo separari non possunt. Sol. dic, q non sunt coniuncti lege diuina infideles, nec a Deo, nec secundum Deum, quia contra ipsius vicarium. Ideo separantur, & hoc facit non vt homo, sed vt Deus, vel eius vicarius, cui suam potestatem dedit. de translat. præl. c. inter corporalia. & no. de diuor. gaudemus. Secus in infidelibus, qui non submittuntur prohibitioni legis canonicæ. de diuor. c. gaudemus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium licitè contrahunt inter se consanguinei mariti cum consanguineis vxoris.*
2 *Affinitas ex copula contracta non egreditur personas copulatas.*
3 *Consuetudo quomodo non potest habilitare aliquos inhabiles etiam ex lege canonica ad contrahendum: & sic consuetudo etiam præscripta non detrahit legi canonicæ, licet dicta consuetudo sit iuuata lege diuina.*

CAP. V.

1 QVod super his. ¶ † Consanguinei mariti cum consanguineis vxoris licitè contrahunt: in gradibus prohibitis tamen q trahi non potest, etiam si hoc habeat consuetudo. h.d. Communis diuisio. Secũdum dictum ibi, ne autem. ¶ No

2 ta j. q † affinitas ex copula, vel matrimonio contracta non egreditur personas copulatas: & sic inter copulatos tantum est prohibitio cum consanguineis copulati, non autem est prohibitio inter consanguineos, & consanguineas copulatorum. Et sic prohibitio est tantum cum illo, quo medio est ad affinitatem deuentum, seu per cuius copulam mulier est effecta de cõsanguinitate. Ergo omnes de sua consanguinitate affinitat marito, non autem affinitat consanguineos consanguineis mariti, ipsa tamen se affinitat omnibus consanguineis mariti. Similiter maritus vxori affinitat omnes de cõsanguinitate suæ vxori, non tamen ipse affinitat consanguineos suos cõsanguineis mulieris. Consanguinei ergo quicũque, & cuiuscunq; gradus copulatorum, exclusis copulatis, adinuicem hincinde legitimè contrahunt: igitur pater, & filius possunt contrahere cum matre, & filia, duo cognati cum duabus cognatis, auunculus

3 & nepos cum duabus sororibus. ¶ No. ij. q † consuetudo non potest habilitare aliquos inhabiles, etiam ex lege canonica, ad contrahendum. Et sic habes casum, in quo consuetudo etiam præscripta, non detrahit legi canonicæ. An autem possit inhabilitare habiles, vidisti s. c. prox. & tangitur plenius. s. de cog. spiri. c. j. & c. super eo. Hic gl. vt plurimum tenduntad declarationem textualem, erga secundam partem præsupponitur verbum vnum, quod cõsuetudo non possit inhabilitare quem ad contractum. ¶ Obst. primò, 32. q. 4. obijciatur. Sol. dicit glo. q secundum tempus, quo prohibitio non erat inducta ad certos gradus consuetudo velut iuri non repugnans, disponens de habilitate contrahendi, valet: sed prout disponit de habilitate inhabilis a canone facti, consuetudo non iuuat, vt hic. ¶ Secundò ad idem obstat, quia consuetudo potest circa inhabilitatẽ, vt patet de cogn. spiri. c. super eo. Soluit glo. q hæc consuetudo habilitans contra legem canonicam nihil potest, vt hic inhabilitans sic, vt ibi. Ratio diuersitatis est, quia prima disponit de habilitate nutrit peccatum: sed non disponens de inhabilitate, secundum Vincen. Vel inhabilitare est onus: & hoc potest consuetudo. Sed habilitare est honor, quod non potest consuetudo. 8. q. j. in scripturis. Hoc non placet Hosti. quia secundum hoc fortior erit cõsuetudo, vbi debet esse debilior. Nam & sic consuetudo lege diuina iuuata non potest vincere canonicam: & per se solam potest vincere diuinam, & canonicam simul coniunctam. Pono, q consuetudo sit in loco, q in quarto gradu matrimonium contrahi possit, huic consonat lex diuina, & solum obuiat canonica: & secundum hoc non valet consuetudo. Pono etiam, q sit consuetudo, q in quinto gradu contrahi non possit, huic repugnat lex canonica, & diuina: & tamen hoc potest consuetudo. Ideo dicit, q consuetudo, quæ non inducit scandalum, & est approbata per Papam, nec laxat nec restringit, vt in contrarijs. Ad hoc vt s. c. prox. in fi. ea approbata, sic eam reprobare censetur, quando scandalum subest. Hæc vera, prout consuetudo disponit de impediendo, & dirimendo, si de impedimento tantum, illa consuetudo hoc potest. Hanc materiam latius declara, vt dixi in d. c. super eo, in c. supra prox.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio obtenta a Papa super matrimonio inter consanguineos contracto non valet, si falsa causa sit expressa. 6.*

Dispensat

2 *Dispensat solus Papa cum contrahentibus in gradu prohibito lege canonica.*
3 *Dispensandi causam faciliorem inducit proles ex matrimonio cum consanguinea.*
4 *Iustitiæ rigor potest quandoque temperari propter scandalum vitandum.*
5 *Dispensatum an intelligatur ex iuribus primæ dispensationis obtentæ ex falsa causa.*
7 *Ex tolerationе, vel nouo mandato Papæ de tolerando, illegitimè coniuncti videantur dispensati.*
Dispensatus an quis in dubio censeatur propter tolerantiam.

CAP. VI.

1 QVia circa. ¶†Non valet dispensatio obtenta a Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi falsa causa sit expressa, nisi eam solus Papa posteà confirmet. h. d. ¶† Nota primo, q̃ solus Papa dispensat cum contrahentibus in gradu prohibito lege canonica, & q̃ olim prohibitio ascendebat ad quintum gradum consanguinitatis. ¶†No. secundò, q̃ proles ex matrimonio cum consanguinea quandoq; inducit faciliorem causam dispensandi. Vide quod dixi in c. cum haberet. de eo, qui dux. in ma. ¶ No. tertiò, q̃ ad ponderandam veritatem narratorum, vel falsitatem pro gratia validanda, vel infirmanda, attenditur tempus concessionis gratiæ, & sic habitus liberorum ante gratiam, dummodò non adsint tempore dispensationis, vitiat dispensationem ab habitu liberorum impulsam. Et sic no. q̃ cessante causa dispensationis, vitiatur dispensatio. 4 ¶†No. quartò, q̃ pro scandalo vitando iudex ecclesiasticus temperat processum: nec matrimonium dissoluit aliàs illegitimè contractum, & sic propter vitandum scandalum temperatur rigor iustitiæ. ¶ Oppo. hic duo interuenerunt, dispensatio, & dissimulatio. Videamus de effectu ipsorum erga vtrunque. ¶ Obuiat primò, quia videtur alium a Papa dispensare posse, supra c. quod dilectio. Solutio. Hic probatur quod ibi dixi, q̃ legatus hoc fecit auctoritate, & speciali mandato Papæ. ¶† Obstat secundò, quia videtur q̃ hic dispensatio valuit ex falsa causa. quod patet, quia isti remanent coniuncti, nec separantur. ¶ Huic obstat tertiò, q̃ talis dispensatio fuit surreptitia: ergo, &c. de rescrip. c. super literis. Ad hoc, quod dicitur de absolutione, de senten. excommu. cum pro causa. sic & in absolutione voti. de fide instru. c. quod super. 2. q. 3. §. notandum. 6 ¶Glo. hic reuocat in dubium duo. Primum, an ex viribus primæ dispensationis obtentæ ex falsa causa intelligatur dispensatum. Secundò, an ex viribus tolerationis pacificæ, vel specificæ. Ad primum glo. allegat pro, & contra. Et primo allegat iura, quæ probant falsitatem causæ non vitiare dispensationem, vt patet in legato. C. de fal. causa adiecta leg. l. 2. cũ fi allegin glo. Secundò ex falsitate causæ decreti in manumissione. Instit. ex qui. cau. ma. non po. §. semel. In contrarium allegat glo. alia iura pro contrario allegata, & in hoc resident, q̃ ex viribus primæ dispensationis non remanet matrimonium propter causæ falsitatem, & hoc voluit litera. Et Host. idem. Nec obstant iura proximè allegata, quia loquuntur in actibus fauorabilibus: nos autem in odiosis, & contra ius. scilicet, dispensationis. Est ergo pro regula, q̃ vbi est necessaria dispensatio Apostolicæ sedis, oportet q̃ non sit suspecta, vt no. de rescrip. c. 2. de crimi. falsi. c. 2. Sed si est surreptitia, non est sine dispensatione. de elect. dudum. §. 2. & §. insuper. de offic. ord. ex parte. Et hoc tenet Io. An. in addi. Spec. super rubrica, de clan. despon. Et ibi dicit, q̃ petens separari matrimonium contra dispensationem, quam dicit falso obtentam, debet probare surreptionem. Si autem est mandatum de dispensando, antequam dispensetur, oportet q̃ ipse verificet causas mandati. Et 7 vide quod no. extra de lit. contest. c. j. lib. 6. ¶† Ad secundum, an ex tolerатione, & mandato nouo de tolerando illegitimè maneant iuncti? Glo. dicit q̃ sic, quia dissimulatio Papę habet vim cuiusdam dispensationis. Idem tenent hic Doct. ex quo Papa ex certa scientia hoc facit & in specifico casu: stultum esset dicere q̃ Papa dissimularet, vt isti remanerent in peccato. Et sic habes, q̃ hoc tolerare, & dissimulare habet vim dispensationis. Idem Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de clan. despon. super rubri. Glo. sentit contra, allegando istam decre. & etiam tex. ibi facit contra, de præben. cum iam dudum, quia dubitatur an hæc tolerantia inducat dispensationem contra ius. Dico q̃ sic, quandoq; ab ipso principio, quo ius traditur, generaliter ab omnibus non recipitur, & Papa tolerat, & dico q̃ illud ius non ligat. 4. dist. §. leges. & habes glo. de treu. & pace, ci. & quod ibi scripsi: quia vox populi, vox Dei, & in certa Papæ tolerantia inducitur exclusio vocis aliene. Quandoque ius recipitur partim sic, & partim non, & tunc dico q̃ tolerantia hæc generaliter non excusat a peccato, & hic est casus de præben. cum iam dudum. Quandoque ius ab initio recipitur, & ex postfacto vniuersaliter ab omnibus non seruatur, & Papa sic tolerat, & adhuc credo q̃ hoc ius tollatur per dissuetudinem, quasi Papa videatur velle quod vult vniuersalis collectio fidelium, ex quo non contradicit. 4. distin. §. leges. & l. de quibus, ff. de legi. Quandoque ius recipitur vniuersaliter ab omnibus, Papa tamen sciente fit aliquid contra illud: & tunc aut Papa expressè, & specificè cum causa scripsit de tolerantia dicti casus, & hoc subrogatur loco dispensationis. casus est hic. Quandoque nihil specificè disponit, sed tacitè, scilicet, quia tacet, & dico q̃ non habet vim dispensationis, nec procedunt, nec producunt in Papa. In alijs autem inferioribus prælatis est aduertendum, q̃ eorum tolerantia contra sua statuta idem importat quod tolerantia Papæ in omnibus, & sic crederem q̃ eadem etiam distinctio esset adhibenda.

SVMMARIVM.

1 *Testes, qui de consanguinitate deponunt, computationem incipere debent a stipite, vel germanis.*
2 *Matrimonium est res fauorabilis.*
3 *Nepotis appellatione venit filius fratris, vel sororis.*
4 *In gradibus computandis debet a stipite incipi.*
5 *Doctor legens in declaranda materia debet primaria principia declarare, & ab illis exordiri.*
6 *Ad certificandum sufficit quòd nomine proprio, aut æquipollenti declaretur.*
7 *Testis de auditu valet in causa matrimoniali.*
8 *Matrimonium an possint contrahere descendentes in quinto gradu cum liberis primi gradus.*

CAP. VII.

1 IVanos. ¶† Testes, qui de consanguinitate deponunt, computationem debent incipere a stipite, vel germanis. hoc dicit. In prima narratur consultatio. In secunda responsio. Secunda
2 ibi, nos igitur. ¶†No. primò, quòd matrimonium est res multum fauorabilis. Ad hæc de probat. ca. ex literis. ¶† Nota hic expressum, quòd appellatione nepotis venit filius fratris, vel
3 filius sororis. Raro hoc inuenies. Regulariter nepos patris appellatur descendens ex filijs, & in iure ciuili non inuenitur, nisi in libro feudorum, de controuersia inter dominum & vasallum, vt dicit Bart. ff. de inoffic. testamen. l. si suspecta. Et vide quod no. de elect. c. fundamenta. §. vt ergo. versic. quod nepos. Idem in vsibus feud. quibus modis feudum amit. §. item si fratres. Ad hoc de schisma. c. vno. in princi. lib. 6. de pœn. c. fœlicis. §. cœterum. eod. lib. de probat. c. per tuas. de præben. c. dilecti. de arbit. c. 2. de accusat. ca. accedens. Et habet communis vsus loquendi, qui attendendus est, de sponsa. ex literis. Et nota, † quòd testes in computandis gradibus debent a
4 stipite incipere, & sic a fundamento. † Sic Doctor legens debet materiam declarando declarare primaria principia: sufficit tamen quòd incipiat a primo gradu. ¶† Nota, quòd ad certificandum quid, sufficit si nomine proprio, aut æquipollenti
5 declaretur. Ad hoc, l. certum, ff. si certum petat. & c. licet ex
6 quadam, supra de testibus. ¶† Nota, quòd in causa matrimoniali valet testis ad testificandum de auditu. Ad hoc de testibus. c. licet. Et nota, quod probatio agilis non est nimium laxanda. Et nota, quod probatio testificantium de auditu dici-
8 tur probatio agilis, per hanc decretalem. ¶† Arguit Hostiensis, quod non possunt contrahere descẽdentes, etiam in quinto, vel sexto gradu, cum liberis primi gradus: quia si non potest cum stipite, ergo nec cum primo gradu propinquo cum stipite, quia tales æquiparantur hic. & hæc est vna truffa. Et etiam dicit Ioannes Andreas in arbore, quia æquiparantur quo ad finem computandi, cum possit certitudo ita per principium a stipite, sicut a primo gradu haberi certitudo de vlterioribus, sed quo ad prohibitionem non æquiparantur. Cętera sunt clara, vide per te.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij prohibitio ad quotum gradum extendatur.*
2 *Iuris positiui finis conquiescit in ipsa vtilitate publica.*
3 *Varietas aliqua datur ex tempore in dispositis a Deo.*
4 *Legem varians, & nouam condens, attendere debet duo principaliter.*
5 *Matrimonialis prohibitio in affinitate olim se extendebat ad secundum & tertium genus affinitatis.*
6 *Matrimonialis prohibitio quousque extendatur.*
7 *Causa cessante, cessat eius effectus.*
8 *In matrimonij actu tolerare impedimentum a lege canonica inductum, dependet a potestate Principis, vel Papæ.*
9 *Simile, quanquam remotum, dare sufficit.*
10 *Constitutiones antiquæ videntur expressè tolli, quando sit noua repugnans antiquitati.*
11 *Matrimonium in gradu prohibito contractum non firmat temporis longinquitas.*

Affinita-

12 *Affinitatis, seu consanguinitatis primum genus, qualiter cognoscatur. Consanguinitatis, & affinitatis primum genus, secundum, & tertium, quare dicatur, & quomodo cognoscatur, nu. 13.*

14 *Genus affinitatis, & consanguinitatis, primum, secundum, & tertium, an consistat ex vna parte tantùm, vel vtraque.*

15 *Consanguinitas, & affinitas vsque ad quod genus se extendat ad impediendum matrimonij contractum.*

16 *Gradus consanguinitatis, & affinitatis, quomodo computentur.*

17 *Affinitas cum quibus contrahatur. 19.*

18 *In matrimonio contrahendo an hodie sit sublatum impedimentum publicæ honestatis. 19.*

20 *Matrimonia contracta in sexto, vel septimo gradu, an superueniente constitutione, de qua hic, confirmentur.*

21 *Matrimonium an possint hodie contrahere, qui sunt separati ante constitutionem nouam permittentem contractum in eodem gradu, in quo contraxerant.*

CAP. VIII.

1 NOn debet. ¶†Prohibitio coniugij non extenditur vltra quartum gradum consanguinitatis, & affinitatis, in secundo & tertio genere affinitatis, licet aliàs licitè contrahere, potest etiam prole suscepta ex secundis nuptijs cum consanguineis prioris viri coniungi. hoc dicit. Primò excusat correctionem antiqui iuris. Secundò excusationem declarans in duobus, id tollit. Et in tertio restringit, restrictionis cām probabilem reddens. Quarta ibi, cum ergo. prohibitionem restrictam fortifi-

2 cans constitutiones ꝺrias tollit, & cām reddit. ¶ † No. primò, ꝙ finis iuris posituí conquiescit in ipsa vtilitate, aut necessitate publica, & quia hic finis variabilis est, necessariò lex finem

3 hmōi insequens variabilis est. ¶†No. secundo, ꝙ ēt in dispositis a Deo aliqua datur varietas ex tēpore, & sic varietate tēpo-

4 ris variatur lex, cuius finis ex diuersitate tēporis variatur. †No. tertio, ꝙ in lege condenda duo principaliter attendere debet legem varians. Primo, euidentem vtilitatem. Secundo, euidētem necessitatem. Quia ablq; isto, vel altero corū, non debet lex variari, quia nouitas semper est cum periculo. Ad hoc, l. in

5 rebus nouis, ff. de consti. Prin. ¶†No. quarto, ꝙ prohibitio matrimonialis in affinitate olim se extendebat ad secundum, & tertium genus affinitatis: hodie restricta est ad primum tantū.

6 ¶†No. quinto, ꝙ olim prohibitio matrimonialis se extendebat ad sobolem ex secūdis nuptijs susceptam, vt nullus de cōsanguinitate viri præmortui, vel nulla, posset contrahere cum prole ex secundo viro per mulierem susceptam: similiter nullus de consanguinitate vxoris præmortuæ cum prole suscepta

7 ex secundis nuptijs viri, hodie ad talem prolem non extenditur. ¶†† No. sexto, ꝙ cessante causa cessat effectus. † Et no. ꝙ a

8 potestate Principis dependet, & Papæ, tolerare impedimentū in actu matrimonij a lege canonica inductū. ¶ Venio ad versi. prohibitio. ¶No. primo, ꝙ prohibitio coniugalis hodie se nō extendit vltra quartum gradum consanguinitatis, & affinita-

9 tis. ¶ † No. secundo, ꝙ sufficit dare simile, quanquam remotum. Ad hoc de offi. deleg. c. quærenti. Et dicens dissimiliter

10 probat illud. de rescrip. c. inter cætera. ¶†† No. tertio tantū tollere expresè constitutiones antiquas, quando fit constitutio noua repugnans tenori antiquæ, non tamen est necessarium, vt c. j. de constit. lib. 6. Et no. cautum fieri mentionem non solum de a se condita, sed etiam de cōdita ab alio. Facilius enim tollitur condita a se, quàm ab alio, vt in d. c. j. de constit. lib. 6.

11 ¶†No. quarto, ꝙ longinquitas temporis nō firmat matrimonium in gradu prohibito, etiam lege canonica cōtractum. Ad hoc de eo, qui dux. in ma. c. cum haberet. Et hoc, quia contrahendo committitur peccatum, quod non minuitur, sed augmentatur ex temporis longinquitate. & no. tex. in fi. quem habes ad literam, c. fi. de consuet. In hac decre. prohibitio matrimonialis restringitur circa affinitatem, & circa consanguinitatem. In affinitate restringitur quo ad duo genera affinitatis, & quo ad gradus. Secundo restringitur consanguinitas quo ad gradus. ¶Antequàm ad alia descendam oppo. ꝙ hæc restrictio nihil operetur, quia dicit Greg. qui dissoluit hæc genera consanguinitatis, negat verbum Dei in æternū manere. 35. q. 10. c. fraternitatis. Solutio. Qui dissoluit sine causa, vel homo nō habens auctoritatem Dei, si dissoluat. Secus in habente potestatem Dei, vt Papa: quia hic agitur de gradibus, & generibus affinitatis. ¶Quęro primo, qualiter cognoscatur primum genus affinitatis, qualiter secundum, & qualiter tertium? ¶ Secundo quæro, quare dicatur primum genus, & quare secundum, & quare tertium? Tertio quæro, an hoc genus affinitatis existat ex vna parte tantū, an ex vtraq;? ¶Quarto quæro, vsque ad quot se extēdat impedimentū affinitatis in genere? ¶ Quinto quæro, qualiter computentur gradus in affinitate? ¶ Sexto quæro, vsque ad quem gradum se hodie extendat hæc prohi-

12 bitio? ¶† Ad primum pono regulas: Carnaliter vel matrimonialiter iunctus, vel iuncta sanguini affinis est de primo genere affinitatis. Si igitur consanguineus meus acceperit vxorem, quia iuncta est illa sanguini meo, attinet mihi in primo genere affinitatis, & similiter frater meus omnibus consanguineis vxoris suæ, quia iungitur sanguini eius, qui mihi est in primo genere consanguinitatis. Similiter si consanguinea mea copulatur vxor alicui, quia ille iungitur sanguini meo, & sic omnibus de consanguinitate mea in primo gradu, iuncta est illa in primo genere affinitatis. Et sic omnes consanguinei & consanguineæ vxoris meæ sunt mihi affines in primo genere affinitatis. Secundū genus affinitatis & cōsanguinitatis sic cognoscitur. Coniunctus copula maritali, vel fornicaria alicui, qui est in primo genere affinitatis, est mihi in secundo genere affinitatis. Exemplum: consanguineus meus accepit vxorem: ista est mihi in primo genere affinitatis, quia sanguini meo iuncta est in primo genere affinitatis. Mortuo consanguineo meo, pono ꝙ illa accipiat virum, ille ei copulatus, est mihi & consanguineis meis in secundo genere affinitatis: & hoc, quia est iunctus per copulā nobis affinis primi gradus. Similiter in fœmina pono, ꝙ consanguinea mea recepit virum: hic vir est mihi, & omnibus consanguineis, seu de cōsanguinitate mea in primo genere affinitatis: quia est iunctus sanguini meo. Et pono, quod consanguinea mea mortua, vir accipiat aliam, & coniungatur ei, quia ista iungitur affini meo, & cōsanguineorum meorum in primo genere affinitatis, est mihi, & cōsanguineis meis in secundo genere affinitatis. Sic posset explicari ex altera parte. Tertium genus affinitatis cognoscitur, iunctus copula maritali, vel fornicaria alicui, qui est mihi in secundo genere affinitatis: ille iunctus, vel iuncta est mihi in tertio genere affinitatis. Exemplum: consanguinea mea accipit virum, ille mihi est in primo genere affinitatis, quia coniungitur sanguini meo. Pone, ꝙ cōsanguinea mea moriatur, iste accipiet aliā in vxorem, qui fuit vir consanguineę, illa iuncta illi, est mihi, & consanguineis meis in secundo gradu affinitatis. Pone, ꝙ ille vir moriatur, & illa accipiat alium: ille tertius, qui ei adiūgitur, est mihi & consanguineis meis in tertio genere affinitatis, quia iunctus est ei, qui nobis est in secundo genere affinitatis. Simile exemplum potest poni in masculo, vt paret intuēti. Consanguineus meus accepit vxorem: hæc iuncta illi, nobis est in primo genere, quia iuncta sanguini: moritur consanguineus, ista accipit alium: hic est iunctus mulieri, quæ nobis est in primo genere: ergo & ille nobis est in secundo genere. Pone, ꝙ illa moriatur, & iste recipiet aliam: ista iungitur affinis nobis in secundo genere: ergo & ista est in tertio. Et sicno. ꝙ aut quis coniungitur sanguini, & efficitur de primo genere affinitatis. Aut iungitur primo generi affinitatis: & efficitur de secundo. Aut iungitur secundo, & efficitur de tertio. Copula

13 ergo addita copulæ mutat genus. ¶ † Ad secundum dubium, scilicet, quare dicatur primum genus, & quare secūdum, & tertium, vide glo. Sed tu dic, ꝙ primum genus dr̄, quia surgit a prima propinquitate, scilicet, a consanguinitate, vel a prima copula, & vna persona mediante ꝺhitur. Secundum, ꝙ a secunda propinquitate, siue a secunda copula, & duabus personis mediantibus ꝺhitur. Tertium, quia a tertia propinquitate,

14 & tertia copula, & mediantibus tribus personis ꝺhitur. ¶† Ad tertium. s. an hoc genus consistat ex vna parte tantum, vel ab vtraq;. Dic ꝙ regulariter consistit ex vna parte tantū, & regulariter ex vna sola copula ꝺhitur. Quandoq; etiam ex duabus, vt si aliqua iungitur fratri meo, per solam copulam inter eam & fratrem, mihi est affinis, mea copula nihil adducit. Quādoque ex vtraq;, vt in vxoribus duorum fratrum, quia copula cuiuslibet causat affinitatem, vt quia iungitur mihi vxor mea est affinis secundi generis vxori fratris, & quæ iungitur fratri, est affinis vxoris meæ secundi generis. Et sic regulariter ex vnius occasione creatur, & sic dr̄ ex vna parte consistere. Quandoq; ex vtraq;, s. ex vtriusq; occasione, & sic dr̄ ex vtraq; parte consi-

15 stere. ¶† Ad quartum, vsq; ad quotum genus se extendat? Dicit glo. & tex. hic, ꝙ solum vsq; ad primum genus affinitatis. Ideo cum solis iunctis sanguini est prohibitio, non cum iun-

16 ctis primo generi affinitati sanguini. ¶ † Ad quintum qualiter computentur gradus: dico, ꝙ in quolibet genere computantur ad instar graduum cōsanguinitatis cum iunctis, vt quoto gradu distant consanguinei a iuncto sanguini, vel iuncta, toto distent in affinitate iuncto vel iunctæ, & iunctus, vel iuncta, sibi. Exemplum: soror mea est mihi in secundo gradu: maritus secum contrahens erit mihi in secundo gradu affinitatis, & ego sibi similiter. Si consanguinea est mihi in tertio, contrahēs cum ea est mihi in quarto, maritus eius erit mihi in quarto, si est mihi in primo, quia filia iuncta secum erit mihi in primo: si maritus iste moriatur, & accipiet alium ille erit in gradu illo, in quo erat ille mihi, vt si erat in secundo, ista in secundo:

do. si in tertio, ista erit in tertio: & si posteà ille moriatur, & illa accipiet alium, erit ille mihi iunctus in illo gradu, in quo erat primus maritus, & ipsa quæ nunc virum acceperit. Et ideo dicit hic glo. q̃ copula addita copulæ mutat genus, & non gradum. Exemplum pone, soror est mihi in secundo: accipit virũ, hic est mihi in secundo, quia iungitur sanguini distanti in secundo, pone quod mortua sorore ipse accipiat aliam, ista erit mihi in secundo genere: tamen gradus nõ mutabitur, quia ista erit mihi in secundo gradu. Pone, q̃ mortuo illo ista accipiet alium: ille, qui iungetur, erit in tertio genere, sed remanet in secũdo gradu: quia sic fuit mihi affinis secundi gradus. Mutatur ergo genus, sed non gradus. ¶ † Quæro, cum quibus ꝺ̃hatur hæc affinitas? R espõ. q̃ cum consanguineis, vel affinibus iunctis, vel iunctę inter iunctũ, vel iunctã, & consanguineas, & non inter consanguineos, & consanguineas, vel affines iuncti, vel iunctę. Vnde si ego habeo consanguineos, vel affines, oẽs isti consanguinei, & affines sunt affines vxoris meę, & sui consanguinei & affines sunt mihi affines, consanguinei autẽ mei, & affines cum consanguineis & affinibus vxoris meę pñt ꝺ̃here. Ideo frater meus posset ꝺ̃here cũ sorore vxoris meę, ꝫ. eo. c. nõ debet. Hoc olim fallebat in vno casu, s. in prole prodita ex secundo matrimonio. Si vxor fratris mei ꝺ̃hebat matrimoniũ post mortẽ fratris, & posteà haberet virũ, & ex eo sobolem, nullus de consanguinitate mea poterit esse maritus illius sobolis, vel secum ꝺ̃here, non quia sibi esset aliqua affinitas, quia proles illa non erat iunctus, vel iuncta, sed consanguineus iunctæ: tamen quia exiuerat ex aluo, cui iunctus erat sanguis noster ex quadam publica honestate non poterat secũ ꝺ̃hi, & certè satisfuit rõnabile. Similiter si soror mea ꝺ̃xisset cũ vno, illa mortua habuisset prolem ex alia, filia prodita ex illo secũdo matrimonio erat prohibita cũ nostra consanguinitate ꝺ̃here: quia orta erat publica honestas ex corpore iuncto nostro sanguini: Papa tamen tollit istum, vt videtis hic. ¶ † Quæro ergo, an impedimentum publicæ honestatis hodie sit sublatum? Vt tamẽ intelligas est dare publicam honestatem quadrupliciter. Vno modo, quando adest vna affinitas, & hoc est adhuc impedimẽtum publicæ honestatis concurrens cum affinitate: quia turpe est ꝺ̃here, & inhonestũ cum affinibus. Et de hoc loquitur c. discretionem, ꝫ. de eo, qui cogno. consangui. vxo. suę. ¶ † An quatenus hic est ablata, & quo ad genera, & gradus affinitas cẽ seatur sublata illa publica honestas? Videtur q̃ non, quia vbi concurrunt duo impedimenta, ad sublationem vnius, nõ tollitur aliud. de præben. c. non põt. lib. 6. de vsu pal. c. ex tuarum. Ad hoc, 35. q. 3. porrò. vbi patet q̃ cum secundo genere concurrit impedimentum publicæ honestatis, vt in vxoribus duorum fratrum, vel duorum consobrinorum. Glo. determinat ꝺ̃, & bene: quia impedimentum publicę honestatis est consecutium fundamentum super ipsa affinitate, prout cum ea concurrit. Nam ideo inhonestum est, q̃ ꝺ̃hant, quia sunt affines, vt sublata affinitate, tollatur vtrunque impedimentum, quasi publica honestas habet pedes super radice affinitatis, a qua vitium vna radice, &c. C. de nup. l. penulti. ad fi. Est alia publica honestas, quę olim erat vt soboles ex secunda coniuge, vel viro suscepta, non poterat iungi consanguineis primi viri, vel coniugis: hodie sublata est, quia hic non erat, nisi vnum impedimentum, s. publicæ honestatis, quod fundabatur super illa prohibitione, qua sublata, est sublata publica honestas. Est tertia publica honestas, quę surgit ex sponsalibus de futuro, quo casu olim affinitas ꝺ̃cto matrimonio, & secuta copula impediebatur matrimoniũ: sic etiã eodẽ casu sponsalia ex publica honestate impediebat, & dirimebat. Et hęc an sit sublata, vr̃ q̃ non: quia illud ius corrigens nihil loquitur de publica honestate. Et sic vr̃, q̃ sicut olim publica honestas inducebatur in secundo, & tertio genere affinitatis, ita & hodie. Quod enim nõ mutatur, &c. Ergo vr̃, q̃ sicut olim impedimẽtum publicę honestatis extendebat se ad septimum gradum, ita vr̃ q̃ hodie se debet extendere. Contra determinat glo. quia impedimẽtum publicæ honestatis omnino sequitur instar impedimentum affinitatis, vt vbi affinitas impediebat in matrimonio cum copula, ibi publica honestas impediret sponsalia de futuro. Per quæ patet q̃ cum hodie sit affinitas restricta ad quartum gradum, & ad primum genus, sic etiam erat restricta hæc publica honestas. Ex hoc habes vnam regulam ex materia extensionis, q̃ vbi duo sic se habent q̃ vnum venit consecutiuè ad aliud, & illius sequitur limites: illo vno immutato, etiam consecutiuũ immutatur. Ad hoc optimè facit tex. de ser. non or. c. miramur, & glo. in cle. generalem, ꝫ. de temp. ord. Quædam est publica honestas, quæ surgit ex contracto matrimonio de facto impediente ætate, vel alias persona existente inhabili ad matrimonium, habili tamen ad sponsalia. de quo in c. fi. de despon. impub. & in c. j. de despon. impub. li. 6. & idẽ per omnia in ista. Quædam est publica honestas, quæ surgit ex contractu matrimonij, vel sponsalium cum inhabili ad sponsalia de futuro, & ex tentatu copulæ, de quo in c. iuuenis, de spon. secundum intellectum, quem ibi posui, & in c. fraternitatis, supra de eo, qui cogno. consan. & idem per omnia in ista, quia ista & proxima
20 sequuntur limites consanguinitatis & affinitatis. ¶ † Quæro, an matrimonia contracta in sexto, vel in septimo gradu, ante istam consuetudinem superueniente ista constitutione confirmentur? Dicit glo. q̃ non, quia respicit tantũ futura matrimonia ex natura constitutionis generalis. de const. c. 2. & fi. & ex verbo, de cętero. Sed an si post istam constitutionem simul cohabitent, confirmetur matrimonium. Gl. dicit quod sic, supra de despon. impub. literas. dummodò de hoc sint certificati. Nam primus contractus nullus põt ex superueniente tacito consensu confirmari. in Authen. de nup. §. si verò. Non obstat, q̃ verba sint de substantia matrimonij: quia hoc negari põt, vt dixi de spon. tuę. Et si hoc fateor, prima verba trahuntur ad hunc consensum, & sic haberetur vterq;, vt no. supra de spõ sa. is, qui. Nec obstat, q̃ videatur durare in antiquo consensu, si aliud non exprimat. Quod verum non est, ex quo certificati
21 sunt, & actum faciunt congruentem matrimonio. & hoc tenet Host. maximè si copulentur. † Quid si tales ante cõcilium separentur, an posteà contrahere poterunt? Videtur quòd nõ, 35. q. 6. ab isto. Dicunt Doct. quòd possunt, supra eod. & de eo, qui dux. in ma. c. cum haberet. Tenet ergo contractus, licèt contrahere non deberent propter incestum. Nec obstat c. ab isto. Dic, quòd illud iuramentum de non sociando se socium, intelligitur durante illo impedimento, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahunt inter se distantes quinto gradu, licèt pariter a stipite non distent.*
2 *In graduum distantia ponderanda inter duos transuersales, quæ sit perfecta regula.*
3 *Matrimonium potest contrahere ex linea distans in quinto gradu cum alio ex altera linea distante tertio, vel quarto gradu.*
4 *Matrimonium an possit contrahere existens in quinto gradu cum existente in secundo, vel tertio gradu alterius lineæ.*
5 *Gradus consanguinitatis qualiter computentur.*

CAP. IX.

1 MIr, qui. ¶ † Inter se distantes quinto gradu matri-
2 monium contrahunt: licèt pariter a stipite non distent. hoc dicit. ¶ † No. primò regulam perfectam in ponderanda distantia graduum inter duos transuersales, quia quoto gradu remotior distat a stipite, toto distat a quocunq; alterius lineæ, etiam dato q̃ ex altera li-
3 nea alter sit proximior se in gradu ad stipitem. ¶ † No. secundò ex hoc, quia ex vna linea distans in quinto gradu potest cõtrahere cum alio ex altera linea distante tertio, vel quarto. ¶ No. q̃ regula a magistris probata seruatur pro iure, quando
4 est a iure approbata, &c. ¶ † Quæro quid si existens in quinto vult contrahere cum existente in altera linea secundo, vel tertio gradu, an possit? Glo. dicit q̃ sic, quia a quocunq; alterius lineę pariter distat. Secus dicit Host. si vellet contrahere cum descendente alterius lineę existente in primo. Alle. supra eo. quod dilectio. & c. tua. quod est falsum, vt dixi in d. c. tua. &
5 ponit Io. An. in arbore consanguinitatis. ¶ † Quæro, qualiter computentur gradus? Glo. clara est, dic vt in ea, &c.

De frigidis, & maleficiatis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Frigidum virum si mulier asserat, & vir confiteatur frigiditatem, dissoluitur matrimonium.*
2 *Matrimonium vt possit separari propter frigiditatem viri, an requiratur q̃ coniuges stent simul per triennium.*
Frigiditas viri ex quibus possit probari ad dissolutionem matrimonij, nume. sequen.
3 *Ad matrimonij dissolutionem ratione frigiditatis tria requiruntur. 4.*
5 *Sententia in causa matrimoniali, quando non transeat in rem iudicatam.*
6 *Frigiditatis ratione si mulier quæratur, & vir asserat copulam, an credatur viro?*
7 *In matrimonij dissolutione causa frigiditatis assertæ per mulierem, si mulier excluso corporis aspectu, &c.*

CAP. I.

ACcepisti. Ista decre. est difficilis in suo intellectu, & habet tria dicta. Secundum ibi, illa autem. Tertium ibi, si autem. & decre. non potest commodè summari propter varietatem intellectuum, nec notabilia possunt colligi. Declarabo quamlibet partem de per se, qua declarata colligam notabilia: postea ponam casum in nube, vt iacet litera. ¶ Obstat primò, quòd hæc decre. sibi contradicat, nam in prima parte dicit q̃ separabuntur concurrente confessione vtriusq; coniugum.

& vero

& vero indicio. In secunda dicit, q̄ nō separantur. In tertia di-
1 cit, q̄ separātur. Dic, q̄ loquitur in casibus diuersis. ¶† Videa-
mus ergo primum casum. Glo. hanc partem aliter non declarat. Inno. dicit, q̄ hæc prima pars loquitur, quando ambo coniuges fatentur viri impotentiam coeundo, & steterūt insimul saltem per mēsem, aut per annum, & dederunt operā copulæ, quo casu concurrentibus his. Primò, q̄ saltem per mensem simul steterunt. Secundò, q̄ ambo fateantur impotentiam. Tertiò, q̄ per vera indicia probetur frigiditas: separabitur ipsum matrimonium, nisi ex post facto per copulam cum alia appareat potens in coeundo. Istud autem indicium verum declarat, si probet per septimam manū propinquorū. Hunc intellectū fatetur ēt Host. ¶ Huic intellectui obuiat. Primò, quia vī q̄ debeat stari confessioni coniugum ablq; alio iuramento propinquorū, quia semper confessioni contra se statur, vt patet in titu. de confes. c. fi. Solu. Speciale est in matrimoniali causa, in qua non statur coniugum confessioni, nisi aliter iuretur, quia pōt colludere, vt ꝫ. de consan. & affi. super eo. & hoc verū, quādo stant ꝫ matrimonium: secus si stant pro matrimonio bene crederetur. de clan. despon. c. fi. Et quod dixi non credi, est verū quò ad infringendū matrimoniū, sed si vellent in continentia
2 manere, bene crederetur. 33. q. 5. c. quod Deo. ¶† Obstat 2. qa exigitur, q̄ stent in probatione per triennium, vt est casus in c. fi. ĵ. eo. & sic non sufficit mensis: cuius ꝫrium dicit litera, secūdū vnum intellectū. Sol. Dicit, q̄ ibi loquitur de maleficiatis, hic de frigidis: quia maleficium est per accidens, frigiditas a natura. Ideo maior requiritur probatio in probando vitio accidentis, quia fortius afficit natura, q̄ accūs. Vel dic, q̄ secūdò loquitur illa decre. in non habentibus plenam ætatem, hic in habentibus plenam, quo casu non requiritur tanta probatio. Quælibet solutio est bona. Vel tertiò illa loquitur, quādo nulla, vel pauca signa frigiditatis apparent, hęc q̄n multa apparēt signa frigiditatis. Vel quartò dic, q̄ ibi loquitur quando steterunt vltra annum insimul, quo casu maior est p̄sumptio cōtra eos, igitur maior exigitur probatio, hic autē quando anno, vel quando minus anno. Vel quintò ibi loquitur, quando frigiditas aliter non pōt probari, hic q̄n aliter pōt probari de facili. Hæ oēs sunt solutiones Inno. Vel sextò dic, aut vltra iuramēta propinquorū apparet euidens probatio frigiditatis, & impotētiæ, quia fortè vir habet membrū aridum, & iam est plenè adultus, & non exigitur alia probatio triennij, vt hic. Aut non apparet euidens impotentia, & exigitur tunc probatio triennij, vt d. c. fi. sed non insistit in isto, dicens q̄ etiam dato q̄ non apparet euidens frigiditas, vel impotentia, statur iuramētis propinquorum. ¶ Et per hanc decre. prosequor tres, vel quatuor casus. Primus, quando steterunt per triennium simul. Secundus, quando minus triennio vltra annum. Tertius, quādo steterunt insimul in anno, vel mēse. Quartus, quando minus mēse Conclude totum, vt aliquid reportes, si ambo confitentur impotentiam, aut simul steterunt per triēnium, & operam dederunt copulæ, & separandi sunt interueniente probatione ꝫpinquorum, & hoc procedit, siue appareant euidētia signa frigiditatis, siue non, dummodò appareat q̄ mulier est incorrupta, vt d. c. fi. Quandoq; ambo fatentur impedimentum, & insimul habitauerunt vltra annum, & adhuc exigitur probatio septimæ manus propinquorum, & triennij, per illam decre. fi. & hoc propter presumptionē, quæ surgit ex illa longa cohabitatione. Aut simul cohabitauerunt anno, vel mēse, & hæc decre. vī hoc hic parificare, & tunc quandoq; nulla, vel pauca apparent signa frigiditatis, & exiguntur iuramēta propinquorū, & vltra hoc probatio triennij, & hoc est verum indicium, de quo vult loqui decretalis. & sic declarat decretalis finalis, ĵ. eo. Quandoq; apparent signa frigiditatis aliqua, & tunc aut sunt euidētia signa, s. quia apparet q̄ membrum est aridum, & paruum, & tunc sufficiunt iuramenta propinquorum, & hoc pro tanto, q̄ licèt sit aridum, & paruum, & possibile est q̄ pōt emittere semen, sicut emittit vrinam, & pro tanto vltra illam euidētiam exiguntur iuramenta propinquorū, sed tunc nō exigitur probatio triennij, & illo casu hoc erat verū indiciū, qđ exigit hæc decretalis. Quandoq; signa non sunt euidentia, apparet tamen q̄ mulier est virgo, & tunc aut allegatur impedimentū frigiditatis, & tunc aut sunt iuuenes, & non in plena pubertate, & exigitur probatio triennij, vt d. c. fi. Aut allegatur impedimentum maleficij per accidens, & exiguntur iuramenta propinquorum, & vltra hoc probatio triennij, vt d. c. fi. Et hic est casus ibi, & modò materia est clara, quā Doctores aliqui dant multum confusè. Hoc tenet Inno. hic, & Host. vult q̄ hoc casu dabitur non triennium, sed terminus arbitrarius, intra quē iurabant q̄ totis viribus ad inuicem coniungendo operam dabunt ad matrimonium consummandum, vir perficiendo, ipsa patiendo, non se subtrahendo, sed amplexando, & modis omnibus cliciendo confessione facta de peccatis suis. ĵ. eo. c. fi. Et si aduenientе triennio reuertuntur, dicentes, q̄ hoc seruauerunt, nec vna caro effici potuerūt, adducet vterq; septem propinquos; vel si deficiunt, adducet septem vicinos bonæ famæ, qui iurabunt eos credere verum iurasse, & sic matrimonium dirimitur, vt hic est casus, & ĵ. eo. laudabilem. 33. q. j. cap. j. & 2. secundū Host. si steterint minus mense simul. Inno. hic dicit, q̄ non est vis, & malè: exigitur quod saltem steterint per mensem, vt habeat locum hæc decretalis, quia aliàs destruitur litera ista, quæ hoc vī innuere. ¶† No. ergo hic apertè q̄ vt possit
3 separari matrimonium, quando cohabitauerunt saltem mense, vel anno, vtroq; confitente exiguntur tria, s. q̄ habitauerunt saltem mense, vel anno, & non plus. Secundò, q̄ vterque confiteatur. Tertiò vltra hoc exigitur probatio per verum indicium, qualiter hoc intelligatur, intelligitur, s. per iuramenta propinquorum, aut per probationem triennij, aut per concursum vtriusq; secundum diuersitatem casuum, de quibus
4 supra dixi. ¶†No. primò, q̄ vt separetur matrimonium, oportet q̄ frigiditas concludat coeundi impotentiam indifinitè, non sufficit ergo q̄ respectiuè ad aliquem concludatur defectus actus copulæ. ¶ No. secundò, q̄ probatio præsumptiua succumbit euidenti probationi. †Et no. q̄ sñia in causa matrimo-
5 niali non transit in rem iudicatam, quando matrimoniū possit reperiri destructum ex falsa probatione, in qua ecclesia est decepta. ¶ Huic obstat, quia ex quo semel sententia est lata, non debet prætextu probationis nouiter repertæ retractari, vt supra de re iudi. cum inter. Solutio. Dicit glo. speciale est in causa matrimoniali. de re iud. c. consanguinei. & eod. c. lator. Et hoc, quia est actus, cui non possunt acquiescere partes. Ideo potest quādocūque retractari, quia non transit in rem iudicatam, quòd transire surgit ex acquiescere sententiæ. Et hoc dicunt quidam verum, quod potest restaurari, quando in prima probatione mulier fuit conscia fraudis, aliàs non. Glo. indistinctè tenet quòd potest restaurari, & hoc est verius. ¶ Nec obstat decretalis, consultationi, quia vel ibi non tenet, vel intellige vt dicam infra eod. c. fraternitatis. Et hæc sufficiant ergo
6 primam partem. ¶†† Venio ad secundam. Ista pars loquitur, q̄n maritus asserit copulam, mulier autem negat, quia videtur dicere q̄ credit marito tanquam capiti, si imputatur sibi, & non reclamat tandiu stando. ¶ Huic obuiant duo. Primò, quòd videtur quòd possit se probare virginem, & sic dissoluere matrimonium. de proba. c. proposuisti. & c. causam. Inno. & Hostien. in vna parte dicunt quòd hæc decre. in hac parte procedit, scilicet, vt stetur dicto viri, nisi vxor velit probare contrarium, vt in contrario. Vel secundò hæc decre. loquitur in non virgine, per cuius aspectum non potest probari defectus copulæ, sed contrarium procedit in virgine. Innocen. dicit, quòd hic est verus intellectus, quod si habitauit mulier anno, vel dimidio antequàm reclamet, quod tunc non potest reclamare viro asserente copulam, quia ei creditur in tantum, tum propter viri assertionem, tum etiam propter præsumptionem temporis lapsi, quo non reclamauit: tum propter fauorem matrimonij, tum etiam quia quilibet præsumitur potens, nisi contrarium probetur, 50. dist. quia. tum quia non est verisimile, q̄ ex quo consueuit stimulus carnis erigi, quod tāto tempore voluerit stare cum eunucho, quo probato ex aspectu corporis ille succumbat, & hoc quod saltem consensisse videtur ipsum habere in fratrem, vt in c. consultationi. Item quia possibile est q̄ mulier est virgo, & tamen vir habet potentiam copulæ, nec est cognita, quia illi adhærere nō voluit. Item quia illa probatio per aspectum est fallax, cum sæpe fallatur manus, & oculus obstetricum. ¶ Obstat secundo, q̄ exigatur mānus tempus, vt nō possit reclamare, scilicet biennium, ĵ. eod. c. la udabilem. & C. de repud. l. in causis. Sol. Dicit glo. q̄ in ea decre. dicit de anno, nō tenēr, sed exigitur biēnium, & firmatur matrimonium taciturnitate. ¶ Alij dicunt, q̄ illud tempus est continuū, illud autem vtile. ¶ Venio ad vltimam partem in versi. si autem tim. hic variatur vnus intellectus, q̄ differat a p̄cedēti in hoc, quia in p̄ti loquitur quādo mulier cōtraxit nō virgo, hic quādo cōtraxit virgo. Primo casu nō separatur, viro asserēte contrarium. Secundo sic, viro etiam asserēte cōtrarium, si probet se virginem aspectu corporis, & cum iuramētis propinquorū. ¶ Alij dicūt q̄ iste casus loquitur in proximo casu, nec diuersificantur termini, & hic secūdus casus corrigit primum. hoc est cōtra aduersatiuam, autem, quæ aduersari debet in facto, & in iure. Alius intellectus, q̄ hic tertius casus loquatur eodem casu cum primo, & erit sensus literæ quod vterque confiteatur p̄ frigiditatem. Hic intellectus nō placet, quia esset superfluus primum casum. Tertius intellectus est, & hic applaudet litera, q̄ loquatur hic versi. si autem. eodem casu cum præcedenti, quia sola mulier proclamat, sed solum differt in tempore cohabitationis, quia in primo casu cohabitauerat ante proclamationem per annum & dimidium, hic cohabitauerat q̄ mēsem, aut

aut duos, & hoc casu dicitur, quòd si ipsa vult probare se virginem per aspectum corporis, & cum alijs indicijs, scilicet iuramentum propinquorum, de frigiditate illius, quod auditur, non obstante assertione sua. Et hic intellectus plus mihi placet, quàm alij. Ex quo nota, quòd illud dicitur nouum, & statim fieri, quod habet distantiam solum duorũ mensium. Concludo ergo hæc, vt aliquid reportes. Si ambo coniuges confitẽtur frigiditatem, vidisti supra quid iuris. Si autem mulier asserit frigiditatem, & vir negat, hic est aduertendum. Aut mulier modicum cohabitauit (& voco modicum vsq; ad duos menses) & dico quòd si probet se virginem ex aspectu corporis, & cum hoc probat frigiditatem per verum indicium, & dico per verum indicium secundum diuersitatem casuum, de quibus dixi supra, quando confitetur vterq;, ꝙ separantur, & sic propriè loquitur hęc decreta. Aut ipsi cohabitauerunt diu, & sic non proclamabit in ipsa rei voluntate, & proclamat postea sola mulier viro asserente copulam (& dico diu, si per annum, vel dimidium) & tunc hic aduerte. Aut mulier non erat virgo, qñ contraxit, & non admittitur ad probandum ex suo aspectu. Et sic pôt intelligi secunda pars huius decreta. Sed bene per aspectum viri, si defectus est euidens, vt quia habet membrum aridum, vel ad modum verrucę, quod porrum vocatur. Cauendũ est tamen ab illis, qui habent retractum in corpore, & consueuerunt membrum contrahere, & lõgum emittere ad modum animalis, hoc casu admittitur ad probandum. Aut mulier est virgo, & diu cohabitauit, & est virgo. Hic Doct. sunt varij. Primo videntur velle, quod audiatur probans se virginem. Secundo dicunt super glo. contrarium. Credo, quod si velit probare se virginem solo aspectu, quod non admittitur, quia per hoc non concluditur necessario impotentia viri, si vellet probare se virginem aspectu, & euidentia defectus membri mariti, dico ꝙ pôt. & hoc voluerũt Doct. hic. Si vult solum probare per aspectum, & manum propinquorum, & Doct. hic videntur inclinare quod non pôt. Et sic in hoc vltimo residet hic Innoc. & hoc est tutius fauore matrimonij. Host. autem dicit quòd mulier poterit probare, & debet admitti se probando virginem aspectu corporis, & per iuramenta propinquorum, & etiã per expectationem triennij, & concludunt hic multiplicem fore probationem frigiditatis. Quandoq; probatur per aspectum corporis. Quandoq; per iuramenta propinquorũ. Tertiò per expeditionem triennij. Dicunt tamen Doct. ꝙ discretus iudex prouidebit ꝙ potius superabundent probationes, quàm deficiant, cum hæc sit causa periculosa. verum si videtur ei, quod vnum vel duo argumenta non sufficiant, faciet præstare tertium, secundũ Innocen. & Hostien. ¶† Quid si mulier excluso corporis aspectu cum septima manu propinquorum probaue rit virum impotentem, & vir cum alia septima manu velit ꝓbare se potentem, an est admittendus? Inno. dicit ꝙ sic, arg. de spon. cum in tua. Et quod hic dicitur, locum habet quando vir simpliciter dicit quòd eam cognouit, mulier verò iurat contrarium cum septima manu propinquorum, aliqua præsumptione ariditatis, vel impedimento præcedente.

SVMMARIVM.

1 *Ad matrimonium contrahendum impotens quis dicatur.*
2 *Puer esse reputatur, qui est impotens ad coitum.*
3 *Inhabilis ad finem actus, inhabilis censetur ad actum.*
4 *Ad matrimonium contrahendum, quotuplex est impotentia.*
5 *Matrimonium contrahere non impediuntur senes, etiam ætate fracti.*
6 *Matrimonium contrahere an impediantur spadones.*
7 *Affinitas an contrahatur per coitum castrati.*

CAP. II.

1 QVod sedem. ¶† Impotens ad copulam, est impotens ad matrimoniũ cõtractum, siue sit impedimentum ętatis, siue naturę. hoc dicit. ¶† No. primò, quòd ille dicitur puer, qui impotens est ad coitum. ¶ No. secundò, quòd omnis puer, & sic etiam ante pubertatis annos, quilibet præsumitur ad coitũ impotens, donec contrarium probetur. de quo supra de despõ. impube. c. 2. ¶ No. tertiò, quod illud, quod operatur temporaliter impedimentum quo ad tempus, illud operatur perpetuum
3 impetuum. ¶† No. quarto, ꝙ impotens ad finem actus, vel
4 aliquid de eius fine, impotens censetur ad actum. † Et aduerte, quod quædam est impotentia coeundi ex animo, vt in furiosis, hæc impedit matrimonij contractum. 32. q. 7. neq; furiosis. Quædam est impotentia coeundi ex vtroq;, vt in impubere & infante, & etiam hęc impedit. Ista sunt verba Vincen. &
5 Ioan. 33. q. j. in summa. ¶† Obstat quod impotentes ad coeundum possunt contrahere. C. de nupt. l. sancimus. 32. q. j. nuptiæ. vbi senes, qui natura defecerunt, possunt matrimonium contrahere. Glo. dicit, quod hęc decre. facit quod contrahere non possunt. Veritas tamen se habet in oppositum, quia in senibus dicitur humanitatis solatium, vt ibi, & 31. q. j. aperiant. & c. si dormierit. Ad hanc decreta. respõdit quod quædam est impotentia naturæ, & hęc impedit matrimonium. quędam est impotentia accidenter, & illa non impedit, quia habitus omnino non est extinctus, nam senex aliquando mouetur. Glo. & Docto. tenẽt, quod quidam sunt impediti ex ętate, & tales non contrahunt. Quidam sunt impediti frigiditate, & tales nõ cõtrahunt. Quidam sunt impediti maleficio: & an tales contra-
6 hant, dicam infra eod. c. fi. † Quidam sunt impediti, quia spadones sunt, ex postfacto castrati, & carentes vtroq; testiculo, & de his tangit glo. 32. q. 7. c. hi, qui. Et ibi Io. dicit quosdam dicere, quod contrahere possunt. 27. q. j. c. nuptiarum. 33. q. 5. c. quod Deo. ff. de iure do. l. si serua, §. si spadoni. Recitat alios dicere contra, cum non sint habiles ad prolem, & sic ad finem matrimonij re, vel spe. 27. q. 2. omne. & hæc fuit hic opi. Lapi. Ioan. ibi concludit, aut sunt castrati, & virgam erigere nõ possunt, nec habent eam rectam; & tales sunt inhabiles ad matrimonium. Aut habent virgam rectam & erigere possunt, & tales licèt non sint potentes ad resoluendum sperma, ibi est matrimonium: quia cum talis satisfacit mulieri, sic & mulier satisfacit viro, siue resoluit, siue non, ergo possunt contrahere. Nec exigitur, quod in matrimonio semper sit spes filiorũ, sed sufficit quod non cuitent prolem. 27. q. 2. solet. Cõmunis opinio habet quod ex quo est priuatus vtroq; testiculo, quod cõtrahere non potest. Et hanc opin. sequitur Io. quia est ineptus ad prolem. & idem Vincen. & idem Ray. sequitur in rubrica de impossibilitate coeundi, §. vidimus. ¶ Nunquid autem dissoluatur illud castrati matrimonium de præsenti ante copulam? Dic quod non, nisi intret monasterium alter eorum, nec compellendus est, vt intret, vt sic sponsalia possit contrahere, & tenebit eam quo ad alia seruitia. 27. q. j. nuptiarum. 33. q. 5. quod Deo. secundum Hugo. & ponit Archidia. in d. c. hi, qui. Quoddam est impedimentum, quia caret quis altero testiculo tantum, & talis contrahere potest, vt in d. §. si spadoni. & idẽ
7 etiam dicunt Doct. vt recitat Archid. in d. c. hi, qui. † Nunquid autem per coitum castrati si prouocat coniunctam ad resolutionem spermatis contrahatur affinitas, vide quod scribit Archidiac. in d. c. hi, qui. & in c. fraternitatis, supra de eo, qui cog. consang. Inno. aliqua declarat, quæ omitto, quia turpe est loqui, sufficit per alios scriptum esse, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium impedit naturale impedimentum ad coitum. 2.*
3 *Matrimonium non impedit naturale impedimentum ad coitum reparabile arte medicorum.*

CAP. III.

1 IN literis. ¶† Naturale impedimentum ad coitum irreparabile arte medicorũ matrimonium impedit. hoc dicit. In prima narratur consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, respondemus. ¶ Nota primo summarium. ¶ Nota secũdo ꝙ vitium naturæ impotentia coeundi reparabile iudicio medicorum non impedit matrimonium contrahendum, vel contrac-
2 tum, secus si est irreparabile. ¶† Obstat primo, si mulier propter semen viri effecta est ex morbo impotens ad coeundum, ergo non erat naturaliter impotens, sed post copulam effecta est impotens iam consummato matrimonio, illud dissolui nõ pôt. 32. q. j. dixit. de coniug. lepro. c. j. & 2. Solu. Dicit glo. intellige, quod hæc mulier primo erat arcta, & impotens ad coitũ, maritus cognouit eam, & in copula vim intulit, propter quod magis est reddita impotens, vnde propter impedimentum ab
3 initio non fuit matrimonium. ¶† Obstat secundo, quia mulier impotens, & inhabilis opere medicorum etiam, non potest contrahere, contra infra ca. fraternitatis. Solutio. Aut est impotens, nec potest iuuari opere medicorum sine periculo corporali, & talis est inhabilis ad coitum, & ad matrimonium. Quædam est reparabilis opere medicorum, & si patiatur modicam vim, & talis potest contrahere, & pati debet, ex quo cõtraxit, modicum periculum. Ad hoc c. sequens. & dic vt ibi statim dicam post Doctores.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium scienter contrahens cum impotente ad copulam, non potest petere separationem.*
2 *Matrimonium impotentium ad coeundum, an sit verum.*
3 *Ad matrimonium contrahendum, an quælibet impotentia reddat mulierem inhabilem.*

CAP. IIII.

1 COnsultationi tuæ. ¶† Contrahens sciẽter cum impotẽte ad copulam, ab ea non separatur. hoc dicit. In prima narratur consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, Taliter. ¶ Nota primo, quod mulier clausa impotens ad copulam, est inhabilis ad matrimonium vtroq; sciente, & cõsentiente, & certificato de impedimento, & sic non est matri-

monium,

monium, posito quòd non sit spes sobolis ex natura. ¶† Quæro primò, an verum sit matrimonium impotentium ad coeundum scienter contrahentium? Doct. sentire videntur, quòd non. Sed quædam obligatio est, vt simul in castitate viuant, & cohabitent vt frater & soror. Vnde dicũt Doctores, quòd quãdiu sic viuunt, tolerandi sunt: sed si alter ipsorum viuat inhonestè, Episcopus prouidebit. de offi. ord. c. j. & c. licet. Et si maritus potens cum alia contrahat, & illam cognoscat, tenet matrimonium secundum. de sponsa. c. si inter. & c. is, qui. Nam & si ligatus impubes contrahere non debeat, valet tamen si contrahat, vt no. de despon. impuberum. de illis. Dicunt tamen q talis contrahens tenetur sic arctam tenere, & alere, secundum Hostien. & Innocen. Plus dicit Hostien. quòd si potens ad copulam non posset continere, quod danda esset sibi licentia cõtrahendi. 28. dist. de his. ¶† Quæro, an quælibet impotentia in muliere reddat ipsam inhabilem ad matrimonium? Dicunt quidam, quòd sola arcta contrahere non potest. Alia autem aliter impedita sic, secundum Hostien. qui dicit idem in quolibet alio impedimento, vt si sit in tantum arcta, vel lata, quod de facto cognosci non possit. Idem si ex aliqua latenti infirmitate reddatur incognoscibilis, & breuiter quomodocunq; sit irreparabilis, supra c. proxi. & infra c. fraternitatis.

SVMMARIVM.

1 *Ad matrimonium cum frigido contractum tempus triennij est sufficiens.*
2 *Frigiditatis impedimentum potest esse naturale, & accidentale.*
3 *Frigiditas vbi potest apparere per euidentia signa frigiditatis, non datur probatio triennij, nu. 15.*
4 *Frigiditatis defectus probatur ex solo contractu matrimonij cum alia. nume. 17.*
5 *Matrimonium non debet separari frigiditatis ratione, si coniuges volunt simul habitare. nu. 16.*
6 *Frigiditatem vbi coniuges fatentur, non exigitur probatio triennij, nume. 9. & 15.*
7 *Iuramentum debet corporaliter præstari, quando agitur de purgatione.*
8 *Iuramenti practica quæ sit per ipsos coniuges, & consanguineos seruanda, vbi agitur ad dissolutionem matrimonij causa frigiditatis.*
10 *Ad matrimonij dissolutionem ratione frigiditatis, an sufficiat triennium a tempore contractus, vbi exigitur triennium.*
11 *Probatio triennij ad dissolutionem matrimonij causa frigiditatis, an habeat locum in maleficiato.*
12 *Frigiditas ex quo indicio potest apparere post triennium.*
13 *Frigiditatis impedimentum potest apparere incontinenti.*
14 *Quando admittantur coniuges ad dicendum de frigiditate.*

CAP. V.

1 LAudabilem. ¶† Tempus triennij est sufficiens ad matrimonium cum frigido contractum. hoc dicit. Vel si de impotentia coeundi constat, separatur statim matrimonium: aliàs cohabitabunt coniuges per triennium, & tunc si cum septima manu propinquorum iurant quòd dederunt operam carnali copulæ, nec potuerunt commisceri, separantur. hoc dicit. Communis diuisio. Diuiditur decreta. in duas partes. Et prima pars loquitur, quando vnus coniugum dicit matrimonium consummatum, alter diffitetur. Secunda ibi, §. si autem. in qua loquitur quando vterque fatetur matrimonium non esse consummatum. Hæc est vera diuisio. In prima ponitur cõsultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, nos vero. Illa subdiuiditur. Et prima pars loquitur, quando vterque coniugum non confitetur impotentiam, vsque ad versic. si autem. Secunda pars ibi loquitur, quando vterque confitetur. Prima pars subdiuiditur, quia prima loquitur quando simul esse non consentiunt. Secunda, quando consentiunt. ¶† Nota primò, quòd
2 impedimentum frigiditatis potest esse naturale, & accidentale, vt patet ibi, naturaliter frigidis. ¶† Nota secundò, quòd vbi
3 frigiditas potest apparere per euidentia signa frigiditatis, non datur probatio triennij. Secus si non potest apparere, tunc datur probatio triennij, & cum eo exigitur probatio per verum
4 indicium, hoc est, per iuramenta propinquorum. ¶† Nota tertio, quod ex solo contractu matrimonij cum alia videtur probari defectus frigiditatis, ex quo separatum est primum matrimonium, vnde tanquam ecclesia decepta primum matrimonium debet separari, & sic in causa matrimoniali sententia cõtra matrimonium non transit in rem iudicatam, quando con-
5 stat de errore, debet retractari. ¶ Nota quarto etiam, q quando constat de frigiditate, si coniuges volunt simul esse, separandi non sunt. ¶ Venio ad versic. si autem. † Nota primo, q
6 vbi fatentur coniuges impedimentum, non exigitur probatio triennij, sed solum sufficit indicium iuramẽti propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, & sic vicini quandoque succedunt
7 loco propinquorum. ¶† Nota secundo, quod in iuramento purgationis debet iuramentum corporaliter præstari, & debent tangi sacrosancta Euangelia. Vide glo. in clemen. j. de hereti. in verbo, tacta. † Et nota practicam iuramenti tam ipso-
8 rum coniugum, quàm etiam ipsorum consanguineorum.
9 ¶† Obstat primo, & videtur quod litera sibi contradicat. Nam primo dicit quod vt separentur, expectetur triennium. in versic. si autem. dicit contrarium, quod statim separentur. Gl. aliter non declarat. Innocen. intelligit primam partem, quando alter contrahentium tantum fatetur frigiditatem, & impotentiam coeundi, alter non, quo casu aut per euidentia signa potest constare de frigiditate, & non expectatur triennium, sed statim separantur cum iuramentis propinquorum. Aut non apparent euidentia signa, & tunc probantur per triennium, & sic probato impedimento si consentiant simul habitare, bene quidem, aliàs separantur, & si maritus contrahat, coniungun-
tur. Si vterque consentit, & confitetur impedimentum, procedit versic. si autem. quod sufficiant iuramenta propinquorum, nec exigitur probatio triennij. Et sic debet intelligi tex. hic, in fi. & supra c. j. 2. responso. & hoc declarat verum indicium. Sed Hostien. cuius est mos destruere textus, dicit quod hic versic. si autem, nunquam potest dupliciter intelligi. Primo, quod sit expositio eius, quod dictum est in primo casu de triennio. Nã dicit, quod debeant cohabitare triennio, & postea probari per verum indicium. Hic declarat quid est verum indicium, scilicet iuramenta coniugum, & propinquorum. Vel secundo dicit, quod exponit illud, quod est dictum in primo casu in eo, quod dixit, quod quando apparent vera indicia, non expectatur triennium, sed statim separantur, quia hoc intelligitur ipsis iurantibus & propinquis, dabitur tamen tempus arbitrarium. Iste intellectus Hostien. omnino repugnat literæ, quia versic. si autem. venit aduersatiuè ad præcedentia dicta. Mirabilis ergo est intellectus, quod intelligantur vt exponat, & declaret. Quare Innocen. melius dicit. Sed secundum hoc obniat primo dicto, vbi dicitur quod apparentibus signis frigiditatis separatur matrimonium, nullo expectato triennio, vel alio interueniente. Sed hoc est falsum, quia saltem debent interuenire iuramenta propinquorum, & hoc placet, vt supra dixi, c. prox. Solutio. Textus dicit, si frigiditas probari possit, quod ante triennium separatur, intellige si probari possit per euidentia signa, & etiam per iuramenta propinquorum, &
10 hoc placet. ¶† Quæro erga istam partem, an sufficiat triennium a tempore contractus, vbi exigitur? Glo. dicit quod non, sed exigitur a tempore cohabitationis, a quo dederunt, vel dare potuerunt operam copulæ: imo non sufficit cohabitatio,
11 nisi & copulæ darent operam. 23. q. j. requisisti. ¶† Quæro secundo, an hæc probatio triennij habeat locum in maleficiato? Videtur quod sic, & fortius, quia maior exigitur probatio in impedimento accidentis, quàm naturæ. Ad hoc, infra c. fi.
12 ¶† Quæro tertio, quid dicatur iustum indicium, per quod apparere possit post triennium frigiditas? Dicit glo. quod per testes, vel per aspectum corporis, intelligo quod dicit testes, id est, primo per iuramẽta propinquorum, & sic intelligunt Docto. Vnde dicunt quod solus non sufficit aspectus, quia in tali sæpe fallitur manus, & oculus obstetricis. ¶ Quarto quæro, quia litera dicit quod sufficit probare ante frigiditatem euidenter, & sic apparet quod non erit necesse expectare trien-
13 nium. ¶† Quæro quinto, quomodo possit probari ante impedimentum frigiditatis. Dicunt Doct. puta, quia vir habet membrum siccum, vel mulier apparet omnino arcta, & inepta, infra c. j. Vel potest prius probari, quia ambo confitentur impedimentum, & multa signa frigiditatis apparent, & præstantia iuramenta parentum. Dicunt tamen hic Doct. quod si omno aperta est impotentia, vt in arcta, quòd non exigentur iuramenta propinquorum, quia talis est infallibilis probatio, se-
14 cundum Innocen. ¶† Concludo ergo istam partem, vt aliquid reportes. Si quæritur an, & quando admittantur coniuges ad dicendum de frigiditate, serua c. j. supra eo. Si quæritur vbi admittuntur, qualiter probetur frigiditas. Dic quod quandoque ante triennium apparent signa omnino aperta, vt quia mulier est arcta, & tunc ex hoc solo separantur, quia hæc est apertissima probatio, & non expectetur triennium, nec etiam expectãtur iuramenta propinquorum, secundum Inno. & Doct. hic. Idem dicit Innocen. si vir habet membrum siccum. Sed contrarium dicit supra c. j. quia sicut emittit vrinam, ita potuit emittere semen, & pro tanto istud non cadit sub isto membro. Idem puto, quod sit vt supra dixi, si apparet quod vir habeat incisa virilia, vel est castratus vtroque testiculo, quia cum talibus potest haberi euidentissima probatio. Idem dicunt Doct. quod si apparet, quia sententia est lata alias, & iste propter frigiditatem ab alia separatus est. Quandoq; de impotentia non potest haberi certa probatio, sed verisimilis, & euidẽs, vt quia habet siccum membrum, & tunc exigitur solum iuramentum propin-

propinquorum, vt etiam dixi supra eo.c.j. Quandoque de impotentia apparet per signa dubia, quæ præsumpriuè concludunt, & sunt plura, vt dicit Hostien. scilicet, quia aut sunt in semiplena pubertate, puta vir habet quindecim, vel quatuordecim annos, & expectabitur tunc vsque ad plenam pubertatem, & dixi in c.2. supra, de desponsi.impub. & sic si est sexdecim annorum, expectabitur per biennium. C. de diuor. l. in causis. Si quindecim annorum, per triennium. in Authent. de nupt. §. per occasionem Si septendecim, per vnum annum. Si octodecim, per mensem, vel duos, arbitrariè, supra eo.c.j. & sicut scribit ibi Hostien. & vltra hoc exigentur tunc iuramenta propinquorum. Si autem esset in plena ætate, separentur ex solo iuramento propinquorum, alio tempore non expectato. Et sic declaratur tempus, quòd exigitur arbitrarium, secundum Host. supra c.j. Nam si nulla apparent signa, vel leuia frigiditatis, exigitur probatio triennij, vt hic, & vltra hoc iuramenta propinquorum. ¶ † Venio ad secundam partem prosequendo intellectum Innocen. scilicet, quòd loquatur quando vterque confitetur impedimentum: hic videtur probari quòd exigatur sola probatio septimæ manus propinquorum. Sed huic obuiat quod dixi supra c. j. vbi etiam exigitur vltra hoc probatio per triennium. Quandoque fatetur Innocen. hic, quòd sufficit sola probatio propinquorum, & sic sibi contradicit. Sed dico q̃ ibi dicit est melius, & sic est temperanda decre. quòd sufficiat, secundum tamen distinctionem, quam ibi posui. Si vis sustinere Innocen. dic quòd quandoque vterque fatetur impotentiam, & sufficiunt iuramenta propinquorum, vt hic, nec exigitur triennium, nec alia probatio, nisi aspectus corporis. Quãdoque fatetur, quòd iam non cognouit, negat tamen impotẽtiam, quia dicit se habere potentiam cognoscendi alias, & p̃cedat distinctio, quam posui supra c.j. & sic loquitur c. fi. infra eo. Quandoque negat vterque, & procedit prima pars. Tene quod vis. Tutius est illud, quod dixi supra c.j. & id seruatur, qa debet iudex in probationibus potius superabũdare, quàm deficere, vt etiam ibi dixi, quia dicta procedunt in frigido. Quid autem in maleficiato? dic q̃ expectandum est triennium, & fortius, quàm in frigido, quia hoc est impedimentum accidentis, illud naturæ. Ideo dicit Hostien. quòd non semper in frigido expectatur triennium, sed semper in maleficiato expectatur, j. eo.c.fi. Et quæ sit ratio, ibi dicit, & hic tenendo opin. eandem quòd propter maleficium separetur, de quo dicam infra c. px.

¶† Vltimò restat videre duo dicta. Primum, quia dicitur quòd si vterque volunt, probato impedimẽto, simul remanere p̃nt, videtur quod non exigatur vtriusq; consensus, sed sufficit consensus illius, qui ignorabat impedimentum, quia sciens contradicere non potest. de eo, qui dux c.j. Solutio. Glo. exponit sufficere quod solus ignorãs consentiat. Vel dicitur, q̃ exigitur consensus vtriusq;, quia sufficit sic scriptum esse. Et hoc iõ, quia nullum est matrimonium, nec aliquod vinculum. Ideo tene primum in c. si quis acceperit. 32.q.j. in fi. primæ glo. Tu tene glo. ad hoc, quod no. supra eod. c.j. Secundò dicitur, q̃ si alter ipsorum contrahat cum alia, separatur matrimonium.

¶† Huic obstant duo. Primò 33.q.j. si per sortiarias. vbi apparet, q̃ si aliquis est impotẽs, & separatus ab ea, licèt postea aliã cognoscat, matrimonium non integratur. Solutio. Contrariũ procedit in impedimento accidentis per maleficium, quod pôt restringi ad certam personam perpetuò: ideo ex eo, quòd aliam cognoscat non detegitur quòd sit potens ad cognoscendum illam, a qua separatus est. Impedimentum autem frigiditatis reddit quem impotentem ad coitum cum quocunq; : iõ constito quòd vnam cognouerit, apparet q̃ est potens quo ad illam etiam, a qua separatus est, quia hoc non est determinabile ad certam personam, & sic loquitur hic, & supra eod. c.j.

¶ Obstat secundò, quia non videtur quòd ex solo cõtractu cũ alia debeat ab illa separari, & integrari primum matrimoniũ, quia per hoc non apparet q̃ frigiditas subsit, ex quo nõ cognoscatur eam, & sic non apparet falsitas impedimenti. Solu. Intelligo q̃ reintegratur primum, quando secundam acceperit, subaudi & eam cognouit. Idem si aliàs apparet ipsum mulieres cognoscere, licèt cum nulla contrahat, secundum Docto. & bene sic intellige hoc c. in duobus locis, & supra c.j. Tertiò dicimus hic, q̃ si contrahat cum alia, subaudi & cognoscat: q̃ hi, qui iurauerunt, deteguntur periuri. Glo. tamen dicit, q̃ solus vir & vxor non sunt compurgatores, quia licèt sit falsum, q̃ iurauit vir & vxor, pôt esse verum, quia iurauerunt compurgatores, s. q̃ credebant illos verum iurare. Idem dicit Io. 30.q.j.c.2. Dicit tamen Hostien. quòd mulier non cogitur iurare virum impotentem, sed sufficit quòd iurer quòd fuit sibi impotens, quia nunquam cognouit eam, licèt ipsa se non subtraxerit, sed adhibuit diligentiam, & si secundum conscientiam hoc fecit, nõ deierauit, quamuis masculus frigidus non sit, & aliam cognouit. Et hoc patet ex litera, quæ dicit quòd habent iurare quod nunquam vna caro effecti sunt. Abbas ponit hic vnam conclusionem, quam ponam infra eo.c. fi. vbi concludam totum titulum, & quod dixi hic, & supra c.j. & quod dicam infra eod. cap. sequenti.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium separatur propter arctationem mulieris.*
2 *De matrimoniali causa cognoscit archipresbyter de mandato Episcopi.*
3 *Matronarum testimonio statur super copulæ potentia.*
4 *Testi præcipi potest, vt sub periculo animæ dicat veritatem.*
5 *Libellus super habilitate, vel impotentia copulæ, quomodo formari debeat.*
6 *In separatione matrimonij, quid iudex seruare habeat.*
7 *Negatiua est probabilis, vbi affirmatiua exponitur in negatiuam, & econtra, nume. 14.*
8 *Promissio continentiæ necessariò non infert votum solenne.*
9 *Impedimentum, quod dicatur perpetuum.*
10 *Ex futuris quandoque declaratur quid in præteritum.*
11 *Religionis ingressum non vitiat error causæ impellentis, nu. 29.*
Voto solenni absque religionis ingressu non soluitur matrimonium, nu. 25.
12 *Adulterium sicut committitur ex violatione thori, ita ex violatione voti solennis committitur adulterium spirituale, nu. 30.*
13 *Votum non solenne, quod dicatur.*
14 *Adulterium impedit probabile dubium surgens ex facto.*
15 *Paria sunt aliquid non esse, & inutile esse.*
16 *Ad frigiditatem probandam non exiguntur iuramenta vicinorum, vbi cõstat de impotentia per matronarum testimonium.*
17 *Matronæ vocatæ ad visitandum mulierem, iurare debent se facturas relationem visitationis.*
18 *Matronæ vocatæ ad visitandam mulierem, an sit potens ad copulam, quare debent esse de parochia mulieris visitandæ.*
19 *Sententia in causa matrimoniali lata ex probabili errore non transit in rẽ iudicatam.*
20 *Matrimonij contractum non impedit impedimentum reparabile, & qualis potestas reparandi exigatur, vt sit matrimonium, nu. 33.*
22 *Matrimonium vbi per impedimentum reparabile non impeditur, qualis potestas reparandi exigatur, vt sit matrimonium.*
23 *Mortuus suscitatus vxore superstite, an possit repetere vxorem.*
24 *Matrimonio separato propter frigiditatem mulieris, quæ transiuit ad religionem, cogitur vir remanere cum prima.*
25 *Matrimonium an soluatur voto ante copulam.*
26 *Matrimonium an soluatur susceptione sacri ordinis ante copulam.*
27 *Matrimonium vbi fuit solutum propter frigiditatem, & mulier separata fuit postea reperta apta ad copulam per matrimonium, &c.*
28 *Matrimonio dissoluto propter frigiditatem, si vterque coniux recontraxerit cum alio vel alia, vbi reperitur postea apta mulier, &c.*
31 *Matrimonio separato propter frigiditatem, & arctationem mulieris, quæ cum secundo contraxit, & post coitum, &c.*
32 *Sententia interlocutoria transit in rem iudicatam per binam confirmationem.*

CAP. VI.

1 FRaternitatis. ¶† Propter arctationem mulieris si præter diuinum miraculum absq; periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium: tamen reintegratur, si postea appareat ecclesiam fuisse deceptam. h. d. Cõmunis diuisio. Secunda ibi, quamuis. ¶† Nota primo, quòd archipresbyter pôt cognoscere de causa matrimoniali. Quod est verum de mandato Episcopi, aliàs non, vt no. supra de consan.
2 & affi. c.j. ¶† No. 2. q̃ super copulæ potẽtia, & an mulier sit arcta, vel non, statur iudicio matronarum, & testimonio. Et nota qualitates requisitas erga tales matronas. Primo exigitur, q̃ sint duæ ad minus, & suæ parochiæ. Secundo, quod sint prouidæ, & honestæ. † Nota tertio, quod præceptum vt sub periculo animæ testis dicat veritatem, subrogatur loco iuramenti. Idem in fidei præstatione. Ad hoc, supra quod met. cau. c. ad aures.
3 ¶† Nota quarto practicam articuli in probanda inhabilitate ad copulam habili ad separandum matrimonium, quia articulus debet concludere mulierem indifinitè inhabilem quo ad omnes, & quo ad omne tempus, ita quod non potest esse mater, vel coniunx aliquo tempore. ¶† Nota quinto practicam, quam habet seruare iudex in separatione matrimonij, debet enim inducere inhabilem inquantum potest ad religionis ingressum. † Et nota quod vbi affirmatiua est exponibilis in negatiuam, & econtra, negatiua probabilis est. Ad hoc de renun.
8 c. super hoc. de elect. c. bonæ. el primo. ¶† Nota sexto, quod p̃missio continentiæ necessario non infert votum solẽne. Ideo sit cautus volens probare professionem, vt non articulet de sola professione continentiæ, & quod promissio continentiæ potest esse simplici verbo, & votum continentiæ non arguit votum solenne, quando sit in domo remanente, & ad religionem non transeunte, vel respectu non certæ religionis vouente: solenne autem arguit, quãdo sit a transeunte ad certam religionem, vel illo respectu se vouente. Vide q̃d dixi ſ. qui cle.

vel

9 vel vo. c. rursus. &c. insinuante. ¶ † No. 7. q illud non dicitur p-
petuum impedimentum, quod præter diuinum miraculum
per opus humanum absque periculo corporis reparatur. Et sic
econuerso no. q illud dicitur perpetuum impedimentum, qđ
per diuinum tãtum miraculum est reparabile, sed fortè est re-
parabile, sed non sine mortis periculo. Et sic illud non dicitur
non possibile, quod depẽdet a solo Dei miraculo. Vide quod
scripsit Inno. in c. pastoralis, de causa pos. ¶ No. 8. q sententia
in causa matrimoniali lata, etiam ex probabili errore, non trã-
sit in rem iudicatam, an possit errore cõperto retractari. ¶ No.
9. q vbi duo se pariter habent in exercitio, ad actuale exercitiũ
vnius concluditur exercitij potentia in alio. Ad hoc de do-
lo. c. cum dilecti. Et ideo mulier cognoscibilis quo ad vnũ, est
cognoscibilis quo ad aliũ: secus si non pares in exercitij potẽ-
tia. Volens ergo infringere probationem probata disparitate
10 obtinet. ¶ † No. 10. q ex futuris quãdoq; declaratur quid in p̃-
11 teritũ. ¶ † No. 11. q error causę impellẽtis ad religionis ingres-
sum nõ vitiat ingressum, & q religionis ingressu soluitur cõiu
gi ũ ante copulã, adeo q in seculo remanẽs hẽt ptãtem cũ alia
p̃hendi, & valet matrimoniũ, non tamẽ soluitur voto solenni
absq; religionis ingressu, vt patet, qa hic qñ vouit solenniter,
12 non repellitur ex voto, sed ex adulterio, f̃m Inno. ¶ † No. 12. q
sicut ex violatione matrimonij mulier dr̃ cõmittere adulte-
rium, ita & ex violatione voti solennis cõmittitur adulterium.
spũale: quia violat vinculum sponsaliorum, & matrimonium
13 cum Deo p̃ctum. ¶ † No. 13. q dicatur votum non solenne, qđ
simplici verbo mulier continentiam promittit, sic absq; alia
solennitate se non adstringendo ad aliam determinatam reli-
gionem. Vide circa hoc, quod scripsi s̃. qui cleri. vel vo. c. me-
minimus, & c. rursus. ¶ No. 14. q probabile dubium surgens
ex facto impedit adulteriũ, & probabile dubiũ ẽt iuris excusat
delictum. Ex ver. per hoc aũt. hic non pñt colligi determinata
notabilia, nisi q non est de facili p̃cipitanda sñia in his causis
matrimonialibus, cũ finale iudiciũ pendeat ex futuro euentu.
¶ Venio ad materiã, & hanc decr. legam per partes. Primò pri-
mam expediam vsq; ad ver. quãuis. In hac parte gl. signat duo
14 p̃ria. ¶ † Obstat primò, & vr̃ q mulieres non potuerũt depone-
re super hoc, q non esset apta ad matrimoniũ, q̃ erat negatiua,
s̃. de elect. bone. So. Dicit gl. q negatiua hęc est exponibilis in
affirmatiua: iõ probabilis est. de renun. c. super hoc. Contrariũ
procedit, qñ est pura, & non prægnans. remittit ad ibi notata.
Dicunt tamen Doct. q hæc probatio non est certa. ¶ † Obstat
2. qa dicit q mulieri deerat naturale instrumentum. Hoc fal-
sum est, quia nõ potuisset ab alio cognosci, & p̃rium patet p̃.
15 Item quia non potuisset viuere. Sol. Dicit gl. † q deerat, & in-
utile habebat. per quod patet q paria sunt, aliquid deesse, vel
aliquid inutile esse. ff. de dolo. l. non is. & de resti. spol. c. olim.
16 ¶ † Circa istam partem quæro primò, an si adsunt mulieres, q̃
attestantur de defectu instrumenti, ad probandam impotentiã
exigantur iuramenta propinquorum? Gl. dicit q non, ex quo
deponunt de euidenti impotentia membri. Et sic gl. restringit
illam præstationem iuramenti demum locum habere, qñ alle-
gatur impedimentum frigiditatis. Host. dicit q illa præstatio
iuramenti habet locum in omni casu, in quo non constat de
euidentia impedimenti, seu euidenter non constat de impo-
tẽtia. Et hic fortè fuit adhibita, licèt litera hoc nõ dicat, & hoc
17 supplere non est p̃ literam. ¶ † Quero secũdò, an istæ matronæ
adhibeantur sine iuramẽto? Et dicit gl. q nõ, ne aliqua in frau-
dem matrimonij dicant, vt patet s̃. de eo, qui cog. constan. vxo.
suæ. c. super eo. Et dicunt aliqui, q hęc attestatio habetur loco
iuramenti. sic s̃. de appel. constitutus. Idem dicunt de attesta-
18 tione sub fide sua. vide c. ad aures, s̃. quod met. cau. ¶ † Quero
tertiò, quare de parochia exiguntur matronæ? Dic, quia tales
p̃sumuntur melius quo ad famam habere maiorẽ notitiã de
impedimento, s̃. de elec. c. posq̃. & c. scriptum. De vicinia tñ,
& extra, debet q̃ri ex parte mulieris, & caueri debẽt ne sint ni-
mis iuuenes, pp inexperientiam, nec nimis antiquæ, pp visus
defectum. Nam cum manu & oculo talia sunt probanda, s̃. de
prob. c. proposuisti. & c. cãm. & pp mulierũ medicinas anteq̃
inspiciatur, cõsuluit Host. q mulier in aqua calida prius lauet-
ur, & diu moretur, & interim sub fida custodia teneatur, ne
possit iterum apponere medicinas. ff. de ven. insp. l. j. Debent
ẽt esse honestæ, ne sint lenones, vel viles, quæ pro minimo de-
ierarent, & corrumpi possent, & omni pctõ consentirent. in
Auth. de leno. colla. 2. & C. de decuri. l. vlt. li. 11. Et dicit Host.
q in talibus non possit adhiberi nimia diligentia. Vnde in ta-
libus per inspectionem viri & mulieris, & iuramenta vtriusq;,
& propinquorum, debet laborare ad veritatem, maximè quia
oncratur iudex, cuius arbitrio talia committuntur, & latet sa-
pius, q si diligenter inuestigaretur, appareret. Et prosequitur
alia verbosa, quæ vide per te, non sunt vtilitatis. ¶ Venio ad
versi. quamuis, quem expediam vsq; ad versi. & si prędicta. Hic
19 signatur vnum contrarium in glo. † Nam dicitur hic, q sen-
tia lata errore comperto retractatur. Contra, quia prætextu p-
bationis nouiter repertæ sententia non est retractanda. Et est
casus in c. cum inter, de senten. & re iudic. Solutio. Dicit glo.
quod quandoq; sententia detegitur lata probabili errore, &
posteà clarè detegitur error, & sñia illa retractatur, vt hic, & j.
de purg. vulg. c. significantibus. Aut solum reperitur noua p-
batio, & talis non vitiat sentẽtiam, quia ex hoc non detegitur
probabilis error. Aduerte, si ista glo. ponderat errorem, non
est verum, quia solo errore non retractaretur, vt patet in d. c.
cum inter. Ideo declaro aliter gl. Q uandoq; sententia est lan
nõ omnino ex certa probatione, vt est probatio per aspectum
quæ fallit, & fallitur, & detecto errore retractatur, vt hic etiam
dicit c. significantibus. & facit l. admonendi, ff. de iureiuran.
Aut est lata integra probatione, & non retractatur comperto
errore, & non potest retractari. Fallit in causa matrimoniali, si
non transit in rem iudicatam, & sic potest alio modo intelligi
hæc decre. s̃. de re iudic. c. lator. & c. consanguinei. ¶ Habes er
hoc duos casus, in quibus retractatur sentẽtia. Alium assignat
Innocen. quando aliquid proponitur in secundo iudicio, de
quo non fuerit in primo propositum. alleg. de fide instrumen.
c. cum Ioannes. ¶ Secundus, quando notoriè constat de iniu-
stitia primæ sententiæ, quia semper debet veritas prealere ea
comperta. 8. dist. c. veritate. & sic posset esse hic. Nam hic con-
stabat notoriè de falsitate primæ sententiæ. Q uod dictum no-
ta, quia hic habes expresè, q sententia contra notorium lata
est inualida, & plus, q illud quod dicitur, sententiam iniustam
non retractari, nisi appelletur, est verum q non potest retracta-
ri, nisi quando notoriè constat de iniustitia, & euidenter facti
euidentia, & hęc est causa, quare sententia, quam profert quis
iniustam, retractatur, vt notanter scribit Innocen. in c. pleriq;,
de immuni. eccle. Et aduerte q hic ampliat illud dictum ad
aliam notorietatem. Q uid autem si constat in iudicio per p-
bationem iudicialiter factam in iudicio de iniustitia, vide qđ
scripsi de probat. c. quoniam contra falsam. super vlt. glo. & vi-
de quod scripsi de re iudic. c. cum Bertoldus. & quod scripsi
post Innocen. in c. ex tenore, de appel. & de reseri. c. cum dile-
cta. vbi ponit Innocen. & quod scribit glo. in cle. sicut appella-
tionem. de appella. quod non possit saluari dictum Innocen.
post hoc dictum, quia probatio iudicialis transit in notorium,
vt scripsi de cohabita. cleri. & mulie. c. vestra. & sic videtur q
detecta iniustitia per probationes, ex quo aliquid non opponi-
tur, quia talis sententia vt iniusta retractetur, aliàs non. An sen
tentia lata contra notorium teneat, vide quod scripsi hic, in c.
ab excommunicato. de rescrip. & de sententia & re iudi. cin-
ter monasterium. & vide Innoc. de concess. præben. c. cum su-
per. quod no. in c. per tuas, j. de sen. excom. & vide tex. de app.
20 c. solicitudinem. & de re iud. c. inter cętera. ¶ † Obstat secun-
dò huic decre. quia dicit, quod impedimentum reparabile nõ
impedit contractum, hoc est falsum. Nam impedimẽtum ma-
leficij impedit. 33. q. j. si per sortiarias. & tamen illud non est p-
petuum, quia potest remoueri præter diuinum miraculum,
saltem per illum, qui ipsum induxit, quia quicquid ligatur,
dissolubile est. in Auth. de nup. §. nuptias. Sol. Quidam dicunt
q illud c. non tenet. hęc truffa est. Alij dicunt, & soluunt, q aut
allegatur impedimentum ex parte mulieris, & sic distin guitur
an sit reparabile, aut non, vt hic: aut ex parte viri allegatur ma-
leficium, & indistincte matrimonium dissoluitur, vt ibi. Tamẽ
non est bona solutio, quia non debent ad imparia iudicari, &
non est dare maiorem causam in vno, quàm in alio. Alij dicit
q maleficium presumitur perpetuum eo q habitauerunt tri
nio, & se coniungere non potuerunt, si tamen detegatur q nõ
sit perpetuũ, reintegratur, sed nõ detegitur eo modo, quo alia
impedimenta. In alijs distinguitur, aut apparet potens quo ad
alium, vel ad aliam, & presumitur potens quo ad virum, a quo,
vel a qua separatus est, & reintegratur, vt hic, & s̃. c. prox. & ci.
& hoc, quia impedimentum non est verisimiliter restrictibile
ad certam personam. Nam data potentia quo ad vnum, datur
potentia quo ad reliquum. In maleficiatis autem aut cogno-
scitur per cũdem, & detegitur error perpetuitatis impedimẽ-
ti, & sic reintegratur. Aut apparet separatus vel separata cogno
scibilis per alium, & tunc nõ detegitur error perpetuitatis quo
ad istum. Ratio, qa por̃e est q sit maleficiatus quo ad vnum, &
nõ quo ad aliũ, qa talia impedimẽta sunt quo ad p̃sonã certam
restrictibilia. Per hoc oĩno satisfit p̃rio, qa in veritate hoc non
est perpetuũ, cum sit dissolubile. Sed dic q maleficiũ in dubio
non præsumitur perpetuum, quia dissolubile est, vt opponitur:
tamen si probatio sit facta triennio, præsumitur perpetuum.
Et si dicatur, adhuc est dissolubile: respondetur quod non est
dissolubile, nisi miraculosè per vnum, & quòd ab vnius pote-
state dependet miraculum Dei, vt no. in c. pastoralis. de caus-
sa possessio. & propriet. Item quòd non dissoluitur tale impe-
dimen-

dimentū, nisi per vires herbarū, vel aliarum rerū. & maximè potest dici perpetuū, si is, qui fecit, vel non inuenitur, vel destruere nescit, & maximè, qñ datur per cibū, vel potū. Omnia hæc procedunt, vt ꝑꝑ maleficia dissoluatur matrimonium, qñ præcessit maleficiū. Secus ergo, si matrimoniū secutū est, quia tunc non dissoluitur: 32.q.7.hi qui. & q.5.si vxorem. Et si dubitet, an præcessit, quid erit? quidam dicunt ꝙ debet p̃sumi, ꝙ p̃cessit, & sic separentur, nec maneant impediti, arg. C. de ẽdict.l.4. Nec ob. c. licet ex quadã. de testi. in fi. qnia illud verū, qñ matrimonium pōt habere effectū. s. fornicationis euitatio nẽ, vel bonū prolis, & sic non pōt separari ꝑꝑ impotentiã coeundi. No. hoc dictū, quia limitat illud, quod dicit p̃sumi pro matrimonio, quod est bene notandū. Ego puto, ꝙ petẽs diuortiũ arctetur ad probandū maleficiū p̃cessisse, quia hæc est sua intentio. Sed si aliquis petat aliquã in vxorẽ, fortè posset procedere primū dictum, si ambo consentirent in separatione, & adhuc posset procedere ſm dictum, quia vterq; peteret separationẽ. ¶† Quæro, an procedat quod hic dr̃. s. vt separata reuertatur ad primū, siue hoc ꝓtingat ꝙ sit reparata per medicū, siue per aliū? gl. dicit, ꝙ idem vtrobiq;, quia hæc decre. nō distinguit. ¶† Quæro, qualis potestas reparandi exigatur, vt sit matrimoniū? Gl. dicit, ꝙ intentio literæ est. Aut impedimentū est reparabile cū graui periculo, & impedimentū est perpetuū. Aut cum leui, & non est perpetuū. Inn. dicit ꝙ qualitercunq; reperiatur, restituēda est primo viro, nisi appareret oīno impotẽs. idem Host. dicens, ꝙ quantumcūq; graue periculū fuerit, semper restituenda est primo viro, ex quo reparata est, & ex quo cognita est à primo & secundo, adhærebit primo: quia si vni est cognoscibilis, ergo & alij, vnde ad hoc vt reddatur habilis, & reintegretur primo, sufficit ꝙ ab vno sit cognita, vt præsumat ab alio cognosci, nisi experientia appareat ↄ, vt quia fortè vir habet lanceã grossiorem alijs improportionabilẽ mulieri, qđ apparet ex sui euidentia, vt quia patitur elephantiam. Prosequitur alia turpia, q̃ omitto. Per hæc dicit hic gl. ꝙ si prior vir non posset eã cognoscere sine graui periculo, ꝙ non est reddẽda primo viro, licèt ex post facto per coitum secundi viri reddita sit apta priori. Inn. & Host. in hoc vltimo ↄrio, ꝙa ex quo est facta apta, primo restituēda est, quia iã detectū est, ipsam reparabilẽ fuisse, & sic detegitur cū secundo nullū matrimoniū fuisse. ¶† Dubitant hic vltimo Doct. dū Lazarus resurrexisset, an petere potuisset vxorẽ? Vr̃ ꝙ non, quia si per miraculū hoc fit, ergo iudicatur tanquã de eo, quod fieri non pōt, & hoc hic valde latè prosequunr̃. Satis habemus disputare de ꝓtingentibus. Hic. n. casus nunquã tibi eueniet, ideo non fatiges in hoc tuū intellectū. & vide hic per eos, si vis videre, nō plus insisto.

¶† Venio ad versi. & si p̃dicta, vsq; ad vers. per hæc aũt. Et oppono primo, ꝙ tex. vr̃ hic tria dicere. Primo, ꝙ si mulier separata transiuit ad religionẽ, & promisit, ꝙ vir debet cū secunda manere. Secundo, ꝙ si mulier solẽniter se voto obligauit, non tñ ad religionẽ transiuit, ꝙ vir cogitur ad mulierẽ primã redire, nisi cã vellet, seu velit ꝓtextu adulterij repellere. Tertio, ꝙ si mulier voto simplici obligauit, & solo verbo, ꝙ adhuc vir cõpellitur eam recipere, nisi sibi opponat adulterium, quod potest eo, ꝙ ipsa certificata est de copulæ potentia, habilis est ad copulam reddita. ¶† Contra ſm dictum ob. ꝙ voto solẽni solui-
tur matrimoniū ↄctum, vt patet ex no. s. qui cle. vel vouen. s. insinuante, & c. rursus. Sol. dicit hic Inn. ꝙ quandoq; votum solenne præcedit matrimoniū, & dissoluitur matrimoniū post ↄctum, vt in ↄ. Quandoq; matrimoniū præcedit votum, etiam ante copulam, & tunc votū subsequens nō dissoluit matrimonium. sic loquitur hic, quod est notandū, nam hic causa diuortij est adulteriū, nō autem votum. de quo vide quod scripsi de conuersi. coniug. c. ex parte, el 2. Et ex hoc patet dr̃ia inter ingressum religionis, & votum solenne cõtinentiæ, quia religionis ingressus soluit matrimoniū ante copulā. de conuersi. coniug. c. ex publico. non solū votū solenne. de hoc dixi s. qui cle. vel vouen. c. insinuante. & vide in c. dudū. de conuer. coniug. Quoddã ergo est votū cum transitu ad religionẽ, & hoc impediẽs ↄhendum, & dirimit post ↄctum: ante ↄctum autem, aut p̃cedit copula & non dirimit, aut non, & dirimit, vt d. c. ex publico. Quoddã est votum solenne solius ꝓtinentiæ, & tunc impediẽs ↄhendum, & dirimit post ↄctum, ante autẽ ↄctum cū copula, siue sine copula, vt hic. Quoddã est votū simplex, & hoc impedit ↄhendum, ante ↄctum non tollit, nec post ↄctum dirimit, vt patet s. qui cle. vel vouen. per totum. hoc no. & tenemenți. † Nunquid autẽ susceptione sacri ordinis soluatur matrimonium ante copulam? Dicunt aliqui ꝙ sic, sicut religionis ingressu, quia solennizatur. & sic c. ex publico, habet locū etiã in solennizatione voti per susceptionem ordinis sacri. Io. An. remittit de voto, c. j. lib. 6. ibi Io. An. dicit se disputasse ↄrium, & sic dicit determinatum per extrauagan. antiquæ. adde ca. ex parte, el secondo, de conuer. coniug. 27.q.2. desponsatam. assignat alias causas. dic vt ibi. Sufficit ratio, ꝙ non apparet hic tantum, ergo remanemus cū regula, quod Deus cõiunxit, &c.

27 ¶† Ob. 2. & vr̃ ꝙ prætextu copulæ cum secundo non posit mulier repelli exceptione fornicationis, quia nullam iniuriam fecit, vel facere intendebat primo matrimonio, ex quo ab illa se parata erat. Nã fornicata fuit cū secundo tanquam soluta. 30.q.j.c.illud. ff. loca. l. si ignorans. nam adulteriū non cõmittitur sine dolo. 34.q.j. in lectū. ff. de adul. l. penul. Item si aliqui separẽtur per sniam, & alter ipsorum fornicatur, facit minorẽ iniuriam, & minus peccat. 32.q.7. quẽadmodū. Præterea per primã fornicationẽ non fuit apta primo viro, fortè nec per multas. igitur non potest ei fornicationẽ opponere. Glo. soluit ꝙ sicut ex futuro euentu apparet retro fuisse matrimoniū, ita ex futuro euentu apparet ipsam adulteriū cõmisisse, & sic repelli tur. hoc non placet, quia licèt declaratio hęc trahaꝫ retro quo ad æquitatẽ validandi matrimonij, quia hoc æquum est, non quo ad inducendū delictum, vbi non est, quia hoc æquū non est, & omnis factio fundatur super æquitate. Ad hoc tex. hic ꝙ vult, ꝙ mulier sit excusata dubio pendẽte, vt patet ibi, quãdiu articulus. ideo dicit ꝙ quandoq; mulier separata se iunxit alteri fornicario coitu, hoc non est sub colore matrimonij, & tũc mulier repellit: quia dato ꝙ oīno nō fecerit iniuriã primo matrimonio, quod putabat separatū, coniungendo se alteri fornicario coitu, dabat operã illicitæ rei, & sic vltra intantum puniri debet. ff. de adul. l. si adulteriū. & no. gl. de sen. excō. à nobis. & maximè, quia eonsentiendo copulæ necessario cõsentiebat iniuriæ matrimonij, q̃ surgere potuerat ex fine copulæ. & hoc voluit litera ibi, vel se fornicario modo. quãdoq; talis mulier separata iunxit se alicui in facie ecclesiæ. s. ↄhendo cum alio, & hoc casu stãte dubio facti & iuris anteq̃ ista decret. emanasset, planũ ꝙ mulier erat excusata, quia ꝓbabiliter ignorabat iniuriam primi matrimonij, & non dabat operã rei illicitæ, & sic adulteriũ non potuisset opponi. & sic intellige ver. quãdiu. quo casu excusatur ꝑꝑ multa. Primo, quia fuit per ecclesiam separata. 32.q.7. quemadmodū. Secũdo, quia publicè nupsit. Tertio, qñ in dubio potuit bonam fidem habere. Quarto, qa sententiã diuortij latam forsan in perpetuum valere credidit. Quinto, quia nemo illi ↄdixit, nec postea conscientiam turbauit, ergo nec adulteriũ cõmisit, quod non cõmittitur sine dolo, ſm Host. iura gl. alleg. quandoq; mulier separata à viro sub colore matrimonij ↄxit cum secundo certificata de hoc iure, quod hodie est factum, & certificata de facto, quia sentit se cognoscibilẽ, & tunc statim debet præsumere se aptã primo viro, vnde hodie post istam constitutionem non excusaretur ab adulterio, & posset repelli propter adulteriũ, & hoc voluit hæc litera. ¶ Nec obstat, ꝙ etiam ante constitutionẽ istam ipsa deberet reputari in dolo, cum matrimoniũ sit de iure naturali, & sic quo ad illud vinculum suberat, quia excusata est, ex qua super hoc cõstitutio ecclesiæ, quæ disponere potest, disponebat, ex quo probabili errore facti ad hoc ducebatur: vel dato ꝙ facto nõ excusaretur quo ad peccatum naturale, excusatur quo ad pœnas constitutionis ecclesiæ, vt est pœna exceptionis adulterij. Primũ magis mihi placet, si tamen per primã copulã nõ fuisset apta reddita viro, vel etiã per secundã, nõ credo ꝙ repelli posset, quia ex hoc non pateret adhuc de errore separationis

28 primi matrimonij certificati, vt sentit gl. ¶† Quæro, si mulier ꝑꝑ adulterium repellatur, an posit maritus stare cum secunda? dic ꝙ non, quia iam declaratur cum illa non esse matrimoniũ, quo ad substantiam vinculi, sed cũ prima, imo si ipsam cognosceret, posset repelli exceptione adulterij. ¶† Quæro secũdo, quid si mulier fuisset ingressa monasterium causa probandi, & ibi fecit relaxare instrumẽtũ, an posit reintegrari primo matrimonio? Dic ꝙ sic, quia redeundo ad seculum postea cõ-

30 pelleretur primo viro adhærere. ¶† Tertio q̃ro, quo respectu pōt dici fornicari faciendo se cognosci post votum solenne? Dicit gl. quod violando votũ, si est solenne (& sic debet litera intelligi) dr̃ cõmittere adulterium spirituale, quia violat fidẽ mariti spiritualis. s. Dei, & sic obstante fornicatione, illa repellitur sicut in carnali. Item quia ↄhendo de facto cum secundo dedit operã rei illicitæ, & sic cum non esset matrimoniũ cum eo, dr̃ fornicata propter votum. dr̃ etiam respectu ad primum

31 matrimoniũ, & sic pōt litera intelligi ſm gl. ¶† Quæro quarto, pono ꝙ separata est propter arctationem, ↄxit cum secundo, post primum coitum est petita à primo, & reddita, non inuenit eam capacem sibi, an sit restituenda secundo? Dicit gl. ꝙ sic, & est sic etiam post secundum & tertium coitum secundi, & sic in infinitum, ſm Io. gl. dicit, quod vsque ad tertiam vicẽ tantum, & non vltra, debet restitui primo, imo tantum manere cum secundo, qñ tantum duæ sententiæ post primam sunt ferendæ, quia tertio appellare non licet. 2. q. 7. si quis in quacunq;. ¶† No. mirabilem gl. quæ limitat, quod quotidie clamamus sententiã in matrimoniali causa non transire in rẽ iudi-

32

catam, quia hoc verū est per vnicam sñiam, & lapsum termini ad appellandū sed per binam cōfirmantem sic, quod no. & sic videmus q̄ interlocutoria non transit in rem iudicatā, quo ad iudicē, vt dixi de appel. c. cum cessante. Et tñ bis cōfirmata nō retractatur, vt in clem. cum à repulsione, de appella. & no. Dy. & Bar. in l. à diuo Pio, ff. de re iud. quod est bene notandū. Sed vt dixi in c. consanguinei, & c. lator, de sent. & re iud. hanc gl. in hoc non credo verā in causa matrimoniali, quia nullum vinculū, quantumcunq; multiplicatum, potest firmare actū, ex quo surgit peccatū non remissibile per partē, aut iudicē. Itē in eo, quod gl. directè dicit, etiam neutra opi. placet Doct. quia absurdū est, & inhonestū, q̄ mulier se turpiter duob. exponat, nec transit cum modica verecundia vtriusq; cōiugis, vnde statim cū apparet cognita à secūdo, inspicietur primus vir, & ipsa, & secundus vir, & si habent similia mēbra, præsumitur, q̄ sit cognoscibilis primo viro, & ei reddetur. Host. dicit, q̄ primo restituetur, cū quo morabitur per triennīū interdicto facto secundo ne interim cū alia p̄hat, si potest cognosci intra triennīū, non mitteretur ad ſm: si vero intra triennium non potest cognosci, potest restituere secundo sine spe restitutionis de cętero faciendæ, & præsumitur maleficium perpetuū, ĵ. c. seq. Si vero interim secundus p̄hat cum alia, separabuntur, & tandiu separati remanebunt, quandiu sit triennīū lapsum, & sic apparebit an causa impedimenti fuerit temporalis, quia si primus ipsam sibi restituta cognoscat, tenebit matrimoniū ſm p̄ inter dictum p̄ctum, licèt p̄hens debeat puniri pœnitendo. Si vero nō potest cognosci à primo, separabitur, & restituetur ipsa viro secundo. Idem dicit de secunda vxore primi, & sic talia matrimonia pendent ex euentu. Et hæc sufficiant de isto secūdo.

33 ¶† Venio ad ver. per hæc autem decre. dicit per hęc duas quæstiones solutas, & non declarat quomodo. Dicit glo. q̄ prima intelligitē soluta per argm̄ à p̄rio sensu, ſ. in verbo, absq; periculo corporali. quia alio non patefacto, aut mulier est irreparabilis absq; periculo corporali, & non est matrimoniū. Aut est irreparabilis absq; periculo corporali, & est matrimoniū. Si tñ de facto incidatur, & cū periculo, & facta sit habilis, restituet primo viro. Et hoc dicit gl. in duobus locis, in verbo, simili, ad finē gl. in præcedenti parte, & dicit gl. in ver. debeat. Motiuum potuit esse gl. quia ea separata si per primā copulā non est reddita apta illi primo, illa copula consummauit matrimoniū cū secundo, ex quo non suberat impedimentum primi, quia illa nondū erat apta. Licèt ergo per alias copulas reddatur apta, p hoc non debet restitui primo, quia prius est consummatū matrimonium cum secundo, q̄ appareat declaratum primū subesse, & hanc opi. sequitur Vincen. Cōis opinio est in p̄riū, quia iam est apta facta per opus humanum absq; alio miraculo, ergo nunc declaratur matrimoniū semper fuisse cum primo. Igitur non valet ſm, quia nunc apparet, q̄ impedimentum fuit tē porale, & sic apparet testimonium matronarum fuisse falsum, & hoc tenet Host. Nec obstat motiuum gl. q̄ licèt non fuerit apta facta per primam copulam, propter hoc non fuit matrimonium cum secundo, quia prius habuit copulam, cū adhuc erat possibile ipsam fieri aptam primo per factum hominis. qđ euentus declarat. Hoc ergo intercedente apparet, q̄ ipsa fuit semper vxor primi, licèt nobis hoc non constaret antequā esset reddita apta, & sic concluditur, q̄ non est matrimoniū cum secundo, quia matrimoniū primum de præsenti præualet secundo de præsenti etiam cū copula. ſ. de spon. duo. c. fi. ¶ Venio ad vltimum ver. scilicet de talibus. dicitur q̄ finale iudiciū pendet in talibus ex futuro euentu, quia matrimoniū non potest esse in pendenti, vt patet in c. pen. ſ. de transla. præla. Solu. Matrimonium non potest esse in pendenti quo ad veritatem, & substantiam vinculi, quia vel statim est, vel nō est, sed bene certificatio, & declaratio an sit, quo ad nostri cognitionem, & sic potest esse in pendenti. Nam aut ista est cognoscibilis, & reparabilis aliter, quam per miraculum, & est matrimoniū, nec fingitur retro matrimonium declarato hoc, imò semper fuit. Item nec inceperit à tempore declarationis, imo fuit à principio: ergo solum retrotrahitur declaratio, & non substātia vinculi. gl. alleg. similia. Si autem subest impedimentum, & est irreparabile aliter, quàm per diuinum miraculum, semper non erat matrimoniū, & sic nullo tpe pendet quo ad substātiā, sed solum quo ad nostri certificationem. hic Doct. ponunt suā cōclusionem, quam ex certa scientia omitto, sed diçā ĵ. c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniū separabitur, si vir maleficiatus nūquā potuit cognoscere vxorē, cui per triennīū cohabitauit ipsis cū septima manu hoc iurantibus.*
2 *Libelli practica quæ sit, quando mulier petit diuortiū pp impotētiā viri.*
3 *Virginitatis probandæ, & potentiæ coeundi, quæ sit practica in muliere, & quæ in viro, nu. seq.*
5 *Matrimonium propter impotentiam coeundi statim non separatur, vbi mulier non est de præsenti viripotens.*
6 *Si propter frigiditatem petatur dissolui matrimonium, an debeat expectari triennium.*
7 *Matrimonij separatio, qñ possit fieri ex impedimento frigiditatis.*
8 *Impotentiam coeundi vbi alter confitetur, & alter negat, quæ sufficiant ad probationem.*
9 *Matrimonij dissolutionem si quis nitatur propter impotentiam coeundi, an cogatur dicere ex qua causa vel frigiditatis, vel maleficio.*
10 *Matrimonij separationem vbi quis non potest petere ante tempus triennij, à quo tempore incipiat triennium.*
In matrimonij separatione pp frigiditatem, quid seruare habeat Iudex.
11 *Matrimonium per quæ verba Deus instituit.*

CAP. VII.

1 ITeræ. †Si vir maleficiatus nunquā potuit cognoscere vxorē, cui per triennīū cohabitauit, ipsis cum septima manu hoc iurantib. matrimonium separabitur. h. d. Et sunt duę partes. In prima narratur p̄sultatio. In secunda responsio. Secūda ibi, Quo

2 circa. ¶† No. primo practicā libelli in causa matrimoniali, qñ mulier petit diuortium pp impotentiam viri. Et no. q̄ de iure narratio debet præcedere conclusionē. & pondera, q̄ non sufficiat ad conclusionem libelli concludere, quod cognita non sit, nisi concludat, q̄ non sit cognita, & q̄ non habebat potentiā coeundi. ¶ No. secundo decre. quæ dat practicam procedendi, qñ vir negat habitū potentiæ coeūdi, tñ fatetur se mulieri

3 cognoscere non potuisse, vel non cognouisse. ¶† No. 3. practicam probandæ virginitatis, & coadiuuandæ probationis potentiæ coeundi. ſ. ex aspectu mulieris, & probatur aspectus virginitatis per matronas bonæ opinionis, & fide dignas, & in opere

4 re expertas. de prob. c. causam. ¶† No. 4. practicā cōcludendi, & probandi impotentiā coeundi in viro. Primo, si mulier est virgo, probari debet per aspectū corporis mulieris, & per matronas expertas ad cognoscendū virginitatē. Secundo inquiri debet, an maritus aliquā cognouerit, & debet inquisitio fieri p̄ parochiā, de qua est vir. & sic patet q̄ in causa matrimoniali pōt iudex ex officio procedere tanquā in causa, q̄ tangit mām peccati. Tertio, si appareat nullā cognouisse, debet inūgi vtrique, vt agant pœnitentiā de cōmissis, & triennio cohabitēt, & si post triennīū appareat, q̄ adhuc non habuerunt copulā, separādi sunt cū septima manu propinquorū. ¶† Obstat primo,

5 & vī, q̄ pp impotentiā coeundi statim non separantur coniuges, vt patet ſ. de desponsa. impu. c. de illis. Sol. p̄rium procedit in non viripotente pp ætatem, quæ statim separanda non est, vt ibi: hic loquitur in viripotente, quia magna & ætate habili, licet. n. virgo sit, est viripotens. ¶† Obuiat secundo, & vī, q̄ non debeat expectari triennium, imo statim debet fieri separatio cum iuramento propinquorū, vt patet ſ. eo. c. j. Sol. dicit gl. si petitur separatio propter frigiditatem, statim cū info propinquorum fit separatio, non expectato alio lapsu, vt in p̄rio. si petitur separatio propter maleficium, semper expectatur triennium, & non sufficiunt sola iuramenta propinquorū, & sic loquitur hic. quod autem hic fit separatio propter maleficium, patet literam intuenti, quia iste allegabat se impedituſ quo ad eam, & non quo ad alias, quod impedimentum est restringibile ad certam personā. Sed non sic in frigiditate, quia frigidus quo ad vnam personam est frigidus quo ad omnes, eo quia impedimentum à natura procedit. Ad hoc ſ. eo. c. ex litteris, & hoc sentit gl. 2. sed gl. in verbo, triennij, dicit directè oppositum, q̄ dato q̄ propter frigiditatē petatur separatio matrimonij, nihilominus exigitur probatio triēnij, alleg. ſ. eo. c. licet dabilē. & in Auth. de nup. §. occasionem. Et hoc idem tēs dicendum maleficiato. Et fortius Inno. tenet propter maleficium non fieri separationem. Ideo non est de tempore disputādum quo ad maleficium, secundum eum. Et sic in frigido exigitur triennium solum. non obstat hæc decret. quia debet intelligi de naturaliter frigido. Nec obstat q̄ hic allegat se potentem, quo ad alias, quia hæc erat allegatio, & patuit contrarium postea per inquisitionem factam. per quod dicit 33. q. j. si per obstetrias. est correctum. Hoc non placet Host. quia ex quo non corrigitur per ius, non debet per glossatorem corrigi. Alias sequeretur q̄ sequeretur absurdum, cum quotidie propter maleficium fiat separatio. & quod hic loquatur in maleficiato, patet, quia infra mandat eos pœnitentiam agere. Nam frigiditas naturalis non de facili solueretur per pœnitentiam, sed sic maleficium quia maleficium est impedimentum per accidens, frigiditas est impedimentum naturæ, nec dicit se inuenire, quod ad inuendum naturale impedimentum frigiditatis pœnitentia iungatur, quod non aduertebat Inno. secundum eum. dicit ē, quod in practica Constantini super rubrica de his, qui maleficijs impediti coire non possunt, inter cętera dicitur, quod maleficium fabarum pessimum est, quod magis diuinè, quàm humanè curari potest, quasi diceret ipsum non nisi miraculose curari, per quod habet ecclesia, quod maleficium potest ēē

perpetuum

perpetuum. Et consuluit hic Host. q recurratur ad illa, quæ ibi ponũtur, & alia remedia medicorum, licèt etiam quædam ex illis videantur superstitiosa. Tamen credendum est authori in facultate sua. Host. fm hoc remanet contrarietas, q & in frigiditate, & maleficio expectatur triennium. Et glo. 2. dicit contra: pro qua videtur casus in c.j. s. eo. & etiam ad hoc rubri. de frigi. & malefic. Antequàm concludam, expediam fm cõtrarium. Hic dr, q antequàm matrimonium soluatur, exigitur probatio triennij, & vltra hoc iuramenta propinquorum. hoc videtur falsum q sufficiat alterum trũ, s. probatio per aspectũ, & iuramentum matronarum, s. de prob proposuisti. & c. causam. Sol. dicit gl. q iuramenta propinquorum sufficiunt cum iuramentis illarum matronarum, si alter ipsorum negat: si autem vterq; ꝓfitetur, sufficiunt sola iura propinquorum: & hoc quoad necessariam requisitionem. De cautela tn est, q omnia remedia, quæ possunt adhiberi, adhibeantur propter periculũ animæ: & quia materia est dubia, & cautius est agendum, vbi maius vertitur periculum. Si tũ alterum omitteretur, valeret quod ageretur: sic possunt ergo breuiter omnia concordari. ¶ Hæc doctrina multum est larga. mãm istam tangunt Doct. hic, in c. fraternitatis, & c. laudabilẽ, & s. eo. c. j. Hic est aduertendum q plura possunt concurrere impedimenta ex parte mulieris, & non inuenio ex parte sua, nisi duo. Impedimentũ arctationis, & impedimentũ maleficij. posset ẽt in ea esse impedimentũ frigiditatis, sed de eo non faciunt mentionẽ iura: quia quasi impossibile est probare, vt puto. nã dato q mulier non resoluat, si habet apta mẽbra vt recipiat copulã, difficile erit oñdere, q non resoluat: vnde de isto impedimento nõ inuenio q iura faciant mentionẽ. Ex parte viri inueniuntur esse plura impedimenta. Primo impedimentũ frigiditatis, & impedimẽtũ defectus mẽbri: quia siccũ, vel castratus, vel mẽbrum non est erigibile. Itẽ est impedimentũ maleficij: quoddam est impedimentũ mistũ, vt qa vir hẽt mẽbrũ carnosum, ita q non est ꝓportionabile cõiugi: hoc ꝓtingit pp arctationẽ mulieris, & propter carnositatẽ mẽbri viri. Secundo præmitto principaliter q in probatione facienda impotentiæ cocundi iura inueniunt remedia. Q fiq; fit probatior per euidentia, & indubitata signa impotentiæ. Q uandoq; per dubitabilia, & verisimilia. Quandoq; per oĩa dubitabilia, & vbi occurrit dubitatio, occurrit in coadiuuanda probatione. Q uandoq; corporis aspectus. Quandoq; iura propinquorũ. Q uandoq; ꝓbatio triennij. ¶ Videamus ergo discurrẽdo per omnia ista, quãdo possit ex impedimento fieri separatio, & qualiter talia impedimẽta ꝓbentur. & hic aduertendũ, ꝙcludendo totũ. Q uandoque vterq; ꝓiugũ ꝓfitetur impedimentũ actu, & habitu. Q uãdoq; vterq; ꝓfitetur impedimentum actu inter se, sed negatur habitu. Quandoq; alter ꝓfitet impedimentũ, & alter negat & actu, & habitu. Si vterq; ꝓfiteat impedimentũ actu & habitu: & non sufficit probatio ꝓfessionis, ne inuicẽ colludant, vt in c. super eo. s. de eo, qui cog. ꝓsang. vxo. suę. nec ẽt sufficit ꝓbatio per aspectum virginitatis ꝓiugis, vt in c.j. s. eo. & c. laudabilẽ. sed exigitur vltra hoc probatio per iura propinquorum, vt in dicto c. laudabilem. Nunquid aũt vltra hoc exigatur probatio ꝙ cohabitationem triennij. Dico, q Inno. est ꝑrius. Q uandoq; distinxit qualitatem impedimenti: & sic intelligit s. c. j. Q uandoq; dicit indistinctẽ, hoc casu nõ exigitur probatio triennij: & sic intelligitur s. eo. c. laudabilẽ. & ad hoc facit optimè ille tex. nec obstat c. fi. quia, vt ibi dixi, loquitur in alio casu: s. quãdo fatentur actũ, sed non impotentiã in habitu cocundi. Credo q tutius sit tenere, q distinguatur inter qualitatẽ & cuidẽtiam impedimẽti, prout statim dicetur in sequenti membro. Ad hoc s. c. fraternitatis. ad fi. & qd hic dicit gl. fi. & quod no. s. eo. c. jij. casu principali. Q fiq; vterq; tatetur defectum copulę in actu, sed alter negat potentiã in habitu: tunc seruanda est hæc decre. vt probentur aspectu, & vltra hoc exigantur iura propinquorum, & etiam exigatur probatio triennij: & hoc tutius puto seruare: & magis de cautela, q̃ de necessitate ex toto, vt dicit gl. Sed satis puto, q seruanda sit distinctio, quã dicã infra in tertio casu. ¶ V enio igitur ad tertium casum: quãdo alter confitetur impotentiam, & alter negat: & hic aduertendum ad impedimenta. Q uandoq; allegatur impedimentum, quod ẽt euidentia, & infallibilia signa: & tũc hoc sufficit absq; iuramẽtis propinquorũ, & absq; triennij cohabitatione: exemplum in castrato vtroq; testiculo, vel quia hẽt virilia abscisa, vel similia: & hoc ex parte viri. Itẽ exẽplum quando hẽt siccum mẽbrum. Sed in hoc sunt opi. Inno. dicit hoc euidens in laudabilẽ, s. eo. & hoc sequitur Pe. de San. ibidem. Innoc. etiam in c.j. s. eo. dicit q hoc non est omnino euidens: quia est possibile, q sicut emittit vrinam, ita possit semen emittere: & hoc est mihi visum tutius, vt dixi in dicto cap. laudabilem. Item exemplificant aliqui in muliere arcta, quasi illud sit omnino indubitatum: & sic sentiunt Doct. in cap. laudabilem, vt ibi dixi. & glo. j. in c. fraternitatis, s. eo. c. j. & Host. tenet contra. & hoc placet: quia arctatio non potest cognosci, nisi ꝙ matronas, quarum oculus fallitur. Posset tamen talis esse arctatio, q forte esset cuidens signum, vt si mulier non omnino haberet, & statur dicto medicorum, ipsam omnino esse irreparabilem: & tunc fateor q his casibus non exigeretur aliud iuramentũ propinquorum. sic intelligit c. laudabilem s. eo. j. rñso, secundum vnum intellectum: & sic posset saluari glos. in dicto c. j. Q uandoq; apparet impotentia per euidentia, & verisimilia signa, sed non omnino certa, vt quia masculus habet membrum siccum: & hoc casu sufficiunt iuramenta propinquorũ, & non exigitur probatio triẽnij, vt dixi in dicto c. laudabilem, & s. c. j. Similiter potest dici in muliere, quæ apparet arcta. Sic debet intelligi c. fraternitatis, s. eo. Nam ibi non fit mentio de aliquà probatione triennij. Q uandoq; signa sunt probabiliter dubia: & tunc impedimentũ, qd allegatur, est maleficiũ: & est hic dicendum q aut præcesit matrimonium, & separatur mfi moniũ: probatur tn cum iuramentis propinquorum, & aspectu mulieris, si potest: & vltra hoc exigitur ꝓbatio triennij in tali maleficio, si subsecutum est: & ideo in dubio præsumit præcessisse, vt dixi s. c. fraternitatis. & hoc sequẽdo veram opinionem. Nam opin. sunt, an pp maleficiũ separetur mfimoniũ, vt supra dixi. aut est impedimentũ frigiditatis: & tunc aut diu cohabitauerunt, & mulier est cognita aliàs: & non põt separari, vt no. s. eo. c. j. & ei imputandum est, q tandiu tacuit. & hoc maxime procedit, quando mulier gerebat se pro virgine: quia si alleget se ab alio corruptam, allegat turpitudinẽ suam. de dona. c. Inter dilectos. Aut mulier est virgo, & modicum, vel diu cohabitauit (& quando modicum, vel diu dicatur, dic vt d. c. j.) & tunc dico distinguendum de ætate: aut sunt in plena ætate, scilicet octodecim annorum: & sufficiunt iuramenta propinquorum, & ipsorum coniugum, secundum formam c. laudabilem, s. eo. titu. nec exigatur probatio triennij. Aut si sunt proxima ætate: & tunc inquantum distant a 18. anno, in tantum tempus exigitur inter eos probatio, vt si distent per triennũ, exigitur triennium. Si per biennium, exigitur bienniũ: si annus, annus: si mensis, mensis. Hoc declara, & prout dixi in c. laudabilem, s. eo. Q uandoq; nullum apparet signum: quia vir habeat lanceã rectam, & aptam: & quidam dicunt q separabitur, si mulier iurat se incognitam cum septem consanguineis. & alleg. 32. qõ. j. c. 2. dicunt Doc. in d. c. laudabilem. quod tũc vir interrogabit: & si iuret quod eam cognouit, credetur ei quando est vidua, & cognita: vel si iuret quod eam posset cognoscere, sustinere dẽt q mulieres hoc inspiciant tẽpore coitus. Certa enim signa sũt in mulieribus, quando dicuntur cognitę: & si mulieres referãt q nihil fecit, poterit separari. Q uandoq; allegatur impedimẽtum ex parte mulieris, scilicet arctationis, nõ in euidẽti: & tũc aut mulier est irreparabilis humano opere absque miraculo, & absq; mortis periculo: & tunc matrimonium separatur cum iuramentis propinquorum. Aut est reparabilis opere medicorum: & non separatur mfimonium cum iuramẽtis. Q uic quid tamen dicatur, pendente dubio si apparet reparata, & secundo cognita, matrimonium primũ est reintegradũ. quia veritas ostendit ipsam humano opere reparatam. Hoc autem nõ procedit in maleficiato: quia dato q ab alio sit cognita, ꝑpter hoc tn nõ apparet q sit cognoscibilis quo ad virum. Primum ideo mfimonium non integratur, quia hoc impedimentũ est ad certam personã restringibile, vt dixi s. ca. prox. qđ non est in frigiditate: hæc vera, qñ reparatur opere medicorũ. Si aũt per copulam alterius: & tunc si statim apparet apta primo viro, & hoc cõstat, restituenda: & si statim apparet q non fuit apta, nõ restituitur statim, sed expectãtur aliæ copulæ, si saltem per illas efficietur apta primo, & reintegratur primum mfimoniũ: nec puto, q tunc posset repelli exceptione adulterij, donec deueniat ad copulã, per quã efficitur apta post illã scienter patiens: quia tũc posset à primo viro repelli exceptione adulterij. s. eo. c. fraternitatis. In dubio enim eo, q est cognita à secundo viro debet restitui primo, & si tunc non appareat apta primo viro, quid faciendum, dixi in d. c. fraternitatis. Q uandoq; petitur separatio ex iusta causa, vt quia dr virum habere membrũ impropportionabile mulieri: & potest separari cũ solennitate, de qua s. in d. c. fraternitatis. cum distinctione. Aut mulier iam recepit delectationem in omnibus membris, puta quia peruenit ad ętatem 15. annorum, vel 16. & tunc separabitur cũ solennitate, de qua ibi, nec expectabitur aliud tẽpus: & si propter hoc sit separata, & ab alio cognita, dicunt Doct. in c. fraternitatis, q non restituetur primo viro: qa secundus in lancea non præsumitur similis primo. Si vero nondum peruenit ad ętatem, quia non recepit membri delectationẽ: & tunc non est separãda, nisi probetur triennio, vel tanto tẽpore, q deueniat ad plenam ętatẽ: & si sit separata, & postmodũ cognoscatur ab alio, restituenda est primo viro: quia apparet q sententia diuortij

fuit errore lata. Consilium est tñ q̃ Iudex laboret plus in abundando in probationib. q̃ in deficiẽdo, per c. fraternitatis, ad fi. ẽ. eo. & dicit glo. hic, & Doc. ẽ. eo. c. j. vltra hoc, si vir habet pollutionem dormiendo, est signum quòd non est frigidus. Idem si erigat lanceam. ¶ Obst. hic exiguntur iuramenta propinquorum septem: videtur q̃ sufficiant duo testes. 35. q. 6. si duo. Quidam dicunt, vt la. q̃ si plures haberi nõ possunt, sufficiunt duo testes, dummodò de hoc sit fama. Vinc. dicit q̃ non mutando formam hic constitutam, vt scilicet habeantur septem propinqui, si non possunt haberi, habeantur vicini, qui super probabilem cãm, puta inimicitiarum, vel qa extraneus est, nõ possent
9 haberi, dicit pauciores sufficere: aliàs nõ. ¶†Quæro, an petẽs separationem pp impotẽtiam coeundi, cogatur dicere ex qua causa, vel frigiditatis, vel maleficio? Dicunt Doc. q̃ non, vt patet ex tex. ibi, non habebat. Ad hoc, ẽ. de iudi. c. dilecti. & sufficit quecunq; causa, dũmodo sit perpetua. ẽ. eod. quod fedẽ, ſm Host. dicit tñ gl. Ioã. 33. q. j. c. 2. differentiam esse, an agat ex certa cã, an simpliciter: quia primo casu posset ãgere ex alia. Sed ò quia videtur omne ius in iudicium deduxisse, nec plus audiretur. ff. de exce. rei iud. l. & an eadem, §. actiones: & seq. & de sen
10 ten. & re iud. c. abbate, & ca. sanè. ¶†Quæro, à quo tpe currat terminus triennij hic statuti? Quidam dicũt, q̃ a confessione, & præcepto, vt patet ibi, quo post terminos. quasi dicat, eo q̃ confessi sunt, statuẽdus est terminus per Iudicem. Et dicit Ho. q̃ hoc est tutius: quia si peccatum est in cauta, nihil prodest tẽpus, quod penitentiam præcessisset. Alij dicũt computandum terminum, qualitercũq; morã fecerit. Alij q̃ post morã litem tempus est computandum. Veritas est q̃ computandus est à tẽpore, quo egerit penitentiam, & factum sit præceptum: & dicit q̃ non licet in hoc casu abbreuiare. Quærit Ho. quod si vir sit suspectus, q̃ faciat mulierẽ corrumpi, forte pp magnã eius hæreditatem: dicit q̃ recurrendum est ad cõsilium, ẽ. de spon. c. cum locum. ¶ Quæro, quid si per alterum stat q̃ morari non vult? Dicit q̃ excõicandus est: & tãdem distringetur per curiã secularem. de iud. c. cum non ab homine. Et idem fiet, si per eũ stet quo minus tentet. Quid si dicat q̃ ita abhorret q̃ nec inuenit quod in corde suo tenet: non creditur ei, qui cauere sibi debuit ab initio. C. de act. & obli. l. sicut. nisi forte euidens esset error causa, vt patet ex no. de coniu. lepro. ca. 2. Caueat tamen Iudex q̃ matrimonium non dirimat, nisi cum hac solẽnitate: & sic in hoc casu, sicut in multis, priuatur quis iure suo sine cul
11 pa, sed non sine causa: quia etiam non sequitur veritatem ecclesia, quã nescit, sed opi. de sen. excom, à nobis, el 2. ¶†Quæro, per quę verba Deus instituit mſimoniũ? glo. dicit, q̃ quidã dicunt q̃ per illa verba, Hoc nunc os ex ossibus meis; &c. Hãc opinionẽ sequitur Hostiẽ. Alij, q̃ illa verba fuerunt prolata ab Adam, ẽ. de big. c. debitum. Ho. dicit q̃ protulit ore prophetico, 37. q. 2. c. lex diuina. vnde dicũt q̃ per illa verba, Crescite & multiplicamini, &c. quæ fuerunt prolata ab ipso Domino. Sed dicit Ho. q̃ illa verba fuerunt dicta Noe, & filijs iampridẽ vxoratis, Gene. j. de hoc. 27. q. j. in prin. Vnde prima opi. placet Io. And. alle. no. de voto, c. j. lib. 6. Sed vltimo p hãc decr. dicit Ho. q̃ scrum mſimonij habet præeminentiã rõne sui, authoris: qa cum alia ab homine, hoc autem a solo Deo: & rõne status, qa hoc institutum fuit añ peccatũ. Itẽ rõne loci, qa in paradiso. Itẽ rõne tporis, qa ab initio Mundi. Itẽ rõne significati. de big. c. debitum. Ratione priuilegij: qa opus, qđ alias esset peccatum, fecit non esse peccatũ. Ho. item Deus fecit mſimonij institutionẽ ipso facto, qđ est plus, q̃ verbo facere. ff. de leg. l. de quib. demõstrationẽ aũt facti fecit ore ꝓphetico, dicẽdo. Nũc os ex ossibus meis, &c. ¶ Per hęc verba dicit aliqua notãda circa hoc sacramentũ, in quib. alter alteri est obligatus. Primo vi tę subtentatiõnẽ, & subuentionẽ ibi, os ex ossibus meis, &c. Item intimam dilectionem ibi, caro. Religionis conformitatem ibi, de carne. quasi de genere, & de fide sua ipsam vxorem diligere dẽat. Vinculi indissolubilitatẽ ibi, ꝓpter hoc. scilicet sacramentũ mſimoniale, relinquet homo. Prohibitionẽ duarum personarũ ibi, patris & filiæ: matris & filij ibi, patrẽ & matrem. Si enim ꝓhẽs hos relinquere iubetur, ergo ꝓhibeẽ cũ eis ꝓhere. Sexuum ꝓformitatẽ ibi, Homo. & ibi, vxori. non dicit homo homini, & vxor vxori. Debiti redditionẽ. ibi, & adhærebit. Fidem, & spontaneũ ꝓsensum, quo ꝓhitur, ibi: vxori suę. & ibi erunt. scilicet simul iuncti per cohsensum, & copulã cognoscendi intentionẽ. Et ibi etiam tangitur boni prolis ibi, in carne vna, & ibi &c. Tangitur sacramenti significatio, scilicet q̃ non diuidatur in plures. 34. di. Valentino. Non ergo mirum, si non rescinditur de facili tantum sacrm. Ad qđ accedat qđ no. de consang. & affi. c. de infidelib. de spon. duo. c. j. de spon. c. is, q̃ fidẽ. de big. debitũ. de transla. prela. c. inter corporalia. Ho.

De matrimonio cõtrac. cõtra ĩterdic. ecclesiã. Rub.

¶ Post alia impedimẽta, quæ impediũt, & dirimũt, ponit de impedimento interdicti, quod non dirimit, ſm Da. & Gofr. Vſm Hosti. quia aliquando interdictum sit ex causa perpetua aliquando ex temporali, aliquando separat ad tempus, aliquando in perpetum: & in hoc similiter est de impedimento de quo præmisit: ideo &c. Materia habetur 33. q. 4. cap. non oportet. & tribus cap. sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum contra ecclesiæ interdictum non dirimitur.*
2 *Matrimonium contrahere potest frater nomine sororis.*
3 *Sponsalia de futuro quo actu transeant in matrimonium. 7. & 9.*
4 *Matrimonium non contrahit consanguineus sponsus cum sponsa consanguinei. nu. 11.*
5 *Matrimonium non redditur nullum solo hominis interdicto.*
6 *Ex matrimonio contracto à patre nomine filij obligatur filius.*
8 *Obligatus in quo videatur, qui promisit factum alienum.*
10 *Appellatione emissa iudex à quo potest se intromittere de negocio, dum est appellatum.*

CAP. I.

1 Literæ. † Matrimonium contra interdictum ecclesiæ, vel iudicis cõtractum, propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen penitentia sic contrahentibus, & separabuntur, donec cognoscatur de causa interdicti. hoc dicit. Et sunt duę partes. In prima facti narratio. In secunda responsio. Secunda ibi, mandamus. ¶ †
2 Nota primo, quem posse se obligare ad contractum matrimonij pro sorore, & sic simpliciter promittendo, & iurando q̃ contrahat, in materia canonica videtur promittere se facturum & curaturum q̃ illa contrahat. Et nota q̃ extra contractu soror nõ obligatur, nisi sit præsens, & consentiens. Et no. q̃ ex iure canonico quis cogitur ex iuramento nudo.
3 ¶†Nota secundò, q̃ per alium actum à copula, à quo etiã intelligitur tacitus consensus in coniugem, non transeunt sponsalia in matrimonium: vnde non per actum traditionis dentiorum, vel amplexus. ¶†No. tertio, nullum consanguineum sponsi posse contrahere cum sponsa consanguinei, obuiante
5 publicę honestatis iustitia. ¶†No. quarto, q̃ ex solo interdicto hominis matrimonium post contractũ non redditur nullum, sed bene potest ad tempus propter contemptum suspendi. vide de despon. impu. c. ad dissoluendum, ad fi. de matrim.
6 contrac. c. j. ¶† Obstat primo, q̃ mulier non fuit adstricta matrimonio contracto per fratrem: quia speciale est in patre, vt nomine filij possit contrahere matrimonium, ita q̃ filius, vel filia obligetur. ff. de spon. l. si patris, & l. seq. C. de nup. l. vide. Sol. dicit & quod sentit gl. Inn. q̃ mulier hic consentit corde & ore, & sic expresse: nam sicut potuerũt ꝑhi sponsalia per procuratorem, ita ẽt per fratrem: aliàs dicit q̃ per fratrem non ꝓhantur, nisi soror consentiret expresse: quia speciale est in patre, vt nomine filij præsentis, & non ꝓtradicentis possit ꝑhere sponsalia, & in tutore: aliàs secus. C. de sponsl. si puellæ. & li pater. Nec obstat ẽ. de spõ. ad id, quod. quia ibi interuenit carnalis copula: aliàs non iudicaretur matrimonium. Host. tenet ꝑ: quia tacitus consensus, dummodo probari possit, facit matrimonium, vt no. de spon. c. cum apud. & c. tuæ, & c. fi. de coniug. lepro. sed ex quo mulier hẽt ętatem consensus eius attenditur secundũ canones, non patris, vt patet de despon. impub. c. j. Ex quo igitur soror est presens, non exigitur de necessitate consensus eius expressus: imo ex quo non contradicit, ſ mittur consentire, ff. mand. l. qui patitur. Si enim expresse consensisset, frustra redderet litera verba sequentia, quę probant tacitum consensum. Vide quod no. de despon. impub. c. j. li
7 vbi hęc gl. approbatur. tene quod ibi no. sup gl. ¶† Obst. 2. q̃ amplexum hæc sponsalia debent trãsire in matrimonium. de despon. impub. c. j. li. 6. Sol. illud procedit in sponsalibus de futuro interpretatione iuris de presenti quo ad verba: hic in ipsalibus, & quò ad veritatem de futuro, & ẽt interpretatione quæ per talia signa non transeunt in mſimonium: quia nec nisum carnalis copulæ, quod plus est. de spõ. c. fi. & vide quod no. hic, in c. is, qui. de spon. & c. attestationes. de despõ. impub.
8 ¶† Obstat tertio, quia vſ q̃ frater ex hac promissione nõ obligatur: quia promittat factum alienum. ff. de ver. obli. li. stipulatio. Solu. dicit, q̃ in hac mã in dubio vſ promittere se facturum
9 & curaturum. ff. de ver. obli. l. quoties. & sic obligatur. ¶† Obstat quarto, quia vſ q̃ si amplexata est ipsum tanquam virum, q̃ hic sit matrimonium: quia hic adest consensus de præsenti dic q̃ amplexata est tanquam futurum virum, quod in dubio præsumitur: non tãquã virum de presenti, quia talis actus in
10 duceret matrimonium, quod no. ¶† Obstat quinto, quia vſ q̃ nõ debuit iudex à quo se intromittere aliquo modo de facto mulieris ex quo pendebat appellatio, ẽt ex delegatione Papę, quia non debet iudex à quo se intromittere de negotijs appellationis. de appel. c. interposita. Solu. dicit glos. quòd ideo se intro-

se intromittit, quia non tenuit appellatio, vel quia ipsa nō fuit prosecuta suam appellationem, & eps factum significauit Papæ, & Papa mādat, q̄ est in litera. deinde gl. colligit notabilia, & est clara. ¶†Obstat 6. quia videtur q̄ non sit permittenda re
11 berti ad tertium, quia licèt contraxerit cum fratre sui sponsi, per hoc non erant soluta sponsalia prima, quia publica honestas soluit sequentia sponsalia, & non precedentia. de despon. impu. c. j. li. 6. & sic videtur q̄ remanserint prima spōsalia. Sol. dic, quod vel primus sponsus erat mortuus, vel ipsa fuit cognita à secundo, & sic affinitas habet dissoluere sponsalia. Vel dic & verius, quod ex quo contraxit de præsenti cum tertio, illa vt potentius vinculum deberet præualere. s̄. de sponſ. & matrim. c. veniens, & c. ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 *Obligatur filius, vel filia ex matrimonio contracto à patre nomine filij, etiam absentis. 7.*
2 *Attentanda potest Iudex ex officio prohibere per partes sub pœna excommunicationis.*
3 *Appellatione legitima pendente, cui etiam Iudex à quo detulit, non suspenditur iudicis à quo potestas ad prohibenda attentata.*
4 *Matrimonium post sponsalia de futuro cum alio, quàm cum spōsa, vt fortius vinculum, tollit sponsalia.*
5 *Matrimonium contra prohibitionem Iudicis licèt contractum teneat, potest tamen pœnitentia imponi propter contemptum prohibitionis.*
6 *Prohibitio iudicis vbi nō ligat prohibitum quo ad matrimonium, an procedat etiam in alijs actibus à matrimonio.*
7 *Iudex à quo appellationē pendente potest se intromittere de causa, à qua fuit appellatum.*

CAP. II.

IX literis. Summatū est s̄. eo. ca. proxi. & sunt duę partes. In prima narrat factum. In secunda illud diffiniendo cōmittit. ¶†No. j. patrē posse contrahere matrimoniū pro filia absente.
1 ¶No. 2. q̄ iudex potest ex officio lite pendente prohibere attentāda per partes sub excōicationis pœna, siue pēdeat prima lis, siue pendeat lis per appellationē. ¶†No. 3. q̄ appellatione pendente legitima, & cui etiam iudex detulit, non extinguit, vel suspenditur iudicis potestas quo ad prohibenda attentata, & sic non suspenditur quo ad illa, quæ tendunt ad faciliorem appellationis exitum, quæ possunt fieri per iudicem absq; prę-
2 iudicio cognitionis appellationis. Ad hoc s̄. de app. c. cū sic, & c. cum tencamur, & c. qua fronte. vbi dixi, & allegaui istum
3 tex. cū gl. sua. ¶†No. 4. q̄ matrimonium post sponsalia de futuro cum alio, q̄ cum sponsa, vt fortius vinculum, tollit sponsalia, quanquam sit ↄ præceptum iudicis ↄctum, & sic solo iudicis interdicto non soluitur matrimonium. de spon. duo. c. tua.
4 de despon. impub. c. ad dissoluēdum. ¶†No. 5. q̄ propter prohibitionem imponenda est pœnitentia, si actus post prohibitionem non redditur nullus. ¶†Quid in alijs actibus à matri-
5 monio? habes bonum tex. & gl. s̄. de resti. in integ. ca. j. & 2. &
6 vbi dixi. de consue. c. quanto. ¶†Obstat primo, quia non videtur quòd sponsalia hæc valeant, cum in talibus exigatur consensus filiæ. s̄. de sponsa. c. tuæ, & hic erat absens. Sol. Dic, q̄ ipsa mulier postea consensit, alias non tenuissent sponsalia, & sic
7 inter absentes contrahuntur sponsalia. ¶†Obstat secundo, qa videtur q̄ iudex appellatione pendente non possit se intromittere de causa, super qua est appellatum, maximè si detulit. 2. q. j. nomine. de offi. leg. licet. de appel. c. interposita. & ca. cū appellationibus, li. 6. Sol. Potest se intromittere ad prohibenda attentanda, & terminum statuendo, sed nō de causa cognoscendo. Inno. dicit hoc speciale in fauore matrimonij, & propter animarum periculum. Ioan. And. remittit de appel. cum tenemur, & ca. cum appellationibus, de appella. lib. 6. Dic, & hæc est veritas, attentare potest iudex à quo tendentia in facilorem exitum appellationis, dum tamen non assumat cognitionem negocij, sed non tendentia in præiudicium appellationis, vt in contrario.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum contra ecclesiæ interdictum non est nullum, sed propter contemptum ad tempus separatur, donec de causa cognitū sit.*
2 *Excommunicatus ad tempus an lapso tempore sit liberatus absque alia absolutione.*
Absolutio an sit necessaria excommunicato ad tempus lapso tempore.

CAP. III.

DE muliere. †Matrimonium contractū contra interdictum ecclesiæ non est nullum, sed propter contemptum ad tempus separatur, donec de causa cognoscatur. h. d. Communis diuitio. ¶No. primo officium iudicis lite pendente super matrimonio contrahendo, vt interim inhibeat ↄctum. ¶No. secundo modum procedendi contra venientes ↄ interdictum: quia separandi sunt, & per excōicationem compellēdi, donec cognoscatur an subsit impedimentum, de quo opponitur, & videtur q̄ ipso facto sunt excōicati ↄhentes in gradu prohibito, vt in cle. eos, qui. de consang. & affi. hoc olim, illud hodie.
2 Gl. oppo. c. tua, s̄. de sponsa duo. & ibi remittit. ¶†Quærit gl. an hic excōicatus ad tempus lapso tempore sit liberatus absq; alia absolutione? Gl. dicit q̄ sic. Tutius tamen dicit esse q̄ absoluatur ad cautelam. Io. An. dicit hoc de necessitate, scilicet q̄ in sententia excōicationis exigetur absolutio, quia exigitur certa forma in absoluendo. de sen. excom. c. cum desideres, & c. in nobis. In sententia autem interdicti, vel suspensionis non est necessaria absolutio, quia illorum absolutione non seruatur forma solennis, sed sufficit dicere, Absoluo te, vel relaxo interdictum in te latum, quod dic vt s̄. de testi. c. veniens, el 2. & vide quod no. de æta. & qual. c. cum bonæ. Per hoc videtur concludi, quod in sententia lata à Papa, cuius verba non sunt subiecta dispositioni iuris, quod lapso tempore esset absolutus, argumento cle. si sumus, de sen. excom. Quod puto verū, si constaret de voluntate eius. Sed in dubio videtur velle vti potestate ordinaria, prout est iuri submissa, non potestate inordinata. Ideo videtur voluisse quod forma ecclesiæ seruata absoluatur, & sic erit idem in Papa.

Qui filij sint legitimi. Rubrica.

¶Viso de impedimento matrimonij, quia apparente de impedimento filij suscepti illegitimi quando sunt proditi ex tali matrimonio contra interdictum ecclesiæ contracto. ideo &c. De materia 26. dist. deinde. 24. dist. si quis viduam. & 15. q. vlt. & 32. q. 4. dicat. & c. fi. 35. q. 7. cum vno, &c.

SVMMARIVM.

1 *Legitimātur filij naturales geniti ex soluto & soluta per subsequens matrimonium.*
2 *Agere potest maritus pro vxore, tanquam persona coniuncta.*
3 *Exhæredationis actus cui conueniat.*
4 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de legitimitate filiorum.*
5 *Sententia super legitimitate, quomodo sit proferenda.*
6 *Iudex ecclesiasticus quo casu potest cognoscere de re merè reali inter puros laicos.*

CAP. I.

QUonquestus. † Naturalis ex soluto genitus & soluta, legitimatur per subsequens coniugium parentum. h. d. Primo impe-
2 trantis querela. Secūdo causæ cognitio. ¶†No. primo, q̄ maritus potest agere pro muliere tanquam coniuncta persona, & literas impetrare. de quo s̄. de rescrip. c. nonnulli.
3 ¶†No. secundo, q̄ actus exhæredationis non solum conuenit testanti, à quo dare hæreditatem penderet facultas, sed etiam alteri, à quo nō peruenit hæreditas, qui conatur hæreditatem aliàs sibi prouenientem impedire. ¶No. tertio, q̄ proles nata ante matrimonium legitimatur per subsequens matrimoniū cum matre prolis, etiam quo ad finem habilitandi quo ad successionem paternam cum alijs filijs. ¶†No. quarto, quod ad
4 iudicium ecclesiæ spectat cognoscere de legitimitate prolis, quando prouenit, & pendet quæstio ex viribus matrimonij, etiam quo ad finem successionis hæreditariæ, & sic ad quem spectat cognitio principalis, spectat cognitio & accessorij, vel à principali dependenti. cōcor. de do. inter vir. & vxo. c. de pru-
5 dentia. ¶†No. quinto practicam sententiæ super legitimitate super illo, qui apparere debet legitimus, quia dicit, debet pronunciari, & declarari legitimus, & quod omnis quæstio surgēs ex illa decisa spectat ad iudicem pronunciantem super legitimitate. Et no. qnod super ea procedit exequēdo. Huic decret.
6 tantum † vnum obstat, scilicet defectus potestatis Papæ in deleganda causa hæreditatis, cum sit quæstio inter laicos, nec est de causis spectantibus ad iudiciū ecclesiæ. de iud. nouit. vt patet j. eo. causam. Sol. Quandoque sunt laici de iurisdictione tē porali ecclesiæ, & ecclesia potest cognoscere. sic potest loqui hic. Quandoq; non sunt de temporali iurisdictione ecclesiæ: & tūc aut quæstio hæreditatis mouetur principaliter, ita quod non venit accessoriè ad causam legitimitatis, vt quia moueretur quæstio proprietatis etiam ex altera causa quàm legitimitatis, vel moueretur quæstio possessoria ipsius hæreditatis, & de ea se non intromittit ecclesia. Quandoq; venit incidenter, & consecutiuè ad causam legitimitatis, vt quia mouetur quæstio hæreditatis solum propter hoc, quia dicitur quis illegitimus, & tunc de hoc iudicat ecclesia, quia eo quod datur molestatio hereditatis propter illegitimitatem, immediatè tangitur causa, quæ spectat ad iudicium ecclesiæ, & id, de quo iudicauit ecclesia, molestare non constat in sua firmitate, pro tanto de hoc spectat ad ecclesiam iudicare. Et maximè hoc est verum, si persona est miserabilis. de foro compe. c. ex parte B. & sic potest loqui hæc decret. secundum Innoc.

Anto. de Butrio super quarto Decretal.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio separato, in forma ecclesiæ contracto, filij geniti ante sententiam, sunt legitimi.*
2 *Ad legitimitatem filiorum inspicitur status coniugum secundum tempus conceptionis, & non secundum natiuitatis.*
3 *Filius conceptus habetur pro nato.*
Substitutis, vel institutis filijs Titij, si sit vnus in ventre matris, habetur is pro nato.
4 *Hæreditatis quæstio inter meros laicos quo casu potest coram iudice ecclesiastico decidi.*
5 *Filij legitimi duo iura dicuntur habere in rebus patris.*
6 *Legitimi filij vt præsumantur, quæ requirantur.*
7 *Filius conceptus existens in vtero matris, quo casu pro nato habeatur.*
8 *Alimẽtari à quo debeat puer pendente ꝙstione super legitimitate eiusdẽ.*

CAP. II.

1 Vm inter. †Separato matrimonio in forma ecclesiæ contracto, filij geniti, vel concepti ante sentẽtiam, legitimi sunt. h.d. Primo ponit causam diffinitionis. Secundo diffinit. Secũda ibi, ideoq; ¶ No. primo ex summario, ꝙ separato matrimonio in facie ecclesiæ contracto, proles inde prodita ante sepa-
2 rationem, vel concepta, est legitima. ¶†No. secundo, ꝙ ad consi derandum legitimitatem filij inspicitur status coniugum ſm
3 tempus conceptionis, non secundum natiuitatis, † quia filius conceptus habetur pro nato, vbi agitur de eius commodo, euẽ tus ergo postea secutus non nocet ventri. ff. de sta. ho. l. qui in
4 vtero. ¶†No. tertio, ꝙ ad ecclesiam spectat iudicare de hæreditate, & inter puros laicos, prout quæstio hæreditatis venit cõ secutiuè ad legitimitatẽ, & sic quæstio principalis trahit quæstionem incidentem ad forum suum, & ad naturam. Ad hoc,
5 s̃. c. proxi. & c. 3. j. de dona. inter vir. & vxo. ¶†No. quarto duo iura, quæ debentur proli legitimæ, scilicet hæreditas paterna, & ius alimentandi. Idem de illegitima quo ad hoc vltimũ,
6 vt patet s̃. de eo, qui dux. in matri. c. cum haberet. ¶†No. quin tò duo, quæ copulatiuè exiguntur, vt proles sit legitima, scilicet vt matrimonium sit contractum publicè, & absque contradictione ecclesiæ. Et sic patet, ꝙ ex quo ad legitimandum prolem sufficit colorata opinio, & quasi possessio maritalis, exclusa etiam ex quacunque proprietate veri matrimonij non sufficit, sed oportet ꝙ sit colorata bona fide contrahẽtium, & ex publicitate, & consequenter toleratione ecclesiæ, hoc est ꝙ ecclesiæ constet de matrimonio, & ꝙ non inhibeatur ab ecclesia. Quod no. quia in hoc ius matrimoniale sequitur alia iura patrimonialia, de quo scripsi de iure pa. c. consultationibus. Et no. ꝙ quo ad hoc non dicuntur in mala fide ex sola monitione iudicis, sed solum per actũ sententiæ. ¶ Obstat primo, quia videtur ꝙ non sufficiat ad prolem legitimandum publicitas matrimonij, nisi sit contractum denunciationibus præmissis. Serua practicam decret. cum inhibitio. s̃. de clan. despon. Gl. fatetur, & vocat hodie matrimonium publicè contractũ, quã-
7 do habet illa, de quibus ibi. ¶†Ob. secundo, quia non videtur, ꝙ non attenditur tempus conceptionis. ff. de decur. l. 2. §. in filijs. Sol. si commodum est in filio, inspiciatur tempus conceptionis: si est incommodum, non inspicitur, quia habetur pro nato, quo ad illa, quæ sunt incommodi. si autem non est commodum vel incommodum sibi, non inspicitur tempus conceptionis. 15. q. 7. cum multæ. ¶ Obstat tertio decre. quia conceptus ante sententiam post litem contestatam non videtur legitimus. l. fi. C. de lib. causa. Sol. Si agitur de legitimitate, inspicitur tempus conceptionis, & non mis sentẽtiæ, vt hic: sed quo ad hoc vt pronuncientur liberi, vel serui, nõ inspicitur status, sed tempus conceptionis, quia vẽter semper sequitur quo ad illam conditionem matris per sententiam declaratam, vt ibi. Et hoc, quia status libertatis non imprimit conceptionis libertatem, sed bene status legitimitatis matrimonij legitimi-
8 tatẽ, vt hic. † Quid si moueatur quæstio alicui infanti, vel puero, quod non sit filius illius, cuius filius dicitur? Dic ꝙ summatim cognosci debet, & interim alendus est rebus fortitan alienis. C. de Carb. edic. l. fi. C. de Carb. edi. l. 3. §. causæ. Et sic etiã modica præsumptio facit, quod puer mittetur in possessionẽ. ff. de lib. agnos. l. si quis à liberis, §. si vir petens, & C. de Carb. edic. l. fi. secundum Vin.

SVMMARIVM.

1 *Super legitimitate filiorum standum est dicto viri & mulieris.*
2 *Alimentorum præstatio sola non concludit alimentatum esse filium alimentantis.*
3 *In filiatione probanda attenditur opinio viciniæ recens, & eorum testimonium.*
4 *Ad probandum quasi possessionem rei, & status, quid sufficiat.*
5 *Filiationis negatio pertinet ad tractatum patris & matris in probanda filiatione, vel filiationis defectu, nu. 10.*
6 *Negatiua est probabilis, qñ dependet à facto testificantium, vel nõ facta.*
7 *Filiationis quæstio an sit tractanda coram Iudice ecclesiastico.*
8 *Legitimari non possunt filij spurij concepti sub adulterio per subsequens matrimonium.*
9 *Naturalis filius vbi succedit patri in aliqua parte, an in ea possit succedere ascendentibus, vel descendentibus, aut à latere venientibus.*
10 *Filiatio quando possit probari per viciniam, seu famam.*
11 *Filius vbi est negatus à patre, & matre, quibus testibus, & indicijs contingatur negatiua.*

CAP. III.

1 Ranſmiſſæ. †Statur dicto viri & mulieris, negãt aliquem filium, nisi ad indicijs & testibus probetur ꝓrium. h.d. Primo ꝓnit consultationem. Secundo respondet. Secundo ibi, Cum autem. ¶†No. j. ꝙ sola præstatione alimentorum necessariò non concluditur filius alimentantis. Cautus ergo est
3 articulans in probanda filiatione, vt aliud addat. ¶†No. 2. ꝙ in probanda filiatione attenditur recens opinio viciniæ, & eorum testimonium: vnde licèt aliquando à vicinis sit habitus vt filius, si tamen modo testificetur à vicinia, ꝙ non sit filius, attenditur hæc recens opinio, & vltimus status. Ad hoc de præben. c. cum de beneficio, li. 6. Et no. ꝙ in his, in quibus non potest haberi vltimus gradus certitudinis, sufficit testem respõdere
4 per credulitatem. ¶†No. 3. ꝙ non concludit articulus in probando quasi possessionem, & statum, ꝙ quis se gerat pro tali, & geratur. sit ergo cautus articulans ꝙ concludat. Item ꝙ gerebat pro tali, & reputabatur, & habebatur ab omnibus vicinis, & cognoscẽtibus. Tamen vide quod scripsi de iure patro.
5 c. consultationib. & vide quod no. in c. nihil, de elec. ¶†No. 4. ꝙ negatio filiationis pertinet ad tractatum patris & matris, in probãda filiatione, vel filiationis defectu operatur, & sic testis matris pertractans, & patris prodest & nocet in filiatione pro-
6 banda. ¶†No. 5. ꝙ negatiua est probabilis, quando dependet à facto testificantium, vel non facto. Ad hoc de prob. c. 3. maximè, quando est prægnans. ¶†No. 6. ꝙ vbi agitur de filiatione, scilicet an talis sit filius talis, vel non, ista quæstio est etiam ad
7 finem hæreditatis, videtur spectare ad ecclesiam. Sed non est verum, quia hic nihil tangitur de matrimonio. Igitur inter puros laicos cognoscere potest de filiatione, statur verbo viri & mulieris, donec contrarium probetur, & sic præsumptio cedit
8 veræ probationi. ¶† Obstat primo, quia videtur ꝙ vicinia ante staretur contra, nam dicit ꝙ credebat ipsum esse spurium, nihilo minus dicebat eorum esse filium, quomodo erat possibile, ꝙ spurius esset, & filius istorum, qui postea matrimoniũ contraxerunt. Nam spurius est ille, qui est natus de adulterio. Sol. dicit gl. ꝙ dicebatur spurius, id est, filius naturalis, vel non legitimus, quia fortè suscepit eum de alia muliere, vel antematrimonium, vel durante matrimonio, & sic esset suus spurius, vel naturalis, nõ legitimus. Et ſm Host. sic stabat, quia mulier ista erat eius cõcubina viuente prima coniuge, & ex ea habuit filium istum, ſm opinionem viciniæ. Postea mortua muliere, scilicet vxore, contraxit eum ista concubina, quæ non dederat ante fidem de contrahendo, nec contraxerat, nec machinata erat in mortem ipsius vxoris, & sic tenebat matrimoniũ. Vide cum filius natus fuisset tempore vitæ primæ coniugis, & sic ex coitu adulterino, & damnato, nõ legitimabitur ſm opinionem viciniæ, sed veritas sè habebat aliter, quia ipsa susceperat
9 eum ad nutriendum. † De naturali autem dicunt Doct. hic, ꝙ non succedit ascendentibus, vel descendentibus, vel à latere venientibus, quamuis patri succedat in certa parte, in Auth. qui. mo. natu. effi. leg. §. si quis igitur. colla. 6. Item non succedit ascendentibus, vel descendentibus, vel à latere venientibus ipsi patri, scilicet soli patri, & pater priuilegio gaudet, vt illi
10 succedat ei, vt in Auct. episc. nullum. ¶†Obstat 2. quia videtur ꝙ non stetur assertioni patris cõtra opinio. viciniæ. s̃. de probat. per tuas. cuius contrarium dicitur hic. Item etiam hic vi. ꝙ non debeat credi assertioni patris. ff. de inoffi. testa. l. si instituta, §. j. ff. de testa. l. neq; professio. Sol. Dicit gl. ꝙ talis probatio vel assertio patris, non inducit plenam probationem, sed inducit simplicem præsumptionem, non tamen omnino præiudicium generat. Hæc solu. est ꝙ istum tex. quia dr̃ hic, ꝙ inducit præsumptionem tantum, cui statur, donec probetur ꝓrium, & maximè cum filius hic possideret. Itẽ etiam ꝓrium sentit gl. sequens, & posset tolerari ꝓrium, ꝙ hic filius nõ grauatur onere probandi se filium ex sola negatione patris, sed ex eo, quia non constabat eum alterius posse esse filium. Nam ex eo, si gereret pro filio, nec tñ à vicinis gerebatur, non profecit. Non etiã ex eo, ꝙ possederat hæreditatem, quia ex quo alij probant se filios, erat fundata eorum intentio, & ex sola possessione hereditatis alicuius necessariò non infertur filiatio. Sed per hoc non tollitur secundum ꝓrium. quid dicam? Dico ꝙ quandoq; cõcurrit tractatus cũ opinione, & fama viciniæ, & abiq; dubio

hic probat

hic p̃robat filiationem,& concludit filiationē.Q ūādoq;adest q̃ nō sit filius.C.de nup.l.si vicinis.& no.de filijs presby.c.Michael. Q uādoq; concurrit testimoniū parentum ꝯ ōctum iporum,quia ante tractauerunt vt filiū,postea negant filium,& tractatus p̃fertur attestationi ipsorū,vt est casus in d. c. p tuas. de prob. Q uādoq; concurrit tractatus eorū cū opinione vicinię,q̃ gerebant,& tractabāt ipsum vt filiū, & pro filio, ipsis asserentibus ꝯ.Et dico q̃ adhuc p̃fertur,& fortius, ipse tractatus, vt d.c.p tuas.& d.c.Michael, vt patet in l. si vicinis, C. de nup. Q uādoq; cōcurrit opinio solius vicinię absq; tractatu parentum.Et hic est casus q̃ assertio, & tractatus parentū prævalet. Quandoq; concurrit solus tractatus parentum, absq; alia cōi opi.& talis tractatus cōstituit eū in quasi possessione, ſm Butig.in l.quidam,ff. de ꝓb. qui dicit q̃ talis probatio esset sufficiens,licēt principaliter peterent hęreditatē, qđ esset indubitatū,vbi cēt probatio ex antiquo,per notata s̃.de ꝓba.illud.Et idē puto ēt per ibi no.si talis tractatus sit de recēti. qđ no. in d. illud.Q uia hic est talis actus,qui verisimiliter non fieret,nisi certificato de filiatione. Q ñq; cōcurrūt duo tractatus. Vnus, in quo pater, & mater vicinis scientibus illū tractauerunt vt filiū.Secundus,in quo mortuo patre alius tractauit vt filiū . Dicit Butri.ibi,q̃ prualet primus tractatus , q̃ ex vxore matrimoniū sit,vicinis scientibus,& sic tractatus sit, qa hęc probatio sit plenior,q̃ pōt haberi de filiatione,vt l.filiū,ff.de his,q̃ sunt sui, vel alie.iur.Q ñq; concurrit tractatus parentū , & opi. viciniæ p̃filiatione,& parētes ꝯrium attestantur, & adhuc p̃ualet tractatus,& opinio testium,vt dicit gl.hic in verbo,indicijs. Q ñque adest sola cōis opi.absq; tractatu parentū,quia,s. fama hēt q̃ sit filius,& tunc probatur filiatio,vt l.cū de lanionis,§.asinā, ff.de fun.instruc.Q uia hæc res de facili non est probabilis,vnde illam recipit probationē,q̃ pōt haberi . Q ñq; adest sola appellatio,& tunc aut negatiuè de filiatione tractatur,s.quia parentes negant filium,& tali creditur,ſm Host.quia non est verisimile q̃ pietas parentū negaret filiū,si ēet,& est casus hic,& hoc tenet gl.in verbo,mota.Ad hoc tex.in l.posthumus,§.fi.ff. de lib.& posthu.ad hoc gl.in l.ēt,& l.fi.ff.de prob. & tex. in l.j. §.a quis aliquo,ff.de Carb. Dic, si negatio patris transit in tractatū,quia longęua,absq; dubio probat non filiū, vt hic, quia probet etiam ꝯ cōem opi. si nominatio est , non transit in tractatum,quia vnica,& fit in formam testimonij,adhuc præiudicatfilio,vt sentit gl.hic in verbo,mota.Si nominatio est extrajudicialis,si aliās filius non habet præsumptionem pro se, hoc præiudicat etiam filio,non tantum ex nominatione , sed quia alius non probat se filium. & sic potest intelligi gl. hic in verbo,mota.& glo.in fi.ibi,& ideo etiam eis creditur.Sic ergo intellige q̃ hæc nominatio transit in tractatum , vel q̃ fuit testimonium in iudicio,vel q̃ fuit vnica tantum assueratio,quod p̃iudicat filio,ex quo nō est in possessione filiationis,nec aliter probat. Q uandoq; adest sola nominatio pro filiatione, vt quia nominat aliquem filium , & tunc aut nominat ipsum in actu pariter proportionabili filio,& non filio,& talis assueratio nihil probat,vt l.non nudis,& l.neq;,C.de proba. Aut nominat ipsum filium in actu proportionabili tm̄ in filium,vt eū instituendo,& tunc ex tali actu constituitur in quasi possessione filiationis,per quam probatur filius, vt dicit Bar. in l.j.ff.de lib.agnosc̃.& no.in d.l.fi. ¶ Venio ad tertiū ꝯrium . obstat q̃ nō potuerunt hi filij ꝯ hunc spurium agere super hæreditate paterna,cū parentes viuerent, qđ hic patet,quia in hoc sunt testificati,& hæreditas non est viuentis,nec de ea agi pōt,l.fi.C.de pac.& l.j.ff.de act.emp.So.Dic fortè q̃ pater & mater viuebāt, & facti erant monachi, quo casu vendicatur hæreditas a filijs, ſm ea,q̃ no.in c.in presentia,s̃.de prob.Vel fortè pater eis cōcesserat hęreditatē totā,retentis sibi aliquibus fructibus ꝓ vitu suo,& vxoris . No. q̃ pater pōt donare filio. Vel pōt dici q̃ illi mortui erant , & q̃ dicit standum verbo viri & mulieris, i. q̃ dicebant ipsum fuisse filiū,vel non esse,dū viuebant,ar.s̃.de proba.c.per tuas.& meritò , quia non est verisimile q̃ paterna pietas mota non fuisset,si filius fuisset.de p̃sump. c. afferte,cū lim.¶Sed tūc obstat, quia non vī tali assertioni credendū , ex quo filium negat,vt l.j.§.si quis ab aliquo,ff.de proba.Sol.glo. dicit q̃ ei creditur ꝓp concursum opi.viciniæ, qui cum eo cōcurrebant in eo,qđ non esset filius , & sic nunquā fuit in quasi possessione filiationis.Hæc solutio est ꝯ tex. quia non erat hic concursus opinionis viciniæ, arg.s̃.de p̃sump.c.illud.nisi velis dicere q̃ cōcurrebant in hoc q̃ non esset legitimus. Dicebant enim,nō erat filius,& fama erat q̃ ēt filius, sed nō legitimus, & sic fama cōsonās fini ꝓbationis quo ad intentū agētis iuuat probationē, licēt non consonet modo, qđ no. Sed q̃quid sit, hoc non placet,qa nō posset iuuare probationē,cui modo derogat.Ideo intellige, q̃ hęc assueratio fuit talis q̃ transiuit in tractatum , quia tractabant ipsum tanq̃ non filium , aliās non video q̃ ex hac sola assueratiōe filius debuisset excludi ab hęreditate.Vel dic q̃ hoc operatur assertio vtriusq; coniugis, sed
11 non alterius tm̄,& in formā testimonij.¶†† Q uero,qbus testibus,& indicijs conuincatur probatio, & assertio istorū coniugum? Dicit gl.q̃ conuincatur filius,eo q̃ negatur filius, ex quo non est in quasi possessione filiationis,ff. de probat.l.j.& l. vlt. sic ergo licet possideat hæreditatem, ꝓp hoc non est in possessione filiationis. Oportet ergo, q̃ ēt possidens se probet filiū . nam eo q̃ aduersarij probent se filios , iam est fundata eorum intentio.Si ergo vult obtinere tanquam filius,oportet q̃ se ꝓbet filiū,quia per hoc,q̃ gerat se pro filio,non est in quasi possessione filiationis, ex quo nec a vicinia , nec a patre pro filio geritur,nec eo q̃ possidet hęreditatē,quia & hęc possideri pōt a non filio , & sic grauatur in hoc onere probandi non solū ex assertione parētum, sed quia eius hæc erat intentio. Probabit aūt,si ꝓbat q̃ illi tenebāt eū pro filio, & ille eos pro parētibus, maxime si fama vicinię consentiat, s̃.de prob.c.per tuas. Probabitur ēt, si ꝓbat se natū constante matrimonio in domo patris.ff.de in ius vo.l.filiū.& l.quia mater.¶No.tū glo.q̃ dicit,q̃ si negatur filius a patre, q̃ hēt se probare filiū.& alle.l. posthumus,§.fi.& l.3.ff.de lib.& posthu.& ibi ēt dixit Bar.tenere ꝯ,se aūt legitimū poterit probare,si probat q̃ inter ipsum virum & primā vxorē nullū erat matrimoniū, obstante aliquo canonico,& publico impedimento,& sic natus ex concubina, quam postea duxit in vxorē,concludetur legitimus, ꝯ.c. tanta. Vel si probat q̃ in secreto cum vocabant vt filium , & osculabantur vt filium,& sic cū nutriebant,licet foris negarent,ad p̃tīn suū velandū.& hęc secreta indicia probabit per pedissequas,bubulcos,& consimiles,quia aliter prȯbari non pōt.C.de repu.l.cōsensu.Ad hoc,s̃.de testi.veniens,2.Item probabit per testes,& obstetrices, quia in ea domo R. tenēte ipsam mulierem natus fuit ex eo,& gaudium inde fecit, ex hoc facto veritas p̃iudicabit opinioni.glo.vlt.prosequitur generalia,vide eam per te.

SVMMARIVM.

1 *Filij,qui viro viuente sunt a muliere concepti ex adulterio, siue cum adultero moraretur mulier,siue cum viro,censentur illegitimi .*

2 *Alternatiua positio procedit , vbi in qualibet parte alternati concluditur intentio ponentis .*

3 *Diuersitas facti ad rem,vel substantiam intentus non concludentis quo ad ius,non diuersificat iuris dispositionem.*

4 *Bastardi filius,etiam legitimus,excluditur a successione ascendentis patris bastardi.*

5 *Filij nati ex damnato coitu,vel adulterio,non legitimantur per matrimonium subsequens .*

CAP. IIII.

1 Avsam. †Illegitima est proles, quā viro viuēte vxor ex adulterio concepit, siue cum adultero, siue cū viro morareť. h. d. Ponit duos casus.In primo casu,p̃nūciationis faciēdę. In secūdo cām submittit. Sc̃da ibi, quia. Casus. Q uidā Raynaldus filius Agathę habebat qōnē cum Frācisco auunculo suo fratre patris Agathę,qui patruus Agathę dicebat ipsum nō posse succedere in hęreditate cuiusdā Rodulphi iā dicti Raynaldi,qa Agatha erat eius mater, & fuerat filia dicti Rodulphi, erat illegitima susceptа ex quadā Hugalina vxore Alani tp̃e vitę Alani viri dicte Hugalinę,& sic ex p̃sona eius tanq̃ illegitimi dictus Rodulphus nō poterat guenire ad hr̃ditatē,q̃ ponebatur p Frācisū q̃ vel Agatha erat nata de Hugalina Alani vxore morante cū Alano,vel erat nata de Hugalina ipsa morāte publice & cōcubina cū dicto Rodulpho,quare petebat ipsam Agathā p̃nūciari illegitimā. Papa mādat si alterū est verū, q̃ p̃nūcieť illegi
2 tima.¶†† No.j.q̃ p̃cedit positio alternatiua,vbi in qualibet parte alternati cōcludiť intētio ponētis. Ad hoc s̃.de rescrip.c.ex parte.ff.de dolo.l.eleganter.& s̃.de foro cōpe. c.ex parte.& de illa litera,de prob.c.3.loco. cū simi.¶ No. 2. q̃ proles prodita ex coniuge tp̃e conceptionis est illegitima,siue mulier tp̃e cōceptionis habitet cum viro, siue habitet cum concubinario.
3 ¶†No.3.q̃ diuersitas facti ad rem, vel substantiā intētus, quo ad ius non concludentis nō diuersificat iuris dispōnem.¶No. 4.q̃ nō pōt esse vxor, quæ alij nupta se coniungendo maculat
4 thorum viri.¶†† Obstat primò, q̃ illegitimitas Agathę non excludit Raynaldū a successione, quia ipse potuit eē legitimus, ergo habilis ad successionē, licet mater eius foret illegitima. Sol.si tractaretur de hæreditate patris Raynaldi procedit contra,sed hic tractabatur de successione ascendētis Agathæ, cui si succedere debebat, hic debebat succedere ex parte Agathæ siue ex persona Agathæ.Et pro tanto, probata Agatha illegitima,excludebatur nepos legitimus ab hæreditate . & sic no. q̃ ab hæreditate ascendentis illegitima nō solum excluditur ille illegitimus,imò ēt quilibet ēt legitimus ex illegitimo descendens.¶ Obstat secundò,q̃ non habeat dubium decre.& q̃ frustra inuestigetur,an hic sit natus ex Hugalina tp̃e vitę Alani viri sui.Nā ex quo Hugalina non erat coniunx Rodulphi, iā nō

poterat hic esse legitimè natus, fuerit vel non in vita Alani. Solu. Fortè hic Rodulphus contraxit matrimonium cum ea post mortem Alani: quo casu si Agatha fuisset nata post mortem Alani, posset proles legitimari per subsequens matrimonium, quod non potuisset, si nata fuisset tempore vitæ Alani, quasi nata ex coitu damnato. ¶† Obstat 3. ꝙ proles Agatha ꝑdita ex Hugalina, siue Auelina, etiam viuente Alano, si publicè cum illa contraxit, sit legitima, infra eo. ex tenore. Solutio. Intellige quòd iste Rodulphus scienter contraxit matrimonium cum Hugalina, quam sciebat vxorem esse Alani. Et ex hoc surgunt duo, scilicet quòd Agatha prodita ex Hugalina, tanquam nata ex damnato coitu, non est legitima, nec etiam legitimari potest per subsequens matrimonium post mortem Alani. Primò, quia nata ex damnato coitu. Secundò, quia matrimonium non potest esse inter Rodulphum & Hugalinam, cum contraxerit matrimonium cum ea, viuente cõiuge Alano, & sic copula est, & non potest inter eos, tanquam adulteros, esse matrimonium, supra de eo, qui dux. in matrimon, c.j. & c. veniens.

SVMMARIVM.

1 *Natiuitatis quæstio opposita petenti hæreditatem, coram quo tractetur.*
2 *De successione ascendentis si tractetur, sufficit excludere proximum anteriorem in gradu.*
3 *A successione exclusa vna persona, excluduntur personæ ex ea descendentes, nu. 9.*
4 *Appellari quamuis non liceat a sententia in causa matrimoniali, tamen potest appellationem quis emittere a sententia super legitimatione.*
5 *Iudex potest ex causa statuere terminum ad causam finiendam.*
6 *Dilatio seu terminus peremptorius recludens viam veritatis aperiendæ, operatur effectum, & transit in rem iudicatam.*
7 *Legitimitatis quæstio vbi incidenter coram iudice seculari superuenit, remitti debet ad iudicem ecclesiasticum, nu. 11.*
8 *De hæreditate non cognoscit iudex ecclesiasticus per remissionem incidentis super natiuitate legitima.*
9 *Naturalis filius, & filij ex eo descendentes, excluduntur in totum a successione patris aui.*
10 *Succedere an possit in feudo nepos legitimatus filio.*
11 *Iudex incompetens efficitur competens super incidentijs.*
12 *Iudex ecclesiasticus an incidentia causæ remittere debeat ad iudicem secularem.*
Incidentia causæ, quorum ecclesia est a principio iudex incompetens, an sint remittenda ad secularem.
13 *Dilationem, seu terminum litis finiendæ potest iudex ex officio partibus statuere, vt post lapsum præfixi excludatur pars.*
14 *Filius an præsumatur in dubio legitimus, nu. 15.*
16 *Legitimitatis causam qualis sit modus tractandi.*

CAP. V.

1 EAtor præsentium. †Quæstio natiuitatis opposita petenti hæreditatem coram iudice seculari, est ad ecclesiasticum iudicem transmittenda. hoc dicit. Duæ sunt partes. In prima ponitur appellantis conquestio. In secunda causæ commissio. Secunda ibi, ideoque. Casus. Mortuo quodam Petro ab intestato, remanserunt sibi duo filij, scilicet Hugo nomine, & Rodulphus nepos ex filio G. altero. Tandem Rodulphus nepos mouit quæstionem hæreditatis pro dimidia contra Hugonem patruum suum totam hæreditatem possidentem, ille Hugo opposuit Rodulphum non posse succedere in hæreditate aui paterni ex persona ipsius patris Rodulphi, quia pater eius, scilicet G. fuit legitimus. Quæstio illa super natiuitate istius Gerardi fuit tractata coram Neruicensi Episcopo, & fuit appellatum ad Papam. Cætera sunt clara.
2 ¶† Nota primò, quod ad exclusionem vltimi in gradu, vbi tractatur de successione ascendentis, ibi sufficit excludere proximum anteriorem in gradu, tanquam inhabilem ad successionem, & sic rupto medio inter extrema, impeditur descensus, vel digressus ad extrema. Quandoque ius habet transire per medium, & data inhabilitate illius, in cuius locum quis succedit ad capiendam hæreditatem, excluditur etiam loco eius succedens. Et sic nota, quòd ab hereditate ascendentis non solum excluditur ex ea immediatus successor inhabilis, & illegitimus, sed etiam excluditur quilibet ex eo descendens, etiam
3 si esset legitimus. ¶† Nota secundò, quòd illegitimus, vel succedens in loco legitimi excluditur in totũ ab hæreditate ascẽ-
4 dentis, adeo quòd nihil potest ex eo sibi vendicare. ¶† Nota tertiò, quòd licèt non appelletur a sententia in causa matrimoniali, appellatur tamen in causa legitimationis, & in talibus necessaria est appellatio, quasi in talibus sententia tran-
5 seat in rem iudicatam. ¶† Nota quartò, quod iudex ex causa potest statuere terminum ad causam finiendam, quando pars calumniosè protrahit negocium, cum comminatione, scilicet, vt post lapsum terminum amplius in illa causa non audiatur opponens, & lapso termino excluditur funditus a iure opponendi, etiam per viam exceptionis. ad hoc, C. de accusa. l. si
6 ea, & supra de offi. ord, c. conquerente. ¶† Nota quinto, quod terminus peremptorius recludens viam veritatis aperiendæ operatur effectum, & trãsit in rem iudicatam in quæstione legitimitatis etiam descendente ex causa matrimoniali. Et sic licet quo ad vinculi substantiam, vbi de eo principaliter dubitatur, sententia non transeat in rem iudicatam, nec aliusterminus obuians veritati inueniendæ, obuiat tamen in quæstione hæreditatis, vel legitimitatis à matrimonio descẽdente, ꝙ
no. Et hoc, qa in materia principaliter deducta partes possũt
7 sibi per consensum præiudicare erga hæreditatem. ¶† No. secto, quod vbi coram iudice seculari incidit quæstio legitimitatis surgens ex matrimonio, hæc quæstio est remittenda ad curiam ecclesiasticam, & interim silet, & suspenditur quæstio super hæreditate principali, donec sopiatur quæstio incidens. ad hoc, c. tuam, de ord. cogn. Et no. quod decisa quæstione legitimitatis, vel habita pro decisa, potest, & debet iudex ecclesiasticus inhibere, vt in causa hæreditatis procedat, secundũ finem decisionis articuli legitimitatis coram iudice ecclesiastico.
8 ¶† Nota vltimo, quod vbi est mota quæstio principaliter coꝝ seculari iudice de hereditate, ecclesiasticus iudex decidens ꝙstionem legitimitatis non potest se intromittere de quæstione hæreditatis, & hoc, quia non venit tunc ad illam, vt accessoria, cum principaliter coram alio iudice pẽdeat, & in ipsa sit a seculari iudice præuentus, & sic põt iudex cõsecutiuam qõnem ad principalem, de qua cognouit, terminare, nisi illa incidens specialiter coram alio iudice etiam de ea potestatem habente sit inchoata. Et no. ꝙ dicens illegitimum, debet hoc probare, quia quilibet legitimus præsumitur, nisi probetur illegitimus. ¶ Nota, ꝙ licèt instantia non sit statuta de iure canonico, põt tamen statui per hominem, & si respiciat causam, non solum excludit instantiam, vel perimit, sed etiam ius principale.
9 ¶† Opponitur primo, quia videtur ꝙ nec naturalis, nec in locum eius succedens excludatur ab hereditate paterna, seu auita in totum, quia saltem succedat in duabus vncijs. C. de natur. lib, authen. licet pater. Sol. Dicit gl. quod istud procedit, quando nullus subest legitimus, hic autem subest Hugo filius legitimus, illo casu in nihilum succedat. Idem si subest coniunx legitima. Quidam tamen dicunt de iure canonico, ꝙ non ꝓcedit authentica illa, vt scilicet succedat in aliquo, quia coitus concubinarius est damnatus per canones: igitur in nullo succedit. Hostien. hoc non placet, quia concludit tria. Primo, ꝙ Imperator potest legitimare naturales, & habilitare ad successionem, etiam in totum, & in parte per legem, quia hoc potest per rescriptum. Idem dicit de honoribus secularibus. Secundo concludit, quod talem legitimationem quo ad hæreditatẽ potest facere solus Imperator in terris Imperij, & non Papa. Sed de hoc dicetur infra c. per venerabilem. Tertio dicit, ꝙ lex habilitans illegitimum quo ad successionem in totum, vel in partem, quanquam ex coitu damnato natum, seruanda est per canones, quia & coitus concubinarius erat damnatus per leges, quia peccatum erat. in Authen. de lenonib. collat. 3. & in Authen. vt non lux. contra natur. colla. 6. Et dicit etiam Imperator, quod castitas sola Deo animas præsentet. in Authen. quib. mod. natu. effi. legi. §. illud. collat. 6. & quia leges sequuntur canones in materia peccati. in Authen. quomodo oportet Episcopos. collat. j. & de eccle. titu. colla. 9. & vt clerici apud proprium episc. §. si vero ecclesiasticum. Ideo licet secundum vtrunque ius sit naturalis natus ex damnato coitu, cum lex-uilis ad successionem admittit, nec in hoc obuiat canonibus, imo approbat, vt patet, quia quandoque tales legitimat in canonicum, & per subsequens matrimonium, infra eo. c. tanta. Item infert, quod in feudum non succedant legitimati, vel adoptiui, vt in libro feud. si de feudo controuer. fue. c. adoptiuis. & c. naturales. Solutio. Dic, quod illud capitulum restringi debet ad legitimatum per rescriptum, non per subsequens matrimonium concludens talem succedere in feudo. Et hoc tenet ibi Iac. de Bel. per decre. infra prox. & in authen. de incest. nupt. §. fi. Ratio, quia legitimatio per matrimonium est fauorabilis, per rescriptum est odiosa, ideo est restringenda. Item si hoc potest Princeps exprimens quod succedat in feudo, vt ibi, fortius potest matrimonium. Item quia tales legitimantur per matrimonium ad episcopatus: ergo fortius ad
feudum, infra eodem, ca. per venerabilem. Item quia legiti-
mantur ad omnes successiones legitimorum, in Authen. qua-
10 mod. natu. effi. leg. §. reliqui, & §. si quis ergo. ¶† Quæro de impote legitime nato ex legitimato, an succedat in feudo? Dic quod non, quia licet sit patri legitimus, non est legitimus auo,
cui ex naturali sobole nulla legitima esse põt. C. de naturali lioc.

sibe.l.fi.Idem si non sit ius scriptum,sed consuetudo,quæ reda
cta in scriptis,seruatur illa in illo c.ad id, quod. supra. Si verò
est talis consuetudo in loco,vbi est quæstio, recurretur ad ius
Romanum,vt in lib.feud.de cogni.feu.c.j.Quo iure enim le-
gitimatus succederet in feudū, succederet & legitimus filius
legitimati.in Authen.sine consuetu. vel ius. vide de feu.c.2.ſ.
11 ¶Obstat ij.quia videtur,q† de causa legitimationis cognosce
re possit,& debeat iudex hæreditatis,coram quo quæstio inci-
dit,quia incidentia quæstionis faciunt iudicem, aliàs non iudi
cem,vt in l.quoties.C.de iud.l.j.C.de ord.iudi.Solu.Quando
incidit quæstio,quæ est de genere causarum spectantium ad iu
dices eiusdem qualitatis, licet excedant in quantitate causæ,
bene cognoscit iudex incidenter, aliàs non valens cognosce
re,vt ibi. Sed si sit diuersa causa, quæ exigit diuersorum iudicū
qualitatem:tunc non cognoscit,sed remittit ad competētem
iudicem:& interim filet processus principaliter, donec prima
incidens quæstio decidatur,vt hic,& c.tuam.ſ.de ord.cog. Nā
hæc quæstio legitimitatis spectat ad iudicem ecclesiasticum,
quando habet ortum ab ipso matrimonio: ideo debet prius vt
12 præiudicialis terminari.sic loquitur hic.¶†Quid si econuerso
spectans ad secularem,&c. incidat iudici ecclesiastico? Dic, q
cognoscit.j.de don.inter vir.& vx.c.de prudentia.Et hoc ope-
ratur excellentia causæ,& iurisdictionis,secundū Doc.¶Obst.
13 iij.quia videtur,q† nulla instantia, vel terminus sit statutus,p
secutioni causæ de iure canonico,quando etiam post longa tē
pora possint partes prosequi.ſ.de iud.c.venerabili.So.Per ius
non est statutus terminus: potest tamen ex causa statui per ho-
minem eligendum,& excipiendum, postq̄ nec actor in actio-
ne, nec excipiens in exceptione auditur, iusta causa cessante.
j.qui mat.accus.poss.c.cum in tua. C.de inge. & manu.l.diffa-
mari.Et talem terminum potest iudex ex causa statuere propter malitiam aduersarij. Ad hoc de ord.cogn.c.tuam. Ad hoc,
qđ dixi ſ.ti.j.c.j.in fi.& quod no.de cōuer.coniu.c.ex publico.
Idem dicit Inn.quando est præsumptio,q agens,vel excipiens
calumniosè moueatur,sicut dici consueuit de scholari,qui ti-
met ne conueniatur,quādo paratus erat ad recessum.C.de re-
miss.pig.l.si eo tempore.Et ex hoc patet, q etiam ad exceptio-
nem peremptoriam probandam potest statui terminus perem
ptorius.Ad idem de prob.c.licet.de fide instr.c.accepimus. Et
sic quantum ad hoc videtur habere locum decre.pastoralis,de
excep. An habeat locum in peremptorio quo ad casus ibi ex-
pressos,vide quod notaui de elect.c.quod sicut.post Compost.
Et dicitur pars calumniari, quando expectat tempus agendi
actor,quo probationibus,& defensionibus careat reus,vel ali-
cuius famam,vel statum grauari,& vbi in modum exceptionis
præiudicialis proponitur,vt hic,& ſ.de ord.cog.c.tuam. Alit-
ernō compellitur quis agere, vel defendere, vt in toto rubro
& nigro.C.vt nemo inuitus. Alia prosequitur hic Inn.quæ non
sunt vtilitatis alicuius. Habes hic de termino ad probandum
exceptionem peremptoriam, & de termino ad agēdum, quid
eius lapsus operatur,quia excludit.Quid de termino ad dilato
riam,habes casum de excep.c.pastoralis. Quid de termino ad
probandum,ponunt Doc.in l.si ea.C.qui accus.non pos.& ibi
Cyn.& Bart.in l.mancipiorum.ff.de opt.leg. vide quod scripsi
de rest.c.fraternitatis.in repeti.& de elect.c. quod sicut. Et di-
cit glo.hic vnum notabile verbum,q hoc tempus non poterit
prorogari præter consensum partium. Quod satis puto,quia
statutum est stricti iuris.Nūquid autem solus iudex,qui statuit
terminum ad probandum,vel ad agendum,vel excipiendum,
potest illud reuocare? Dicunt Doct.de appell.in c.cum cessan-
14 te.& vide gl.de dila.c.j. ¶Obstat iiij. quia videtur,q † non de-
beat probare dicens illegitimum, sed potius habet probare di
cens se legitimum:quia ex quo non cōstat de legitimitate coi-
tus,præsumitur adulterium, nisi probetur matrimonium.30.
q.5.caliter.Sol. Quandoque non apparet de proprietate ma
trimonij,vel possessione colorata,vt quia si est matrimonium
est clandestinum,& in dubio præsumitur adulterium: vnde di-
cens se legitimum, probet. Quandoque filius est in quasi pos-
sessione filiationis,vt quia apparet, vel confitetur natus de ea,
quam ipse tenuit publicè vt vxorem, & cum qua cōtraxerit in
facie ecclesiæ: certè hæc possessio etiam in actu exceptionis,re
levat ab onere probandi. Tu dic, q si constat, q contraxerunt
in facie ecclesiæ,& q habuerunt se pro cōiugibus,casus est pla
nus, q filius ex hoc releuatur ab onere probādi se legitimum,
vt ibi.Si non constat de contractu, & tunc aut de recenti habi-
tauerunt,& non constat,q aliquem actum fecerunt proportio
nabilem coniugibus,quia non tractauerunt se vt coniuges: &
tunc in dubio præsumitur potius adulterium,quàm matrimo
nium, vt ibi: & ideo filius arctaretur ad probandum se legiti-
mum.Aut diu habuerunt se pro coniugibus, & adhuc filius re
levetur ab onere probandi, maximè mortuis parētibus, qui se
15 sic habuerunt, aliàs tractauerunt.¶†Quid enim si sacerdos,&
testes sunt mortui,vel contractus sit antiquus. vide de hoc de
clandesti.desponsa.cum inhibitio.In tali casu, vel illegitima-
tionem obijciens non auditur. Vel si auditur, necesse habet
probare, quod intendit, sicut quando constat matrimonium
contractum in facie ecclesiæ.ſ.c.j.& 2.Si autem apparet,quòd
fuit tractatus vt filius talis, & talis, nec aliquid probaretur de
contractu,vel de matrimonio,præsumeretur illegitimus.¶Vl
timò hic videmus, quòd si causa legitimitatis surgens ex ma-
trimonio incidat coram iudice ciuili, quòd remittitur ad ec-
16 clesiasticum.¶†Quæro de modo tractandi eam. Dicunt Do-
cto.quòd sicut esset tractanda coram iudice seculari:& sic tra-
ctabitur coram ecclesiastico, qui eius loco subrogatur. Et sic
iudex ecclesiasticus poterit procedere sine libello, quia corā
seculari sic procederetur: tamen super exceptionibus non sit
necessaria litis contestatio.Circa quod vide, quod no.de offic.
deleg.c.prudentiam.ſ.sexta. Vnde dicit Innocen. quòd licet
sit tutius,quòd detur libellus,& fiat litis contestatio,tamen si-
ne his valet processus. Alij dicunt præcisè libellum offeren-
dum, secundum Innocen. Pro quibus facit secundum Hosti.
quia hæc quæstio præiudicialis est, a qua pendet petitio hæ-
reditatis vt accessoria, vt patet ſ. c.j. Per quod dicit tutius libel-
lum offerri.de libel.obla.c.j.vide in Specu. in quarta parte. de
ord.cog.Et ibi recitat opin.& residet in opinione Hostien. Et
qualiter sententia proferatur, vide in Spec. de senten.prola.ſ.
nunc autem.ver.si igitur. secundum An.de Barulo,tene quòd
exigatur libellus,quia instantia iudicis secularis non transit ad
ecclesiasticum:& sic ius legitimitatis tractaretur sine fundamē
to contestatæ litis.

SVMMARIVM.

1 *Naturales filij legitimantur per matrimonium subsequens.*
2 *Matrimonium quem effectum producat.*
3 *Legitimatio, quæ surgit ex contractu matrimonij post natiuitatem prolis, non est vera legitimatio.*
4 *Legitimari non potest filius natus ex adulterio per matrimonium subsequens. num.6.*
5 *Spurius filius propriè dicitur natus ex coitu adulterino, & indistinctè ab hæreditate repellitur.num.8. & 12.*
7 *Contractus quando deuenit in eum casum, a quo incipere potest, quando non valet.*
8 *Adoptiui, siue arrogati filij, an succedant patri arroganti in aliqua parte cum alijs legitimis.*
9 *Filij nati ignoranter ex matrimonio illegitimo, reputantur legitimi.*
10 *Legitimorum filiorum appellatione in materia statutaria,an veniant legitimati.*
11 *Naturales filij non legitimati, an succedant parentibus.*
12 *Spurij,vel nati in damnato coitu, licet non possint in aliquo succedere parenti, tamen in alimentis possunt succedere.*
13 *Legitimatio per subsequens matrimonium an habilitet quem ad ordines.*
14 *An legitimentur filij ante nati per solum subsequens matrimonium, absq; spe sobolis.*
15 *Matrimonium subsequens quando legitimet prolem. 18.*
16 *Bigamus an censeatur contrahens matrimonium cum illa,quam deflorauit, vbi secundò illam cognoscit.*
17 *Legitimus an censeatur filius conceptus adulterio, si mortua vxore legitima contrahatur cum iam cognita,quæ concepit.*
19 *Legitimatus an videatur filius per matrimonium subsequens contractum a clerico non in sacris. 20.*

CAP. VI.

1 IAnta est.¶††Naturales legitimantur per sub-
sequens coniugium parentum, spu
rij verò non. hoc dicit. Et per id patet, quòd sunt
duæ partes. In prima parte ponitur facti narratio.
In secunda responsio. Secunda ibi,si autem.¶Nota primò ma
2 gnam vim†ipsius matrimonij,& virtutem,quia imprimit qua
litatem effectui producto ante esse matrimonij: & ponit quali
tatem, & sic quandoque causa operatur in causatum ante cau
3 sam productum. ¶Et nota,quòd † legitimatio, quæ surgit ex
contractu matrimonij post natiuitatem prolis, non est vera le
gitimatio, sed habetur talis pro legitimo: & sic perfectionem
facit,quòd si statutum loquatur de legitimo,quod non exten-
datur ad legitimum per matrimonium legitimatum, sed so-
lum loquitur in legitimo naturaliter legitimè nato,quia statu
tum non extenditur ad actum fictum.Secus ergo,vbi hoc ver-
bum profertur a iure, etiam si dicatur legitimè natus, vt not.
hic glo.& vide supra de elect.innotuit. in verbo,coniugatum.
Nam ibi dicit glo. quòd etiam si loquatur lex communis de le
gitimè nato,extenditur ad postea legitimatum,quia ille fingi-
tur legitimè natus. De hoc dicam infra cod. c. per venerabi-
4 lem.¶Nota secundò, quòd † filius natus ex adulterino coitu,
per matrimonium subsequens nō legitimatur: & hoc propter
expressam cōdemnationem coitus.Et sic vbi fictio habet prin-
cipium

cipium prohibitum, retro nō trahitur, nec habilitat effectum
secundum tempus prohibitionis in esse productum. Ad hoc,
ff. de Sena. l. Paulus. Et hoc maximè est verum, quando matri-
5 monium est nullum, vt sequitur. ¶ No. iij. q̄ †filius dicitur spu
rius propriè, quādo natus est ex adulterino coitu. Et no. q̄ talis
indistinctè ab hæreditate repellit̄. ¶ No. iiij. q̄ non valet matri
monium cum adultera, quando alter coniugum est machina-
tus in mortem antiquæ coniugis. ¶ Gl. signat quatuor contra-
6 ria. Primò vidē, q̄ † contractu cum adultera proles ante prodi
ta legitimet̄. s̄. eo. c. cum inter. & c. ex tenore. Sol. Quidam li-
mitant, q̄ hic loquit̄, quando proles est prodita ex adulterino
coitu sciēter, vt sicut proles prodita ex matrimonio cum adul
tera ignoranter sub colore matrimonij, ita prodita ante colo
rem matrimonij ignoranter legitimetur per subsequens ma-
trimonium. Dicit gl. q̄ alij dicunt, q̄ indistinctè matrimoniū
subsequens cum adultera non legitimat prolem. Dicunt Doc.
primum esse verum: quod no. quia extendit illud c. ex tenore.
vt sicut matrimonium de facto legitimat prolē propter ignoranti
am, ita propter ignorantiam proles prodita ex adulterio
superueniente matrimonio conualidet̄. Hoc temperant Doc.
verum, q̄n mulier tempore, quo produxit prolem, ignoranter
ꝺxerat, & prolem prodiderat: aliàs si non ꝺxisset mulier, licet
fornicario coitu cognosceret quo ad eius sciētiā, nō tn̄ in veri
tate adulterino. Vn̄ puto, q̄ quo ad illegitimitatem prolis illa
non legitimaret potius inspecta veritate: & quia mr̄ non fuis-
set sine culpa dando operam rei illicitæ, arg. s̄. eo. c. fraternita-
7 tis. Secundò vr̄, q̄ † res deueniens ad eundem casum, a quo inci
pere potest, validet̄. de conuer. coniu. c. placet. Et sic proles p̄-
dita ex adulterio legitimet̄ subsecuto matrimonio. Sol. Non
validat̄ quo ad effectus iam in esse productos, vt vbi habuit ini
tium prohibitum, ita q̄ non potest causa superueniens retro-
trahi. Secus si habet initium permissum, vel saltem non prohi
bitum, & disponit ius, vt retrotrahat̄, quo casu validatur, vt in
hac decre. in princ. quando ex coitu concubinario prodita est
proles, & postea contrahit̄ matrimonium. ¶ Oppo. iij. q̄ indi-
8 stinctè † filij non excludant̄ ab hæreditate in totum: sed imò in
aliqua parte admittant̄, vt patet de natur. lib. authē. licet patri.
Gl. dicit, q̄ quidam sunt filij legitimi, vt adoptiui, siue arroga-
ti, de quibus s̄. de cogna. lega. c. vno. Isti autem, in qua parte
succedant: dic, q̄ si sunt emancipati, in nullo succedunt: sed si
durante tali adoptiua potestate, succedant vna cum liberis ipsi
mortuo, vt no. in l. cum adoptiuis. C. de adop. Insti. de hæred.
quæ ab intest. §. adoptiui. Quidam sunt legitimi, & naturales,
vt nati ex legitimo matrimonio vero, vel putatiuo, siue ab ini-
tio, siue ex post facto: & tales succedant parentibus. s̄. eo. c. cū
inter. & c. ex tenore, cum simil. Aduerte ad vnum, qđ dicit gl. q̄
9 sicut † matrimonium legitimat prolem veram subsecuto ma-
trimonio vero, ita & putatiuum. Et ex hoc sequit̄, q̄ si ego co-
gnosco consanguineam, vel coniunctam, putans ipsam solu-
tam, postea ꝺxi matrimonium cum ea credens posse ꝺhere, &
ignorans consanguinitatem, vel q̄ illa habuerit virum, q̄ illud
putatiuum matrimonium legitimet prolem, sicut & legiti-
mum, quod est bene notandum. hæc vera credo, si vterq; igno
rabat, vel alter tantum legitimè, vt dixi. ¶ No. tamen glo. q̄ ap-
10 pellatione † naturalium, vel legitimorum, comprehenduntur
legitimati ex matrimonio subsecuto, quod indubitanter pro-
cedit, vbi verba proferunt̄ a iure: sed vbi verba proferunt̄ a sta
tuto, quod non refert̄ ad fictam legitimationem, forte secus.
Et quę dicta sunt, procedunt, etiam si sunt legitimati per reseri
ptum Principis. ℣. eo. c. per venerabilem. nam tales possunt suc
11 cedere. ¶ Quidam sunt filij † naturales, & non legitimati, nati
ex concubinis in domo, nullo alio subsecuto matrimonio: &
tales succedunt in duabus vncijs ab intestato. C. de natur. libe.
auth. licet patri. Quod intellige, nisi subsint alij filij legitimi,
vel coniunx legitima. Licet aliqui dicant istos excludi de iure
canonico. Quod dic, vt dixi s̄. eo. c. lator præsentium. Matri au
tem tales succedunt in totū, nisi sit nobilis. C. ad Orfi. l. si qua.
12 ¶ Quidā sunt † nati, qui dicunt̄ spurij, & tales sunt nati ex adul
terino coitu, & vulgo concepti: & tales nō succedunt pr̄i in ali
quo, vt d. auth. licet. 32. q. 4. dicat aliquis. Aduerte, vulgo con-
cepti bene succedunt mr̄i, nisi sit nobilis, vt d. l. si qua. ad Orfi.
Adulterio autem, vel incestuoso coitu concepti, nec pr̄i, nec
mr̄i succedunt, vt no. in d. l. mr̄i. Insti. de succes. agn. §. vulgo. ℣
Auth. qui. mo. na. effi. sui. & Inst. ad Orfi. §. nouissime. Nati aūt
ex damnato coitu alēdi nō sunt. Et hoc verū de iure ciuili. De
iure aūt canonico dic, q̄ alēdi, vt s̄. de co, q dux. in ma. c. cū ha-
beret. Et no. q̄ hęc gl. dicit spurios natos ex adulterio, vel q vul
go cōcepti. de sta. ho. l. vulgo. vide gl. s̄. de renū. c. nisi cū pridē,
in §. personæ. in ver. vrgens. Quidā sunt filij spūales, de quibus
de cog. spiri. p totū. Et tales nō succedunt, quia nō apparet iure
13 cautū. ¶ Quęro, an † legitimatio p subsequēs mr̄imoniū habili
tet quē ad ordines? Vr̄, q̄ nō, qa exigit̄, q̄ sit legitime natus: &
sic iura põderāt natiuitatē. Dicit gl. q̄ credit, q̄ sint lēmi quo
ad oīa: quia matrimonium oīa præcedētia purgat vitia, & sic
proxima cā turpitudinis sublata est. Simile ff. quod me. cau. l. a.
ff. de cond. ob turp. cau. l. si ob turpem. Et vide gl. singularem,
s̄. de elec. innotuit. Et vide ēt quod ibi scripsi. Nec obstat, q̄ re-
quiritur q̄ sint nati de legitimo mr̄imonio: quia satis dicunt̄
14 sic nati, ex quo ficte de tali matrimonio nati sunt. ¶ † Quæro,
an solo ꝺctu matrimonij, ēt absq; spe sobolis, legitimentur fi-
lij ante nati, vt si quis in articulo mortis constitutus ꝺhat ma-
trimonium. Dicunt quidam, q̄ non, per l. nuper. C. de natu. li.
vbi exigere vr̄ spem sobolis. Probant, quia nō est matrimonii
absq; spe sobolis. 57. di. c. vno. de cond. appo. c. fi. Io. An. tene
hic ꝯ: quia satis est, spem sobolis subesse in casu conualesce
tię, & quia ēt est matrimonium sine spe sobolis pp humanita-
tis solatium. 27. q. j. nuptiarum. s̄. de frig. & maleſ. c. quod fe-
dem. dum tn̄ non deducatur in pactum. de spon. c. cōmissum.
no. in d. c. fi. de consang. & affi. & in c. de infidelibus. Et satis vr̄
spes sobolis, cum ex hoc filius legitimatur natus, qui ante non
erat legitimus quo ad oīa, nec ēt filius. Et per hoc rn̄detur ad l.
nuper. ad hoc in auth. quib. mo. na. effi. leg. §. si quis vero. coll.
6. & quibus mo. na. effi. sui. § . si quis igitur. collat. 7. De hoc di-
cit Io. An. in Mercuri. de reg. iur. sine culpa, lib. 6. Vbi ēt tracta
tur, an nālis habeat ius primogeniti in locis, vbi est consuetu-
do, q̄ primogenitus succedat, si postea pr̄ ex vxore procreat fi-
lium, & mortua vxore ꝺhat cum matre nālis filij, & tenuit ibi,
15 q̄ non. vide ibi, quia etiam inuenies, & hoc principiū. ¶ † Que
ro, q̄n matrimonium sequens legitimet prolem? Dic, q̄ legiti-
mat q̄ncunque sit coitus, dum tn̄ poterat esse vxor, si affuisset
tpe coitus consensus matrimonialis: & hoc verum, ēt si aliud
fuit matrimonium intermedium: Item si legitimus fuit ꝺhēs,
16 siue non. ¶ † Quæro, an ꝺhens cum illa, quā defloraūit, si post-
quàm ꝺxit cum illa, secūdo illam cognoscat, dicatur bigamus?
Dicunt quidam q̄ non, per hanc decre. quasi rigore, & fictione
iuris matrimonium retrotrahatur, & fingatur in virginitate de
sponsata. Host. tenet ꝯ: quia hic retrotractus operatur solū quo
ad legitimationem prolis, sed non quo ad impediendam bi-
gamiam. Nam sicut fictio iuris non posset reddere monoculo
oculum, quem non habet, sic nec scrum, cuius nec patitur de-
fectum. 32. q. 5. si Paulus. Item actus matrimonij præter legiti-
mationem pōt suppleri. ℣. eo. per venerabilem. In defectu vero
sacramenti non solet aliquid impetrari per gratiam, vt patet
de big. c. 2. Item quia eadem res non operatur ꝺria: sed idē ma-
trimonium operatur quod sit bigamus: quia sine matrimonio
mulieris cognoscendo non fuisset bigamus: ergo idem matri
monium non facit eum non bigamum. Non obstat 34. dist. Va
lentino. & c. debitum. de big. Ibi enim in virginem consensit,
vt in virginitatem matrimonium cōsummauit: vnde cōmisto
animorum tm̄, vel corporum tm̄, non inducit bigamiam: sed
q̄n hæc duo simul cōueniunt siue in duas virgines, siue in vna,
est bigamia: quia requiritur non solum vnitas mulieris, sed in-
tegritas. Vnde Apostolus, Despondi vos vni viro virginem ca
stam exhibere Christo. 27. qō. j. c. nuptiarum. Talis ergo biga-
mus censetur, ſm Host. Quod ꝺrium tenet Io. de biga. c. debi-
tum. de hoc de cleri. coniug. c. vno, lib. 6. Nec obstant rationes
Hosti. loquitur ponendo hunc pati defectum sacramenti: sed
hoc negat Io. An. quia suam carnem nō diuisit in plures. ¶ Ad
tertiam rōnem rndit negando mr̄imonium esse per se cām bi-
gamię: sed fatetur illud mr̄imonium ꝑsummatū, ex quo surgit
defectus sacramenti inducit bigamiā, & eo casu, quo inducit,
17 non pōt operari eius ꝺrium. † Quid si concepit durante matri
monio, sed postea mortua legitima ꝺxit cum illa, & postea na-
ta est proles? Dicit Host. q̄ erit legitima, arg. ℣. eo. quod nobi
Vide quod ibi no. Satis ergo est proli, q̄ q̄ncunq; tpe, dum esset
in vtero, parentes fuerunt legitimi coniuges: sicut aliàs dī de
eius ingenuitatem semel sufficere tunc mr̄em fuisse ingenuā.
18 Insti. de ingen. §. 2. † Quid si Saracenus ꝺxit cum Christiana, &
ex ea habuit filiū, postea baptizatur, & ꝺhat cum illa, an legiti-
mabitur filius? Dic q̄ sic: quia à principio nō poterat esse mr̄i-
monium. 28. q. j. caue. Idem dixit Inn. de natis ex incestu, scili-
cet, q̄ non legitimantur parentibus postea ꝺhentibus ex dispē
satione eccleſiæ. alle. ff. de ritu nup. l. eos. & l. Paulus, & l. cum
qui, cum simi. ff. de sta. homi. Io. An. dicit verba dispensationis
19 ponderanda. † Quid si clericus non in sacris cognouit aliquā,
& habuit filium, an si postea contrahat, legitimabitur filius? vi
detur quod non, quia coitus est damnatus per canones, & sic
proles non legitimatur. Sufficit ergo quod tales non sit per so-
na, cum qua poterit esse matrimonium, licèt coitus sit damna
tus, si tunc annuisset consensus cōis, & hoc placet. Nam prin-
pium non est hic prohibitū respectu matrimonij. Ideo de mo-
nacho tpe probationis. l. si tunc haberet filium, postea existens
contraheret, quod talis proles legitimaretur. Richar. Malum.
& Bart. tenent contra in l. Paulus, ff. de sta. ho. & vide ibi.

Vltimo

20 ¶† Vltimò per hanc decr. consului q ex solo matrimonio legi
timatur proles, etiam non intercedentibus solennitatib. ſ. do-
talibus instris, licet hāc solennitatē leges exigāt: qa ad legē nō
spectat disponere de mrimonio, vel ꝓsecutuis ad illud, qñ di-
sponit in radicem matrimonij, vt dicam ꝯ. in c. per venerabilē.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus non cognoscit de causa ciuili inter laicos.*
2 *Possessio ex quo nil habet commune, vel connexum cum proprietate, an iu*
dex proprietatis dicatur iudex possessionis.
3 *Peregrinantes, etiam in Ierosolymam, cui iudici subijciantur.*
4 *Laici non subijciuntur iudici ecclesiastico quo ad temporalia.*
5 *Iurisdictionem temporalem habere censetur dominus loci.*
6 *Sup hæreditate qõne mota ꝓp illegitimitatem, quæ sit practica procedēdi.*
7 *Post mortē coniugum pōt reuocari in dubium de matrimonio inter alios.*
8 *Papa an habeat iurisdictionem in laicos quo ad temporalitatem.*
9 *Morte delinquentis non videtur extincta pœna.*
10 *Spoliatus videtur restituendus ante causæ ingressum.*
11 *Legitimū si quis petat se a iudice declarari, an indifferēter sit admittēdus.*
12 *Actiones si duæ concurrant, in qua vnus petit se legitimum pronunciari,*
& alter illegitimum, an admittantur.
13 *Legitimitatis cā an possit agitari contra, & per defensorem retractari.*
14 *Sententiæ effectus super illegitimitate, quis sit.* 15.

CAP. VII.

1 CAusam, quæ. † De cā ciuili, inter laicos nō cognoscit ecclesia, cognoscit tñ an quis sit de legitimo mrimonio natus. h. d. Primò ponit ꝓmissionem. Secdò ipsius formam bimēbrem, quam in vno mēbro reuocat, & cām reddit: in alio membro repetit, & incongruitatem opponit. Secunda ibi, verum.

2 ¶ No. primò q cā, siue qō possessionis ad proprietatem nullā dr̄hfe connexitatem quo ad iurisdōnem. Ideo habēs cognitionē ꝑprietatis incidenter, vel ꝓsecutiuè, nō hēt necessario cognitionē possessionis. Sic limita c. fi. ſ. de iud. Quod ergo dr̄, iudicem proprietatis esse iudicem possessionis, vt in ca. j. de cā possess. cum si. est verum, qñ est iudex proprietatis principaſr, secus si sit iudex incidenter. ¶ †No. 2. ꝙ itinerantium Ierosolymam cā nō spectat ad iudicem ecclesiæ. Et intellige, qñ ꝓp aliā cām, quam peregrinationis ad sepulchrū iter arripuit, aliās tales itinerātes, & peregrinātes sunt subiecti Romano Pōtifici, vt miserabiles ꝓsonæ ēt, ſ. de peregri. c. j. Et no. q spoliatus ante oia est restituēdus. ¶ No. tertiò, ꝙ qō natalium spectat ad iudicem ecclesiæ, qñ qō surgit ex legitimitate mrimonij, vel ille
4 gitimitate. ¶ †No. quartò, q ad iudicium ecclesiæ nō pertinet iudicare de temporalib. inter puros laicos, & q ecclesia nō debet turbare iurisdictionem laicorum, qđ detrahere vr̄ iuri alte
5 rius. eo q iudicat de cā ad eius iudicium nō spectante. † Et no. q Rex, eo q Rex loci, dr̄ hr̄e iurisdōnem temporalem in loco:
6 idē est in dno, eo q est dominus ciuitatis. ſ. eo. c. lator. ¶ †No. 5. q post mortem coniugum ēt potest reuocari in dubium de matrimonio inter alios, ad finem decidēdæ qōnis à matrimo-
7 nio pendentis consecutiuè. ¶ † Et no. q vbi vertitur in dubium de hæreditate ꝓp illegitimitatem, est duplex practica procedē di. Primo, q detur principaſr libellus super declaranda illegitimitate, vel legitimitate, qō hæc est transmittenda, & interim
8 supersedendum. ſ. eo. c. lator, & ſ. de ord. cogni. c. tuā. ¶ †Obstat primò, q Papa possit cognoscere inter laicos de temporalibus: qa Papa hēt temporalem iurisdōnem, qa cōsecrat, & coronat Imperatorem. de elec. c. venerabilem. Sol. Hæc est contentio, de qua dixi ſ. de iud. nouit. ¶ Secūdò obstat, q Papa habeat solum spiritualem, & non temporalem, & sic iurisdōnes sunt diuisæ, in Authen. de fi. instr. circa prin. de consecr. dist. 3. celebritatem. Et hanc opi. sequitur Hugo. Quod patet, qa originaliter prius fuit imperium, q̄ fuerit Papa. 93. dist. legimus. Alanus & Tan. tenēt, q Papa habeat vtranq; iurisdōnē ī habitu, & q exercitiū hēt Imperator. Probat, quia ecclesia est vnū corpus, & sic hēt vnum caput tota vniuersitas. Ad hoc, qa dominus vtroq; gladio vsus est. Item, qa Moyses habuit gladiū, cuius successor est Papa: & qa eum cōfirmat, dicit q habitu habet ipsam Papa spiritualem, & temporalem iurisdōnem, sed exercitium solum hēt Imperator, vt no. de iud. c. nouit. An autm Papa aliquo casu vtatur exercitio? Dicendum est q nō, ni
finidefectum Imperij. de fo. compe. licet. Vel negligentia, vt ibi. Vel quo ad miserabiles personas. Vel nisi consecutiuè veniat ad ipsam quæstionem, q̄ est ei subiecta, vt ſ. in c. prox. cum simi. Nec hic veniebat cōsecutiuè: qa quæstio possessionis nil hēt in decisione causæ cum proprietate legitimitatis, vt l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acqui. pos. ad hoc 10. dist. qñ. 96. dist. cum ad verum. Dicit tamen, q hic Imperator est Papæ subiectus, & de eius causa cognoscit, cum non habeat alium superiorem. Alia fabulosa prosequitur hic, de quibus non est
9 curandum. vide Inn. de causa pos. c. cum super. ¶ † Obstat secūdò, q non debeat inquiri de matrimonio post mortem. 23. dist. quorundam. Sol. de crime non inquiritur post mortem, nisi in casibus, vt in crimine hæresis, & læsæ maiestatis: similiter nec de matrimonio, nisi rōne bonorum, sicut fuit hic. Alium casum allegant Doct. in quo post mortem inquiritur de delicto. de hæret. si quis episcopus. lib. 6. Non sunt alia quò ad gl.

10 ¶† Obstat tertiò, q spoliatus non sit restituendus ante cāæ ingressum. Nam ante causam cum oportet ingredi, & probare se spoliatum, & possedisse. de offi. deleg. c. consultationib. de resti. spol. cum ad sedem. So. Hæc decre. declarat omnia illa iura, quæ dicunt spoliatum restitui ante causæ ingressum, vt 2. q. 2. per totum. 2. q. j. per totum. Quia intelligi dēt ante causæ ingressum, ſ. principalis, seu proprietariæ. ¶ Venio tertiò ad quæstiones, & quæram de aliquibus. Primò, an indifferenter admittatur quis pronunciari petens se legitimum? Secundò, an si cō currant duæ petitiones, in qua vnus petat se pronunciari legitimum, alter petit pronunciari illegitimum, admittantur petitiones? Tertiò, an causa legitimitatis posit agitari ꝯ per defensorē, & qualiter tunc sententia sit dictanda? Quartò si agetur de effectu sententiæ latæ super legitimitate, an in alijs præiu-

11 dicet, an non? † Ad primum, an indifferenter admittatur petens se pronunciari legitimum? Dicit Inn. q non, sed oportet q prætextu alicuius alterius effectus hoc petat, vt si ex hoc queritur de hæreditate, vel beneficio ecclesiastico, ordinibus, vel honoribus, vt hic, & ſ. eo. c. lator, & c. j. & 2. & de filijs presbyt. per totum. Idem secundum aliquos, si quis diffamat̄. De hoc, l. diffamari, C. de ingen. & ma. Alij dicunt, q tunc non pōt petere pronunciari se legitimum, sed tātum q diffamationes cessent. Potest etiam plures alias causas allegare, vt patet per diuersa iura, ſ. allegata. Consulitur tamen ibi quæstionem moueri timenti in futurum, vt faciat testes publicari, vocatis vocandis, & tunc poterit per tales probationes se defendere contra omnes, ſ. de testi. c. significauit, & ca. Albericus. Et attendi dēt etiam, an parentes viuant, vel sint mortui, vt no. ꝯ. eo. per-

12 uenit, & c. lator. ¶† Ad secundum, an admittant̄ probōnes, siue petitiones, quibus vnus petit se pronunciari legitimum, alius illegitimum. Dicit Inn. facilius admittendam petitionē, qua petitur se pronunciari legitimum: qa illa fauorabilis, & alia odia, vt in reg. odiosa. cum concor. de reg. iur. lib. 6. Vel melius vtriusq; petitio erit admittenda, & qui melius probauerit, obtinebit. de causa possess. c. cū ecclesia. Vide quod no. Inn. in c. cum contingat, de of. deleg. vbi dicit periculosum tales petitiones directo ꝓrias admitti. ¶† Ad tertium, an hæc cau-

13 sa posset per defensorem retractari. vr̄ q non, qa improportionabilis est sententia in personam defensoris lata, q̄ fuisset ferēda in eius personam, vt l. j. C. de sen. In ꝓrium facit, quia in causa status admittitur procurator, ff. rem ra. hab. l. procurator, §. si quis. ff. de procur. l. non solum, §. si status. Dic, q admittitur defensor, & tunc congruè formabitur sic sententia. Cum Alanus egerit ꝯ Bartolum per procuratorem, vel defensorem G. defensorio, vel procuratorio nomine ipsius B. super legitima tione ipsius G. Nos visis iuribus partium, dictum B. procuratorem, vel defensorem dicti G. prædicto A. condemnamus. Hos. non placet hæc snīa: quia non apparet in quo damnetur, & sic nō valet snīa. C. de sen. q̄ sine cer. quant. l. j. Vnde dicit sic pronunciandum, Nos visis, dictum G. præfatum ꝓcuratorem suū & ipso mediante illegitimum pronunciamus. j. eo. per latum, §. fi. & c. quod nobis. & c. per tuas. de præbē. c. accedens. de cō uer. coniu. c. ex parte, & c. 2. C. de iniur. l. fi. Vel denunciamus, vt ꝯ. eo. c. fi. Vel reputamus, vt ꝯ. eo. ex tenore. Mihi vr̄, q sentētia dēt ferri directis verbis ad dominum: qa vbicunq; sentētia quo ad verba non potest pronunciari in personam procuratoris, infertur in personam domini, vt dixi ſ. de elec. c. querelam. ad hoc, C. de iniur. l. fi. & est gl. in c. suscitata, de in integ. resti. Omnibus tamē casib. si est defensor, & ratum dominus nō habeat, committetur stipulatio de rato ꝯ ipsum procuratorē ad interesse, & litis impendia, vt dicto §. si quis a procuratore, l. ꝓ curatorem. ff. rem ra. ha. Et veniet etiam æstimatio hr̄ditatis, si ipsam petierit, & obtinuerit, & non ante: qa ante nō interest. Et si rōne diuersarum hr̄ditatum pluries intererit, pluries cōmitteretur. ff. ad legē Aquil. l. inde Neratius. §. in summa. ff. rē ra. ha. l. 2. & l. procurator, §. & si quis. Et committitur non solū in eo, qđ perdit obtinens ꝯ defensorem, sed ēt in eo, qđ lucrari non potuit, vt ibi, & l. quo enim, §. fi. & l. si commissa. Tutius est tamē in talibus apponi certam summam, ad quam agatur: quia in talibus interesse difficulter æstimatur. ff. rem ra. hab. l. si procurator, §. fi. & ff. de præt. stipul. l. fi. Per hoc apparet, quādo in causa matrimoniali admittatur procurator. Dic ꝙ nunquā, nisi quādo damnarē, si defensio nō existeret. C. de proc. l. exigendi. Nec tunc exigitur satisdatio pēnalis. de spon. c. Gēma. Nec formabitur snīa in personam defensoris, vel procuratoris, sed principalis personæ, licet semper fuerit absens. ꝯ. c. j. qui ma. accu. pos. Alia prosequitur hic Host. quæ non sunt vti-

lia

14 lia ad propositum. Hoc de tertio. ¶† Ad quartum, an sentētiæ latæ super legitimitate alijs præiudicent? Dic ꝙ præiudicabit illi, cum quo lata est sententia, & quo ad illum. Vnde si pronũciauit, est illegitimus, cum Titio: posteà petat hæreditatem ab eo, dicens se legitimum, obstabit exceptio rei iudicatę quo ad alios. Quidam dicunt, ꝙ hæc sñia facit ius quo ad oēs, arg. j. c. peruenit, & c. per tuas. ff. de lib. agno. l. j. §. fi. Alij dicunt, ꝙ quo ad alios non præiudicat. Et hoc sequitur Host. & Inn. quia licet sententia filiationis faciat ius quo ad oēs, non tamen legitimatio: qa est rꝛa firma, ꝙ res inter alios acta alijs præiudicat. Et ponuntur certi casus, in quibus præiudicat, vt vidisti de re iud. quamuis. Inter quos casus iste non est: igit̃ standum est regulæ. Dic, si agitur de præiudicio illius, de cuius illegitimitate agitur, & est sententia lata cum eo, planũ est ꝙ præiudicat quo ad illum, pro quo est pronunciatum, sicut pronunciatur ꝯ eũ agente defensore sine mandato. Ista sentētia no. ipsum aliqua lirer de facto, nō tamen plenè præiudicat. de ord. cog. ca. cum dilectus, ad fi. Si agitur de præiudicio illorum, qui fuerunt præsentes, & egerunt iudicium, valet sñia, & præiudicat quo ad illos, adeo ꝙ valebunt sententiæ ꝯ eum latæ, vt si quo ad vnum pronunciatus est legitimus, quo ad alium pronunciatus est illegitimus, valebunt ambæ sentētiæ quo ad præiudicium, & cō modum illorum, cum quibus latæ sunt. Nec obstat ꝙ sententia ꝯ sententiam non valeat, qa illud verum, quando est lata cũ eodem: secus si cum diuersis, ad quos vires sententiæ se nō extendunt. Nam si essent eadem persona, non teneret sentētia ꝯ sententiam. Si autem agitur de præiudicio illorum, qui fuerūt præsentes, nō tamen tractauerunt iudicium, & fuerunt scientes, adhuc non præiudicabit, nisi inter illos, inter quos lata est sententia. quod nota. Sed diceres, quare sentētia lata super ingenuitate præiudicat omnibus, & non super legitimitate? Pōt dici ꝙ ideo, quia ius ingenuitatis nō est restringibile ad personam agentem, sed sic ius legitimitatis, cum illud cōiter tractet̃ pp quæstiones priuatas, vt hæreditatis, vel similes: quod non est in ingenuitate. Vel dic ꝙ non præiudicabit volentib. ostendere ꝛrium: quia fertur non omnino ex integra probatione, cum non possint hr̃i probationes claræ super legitimitate, vt l. minor 25. annis adito. ff. de minoribus. Idem dicunt hic Docto. si petatur restitutio in integrum: qa si denegetur, & posteà agatur ꝯ eum ab alio, & interim petat restitutionem, nō obstabit sibi exceptio sñiæ inter alios, &c. Idem si Petro agente pronuncietur instr̃m falsum, & posteà alio agente producatur instr̃m, non obstabit ei exceptio sententiæ inter alios latæ, ff. de excep. rei iud. l. si a te, & l. cum quæratur. Idē vr̃ ꝙ agente R. restitutione ꝯ M. decernatur vnum alteri debere seruitutem, secundum Inno. Quandoq; ergo agitur qō super causa publica: & an, & quando præiudicet, videbitur in c. de his, j. de accu. Quandoq; agitur quæstio sine causa populari, & de hoc ꝛ. de elect. c. cum dilecti. Quandoq; fertur sententia in causa priuata: & tunc aut determinatio fit dirigendo ad ius, vel ad res priuatas, & tunc rr̃ non præiudicat. Fallit in casibus, qui notantur C. res inter alios acta. l. j. & quos posui ꝛ. de re iud. c. quamuis. Quandoq; cōnexitas hoc operatur altero de modis, quos ibi declaraui. Quandoq; fertur sententia declaratoria super aliqua æqualitate ad illud applicanda, & tūc aut directè venit applicanda sententia, & sententia non præiudicat, nisi inter quos lata est, vt in declaratione seruitutis, & falsi instrumenti dictum fuit. Aut agitat de applicanda aliqua qualitate ad personam, & tunc aut hic subiacet plenę probationi, & sapit naturam causæ quasi publicæ, & præiudicat omnibus, vt l. ingenuũ, ff. de sta. ho. Et est ratio, quia hæc causa quasi status personæ sapit naturam publicæ, & sic omnibus obstat sicut publica, nisi detegatur præuaricatio. Quandoq; talis est qualitas, quæ non subiacet plenę probationi, & præiudicat alijs, quandiu probetur ꝯ. ff. de mino. l. minor 25. annis adito. hic scilicet de legitimitate. Nam probatio ex aspectu fallax est, & etiā filiationis; quia ibi non potest dari plena probatio. l. Lucius, ff. de cond. & demon. Quæ verba omnia non refero, & omnia vera sunt, qñ est sententia lata cum iusta conditione, alias non præiudicat. l. Papinianus, §. fi. ff. de inoff. testa. Item hæc vera, quando est lata ꝯ præsentem: secus si ꝯ contumacem, vt l. si præses, C. de pigno. & ꝛ. de empt. & vend. c. j. Sed dubito, lata est sententia cō tra patrem & matrem, ꝙ inter eos non est matrimonium: an hæc sententia præiudicet filijs? Docē me, Legista, quia dubito. Nam pater & filius sunt eadem persona, & sententia lata de seruitute ꝯ vnum, præiudicat partui. ff. de excep. rei iudi. l. si quis cum totum. C. de lib. cau. l. fi. Puto ꝯ, per l. 3. in fi. C. seruit. & l. creditore, ff. de iureiur. C. de Carb. edic. l. ait Prætor, §. sed. Et hoc maximè credo, si sententia fertur in cōtumacem. ff. de re iud. l. sæpe. C. de pig. l. præses. Et sic de facto seruatur. Nec obstat, ꝙ sententia ꝯ patrem præiudicat filio hæredi: qa filius nō est hæres patris in filiatione: sed hoc sibi natura porrigit. Nec obstat l. fi. C. de lib. cau. quia ibi sententia fertur ꝯ matrem, vel reum. Igitur porrigitur ad partum accessorię. Sed lata ꝯ patrem, vt personam, nō præiudicat filio, qui est alius ab eo. Nec obstat, ꝙ eadem persona censetur filius & pater: quia quo ad quid, & non quo ad omnia, vel quo ad ea, in quibus est hæres, 15 & non in his, quæ ei a natura porriguntur. ¶† Ad quartū quibus præiudicet, & quibus non, sententia lata super legitimitate? Dic, si quæritur an præiudicet illis, cum quib. lata est, Inn. hic dicit, ꝙ sic. Ideo pronunciatus illegitimus, si agit super hereditate ꝯ illos, cum quibus pronunciatus est illegitimus, obstabit exceptio rei iudicatæ, vel doli. j. c. prox. Concludit ergo Inno. ꝙ si aliquo agente, vel defendente, quis pronuncietur legitimus, vel illegitimus, sententia præiudicabit solum quo ad illos, inter quos sententia lata est, & qui fuerunt præsentes, & si posteà agatur inter alios de hæreditate, vel alios, nunq̃ obstabit, vel procederet sententia, nec competit exceptio rei iudicatæ. Et hoc dicit firmiter verum, licet quidam dixerint ꝙ hæc sententia præiudicat omnibus: quasi essent de sententijs, quę faciunt ius quo ad omnes, arg. j. c. peruenit. & c. per tuas. ff. de libe. agno. l. j. §. fi. & l. 2. A si signāt causam, quia regulariter sententia non obstat alijs. Fallit hoc in certis casibus, C. res inter alios acta. l. j. inter quos hic casus non est, quem posuit hic Inoc. quorum aliquos ponam j. per viam distinctionis. Per hoc dicit, ꝙ si primò ad petitionem vnius sit pronunciatus ꝙ sit legitimus: secundò altero agente sit pronunciatus illegitimus, ꝙ vtraq; sententia valet. Nec dr̃ secunda ꝯ res prius iudicatas, quia inter alias personas lata est. ff. de excep. rei iud. l. quemadmodum. Licet si inter easdem personas lata esset, non teneret secunda sententia. ff. quę sen. sine app. rescin. l. j. Et per hoc dicit, ꝙ si aliquis petat restitutionem vt abstineat ab hereditate, & denegata est sibi restitutio per sententiam, & posteà agitur ꝯ eum ab alio, non obstabit exceptio quin possit peti restitutio: quia sententia non facit ius quo ad alios. Item dicit, ꝙ si instrumentum pronũciatum est falsum Petro agente, si posteà aliquis alius producat illud instrumentum, non præiudicat ei sentētia inter alios, & in alia causa lata. Allegat ff. de excep. rei iud. l. si a te, & l. cum quęritur, & l. sequen. Item dicit si decernatur alteri vnum prędium debere seruitutem: quia hęc sententia alio agente non præiudicabit, licet faciat in ꝛrium, ff. de neg. gest. l. qui aliena negotia, §. fin. & l. ingenuum. Aliter non respondit. Quidam, vt recitat Ioan. And. dicunt, ꝙ ingenuum, non obstat: quia ibi loquitur in probatione ingenuitatis, quę de facili est probabilis, & sic subijcitur plenę probationi. Ideo semel lata sententia omnibus nocet: non sic in illegitimitate, quę non subijcitur plenę probationi. Ideo non sic alijs obstat lata sententia, arg. l. admonendi, ff. de iureiur. Item restringitur illa lex hic, secundum Inno. quando quis prouocat in libertatem, vt d. l. ingenuum, ff. de lib. cau. l. diui. Secus si ex libertate dicit se ingenuum. ff. si lib. ingen. esse dic. l. j. & l. patronum. Sed hanc differentiam communiter non tenent Legistę, vt no. in l. j. ff. de nata. rest. Dic, quandoq; fertur sententia in causa matrimoniali, vt de accu. c. de his, & c. si cui. & præiudicat, secundum Inno. Ratio, quia ibi ius agendi non restringitur ad ius priuatum, sed publicum: ideo ius cuiusliber de populo videtur in iudicium deductum, cum ius non sit restringibile ad personam in iudicio agentem. Quandoq; agitur actione popularj, & idem. ff. de iureiur. l. eum qui. §. in popularib. & vide gl. de elect. c. cum dilecti. Quādoq; agitur actione priuata, & si sententia, vel actio dirigatur ad res, vel actiones priuatas, & rr̃ nō præiudicat. Fallit in casibus, quos dixi in c. quibus, ꝛ. de re iud. Quandoq; agitur actione priuata, & sententia fertur declaratoria iuris, & hęc sententia non præiudicat, nec facit ius quo ad omnes, sed solum in illis, qui haberent cōmunitatem in iure illo declarato indiuiduè, vt no. in d. ca. quis. ad hoc, l. loci, §. fi fundus, ff. si serui. vend. Et sic concor. hic Inn. ꝯ dicit sibi. Quandoq; fertur sententia declaratoria rei, vt q declaratur testamentum, vel instr̃m, vel rescriptum factum ſt hic Inn. facit differentiam inter instr̃m, & testamentum: quia sententia super instr̃i falsitate non facit ius quo ad omnes: sed bene si pronuncietur super testamento. ¶ Credo, ꝙ sit facienda differentia, an agatur de falsitate instrumenti, an de rescissione testamenti, nec inter testamentum & instr̃m. Sed tunc dic, ꝙ si quo ad illud, quod est in instrumento, vel testamento comprehenditur vnius commodum principaliter, & secundario commodum alterius, siue in consequentia, & sententia lata ꝯ principalem prodest, & nocet his, qui trahunt ius ab illo instr̃o, vel testamento. ff. de inoff. test. l. Papinianus, §. si ex causa. & l. j. ff. de excep. rei iud. & l. 2. Et quo ad illos tantum facit ius, & non quo ad omnes, vbi alij inter se agere volunt: præiudicat tamen ei, contra quem est lata sententia quo ad omnes, vt non possit dicere instrumentum, vel testamentum, vel sententiam validam, ex quo sententia in eo succubuit:

licēt

licèt nón prodest ei contra alios, vbi esset lata pro eo, vt dicit Inn. ẽ. de proc. c. in nostra. Si aũt sñia sit lata ex illo sup instro, vel testõ, & ibi plures causent ius: ex illo æquè principaliter, sñia nõ præiudicat alteri, nec faceret ius, vt hic dicit Inn. quia ille, quò ad tertium æquè principaliter ius causantem, non est legitimus ꝺictor. Idem, & fortius, qñ esset sentẽtia lata ꝓtra illum, ad quem trahitur ius in ꝓñam ex tali instrumento, vel testamento, quando esset lata sententia declaratoria, applicando aliquam qualitatem ad personam. & hic passus est dubius. Or aduerte, quia nondum hoc intellexi. Põt ergo dici, q̃ si sit sententia lata super qualitate non subiecta certę ꝓbationi, certè illa nõ pĩudicat alijs, quin dicendo ꝺ audiant, arg. ꝺictæ l. admonẽdi. Sed hoc vr ꝺ l. j. in fi. ff. de lib. agnos. Et hic dicit Inn. per illam legem, q̃ sñia in causa filiationis facit ius quo ad alios. Item si ibi potest haberi probatio satis plena ex præsumptionibus violentis, q̃ æquipollent plenę probationi: credo q̃ si qualitas declarata respicit vniformiter, ita q̃ nõ est ad personam restringibilis, omnibus pĩudicat, quia quasi popularis est, vt in ingenuitate. Nam quem esse ingenuũ nõ plus respicit vnũ, q̃ reliquum, licèt non esse ingenuũ respiciat primam qñq; vtilitatem. Sentẽtia ergo facit ius quo ad omnes, & alij in consequentiam: quia in talibus quilibet est legitimus ꝺictor, vt deducens rem in iudicio, cuius principaliter interest cõiter in consequentiam deducere ius quo ad omnes, & alij in consequentiam, qui dicere vellent non esse ingenuum: ideo sententia omnibus præiudicat. Quandoq; qualitas declarata recipit solum certum genus ꝑsonarũ, & aliquos principaliter, & aliquos in ꝓñam: & dico q̃ illa præiudicat, si est lata cum eo, cuius principaliter interest, nocet omnibus alijs in ꝓñam, vt d. l. j. in fi. ff. de lib. agno. Vnde sñia lata pro filio ꝺ patrem super filiatione præiudicat omnibus cognatis, & agnatis: quia omnes cognati, & agnati trahunt ius ab illa filiatione in consequentiam: sicut dicimus in querela inofficiosi testamenti. ad hoc l. j. §. cognationẽ, ff. vnde cogna. Et hic ꝓriè est casus d. l. j. in fi. Puto tñ q̃ hæc sñia non prę̃iudicat alijs nõ de cognatione, qui æquè principaliter quo ad alios effectus vellint contendere super filiatione, nisi vellent contendere circa actus publicos: qa & tũc sñia obstaret, cum pater ẽt quo ad actus publicos poterit hoc ius deducere in iudiciũ, & hoc respectu quasi publica sit. Et idem ꝑ oĩa dico in qõne legitimatis, saluo quod scribit Inn. & sic eũ concordo cum opi. quas ꝺ rias recitat. Et hæc procedunt, s. quando dixi sñiam præiudicare, quando est lata cum legitimo ꝺictore, vt patet ex supradictis. facit l. ẽ. alle. Sed diceres, quem dico legitimum ꝺictorẽ? Dic, q̃ illum, qui admittitur, vt is, cuius principaliter interest, licèt nõ interśit ei quicquã, vt l. posthumus, §. j. ff. de inoffi. test. Item hæc vera, quando sñia fertur ꝺ præsentem. Secus si fertur contra absentem ex contumacia. ff. de re iud. l. presęs, C. de pigno. cum simi. Vide Cy. C. quibus res iud. non ob. Et ibi But. & pone quæstionem hic de patre, & matre, qui succubue runt in matrimonio, an prę̃iudicet filijs, quam vide supra.

SVMMARIVM.

1 *Proles ex secundo matrimonio, viuente primo marito per sententiam separato est legitima.*
2 *Matrimonium de præsenti non separatur de iure canonico sola absentia coniugum. 8.*
3 *Ad sententiam diuortij potest procedi contra absentem citatum non vere contumacem.*
4 *Matrimonium contrahendi licentia, an sit danda sententia diuortij lata respectu vinculi.*
5 *Citari possunt partes in causa matrimoniali per quemcumque nuncium nõ iuratum.*
6 *Citatio simplex, valet in causa matrimoniali.*
7 *Contra contumacem ab sentem potest ad sententiam procedi per vnicam citationem simplicem citationem.*

CAP. VIII.

1 DErlatum. †Si mulier per iudicem ecclesiæ separata à primo, illo viuente ꝺ hat cũ secũdo, legitima erit proles, quam ex illo suscipiet. h. d. Duę sunt partes. In prima facti narratio. In se-
2 cunda causæ commissio. Secunda ibi, ideoq;. ¶†No. j. q̃ sola absentia coniugum contracto mr̃imonio de presenti, mr̃imonium separatur de iure canonico. Et circa hoc vide quod scri-
3 pit ꝺ. de spon. c. de illis. ¶†No. q̃ in causa mr̃imoniali ꝺ absentem citatum, licèt non verè contumacem, potest causa subsistente, & allegata ad matrimonium separandum procedi ad
4 sententiam diuortij diffinitiuam: & sic etiam lite non ꝓtestata. vide ẽ. vt lite non conte. c. quoniam, §. sinautem. † Et no. q̃ lata sententia diuorij respectu vinculi debet coniugibus dari licentia cum alijs ꝺhendi. ¶No. 3. q̃ filij prædicti ex secundo matrimonio ꝺcto in facie ecclesiæ, concepti post separationẽ primi quantuncumq; iniustam, sunt legitimi. Et sic patet q̃ decre. cum inhibitio, ẽ. de clandest. despon. hẽt locum etiam in matrimonio opinato, subsistente tam defectu matrimonij, quàm consanguinitatis, etiam subsistente defectu alterius vinculi etiam illegitimè separati. ¶ Not. 4. q̃ ad iudicem ecclesię non solum spectat cognoscere de legitimitate, sed etiam
5 de quęstione hereditatis ad illam consecutiuam. ¶†No. 5. iudicẽ, maximè in causa matrimoniali, posse citare partes, etiã per quencumq; nuncium nõ iuratum, vel etiam amicum, vel
6 consanguineum partis. ¶† Et nota, q̃ simplex citatio, etiã sine
7 peremptoria solennitate, valet in causa matrimoniali. ¶† Obstat j. q̃ non debeat procedi contra absentem statim ad sentẽtiam: imò exigatur citatio ꝑambula per edictum, ẽ. vt lite non ꝓte. qñ, §. porrò. So. si absentauit se contumaciter, quia tunc oportet q̃ edictum publicè proponatur, & citetur. Et aduerte, quia hic loco citationis sufficeret requisitio per amicos, & iudicis mandatum: quod satis placet. Obstat 2. q̃ in causa mr̃imoniali non proceditur ad sñiam contra absentem, nisi quãdo abesset malitiosè. So. potest dici, q̃ hic erat absens malitiosè, vel quo ad hunc casum non refert an esset absens malitiosè, vel nõ: quia hic non agitur de validitate sententiæ quo ad veritatem, sed solum de effectu opi. sñiæ quo ad legitimandã prolem, vel non, ex altero mr̃imonio conceptã: quia licèt sit inualida, potest de facto ius tribuere parti ad colorandum s̃m mr̃imonium, ex quo, vt ex opinato, legitima producatur proles. Doctores tñ tenent hic, q̃ iustè processit, pcedendo ꝺ cõtumacem, & requirendo eũ, maximè cũ hic de discretione cõmendatur Iudex. Et ꝑsumitur malitiosè abesse, eo q̃ eã negãdi abest, vel in odium mulieris: & sic staret impedita. Itẽ quia requisitus fuit per amicos ad mandatum Iudicis, vt veniret si vellet ad defendendũ: sed non obediuit, & venire noluit, & sic contumax fuit. ¶† Obstat 3. & videtur, q̃ sola absentia non separetur matrimonium de iure canonico. ẽ. vt lite non conte.
8 c. qñ, §. tin autẽ. & ẽ. de spon. c. de illis. So. non separatur hic ex sola absentia, sed per alia allegata: tamen quia pretendebat maritum mortuũ, vel mr̃imoniũ accusabat de parentela, &c.

SVMMARIVM.

1 *Legitimi esse censentur filij nati ex matrimonio clandestino postea per ecclesiam approbato. nu. 6.*
2 *Paria sunt quid esse tale, vel ex postfacto redire ad tale.*
3 *Ad legitimandæ prolis fructum non exigitur ipsa vinculi matrimonialis veritas. 6.*
4 *Sententiæ practica, quæ sit in causa matrimonij legitimitatis.*
5 *Ad iudicem cognoscentem de legitimitate spectat cognoscere de hæreditate ad illam consecutiua.*
7 *Filius an hæres patris præsumatur in eo maximè, q̃ filius reputatur.*

CAP. IX.

1 QVod nobis. †Filij nati ex matrimonio clãdestino postea per ecclesiã approbato sunt legitimi. Vel sic, Quo ad legitimationem paria sunt matrimonium ab initio in facie ecclesiæ esse cõtractum, vel ex postfacto ab ecclesia appro-
2 batum. ¶†No. j. q̃ paria sunt quid esse tale, vel ex postfacto redire ad talem. ¶†No. 2. quo ad fructum prolis legitimãdæ nõ
3 exigitur de esse ipsa veritas vinculi matrimonialis, dummodo adsit possessio, & opinio colorata matrimonij. Et sic quod operatur vera proprietas matrimonij, operatur color opinati matrimonij. Et coloratum dicitur, quando est authoritate ec-
4 clesiæ ꝺctum, vel ex postfacto per ecclesiã approbatũ. ¶†No.
5 3. practicam sñiæ in causa mr̃imonij legitimitatis. ¶†No. 4. q̃ ad iudicem cognoscentem de legitimitate spectat cognoscere de hæreditate ad illam consecutiua. ¶†Obstat, q̃ approbatio matrimonij subsequens non legitimet prolem. quia quo ad legitimitatem effectus producti, & vt matrimonium subsequens approbaret prolem, exigitur q̃ sit verum, ẽ. c. tanta. So. Dicit gl. decr. potest dupliciter intelligi. Vno modo, q̃ loquatur de prole nata ante approbationem, postea secuta approbatione dr̃, q̃ est legitima. Et hoc est verum, si nunq̃ detegatur mr̃imonium inualidum esse, nec separaretur: quia tunc etiam prodita de clandestino foret legitima: & s̃m hoc haberet modicum dubium. ¶ Primus intellectus est, q̃ filij etiam ante nati legitimantur ex approbatione sequenti, & subsistente impedimento, vt j. patet per Io. And. ¶ Secundus intellectus, qui est primus in ordine gl. est, q̃ hic loquatur de prole producta s̃m tempus approbationis: & tunc dicendum est, q̃ est legitima, etiam si postea detegatur impedimẽtum inter istos esse: quia sufficit q̃ tempore editæ prolis matrimonium esset saltẽ opinatum. ¶ Tertius intellectus est Host. quòd intelligatur de concepto ante approbationem, nato postea. Io. An. tenet primum intellectum, indistinctè cõcludens q̃ filij etiam ante nati, legitimantur ex approbatione sequenti, etiam subsistente impedimento: quasi hęc approbatio purget primum vitium. Imo plus dicebat Ala. & Gosr. quòd si matrimonium fuisset

contra-

cõtractũ ꝓhibente ecclesia, & posteà ab ea approbatũ, ꝙ filij ante approbationẽ nati sunt lẽmi.de clã.despon.c.2.& 3. Dic ergo, aut filij sunt nati tpe mr̃imonij palã ꝺcti, & approbato mr̃imonio ab eccl'ia: & legitimi sint, siue subsit impedimẽtũ, siue non, dũmodo adsit bona fides ꝙiugũ, vt in c. cũ inhibitio, ẽ.de clandest. despon. Qñq; sunt nati ex mr̃imonio ab initio clãdestino, & posteà approbato, nati tñ & geniti post approbationẽ: & adhuc ſm oẽs filij sunt legitimi, siue subsit impedimẽtũ quo ad rei veritatẽ in mr̃imonio, siue non. Qñq; filij sunt ꝙcepti ex mr̃imonio clandestino, nati demũ post approbationem: & secundũ Host. adhuc sunt legitimi, siue subsit impedimentũ, siue nõ: & sic intelligit ipse hic, & ponit suã tertiã lecturam. Qñq; filij sunt concepti, & nati ante approbationem ex clandestino, & posteà ex approbato: & tunc si nõ detegitur impedimẽtũ, cõis est opinio ꝙ ex quo mr̃imoniũ est approbatũ anteq̃ detegatur impedimentũ, filij sunt legitimi: quasi ꝓcedẽs turpitudo euanuerit. & hoc placet. Et p hanc decr. extenditur decre. tanta, ẽ.co. vt si quod ibi operatur verũ mr̃imoniũ subsequens, operetur mr̃imonium opinatũ. Et hoc ẽt tenet gl. vt
7 ibi dixi. ¶ †Vlrimo vides ꝙ hæc est bona consequẽtia, Si filius est: ergo hæres, qñ est legitimus: aliàs nõ. Vide ff. de acq. hęr. l. necessarijs. & l.j. C. si vt fe ab hære. abst. vbi apparet an eo, ꝙ qs dicit filiũ hæredẽ, p hæc sit fundata eius intentio ꝙ sit hæres probãdo ipsum filium, & legitimũ: & ibi determinatur ꝙ nõ, per Legistas: qa ꝙ interim habeatur pro immiscente est inductum in fauorem matrimonij, & medium immiscentis. Dic vt ibi. Et põt intelligi 32.q.2.c. non omnis. Et per hoc rñdetur ad dictum Apostoli, ad Gal. 4. Si filius, ergo hæres: quia debet intelligi, si velit. Nam habebat beneficium abstinendi hodie, licèt olim esset hæres vellet, vel nollet. dic vt dixi ẽ. &c.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimi filij sunt nati ex matrimonio prohibito per ecclesiam scienter contracto. nume. 5.*
2 *Impedimentum publicæ honestatis impedit matrimonium.*
3 *Legitimi filij an censeantur ex matrimonio contracto.*
4 *Filij nati ex matrimonio prohibito per ecclesiam scienter contracto sunt illegitimi, & quasi incestuosi.*
5 *Dispensatio super matrimonio contracto contra dispensationem iuris canonici, an legitimet filios.*

CAP. X.

1 REferente. †Si sciẽtes inter se perpetuũ impedimentũ mr̃imoniũ ꝭhant, illegitima est ꝓles eorũ. h.d. Decisa ꝙsultatio, & rñsio ibi, Fraternitati. Põt dici ꝙ q̃rebatur de tribus, vt dicit Host. Primo, an mr̃imoniũ ꝭhere posset cum ꝙsanguinea spõsæ, quam sponsus nondum cognouerat. Secundo, an ꝺctũ dissoluatur. Tertio, an proles ex tali mr̃imonio prodita sit legitima. Põt dici, ꝙ quærebatur de vno tm̃, an filij prodĩti ex mr̃imonio cum consanguinea sponsę admittantur vt legitimi ad successionem paternam? respondit alia præsupponendo, &c.
2 vt patet. ¶ †No. j. ꝙ impedimentũ publicę honestatis est aptũ impedire ꝭhendum, & dirimere post ꝺctum. ¶ No. 2. ꝙ filij ꝓditi ex mr̃imonio ꝺcto stante impedimento habili ad separãdum, & impediendum, sunt legitimi: secus ergo si impeditum
3 prodest tm̃ ad impediendũ. ¶ †No. 3. hic duo requisita ad hoc vt matrimonium opinatũ prolem producat legitimam, s. ꝙ adsit ecclesię authoritas, & permissio, & opinio, & bona fides parentum: altero cessante, matrimonio dissoluto, filij ex talibus proditi sunt illegitimi. ¶ †No. 4. ꝙ filij illegitimi totaliter
4 excluduntur ab hereditate paterna, qñ matrimonium est cõtractum subsistẽte impedimento ecclesiastico, quasi incestuo
5 si sint. ¶ †Obstat j. quia vr̃, ꝙ permissione ecclesię nõ legitimẽtur filij nati, subsistente impedimento publicæ honestatis: qa ex quo principiũ quo ad mr̃imoniũ erat inhabile tpe productionis filiorum, subsequens dispensatio, vel pmissio nõ legitimat ꝓlẽ. ẽ.co. tanta. Gl. ponit duos intellectus. Vnus, ꝙ hic iõ non sunt legitimi filij, quia hoc mr̃imoniũ nõ fuit ab ecclesia pmissum de iure cõi, attento impedimento, quod suberat: p hoc dans intelligere, ꝙ si fuisset permissum à principio, s. quia fuisset tale impedimentũ, filij fuissent legitimi: & hic intellectus ꝓcedit sine scrupulo. Secundus, ꝙ sit sensus ꝓrius literæ, quasi hic nõ fuerunt filij legitimi: qa hoc mr̃imoniũ non fuit approbatũ iure spãli ex dispositione: quasi si fuisset posteà approbatũ, proles fuisset legitima. Sed hic intellectus nõ est bonus: qa dato ꝙ fuissent parentes sciẽtes à tpe principij ꝺctus, dispẽsatio superueniens nõ validasset legitimitatẽ in ꝓle. Tertio modo põt intelligi, vt sit sensus, ꝙ nõ fuit proles legitima: qa opinio huius mr̃imonij non fuit ab ecclesia approbata pp scientiã parentũ: qa si approbata fuisset, filij tunc nati fuissent legitimi. & hoc respũ dicit verũ. Cõclude ergo, aut mr̃imoniũ ꝺctum fuit subsistẽte impedimento publicę honestatis à sciẽtibus: & proles ꝙcepta, & nata est, & postea cũ eis dispensatũ: & filij non legitimantur propter initium illegitimũ. Aut mr̃imoniũ fuit ꝺctũ subsistente impedimẽto publicæ honestatis à scientibus, nec subsecuta fuit approbatio, vel dispẽsatio ecclesię: & adhuc nõ firmatur ꝓles. Aut mr̃imoniũ subsistẽte publicę honestatis impedimẽto, fuit ꝺctum ab ignorantibus, & in facie ecclesiæ: & hoc censetur ꝺctum approbante ecclesia, & ꝓducit prolem legitimã. Idẽ si ab initio ꝺctum fuit ignorãtes, & postea subsecuta est dispensatio, siue approbatio p ecclesiã. ẽ.co. quod nobis. Aut mr̃imoniũ fuit ꝺctũ, subsistente impedimento publicæ honestatis, & clandestinæ, & nunq̃ fuit approbatũ: & ꝓles est illegitima. Aut fuit ꝺctum clandestinè à principio, & posteà fuit ap̃pbatũ: dic vt dixi ẽ. in c. px. Sed tñ scit ꝙ approbatio supueniẽs non legitimat ꝓlẽ, nisi qñ parẽtes à initio fuerunt ignorãtes de impedimento. Qñq; est ꝺctum in facie ecclesiæ subsistente impedimẽto: & tunc aut ignorabat ius, & factũ tm̃: & ꝓles est legitima: Aut factum tm̃, & idẽ. Aut ius tm̃: & casus est dubius, ꝙ sunt legitimi. ĵ. eo. c. p venerabilẽ. Et quia error iuris non tollit bonã fidẽ. Quod nõ valeat ſcit, quia error iuris est ꝓtra ꝓhibitionem. C. de iure fisci. l. ꝓhibitũ. vide p hoc, l. qua in ꝓuincia, ff. de ritu nup. Q uia iuris error cum longinquitate tpis legitimat. Vnde in veritate illegitimat pr̃na ignorantia alterius, vel vtriusq; parentũ sup vitio mr̃imonij: hinc exigit ꝙsensus approbationis ecclesiæ, q adest, qñ mr̃imonium est publicè ꝓtractũ: quia dr̃ publicè ꝓtractũ, qñ seruata est solennitas c. cũ inhibitio. de clan. despõ. Secundo legitimat subsequens mr̃imoniũ: hoc est verũ, qñ mr̃imoniũ subsequens est verũ, & ꝓtractũ de iure cõi, vt ẽ. eod. tanta. Idẽ si ex dispensatione sit ꝓtractũ verũ mr̃imoniũ, supposita legitima ignorãtia parentũ tpe coitus, arg. ẽ. eo. quod nobis. legitimatio Principis. ẽ. co. puenit. de hoc ĵ. eo. p venerabilem. Itẽ subsequens approbatio mr̃imonij, ẽt subsistente impedimento, & supposita ignorantia parẽtũ, vel alterius eorũ. ẽ. eo. c. quod nobis. Idẽ credo, si sit subsecutũ, & opinatũ mr̃imoniũ cũ ꝙcubina, & nõ verũ pp aliqđ impedimẽtũ, qđ suberat, dũmodo sit in facie eccl'ię ꝓtractũ ab ignorantibus, vt dixi ẽ. eo. tanta. qđ no. Tractãt hic Doc. an illegitimus succedat mr̃i. Et aduerte, qa vr̃ hic velle ꝙ filius natus, impediente publicę honestatis iustitia, succedat mr̃i, cũ distinctiõe l. si qua illustris, C. ad Orfic. Sed nõ placet, qa tales sũt ĩcestuosi filij: & nati ex cõtu oĩno dãnato nõ succedũt pr̃i: vñ ẽt nec mr̃i succedũt, vt d.l. si qua. & dixi ẽ. eo. c. lator. De ꝺcto crimine incestus, vide ẽ. de eo, q cogno. ꝙsan. vxo. suæ. c. veniẽs. & c. trã̃ misse. Nã talis cõtus est dãnatus, ẽt in respectu matrimonij, & sub colore eius.

SVMMARIVM.

1 *Proles illegitima qualiter probetur.*
2 *Proles legitima quibus concludatur. 3.*
4 *Sententiæ ferendæ quæ sit practica in causa legitimationis.*
5 *Super matrimonio, & viribus eiusdem, an quæstio admittatur inter liberos ad finem hæreditatis consequendæ.*

CAP. XI.

1 PEruenit. †Ad docẽdũ, plẽ legitimã nõ sufficit ꝓbare impedimentũ mr̃imonij in facie ecclesię ꝺcti. h.d. Primo ponitur querela. Secũ
do sup̃additur iudex, & sup. ꝓnunciatione instruitur. Secunda ibi, mandamus. ¶ †No. j. ꝙ ad ꝙcludendã plẽ legitimã sufficit docere mr̃imoniũ legitimè ꝺctũ quo ad solennitates extrinsecas ab ecclesia requisitas, & q̃diu vixerint ꝓiuges in quiete, & in ꝙiugio ꝑmansisse. ¶ No. 2. ꝙ quis admittat
ad ꝓbandũ impedimentũ mr̃imonij, & ad cõcludendã plẽ legitimã, vbi apparet mr̃imoniũ in facie ecclesię esse ꝺctũ. Et
3 sic qs nõ admittit ad ꝓbandũ, qđ ꝓbatũ nõ releuat. †Et ad cõcludẽdã plem legitimã sufficit colorata possessio mr̃imonii
4 lis, ẽt dempta vera proprietate mr̃imonij. ¶ †No. hic practicã snĩæ in cã legitimationis: pronũcio talẽ fore legitimũ: vel, Nõcio talẽ fore legitimũ. Et sic p verba denunciatiua, & declaratiua, ꝑtur snĩa, qñ ius solũ exigit declarationẽ, & nouam ad-
5 spositionẽ. ¶ †Obstat j. quia vr̃ ꝙ post mortẽ cõiugũ nõ admittit disputatio sup mr̃imonio ad finẽ hæreditatis inter liberos: quia est ꝺ tex. ẽ. co. cãm. So. dicit gl. si est lapsum quinquẽniũ à morte ꝙiugũ, non disputatur amplius de matrimonium post mortẽ cõiugũ, arg. ff. ne de sta. defunct. l.j. & 2. Secus si ñ est lapsũ qnquẽniũ. Sed hoc diuinare est: qa mã ista, C. ne de sta. defunc. nihil hẽt cõe cũ ista: qa illa loquit qñ reuocat in dubium de statu rõne seruilis cõditionis, vel libertatis. Iõ dic, ꝙ qñq; vertitur in dubium de mr̃imonio ratione status: quia dr̃, ꝙ nõ poterunt contrahere rõne seruilis cõditionis: quod est qñq; si error datur, vt ẽ. de coniug. seruo. & per totum. & tunc qa hoc non licet reuocare in dubium de statu defunctorum post quinquẽniũ nõ audit, vt hic: ante quinquennĩũ bene audit. Idẽ si aliud impedimentũ allegaret mr̃imonij q̃ status, vt d. c. causã. Hæc solutio est satis bona, sed diuinat. Iõ tertio soluit gl. ꝙ hic nõ repellebatur dicens mulierem illegitimam: quia hanc

hanc q̃onem suscitaret post mortẽ cõiugum: sed ex eo, qa hic nihil probat q̃ mr̃imonium, & eo q̃ cõstabat de mr̃imonio in facie eccleſiæ q̃cto, ſi aliud non doceꝛ q̃, dẽt obtinere filius, & ſic fuit hic. Dic ergo duo verba: qñq; p neutrã partem probaꝛ mr̃imoniũ inter parentes verè, vel præſumptiuè in vita coniugum, & de hoc põt reuocari in dubium ẽt post mortẽ ad finẽ hr̃ditatis, & dicens ſe ltĩmum, dẽt probare, ſi aꝛr hẽt fundatam ſuam intentionẽ ſup conſanguinitate, vt hic eſt caſus. nã man dat Papa hic, ſi eſt ita. Quandoq; conſtat de mr̃imonio q̃cto in vita, & q̃ in facie eccleſiæ eſt q̃ctum: & tunc aut quis post mortem reuocat in dubium, & nihil ꝓbare offert, vel põt q̃ matrimonium, & adhuc credo q̃ repellendus eſt opponens, qa præſumendũ eſt pro ltĩmitate mr̃imonij, ex quo aliud non cõſtat q̃ctum. & hic eſt caſus hic. Quãdoq; post mortẽ coniugũ oppoñ q̃ mr̃imoniũ, de quo q̃ſtat in vita q̃ clandeſtinè fuit q̃ctũ, & tunc admittiꝛ huius ꝓtentio ẽt post mortẽ, ex quo mr̃imoniũ eſt clandeſtinũ: qa ꝓ eius ltĩmitate nõ p̃ſumiꝛ pp eius clandeſtinitatem, vt patet hic: qa aꝛctaꝛ hic vt repellat ad probandũ mr̃imoniũ ltĩmè q̃ctum. & hoc ſequitur Inn. Quandoq; qs opponit post mr̃imonium in vita q̃ctum in facie eccleſiæ, de quo conſtat, & opponit, & offert ſe probare impedimentũ: & tunc aut impedimẽtum eſt occultum, qa pp hoc non concluderẽt neceſſaria ſcĩa parentum, & tunc non admittiꝛ, qa ẽt ſi hoc ꝓbaret, ꝓbatio non releuaret, ẽt quo ad ltĩmitatem. s̃. de cland. deſpon. cum inhibitio. cum ſi. Hoc ſaluo, niſi iſte offerret ſe ꝓbare p̃ſnam impedimento ſeparationis. Quandoq; q̃ſtat de mr̃imonio in vita parentũ, post mortẽ reuocaꝛ in dubiũ, & eſt in facie eccleſiæ q̃ctum, & opponeꝛẽ impedimẽtum notoriũ, qa de facili non põt prætendi ignorantia parentũ: & tũc dic q̃ admittitur oppoſitio, & qõ, etiam post mortem coniugum, vt ind. c. cãm, s̃. eo. Ibi. n. opponebat, & offerebat ſe probare, q̃ Agatha erat nata ex Hugalina, q̃ habebat virum Alanum, q ſuperterra gradiebaꝛ. Hæc vera, qñ aliter opponetur, q̃ de ſtatu, quo caſu bene poſſet ante quinquennium opponi, poſteà autem non: ſed non video q̃ qõ ſtatus admitteretur. Aut. n. q̃xiſſet ſcienter, & hic eſſet matrimonium. Aut ignoranter, & adhuc nõ ſufficeret probare defectũ ſtatus ad prolem illegitimã concludendam, niſi fortè qñ clandeſtine q̃xiſſent. Et hoc teneas, quicquid hic inuoluant Doc. dicentes, q̃ de mr̃imonio nõ põt reuocari in dubium poſt quinquennium a morte, ſi in vita nõ fuit reuocatum in dubium, per l. ſi mater, C. ne de ſta. defunct. Qui tex. nihil facit ad propoſitũ, cũ loquaꝛ de ſtatu ingenuitatis. Et ſufficit q̃ non apparet hæc præſumptio inducta ꝓ aliquod ius, qñ vertitur in dubiũ de ſola legitimitate viri. Et maximè hoc procedit, qñ vertitur in dubium de ſola legitimitate mr̃is, ſicut facit s̃. eo. cãm. Sed vtrobiq; idem puto p rõnem s̃. poſitam. So. Vr̃, q̃ non aꝛctẽ filia ad probandum ſe legitimam, & ſic q̃ probet valliditatem mr̃imonij, vel mr̃imoniũ fuiſſe legitimè q̃ctum. s̃. eo. lator. de ord. cog. c. tuam. Vbi opponentes nõ legitimè natum, debẽt ꝓbare. So. Aut nõ conſtat aliquid de mr̃imonio, & dicens ſe ltĩmum hr̃et ꝓbare, vt hic. Secus ſi conſtat aliquid ꝓ mr̃imonio, ſaltem cõi opinione, & hæc cõis opinio releuat ab onere probandi. Ideo nunc dicens illegitimum hẽt ꝓbare, vt in q̃rio. Dic, aut filius poſsidet hæreditatem, & q̃ eum petitur hæreditas, & dico q̃ aꝛctaꝛ probare dicens hæreditatem ſibi debitam: ſi tamen probat aliquã propinquitatem, vel probat forte ſe inſtitutũ, an obtineat? aut opponit non filiũ, qa negat mr̃imonium eſſe q̃ctum, & tũc aꝛctaꝛ filius ad probandũ matrimonium, vel q̃ctum, vel ſaltẽ cõmunem opinionẽ, vt dicit gl. Aut negat ipſum nõ legitimum, fateꝛ tñ filium, & tunc Doc. dicunt q̃ ibi probat, qa negat qualitatem, & negans hẽt probare. Hoc nõ credo, qa poſitio qualitatis, eſt cã intẽtionis filij. Dico ergo, q̃ ſi negat filiũ ſimpl̃r, nõ aſsignata cã, & filius aꝛctaꝛ ſe probare legitimum, q̃ ꝓbabit probando q̃ natus ſit q̃cto matrimonio: qa de eius legitimitate præſumẽt. Aut negat ipſum legitimũ, negando matrimonium, & tũc filius aꝛctaꝛ ad probandũ vel q̃ctum, vel opinatũ, vt dixi s̃. eo. c. lator. Aut negat ipſum legitimum, fãtendo matrimonium, ſed dicit illegitimũ ſimpl̃r, & adhuc aꝛctaꝛ ad probandum illegitimitatem opponẽs: qa ꝓ legitimitate mr̃imonij præſumiꝛ. Aut dicit illegitimum, & clandeſtinũ matrimonium, & hoc probat, & tunc filius aꝛctaꝛ ad probandum legitimitatem: qa q̃ matrimonium p̃ſumitur. Aut dicit mr̃imoniũ illegitimum, fateꝛ tñ in facie eccleſiæ q̃ctum, & aꝛctatur ad ꝓbandm opponens. Aut filius agit petens hr̃ditatem, & tũc aꝛctaꝛ ad probandum ſe legitimũ, & probabit eo q̃ probabit matrimonium in facie eccleſiæ q̃ctum, niſi aliud ꝓbetur. Et hoc puto ẽt q̃ ſufficeret probare de matrimonio per cõem famã, & q̃ pro marito & vxore reputabanꝛ: qa non deducit mr̃imonium principaliꝛ in iudicio. Vel forte nõ ſufficeret: qa deduci t principaliꝛ, cum ſit eã cãæ agendi, & poſſeſsio nõ eſt de recẽti, vt l. & q̃ nondum, §. qđ dr̃, ff. de pig. & quod ſcribit Bart. in l. 3. ſuperius alle. niſi forte matrimonium eſſet de antiquo, arg. eorum, q̃ dixi s̃. de teſti. c. veniens. & quod no. Inn. q̃. de ver. ſign. veniens. Nec ob. qđ dixi s̃. eo. c. tranſmiſſæ. qa illud procedit, qñ dubitaꝛ de filiatione, q̃ non eſt de facili probabilis, vt l. Lucius, ff. de cond. & dem. Hic loquor, qñ dubitaꝛ de ſola legitimitate ex matrimonio q̃cto, q̃ eſt de facili probabilis. Nec ob. l. filium, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iu. Quia ibi teſtes probabant matrimoniũ directè: qa non dicebãt q̃ eſſet opinio, q̃ natus eſſet ex matrimonio: ſed dicebant, q̃ natus eſſet ex mr̃imonio, & dicebant q̃ natus eſſet ex vxore, vicinis ſcientibus. Puto tñ, q̃ ſufficeret probare q̃ natus erat ex illa, quam vicinis ſcientibus, & cõi opi. tenebat, & tractabat pro vxore: quia hic concludeꝛ proprietas mr̃imonij, p c. illud, de p̃ſum. Nã ſola fama ſine tractatu nõ ſufficeret: tractatus autẽ cum fama ſic. Et hæc vera in matrimonio de recenti. In matrimonio de antiquo autem bene ſufficeret ſola fama, &c.

SVMMARIVM.

1 *Teſtium dicto ſuper legitimitate alicuius ſtatur, licet fama vicinorũ habeat ſe in contrarium.*
2 *Filiationis & legitimationis triplex eſt ſpecies probationis.*
3 *In fama probanda qualiter teſtis habeat deponere.*
4 *Filius an præſumatur legitimus eo, q̃ pater eum appellat filium?*
5 *Teſtis dictum in extremis prolatum per viam atteſtationis non plus operatur, quàm in vita.*
6 *Teſtimonij, & fidei quantitatem non videtur argumentave aſſertio iurata, vbi iuramentum voluntariè offertur.*
7 *Legitimitatis nulla eſt melior ꝓbatio, q̃ teſtimonii inter parentes. nu. 17.*
8 *Probatio dubia, & multipliciter intelligibilis, releuaꝛ probantem.*
9 *Ad matrimonij eſſe exiguntur verba, vltra conſenſum.*
10 *Verbum, aſſidauit, vel deſponſauit, non concludit ad eſſe matrimonij.*
11 *In ſententia vbi iudex exprimit duplicem cauſam, quarum vna facit ad rem, altera verò non, &c. 18.*
12 *In appellatione cauſa eſt exprimenda.*
13 *Argumentum à ſimili deſtruitur, oſtenſa diſſimilitudine.*
14 *Iudex quando dicatur legitimè proceſſiſſe.*
15 *Legitimare an pater videatur filium, eum filium nominando.*
16 *Legitimatus quibus modis filius præſumatur.*
19 *Allegare per aduocatum leges & iura pro ſe facientia, licet non ſufficientia, cautum eſt, vbi fouet iuſtam cãm.*
20 *Aduocato in conſcia fouẽti iuſtã cãm, an ſit licitum allegare p fas et neſas.*

CAP. XII.

1 PEr tuas. †Statur dicto teſtium, qui probant aliquem legitimum, licet famavicinorũ habeat in q̃riũ. hoc dicit. Sunt duæ partes. In prima parte narratur conſultatio. In ſecunda reſpõſio. Secunda ibi, Nos autem. ¶ †No. primò ex hac decr. triplicem ſpeciem probationis filiationis, & legitimationis. Prima cõis opinionis, & famæ ſup filiatione, & legitimitate. Secunda, aſſertionis parentum, eo q̃ ipſum aſſerunt filium eſſe legitimũ, maxime in actu filio proportionabili, & hæredem inſtituẽdo. Tertia tractatus, ſi vir matrẽ eius tractauit in vxorem, vel concubinam. Quarta, probationis matrimonij cũ illa, ex qua filius ille natus eſt. Et no. q̃ probatio matrimonij p teſtes cũ matre, ex qua conſtat filiũ genitum eſſe, prævalet cõi opinioni oppoſitæ, & etiam prævalet tractaui. Et eſt rõ, quia ꝓbatio matrimonij quo ad legitimitatẽ, eſt vera probatio. Probatio autem per famam, & tractatum erga cõiugium, eſt probõ opinata, quę poteſt in ſe hr̃e ſimulationem, & conſtito de veritate, opinio, & ſi
3 mulatio cedit veritati, vt hic dicit litera, & optime. ¶ †No. primò hic bonum tex. ad probandũ famã, & inſtruendã, qualiter teſtis ſe habeat in probãda fama, & cã reddenda, quia oportet
4 q̃ concludat ad opinionẽ ſaltẽ maioris partis viciniæ. ¶ †No. ſecundò, q̃ ſup legitimitate hic non vr̃ ſtari dicto parentis, etiã ſi eum inſtituendo filium legitimum appellauit, quod vr̃ eſſe q̃ theoricam Doc. in l. j. §. Iulianus, ff. de lib. agno. Sed veritas eſt, q̃ ex hoc probatur filius præſumptiue, vt eſt caſus s̃. eo. ca. tranſmiſſæ. Et ideo Papa dicit, q̃ non tam authoritate illius c. q̃ authoritate veræ probationis moueretur, non q̃ illa nominatio non arguat ipſum filium, imò arguit: ſed mouetur ex vtroque, ſcx noĩatione p̃ris, & ex iſta. Ideo illa dictio, nõ tñ, nõ ſtat electiue, ſed comparatiue, id eſt, nõ in tñ monetur ex illa aſſertione, in quantum ex probatione teſtium, quaſi ex vtraq; moueaꝛ, ſed non in tñ. Per hoc volens reprehendere primum iudicem, vt ibi habeat probationem vnam præſumptiuam, alteram veram. Ad pronunciandũ ergo potius moueri dẽt ex vera, q̃ ex præſumpta, quia ex p̃ſumpta oſtẽdit ſe dubiũ, & habẽs veram dẽt ſe oſtendere certum, & ſic ſuus proceſſus hẽt quandam racitã repugnantiã. q̃. de pur. can. ca. cũ dilectus. No. ergo q̃ concurrentib. duabus probationib. de eodẽ, vna vera, altera p̃ſumpta, iudex ſentẽtiando non dẽt ſe fundare ſup p̃ſumpta, ſed ſup vera. & hoc mõ põt intelligi decr. Vel ideo nõ ſtaꝛ aſſertioni patris, qa q̃ ipſum hẽbat cõem opinionẽ, & tract tũ,

cum

cum illam tractasset vt cōcubinā, & alias vxores. Ex hoc no. assertionem parentis de filiatione esse in actu maximè filio proportionabili, ēt cum iuso, & in vita, & in morte repetita succūbit in probatione legitimationis cōi opinione iuncto tractatu
5 in oppositum, qđ bene no. † Et no. ex hoc, ꝙ attestatio in extre
6 mis nō vī in plus ampliare vim testis, q̄ ampliaret in vita. † Et no. ꝙ assertio iurata, vbi iurm voluntariè offertur, & testimonium non vī augmētare quātitatē fidei testimonij. Ad hoc de
7 rest. in integ. c. ex lris. † Item no. ꝙ sup probatione legitimitatis, vbi cōstat de filiatione, nulla melior probō est, q̄ probatio
8 matrimonij inter parentes. ¶ † No. iij. ꝙ dubia, pbatio & multi pr intelligibilis, releuat ponentē, & probantem, qñ in quolibet intellectu cōcludit ad intētum, pbare volentis. de testi. cū cām. Et hæc est cā, quare admittit positio dubia eo casu, de referi. ex parte. s. de fo. ꝙp. c. ex parte B. de prob. c. tertio loco. de test. Raynaldus. s. eo. cām. Et aduerte, qa hoc verū, ēt si in quolibet intellectu nō arguat p illam probationem, & eiusdē qualitatis, dūmodò sit sufficiens, sed in vno arguat præsumptiuè, ī alio arguat verè. hic. n. affidare pōt intelligi de præsenti, & ēt de futuro, & vtrobiq; secuta copula, de qua constabat mrimonium concluditur: sed in vno casu verum, in altero p̄sumptū. Certè ex hac probōne ferē sīa: quia in vtroq; intellectu includit intentio agentis, licet in vno arguat matrimonium p̄sumptum, in altero arguat verum. Et sic patet ꝙ sufficit dictum testis concludere verè, aut p̄sumptiuè. Et sic sponsalia de futuro ex copula trāseunt in mrimoniū in instante copula, & pficiūt ēt ad ītimandam prolem, ēt ex copula cōceptā. Et sic sufficit cām adesse in limite productionis effectus, q̄q̄ apparere non possit cum effectū aliquo momēto procedere. Ad hoc, l. si Titius, ff. de verb. obl. & sī. qđ me. cā. l. sed & partus. ff. de sta. ho. l.
9 Arethusa. ¶ † No. iiij. bonum tex. pro opin. ꝙ vltra consensum ad esse matrimonij exigunt verba ibi p verba de præsenti exp̄s
10 se. ad hoc s. de spon. c. tuæ. † No. ꝙ hæc verba, Affidauit, vī desponsauit, non concludūt mrimoniū. Caueat ergo articulans.
11 ¶ † No. 5. & ad hoc cōiter allegat decr. ꝙ vbi ī processū & sīa iudex exprimit duplicē cām, quarū vna faeit ad rē, altera non, licet principaliter moueat ex cā ad rē faciētem, valet processus. Secus si vnam tm̄ exprimat, vt videbis ī. eo. & dixi plene đ hoc s. de renunc. c. in præsentia. & melius de reser. c. ab excōicato.
12 in repetit. vide de concess. præben. c. ex parte, & ca. dilectus. † Et no. ꝙ cā in appellatione est exprimenda, vbi principalis iudex
13 motus est cā nō legitima ad pronunciandū. ¶ † No. 6. ꝙ argūm a fīci est fallax, & destruīt ostēsa dissimilitudine, & si iudex moueat ex fīci, qđ dissimile ē, valet sīa, dūmodò alia cā possit sustineri. ¶ † No. 7. quē dici legitimè processisse, qñ ītime processit ex fine, licet ī mō aliqđ errauerit. Et p hoc dicūt Doc. ꝙ bona est solutio, aliud hic, & aliud ibi. No. vltra tex. & rām, plus valere qđ in veritate agit, q̄ qđ dissimulate concipit, ꝙ simulatio cedit veritati. Et no. ꝙ facto qs negat, & dissentit, sic & facto cōsentit. C. de leg. l. de quib. Et sic exterior operatio arguit mētē interiorē scđm finē exterioris, & extrinseca probant intrinseca. ¶ No. 8. q ad ecclesiam spectat iudicare de hēditate cōsecutiua ad ītimitatē. ¶ Hæc decr. est subtilis. Tollamus cōtraria p gl. signata, postea soluemus q̄ Doc. mouēt, deinde descēdemus ad qōnes. Et assūmo duo ꝯria tacta hic p gl. in quib.
15 stat intellectus decr. † Primò vī, ꝙ assertio patris in vltima voluntate ꝯcluſit hunc ītimum. Quod patet: qa si pater nōat filium in testō, & eum vt filium hēdem instituit, vī eum ītimare. C. de leg. hære. in auth. si qs. & vnde sumitur. Sol. Fatetur gl. ꝙ pī si nōat filium vt legitimum eum instituendo, ꝙ ei vī legitimationē dare, quia eo ipso sic nōato a lege concedit, vt ibi. aliter nō respondit ad decr. q̄ dicit ꝯ. Nam hic reprehendit delegatus, quare se super illa probatione fundauerat. Pōt colligi vna solutio ex glo. ꝙ qñq; pī appellat filium legitimū, alijs non subsistentib. filijs, & procedit ꝓrium, vt videat legitimare ipsum. Quandoq; habuit alios filios, vt hic, tunc. n. est secus. Hæc solutio probat in Auth. qui. mo. na. effī. leg. §. si verò nō habēs. Hæc sol. bona est in se, sed diuinat: qa hic non apparet, ꝙ alios filios hret. Ideo Doc. dant secundam solutionē, ꝙ ꝓriū procedit, qñ sic nōat viuente muliere, ex qua eū genuit, quā posset hre in vxorem: secus si iam esset mortua, vt hic, quasi fictio legitimationis non adaptatur ad impossibile. Hęc solutio nō placet: qa ille tex. loquit indistincte. Ergo viua, vel mortua matre, legitimat per talē legitimationē, & sufficit hoc aliquādo fuisse possibile, vt habeat locum fictio. Itē hoc ē diuinare, ꝙ hæc mulier esset mortua. Ideo dico, ꝙ dato ꝙ filius hic p illa verba fuerit legitimatus, non bene pronunciabit iudex motus ex hac cā: quia constabat sibi de matrimonio p testes, hic ex talibus verbis non poterat legitimari, quia iam legitimus erat, vt patet de fide instru. c. inter dilectos. Ideo pronunciādo ipsum legitimum & hæredem ex hac cā, male pronunciauit, & iniuste, cum ex hac cā non sit, sed ex alia. Et sic sufficit iudicem iuste pronunciasse respectu finis, nisi ex cā iuste pronunciasset, qđ est notandū. Et hæc est cā, quare hic respondetur. Item hic iudex non mouet ex illo iure, sed ex decre. transmissæ. quasi hoc probaret legitimus verbo patris, non quasi legitimus cre
16 tur. ¶ † His caulis glo. prosequit hic multiplices modos legitimandi. Primus, de quo dictum est, qñ pater instituendo appellat ipsum legitimum, vel appellat ipsum filium. Aduerte tñ, ex duplici capite potest se fundare, vel ex legitimatione, vt recenter facta, & sic ex verbis illis tanq̄ disponentibus, & legitimatem cōferentibus, & etiam ex probatione filiationis, & legitimationis ex appellatione præsumptæ. l. j. §. Iulianus, ff. de lib. agno. & ibi Bar. & dixi s. eod. c. transmissæ. Habes tamen primum duas limitationes, & solutiones. Vnam p glo. aliam Doct. Quòd hoc sit verum, vt videat legitimasse, qñ non hē alios filios, & qñ viuit vxor, & an sit verum, dixi s. Hoc credo, quo ad imprimendam legitimitatem, quo ad probandū aut, nō facio vim an vxor viuat, vel filij: quia in omni casu appellatio in vltima voluntate, & in actu cōiter filio proportionabili, vt instituendo, arguit eum filium. ¶ Secundus modus, qñ pater offert legitimm Imperatori, vt fiat curialis. in Auth. q. mo. na. ef. sui. §. si quis igitur. collat. 7. Et hoc dicūt Doc. verum, vt ibi patet, etiam si habeat alios legitimos. Idem dicūt de deputato seruitio senioris, vel nouæ Romæ, vel cuiuscunq; metropolis. Idem in filia, quam quis copulat curiali, vel officiali alicuius dictarum ciuitatū. l. 3. C. de natu. lib. Inst. de nup. ad fi. Et succedunt tales cum legitimis, & possunt instituere æquali lēce. in Auth. qui. mo. na. ef. sui. §. qñ. colla. 7. Et qñ ex mulere libera susceptus est filius. Nam si filia nō posset offerri, legitimis superstitibus, in Auth. qui. mo. na. ef. sui. §. si quis igitur, & §. iste modus. necesse est ergo vt filius cōsentiat, vt eo. ti. §. & generaliter. ¶ Tertius modus, si pater nullo filio alio existēte ei psum offerat curię. in auth. ea. §. j. & §. si quis igit. ¶ Quartus modus, si pater filium nālem in publico instō, vel cum subscriptione testium appellauerit filiū, nec adiecit nālem, legitimus est. in auth. vt liceat mī & auiæ. §. ad hęc. collat. 8. Differt hic casus a primo: quia ibi de testō, hic de alio instō. Item ibi instituendo, hic aliter eum noīando. Et dicūt Doc. ꝙ solùm tunc erit ītimus, imò & ipse, & alij ex alia mre susceptī, dūmodò ñ subsint alij legitimi, aliàs nullus efficeret. eo. ti. §. si verò nō habēs. ¶ Quintus modus p subsequēs matrimoniū. dic vt s. eo. c. tanta. ¶ Sextus modus p rescriptum Principis, si pater filios nō habens impetrat rescriptum, vt filius sit legitimus. in auth. qui. mo. na. ef. sui. §. si quis igitur. Idem tñ de legitimatione Papæ dicet. ī. c. prox. ¶ Septimus modus, si pī dixit se velle talem, q̄ erat sibi nālis, sibi succedere, & postea illud approbauit Princeps posit mortē patris, etiam si nominabat ipsum filium naturalem, nō dicendo ipsum filium legitimū, vt differat ab alijs. eo. ti. §. si is, qui nō solummō. secundū Host. & remittit in Sima, eo. ti. in fi. Et hos casus posuit etiam Gof. s. c. j. Et credo, ꝙ ponat in Summa. Gl. postea prosequitur vnam viam generalē ꝙ ex nominatione ius quæritur. & allegat iura pro & ꝫ, nō curo. Pro solutione cōtrarij sufficit dicere, ꝙ ista cōcordat cum illa. De hoc in decre. dicat aliquis. hic allęg. 93. dist. dominus noster. ad hoc de filijs presby. c. Michael. de elect. bonæ. s. eo. transmissæ. ¶ Venio ad secundum ꝯrium, qđ vtilius est, & non prosequor ordinem gl. sed intellectus, vt prius declarem tex.
17 q̄ extrinseca. & hoc formatur in gl. fi. ¶ Obstat, † ꝙ male reprehēdatur hic delegatus, si in probanda legitimatione adhibuit fidem verbis parentum, vt est casus s. eo. transmissæ. Cōfirmi, quia probatio parentum multum prodest filijs. ff. de prob. l. & ff. de lib. agno. l. j. §. Iulianus. de præsum. c. afferte. ff. de prob. l. vltima. ff. de Carb. edi. l. j. §. si quis. & l. Labeo. Solu. Reprehēdatur hic, quia mouebatur per decre. quæ hoc non dicit, l. per decre. transmissæ. Illa bene dicit standum verbo parentum, qui sunt ꝯ filium: sed non dicit quando pro. Casus ergo in hoc erat dissimilis: quia ibi quando ꝯ, hic quando pro. Dissimilitudo videtur mala: quia si creditur neganti, debet credi & contenti. Et maxime, quia in primo odium, & in secundo fauor. Ideo dic secundò, ꝙ illa loquebatur in casu dissimili, quando erat dubium de filiatione, hic quādo de sola legitimitate. Hæc est satis bona: quia filiatio non est bene probabilis. ff. de cond. & demon. l. Lucius. sed legitimitas sic. Ideo admittuntur probationes, quæ inueniuntur siue pro, siue contra. Tertia solutio, ꝙ casus erat dissimilis: quia ibi dicto parentum non obuiat factum, vel tractatus eorum, hic sic. Quarta solutio, vt ibi vterq; parentum negabat, hic vnus tātum asserebat. Sed quicquid sit, dato ꝙ illa decre. non faceret, cā tamen, quare mouebatur, erat legitima: quia ista assęueratio filiationis in testō, probat filium. Sed dic, ꝙ non sufficit causam esse bonam, nisi causa probetur, per ius, quod allegat. Nō est ergo cautum in sīa exprimere causam, & si exprimatur, magis incautum est allegare legem, quæ hoc probat. De quo de re iudic. cum inter.

Et

& dixi de renunc. in præsentia. & de rescri. c. ab excommunicato. Potest etiam dici, vt dicebam notando, ꝙ Papa mouetur ex vtraque causa, sed ex vna magis, quàm ex alia: vel causa erat omnino mala: quia dato ꝙ hæc legitimitas probaret, & probatur præsumptiuè, sed probatio per testes erat vera, & stante veritate probationis non debet iudicare iudex ex præsumptiua principaliter: quia ex hoc ostendit se dubium, vbi est certus. Et sic processus habet in se quandam tacitam repugnantiam. de purg. ca. c. cum dilectus. Item si iste erat legitimus, & sic natus, non debet moueri ex causa imposibili, quæ esset, si esset legitimatus. ¶Si ergo quæratur, an assertioni parentis credatur: dic, aut est assertio parentum amborum, cui nil obuiat, & creditur, vt d.c. transmissæ. Idem si obuiat tantum sibi communis opin. vt ibi. Aut assertio parentum tendit ad præiudicium alterius matrimonij, vel aliorum filiorum, & tunc eis non creditur. Et per hoc respondetur ad decr. transmissæ. quia ibi filijs & alijs non præiudicabat. Si est assertio vnius tantum, videtur hic dicere Inn. ꝙ ad præiudicium alterius filij non creditur. Si verò est præiudicium alterius, aut habet contra se cõtractum, & factum parentum, & communem opi. tantum, vel tractatum tantum, quando asseruit filium, & adhuc non creditur. Si nihil habet contra se, tunc creditur, vbi nominatur in actu filio communiter proportionabili, vt dixi ℨ. eo. c. transmissa. quod latius prosequetur, vt ibi. ¶Tertiò videtur, ꝙ non sufficiat probare patrem & matrem affidasse, ex quo constat ipsum alias habuisse vxores: quia probatio non concludit eam affidasse post natiuitatem filij, constante matrimonio cum secunda. Solu. Dicit glos. ꝙ constabat ipsum affidasse ante natiuitatem filij, aliàs probatio non concluderetur: quia potuisset natus fuisse ante matrimonium; & matrimonium fuisse contractum tempore secundę coniugis. Item quia dato ꝙ affidasset eam, propter hoc non concludebatur matrimonium, nisi affuisset copula: & dato ꝙ constaret de matrimonio, & de copula, ex quo non constabat copulam consecutam esse affidationem, per hoc non concludebatur matrimonium, & bene, vt dicit glo. Sufficeret tamen probare matrimonium, & prolem natam ex coniugibus, si de tali matrimonio non constaret, quia aut concluderetur legitimus, aut legitimatus. ¶Obs. 18 quartò, quia videtur, ꝙ † hæc sententia non valeat, quia ibi negabatur iuri, qđ non facit, de concess. præben. c. ex parte. & c. di lectus. Solu. Dic, quòd hanc causam in sententia non expressit, licet ex ea moueatur. Vel dic, quòd expressit vtranque causam, legitimam, & non legitimam. s. ex assertione probatur per testes ideo valet. Secus si alteram tantum, vt ibi 19 dicitur. ¶† Vltimò dicit hic Ioan. notandum, cautum fore aduocatum fouentem iustam causam, iura facientia pro se allegare debere, etiam si non sunt sufficientia, qa sic eis potest responderi. Nam experientia docuit, ꝙ sæpius iudices, & consultores mouentur ad pronunciandum potius per iura, quæ minus faciunt. Cuius causam consuluit But. ne sententia reddatur nulla, quia sæpe iudex causam exprimit cũ distinctione maximè, ne se astringat ad dictam causam. quod consilium videtur destrui per duos casus, per c. cum ex literis, de restit. in integ. & cap. cum dilectus. de purg. ca. Et vide quod dixi in dc. in præsentia, ℨ. de renunc. & in cap. ab excommunica- 20 to, de rescript. in repet. † An autem sit licitum aduocato in conscientia fouenti iustam causam allegare per fas & nefas, & causam defendere, vide glos. quæ dicit quòd sic, de elect. cap. cupientes. in verbo, malignantium. Pro quo facit, quòd si licet bona defendere armis, etiam decipiendo homines: multo fortius per tales allegationes. Audio, quæ dicunt Theologi: quia non licet probationes mentiri. Et ita audiui a venerando patre magistro Luca ordinis Minorum de Florentia, qui sic respondit Domino Philippo de Cursinis de Florentia.

SVMMARIVM.

1 Procurator laici esse potest archiepiscopus ad gratias promouendas.
2 Legationis actus est quidam decor, & honor.
3 Aliquandoque licet ab eo, quod fieri est consuetum.
4 Legitimandi potestatem habens non solum legitimat naturales, sed etiam spurios, & ex quocunque damnato coitu natos.
5 Legitimatio auertit ad naturam dispensationis, vt non sit facienda sine causa.
6 Dispensare an possit Papa sine causa.
7 Spiritualis actus præfertur temporali, & qui non potest habilitari ad spiritualitatem, non habilitatur ad temporalitatem.
8 Dispensando Papa in actu spirituali, videtur etiam dispensasse consecutiue in temporali.
9 Legitimus in spiritualibus non potest dici illegitimus in temporalibus. num. 11.
10 Legitimare potest Papa liberè in terris ecclesiæ.
11 Legitimare vbilibet an possit Papa, etiam in terris Imperij, vel Regis Franciæ ad omnia. num. 44.
12 Legitimare an possit Imperator in terris ecclesiæ. Papa ex colore matrimonij prolem legitimat.
13 Legitimandi potestatem habens spurios, & naturales, vel incestuosos, & spurios simpliciter, an spurium simul & incestuosum possit legitimare.
14 Legitimare an possit episcopus.
15 In legitimationis actu, quæ solennitates requirantur.
16 Legitimationis effectus quis, & qualis sit.
17 Legitimatus an habilitetur quo ad patrem & agnatos.
18 Legitimatus an succedat patri cum alijs filijs naturalibus & legitimis legitimè natis.
19 Legitimatus an succedat in feudo.
20 Pater vbi tenetur ex statuto emendare damnum a filio datum, an intelligatur de legitimato. Filij appellatione an veniat bastardus spurius.
21 Domus appellatione, qui comprehendantur, statuto dicente, &c. Bastardus an dicatur esse de domo.
22 Notarius a Papa creatus, an possit recipere instrumentum in terris Imperij.
23 Notarij creati a Comite palatino, vel alio inferiori a Papa, & Imperatore, an possint conficere instrumenta vbique locorum.
24 Notarios an possit creare inferior a Papa, vel Principe, aut Imperatore.
25 Instrumenta recepta per notarium, qui non potest recipere instrumenta vltra limites iurisdictionis talis iudicis, an extendant vires extra limites, vel territorium iurisdictionis.
26 Notarius vnius ciuitatis habens authoritatem a statuto, a possit conficere instrumentum in alterius territorio.
27 Filij adulterini, qui dicantur.
28 Princeps, seu prælatus, aut alter superior, non debet esse facilis in relaxando iure subiectorum.
29 Dispensatur facilius cum prole prodita viro vxorem dimittente authoritate ecclesiæ, & aliam superinducente, quàm cum dimittente authoritate propria. nu. 35.
30 Temerè dicitur factum, quod authoritate propria factum est.
31 In contemptum dicitur id factum, quod actum est contra interdictum hominis, aut iuris.
32 Authoritas ecclesiæ in separando matrimonium, quid operetur.
33 Sententia quando sit nulla ex omissione ordinis iudiciarij.
34 Sententia an semper nulla præsumatur pendente quæstione super nullitate.
35 Legitimi an censeantur filij nati ex superinducta viuente prima vxore.
36 Principem esse in mundo post Imperatorem non recognoscentem superiorem, possibile est de facto, sed non de iure.
37 Ciuitas non recognoscens superiorem, existens in quasi possessione libertatis, potest extendere manum ad reseruata in priuilegium Principi.
38 Iurisdictio non est prorogabilis in his, quæ sunt reseruata in priuilegium Principi.
39 Legitimare non videtur posse habens regalia solo iure regalium, nisi cum hoc sit in possessione quasi libertatis.
40 Pater potest exercere in filium ea, quæ sunt iurisdictionis voluntariæ.
41 Qualitates duæ si concurrant in eadem persona, quarum secundum vnam potest actum exercere, vtra debeat attendi?
42 Imperatorem si de facto non recognoscat Rex Franciæ, an peccet.
43 Præscriptibile, an sit ius subiectionis.
44 Legitimare an possit Princeps proprium filium.
45 Legum diuersarum vincula possunt circa idem concurrere.
46 Verba, plenam subiectionem, vel potestatem, quid importent.
47 Papa in quibus potest exercere suam potestatem in terris Imperij. num. 56.
48 Papa in determinatione suæ potestatis debet recurrere ad testamentum nouum.
49 Ad Papam quando possit haberi recursus per laicos.
50 Personæ appellatione sub nomine dignitatis, quæ persona comprehendatur.
51 Inobedientiæ pœna quæ sit.
52 Argumentum ab etymologia vocabuli valet.
53 Clericos capientes, vel sisspendentes, aut percutientes, dicuntur Christum crucifigere in membris suis.
54 Papa solus nil facere debet.
55 Papa est Christi vicarius, & an sit iudex viuorum & mortuorum. num. 57.
56 Imperatoris potestas, an dependeat a Papa.
58 Lex Canonica, Mosayca, & ciuilis, repugnant illegitimitati filij, & ex adulterio natis.
59 Non dispensat de facili Papa contra legem diuinam.

60 *Spurii, & manseres appellantur nati ex coitu adulterino.*
61 *Ordinari non potest filius spurius, & illegitimus.*
62 *A successione paterna, & non materna, excluduntur filij spurij, & illegitimi.*
63 *Alimenta non debentur spurijs secundum iura ciuilia.*

CAP. XIII.

PEr venerabilem. Hæc est solennis decr. obscure decidens qđ principaliter intendit, ipsam declarabo iuxta possibilitatem mihi a Deo concessam. In prima parte ponitur petitio. In secunda parte responsio. Secunda ibi, id autem. Secunda subdiuiditur in quatuor. In prima probat quinque rationibus, ꝙ dispensationem petitam facere potest. In secūda ibi, videbatur. ponit similitudinem, quam inducebat petitor, quam quinque rationibus improbat. In tertia ibi, rationibus. probat authoritatibus veteris, & noui Testamenti, ꝙ vbique terrarum certis ex causis inter Christianos se de temporalibus intromittere potest. In quarta ibi, licet, petitionem exaudire noluit, cui omnis lex contradicebat. Abb. sic summat: Papa non legitimat aliquos in temporalibus alienæ iurisdictioni subiectos. h. d. Pono casum: quia difficilis est decret. inducendo quod Papa intendit. ¶Casus. Nobilis quidam vir Montis pessulani a se vxore de facto repulsa secundam superinduxit, ex qua prolem suscepit, & filios, quos susceperat, mediante archiepiscopo quodam, petijt misericorditer, & gratiose a sede apostolica dispensare, vt legitimarentur, in hæreditate successuros, ad implendam hanc gratiam allegans ꝙ in simili casu dispensauerat cum Rege Francorum, qui ex superinducta alia viuente prima coniuge filios habuerat. Papa audita postulatione, primò ostendit pluribus rationibus se habere potestatem in talibus dispensandi. Secundò ostendit causam impellentem non fore sufficientem, ex diuersitate casus: quod ostendit multiplici ratione. Tertiò ostendit, ꝙ in gratia regi concessa non defecerat in potestate per authoritates noui, & veteris Testamenti, quas declarat. Vltimò consultat petitionem casus concludens, ꝙ habeat potestatem. Et primò probat ex cōsuetudine, ex eo quod solitum est fieri, quod aliàs ecclesia cùm naturalibus, & cum adulterinis dispensauit. Secundò, quia cum eis dispensauit, legitimando ad episcopatus: ergo fortius legitimando ad seculares actus, quod est minus, & per consequens patet, ꝙ in actibus spiritualibus maior exigatur idoneitas personæ, quàm in temporalib. Tertiò ex præeminentia potestatis: quia nullus maior Papa inter homines, vt puta superiorem non recognoscens. Quartò a simili, ꝙ ad episcopatus promouendo eximit a patria potestate, quæ est de iure ciuili, & ordinando, & ordinari permittendo: sic ex quo ad effectum ciuilem & temporalem disponit erga personam, igitur & disponat quo ad effectum hæreditatis temporalem. Quintò ex impossibilitate rei: nam poterit ad spiritualia quem legitimare: ergo ad temporalia, ne persona eadem vti iure censeatur diuerso, cōcludens indubitanda in terris ecclesiæ & patrimonio Petri, in quibus exercet vtranque potestatem spiritualem, & temporalem. & hæc de primo.
¶Secundò principaliter impugnat similitudinem inductam ad impellendam gratiam, quam dicit dissimilem, attenta varietate casuum. Primò, quia filij a Rege proditi nati sunt ex superinducta authoritate ecclesiæ eo a prima separato: casus hic superinducta propria temeritate. Secundò, quia casus Regis fuit in prole prodita, ex superinducta, non assistente aliqua prohibitione, vel inhibitione ecclesiæ. Casus autem huius nobilis, quando fuit prohibitio ecclesiæ. Tertio, quia contra matrimonium primum per Regem fuit aliqua causa allegata, & expectata sententia, licet nulla defectu tantummodo ordinis iudiciarij: sed in casu huius nobilis nulla expectata sententia, nec aliquo allegato contra primum matrimonium. Quartò, ex his, quia proles prodita a Rege separato eo post sententiā, licet a prima, superinducta secunda nullam habebat probabilem dubitationem legitimitatis, cum secundum fuerit authoritate ecclesiæ contractum: sed hic aperte patebat in casu huius nobilis turpitudo illegitimitatis, nec super illa aliqua cadebat dubitatio: ergo non sic facilis est dispensatio in eo, sicut quando probabiliter de illegitimitate dubitatur. Quintò, qa Rex nullum recognoscens superiorem absq; præiudicio superioris poterat iurisdictionem prorogare super hoc, quæ causa cessabat hic in nobili viro alteri subiecto. & hoc de secundo.
¶Tertiò dicebam principaliter, ꝙ ostēdit se potuisse cum Rege dispensare, potestatem ostendens ex veteri, & nouo Testamento: per quæ apparet ꝙ in illo casu solùm potuit dispensare cum Rege in terris ecclesiæ, imò & etiam in terris Imperij potest exercere iurisdictionem in certis casibus, inter quos est vnus, quando casus est difficilis, & super eo sunt probabiles dubitationes. Quod probat ex authoritatib. veteris Testamenti, quas declarat hic etiam, an Papa posset dispensare in terris Imperij, sunt dubitationes istę: ergo potest declarare Papa. & hic erit casus, ꝙ possit legitimare in terris ecclesię, & Imperij. hic autem an filius Regis esset legitimus, vel non: poterat probabiliter dubitari, & variæ erant opi. meritò pp casus difficultatis, etiam si casus alias spectaret ad Imperatorem ī terris Imperij potuit adiri ecclesia, & Papa. ¶Vltimò concludens, ꝙ omnis lex, & Mosayca, & canonica, & ciuilis, tales repellit, ꝙ non intendit dispensare. Legam per partes. Et primò vsq; ad ver. vide
1 baſ. ¶†No. archiepm in curia posse esse, ꝓcuratorē laici ad causas, & gras ꝓmouendas. Et per hanc decr. dicit Inn. in c. cum
& A. de re iud. fortius monachum posse esse ꝓcuratorem
amici monasterij. dic vt ibi. Idem dicit hic Abbas de clero,
vt coram iudice ecclesiastico possit esse, ꝓcurator laici, per
2 decr. Allegat de simo. c. cum essent. ¶†No. secundò, ꝙ adulgitimationis est quidā decor, & honor erga personam ltim
3 tam: qa eius oppositum est dedecus quoddam. ¶†No. tertiò
qñq; argui ab eo, qđ fieri est consuetum. Ad hoc l. qđ si nolit, ff.
quia assidua, ff. de ędi. edic. Et facit de of. dele. c. ꝙ sultationis.
4 †Et no. ꝙ habens ptātem legitimādi, non solum ltimat nātes,
sed etiam spurios, & ex quocunq; dānato concubitu natos. Et
hoc quo ad ptātem: licet quo ad voluntatem hoc nō semper fa
ciat Papa, vt patet in fine hic. Et in hoc differt actus ltimatio
nis per rescriptum, ab actu ltimationis per subsequēs nūmo
5 nium. s. eo. tanta. †Et no. ꝙ legitimatio auertit ad nām dispen
sationis, & sic non est facienda sine causa. j. q. 7. requiritis, § si
6 si. & c. tali. † Et sic patet, ꝙ Papa etiam non dispensat sine ci
quia homo est, & peccare pōt sicut alius, licet a nemine iudi
cet. 9. q. 3. c. aliorum. Ad hoc de præb. c. de multa. de voto. c.
magnæ. ¶Aduerte, hoc verum de honestate, in Papa est spāle,
vt sola voluntas ad validitatem dispensationis sufficiat prō ci
vt est casus no. de cōcess. ꝑbē. c. cum nostris, §. nos verò. Quod
puto in his, in quib. hēt liberam administrationem, vt in bene
ficialibus, & qñ dispensat ꝯ canones. Secus in alijs, & qñ dispē
7 sat ꝯ ius diuinum. ¶†No. quartò, ꝙ actus spiritualis est maio
ris potentiæ, q̄ temporalis: quia anima præfertur corpori, vel
sanctimus, C. de sacrosan. ec. de maio. & obe. c. olitæ. Si habi
lis est ad spiritualitatem: ergo & ad temporalitatem: & qpōt
habilitare ad spūalitatem, fortius & ad temporalitatem. Et no
hic arg. a minori: quia cui ꝓceditur, qđ est maius, fortius ꝓce
8 ditur qđ est minus. ¶†No. 5. ꝙ arg. a sīl. ꝓcedit in iure, & ꝙ Pa
pa principal r erga personam dispondendo in actu spūali cōs
quenter disponit in temporali, quod consecutiue venit ad spi
rituale tibi cōcessum. Ideo sicut in cp̄m ꝓmouendo tollit pi
triam ptātem, ita ꝙ ꝓmouendo in presbyterum dñicum, quæ
sunt iura temporalia, ita & ꝓmouendo, & ltīmando respū
ris spiritualis dispensat, & legitimat cōsequenter respū tempo
9 ralis. ¶†No. sexto eandem vim nō posse cēseri iure diuerso re
spectu eiusdem qualitatis personæ, etiam attento, put illa ap
plicat ad diuersos respūs. ideo nō pōt esse quis legitimus ī spi
ritualibus, & illegitimus in temporalib. ¶†No. septimò, ꝙ li
10 bere Papa pōt legitimare in terris ecclesiæ, q̄ sunt de patrimo
nio Petri. Et no. ꝙ hic approbat Papa donationem factam per
Constantinum Imperatorem. de quo vide in cle. ne Romani,
de iureiu. Et vide qđ scribunt Ia. But. Bar. & Gul. de Cu. in fa
brica Digestorum. & hæc sunt notabilia vsq; ad ver. videbatur.
¶Ad declarandam mām huius dec. ob. primò huic primę par
ti, quia hic innuere vī litera, ꝙ Papa legitimando velit, & pos
sit quem habilitare ad hr̄ditatem: ꝯ qđ non posset: qa hoc esset
alterius iurisdōnem turbare, quod non licet Papæ. s. eo. c. cū
sam. de iud. c. nouit. Gl. tangit tres opi. Vnam in principio q.
vsq; ad ver. & hic vī. Et ad hanc reuertī in fi. ibi, cum quis
tangit secundam Io. distinguentem in ver. & hęc. Io. tangit
opi. gl. in ver. & sic vī. & in ver. & ꝯ, credo recitando gl. vltima
tisfaciam. Vna est opi. ꝙ Papa videatur, & possit dispensare in
omnibus locis quo ad spiritualem, & sic quo ad temporalem
hæreditatem. Et si dicatur, non dispensat, quia non habet im
dictionem. Dic ꝙ quædam sunt, quæ perviam voluntarię im
dictionis expediuntur. Et hoc fieri posset per Papam in terris
Imperij. Quædam per viam iurisdictionis contentiosæ, & te
lia facere non potest in terris Imperij. alleg. ff. de offi. procon
sul. l. 2. ¶Secunda opin. quòd distinguatur an Papa intenda
separate ad temporalia legitimare, ꝙ non posit, vel æque pri
cipaliter, sed in consequentiam disponendo in spiritualib. po
test ad temporalia habilitare. Allegat iura, quæ dicunt ali
qualiter in consequentiam venire, quæ directe non licerent.
¶Tertia est opin. in fi. quod directe ad temporalitatem non le
gitimat, sed indirecte habilitando ad spiritualitatem quo ad
concernentia personam, vt ad honores temporales habilite
tur: quo autem ad temporalitates extrinsecas a persona, vt eo
sequendi hæreditatem, secus. Et sic potest intelligi opinio
Tancr. ¶. Quarta est opinio glos. quod indistincte non posse
in

in terris Imperij, pp defectum ptātis, & turbationem, & vsurpationem iurisdictionis Principis, & pp præiudicium, quod fit aliàs succedenti, si hic legitimetur. ¶ Ad declarandam materiam istam difficilem, aliqua principaliter sunt examinãda. Primò videbit, an Papa vbilibet possit legitimare, & quo ad omnia. Secundò de Imperatore. Tertiò, quid de inferioribus. Et primò de habentibus potestatem ab eis. Primò ergo videmus aliqua erga personam dispensantium, & legitimantiũ. Secundò, aliqua circa legitimationis solennitatem. Tertiò, aliqua erga legitimationis effectum. ¶ Ad primum videnda sunt iura pro & contra, nihil admiscendo de scriptis aliorum: quia materia est diffusa, & vltra solitum instabo arguẽdo. Primò, ad affirmationem videamus argumenta elicita ex tex. Papa legitimat, & dispensat ad maiora. s. ad spiritualia: ergo &c. Secundò, in potestate hac, vel alia nullus maior Papa, si princeps potest in terris Imperij, fortius hoc potest Papa, eo quia maior est. Tertiò Papa alteri præiudicat in spiritualibus episcopando, & ad alios ordines promouendo: quia tollit iura potestatis patriæ, & dominicæ, quod est ius temporale: ergo & legitimando hoc posse debet operari. Quartò non potest negari, quia legitimat ad spiritualia. s. ordines: ergo consequenter habilitatur ad temporalia: aliàs absurdum foret ꝙ eadem persona esset legitima, & non legitima, velut monstrũ quoddã, & eadem res diuersò iure censeretur. Quintò pro hac parte facit natura iurisdictionis voluntariæ, quæ alibi, & extra territorium exerceri potest, sicut est hic, in Auth. quib. mo. na. ef. sui. §. & generaliter. & ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. l. fi. Hæc iurisdictio exerceri potest extra territorium. de of. deleg. c nouit. & ff. de adop. l. emãcipari. Igitur potest Papa in terris Imperij. Sextò, dato etiam defectu iurisdictionis voluntariæ, hæc prorogabilis, & fortius quàm contentiosa. ff. de iud. l. sed & si susceperit. C. de epi. aud. l. si quis ex consensu. de offi. dele. de causis. & c. P. & G. cum sit ordinaria, & maximè cum non deficiat iurisdictio in habitu, vt de iu. e. nouit. s. eo. c. causam. de elec. venerabilem. Concluditur ergo, ꝙ data prorogatione ex consensu legitimandi, & patris, hoc possit. Septimò a simili Papa delegat causam in non suppositum, qui actus est iurisdictionis voluntariæ, vt patet ex no. de offi. deleg. c. pastoralis. ff. de offic. præfe. l. fi. & ff. de offic. præt. l. 2. Igitur &c. Et hæc sunt arg. Iac. de Bellaper. in Auth. qui. mo. natu. effi. sui. colla. 6 Octauò, pater legitimat filium ex aliquibus actibus, vt no. s. eo. c. per tuas. Ergo fortius legitimat eum Papa, licet non sup positum. Et hæ fuerunt rationes Ioan. Cal. & filius eius sequẽs hoc, vt ꝯtangetur, probat hoc. Nonò, quia legitimare non est iurisdictionis: quia hæc non est potestas de publico introducta cum necessitate iuris dicendi, & æquitatis statuẽdæ, vt l. j. ff. de iurisd. om. iu. Et no. etiam per Azo. in Summa, eo. tit. Igit nil repugnat, quare non posset in subditum extra territorium eius exercere. Et ꝙ non sit iurisdictionis, patet: quia tũc sequeretur territorium: quia iurisdictio coheret territorio. l. si pupillus, §. territorium, ff. de ver. sig. Et hoc absurdum, quia p cõfessionem alicuius terræ, per Principem, vel ecclesiam, transferatur potestas legitimandi. Decimò in manibus Papæ est radix, & fundamentum, a quo surgit hæc legitimitatis, & illegitimitatis dria, s. mrimoniũ: ergo Papa potest vbilibet, ex quo habet etiam purum laicum, etiam ad matrimonium subiectum, vt s. c. causam, & c. j. s. de or. cog. c. tuam. Item qui hẽt iurisdõnem subiectum principale, hẽt etiam ꝓsecutiuum, & tpale ad illud primarium, vel secundarium. s. eo. c. j. & ca. lator. & quasi per totum istum titulũ. Vndecimò hic est casus, sumẽdo maximè ppriè ibi circa principium, ꝑsertim si ꝓtor, &c. Item qa Papa in plurib. locis hoc sentit, in §. rationibus. Quid plura? casus est ad literam s. eo. cum inter, & c. quod nobis. vbi Papa statuendo etiam quo ad hereditatem tpalem, & indifferenter, quo & per viam priuilegij. Consequens patet: quia vterque procedit ab eadem potestate. ¶ In oppositũ faciunt, quia actus legitimationis est iurisdictionis. Casus est in §. rationis. Iurisdictio autem nõ exercet in nõ suppositum. ff. de iurisd. om. iud. l. extra territorium. & patet in c. 2. de consti. lib. 6. cum similib. Igit Papa non legitimat in terris Imperij, sicut iurisdõnem nõ exercet. s. c. causam. de iud. nouit. Quòd sit iurisdõnis, patet: quia per actum legitimationis relaxantur, & tollunt iura eum ab hæreditate excludentia, nulli dubium ꝙ sicut facere legẽ, ita & tollere, vel ꝯ illam dispensare, iurisdõnis est. de const. c. 2. lib. 6. de pen. c. licet. cum li. Quod sit iurisdictionis contẽtio de etiam, quod plus ẽ, patet: quia per actum legitimationis aufert alijs ab intestato succedentibus ius succedendi: præiudicialis est ergo alijs. Et sic necessariò est cõtentiosa. ff. de adop. l. nam ita diuus. Et per hoc concluditur, ꝙ non potest in non suppositos exercere exercitium iurisdõnis Papæ: per quæ cessant aliqua argumenta in oppositum. Secundò, actus legitimationis est de reseruatis in priuilegium Principis, ergo talia ad alios non sunt extendibilia, & improrogabilia in præiudicium superioris. Et hoc clarè voluit hic in §. insuper. vbi patet ꝙ solus Papa non recognoscens superiorem, habet potestatem talem, iurisdictionem, & potestatem priuilegiatam. Hoc ergo non poterit subiectus Imperio ad præiudicium Principis. Item concesso, ꝙ hoc posset quo ad se legitimans, quò ad alios non posset, cum ad præiudicium aliorum, qui spectãt ad hæreditatem, quibus ex lege succesio venit deferenda. Tertiò, Papa solum casualiter exercet iurisdictionem, & eius potestatem in subditos Imperio: quia non apparet quòd hic inter alios casus, de quibus s. de fo. compe. ca. licet. & c. cum sit generale. Quartò, actus faciendi quem hæredem, vel non hæredem, reputatur a iure difficilis, & magnæ potestatis: hinc est quòd hoc non posset prætor, & contra ius ciuile. Institu. de bono. poss. §. quos autem. ff. de mino. l. & si fine, §. sed quod Papinia. ff. pro soc. l. cum duobus, §. idem respõdit. Actus autem legitimationis facit hæredem, qui non est, & priuat eum, qui est. in Auth. de incest. nupt. §. dubitatum. & de trien. & semis. §. hoc idem. Ergo hoc exercere non potest in non subditum, quod est maximę potestatis. Quid plura? casus est hic in duobus locis, in eo quod dicit alterius suppositum iurisdictioni, hoc prorogare non posse. in l. insuper. hic alleg. & hoc posset alteri non subiectus. Item in eo, quod dicit quòd propter probabilem dubitationem de casu legis ecclesiam potuisse adiri vt legitimet. Si enim casus probabilis dubitationis ex matrimonio surgentis hanc causam in terris Imperij submittit iurisdictioni Papæ, constat quòd hac dubitatione cessante Papa hoc non poterit. & hoc voluit assumendo. ¶ Quid dicam? ponam quatuor opinio. quæ hic sunt in glos. Prima, ꝙ non posit. Tertia, ꝙ directè non possit, sed in consequentiã scilicet ꝙ legitimãdo ad spirituale, etiam legitimetur ad temporale realiter, vt ad hæreditatem. Quarta, ꝙ non legitimet etiam in consequentiam. s. legitimando ad spiritualia, præterquam quo ad effectus personæ tantum adhæsibiles. Et hãc declaro prius, & pono ipsam quo ad primam opin. quia illam sequitur Innocen. clarius recitando concludens, ꝙ Papa in terris Imperij legitimando ad spiritualia indirectè habilitet ad temporalia legitimatum personæ adhæsibilia, & alteri non præiudicilia, vt per hoc possit testificari, & potest esse iudex, & ad honores, & munera potest vocari. Quò ad effectus autem reales eædem personæ non adhæsibiles alteri præiudiciales, dic quòd etiam in consequentiam non poterit ad hæreditatem. Patet hoc, quia non potest tollere ius quæsitum non subiecto: quia hoc a iurisdictione dependet. Hæc opinio confunditur per rationem tex. quia ex hoc sequeretur quòd idem erit legitimus, & illegitimus quasi monstrum. Secunda opin. Lau. quòd dispensatio episcopi cum illegitimo ad spiritualia, non habilitet ad temporalia: sed sic dispensatio Papę. Hęc opin. confunditur ex defectu potestatis, per iam dicta. Item presupponit ꝙ episcopus cum aliquo illegitimo in ordinibus posset dispensare. Quod etiam sequitur hic Innocen. Dic vt s. de filijs presbyt. cap. penul. & vlt. de temp. ord. cap. dilectus. vbi ponuntur casus episcopales. Omittamus antiquos, & veniamus ad modernos. Hostien. est in opi. ꝙ Papa in terris Imperij possit legitimare, imò solus, & non alius, propriè loquẽdo de legitimatione, & sic non solùm in consequentiam, vt dixit Ioan. And. sed propriè, & immediatè. Hoc ostendit sic: quia ius legitimationis oritur ex radice matrimonij, & ex illa surgit differentia legitimi, & illegitimi. Dicimus enim legitimum natum ex iustis nuptijs, vt l. filium, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. Et illegitimum dicimus natum absque matrimonio. Sed proprie disponere de matrimonio est Papæ, & nõ alterius: ergo disponere de legitimitate ad ipsum solum spectat. Hoc ostendit, secundum diuinam & humanam legem, si lij duorum fratrum contrahunt, & filij proditi sunt legitimi secundum legem: & tamen Papa hoc impedit in terris Imperij etiam, & facit illegitimum. de consang. & affinit. cap. non debet. Igitur etiam contradicente lege disponere potest de legitimitate. Secundò inter pupillum, & pupillam non est matrimonium de iure ciuili. ff. de ritu nup. l. tutor. C. de matrim. contrac. inter pu. Prohibetur matrimonium patre non consentiente, vt dixi in c. 2. s. de despon. impub. Prohibetur etiam cum præside ciuitatis officio durante. l. j. C. si Rector prouincię. Et filij proditi ex tali matrimonio sunt illegitimi, & tamen sunt legitimi de iure canonico in quolibet foro. Igitur concludens pro regula quòd ille, qui potest in matrimonio dispensare, ille potest proprie legitimare, & non alius: quia qui potest in principali, potest etiam in consecutiuo: & qui non potest in principali, nec potest in consecutiuo. de dona. inter vi. & vxo. c. 3. de offi. deleg. prudentiam, §. fi. cum simili. pro hoc tex. hic in fi. Nam non potest legitimare natum cõtra legem diuinam: ga non potest in tali matrimonio dispensare,

vt dicit litera, in fi. Et si dicatur, quo legitimat Imperator, vt patet in Auth. qui.mo.natu.effi.sui.& qui.mo.natu.effi.le. Respondit Hostien. q illa est quædam impropria legitimatio: potest enim Imperator legitimare.i.dispensare, vt tanquàm si essent legitimi admittantur: sed non propriè potest legitimare, vt patet per iam dicta. Sic dicit in episcopo, q potest legitimare contra legem diuinam.i.dispensare, vt ad ordines admittatur: sed q verè sit legitimus, hoc nō potest, ex quo iuridicè nō potest dispensare. Ex hoc infert, q cum propriè legitimare referatur principaliter ad principium & radicem matrimonij, quæ sola, & vbilibet est Papæ subiecta, q si hoc potest facere Papa vbilibet, alio non subsistente impedimento, q hoc non poterit Imperator: quia disponere de matrimonio, hoc non spectat ad ipsum. Ioan. Cald. & filius eius, sequuntur hanc partem, & recitat filius, q hæc est opi. Naso. & etiam Host. sequitur eam in Summa vltra Docto. Principale motiuum eius est, quia hic actus est cuiusdam facultatis, & non propriæ iurisdictionis. s. legitimare, sicut Doctores facere, præbendas conferre, aliquem militare. Est enim hic actus imprimens decorem quendam, & sic cuiusdā notionis est, seu potestatis. all. l. vt nostrum, §. notionis, ff. de ver. sig. Et hanc facultatē potest cuidam commutare, sicut ius annulorum aureorum. l.j. & 2. C. de iure annul. aureo. Cum ergo non dependeat hæc a iurisdictione, nihil repugnat q Papa vbilibet hoc posset. Aliæ rationes faciūt: sed modici sunt valoris. Hęc opi. mihi non satisfacit in totum: quia primò sentit q vera legitimatio non imprimatur per Imperatorem, & hoc est valde mirabile: quia si sic, sequeretur q si statuta ciuitatum, quæ loquerentur de legitimo, non extenderentur ad legitimatum per Principem: quia hic strictè non est legitimus. Item præsupponit q Papa in terris Imperij possit, per quod sine dubio detrahit potestati Imperij, & ponit manum in messem alienam, contra iura alleg. ꝛ. Io. And. in parte potest dicere verum in hac materia. Tu dic, quandoq; proles ē prodita ex affectu non coniugali, & non poterit dispēsari a Papa: quia non potest supplere matrimonialem defectum, seu ꝙsensum, vbi non fuit, & sic nec legitimare nisi quo ad suum forum, vbi locus esset de temporali iurisdictione ecclesiæ, vel affs obtinens locum Imperij, quo casu poterit vt Imperator. Alleg. de so. compet. c. licet. Aut proles fuit prodita ex matrimonio opinato quo ad consensum, nullum tamen propter aliquod impedimentum, & sic affuit forma matrimonij, sed non esse, & tunc si matrimonium non potuit esse, impediente lege diuina, quia vxoratus contraxit cum sorore, ex qua prolem suscepit, vel cum nepte, vel his similia, & dic q idem. Aut matrimonium non potuit esse impediente iure canonico tantum, vt quia cum consanguinea, vel affini, contraxit in quarto gradu, vel cum consanguinea sponsæ, impediente publicæ honestatis iustitia, & tunc Papa potest legitimare vtendo verbo legitimationis, referendo se ad radicem matrimonij, vt legitimamus matrimonium & prolem, & tunc quo ad vtrunque forū proles est legitima, cum impedimentum a lege canonica Papa inducere poterit, & tollere. Aut Papa solum agit dispensare, & vtitur verbo dispensationis, & tunc solum ad illa prohibita admittetur, in quibus est dispensatum, cum tales dispensationes, sint odiosæ, de filijs presby. c.j. lib. 6. Et per hoc sentire videtur, q dispensatio non extenditur ad subiectos alteri territorio in temporalibus. Non obst. si dicatur, Papa dispensat in matrimonio, etiam in gradu diuino prohibito, siue in gradibus, vt no. de ref. ſpo. c. literas. Quia licet approbet illa vt nūc, non tamen approbat vt ex tunc. Nec mirum, si plus potest in his, q̄ in alijs. Facit quod no. de offi. deleg. ex parte. el 2. & facit cle. quoniā, de immu. eccl. de prole verò genita ex monacho, vel in sacris, videtur q possit Papa dispēsare: quia lex canonis dirimit tale matrimonium. Nisi dicas, q ius naturale ex voto impedit contrahere, licet ius canonicum dirimat. de quo vide de cleri. coniug. c. cum olim. & in ca. rursus. qui cle. vel. vo. & no. de voto. c.j. lib. 6. Consequenter concludit Ioā. And. q vbi Papa legitimando incipit, & incipere potest à radice dispensando cum matrimonio, q hæc propria sit legitimatio, & vbi potest, & hoc casu hic extenditur ad vbilibet. Secundò, q vbi non se refert ad radicem, maximè vbi non potest, q hæc sit potius dispensatio, & hęc non extendatur, ne possit fieri in terris non subiectis sibi. Et hæc opinio est æqua, & rationabilis: quia primo casu incipit a principali, secundo casu incipit ab accessorio: principaliter verò a temporali, quo casu non potest Papa, sicut videmus q Papa iudicādo de legitimitate propter matrimonium inducit consequenter de hæreditate, vt ꝛ. eo. c.j. & tamen non posset principaliter iudicare de hæreditate. ꝛ. cod. causam. Damnat dominus meus, Dominus Gaspar de Cal. opi. Io. And. in eo, quod dicit Papam non posse legitimare, vbi non affuit matrimonialis actus cū parentibus, & vbi non possit in matrimonio dispensare: quia per hoc sequeretur q Papa non posset legitimare mortuis parentibus, cum ibi non possit in matrimonio dispēsare, quod est absurdum. Et hac ratione olim etiam eum damnabat anteq̄ ipse scripsisset. Item per hoc sequeretur, q Imperator non possit legitimare, quod est ꝯ illos ti. in Auth. qui.mo.na.effi.sui. & efficiantur legi. Aduerte, Io. An. non meretur reprobari: quia in hoc ipse ponderat duplicem legitimationem, vt ponderauit Host. Vnam propriam .s. restitutoriam legitimatis, & hanc vocat propriam, & illā, q̄ disponit in radice, a qua surgit vitium. Quædam est ltīmatio impropria, q̄ non est reintegratiua, seu restitutiua, sed nouiter collatiua iuris ltīmatis, vt illa, quæ nō disponit in radicem matrimonij, sed nouiter confert legitimitatem, & istam vocat dispensationem, & impropriam. In prima fatet, q non pōt facere Imperator, vt dicebat Host. nec pōt facere, vbi non pōt esse matrimonium, quia deficit principium. ꝛ. eo. c. tanta. Et coniugibus mortuis fortè illā facere nō posset, quia nō adaptaret veritas: ergo nec fictio. ff. si cer. pet. l. si filius. Et hoc tenēdo, suum dictum procedit de plano: q̄ reintegratiuam disponendo in radicem posset vbiq; terrarum, cum ad ipsum spectet disponere de matrimonio. Sed collatiuam nō posset: q̄ hoc operatet principaliter in effectus temporales, q̄ nō est de sua ptāte. Dum nant ergo eum in secundo. s. in eo, q̄ dicit q ltīmando in gradib. ꝓhibitis lege canonica trahit retro: q̄ dicit, pone q esset hic electus ante legitimationem, certè valeret electio, q̄ traheret retro. q̄ tamen est falsum. de ele. c. dudum. Melius fuisset, q tacuisset q fictio trahit retro quo ad actus, quos inuenit pendere, quo ad illos in medio, quos nō inuenit pendere, illos nō restrīgit, vt ibi dixi. de app. c. ꝓtereà. & patet in l. pr̄ captus, ff. de vul. & pup. ff. de cap. l. pr̄. Dico ergo, q vbi ltīmat in ꝓhibitis lege canonica, illa trahit retro: q̄ est talis, q̄ est ꝛ. illud impedimentum. Sed q̄n adest ꝓhibitio legis diuinæ, licet possit eam dispēsare, dispēsatio retro nō trahit pp ꝓhibitum in manu alterius ptātis. ꝛ. eo. tāta. Et hoc de hac opi. Domini de Rota sua cōclusione 146. nihil eligunt: resīdēt tamen in opi. Host. Mihi aūt vr̄ in hac mā pōderāda aliqua pro declaratione. Primò, an & quam iurisdōnē habeat in terris Imperij Papa, super quo esset disputanda ista quæstio, an originaliter iurisdōnalis potestas fuerit in Imperio, an in sacerdotio, an æqualiter ambæ potestates Imperij & Sacerdotij immediatè processerunt a Deo, an vna depēdeat ab altera, ita q subordinetur potestas Imperij per medium Sacerdotij, an econuerso. Et hic multa essent dicēda, & exigeret disputationem pro se communis cōclusio, q originaliter habitu, & exercitio fuerit in Sacerdotio, & de sacerdotio in Christum, de Christo in Petrum, & de Petro vetitum exercitium. Vnde concludimus, q in ecclesia exercitium Imperator habeat a Papa, quia eum coronat, saluis certis casibus, & in locis, in quibus habet iurisdictionem temporalem. ꝛ. eo. causam. de iud. c. nouit. 96. di. cum ad verū. 10. di. quoniam. Et de hoc etiam disputatur hic per Doc. quod omitto. Secundò est videndum, quid imprimatur per hanc legitimationem, & ex hoc apparebit materia, in qua operabitur legitimatio, & effectus eius, per quam poterit discerni, an sit superpositā ecclesiæ, an Imperio. Et primò talis inhabilitas priuabat quem habilitate promouēdi ad dignitates, & ad munera, & propterea non poterant assumi ad dignitates, vt patet hic in fi. ff. de decur. l. decurionem. §. spurij. Quędam enim nota eis in hoc personæ erat impressa. Secundo priuabat eos iure succedendi. Circa q̄d aduertēdum, q primæuo iure ante naturam corruptā humano generi fuit a Deo, & nō datus est modus liberos ꝓcreandi. s. vt actui mr̄imonij insisterent in ꝓcreatione, vt dixi ꝛ. in rubri. in principio libri. & plenè no. ꝛ. de frig. c. fi. Et s̄m hoc tps nō fuit ius succesionis: q̄ adhuc non erat dare meum, & tuum, sicut fuit postea post peccatum Adam, quia omnia erant cōia. Post nām autem corruptam anteq̄ gentes cęperunt ciuiter viuere, parum vtebant mr̄imonijs, & promiscuè: quia nō erat, qui eos cohiberet, temporali, & illicito coitu, vt animalia bruta ꝓmiscuè vtebant. Post hoc gentes cęperunt cum rōne viuere, & datum est meum & tuum, quo tēpore fuit ius gentium. Et s̄m hoc tps data approbatione mei, & tui, q̄d fuit a iure gentium, vt l. ex hoc iure, ff. de iust. & iu. Et nō erat differentia in succesionib. ltīmatis & illegitimatis: sed ex solo iure sāguinis ꝓximitatis succedebāt. Et hæc fuit cessio fuit de iure gētium, quæ deferebat nomine ꝓximitatis post hoc ius gentium cęperunt ciuiliter viuere, & tunc mos fuit approbatum matrimoniū, etiam de iure ciuili, vt suadeb finem ciuilitatis manu tenendæ. Videbant enim ex coitu promiscuo mores deprauari, & vltra hoc rixas surgere, societatem ciuilem cōfundentes, & damnauerunt coitus illicitos, & vt ab ipsis vltra alias pęnas retraherēt, eos puniebāt improbè excludendo a succesione, & statim cum approbauerunt succesiones, inuenerūt duo vincula, quibus possent succedere. Vnum lum. s. agnationis, quo liganť inuicem ex masculis descenden

tes,

tes,& vinculum cognationis,quo ligantur ex fęminis descendentes,& statuerunt,ꝙ qui non haberent alterum exvinculis, non admitterentur ad successionē. admittebant etiam agnatos,& cognatos,secundum propinquitatem gradus. Posteà videntes propter fęminas hæreditates trahi ad diuersos stipites, hoc immutauerunt de media iuris prudentia,& ad successionem cognouit ius ciuile solos agnatos,& sic durauit vsque ad iura nouissima. Vnde vt excluderent illegitimos a successione agnatorum priuando, etiam determinauerunt probando cum correlatiuo vinculo agnationis eos non cognoscendo vt filios,nec vt agnatos, & pro tanto de iure ciuili non merentur appellari filij. ff. de sta. ho. l. cū nuptiæ. & l. filium, ff. de his, qui sunt sui,vel alie. iuris. Et pro tanto solū admittebantur ad cognationem matris, quasi solum habentes cognationem. Et hæc fuit causa, quare succedebant matri, & non patri,vel aliquibus de parentela patris de iure ciuili, quia agatione. Et sic vinculo,quo inter agnatos deferebatur hæreditas, erant priuati,& illo tempore nulli agnati vocabātur ad successionem de iure ciuili,vt patet per totum titu. Inst. de hæred. quæ ab intesta. deferuntur. & de leg. agna. succes. Nisi ꝙ Orficianum, & Tertullianum vocant vnum gradum agnatorum. s. matrem, & filium, vt Insti. ad Orfi. in princip. ff. ad Tert. & Orfi. per totum. Et hæc est causa, quare illegitimus succedebat matri: ꝙ posteà iura ciuilia noua restrinxerunt. An. s. esset coitus damnatus, vel non, & an ipsa mater esset illustris, an non, vt patet C ad Orfi. l. si qua illustris. Et dixi s. in c. cum causam. Et Prætores posteà superuenerunt, vt viderunt iniquum, ꝙ excluderentur a successione agnati, omnes eos vocabant per bonorum possessionem, vnde agnati,& pro tāto fecerunt titulum, vnde cognati. Et quia quilibet agnatus est cognatus, licet nō quilibet cognatus sit agnatus, vt l. inter agnatos. vnde cognati. Prætor vocauit omnes illegitimos ad successionem aliorum parentum etiam ex latere agnationis propter cognationem, quæ remanebat inter eos & agnatos: quia licet priuarentur agnatione, tamen cognati remanebant, quia cognatione non priuabantur, quæ insequebatur solam proximitatem sanguinis,& sic naturam solum. Ideo bene vnde cognati a iure prætorio vocabantur ad successionem, vt patet Insti. de succel. cogna. §. vulgo. & l. vetus, & l. hac parte, ff. vnde cognati. Postea iura ciuilia cognouerunt lineam cognationis ad successionē per iura nouissima excluso illegitimo, præterq̄ quo ad certam partem a successione paterna, vt patet in authen. licet, C. de natu. lib. & certo modo, de quo ibi. Ex his concludi tur quid operentur iura ciuilia erga illegitimum: quia secundum statum naturæ habebat ex sola proximitate ius succedēdi, iura ciuilia abstulerunt effectum proximitatis, non dando sibi agnationem, per quam possent succedere, etiam per iura tollendo effectum cognationis quo ad patrem, & cum cognouerunt etiam cognationem, & abstulerūt sibi effectum cognationis, & sic vincula, quibus poterant succedere, eos contra statum naturæ corruptæ priuauerunt, vel saltem in auia in eis talia vincula constituerunt: legitimatio ergo reintegrat eos ad primæuum ius naturæ. Hoc patet in Authen. quibus mo. nat. effi. sui. §. j. ver. sed liceat. Sed ꝙ tempore iuris naturæ non erat hæc differentia: imò ex solo propinquitatis iure succedebant, & vltra hoc recognoscens ius naturæ in isto legitimatio sibi porrigit remedia sua, & vincula, quibus mediantibus aliorum ad se trahunt hæreditates creando in eos ius agnationis, & vltra hoc efficax constituunt ius cognationis, & inefficax erat. Et ex hoc apparet, ꝙ habilitare quem ad successionem ad talia iura potest fieri absque aliqua dispensatione super matrimonio, licet non vrgeat ꝙ posset etiam fieri porrigendo manus ad matrimonium per habentem potestatē. Nam talia iura dependent a latore legis sæcularis. Potest ergo Imperator 11
hoc modo reintegrando legitimare. Hoc patet in adoptione per artificium legis, qui legitimantur ad iura legitimorum, & agnatorum, & iura etiam acquirunt cognationes absque aliqua ecclesiæ dispensatione super matrimonio. ff. vnde cognati. §. cognationum. & l. qui in adoptionem, ff. de adopt. Patet etiam ex his modus legitimandi, qui habetur s. eo. ca. per vnicas. Per quę concludo, ꝙ quædam est legitimatio plenissima, per quam deletur fundamentum vitii, a quo surgit hęc differentia legitimatis, etiam hanc potest facere solus Papa, quia solus potest disponere super matrimonio. Quædam est legitimatio plenior, quæ integrat ad iura primæuæ naturæ non disponendo in vitium, & hanc potest & Papa, & Imperator, secūdum illa, quæ ad eos spectant. Quædam est plena, vt dispensatio cum eo in aliquo effectu legitimatis non ex toto reintegrā do, & adhuc illam vterque potest. His visis, si quæritur, an Papa possit legitimare in terris Imperii. Dico ꝙ sic, aut Papa vult legitimare quo ad prolem futuram, & non dubito ꝙ potest in terris suis, & etiam Imperii: quia suum est principaliter disponere de matrimonio. Et sic intelligo illa, quæ dicunt Io. And. & Host. Ideo omnes filij, qui producunt hodie ex matrimonio vltra quartum gradum, etiam in terris Imperij sunt legitimi, & omnes etiam, qui sunt nati ex pupilla, & tutore, & ex cōtrahentibus sine consensu patris, & ex Rectore prouinciæ cum subiecta: sic intelligo quod ipsi dicunt. Aut Papa vult legitima re disponendo in radicem matrimonij quo ad prolem iā proditam: & tunc dico, ꝙ in omnibus illis casibus, in quibus legitimare potest disponendo in radicem matrimonii, ꝙ in omnibus illis casibus potest legitimare in terris suis, & in terris Imperij: tamen sic legitimat incipiendo a radice matrimonij, & in omnibus casibus, in quibus non potest, vel non dispensare vult incipiēdo a radice matrimonii in omnibus his legitimat quo ad terras suas, & non Imperii. Ratio patet, quia in primo casu principiat in materiam non sibi subiectam, nisi in terris Imperii. ¶ Videamus ergo quando possit incipiendo a radice in casu certo. Quandoque enim vult disponere legitimando natum dempto consensu matrimoniali inter parentes, & non video ꝙ possit. Nam non posset facere, ꝙ esset matrimonium absque consensu, quia hoc esset contra naturam: quia regulatur a facto, & actu naturali consensus, & veram exigit existentiam consensus. Vnde data certitudine defectus consensus, non video ꝙ hoc possit, licet possit fingere consensū, stante dubio. de sponsa. c. is qui. Et si dicatur, Princeps fingit consensum, vbi non est, vt l. j. C. de rei vxo. act. dico, ꝙ illud in positiuis, & actibus non sacramentalibus: sed talia sacramentalia habent formam facti naturalem, & exigunt veram essentiam consensus, in quibus non video ꝙ Papa aliquid possit. Posset ergo legitimare tribuendo sola iura legitimitatis, sed non posset disponendo super essentia matrimonij, quo casu an hæc possit in terris imperij, dicetur j. eod. cum quo consonat Io. And. Vbi enim pro forma veritas exigit, fictio nō operatur. Aut vult legitimare productos ex matrimonio quo ad iuris resistentiam, & si resistentia esset iuris ciuilis, quia ad ipsum non spectat disponere de matrimonio, dico ꝙ posset legitimare: quia fictio hic posset trahi retro, cum non haberet aliquod principium resistens retrotractui, quod validum esset. Q̄ninimò ex quo solum ius ciuile resisteret, filij ab illo principio essent legitimi. Aut matrimonium esset validum quo ad formam rudem extrinsecam, & habebat impedimentum canonicum, vel diuinum (non facio inter ista differentiā) & adhuc non credo ꝙ posset legitimare disponēdo in radicem matrimonij. Patet, quia disponere hoc est per fictionē, & ex quo matrimonium habuit resistentiam iuris, hoc est impossibile ꝙ fictio operetur contra resistentiam iuris, restringendo matrimonium, vt puto, quia deficit in extremo a quo, s. eo. tanta. ff. de Sena. l. eum qui. Et ideo credo ꝙ hęc legitimatio vt trahēs a matrimonio, non valuerit. Et sic non valuit vt reintegrata, sed bene pōt valere vt legitimationi collatiua de nouo. Vñ in hoc, an in terris Imperij poterit legitimare, cōcludo illud, q̄d infra dicam, q̄n non disponit in radicem mr̄imonij. Aut pōles est producta ex mr̄imonio, quo casu, an ius canonicū resistat mr̄imonio, vel legitimationi ꝑlis, & pōt esse dubitatio ꝓbabilis. Et dico, ꝙ hoc casu pōt legitimare disponēdo in mr̄imonium, & declarando legitimitatem ꝓp dubium matrimonii, & etiam ad euitandam ꝑplexitatē, stante dubio possit conferre legitimitatem ꝓp dubium matrimonij, q̄d adest ei subiectum, a quo trahit cām legitimitatis. Et quia ex quo non hēt claram resistentiam iuris, pōt retrotrahi fictio ad principium legitimationis, & quia ꝓp probabile dubium casus est suppositus Papæ vt de grauiorib. Et hoc est, q̄d voluit dicere Papa approbando legitimationem filiorum regis, & eam sustinendo. hoc in ver. si rōnibus. Sic pendente dubio, & q̄diu latet impedimentum. ¶ † Videamus qūo Papa ex colore matrimonii authoritate ecclesiæ prolem legitimat. de clan. despon. c. cum inhibitio, & c. referente, & c. peruenit, s. eo. etiam vbilibet. Vnde hoc casu legitimat etiam in terris Imperii: quia disponit in radicem matrimonij. Ad hoc, s. eo. tanta. Nam nulli dubium, ꝙ in c. tanta. legitimatio, quę fit ex illo cap. ex solo matrimonio etiam dempta quacunq; solēnitate dotalium instrumentorū requisita per legem, quam requirit lex, habilitat, & legitimat prolem, etiam in terris Imperij. Et sic de facto consilium dedi: quia disponere de matrimonio, est Papæ, & effectu matrimonij, quando disponendo de hoc principiat a radice matrimonij. Quandoque intendit Papa solum legitimare conferendo iura legitimitatis, non disponendo in radicem matrimonij, vl̄ quia non vult, vel non potest, vt patet ex dictis: & tunc si quęritur, an possit legitimare in terris Imperij ecclesiæ, planum est ꝙ sic, vt hic, in ver. quod autem. Q uia in illis exercet iura Imperij, tenēdo ꝙ donatio valeat, q̄d patet ex his, quæ no. in cle. ne Romani, de iureiur. & q̄d no. in rub. ff. & C. qui. mo. na. q̄ cōis opin. etiam hic approbata. Aut vult legitimare suppositum,

tum, & supponendum ratione clericatus: quia eo ꝙ se legitimat propter clericatum, saltem mente dicitur clericus, iuxta no. de transac. c. ex literis. Et dico ꝙ potest, & eo legitimato secuto clericatu legitimus est quò ad spiritualia, & quò ad temporalia, & quò ad omnia, vt patet ex vna alle. hic. Nec ob. ꝙ ex hoc præiudicetur, non supposito respõso, patebit: quia potest præiudicare in consequentiam, nõ principaliter. Ex quo ergo disponit super principali, non est necessarius consensus illius, cui præiudicatur in consequentiam. Et hoc, ne dicatur ꝙ sit legitimus, & illegitimus, quasi monstrum. Aut vult legitimare non suppositum, nec supponendum de proximo, & tunc aut vult legitimare de consensu illius, qui superiorem non recognoscit, & sic est in quasi possessione libertatis, & talis potest legitimari, vt hic, ĩ ver. rationibus. Aut in terris Imperij illius, qui superiorem recognoscit Imperatorẽ, & casus vt hic inver. rationibus. ꝙ non possit: quia hæc, quæ sunt supremi imperij, vt legitimare, sine consensu superioris non potest. Et hoc vult hæc decr. quæ non est alibi. In hoc hanc opi. ꝙ Papa non legitimet in terris Imperij, tenet Bar. quo ad tẽporalia in l. qui in ꝓuincia, C. de nup. & sequendo Cyn. in l. & si ꝯ, C. de nup. Idem sequit Bar. in l. j. C. de sum. Tri. & fi. ca. Sed si velles tenere oppositum, ꝙ esset hæc potestas prorogabilis in habẽte similem potestatem, sicut dicimus in his, quæ sunt meri imperij, vt dixi de fo. compe. c. si diligenti. de of. dele. c. P. & G. credo ꝙ tunc non posset Papa facere istam legitimationem de subdito Imperio, nisi sibi consentirent omnes & illi, quibus præiudicat. quod patebit ex declarandis infra: quia talis iurisdictio nõ possit ꝓrogari ad præiudicium eorum. Hoc tenet Io. An. verbo, liberè. vbi dicit ꝙ liberè in terris ecclesiæ hæc posset. i. sine aliqua ꝯdictione. in terris tamen Imperij non posset, quin ꝯdicere possit, cui fit præiudicium, ar. c. 2. de rescri. & ca. ad aures. de maio. & obe. c. fi. Nisi in casibus, vt in §. rationibus. Insuper dicit ꝙ non debet ꝯdicentibus, vel illis non ꝑsentientibus, quos res tangit. de pac. c. fi. C. de eman. li. l. nec auus. Et hæc posuit ĩ verbo, potuit. Non aperiunt isti, an non consensus, vel ꝯdictio impediat illos, qui solum habent spem in hæreditate. Host. vr ꝯrius ex vna parte in verbo, subiacere, vbi dicit ꝙ mens est §. ĩsuper. ꝙ non dispensat cum eo, qui noscitur alteri subiacere, q fortè succederet, si prolem legitimam non hꝫt, licet superessent agnati. de donat. inter vir. & vxo. c. nuper. Sed nec agnatis præiudicare debet. Hic vꝫ sentire, ꝙ attendatur præiudicium ĩ spe, in verbo, requisiti. dicit, ꝙ patre requirẽte solo in vita eius põt fieri legitimatio. alle. no. C. de pac. l. fi. Eo autem mortuo, consentientibus illis, quibus iam est delata hereditas: aliàs nõ. Et quo ad feudalia, consentiente domino feudi, de dona. inter vi. c. nuper. de feu. non alie. imperialem. & de fo. compe. c. ex transmissa, in fi. secundum Host. dico ꝙ hoc facere potest, non obstante ꝯdictione habentium spem tantum: sed facere non debet. Ideo in dubio si facit aliquo non expresso, non extenditur ad præiudicium agnatorum habentium spem, nisi consentiant, vel Papa aliter exprimat. Et per hoc apparet hęc materia clara ex his, & faciliter fit aperta via ad respondẽdum ad obie-
12 cta, quibus non respondeo propter breuitatem. ¶† Venio ad secũdum, an Imperator posset in terris ecclesiæ legitimare pre supponendo validitatem donationis factæ ecclesiæ, quam nõ intendo in dubium reuocare, ex quo est a Papa approbata, & ex quo Deus sustinet eam, credendum sit ꝙ voluerit eam valere. Licet hodie pateat, ꝙ non omnino sibi placeat ꝙ clerici de talibus iurisdictionibus se intromittãt, cum ecclesia sit maximè priuata talibus iuribus, & dominijs. Et ideo nolo in dubium reuocare quod determinat ecclesia: quia non longè foret ab hæresi, & teneo ꝙ donatio valeat. ¶ Veniamus ad dubium ad partes. Et primò ꝙ possit, patet: quia actus legitimationis est creare iura, & vincula positiua, & temporalia. s. ius agnationis, & cognitionis, & ad finem sententiæ temporaliũ, vtsuccessionis, vt est dictum: ergo hoc possit Imperator, quia hæc est eius natura. Item secundò, quia talia sunt iurisdictionis voluntariæ, quæ exercentur in subiectum. ff. de of. proconsul. l. 2. Tertiò, quia hoc ius legitimandi est quoddam ius inhærens personæ Imperatoris: ergo non transiuit in ecclesiam cũ translatione rerum. de pignor. ca. ex literis. de reg. iur. priuilegium, lib. 6. Aliàs sequetur absurdum, ꝙ si Imperator donaret terram, ꝙ hoc ius legitimandi transiret. Quartò, quia hoc ius est cuiusdam facultatis, vt militari, doctorari, & similia: quę iura potest vbique exercere, sicut conferre præbendas, & similia. de offi. deleg. nouit. Quintò, quia talia iura non potest Princeps à se abdicare. l. legatus. ff. de offi. præsi. quia talia suis ossibus inhærent. l. quis ergo, ff. de pecul. Ad hoc, quod de episcopo dicimus, qui vbicunque exeat, semper retinet præeminentiam episcopalem, vt no. de donat. c. ad apostolicæ. de relig. domi. cap. constitutus. de censi. c. cum venerabilis. Sextò, quia eius iurisdictio potest prorogari, dato ꝙ non haberet. l. j. & 2. ff. de iud. de offic. deleg. ca. P. & G. Septimò, quia delegat causã quis in non subiectum: ergo legitimat. ff. de offic. præse. vr. l. fi. Ad hoc, l. 2. de offic. proconsul. & l. emancipari. ff. de adopt. Multa etiam ex arg. factis, ꝙ Papa posset concludere ad Imperatorem. Octauò, quia pater legitimat filium, vt ſ. eod. ca. pertuas. ergo fortius Imperator. Per quod patet, ꝙ non est iurisdictionis. Vltimò hic est casus circa principium exponendo, ĩsertim, pro tantum. Nonò, quia Papa legitimat ad spiritualia subiectum Imperio: ergo sic econuerso Imperator subiectum ecclesiæ quo ad temporalia. Hanc opi. secutus fuit Iacob. de Belui. vt disputat in Auth. qui. mo. na. effi. sui. Et post eum Cald. & sequitur filius suus hodie, vt vidi in scriptis suis. Secus specti sunt, quia habebant ius legitimandi ab Imperatore: ideo volebant defendere causam suam. Hodie procurabit filius habere a Papa. Et sic habuit ab Vrbano VI. vt audiui ab ore filij. Dicerem sic, aut Imperator vult legitimare disponendo super matrimonio, & incipiendo a radice, & dico ꝙ non potest, quia hoc est solius Papæ. Et si leges, quę dicunt, ex matrimonio subsecuto legitimantur filij, non fuissent approbatæ per canones, non credo ꝙ valerent, per illa, quæ dixi ſ. eod. cap. j. de sponsa. & per hoc patet, ꝙ non potest facere plenissimam legitimationem, quæ vitium deleat originale. Et per hoc saluatur Host. Aut vult legitimare collatiuè, conferendo iura legitimatis, & quo ad spiritualia credo non posset. Ideo puto ꝙ legitimatus ab Imperatore non possit ordinari, nec posset beneficiari, nisi aliter dispensetur. Et hoc tenent Docto. Hoc tenet Ioan. 59. distinct. c. si officia. 100. distinct. c. j. & Archi. 35. q. 7. c. j. Aut vult legitimare quo ad temporalitates, & honores, & alias hæreditates, & dico ꝙ potest in terris Imperij, sicut & olim poterat. In terris autem ecclesię an posset, & an legitimet legem generalem condendo, vt patet in casibus positis ſ. eo. c. per tuas. dico, ꝙ virtus legis se extendit ad existentes in terris ecclesię, non ex virtute legis solum, sed ex generali approbatione ecclesię. 10. distinct. si in adiutorium. quam facit canon, ex quo lex non repugnat canoni, quam Papa approbare censetur, eo ꝙ non improbat, vt dixi de iud. nouit. de constit. ecclesia. & no. de sponsa. c. is qui. Non puto tamen, ꝙ tales essent legitimi quo ad spiritualia, propter naturam materię, quę nec directè, nec indirectè est suppositа potestati laici. de ordi. cogni. c. tuam. & iura predicta ſ. alleg. procedunt. Et sic lexin telligatur approbata per canones, & extẽdatur ad subditos ecclesię, quando Imperator disponit in materiam sibi subiectã, vt circa temporalia. Aut vult legitimare per rescriptum: & credo, ꝙ non possit, tenendo ꝙ hęc iurisdictio non sit prorogabilis per recognoscẽtes superiorem, & sicut speciale in his, quę sunt meri imperij, & summę potestatis, vt non sunt prorogabilia in habentem cognitionem similium causarum, & in hoc differt ab alijs, quę sunt meri imperij, & non omnino sumet. Sed tenendo ꝙ sit prorogabilis, credo ꝙ non posset legitimare, nisi consentiant illi, quibus ꝓiudicatur, scilicet successoribus ab intesta. C. de pac. l. fina. & C. de eman. li. l. nec auus. Et hoc sentit Ioan. And. in versi. in super. in verbo, potuit. & in §. illud autem. in verbo, liberè. alleg. de rescrip. cap. 2. & cap. ad aures. de ma. & obe. cap. fi. Hostien. hic in versi. rationibus. in verbo, requisiti. tenet ꝙ viuente patre in proroganda potestate sufficiat consensus patris & filij, cum cõsentiente patre pacisci possit de eius hereditate. Eo autem mortuo exigatur cõsensus illorum, quibus est ius quęsitum, & quo ad feudalia exigatur consensus domini feudi. Alleg. de dona. inter vir. & vxo. cap. nuper. & in consti. Fred. de feu. ali. cap. imperialem. & ſ. de fo. compe. c. ex transmissa. Quia negari non potest quod hic actus sit iurisdictionis, vt patet hic in ver. rationibus. Et dico, ꝙ est iurisdictionis alteri ꝓiudicabilis, saltem quo ad tollendam spem: vnde talia non potest in non subditos exercere. Et per hoc multa cessant obiecta: quia iurisdictionem etiam in temporalibus a se abdicauit donando, nec illam exercet in terris ecclesię, vt patet de appel. si duobus. & c. cum sit Romana. Non ob. ꝙ hęc iura a se vt personalia non possit abdicare: quia verum est, nec hic abdicat, sed restringitur potestas propter defectum subiecti: quia illos subiectos non habet. Nec simile de episcopo est bonum exemplum: quia sine præeminentia non potest esse in territorio, cum non posset sibi in præeminentia aliquem facere parem: sed hic sic Imperator, qui potest relaxare quod habet ab ecclesia, scilicet temporalem iurisdõnẽ, & in totũ, & in partem. Nec hęc sequnt territoriũ, sed restringunt ĩ prĩcipẽ, & Papa suã, quã hẽt, nõ quã ꝓcipit ab Imperio iurisdõnẽ exercet. Nã ipse illã dat Imperatori, & eã habitu retinet. Nõ eget ergo ꝙ ad eũ trãsferaf, sed solũ ꝙ obiecti, in quo deꝫ qã datũ fuit ex donatione illarum ciuitatũ. nõ illa exerceret, & ab illis secedit ptãs Imperij. Et hęc est ipsa veritas. Absurdum. n. esset: ꝙ maiorem haberet potestatem Imperator, q̃ Papa in terris Imperij. Sunt ergo quilibet contenti iuris

termi-

terminis. Et hanc opi. tenet Bu. in l.j. C. de iure aur. ann. & in l. præses, ff. de offi. præsi. Hæc omnia procedunt in Imperatore coronato. Sed an ante coronationē posset legitimare: tenuit Iac. de Are. q̄ pōt. De quo per Io. An. de succes. ab inte. c.j. ver. sed ex facto. & in versi. item scire debes. & in Spec. de rescrip. præsen. §. fi. ver. item quo obtentum est. vbi tenet, quòd sic. Ex his facilè soluitur secundum, & vbi habentes potestatem ab eis: quia dico quòd habens potestatem ab Imperio, potest vbi potest Imperator, secundum verba priuilegij: & vbi non potest Imperator, similiter nec ipse potest, qui habet ab eo potestatem. Et similiter dico de habentibus potestatem à Papa. Et clarè tenet Butrig. de Imperatore, quòd non posset legitimare in terris ecclesiæ, in l. præses, ff. de offic. præsi. quia alius à proconsule non potest extra prouinciam sibi decretam iurisdictionem voluntariam exercere. Et idem determinauit in rub. Digestorum. Et ponit etiam in rub. C. vnum tamen puto, quòd in habente potestatem à Papa, vel à Principe, ipse non posit legitimare ad præiudicium alterius alicubi, etiam respectu spei. quia tales concessiones intelliguntur sine præiudicio aliorum. l.j. §. fi quis à Principe, ff. ne quid in loco publi. de offic. deleg. c. super eo. de priuil. c. pastoralis. Nec obst. quòd talis spes non attenditur, quod imo quandoque, vt no. Bar. in l. fi. C. de pac. & in l. is potest, C. de acquir. hæred. Numquid autem posset per statutum communitas aliquem legitimare? Videtur quòd sic regulariter: quia quę possunt fieri per legem, possunt fieri per statutum. ff. de iust. & iure. l. omnes populi. Nam & consuetudo, & statutum potest etiam cōtra legem. de consuetu. c. fi. In contrarium est, quia est de regalatis Principi, & ciuitas statuendo non extendit manum ad ea, vt sunt hæc, reintegrare famam, vt l.j. §. de qua. ff. de postu. & no. de re iudi. c. cum te. Dare veniam ętati, vt l. fi. C. de his, qui ve. æta. impetra. Et legitimare, vt hic. In talibus enim inferiores se non intromittant. de offic. leg. quod translationē. de excess. præl. c. sicut vnire. & ibi no. & no. Inno. in c. cum tabellio. de fide instrumen. Igitur non potest ciuitas per statutum. Ad hoc, l.j. C. de nata. resti. vbi non potest cōmunitatis concilium natalibus restituere. Ad hoc quod scribit Innocē. in cap. bonæ, de postu. præla. vbi possunt consuetudine quædam illa, quę Princeps reseruauit in signum vniuersalis dominij, & potestatis. Ad hoc quod no. de re iudic. cap. cum te. Hoc dubium tangit Bar. in l. testamenti factio, ff. de testa. vbi recitat dominum Petrum de Cernetis de Bono. disputasse, & determinasse idem, scilicet quòd non posset, per l.j. C. de nata. resti. & idem terminauit Cyn. per tex. in Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. pen. loquendo de spurijs. Et idem recitat disputasse dominum Recuperum de sancto Miniato: & determinauit idem, quod non potest legitimari per statutum. alleg. 32. q. 4. dicat aliquis. quod est supra ius diuinum. Pro hoc facit l.j. §. de qua. ff. de postula. Butrig. idem, C. de nata. resti. authen. sed nouo iure. C. eod. titu. Idem consuluit Fede. de Senis, & Butri. post eum dominus Recuperus de sancto Miniato. Pau. de Liaza. maximè, quando statutum refertur ad legitimandos futuros potissima ratione, quia sic inducit ad peccandum, & quia iura ciuilia derogant ecclesiasticæ potestati statuendo circa talia, vt est expressum in authen. quib. mo. nat. effi. le. §. quoniam autem. in fi. & §. fi. Et statuta contra prohibitionem superioris non valent, vt in authen. cassa, C. de offic. præfe. præt. no. materiam in authen. omnes peregrini, C. communia de succes. Et quæstio pendet in hoc, an communitates possint extendere manum ad talia reseruata in merum imperium superioris, sicut legitimare, vectigalia instituere, & similia. Et hic est aduertendum, quòd quidam dicunt quòd per pacem Constantię talia fuerunt Italicis concessa: sed hoc non apparet. Ita dicit But. in d. authen. sed nouo iure, C. de nat. resti. & in l. 2. ff. de iud. & glos. in authen. de defen. ciui. §. si interim. Et si hoc non haberent ciuitatis, allegarent concessiones, & vsum longi temporis, & obtinerēt, pot. cum de in rem verso. ff. de vsur. & de censi. cap. peruenit. Mihi videtur dicendum, si ex pace Constantiæ ciuitas possit 14
intendere, quòd habeat hanc potestatem, res esset expedita. Nam potest Princeps alteri concedere sibi reseruata, vt supra de offic. leg. c. quod translationem. Si hoc non posset ostendere, sed tamen posset ostendere, quòd erga talia habuit potestatem, cuius initij memoria in contrarium non existat: adhuc satis credo, quòd posset talem legitimationem facere. Casus est secundum glos. in cap. super quibusdam, de ver. signifi. Vbi potest ciuitas extendere manum ad imponenda pedagia, si hoc habet ex consuetudine tanti temporis, cuius memoria in contrarium non existat, licèt nulla allegetur alia causa. Ad hoc de præscript. cap. j. & 2. lib. 6. Communiter tamen de facto tali potestate legitimandi non vtuntur ciuitates Italiæ, propter quod difficiliter præscriptionem probarent. Nec obstat quod scribit Innocen. de postu. cap. bonæ, el 2. & quod no. de offic. ordi. cap. conquerente. Quia loquitur de his, quę sunt supreme potestatis, & pręeminentię reseruata in signum huius: vt si vellet quis prescribere præeminentiam vni uersalem ecclesiarum, vel ciuitatum: quia talia præscribi nō possunt. Idem si allegaretur concessio cum cursu temporis decennalis, per illam l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & dicto cap. peruenit, supra de censib. Si autem talia non haberet, vel probare non posset, aut populus potest ostendere concessionem regalium: & dico quòd adhuc hoc possit, vt in 10. colla. quæ sint regalia. inter quæ enumeratur, quòd possit pedagia imponere, quod est Regis: licèt fortè hoc non posset, per hanc decre. in versi. insuper. Qui duo videtur exigere, q̄ Rex sit liber: & planum quòd possit, per hanc decre. Aut populus est liber, & non apparet quòd sibi sunt concessa regalia, & Doct. Legistæ communiter dicunt, quòd potest extendere manum ad talia, quę sunt reseruata in priuilegium. Dicit Petrus, ff. de iust. & iu. l. hoc iure. Barto. in pluribus in l. non ambigitur, ff. de legi. in l. denique. in princ. & ff. de mino. l.j. §. de qua, & ff. de postulan. l. acta. ff. de re iudi. l. quidam consulebat. & l.j. ff. ne quid in flu. pu. Quomodo autem populus possit esse liber, dico quòd de iure hoc non est bene possibile, nec ex concessione, quia Imperator non potest à se tale imperium abdicare, ff. de offic. præsi. l. legatus. de censi. c. cum venerabilis. Licèt possit translatiuè in alium transferre, secundum ea quæ dixi de ciuitatibus donatis ecclesiæ: possidēt tamen in quasi possessione libertatis, & bona fide. de quo dicam in ver. super. cum glos. Et hoc casu possent, vbi essent in bona fide: alias non. Si autem populus non esset liber, aut vult legitimitatem ei imprimere, vel in omnibus legitimus sit integratus ad iura legitimitatis vbique locorum: & hoc non posset. Aut vult solum sibi per statutum creare iura succedendi, & localiter: & Butr. determinat, quòd hoc potest communitas. Quod patet: quia potest per statutum habilitare inhabiles ad succedendum. Et hoc de isto difficili passu, & hic Hostien. adhęret opin. Bart. in l.j. C. de summa Trin. vbi dicit, quòd per statuta ciuitatum possunt spurij habilitari ad successionem. Concludit tamen ibi, quòd talis legitimatio statuti, seu habilitatio ad succedendum, non habilitat quo ad bona sita extra territorium statuentis: quia dato quòd spectant ad actum voluntarium, non tamen potest exercere extra territorium ius dicentis, l. 3. ff. de offi. procon. & in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. filium verò. colla. 7. vbi legitimatio filij, quę fit per oblationem curiæ ciuitatis non habet locum, nisi in patre offerente, & filio, non quo ad alios, etiam si spurius adierit hęreditatem in ciuitate, vbi viget statutum, secundum
13 Bart. & idem dicit in l. omne, C. de natu. liber. ¶ † Nunquid autem habens potestatem legitimandi spurios, & naturales, vel incestuosos, & spurios simpliciter, si contingit aliquem esse simul spurium & incestuosum, possit illum legitimare? disputauit Ioan. Cald. de rescrip. cap. susceptum, lib. 6. Et eius effectum ponit Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. qui filij sint legiti. ver. huic quæstioni. Credo indistinctè opi. Cald. veram, per rationes supra alleg. ¶ Nec obstat l. si quis ita. quod ibi mistum non comprehenditur sub verbis simplicibus, sed ex mente coniecturata testatoris, legis dispositio extendit fauorem vltimæ voluntatis, in qua lex supplet: quia testator cogitatione mortis præuentus non plenè potest tunc deliberare. Non procedit ergo hoc in actibus inter viuos, in quibus lex non supplet, nisi in quantum verba patiuntur. Et dicit quòd non: quia hoc priuilegium, & actus legitimationis est exosum, & hæc species mista non est inclusa in mandato: ergo habetur pro omisso. Contra determinat Barto. in l. 2. ff. de verb. obliga. quia sub simplicibus comprehenditur mistum in materia larga. ff. de libe. & postu. l. si quis. Et ita sicut est hic, quia licèt legitimare sit odiosum, ipsa potestas tamen fauorabilis est. Posset dici, quòd dictum Calderini procedit, quando hanc vellet facere ad præiudicium tertij venientis ad succesionem, opinio Bar. quando non ad præiudicium ¶ † Nunquid autem posset Episcopus legitimare? dic quòd propriè non. Ad hoc est Principis dispensare: tamē potest contra legitimitatem habilitando, vt dicunt Doct. hic. de quo dic plenè de filijs presbyte. cap. penul. & fi. Et hæc sufficiant ex parte agentis, & legitimantis. ¶ † Nunc venio ad secundam, videlicet quæ solennitates exiguntur in legitimitate? Et primo oportet quòd impetrans eam, exprimat qualitatem legitimitatis, an sit spurius, vel incestuosus: quia difficilius dispensatur cum incestuoso, vel spurio, quàm cum illo, qui fuit naturalis tantum, vt patet ex hac decre. in fi. & in talibus nihil taceri debet. 25. distin. per totum. C. de prec. Imper. offic. l. vniuersa, & l. quoties, & l. præscriptionem, C. si contra ius, vel vti. publi. de rescrip. cap. super literis, & c. cum dilecta, vbi semper in tali-

bus vitiat ipso iure suppressio, & surreptio. Ad hoc de confir. vti.vel inuti.c.2.& 3.& quod no.ꝫ.de fil.presby.c.fi.& hoc dicit Ioan.And.in addi.Specu.in tit.qui fil.sint legi.ver.quomodo sit natus.§.quod si quis. dicit ꝙ si quis dicit se spurium impetrando legitimationem, & sit spurius duplicatus, quia natus ex vxorato & vxorata, ꝙ nisi hoc exprimitur,non valet legitimatio. Alleg.de præben.c.non potest, li.6.& de fil.presby. ca.2.lib.6.Contra de decī.c.2.§.j.li.6.ff.de adul. l.vim passam, §.præscriptione. & hic plenè etiam per Doct. & dicit Azo.disputasse. Requiritur secundo, secundum aliquos, ꝙ citentur agnati, quibus prejudicatur, & qui aliàs erant successuri, per l.nam ita,ff.de adop.Inuenio, quòd Iaco. de Are. tenet legitimationem fieri posse, etiam non citatis parentibus, qui sperant successionem.alleg. l.cum adoptio, ff. de adopt. Et quia non debet esse quis solicitus de hereditate viuentis.l. fi. C. de pac. de concess. præb.c.2.&l.2.ff. de vul. & pupil.Contrarium tenet Mar. Sil. in l.nam ita diuus, ff. de adopt. & idem tenuit per illam legem quidam Bartholo.de Capua,vt reperio in quibusdam apostillis, per l. neque, ff.de adop. Vbi quis nō adopta tur in filiū absq; ꝙsensu alterius filij,¦Io. An. hic in verbo, libere, in hac parte tenet consensum illorum, quibus præiudicatur,necessarium,quando fit ab eo, qui non habet potestatem nisi prorogatam. & idem sentit in ver. insuper. in verbo, potuit. Alleg.C.de pac.l.fi.de eman. li.l. inuenimus. Host. dicit quod viuo patre non exiget consensum alterius, nisi patris: aliàs eo mortuo, vel quo ad feuda alia exigit consensum illorum, quibus præiudicatur. Et ponit Ioan.And.in ver.insuper in verbo, requisiti. Dic, aut legitimatio fit post mortem patris, de cuius successione agitur: aut fit in vita. Si fit post mortem patris, dic quod recidit in dubium, an legitimatio trahatur retro: & an dato quod trahatur retro, tollat ius alteri medio tempore requisito. Dico, quod sic, si est collatiua noui iuris: quia non fit per verba restitutiua, vt conterimus tibi legitimitatem: & hoc non trahitur retro. Si autem est restitutiua: vt reintegramus te ad omnia iura naturæ primęua,ac si legitimus natus esses: quæ sic debet fieri, quando vult totaliter reintegrare, vt no. But.in l.si quis, in fi.C.de ope. libert.Et hęc trahitur retro. Ad hoc l.fi.ff.de nata.resti. & in Auth.qui. mo.na.effi.sui.§.& si quidem,& §.illud nunquam.col.7. Nunquid autem ita retro trahitur, quod tollat ius alteri medio tēpore quęsitum? Quidam dicunt,quod sic. Bar.tenet contra in l.Gallus,§. quid si tantum,ff. de libe.& posthu. Quia fictio nō trahitur retro ad præiudicium illius, cui medio tempore est ius quæsitum, nisi ad illud specificè restituatur. ff. de vsucap. l.si is, qui pro emptore. Et hæc opi. est vera. Ad hoc de rescri. c.quamuis, li.6. Et hanc conclusionem sequitur Ioan.And. in addi.Specu. in titu.de succes. ab intesta.§.2. ver.primam conclusionem. & per Hostien.in Summa,in titu.qui filij sint legi. pe.col.ver. quid si Imperator. Si tamen teneremus, quod traheretur retro ad præiudicium illius,cui est quæsita hęreditas. dicit, quod aut filius fecit se legitimare ex tacita voluntate patris,qui declarauit ipsum velle succedere in testamento: & nō exigitur quod illi vocentur. Alleg. authen. item si quis,C. de natu.li. Si non apparet aliud, dicit quod exigitur eorum consensus. alleg. l.penul.ff. de nata.resti. Et ibi hoc tenet Iaco.de Are. hæc dicit vera, nisi appareat de expressa voluntate Principis, quod voluerit præiudicare in hereditate. Ego dico, ꝙ si non exprimat aliquid de iure alteri quæsito, quod valeat legitimatio, sed non ad præiudicium illius,de cuius prejudicio agitur. Si autem exprimit princeps de hæreditate, & iure alteri qnæsito specificè, & non intendit prejudicare, & maximè si exprimit. Non ob.l.soli.dicit tamen Vbertus de Bobio, vt recitat Ioan.And. in addi. in titu.de succes. ab intest.§. j. in ver. sed de facto. quod si faciat mentionem de agnatis, & iure sibi delato, quod non valeat impetratio, licèt legitimatio sit impetrata non obstante lege, & sic cum clausula generali. Et idem tenet Iac. Balduini in Authen. quib. mo. na. effi.sui. collat.7. Credo,quod valeat priuilegium: quia in concessione priuilegij non est necessaria vocatio partis, cum fiat ex liberalitate Principis.ff.de liber.causa.l.liberum. de prēben. c. eum, qui.lib.6. facit quod no. Doct. de confir. vti. vel inut. c. cum dilecti. de priuil.c.cum olim. Et sic consuluit Dy.Quod puto verum in legitimante in terris suis: aliàs quando legitimat alibi, non potest, etiam citatis illis, quibus est legitimatio prejudicium. Aut fit in vita patris, aut fit de voluntate patris: & tunc pater potest disponere de hereditate quomodolibet ad prejudicium sperantis hereditatem valet ista legitimatio, etiam non vocata parte: exigitur tamē quod fiat mētio agnatorum, & quod dicatur, non obstante lege: nec sufficeret secundum sine primo. Si vero fiat ad instatiā filij in vita patris: & satis potest dici, quod tunc illorum non exigitur consensus: & maximè si sunt vlteriores agnati. De confratribus autem esset magis dubium: quia in vita videntur habere quoddam quasi diuinum: sed non credo quod illud vitiat legitimationem. Et hoc videtur tenere Iac. Bu. in l.adoptare,§.j. ff. de adopt. Nec ob. quod dicitur de adoptione: quia illa loquuntur in collatione iuris noui, non consonante natura rei: hic autem consonat natura, cum hæc differentia non fuerit, sed tantum principium iuris naturæ. Credo tamen,quod non valeret legitimatio, nisi apparet Principem certificatum,illi alios liberos habuisse: quia hæc est causa, qua facilius est inducta mens Principis ad cōcedendum vt legitimetur, ex quo pater non habet alium filium. Sed facta expresione beneficij leret hæc impetratio, & concessio. Idem tenuit Vber. de Bobio de agnatis, si de eis non fecit mentionem, vt recitat Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de succes. ab intest.§.j. versi.item scias. Sed loquitur, quando mortuus erat pater. Idem tamen sentit, & in vita. Et hoc credo, etiam si priuilegium esset cōcessum proprio motu: quia Papa, & Princeps ex proprio motu, & eorum proprius motus non firmat rescriptum, vel priuilegium contra ius alterius, vt in cap. si motu, de præben.li. 6. Requiritur etiam consensus ipsius patris, vt puta à principio, vel ex postfacto: quia non potest acquirere patriam potestatem inuitus. An etiam requiratur consensus filij in legitimatione? Dic quod sic, l. fi.ff.de his, qui sunt sui, vel alie. iu.in Authen.quib.mo.na.effi. sui. §. generaliter.collat.7.Et hoc tenet Specu. in d. §. & ver. Requiritur etiam, secundum aliquos, quod hæc legitimatio petatur per se. Ideo est dubiū, an per procuratorem peti possit. Videtur quod non.ff. de adop. l.neque absens, §.fi.& l.post mortem,§.fi.C.cod.Et hoc sentit glos.in corpore, quib.mo.na.effi.sui.§.si quis. Et hoc videtur sentire Bar.in l.post mortem,§. fin.ff.de adop. ad hoc,l. iubemus, C.de eman. lib.C.de his,qui ve.eta.impe.l.omnes. & idem Bar. in l. Gallus, §. si forsitan, tenuit contra. Primo, quia procuratorem vsus admittit.l.j.§.vsus,ff.de procu.Secundo, quia hic non obtinet vicem procuratoris, sed supplicatoris, quod fit per viam supplicationis,in Authen. quib.mo.na. effi.sui.§. si quis igitur. in glos. quæ incipit,quod qualiter fiat, collat.7. Alleg. authen. item si quis. C. de na. li. Item quia ex parte filij non exigitur quod sit præsens, sed sufficit quod ratum habeat,in Authen. quib. mo. natu. effi. sui. §. naturales. & §.& generaliter. collat.7. Non obstat l.neque mulierem,& l. iubemus, & l. post mortem, quia in legitimatione pater nihil disponit, sed Principi legitimanti consentit: leges autem contra adductæ loquuntur, quando pater emancipat, absoluit, vel filium authoratur, vel quando adoptat,vel dominus manu mittit, quæ cum non sint in administratione patris, nō possunt fieri per procuratorem.l.omnes.C.de his,qui ve. eta. impe. de rescrip. quod ibi requiritur præsentia personæ ad cognitionem, quæ sine causa fieri non potest: sed hic non exigitur ad cognitionem: ergo fieri potest in absente, vt l.filium, & l. seruum quoque, §.publicè.ff.de procur. Et per hoc infertur ibi, quod compaternitas non potest contrahi per procuratorem: quia ibi exigitur actus patris leuantis. Et dicit Canonistas hoc tenere per d.l. post mortem,§. fi.De prima quęstione casus est hic.Nam fuit hic impetrata per procuratorē. Requiritur tertio, quod ista legitimatio fiat à patre, vt legitimetur quis vt filius,non vt nepos mortuo filio. Dicit Guliel. quod non possit legitimari,in l.fin. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Quia fictio exigit personam filij, & per eam extenditur ad nepotem. ff. ad leg. Aquil. l. huic scripturæ. ff. de bonis li.l. libertinus, secundum Guliel.de Cu. Hoc credo in legitimatione restitutiua, sed in collatiua non video quin Princeps posset illi conferre iura legitimitatis. Item requiritur, quod simpliciter legitimetur. Nam si quo ad quid sic, & quo ad quid non, esset quoddam monstrum, vt dicit hic litera. Sed est dubium, an pater posset filium legitimare hoc pacto vt in certa parte succedatur. Dicit Bar. quod sic, ff. de adop. l. quęsitum. Alleg. in decima collat. de filijs natis ex matri. ad morg. contracto. est vulgare Mediolanen. vt ibi possit in antiqua lectura. Non inueni in noua, sed in suis recollectis antiquis. Et hoc sufficiat de secundo, scilicet quę exigantur erga solennitatem legitimationis. ¶ †Nunc vltimo vi- 16
deamus aliqua de effectu legitimationis. Et hoc aduertendum est, quod quędam est legitimatio restitutiua, quædam est collatiua, quædam est legitimatio dispensatiua. Restitutiua fit, quando ipsum legitimat, & per omnia reintegrat primęuæ naturæ. Et hęc est duplex. Quędam plenissima: & hęc se refert ad principium vitij. Quædam est plenior: & hęc se refert ad superficiem prolis, reintegrando prolem ad primæuum ius naturę. Collatiua, quando nouiter quo ad quid committitur sibi ius legitimitatis non restituendo retro. Dispensatiua est, quando secum dispensatur non obstante illegitimitate: & propriè non est legitimatio, sed dispensatio.

Quędam

Quædam in aliquo particulari conferens ius legitimitatis. Effectus primus est, quod omnes integrat ad primæua iura, ac si fuisset legitimè natus. Sed posset esse dubium, an si statutum in materia stricta faceret mentionem de legitimo, comprehenderetur iste legitimè natus. Et videtur quod non: quia statutum, vt stricti iuris, applicatur ad veram, & originalem legitimitatem, non ad fictam, l. 3. §. hæc verba, ff. de nego. gest. In contrarium, quia videmus, quod appellatione legitimæ nati, comprehenditur legitimatus ex matrimonio subsequenti, vt nota glossa, supra eodem. tanta. & glos. de elect. cap. innotuit. Credo, quod si legitimatio sit collatiua, aut dispensatiua, quod sic dispensatus non dicatur legitimus: quia non reintegratur ad naturalia. Sed dubium est de legitimatione integratiua. Dic, quod quædam est legitimatio restitutiua plenissima, per quam disponitur in matrimonio: & puto, quod si dispensatio sit ex viribus matrimonij, quod comprehendatur hic sic legitimus: quia actus legitimationis est positiuus, vt dixi, & eo quod lex confert, confert de iure, & verè, non fictè: ideo comprehenderetur legitimatus: & per consequens matrimonium verum, vel opinatum, supra eodem capitulo. tanta, & quod ibi no. Quæda est legitimatio reintegratiua plena, vt illa, per quam disponitur in prolem legitimando, & reintegrando ad ius primæuum: & de hac magis est dubium: quia cum ista legitimitas sit de iure positiuo, videtur quod hic appellatione legitimi comprehendatur, cum vt hæc datur à iure positiuo, dicerem quod si legitimatio fiat ex viribus communis legis, vt in casu cap. per tuas, supra eodem comprehenderetur. Si autem fiat ex viribus rescripti, non video quod comprehendatur. Quod negari non potest: quia dato quod iste sit legitimus, eius legitimatio est de iure speciali, & non communi: & appellatione statuti refertur ad legitimum de iure communi. Et sic puto: licet audiuerim quendam disputasse contra, sed nescio si contra decidit, scilicet dominum Angelum de Perusio in ciuitate Bononien. Differt etiam in alio legitimatio, & dispensatio: quia legitimatio simpliciter habilitat, sed dispensatio quo ad quid, vt patet ex no. de fil. p̄sby. c. 1. li. 6. Iō dispēsatus si posset plura bñficia p̄sequi. dispensatio p̄sumeret assecutione vnius, nisi aliud exprimeret. Alij sunt effectus p̄sonales, vt habilitetur ad ordines, ad hereditates, ad officia, ad munera, & similia, à quibus repelleret aliàs. Sed est dubium: quia s. est dictū, an legitimatus legitimet ad p̄iudiciū agnatorū excludēdo eos ab hæreditate. ¶ †Nunc videamus, an legitimatus habilitetur, & quo ad patrem, & quo ad agnatos, ita qđ omnibus æqualiter succedat? Videtur quod sic: quia ex quo simpliciter est habilitatus, & natalibus restitutus succedere debet, & posteà omnibus indifferenter: maximè quia non debet diuersō iure censeri, scilicet quod quo ad aliquos sit legitimus. Et etiam facit ad hoc, quia priuilegium Principis latissimè est interpretandum. ff. de consti. prin. l. beneficium. Iaco. de Bel. tangit hanc quæstionem in Authen. quib. mo. na. effi. leg. §. j. collat. sexta, & ibi dicit. Primo, quod aut nulla est facta mentio de agnatis: & valebit legitimatio, sed non admittitur ad successionem eorum. Si autem dictum est, quod possit succedere omnibus agnatis, & cognatis patris, non obstante l. tali dicit, quod admittitur ad successionem etiam cognatorum. Alleg. C. de leg. hære. l. si ab eo. & in Authen. quib. mod. na. effi. le. §. si quis igitur. collat. sexta. Posteà dicit, quod quo ad agnatos, & cognatos non poterit Princeps ipsum legitimare, nisi consentiant. Alleg. l. communium, C. de natu. li. & in Authen. quib. mod. na. effic. sui. §. & generaliter. collat. septima. & §. filium, supra alleg. & l. ita diuus, ff. de adoptionib. Quia sicut pater non legitimat filium inuitum, ita nec legitimat filium inuitis agnatis. Et dicit hoc Innocen. notasse. Ista fuit antiqua quæstio Vber. de Bobio, quam tangit Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. de succes. ab intesta. §. 2. versi. sed quid si pater. & versi. item scias. De secunda parte ibi in effectu concludit contra, scilicet quod per legitimetur, & agnatis nullum fit p̄iudicium: quia per hoc excēsitatur ad instituendum: quia Principis est creare generaliter in omnibus potestatem hanc succedendi: fortius in vna persona, vel duabus promiscuè. Secundo, quia Princeps ad comprimendos illicitos coitus ius naturale ab eis abstulit: ergo potest illud reintegrando restituere illi simpliciter quo ad omnes, in Authen. quib. mod. na. effic. sui. §. ii igitur ad primordium naturæ reducuntur, cessat causa quærelæ. Vnde concludit quod etiam sine clausula, vel etiam cum clausula generali, Non obstante lege, tales habilitabuntur ad successionem agnatorum. Credo quod q̄nque hęc legitimatio fit dispondendo ad radicem matrimonij: & puto hūc indifferenter quo ad omnes habilitari, & legitimari. Nā nulli dubiū q̄ legitimatus in terminis decre. tanta, s. co. legitimus est quo ad omnes. Aut hæc legitimatio fit non disponendo ad radicē matrimonij, vel principiando ad illam: & tunc dico q̄ aut est legitimatio restitutiua, seu reintegratiua: & talis si fiat per legem, habilitat quo ad omnes, nisi lex aliquos excipiat, vt patet per no. s. co. c. per tuas. Aut legitimatio sit per rescriptum: & hęc est de qua dubitatur. Credo quod si est restitutiua, & fit mē tio de agnatis, quo ad omnes habilitetur, per rationes Vber. de Bobio: quia reintegrat Imperator legitimando ad omnia iura propinquitatis, & in eo tollit effectum differentiæ legitimitatis per se approbatam indifferenter, quę ad omnes applicatur correlatiue. ad hoc, ff. de sta. ho. l. ingenuum. si non sit mentio de agnatis, adhuc ex quo est integratiua ad primęuum ius, credo q̄ etiam ad agnatos extendatur, quia integrati censentur simpliciter, nisi aliter reintegratio restringatur: & idem de collatiua aliàs habenti, quia hęc reuiuiscit prima iura. Si autē esset collatiua iuris particularis succedendi aliàs à natura non habenti, credo q̄ hæc iura possent conferri demum inter consentientes. Et sic loquitur. l. nam ita diuus, & similia. Conferre enim propinquitatem mihi absque meo consensu non potest: quia talia dare est naturæ, aut consensus: sed integrando ad iura naturæ potest illa mihi dare, quæ naturæ dedit, & abstulit lex sine agnatorum consensu, sicut conferre potest absq; eorū consensu, seu restituere. Alius est effectus, q̄ si pater condito testamento, & alijs institutis legitimauerit filios, filius rumpit testamētum. Sic disputat Ia. de Bel. in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. j. collat. 7. Quia fictus filius rumpit testamentum, vt si ingressus monasterium post testamentum non instituto monasterio rumpit testamentum, quia monasteriū filius fictus est. in auth. si qua mulier, C. de sacrosan. Eccl. 19. qō. fi. c. si qua mulier. no. de prob. c. in presentia. Ergo fortius legitimatus, qui hēt aliqd naturalitatis. C. de adop. l. cū in adoptiuis. Secundo quia filius arrogatus rumpit. ff. de lib. & posth. l. filio. ff. de bo. pos. ōtab. l. non putauit, §. si quis emancipatum. Fortius ergo hic legitimatus, qui habet concursum vinculi naturę, vt in d. l. cum in adoptiuis, & l. filio. Alias rationes hic prosequitur: sed sufficit quod agnouerit iura agnationis, & se primum reperiat in gradu: qa propter hoc dicitur filius posthumus, & sic rumpit per illam legem filio, quia omnia imprimit legitimatio. Alius est effectus, quia si patre habente naturalem filium substituatur, si decesserit sine liberis legitimis, an hic filius excludat substitutū? Determinauit Ia. de Are. quod sic, vt recitat Ioā. And. in addi. Spe. in tit. de succes. ab intest. in loco p̄alleg. Quia hic est filius legitimus coadiuuante natura. ad hoc, ff. de lib. & posth. l. filio, & l. cum in adoptiuis. C. de ado. Quia natura cis restituitur, & macula illegitimitatis exulat. in auth. qui. mo. na. effi. le. §. illud. & sic vidi consultum Bonon. Non obstat in vsu feu. si de feu. su. controuer. ca. naturales. quia licet non succedant in feudo, succedunt tamen in hereditate, vt dixi s. eo. tanta. Per hoc Ang. determinauit in quæstione valde notabili, quod legitimatus excludat substitutum per istud, quod dicitur in c. naturales. & licet non excludat ad optiuus substitutum, excludit tamen hic naturalis, qui filius est iuuante natura. Idem puto si decesserit, si decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus. Quid si decesserit, sine filijs legitimè natis: Vide & q̄ substitutum excludat legitimatio per matrimonium, argu. glo. de elec. c. innotuit, & c. tāta, s. co. Sed legitimatus per legem, aut rescriptum, an tūc excludatur, satis est dubium. So. patet ex his, quę supra dixi. Puto quod non excludat aliquos casus: quia testator videtur se retulisse ad legitimitatem secundum tempus natiuitatis, & verba referuntur ad natiuitatem veram, non fictam: licet fortius in verbis legis. Et per hoc non obstat quod no. de elec. ca. innotuit, & c. tanta, s. eo. Et hoc puto fortius, si verba sic dupli casset, si decesserit sine filijs legitimis, & legitime natis. Et idem 18 determinauit Ang. in illa disputatione. ¶ †Alius est effectus, secundum quosdam, quod iste legitimatus succedit in hæreditate paterna, etiam si contigerit postea patrem habuisse alios filios legitimos. Tangit hoc Spec. in tit. de succes. ab intest. §. j. versic. sed ex post facto. Guido de Suza. tenet in hac quæst. quod non succederet. C. de natu. libe. l. j. & hoc per l. ex post facto. ff. ad Trebellia. & per l. cum accutissimi. C. de fideiuss. Quasi pater filium legitimauerit propter defectum filiorum, & tacite inest conditio, si filios non habuerit legitimos, & naturales propter mentem legitimantis. ad hoc. l. si vnquàm. C. de reuo. do. l. ex post facto. ff. de vulgar. & pupill. l. si vbi. ff. de hęre. insti. l. fi. vbi propter superuenientiam filij rumpitur actus prius factus. Alij tenent contra: quia legitimati succedunt cum legitimis, & naturalibus. in auth. quib. mo. nat. effi. sui. §. si quis igitur. & §. generaliter. & §. illud. Et hoc tenet Gos. hęc vera dicit Ioan. And. nisi apponatur clausula, quam dicit se vidisse de facto in legitimationibus Papę: Ita tamen quod si dico patri tuo prolem legitimam ex vxore habere contingat, non cœqueris eidem, sed congruam de bonis

ipsius

ipsius possis recipere portionem. Et dicit q̄ per talem clausulam filio naturali non prouidetur in causam intestati: per qđ dicit patrem tunc debere in vita ei prouidere: & esset æquũ q̄ stilo curiæ clausula adderetur, qua prouidetur hac forma, vel alia, quòd si decederet pater super hoc ordinatione non facta, dimidiam eius partem, quæ ad legitimum filium, vel vnum ex legitimis pertineret, tibi debere censemus: & adhuc declara-
19 rari posset, quando partes filiorum essent inæquales. ¶† Alius autem effectus, an sic legitimatus succedat in feudo: & di-
20 ctum fuit quòd non. ꝟ. cod. cap. tanta. ¶† De alio effectu potest dubitari, an si pater ex statuto tenetur emendare damnũ datum per filium, an intelligatur statutum etiam de legitima to? Decisio patet ex prædictis. An autem tunc teneatur pro naturali dante damnum, emendare, est quæstio an naturalis intelligatur appellatione filij? Et hanc quęstionem tangit Io. Andr. in addi. Specu. in titu. qui filij sint legi. Et dicit Guil. de Suza. terminasse quòd non teneatur, si est natus ex incestuoso coitu: quia non meretur nominari filius, sed pro naturali nato ex concubina dicit illum teneri, quia nomen filij habet. Et dicit Ioan. And. ibi vnum verbum, quòd licet omnes nati ex soluto & soluta appellentur naturales ex communi vsu loquẽdi, tamen propriè sunt, qui sunt nati ex concubina tenta cũ honestate in domo. in Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis autem defunctus. collat. ꝟ. in Authen. de triente & semis. §. & hęc dicimus. Hanc opi. sequitur Bar. in l. tutelas, ff. de cap. di. quia hæc appellatio filij est naturę: & sic cadit in bastardum.
21 † Et per hoc concluditur, an si fiat statutum q̄ omnes de domo talium expellantur de ciuitate, vel aliqua pęna apponatur, an ex hoc comprehendatur bastardus? Dicit quòd si sumitur domus pro agnatione, non comprehenditur bastardus. Si autem sumimus domum pro omnibus habitantibus in vna domo: dicit quòd adhuc comprehenditur. Si sumitur domus pro vna parentela descendentium ex eodem sanguine, dicit quòd comprehenditur bastardus. Nam domus quandoq; sumitur pro agnatione, vt l. cum vnus. ff. de ali. & cib. leg. ff. ad Sil la. l. j. in prin. & ibi per Iac. de Are. Quandoque pro omnibus habitantibus in eadem domo. C. nemini li. poten. l. j. in fi. Dicuntur ex consuetudine de domo omnes, qui portant eadem insignia, propter quod concludit q̄ hęc est appellatio ciuilis: quia diuersificatur. ff. de iust. & iure. l. omnes populi. Vnde bastardus non comprehenderetur. Bald. dicit in l. cum nuptiæ, ff. de sta. ho. Quia bastardus non est de parentela nobilium: quia sordes nõ meretur nominari inter præcipuos. C. de nup. l. hæredem. Idem tenet in l. filium. Plus dicit, quòd non potest arma portare nobilium: & cum nuptiæ ex communi vsu habeantur correlatiuè, licèt strictè filius dicatur, quem nuptię demonstrant, vt dictis iuribus. ¶ Ex ante dictis determinatur quæstio de Notarijs. Circa quod esset videndum. Primo, an Notarius creatus à Papa possit cõficere instrumenta in terris Imperij? Secundo, quid de creato ab Imperatore? Tertio, qđ
22 de creatis ab inferioribus? ¶†† Ad primum, & secundum, an creatus authoritate Papę possit in terris imperij, vel creatus ab Imperatore possit in terris ecclesiæ conficere? Aduerte, si quęrit an Papa possit creare Notarios subiectos imperio, vel Imperator subiectos ecclesiæ: dubitatio potest esse. & videtur q̄ non, per iam dicta: quia iam non est dubium, q̄ Notarius habet officium quoddam, & præeminentiam authoritatis: & maximè, quia creantur Iudices ordinarij sine administratione: & vocantur iudices chartularij. Igitur sicut Papa non dat Iudices inter nõ subiectos. supra eodem, causam. ita nec creabit Notarium. Credo, quod si velit creare non subiectum cõsentientem, etiam supposito imperio, q̄ possit ea ratione, quia potest illi causam delegare: quia in hoc nullius tangitur præiudicium. & hic est actus voluntarię iurisdictionis, & prorogabilis, vt puto. Et hoc tenet Bal. in l. cum, qui. ff. de iurisd. om. iud. Sed dubium est, an talis Notarius in terris Imperij, quando est constitutus ab ecclesia, & in terris ecclesiæ, quando est constitutus ab Imperatore, possit conficere instrumenta, ita q̄ sint valida? Specu. tenet q̄ sic, in tit. de instr. edi. §. restat. versic. nota q̄ quis potest facere. 11. q. 3. cap. cuncta, & c. per principalem. Allegat circa hoc c. in ver. insuper. Hanc opinionem tenet Bar. in l. 2. C. de offic. procon. Quia hic est actus voluntarię potestatis. Et hoc tenet in nouis recollectis, & in antiquis remittit ad l. cunctos populos, C. de summa Trin. & nihil dicit ibi. Credo hanc partem q̄ Notarius imperij conficiat instrumenta in terris ecclesię in temporalibus, & econuerso Notarius Papę, vel à Papa creatus conficiat instrumenta in terris Imperij in spiritualibus. Et hoc, quia est actus iurisdictionis voluntariæ: & hęc potestas est prorogabilis: nec agitur de pręiudicio, ni rogantium instrumentum. in Authen. de Tabel. §. j. & no. in cap. j. de fi. instru. de offi. deleg. c. cum in iure. Si autem quęritur, an in spiritualibus possit conficere
23 instrm, non insisto hic, quia alibi tactum. l. ꝟ. de ele. quia pp. ne cle. vel mo. sic dicẽdum est, vt ibi dicit. ¶†† Ad tertium de creatis ab inferioribus. Et hic est aduertendum: quia quidam sunt creati ab habẽtibus potestatem, vel a Papa, vel etiam ab imperio, vt sunt isti Comites Palatini, qui quotidie creãt Notarios: & tales poterant, si simplex est ei concessa potestas creandi, sicut creati à Papa, vel Imperatore. Et hoc tenẽt Doc. ĩ locis pallegatis. Sed si loquimur de inferioribus non habentibus pote-
24 statem a Papa, vel à Principe: & hoc dubium diuulgatum: an inferior à Papa, vel Pincipe possĕt creare Notarios, quod latissimè prosequitur Inn. de fide instru. eo. c. cum P. Tabellio. qđ sequitur Spe. in tit. de instr. edi. §. restat. ver. sed qus potest fi. re tabelliones. Et cõiter concludit q̄ vniuersales solus Papa, Imperator quo ad limites ciuitatis, vel diœcesis, posset facere ciuitas, vel ep̃s, consuetudine, vel statuto. De hoc de fide instr. c. cum dilectus. ad primum. l. actuarios, C. de actua. lib. 12. Imo & defensores ciuitatum quo ad ciuitates, vt l. prouincia, C. de defen. ciui. & in auth. de defen. ciui. §. sed interim, ſm Guil. de
25 Cu. & Bar. in l. nec adoptio, ff. de adopt. † Sed est dubium, an alia instrumenta extendant vires extra territorium? Aduertendum, q̄ hęc qõ potest multipliciter intelligi. primo, an instrm factum in limitibus territorij Notarij, & inter illos, vbi creatus est, faciat fidem in alio territorio? Et dđm est, q̄ sic. C. de emã lib. l. j. & hoc tenet Gul. de Cuneo, & Bar. ĩ d. l. cũctos populos, C. de sum. Tri. Secundo potest intelligi, an valeat instrm, quod conficit in limitibus territorij, vbi creatus est, inter alios extraneos ibi ꝑhẽtes: & idem, quia ibi sortiũtur forum ex ꝯctu. de foro comp. c. dilecti, & c. ñ. de foro compe. c. Romana, §. ꝑhentes. lib. 6. & Io. And. in addi. Spe. in tit. de instr. edi. §. restat. ver.
26 quid de his, quæ fiunt à Comite. † Potest tertio intelligi, an Notarius vnius ciuitatis habens authoritatem à statuto ciuitatis, possit conficere instrm in alterius territorio? Bar. tenet q̄ non, in l. 2. ff. de off. procon. & idem dicit in l. j. C. de sum. Tri. Quia hñs potestatẽ ab inferiori à principe, non exercet iurisdictionem, etiam voluntariã, à Principe extra territorium dantis potestatem, vt l. 2. ff. de off. procõ. Ad hoc, de fo. compe. c. Romana, §. pe. li. 6. & idem tenẽt Spe. in d. §. quod de his. & recitat Io. And. in addi. Spe. ibidem, q̄ quidam tenent q̄ Notarius de consensu partium possit conficere instra, quasi hoc offiũ sit prorogabile. C. de iur. om. iud. l. priuatorum. Gu. de Cu. tenet ꝺ̃ri, in l. repetita, C. de epi. & cle. quia authoritas creantis non se extendit extra locum: ergo nec hñtis potestatem ab eo. Allegat l. in quincijs, prœal. & C. de excu. tu. l. 2. recitat, & ibi Spe. alios distinguere, an conficiant instra corũ, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt emancipationis, & similium: & pñt, aliàs non, q̄ l. 2. ff. de offic. procõ. Credo etiam, q̄ in prorogatione extra locum, nec in voluntaria, nec in necessaria iurisdictione possint aliquo modo exercere officium suum, & q̄ instra ab eo confecta non valeant: quia eius iurisdictio non potest prorogari, cũ tñ habeat nudum offiũ, qđ est inextẽdibile ad alias personas, ar. de off. deleg. c. P. & G. & c. fi. Et hæc sufficiant de hac difficili materia. ¶ Quæro circa hãc partem, qui dicantur filij naturales? Dicit hic glos. q̄ largè filius naturalis dr̃ oĩs filius, præterq̄ adoptiuus, & spiritualis. 30. q. 3. §. in plerunq;. Tñ naturales appellantur, qui ex liberis concubinis nascũtur, vt hic, & 32. q. 2. c. j. Io. An. in addi. Spe. in ti. qui filij sint leg. circa princ. in ver. qñ. Et đ statuto dicit, q̄ licet omnes nati ex soluto & soluta appellentur naturales ex cõi vsu loquendi, tamẽ proprie naturales sunt, qui sunt nati ex concubina cum honestate tenta in domo. in auth. qui. mo. na. eff. sui. §. si quis autẽ defunctus. col. 7. in Auth. de triẽte, & semis. §. & hoc dicimus. colla. 3. Quoddã notandum, pp statuta, quæ faciunt qñq; mentionem de natura-
27 libus. ¶†† Quæro, qui dicantur filij adulterini? Glo. dicit, q̄ nati ex adulterio. Et dicit, adulterinos filios presbyterorũ, qui ẽnicantur, & adulterantur, cum sint quasi mariti ecclesiarũ, xo di. c. Cenomanẽsem. No. q̄ ecclesia dr̃ habere matrimonium vniuersale, & spirituale cũ quolibet presbytero: sed hic appellatur quasi matrimonium. Matrimonium autẽ spirituale propriè est inter ep̃m & ecclesiam, & in signum istius portat annulum, vt no. de postu. præla. c. fi. late tñ capiendo: tunc quasi spirituale dr̃ cum quolibet prælato. de ele. c. ne pro defectu. latissime cum quolibet presbytero: sed hoc determinatur ad ver. nisiam vniuersalem, vt hic: quod no. bene. ¶ Venio ad ver.
28 debatur. ¶†† No. j. prælatum, & superiorẽ non debere esse facile in relaxando iure in aliquo subiectorum. Nam statim inferiores talia trahunt in exemplum, & ex hoc sumunt audaciam ꝓstulandi id sibi fieri debere: non tñ debent superiores quilibet hanc sumere audaciã: quia debet ꝓsiderare, an sint pares in sufficientia illis, qui præter ius gratiam consecuti sunt: vnde non debent se iudicare pares illis, qui digniores sunt. 40. distin. multi, in fi. Vñ debuit iste considerare, q̄ licet esset nobilis, nõ esset ꝯquiparandus Regi: & q̄ dignior pręferendus est. 40. dist. non

cogun-

coguntur. Ideo quia patens erat hæc dissimilitudo, Papa non curauit illam explicare. ad hoc, de transl. c. fi. ¶No. 2. modum allegandi, quãdo aduocatus inducit causam similem, vt induceat solum prout concludat ad suum propositum. Sic faciebat iste, tacens illa, quæ faciebant pro parte aduersa, ex quibus patebat dissimilitudo. Aduocatus autem ad diuersas partes debet esse paratus in dando dissimilitudinem, & sic soluitur argumentum. ¶††No. 3. ꝙ facilius dispensatur cum prole prodita viro admittente vxorem auctoritate ecclesiæ, & aliam superinducente, quam cum dimittẽte propria auctoritate. † Et no. ꝙ illud dicitur temerè factum, quod est factum propria auctoritate, vel sine auctoritate superioris. Et dicitur non temerè factum, quando est factum cum auctoritate superioris, licèt auctoritas sit nulla. Quod intellige, quando defectus surgit in auctoritate non ab incumbentibus partibus. C. vnde vi. l. meminerint. & patet hoc ex no. c. fi. de elec. lib. 6. ¶††No. 4. ꝙ ille dicitur facere in contemptum, quando facit aliquid cõtra interdictum hominis, aut iuris. ¶††No. 5. ꝙ auctoritas ecclesiæ in separando matrimonium, aut legitimat prolem proditam ex secundo matrimonio, aut faciliorem inducit potestatẽ dispensandi etiam ibi, vbi auctoritas est nulla, & sic opinatũ matrimonium errore iuris, dato etiam ꝙ non legitimet prolem, inducit tamen probabile dubium iuris de prolis legitimitate, & inducit faciliorem potestatẽ dispensandi. Et sic patet, ꝙ facilius ecclesia dispensat super casu, vbi pẽdet dubium, scilicet an est dispensandum vitium, quam super casu, vbi est vitium manifestum. Et no. ꝙ cassare refertur ad actum nullum. vide ff. vt lite non contest. c. accedens. ¶No. 6. ꝙ fides est vnum de bonis coniugij. Et bona coniugij sunt tria. Hæc sunt notabilia vsq; ad ver. insuper. ¶††Obst. j. ꝙ sententia non fuerit nulla ex omissione ordinis iudiciarij, vt lite non contest. ca. quoniam, §. j. Sol. Si sententia fertur contra absentem, nõ per omnia seruatur ordo iuris. Si fertur contra præsentem, debet per omnia seruari, vt ibi hodie seruatur in cle. dispendiosam, de iud. iuncta cle. fi. de verb. signifi. ¶† Vnum aduerte, ꝙ gl. præcedens dicit, ꝙ sententia nulla præsumitur donec cõtrarium probetur, alleg. de renun. c. in præsentia Et hoc vbi pendet, secus vbi nõ pendet quæstio nullitatis. Et loquitur etiam de sentẽtia, ꝙ nõ transit in rem iudicatam. Vide quod no. in d. ca. in præsentia. Et pondera bene, ꝙ pendente dubio nullitatis præsumitur pro iustitia sententiæ, licèt secus pendente dubio appellationis. de rest. spo. c. sæpe. Ad hoc optimè clem. 2. de sequestra. poss. & in cle. 2. de sen. & re iud. Et põdera, ꝙ talis auctoritas nulla ex defectu iuris excusat contemptum, & malam fidẽ sequentis sententiam, adeo ꝙ inducit facilitatem dispensandi. ¶† Ob. ꝙ nõ fuit necessaria dispensatio cum filijs Regis, ex quo erant nati ex superinducta, dimissa prima auctoritate ecclesiæ, de clan. despon. c. cum inhibitio. §. eo. referẽte. Sol. Quidam dicunt, ꝙ erat legitima, ideo non egebat dispensatione, etiam super affinitate, & ad tex. subaudiunt, maximè. Alij dicunt, ꝙ necessaria erat dispensatio, quia sententia fuerat nulla, & in hoc resident gl. lo. And. & Host. dicunt, ꝙ aut proles est prodita ex secundo matrimonio in facie ecclesiæ contracto post separationem ante prohibitionem, & proles est legitima. Aut post prohibitionem, & post separationem, & eget legitimatione. Dico sic, ꝙ quandoq; proles est prodita ex secũdo matrimonio, nulla facta separatione primi, & proles illegitima est, vtroque coniuge sciente primum matrimonium, vel ignorãte, sed secundum tunc est clandestinum. Si autem non esset clandestinum, & alter coniugum probabiliter ignoraret, proles est legitima. §. de clan. despon. c. cum inhibitio. Quandoq; proles est prodita post separationẽ primi ecclesiæ auctoritate, & post prohibitionem, & idem, & quandoq; post separationem primi, & ante inhibitionem, & si primum est sententia valida separatum, casus est planus quod proles est legitima. Si autem separatum est inualida post inhibitionem, proles est illegitima. Si ante inhibitionem, & vterque coniugum scit factum, ignorat ius, & proles esset illegitima. Si scit vna coniugum factum, & ius altera ignorat, tunc est legitima. Si vterque scit factum, & vterque ignorat ius, hic est casus dubitabilis pẽdente dubio impedimenti probabiliter dubitatur, eo finito, si apparet impedimentum, an proles sit legitima, adhuc probabile est dubium. Quid mihi videatur, supra dixi in c. relatum. Glo. videtur hic tenere, & Doct. ꝙ proles sit legitima, ex quo est nata ante inhibitionem. Et dicit hic Host. ꝙ est impossibile, ꝙ quis ex duabus habeat prolem eadem die, quæ erit legitima, puta si contraxit matrimonium clam primo cum pedissequa. hic proles esset legitima propter verum esse matrimonium, si eadem die palam contrahat cum domina, hic proles erit legitima, propter mulieris ignorantiam, vt §. de clan. despon. c. cum inhibitio. ¶ Venio ad ver. insuper. Ex hoc videtur † notandũ primo, ꝙ est possibile Principem esse in Mundo post Imperatorem, qui superiorem non recognoscit, vt est Rex Franciæ, sed hoc est de facto, vt dicit gl. Et no. ex hoc, quia ad validitatem gestorum per aliquam ciuitatem, vel populum, sufficit ꝙ ille sit in quasi possessione libertatis, & non recognoscat superiorem
37 de facto, dũmodo aliqua causa ad hoc moueatur. † Et no. hic casum apertum, ꝙ ciuitas non recognoscens superiorem, existens in quasi possessione huius libertatis potest extendere manũ ad reseruata in priuilegium Principis. Vide Bart. in l. non ambiguum, ff. de leg. l. ideo quod, ff. de mino. l. j. §. de qua, ff. de postu. & dixi §. vide Pe. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iu. & vide Inn. in c. cum P. tabellio, de fi. instrumen. & ff. de cap. l. hostes.
38 ¶††No. 2. ꝙ in his, quæ reseruata sunt in priuilegium Principis, non est prorogabilis iurisdictio, etiam in habentem potestatẽ parilem earum absque consensu sui superioris. Et sic, licet in alijs proroget iurisdictionem laicus absque consensu superioris, non tamen prorogat in istis, quæ sunt meri imperij, & supremæ potestatis. Idem in feudalibus, vt dixi de foro compet. verum. & ibi Inno. & de iudic. c. cęterum. Et hoc tenet Host. Allegat in summa, de arbi. §. de qua re. sub §. impedit. ver. sed nunquid vasallus Item non potest prorogare in alterius præiudicium, vt hic, secundum Doct. aliàs potest. ff. de iud. l. j. & 2. Quod dic vt no. in d. c. cęterum. de foro compe. & ibi remissi ad Bar. Et no. ꝙ laicus potest prorogare iurisdictionem iudi-
39 cis ecclesiastici. ¶††No. tertio, ꝙ habens regalia solo iure regalium non videtur posse legitimare, nisi cum hoc sit in possessione libertatis. ¶†† No. quarto, ꝙ pater in filium videtur posse
40 exercere quæ sunt volũtariæ iurisdictionis, vnde data potestate legitimandi, potest legitimare proprium filium. Posset ergo Papa & Imperator legitimare proprium filium. Et per hoc videtur, ꝙ etiam posset Comes habens potestatem à Principe filium suum legitimare. Ad hoc ff. de adopt. l. fi. & l. si consul.
41 Quia hoc faceret non tanquam pater, sed tanq̃ Comes. † Et ex hoc no. ꝙ concurrentibus duabus qualitatibus in eiusdem personam, quarum secundum vnam potest actum exercere, secũdum aliam non potest, inspicitur illa, secundum quam potest, si qualitates impossibiles sunt, si etiam illa, secundum quam non potest, est naturalis, & altera accidentalis, & hoc, quando accidentalis in actu exercẽdo potentior est naturali, vel quãdo exercitium solum non potest recipere accidentalem, natu-
42 ralis accidentali non repugnat, vel ab eo non discrepat, nisi ꝙ illius non est potentiæ. ¶†† Oppo. contra istum ver. ꝙ non sit possibile, Regem non recognoscere Imperatorem, aut Papã. 7. q. j. in apibus. Sol. Dicit gl. ꝙ de iure non potest esse possibile, sed de facto sic, & sic errat. Vnde dicit gl. ꝙ subest Rex Fraciæ Romano Imperio. Inn. dicit, ꝙ subest Papæ. Host. dicit, ꝙ in temporalibus debet recognoscere Imperatorem dominũ. 63. dist. Adrianus. In spiritualibus Papã, qui Dei Vicarius est, vt no. §. eo. c. 2. Subest tamẽ Imperator Papæ, vt ibi no. Et hoc respectu Rex Franciæ, subest Papæ, quia subest illi, qui subest
43 Papæ, vt patet in his quæ no. j. ¶† An autem peccent Rex Fraciæ, Hispaniæ, & Angliæ, hanc subiectionem non recognoscẽtes? videtur ꝙ sic. 11. q. 3. c. qui resistit. Et an hęc subiectio præscribi possit, dic ad vtranq; ꝙ non est præscriptibilis, vt in c. cũ ex officij, de præscrip. Et etiam dicit, ꝙ peccant. Sed fortè quãdiu exigatur, possunt excusari propter diuturnitatem, sicut notatur in decima, de decim. c. cũ homines. in fi. secundũ Host.
44 ¶††Opp. 2. ꝙ non possit legitimare Princeps proprium filium, quia in proprio facto auctorari non potest. de iure pa. c. per literas, de insti. c. fi. Sol. dicit gl. quod licet Rex hoc posset facere, tamen melius est, quod abstineat à talibus. ff. de offi. procõ. l. nec quicquam. ne auctoretur in facto proprio. Host. dicit, ꝙ solus Princeps hoc facere potest alijs præiudicando. Is autem, qui facere posset, curialibus faceret abstinendo, & ad Papam recurrendo, arg. C. de pig. l. 3. non tamen cautius, arg. 7. q. j. Põtifices. 13. q. j. in c. ecclesias, §. ad hæc callida. Dico sic, si Princeps velit hoc facere, etiam in proprium filium, non est disputatio: sed si est inferior à Principe, vt habens ab eo potestatem, vel Rex liber, si hoc vult facere præiudicando alijs, vt quia fortè habet venientes ab intestato propinquos, hoc non potest. Sed si absque alterius præiudicio velit hoc facere, potest: condecentius tamẽ est, quod per alium faciet. Et si dicatur, in quo præiudicat alijs filijs in eodem gradu, vel cognatis, qui sperant hæreditatem, illo non legitimo, qui modo non sperabunt, cũ pater facere nõ possit, etiam si velit, quin isti saltem quartam dimittat. Dicit glo. in §. seq. in ver. Regi gratiam, quod Rex non potest legitimare filium proprium: vel licet possit, vt subditum, vt alijs succederet, non vt filium vt sibi succederet, credo quod §. dictum est. ¶ Venio ad ver. rationibus. ¶ No. si Papa faciat gratiam, de iure non erat proles legitima. Sed potest dici, quod fecit gratiam propter dubium antequã declaretur, an subesset impedimentum affinitatis ante istam declaratio-
45 nem. dic vt dixi §. ¶††No. 2. ꝙ circa idem possunt concurrere

vincula

vincula diuersarum legum, & facit vt no. de consti. c.j. lib.6.
46 ¶†No.3.quid significant hæc verba, Plenam subiectionē, vel plenam potestatem? quia intelligitur per ea subiectionē quo ad temporalia,& quo ad spiritualia.vide de elec.querelam.ga aliquando refertur ad sola temporalia. Vide bonam glo. propter hæc,quæ dicit de plena & omnimoda iurisdictione, quia includuntur ea,quæ sunt meri imperij,in cle.j.j.de foro compe.in verbo,omnimodam.vide tex.in cle.j. in fi. vt lite pēden.
47 ¶†No.4.q̄ Papa fatetur,quod potestatem, etiam quo ad actū legitimandi, non habet potestatem regulariter, sed solum certis casibus inspectis,vt in casu nostro exerceret propter probabile dubium casus Regis,an proles esset legitima vel non. Posset etiam altero modo intelligi,vt hic est casus pro Papa,secūdum quem intellectum no.quod regulariter Papa suam potestatem non exercet in terris Imperij. Hoc fallit in certis casib. inter quos est potestas legitimādi.Et est causa, quia an posset, vel non,legitimare in terris Imperij,sunt probabiles dubitationes,& opiniones,& narrationes inter Doct. huius casus an ad Papam spectat potestates determinare, quæ determinasse censetur dispensando cum filijs Regis, secundum vnum intel
48 lectum. ¶†No.5.q̄ Papa in terminatione potestatis suæ si potest,debet recurrere ad Testamentum nouum, & vetus, & sic ad legem diuinam, non ad suum ius positiuū, in quo est quādoque pro ratione voluntas,sed ad ius diuinum,& impermu-
49 tabile.¶†No.6.casum generalem,in quo potest haberi recursus ad Papam,quando etiam inter puros laicos est quæstio,de qua sunt opi.inter Docto. quo casu determinatio est Papæ.Et hoc est verum,siue quæstio sit ciuilis,siue criminalis,siue sanguinis,siue spiritualis.Quod facit contra Legistas, qui dicunt de decisionibus Papæ,& maximè de duab. quartis, de quo in c.Raynutius,& Raynaldus,de test. quod ꝓcesit ab errore canonis,vt dicit Pet.& Cy.Sed hoc non dicit Bar.imo ipse ostēdit, q̄ semper canones sunt optima ratione fundati. Et hoc, quia ipse aliter intellexit,& realius,quam ipsi sophistici. Imo dicunt hic Doct.quod in opi. magis esset credendum Papæ, q̄ dictis sanctorum.Et hoc,quia Papæ,& non alteri data est potestas interpretandi.Nam etiam ad ipsum Imperator recurrit. C.de sum.Trin.l.fi.Hoc tamen verum, nisi lex aliter determinauerit postea,vt dicit Host.in Summa,de foro compe. in re-
50 scrip. ¶†No.7.q̄ appellatione personæ sub nomine dignitatis comprehenditur ille, qui est in possessione, licet alter habeat ius.Hoc probat tex.ibi, qui præst loco. Et ex hoc dicunt Doct.arg.quod si causa committitur Bono. episcopo, & vnus interim sit electus,& alter intrusus,quod intelligitur commis-
51 sa existenti in possessione.alleg. 11.q.j. si quisquam. ¶†No.8. pœnam inobedienti præcepto superioris,quia est pœna mortis.Quod declarat tex.scilicet excommunicationis.Et sic non obediens peccat mortaliter. Et appellatione pœnæ mortis in ecclesia,comprehenditur excommunicatio, & quod excom-
52 municatio non promulgatur nisi pro mortali. ¶†No.9. argu. procedere ex etymologia,& virtute vocabuli. Et est tamen verum,q̄ illi præualet argumentum à diffinitione, vt no. Bar.in l.j.ff.de testa.& ff.de tute.Et fuit dictum Butrig.in l.instrumētorum,ff.de fide instrum.& in auct.decernimus. C.de episc.&
53 cle.quod no.& dixi de præben.c.cum secundum.¶†No.10.q̄ Deus dicitur crucifigi, quando membra crucifiguntur, sicut cernitur in membris suis,8.q.j.qui vos.No.contra Bono.suspēdentes clericos Florentinos,eos capientes pro collectis, quia
54 capiunt,& suspendunt Christum in membris suis.¶†No. 11. fm Host. quod Papa debet habere in determinatione fratres suos,& sic solus nihil facere debet.de quo de pę. & remiss.cū ex eo,de cle.non resi.c.ex gestis.de iudic. c.ad liberandum. de
55 schisma.c.vno,li.6.¶†No. 12. pro potestate Papæ auctoritatē ibi, quodcunq; ligaueris.Et nota q̄ Papa est Vicarius Christi. Et no.quod claues etiam se extendunt ad mortuos,quia iudex est viuorum & mortuorum.De quo dic de sen.excom. c.à nobis.Host.dicit q̄ hæc litera prout dicit quod est iudex viuorū, & mortuorum,refertur ad tempus,quando etiam iudicabitur Papa.¶No.de plenitudine potestatis Papæ, super qua plenis-
56 simè disputat hic Host.† Et an potestas Imperatoris depēdeat à Papa,vide Inn.de foro comp.c.licet.& vide ipsum, & Doc. & gl.de iud.c. nouit,& ſ.eo.c.causam. Non insisto in hoc, sed
57 teneo quod tenet ecclesia,quod dixi ſ. ¶†Opp.Papa in ver.rationibus. dicit quod ex certis causis potest se intromittere extendendo potestatem in terris Imperij:& per istud infertur, q̄ potuit cum filijs Regis,hic non declarati,nec apparet qui sint isti casus.Igitur dicit gl.quod tex.declarat.Nam inter ceteros potest ratione probabilis dubitationis de casu Regis se intromittere.Dicit tamen gl. quod propter hoc non est ordinarius in terris Imperij.Qui autem sunt isti casus. Quidam dicunt, quod fortè isti,in quibus subditi suffraganeorum substunt Metropolitanensi.quod no.de offi. or.pastoralis. Dic quod sunt casus,de quibus de iud. c.nouit.per Inn.de foro compe. licet. & c.cum sit.Alia ponunt hic Doct.nullius vtilitatis, quæ non curo.¶ Venio ad vltimam partem.¶No.j.q̄ facilius dispensatur super vitio,super quo an sic sit,probabiliter dubitatur.ſ.su
58 per vitio certitudinaliter assistenti. ¶†No.2. q̄ lex canonica, & lex Mosaica,& ciuilis,repugnant illegitimitati,& ex adulte
59 rio natis,& illam damnant.†Et no.q̄ Papa de facili non dispē sat contra legem diuinam.Et no.concursum multiplicem possibilem multiplicis legis ex diuersa auctoritate circa idem di-
60 spositum.¶†No.3.q̄ nati ex adulterio appellantur manzeres & spurij.Vide gl.in c.nisi cum pridem, & idem de renunc.q̄
61 verbo,manzeres.in ver.personæ. † Et no. q̄ est illegitimus,&
62 inhabilis ad ordines. ¶†No.4.q̄ secūdum leges illegitimi excluduntur maximè adulterini, & sic nati ex damnato coitu,à
63 successione paterna. † Etiam no.q̄ secundum leges excluditur à potestate petendi alimenta. Vide in c.cum haberet,ſ.de eo,qui duxit in matri.quam pol.per adul. & sic ibi remittit gl. & plenius in Spec.eo.tit.ver.quid de natis.Et no.q̄ leges videtur excludere tantum tales à successione paterna, & non materna.De materia dixi supra eo.c.causam.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex matrimonio contracto cum secunda in facie ecclesiæ viuente prima,sunt legitimi,nu.9.*
2 *Dictio,quandam,notat priuationem qualitatis,cui adiungitur.*
3 *Agere potest mater pro filio,tanquam persona coniuncta, vel tutrix.*
4 *Matrimonium opinatum,coloratum auctoritate ecclesiæ,& propter vitiū alterius vinculi,legitimat prolem ex eo proditum.*
5 *Filius legitimus non potest esse hæres patris illegitimi in hæreditate aui, petita ex persona patris.*
6 *Sententia in petitione hæreditatis facta per matrem tanquam tutricem sui filij,lata in personam vtriusque,non tribuit ius matri,sed pupillo.*
7 *A tutela filij repellitur mater,quæ ad secunda vota transiuit.*
8 *Papa potest se intromittere de re temporali,de qua contenditur inter miserabiles personas.*
9 *Legitimi sunt filij nati ex matrimonio prohibito contracto ignoranter.*
10 *Liberi an præsumantur filij nati ex seruo,qui credebatur liber.*
11 *Matrimonium quando dicatur contrahi in facie ecclesiæ.*

CAP. XIIII.

1 EXtenore. ¶† Coniugatus si viuente prima in facie ecclesiæ cōtrahit cum secunda ignorante,legitima erit ipsorum proles.h.d. Sunt duæ partes. In prima parte narratur iudicum consultatio.In secunda responsio,& eius ratio.Secūda ibi, in-
2 telligentes.¶†No.q̄ dictio,quidam,notat priuationem quali-
3 tatis,cui adiungitur.ad hoc,de foro cōpe.c.ex parte.¶†No.2. q̄ mater potest tanquam coniuncta persona, vel tutrix,agere pro filio.ad hoc de appella. ex parte. ¶No.3.q̄ marito videtur æqualiter succedere filius. & vxor cū filio. Quod qualiter intelligatur,dicetur infra.¶No.4. practicam conclusionis libelli in petitione hæreditatis, quia concluderе debet petens ad restituendum.¶No.5.arg.q̄ pater illegitimus non potest habere hæredem filium, etiam legitimū. Et sic videtur,quod ab hæreditate patris illegitimi excludatur etiam filius legitimus.
4 ¶†No.6.q̄ opinatum matrimonium, coloratum auctoritate ecclesiæ,& propter vitium alterius vinculi, prolem legitimat proditam ex eo. Et sic ad legitimationem prolis non exigitur veritas matrimonij,sed sufficit quasi possessio colorata.Et nō solum color iste legitimat prolem, quando matrimonū est inualidum respectu proprietatis propter vinculum cōsanguinitatis,sed etiam propter vitium alterius coniugij.Et non solum hoc operatur bona fides vtriusque parentum, sed etiā bona fides alterius tantum.Et no.q̄ exigitur quod hęc opi.durет vsque ad natiuitatem,vel saltem conceptionem prolis. Non sufficit ergo opi.à principio matrimonij,nisi etiam adsit secū-
5 dum tempus saltem conceptionis,vel natæ prolis. ¶†Obi.q̄ illegitimitas nō excludit hic à successione filium legitimum. Nam filius legitimus admittitur ad successionem patris illegitimi,quia nullo iure prohibetur hoc. Sol. dicunt Doct. q̄ hic petebat hæreditatem cuiusdam mariti,& hæreditatem aui,ſ. dicebat debitam marito, & ex persona mariti debitam pupil-
6 lo.¶†Secundo videtur,q̄ mater nihil potest petere ex hæreditate mariti, quia in successione prima causa est descēdentia, vt in auct.in successione.C.leg.hæred.Sol.dicunt Docto. quod mater petebat sibi tanquam tutrix,& in libello debet tutor,& procurator concludere sibi,& pupillo restitui. Et sic sententia debet etiam ferri in personam vtriusque,secundū no. de elec. c.querelam. Vel fortè ipsa petebat aliquam partem, quod li-
7 crabatur ex cōsuetudine, vel ex pacto.¶†Tertio ob.q̄ mulier non posset agere pro filio,quia non posset esse procuratrix.C. quando mu.offi.tu.sun.po.l.2.& auct.matri,& auiæ.Sol.iurabat olim non transire ad secunda vota,hodie autem nō iurat, sed renūciat beneficio Velleiani, in auct.ſ.quia verò. colla.8.

Et si

Et si contraxerit, statim repellebantur à tutela. C. eo. auth. sacramenta. de app. c. ex parte, vbi de hoc. ¶†Ob. 4. ꝙ cum hic principaliter ageretur de hæreditate Papa non poterat se intromittere, vt in c. causam, s. eo. Sol. Papa in beneplacito habet iurisdictionem temporalem in habitu. Vel fortè non fuit oppositū. Vel hic agebat inter miserabiles personas. ¶†Ob. 5. ꝙ filij isti non sunt legitimi. s. eo. referente. Sol. Dicit gl. Quãdoq; contrahunt in facie ecclesiæ, vtroq; parente ignorãte de impedimento, & planum est, quod sunt legitimi, vt hic. Quãdoq; vtroq; sciente, & sunt illegitimi. Quandoq; altero sciente, & altero ignorãte, & adhuc sunt legitimi. Et hoc est verum in quolibet impedimento, cui parentes renunciare non possunt. Secus si possunt, vt in impedimento seruilis ꝺitionis, qa tunc indistinctè proles esset legitima. Quandoq; vterq;, vel alterignorat, & matrimonium clandestine contrahitur, & tunc sunt illegitimi. Hoc restringunt quidam, vt Gof. ad impedimentum consanguinitatis. Impedimento autem isto, vel alio etiam si matrimonium esset clandestinum, dicũt ꝙ proles est legitima, quia decre. cum inhibitio, non facit mentionem nisi de impedimento cõsanguinitatis. Idem Vin. Quia illa decre. cum inhibitio, est pœnalis, igitur non extendẽda. ff. sol. matr. l. si verò, §. de viro. Io. An. tenet contrarium, quia eadem est ratio in quolibet impedimento canonico, quia ex quo occurrit impedimentum canonicum, proles est fauorabilis, nisi matrimonium in facie ecclesiæ sit contractum, vt hic. Et illa constitutio est fauorabilis, quia inducta propter periculum animarum. Ideo ipsius pœna non restringenda, sed dilatanda, vt vitẽtur pericula, & in prole puniantur parentes mandatum ecclesiæ contemnentes. ff. sol. ma. l. 3. Sed nec filij legitimi semper succedunt, nisi sint liberi. s. eo. tanta. quod ibi no. Aut matrimonium non est clandestinum, & alter coniugum saltẽ ignorat impedimentum, & tũc filij sunt legitimi. Et dicit gl. ꝙ hoc est verum, etiam si concipiantur, vel nascantur iam lite mota, dum tamen ante sententiam conceptus sit, vel natus. s. eo. cũ inter. de quo glo. remittit ad c. cum inhibitio. ¶†Quærit gl. quid si aliquis esset seruus, & dũ crederetur liber, habuit prolem, an filius eius propter opi. ecclesiæ iudicetur liber, & legitimus quo ad ordines? Gl. dicit ꝙ non, C. sol. mat. l. 3. Alleg. in contrarium. ff. sol. mat. l. cum dotem, §. fi. Dic, si pater seruus contrahat cum muliere libera, ea putante ipsum liberum, hic non est matrimonium: filius tamen, qui sequitur conditionẽ matris, ingenuus est, & propter putatiuum matrimonium legitimus est. Ideo tunc ipse posset ordinari. Et ex hoc erit mirabile, quia ille idem error, qui inficit matrimonium, ille idem error prolem legitimauit. Non ob. l. 3. C. sol. matri. quæ dicit illum spurium, quia illud est de iure ciuili, ſm quod legitimũ matrimonium non legitimabit prolem. Quandoq; liber contrahit cum illa, quam putat liberã, & tunc hic non poterit promoueri, quia dato ꝙ ei non obstet illegitimitas propter opinatum matrimonium, obstabit tñ sibi seruitus, quasi sola opi. ex quo ipse sequitur ventrem, non facit ipsum liberũ, ideo tunc repelleretur ab ordine. ¶†Quæro, qñ dicatur matrimoniũ ꝓhi in facie ecclesiæ? Quidam dicunt, ꝙ sufficiat publicè amicis coadunatis, & nemine excluso. Et sic vtuntur Italici, arg. C. de nup. l. si vicinis. Alij, ꝙ seruata solennitate bannorum. j. qui ma. accu. poss. c. fi. Quod est verius, vt patet ex no. s. de cland. despon. c. cum inhibitio, secundum Gof. & Host.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex matrimonio inter infideles legitimè contracto manent legitimi, etiam parentibus ad fidem conuersis, nu. 5.*
2 *Matrimonium contrahunt infideles in secundo & tertio gradu, 6.*
3 *Legimoniter subiectus non adstringitur dispositioni communi legis, quo ad effectus iam in esse productos.*
4 *Vtilitatis publicæ ratione aliqua permittuntur, quæ aliàs non permitterentur.*

CAP. XV.

1 **Gaudemus.** † Proles ꝓdita ex matrimonio inter infideles legitimè contracto legitima manet, etiam parentibus ad fidem cõuersis. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi, ceterũ.
2 No. 1. ꝙ infideles contrahunt in secundo, vel tertio gradu.
3 Fingatur, ꝙ lex canonica non adstringit ludæos. ¶†No. 2. ꝙ nouiter subiectus legi non adstringitur dispositioni cõi legis,
4 quo ad effectus iam in esse productos. ¶†No. 3. ꝙ quædam tolerantur propter publicam vtilitatem. † Et no. ꝙ vertitur fauor publicæ vtilitatis quo ad Christianos, vt facilius inducantur infideles ad conuertendum se, quod absq; aliqua dispensatione opponitur, quod tales filij sunt legitimi, quia nati sunt ex matrimonio secundum legem suam approbatam, ergo legitimi sunt, de consang. & atn. c. de infidelibus. Sol. De rigore sunt legitimi, absq; etiam aliqua dispensatione, prout sunt nati ex ludæis in secũdo, vel tertio gradu. Prout autem sunt nati ex secundo matrimonio post factum diuortium, adhuc viuentibus repudiatis, filij tolerantur, & sic hoc est dispensatione. Et sic illud verbum, volumus reputari, potest propriè, & im-
6 propriè stare. ¶†Quærit glo. an inter tales sit matrimonium? Gl. remittit infra de diuor. c. gaudemus.

Qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Accusare qui possint matrimonium.*
2 *Testis an quilibet esse possit in causa matrimonij, 5.*
3 *Si de matrimonij viribus, aut nullitate agatur, quæ sit practica ꝓcedẽdi.*
4 *Accusator, & testis, an quis esse possit simul.*
5 *Consanguinitas potest probari per testes consanguineos.*

¶Viso de matrimonio, & ipsorum impedimentis, videamus de eorum separatione, & quia hæc fieri debent, & solent regulariter accusatione præmissa, & probatione ritè facta, ideo ꝓmittit rubricam, Qui matrimoniũ accusare possunt, &c. Vel ſm quod proles suscepta ex legitimo matrimonio legitima est, vel ex illegitimo matrimonio illegitima, videamus quomodo matrimonium, quod legitimum creditur, illegitimum declaratur, vt sic videamus, an ꝓles ex tali matrimonio susceptа debeat reputari legitima, vel ne. Materia habetur 25. q. 6.
1 per totum. ¶†Quæro, qui admittantur ad accusandum matrimonium? Dic, ꝙ quandoq; agitur ad ſeparationem thori, & ſoli cõiuges admittuntur. s. de iureiur. c. quemadmodum. Quĩque agitur ad ſeparandum vinculum: tunc aut est impedimẽtum defectus, vt frigiditatis, & sic adhuc ſolum coniuges admittuntur, de quo s. de frigi. & malefi. per totum. Aut est impedimentum erroris, & adhuc idem. Aut allegatur impedimẽ tum consanguinitatis, vel affinitatis, vel etiam alterius matrimonij, & admittuntur omnes. Illi tamen, qui sunt de consanguinitate coniugum alijs consanguineis præferantur. Tamen etiam indistinctè admittuntur extranei, licèt quidam teneant contra, & malè, vt no. Io. And. in add. Spec. eo. tit. ſuper ver. repelluntur. Et inter extraneos præferuntur maturiores, & an-
2 tiquiores. 35. q. 6. c. j. & 2. ¶†Quæro, adhuc ſolum coniuges admittantur ad testificandum in tali causa? Dic, ꝙ omnes illi, qui ab accusando repelluntur, etiam repelluntur à testificãdo, & ſimiliter omnes, qui admittuntur ad accusandum, admittuntur etiam ad testificandum, dummodo alias idonei sint.
3 ¶†Quæro de modo procedendi. Dic, quod quæstio fit ſuper fœdere matrimonij, quia allegatur consanguinitas, vel aliud impedimentum, procedetur lite non contestata. Secus si propter adulterium ad thori ſeparationem. s. vt lite non contesta. c. j. & c. quoniam, §. porro. hodie ſerua cle. diſpendiosam, de
4 iudic. vbi agitur de fœdere. ¶†Quæro, an in hac causa qs posſit esse accusator, & testis? Dic ꝙ sic. 35. q. 6. c. ſi duo. & c. epiſcopus in ſynodo. & c. de parentela, s. de testi. c. præterea. Ioã. And. in addi. Spec. in eo. tit. ver. in causa. dicit, quod nõ potest animam, vel animum applicare, quod ſuccumbens, qui teneretur ad expenſas, & intereſſe, ſit idoneus testis, ſed is, qui ex officio, vt in d. c. præterea. Vel ex conſcientia defert conſanguinitatem cõiugum in epiſcopo vt inquirat, & forſan etiam nominando illos quos ſcire putat, ſatis putat ꝙ de ſua ſciẽtia ſibi credatur. Et circa hæc dicit perfectos attendere canones, qui aliàs in materia emanauerunt, quando prohibitio erat valde difficilis, in probando autem decre. non debet, de conſan.
5 & affi. qui fortè non emanaſſent poſt decre. nõ debet. ¶†Quæro, an in tali caſu admittitur pater & mater ad teſtificandum? Dic ꝙ ſic, vbi agitur de conſanguinitate coniugum, vt ibi, & melius de conſang. & affini. c. j. de ſpon. c. cum in tua de teſti. c. ſuper eo. Si non quæritur de conſanguinitate, ſed alio impedimento, ſcilicet an cõtraxiſſet cum ea, tunc licèt communiter ſint admittendi ad accuſationem, & teſtimonium pater & mater, tamen in hoc caſu, ſi per potentiam alterius coniugum non haberetur ſuſpectum teſtimonium, repellerentur à teſtimonio, ſed non ab accuſatione. de teſtib. c. ſuper eo. Et idem videtur, ſi dicitur primo cum alio contraxiſſe, vel votum emiſiſſe, vel de ſpirituali cognatione, vel in his ſimilibus, quia ſi in talibus ſuſpectum ſit alicuius teſtimonium, repellitur, arg. illius decre. ſuper eo. In conſanguinitate tamen eſt ſpeciale, ꝙ nunquam habetur ſuſpectum teſtimonium alicuius conſanguinei. Vide quod no. j. eo. c. videtur. vbi Hoſtien. dicit contra Io. And. & ibi de hoc dicetur.

SVMMARIVM.

1 *Reo absente contumaciter possunt super impedimento matrimonij recipi testes legitimi, & ad illorum dicta ferri sententia.*
2 *Compaternitas, & cognatio spiritualis est inter leuatum & filios leuantis, talis, quæ matrimonium impedit, & contractum dimit.*

Citari

3 *Citari potest absens extra territorium per literas.*
4 *Contra absentem proceditur in causa matrimonij ad sententiam diffinitiuam, lite non contestata.* 8.
5 *Manifestum sumitur pro notorio, latè sumpto vocabulo.*
6 *Vxor non tenetur sequi virum vagabundum.*
7 *Sententia potest ferri super solo manifesto.*
8 *Contumax reputatur absens causa necessaria, propria culpa.*
9 *Pactum in contractu matrimonij appositum, vt maritus debeat in certo loco morari, an liget contrahentes.*

CAP. I.

1 RElatum. ¶†Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente contumaciter, possunt super impedimento matrimonij, recipi testes, dummodo legitimi sint, & ad dicta illorū ferri sententia. h.d. Sunt duæ partes. In prima parte narratur consulta-
2 tio. In secunda responsio. Secunda ibi, Cōsultationi. ¶†No. j. ꝙ compaternitas, & cognatio spiritualis est inter leuatum &
3 filios leuātis, talis, q̄ impedit, & dirimit matrimoniū. ¶†No. 2. ꝙ absens extra territorium potest citari per literas. Vide de fo-
4 ro compe. c. Romana, §. j. lib. 6. ¶†No. 3. ꝙ contra absentem, etiam ex necessaria causa, quæ tamen habet principium à delicto absentis, in causa matrimoniali proceditur ad sententiā
5 diffinitiuam lite non conte. ¶†No. 4. ꝙ ex manifesto, intelligo latè, scilicet pro notorio, proceditur ad sententiam diffinitiuam. Et no. arg. ꝙ probatum per testes non dicitur notorium. De hoc dic vt in c. vestra, s̄. de cohab. cleri. & mulie. Etiam no. ꝙ subijcitur necessitati probandi ipsum manifestum. Itē no.
6 ꝙ in notorijs exigitur citatio. ¶†Ob. j. ꝙ mulier debet sequi virum. 33. q. 2. vnaquaq;. Sol. Dicit gl. quod sequi tenetur hic, ex quo ibi non poterat remanere vir iusta de causa, nisi fortè, quia vagabundus esset. ff. de ope. lib. l. quod nisi, §. ex prouincia, & quod no. in d. c. vnaquaque. & hic etiam Gof. tenet, qđ
7 ibi no. ¶†Ob. 2. ꝙ ex sola manifestatione sententia non feratur. 5. q. 2. manifesta. Sol. Gl. intelligit manifestū pro notorio, & sic in lata significatione ponitur, saluo nisi ponas, aut, pro &, quia sufficit manifestum, & testibus probatum. ff. de ver. signifi. l. sæpe. Vix enim, vel nunquam possit hoc impedimentū
8 esse notorium. ¶†Ob. 3. ꝙ lite non contestata non possit procedi ad sententiam diffinitiuam contra non contumacem, vt erat hic absens necessaria causa, vt lite non conte. c. quoniam, §. 2. Sol. Dicit glo. ꝙ cum iste fuerit absens propria culpa, hæc culpa loco contumaciæ reputatur. Vel secundo poterit procedi etiam contra non contumacem, ex quo constare potest de iure mulieris, quod tanto tempore expectauit. Alij dicunt, ꝙ ista corrigitur per clemē. illam. Hodie ista sunt expedita per cle. dispendiosam, de iud. vbi etiā parte non contumace omit-
9 titur litis contestatio. ¶†Quæro, quid si esset pactum factum in contractu matrimonij, vt maritus debeat certo loco morari, & inde non discedere, an standum est pacto? Dic quod sic, quia in traditione rei propriæ potest apponi pactū. C. de pact. conuen. l. j. vide quod no. s̄. de spon. c. Gemma. Et hoc verū, nisi casus nouus emergat, propter quem oporteat à pacto recedi, vt potest poni exemplum per hoc c. arg. de exc. c. pastoralis, cum simil. Pridie fui consultus, quid esset in pena apposita casu, in quo discederet. Dixi quod si ille voluntariè discederet, valebat pena, quia pena non tollebat libertatem matrimonij in contrahendo, vel dissoluendo: sed vbi ex causa discederet, non valebat pena, quia sic tolleret libertatem consecutiui ad matrimonium, scilicet exactionis debiti.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio, & testimonium in causa matrimoniali personaliter, & nō per literas fieri debet, nu.* 7.
2 *Testimonium per solam chartulam, absque expressione verbali non admittitur, etiam in causa matrimoniali.*
3 *Testium dicta non verbalia, sed per scripturam, faciunt præsumptionem.*
4 *Præsumptio quandoque iungitur probationi ad complendam probationē.*
5 *Accusationis finis est pœna, & an differat à denunciatione.*
6 *Præsumptio violenta sufficit ad formandum sententiam.*

CAP. II.

1 ANobis. ¶†Accusatio, & testimonium in causa matrimoniali personaliter, & non per literas fieri debet. h.d. Sunt duæ partes. In prima parte narratur partis conquestio. In secunda
2 responsio. Secunda ibi, ad hoc. ¶†No. j. ꝙ accusatio, vel testimonium per solam chartulam, absq; expressione verbali, ad-
3 mitti non debet etiam in causa matrimoniali. ¶†No. 2. ꝙ licèt testimonia, hoc est, depositio dicta per scripturam, non faciant
4 plenam probationem, faciunt tamē præsumptionē. ¶†No. 3. ꝙ præsumptio iungitur quandoq; præsumptioni ad complendam probationem. ¶Ob. j. ꝙ non propriè dicatur hæc accusa-
5 tio in matrimonio, † quia finis accusationis est pœna, vt patet de accu. per totum. Sol. Dic, quod propriè est denunciatio stricte, licèt latè posset dici accusatio. Nā ad hoc dirigi debet intentio accusantis, vt cessent à peccato, quod proprium est denunciationis, & melius est, quod fiat in scriptis. s̄. de reli. in integ. c. ex literis. & hoc in contractu. In contrahendo autē planum est. de despon. impu. c. ad dissoluendum, secundū Inn.
6 ¶†Ob. 2. ꝙ etiā ex præsumptione iudicetur, de præsump. cōferte. Sol. Ex præsumptione non iudicatur nisi vt violenta, vt ibi, adiuuat tamen alias probationes, & quandoque propter ipsam defertur sacramentum, sed non in causa matrimoniali,
7 de quo vide, vt dixi de iureiuran. c. fi. ¶†Quæro, an hæc decre. etiam habeat locum in testimonio, & accusatione? Gl. dicit, quod procedit in vtroque, putat tamen gl. quod de mente literæ, quod loquatur in testimonio, vt patet in litera ibi, ex præsumptionem, quia sola accusatio nunquam iuuat ad probationem. Et dicit hic Inn. quod testis in causa matrimoniali per se est examinandus, vt audiat cum qua trepidatione loquatur. Et simile dicit in causa matrimoniali. Et si alius, quam iudex, testem causæ recipit, debet certificare illum, qui est iudex causæ, & remittere quāta fides sit ei adhibenda, de fide instrum. constitutus, in fine. de quo dic vt in c. quoniam contra falsam, de prob. & in d. c. constitutus.

SVMMARIVM.

1 *Testificari possunt consanguinei in causa matrimoniali, etiam parentes.*
2 *Testes quando esse possunt parētes, fœmina, fratres, & consanguinei in causa matrimoniali,* 8. 9.
3 *Concursus vinculi legis, & consuetudinis possibilis est circa idem in dissoluendo.*
4 *In testimonio consanguinitatis præferuntur parentes alijs,* 6.
5 *Testis de auditu in casibus, in quibus non admittitur.*
7 *Matrimonium contractum à filio sine patris consensu non valet.*

CAP. III.

1 VIdetur. ¶†In causa matrimoniali super consanguinitate ex cōtractu testificari possunt consanguinei etiam parentes. h.d. Primo ponit dictum. Secūdo ipsius rationem. Tertio soluit quoddam contractum. Secunda ibi, ideo. Tertia ibi, quod ve-
2 ro. ¶†No. primo, ꝙ in causa matrimoniali, vbi agitur de matrimonio coniungendo, admittuntur parētes, & fratres, & cognati. Et sic habes casum, in quo parentes non repelluntur à testificando. Et no. ꝙ in tali casu etiam fœmina admittitur ad
3 testificandum, idem si agatur de s̄acto dissoluendo. ¶†No. secundo, ꝙ possibilis est circa idem concursus vinculi legis, & consuetudinis in dissoluendo. Vide de constitut. cap. j. lib. 6.
4 ¶†No. tertio, quod parentes omnibus alijs præferuntur in testificando. Et nota causam, quare parentes potius admittuntur, quia quilibet melius cognoscit genealogiā suam, quā alius. Et sic nota, quod cæteris paribus præferendus est quis ad testificādum de actu, qui melius est super eo, & de eo informatus.
5 ¶†No. quarto, quod in casibus, in quibus admittūtur testimonia de auditu, valet dictum testis, etiam si non reddat causam scientiæ per immediatam causam sciendi, sed per mediatam. Et pōdera, quia hæc mediata prodest, siue ipsam collegerit ex relatione alterius, siue ex recitatione maioris extantis. Et sic potest testis deponere de eo, quod scit ex lectura instrumenti.
6 Vide j. de priuil. c. cum olim. ¶†No. quinto, ꝙ etiam in causa matrimoniali, vbi agitur de contractu, admittuntur cōsanguinei tanquam melius informati. Et hoc est, quod melius præsumit̄ informatus in actu, in quo eius interest interesse, quam extraneus, & ab illo quærenda est veritas testimonij, qui melius præsumitur informatus, & quod ille verisimiliter melius informatus præsumitur, cuius interest in actu, de quo testificā-
7 do quæritur interesse. ¶†No. sexto, ꝙ secundum leges non valet matrimonium contractum à filio sine consensu patris, in cuius est potestate, non in emancipato. ff. de ritu nup. l. filius.
8 ¶†No. septimo, ꝙ pater in causa filij, & filius in causa patris, non admittitur ad testificandum, nec in criminali, nec in ciuli causa. Fallit in causa matrimoniali, prout agitur de coniungendo, vel disiungendo, & hoc est prærogatiua matrimonij, propter eius fauorem. ¶No. ꝙ in causa matrimoniali testimonium dicitur fauorabile, etiam si propter hoc agitur de matrimonio disiungendo propter peccatum. Fallit etiam in testamento, de quo 2. q. 5. c. j. Quidam autem alij casus notātur a
9 Spe. de testi. §. j. post principium. vbi satis de hoc. ¶†Obstat parentes non admittuntur ad testificādum in causa matrimoniali filiorum. s̄. de testi. c. super eo. Quidā dicunt decre. hic loqui, quando ambo sunt pares. Si autem alter est superioris potentia, vel diuitijs, non admittuntur vt ibi, quia matrimonium est suspectum. Alij dicūt, quod hæc decre. loquitur alio casu, vt ibi dicit gl. videtur concludere, quod quandoque agitur de matrimonio contrahendo, vel dissoluendo ex impedimento consanguinitatis, & indistincte admittūtur, vt hic. Aut agitur de contractu, & tunc standum est distinctioni decre. illa-

per

per eo. Dic, aut sponsus est superior filiæ, & parentes filiæ sunt suspecti, siue de consanguinitate agatur, siue de contractu. Nã & in genealogia possent filium dicere, ponendo primum gradum pro secundo. Si est inferior, in vtroque casu admittitur. Si est par, est ad arbitrium. Iudex tamen attendat, an mater affectat matrimonium multum, an non, vt primo casu repellat, secundo admittat. Si indifferenter se habet, & tunc habebit respectum ad qualitatem personarum dictarum, scilicet vultus mutatione, ac mentis trepidatione, & secũdum hoc admittat, vel repellat, vt no. de despon. impu. c. attestationes, de testi. c. in nostra, & in dubio statur pro matrimonio, vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non dissoluitur propter sponsalia metu, vel coactè contracta, vbi sponsa postea sponte fuit cognita, nu. 7.*
2 *Copula voluntaria superueniente legitima ætate, ratificat matrimonium nullum ex defectu liberi consensus, 7.*
3 *Ad matrimoniũ contrahendũ dicitur fœmina habilis in duodecimo anno.*
4 *Matrimonium contractum ante legitimos annos debet minor, cum superuenerit ætas legitima, si non vult ratificare, statim contradicere.*
5 *Testes contra matrimonium producti, quales esse debeant?*
6 *Ad probandum frustra quis admittitur, quando probatum non releuat.*
8 *Matrimonium si contraxerit filia minor ætate, quare superueniente ætate legitima ratificatur.*
9 *Matrimonium contractum in minoritate, vt post ætatem legitimam ratificetur, an sufficiat tempus tridui.*
10 *Matrimonij validitas vt impediatur, q̃ forma in reclamãdo sit obseruãda.*

CAP. IIII.

1 INsuper. ¶†Inuitè desponsata postea sponte cognita contra matrimonium non auditur. h. d. Sunt duæ partes. In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, 2 an hoc. ¶†No. primo, q̃ matrimonium nullum ex defectu liberi consensus, & ætatis, ratificatur per copulam voluntariam superuenientem, ætate legitima intercedente. ¶†No. secũdo, q̃ fœmina in duodecimo anno dicitur habilis ad matrimonium contrahendum. ¶†No. tertio, q̃ mulier ducta ante annos legitimos, si non vult ratificare matrimonium, debet cõtradicere statim cum superuenerit legitima ætas: aliàs si cohabitat non contradicendo, matrimonium ratificatur, & maximè copula 3 intercueniente. ¶†No. 4. quales debent esse testes contra matrimoniũ producti, quia debent esse fama, & conuersatione præclari. Concordantiæ sunt in gl. ¶ Ob. q̃ ad probandum de cõtractu non debuerunt mulierem admittere, ex quo constabat 6 à principio ipsam cognitam voluntariè, † quia quis non debet admitti ad probandum, quod probatum non releuat, vt patet, ff. de offi. deleg. c. cum cõtingat. Sol. Dic, q̃ hæc probabat, id est probare intendebat, iuxta illud,

Est mihi pro facto sæpe, quod esse potest.

7 ¶†Obst. 2. q̃ ex quo inuita contraxit, licet sit cognita, hic non est matrimoniũ. 33. q. 4. c. vir cum propria. Sol. Hic loquitur quando voluntarie fuit ex postfacto cognita, ibi quando fuit cognita inuita. Dicit tamen glo. q̃ ex præsumptione in dubio præsumitur voluntariè cognita. alleg. de sponsa. ad id, quod. 8 ¶†Obst. 3. q̃ mulier etiam post legitimam ætatem posset contradicere, quia data ignorantia temporis ex iusta causa tẽpus sibi non debet currere. Item, quia talibus minoribus non currunt præscriptiones, imo ipso iure seruantur illæsi. C. in quib. casi. in integ. restit. non est ne. l. fi. Sed ista puella tolerabiliter ignorat numerum annorum suorum, & illos non poterat certa tudinaliter scire, maximè attenta ætate. Item ista erat minor, cui præscriptio non currit, igitur eriam post maiorem ætatem non debet sibi tẽpus currere, & sic videtur q̃ contradicere possit. Sol. Negligentia sibi imputatur, quia potuit scire per audiũm à parentibus ætatem suam, quia cõiter scitur. Item quia cõiter parentes contradicunt pro filia, ideo negligentia parẽtum nocet filiæ. Et quicquid dicatur, speciale est in hoc matrimonio. Et hoc toleratur propter publicam vtilitatẽ, aliàs multa matrimonia indebitè dissoluerentur. Et per hoc respondetur ad fm, q̃ est speciale in tali matrimonio, in quo etiam reputatur maior ad agẽdum, vt in c. mulieres, de iud. li. 6. & pro 9 pter capacitatem dotis sibi currit tempus. ¶†Obst. 4. q̃ etiam absque copula, si cohabitauit solum post ætatem legitimam, ratificetur matrimonium. de despon. impub. c. j. lib. 6. Sol. Fatetur Host. q̃ sola cohabitatione ratificatum foret matrimonium, sed exigit cõtinuationem tridui post ætatem legitimã. Remittit s. ad c. de illis, de spon. & quod no. in c. fi. j. eo. c. attestationes. Et dicit, q̃ fortius est matrimonium, si secuta est copula, & præsumitur consensisse, ex quo circa carnis copulam 10 violentia nõ allegatur, de quo j. de spon. c. is, qui. Secus ergo, si fuisset cognita inuita, vt no. 16. q. 3. prima actione, & j. q. j. c. constat, fm Host. ¶†Quæro de forma huius reclamationis, & practica, vt impediatur confirmatio, seu validitas matrimonij. Dic, q̃ facienda est coram episcopo. s. de despon. impub. c. duo, & c. de illis, & c. continebatur. vel coram eius officiali, de frigi. c. j. & illis deficientibus, recurrendũ est ad vicinos bonæ famæ. de frig. c. laudabilem. de offi. deleg. c. pastoralis, §. fi. Et quam cito poterit, coram episcopo veniat, & ei publicet. de appel. c. ũ iustus, de sen. excom. de cetero. secundum Host.

SVMMARIVM.

1 *Accusans matrimonium propter quæstum, repellitur.*
2 *Testis, & accusator repellitur, non propter finem peccati vitandi, sed propter finem quæstus pecuniæ.*
3 *Delictis, seu maleficijs hominum, non est indulgendum.*
4 *Testis quomodo poterit probari corruptus.*
5 *Testes corruptos non obiectates, an Iudex possit ex officio repellere.*
6 *Simoniam non inducit traditio pecuniæ in matrimonio contrahendo, licèt matrimonium sit quid spirituale.*

CAP. V.

1 SIgnificante. ¶†Repellitur accusans matrimonium propter quæstũ. h. d. Sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secun- 2 da causæ cõmissio. Secunda ibi, cũ igitur. ¶†No. j. q̃ accusator repellitur inspiciens accusationem nõ propter finem peccati vitãdi, sed propter finẽ quæstus pecuniæ. ¶ No. 2. q̃ effectus non sequitur semper intentum operantis, & maximè opera dante in malum, imo quãdoq; oppositum sequitur. ¶ No. contra istos, qui pridie venerunt ad leuandum rumorem in ciuitate ista Florentiæ, habentes intentum, q̃ populus eos sequeretur, qui postea se clauserunt in sancta Liberata, & ibi tenuerunt se per duas horas, vltimatè fuerunt capti, & decapitati, inter quos fuit Maximus de Racijs, Bastardus de Medicis, 3 & vnus alter de Spinis, & Guil. de Hieronymis. ¶†No. q̃ maleficijs hominum non est indulgendum. ¶ No. hic practicam cõ 4 tra calumniosè accusantem, cõstito de calumnia. ¶†Quero, quomodo poterat hoc constare, q̃ mater hoc fecerat ex fine quæstus? Dic, q̃ publicatis testibus apparebat nihil probatum, & falsi testes, quos induxerat, reuelauerant hanc iniquitatem ante testimonium, postea enim nõ crederetur eis de testi. c. fi- cut. Vel fortè probabitur per mediatores, per quos pecuniam postulabat, vt dixi s. No. hic per hanc decre. regulam generalem, q̃ nullus admittatur ad accusandum, quando constat, q̃ mala intentione inducitur, & fortius in matrimonio. An autem debeat esse sine crimine. 3. q. 7. c. in grauib. Matrimoniũ enim propriè non accusatur, nisi ab vxore. Nam cum non sit publicum crimen, non admittuntur, nisi quorum interest, sed denunciari potest. Et dicitur denunciari crimen, in quo ma- 5 nent. s. c. proxi. de despon. impub. c. ad dissoluẽdum. ¶†Quero autem, an iudex tales ex officio proprio repellere posset? Dicunt Doct. q̃ sic hoc casu, nisi fortè immineret periculum animæ, ex quo constat de calumnia. Quamuis enim nihil obijceret aduersarius. de excc. c. exceptionẽ. vel expresse cõsentiret. ff. de postu. l. quos prohibet, de elec. c. cum nobis olim. gl. sunt 6 clare. ¶†No. gl. vltimam, quæ tenet q̃ in matrimonio dare pecuniam, non inducit simoniam, quia ibi nõ infertur gratia, de quo de sacra vnct. c. j. de simo. c. cũ ecclesiæ. j. q. j. de quo. Quid inuisibilis. 32. q 2. honorantur.

SVMMARIVM.

1 *A denunciatione repellitur, qui in tempus præfixum non denunciauit.*
2 *Banna debent in ecclesia proponi, & publicari, antequam matrimonium contrahatur, 7.*
3 *Scientia publicè facti præsumitur, nisi probetur ignorantia.*
4 *Ignorantia publicè facti, qualiter poterit probari?*
5 *Termino lapso ad opponẽdũ, an quis possit admitti, dato impedimẽto iusto.*
6 *Testis, cuius auctor repellitur, vbi à testimonio repellitur, an etiam à simili quis repellatur ab accusando.*
8 *Quomodo iudicatur quis in annis teneris constitutus.*
9 *Ab accusando quis repellatur propter causam legitimam?*
10 *Ad denunciandum an quis admittatur, vbi repellitur ab accusando.*
11 *Ad accusandum matrimoniũ an ipsi contrahentes admittantur lapso termino ad accusandum, 12.*

CAP. VI.

1 CVm in tua. ¶† Repellitur à denũciatione matrimonij, qui denunciationis tempore tacuit, nisi denunciationem probabiliter ignoraret, vel iurat de nouo didicisse, quæ nũc malitiosè nõ obijcit. h. d. Primo ponitur quæstio. Secundò responsio distinguens, ibi, super quo. In tertio membro ibi, alioquin. facit duo. Primo soluit causam. Secundo excipit, & exce- 2 ptionem ampliat, & causam reddit ibi, quoniã. ¶†No. j. q̃ de consuetudine antequam matrimonium contrahatur, debent banna proponi in ecclesia, & fm illam consuetudinem est factum ius. de clan. despon. c. cum inhibitio. ¶†No. 2. q̃ publicè 3 facti in dubio præsumitur scientia, nisi probetur ignorãtia. A I 4 hoc, de postu. c. j. † Qualiter autem probetur, hic habes triplicem

cem modum probandi, scilicet absentiam, & non sufficit probare absentiam extra diœcesim. Pondera tex. & de banni ignorantia, & statuti facti publice, si absunt à diœcesi, possunt eam prætendere, saltem tempus banni lati, vel statuti editi. Secundò probatur ignorantia, si propter infirmitatem patiebat mentis exilium. Tertiò, si erat in annis tam teneris, q ad comprehensionem banni ætas non sufficiebat, vel si aliqua causa legi
5 tima fuerat impeditus. ¶No. 3. q† statuto termino ad accusandum, post terminum quis nō auditur; & hoc propter suspitionem, quæ surgit contra ipsum, q facit ex malitia, nisi probabiliter ignoraret terminum, vel nisi apponat impedimentum, cuius scientia ex postfacto ad ipsum peruenit. Et sic videtur, q c. pastoralis, quod loquitur de termino statuto ad excipiendum dilatorias, habeat etiam locum in termino statuto ad peremptorie excipiendum, vt dictum fuit in c. lator. de re iud. Et no. q ignorantiam causæ, quam opponit, probat per iuramentum, & vltra hoc debet iuramentum comprehendere, q ad hoc opponendum non procedit ex malitia. ¶No. 4. q admittuntur ad accusandum impedimentum, qui notitiam habuerunt causæ, & impedimentum ab illis, qui sciuerunt tempore banni. Et sic admittuntur aliqui, quorum repelluntur authores, quando authores non repelluntur ex defectu personæ, sed propter lapsum temporis opponendi, quando eadem causa repellendi non excludit successores. ¶ Ob. 1. q non videtur posse, q propter ætatem hic fuit inhabilis ad capiendum banna & postea forte habilis ad capiendum impedimentum. Sol. Dicit glo. q hoc est possibile diuerso tempore, vt quia forte primò non erat habilis tempore banni emissi ad capiendum bannum, vel impedimentum. Nunc autem effectus sit habilis ad
6 vtrunque. Vel, secundum Doc. sciebat consanguinitatem, sed comprehendebat, q illa impediret matrimonium. ¶† Ob. 2. q non debet quis admitti ad accusandum, vbi eius author repellitur. de testi. c. licet. de hære. c. fraternitatis. Sol. Dicit gl. quis non admittitur ad testificandum, cuius author repellit, vt ibi; sed bene admittitur ad accusandum, cuius author repellitur, vt hic. Et ratio est, modicum, & magnum præiudiciū, quia modicum est præiudicium, si accusator admittitur, cuius author repellitur, sed magnum est in teste. Nam per dictum accusatoris quis non cōdemnatur, nisi adsint legitimi testes, sed ad dictū testis sic ꝺdemnatur, & ideo debet esse talis author, à quo causam habuit dicendi, q ad hoc admittatur. C. de acq. poss. l. vitia. Credo tamen, q possit aliter responderi, quia ibi vitiū inficiebat personam authoris, à qua trahebat dictū testis, hic vitium inficiebat personā accusatoris, à quo iste trahebat scientiam. Item istud fundamentum trahitur ex authore, & scien-
7 tia causæ, quare accusare intendit ibi nō, ideo nocet. ¶† Quæro, quid comprehendatur hic appellatione bannorum. Dic, q comprehenditur denunciatio, quæ alibi ponitur pro mandato sub pena procuratoria facta. 16. q. j. statuimus. Quod scientes impedimentum intra certū tps denunciaret, de cland. despō. c. fi. Et vide ff. de var. & extraor. l. edictis, & de excep. c. dilecti. Et dicit hic Inn. q talia edicta proponūtur demum, qñ plures ad agendum, vel accusandum, vel opponendum, admittuntur ad aliqd simile, vt in restitutione, in matrimonio, in adoptione, & in notabilibus. §. qui fil. sint legi. c. lator. ff. de adopt. l. nāta. C. si vt se ab hære. abst. auth. si omnes. Et est ratio, quia tūc nescitur q certa persona debeat vereri, sicut dicitur de elect.
8 actionem. lib. 6. & ff. quorum leg. l. j. §. quid autem. ¶† Quæro secundo, quomodo iudicatur in annis teneris constitutus? Dicunt Doct. q forte erat minor 14. ann. vel erat nō doli capax. de deli. pue. c. j. Quia cuilibet, qui potest peccare, dictum est, si peccauerit in te frater tuus, & c. 2. q. j. si peccauerit. 24. q. 3. tā sacerdotes. Vel regulariter non admittitur minor agens. Insti.
9 de cura. §. item inuiti. fm Vinc. ¶† Quæro, quæ iudicatur legitima causa? Dic, puta quia excōicatus erat illo tempore, ita q nō poterat admitti ad accusandum. de iudi. c. intelleximus. Et dicunt Doct. hoc esse arbitrio iudicis relinquendum, de offi. deleg. c. de causis. quia omnia non possunt specificari, ff. de
10 leg. l. non possunt, & ff. de præscri. verb. l. 4. ¶† Quæro, an præpositis bannis hic, qui repellitur ab accusando, admittatur ad denunciandum? Vt q sic, quia repulsus ab accusando prætextu iuramenti, nihilominus admittitur ad denunciandū, vt patet de iureiur. c. quemadmodū. Gl. & Doct. determinant ipsū non admittendum, quia lapso termino præsumitur suspectus, & suspecti non admittuntur ad denunciandum. de accus. c. cū dilectus. de spon. c. cum in tua. Item, quia prohibetur ab accusando, ergo à denunciādo, quia quod vna via prohibetur, &c. de reg. iur. cum quid, lib. 6. nisi forte tacuit q tunc non habebat probationes. Vel forte tunc hoc non iurat, cum ipse potuerit impedire solus testificādo, de spon. c. præterea. de testi. c. super eo. Cum etiam sola fama impediat, de consan. & affi. c. 2. Dic, aut denunciatio fit precisè ad peccatum corrigendum, & hic admittitur etiam lapso termino, fm Host. in c. cum in tua, de sponsa. Aut fit solum ad finem matrimonij dissoluendi, vbi quis existit animo denunciandi, & non admittitur, vt hic. Hæc vera, nisi tacuerit, q alter opponebat quem, postea docet præuaricatum. ff. de præuari. l. 4. Et talis postea admittitur, alias si non doceret illum præuaricatum, nō audiretur, fm Inn. etiam si ignorasset illum accusasse. de quo de accusa. cap. super his.
11 ¶† Quæro, an lapso hoc termino admittantur ipsi ꝯhentes ad accusandū? Gl. dicit q sic, quia terminus ipsis non intelligitur statui. Allegat de resti. spol. c. ex conquestione, & de cland. de-
12 spon. c. cum inhibitio. de sen. excom. inquisitioni. ¶† Quæro, an indistincte statim lapso termino excludantur omnes à testate accusandi? Videtur q sic, nisi intra terminum accusedi. 32. q. 3. mulier. Quidam quod audiantur ad annum postea, 20. q. 2. puella. vel saltem vsque ad decē dies. ff. de const. Princ. promissor. Quidam, vt Io. dicunt, q hoc intelligitur cum temperamento. ff. de solut. l. quod dicimus. Gl. dicit, quod autem est integra, & semper potest admitti. Aut iam est contractum matrimonium, & non auditur post, tanquam suspectus, si ante potuit denunciare de impedimentis, fm gl. & Inn. etiam si in banno non fuit dictum, q post terminum non audiretur. ff. de adop. l. mancipiorum, & l. si adoptio, §. fi. fm Cy. fm quem vbi decretum cū causæ cognitione apponitur, est omnino seruandum. C. commin. & epi. l. interlocutoria. Et idem etiam est lapso tempore à lege statuto. ſ. q non licet aliquid dicere. C. de adul. l. omissa. etiam si sit lex municipalis. ff. de decre. ab ord. fa. l. fi. vbi decretum appositum sine causę cognitione potius cēsetur comminatio, q̃ interlocutio. vide quod no. in c. 2. ℣. de resti. in inte. & de procur. c. in nostra. & ibi recitaui aliquos tenere sniam matrimonij necessarij, vt nullus post terminū audiatur. l. diffamari. C. de inge. & manu. Sed adhuc prodest snia: quia si matrimonium non sequatur, post snīam non audiret, alias secus. Concludo ergo, aut decretum emanat ad statuendum terminum sine causæ cognitione, & terminus est peremptorius, ideo post terminum non auditur indifferenter. Aut emanat cum causæ cognitione, & cum snīa, aut indistincte re integra, vel non integra, non audiatur. Aut emanat cum causę cognitione, etiam sine snīa, etiam dato q cōminatio sit facta, q postea non audiretur, & adhuc congruum est distinguere, an sit res integra, vel non. Dicit gl. q hoc habet locum tam in termino hominis, q̃ in termino iuris. Vbi autem nullus fuisset terminus statutus, admittēdus esset quandocunq; re integra, re autem non integra, nō esset admittendus, vel forte cū temperamento, per iura in gl. allegata, fm Inn. & Host. Vide quod no. de appella. cum parati. secundum Io. And. ¶ Vltimo tangit hic glo. quod plus valet iuramentum, quàm præsumptio contra istos post lapsum terminum, quæ tollitur iuramento. Sed dicunt Doct. quod illa hic nō colligitur, quia præsumptio erat super vno, & iurabatur super alio. Nam præsumptio erat propter lapsum termini, & iuramentum præstabatur superuenientia scientiæ, imo probat quod lapso tempore erat presumptio malitiæ. Et iste iurando quod malitiosè non fecit, allegata causa quod nouiter didicit, purgatur præsumptio malitiæ. Primū verius, quia malitia cessat præsumptione, eo quod causa nouiter superuenit, sed cum iuramento probatur.

De diuortijs. Rubrica.

¶ Viso qualiter matrimonia coniungantur, nunc videndū est qualiter dissoluantur. Et loquitur in plurali de diuortijs, quia quandoq; fiunt quo ad thorum, quandoq; quo ad vinculum, vt infra patebit. Materia habetur 32. q. j. & q. 7. per totū, & 33. q. 6. ab isto, & duobus c. seq. & q. 9. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium necessarium non priuat homicidam spe coniugij.*
2 *Matrimonij spe priuatur alter coniugum per machinationem in mortem alterius de facto secutam.*
3 *Homicidium non adscribitur ei, qui se defendendo alterum occidit.*
4 *Matrimonium quæ delicta impediant contrahi.*
5 *An vir teneatur cohabitare cum vxore machinante in eius vitam.*

CAP. I.

1 SI qua mulier. ¶† Sicut homicidium necessarium non priuat spe coniugij, sic machinatio in mortem coniugis, h. de
2 non diuiditur. ¶† No. vnum delictum priuans spe cōiugij si mulier machinatur in mortem viri, & propter
3 illam machinationem sequatur homicidium. ¶† No. q licitum est se defendendo alium occidere, nec ei homicidium adscribitur ad aliquam pœnam. ¶† No. q mulier, quæ est insidiatrix viri, priuatur spe coniugij, licet cogitatio non habuerit effectum, dummodo sit deuentum ad actum, & hoc maximè, qñ
4 facit hoc adultera. Idem etiam si sit mediatrix. ¶† Obst. q hic
5 homicida

homicida repellatur a potestate contrahendi matrimonium. 33.q.2.interfectores,& c.admonere. Solutio. Regulariter aut est necessarium,& hoc impedit matrimonium cõtrahendum. Aut est voluntarium,& regulariter non impedit,exceptis quę habentur 32. q.2. interfectores, & c. admonere. vt si maritus interficit vxorem,vt no.in c.2.infra de pœ. & remiss. & in casibus,in quibus homicidium impedit matrimonium, in omnibus illis si sunt iuuenes ex dispensatione datur licentia cõtrahendi,vt dictis iuribus. ¶† Quę autem sunt delicta, quæ impediunt quem matrimonium contrahere? Dic vt in c.2. infra de pœ.& remiss.glo.assignat contra, supra de spon. c. fi. vbi conatus nõ attẽditur sine effectu:remittit ad ibi no. Dic vt ibi dixi. 7 ¶† Quæro nunquid vir debet cohabitare cum vxore sibi insidiante? Dicunt Docto. quod non, si refrenari non potest, nec aliqua cautione mederi. imò potest, & petenti restitutionem obstabit hæc exceptio.de resti.spo.c.literas,§.fi. Attamen quãdiu viuet,contrahere non poterit,infra c.prox.secundum Hostien.Vltimò Hostien.inducit decr.contra tenentes, quod sola machinatio sine adulterio non dirimat matrimonium postea cum interfectore contractum,vt no.supra de eo,qui dux. in matr.c.j. Nam si sola machinatio hic tollit beneficium huius coniugij, & cuiuslibet alterius, vt hic, contra decre. vltimam, supra de sponsa. fortius debet dirimere matrimonium tam iniquè contractum.

SVMMARIVM.

1 *Diuortium non habet locum inter coniuges propter alterius crimen, nisi spiritualiter,aut carnaliter fornicetur,nu.6.*
2 *Matrimonium propter infidelitatem alterius coniugium non separatur quo ad vinculum.*
3 *Coniugum appellatione comprehenduntur ij, quorum facta est separatio quo ad thorum.*
4 *Statutum loquens in fœmina, habet locum in masculo.*
5 *Matrimonium inter fideles propter alterius infidelitatem separatur quo ad vinculum.*
6 *Matrimonium quo ad quid separatur propter spiritualem fornicationem.*

CAP. II.

QVæsiuit a nobis. ¶ † Coniuges propter alterius crimen non separantur,nisi spiritualiter fornicetur,& tunc duret coniugium etiam eis separatis. Et sunt tres partes. In prima parte narratur facti narratio. In secunda consultatio. In tertia,forma sententiæ. Secunda ibi, verum. Tertia ibi, in viris non separat matrimonium,nisi sit delictum viri. ¶ Nota, quod regulariter delictum, in quo alter alteri nocere velit, & 2 trahere ad infidelitatis errorẽ, dirimit matrimonium. ¶ † Nota secundo,quòd etiam propter infidelitatem alterius coniugum non separatur matrimonium quo ad vinculum, sed solum quo ad thorum. † Et nota quòd appellatione coniugum comprehendantur etiam coniuges, quorum est facta separa- 4 tio quo ad thorum. ¶† Nota tertiò,quod statutum in fœmina habet locum in masculo, & quod statutum in vno ex correlatiuis,extenditur ad reliquum. Sed hæc est legis extensio, ita q 5 hæc erit contra.vide C.de indi.vidui.l.2. ¶† Obstat quòd licet non trahat coniunx coniugem ad infidelitatis errorem, si tamen trahat ad peccatum,separantur,vt infra eo.c.quanto. In- 6 nocen.fatetur hoc,tu dic vt ibi dicetur. ¶ † Obstat secundo, q pro crimine posit coniunx coniugem dimittere. 28. q. j. idolatria.de adulte. per totum. Solutio. Regulariter pro crimine non dimittit vxorem. Fallit in crimine fornicationis carnalis, vel spiritualis, & sic sunt duo casus. ¶ † Obstat tertio, q etiam quo ad vinculum separantur, infra c. quanto. Solutio. Si matrimonium est inter fideles, propter alterius infidelitatem potest separari, quia non est ab ecclesia ratum, sed inter 8 infideles secus,vt hic. ¶† Quæro,quo ad quid propter spirituafornicationem an separetur matrimonium? Quidam dicunt,quod non separatur,nisi quo ad vinculum seruitutis,vnde tali solutione non obstante quo ad solutionem debiti remanent obligati. Et mouentur, quia Dominus solam causam fornicationis excipit, & constat, quod Dominus loquebatur carnali tantum. Hostien. dicit contra. quia dominus indifferẽs locutus est,& sic etiam intellexit de spirituali. Matthei 19. Beati Apostoli interpretati sunt de spirituali. 28. q. 6. mos,& c.sequen.& ad hoc de conuer.coniu.c.fi. Et sic eorum interpretationi standum est,supra qui filij sint leg.per venerabilem. Et hæc est veritas.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non potest a viro separari sine iudicio ecclesiæ, nu. 12.*
2 *Matrimonium esse non potest inter virum & cognatam vxoris, nu. 11.*
3 *Vxorem quis dimittere non potest propter notorium impedimentum, absque iudicio ecclesiæ,nu.12.*
4 *Possessorio recuperandæ agenti non obstat exceptio proprietatis.*
5 *Inquisitionis officium cessat accusatore apparente.*
6 *Iudex ex officio potest procedere in causa matrimoniali ad inquisitionem.*
7 *Consanguinitas non est de facili notoria.*
8 *In notorijs licèt iuris ordo non seruetur,quando sententia sit super notorio ferenda.*
9 *Spoliatus vxore,an debeat reintegrari, vbi contractum fuit matrimonium contra ecclesiæ interdictum.*
10 *Coniuges discordes bene coniunctos reconciliat ex officio Episcopus, & ipsos compellit ad cohabitandum simul.*

CAP. III.

1 PRorrò. ¶† Vir non potest dimittere vxorem sine iudicio ecclesiæ, etiam propter notorium impedimentum. Hæc prima pars. Secunda dicit, quòd si fama differt impedimentum coniugij, etiã nemine opponente,episcopus potest inquirere.hoc dicit. Se- 2 cunda ibi,prẽterea. ¶ † Nota primò, quòd agnatam vxoris se- 3 cundum hæc tempora quis nõ põt habere in vxorem.¶† Nosecundò,quòd absque iudicio ecclesiæ etiam propter notorium impedimentum quis non potest vxorem dimittere. Et sic pa- 4 tet,q post notorium expectari debet sententia.¶† Nota tertiò, hic casum apertum, q agenti possessorio recuperandæ nõ obstat exceptio proprietatis notoria contra oppositam ad no. in c. literis.de restit.spolia.& Innocen.de renun. super hoc. & quæ 5 habentur in c.antepenul.supra de causa possess.¶† Nota quartò, quòd apparente accusatore cessat officium inquisitionis, aliàs effectus inquisitionis,quasi hoc sit subsidiarium,infra de accusa.c.qualiter,el 2.¶Nota quintò,quòd alius est processus per viam notorij,alius per viam inquisitionis, quia in processu nulla indagatio exigitur,quãdo notorium est, secus in pro- 6 cessu inquisitionis.¶Nota sextò, quòd ex officio põt iudex ad inquisitionem procedere in causa matrimoniali, dato q strictè criminalis non sit.dixi de iureiur.in c. ad nostram, & c.tua 7 nos.¶Nota septimò,q parentela de facili non est notoria,seu publica,nisi sit in secundo,vel tertio gradu. Et nota hic,quòd manifestum, & publicum videntur hic sumi pro eodem. vide 8 quod dixi de coha.cle.& mu.c.vestra.¶ † Obstat, hic innuit in notorijs sententiam ferendam. contra,quia in notorijs nõ est ordo iuris seruandus,ordo iuris quo ad sentẽtiam semper seruandus est contra, ad alia non, vt hic dicunt Doct. verum esse quo ad citationem,vt no.de iureiuran. c.ad nostram. Per hoc concludit glo.q dato q parentela sit notoria,propter hoc non est separandum matrimonium. Et est ratio,quia separatio est pœna,& pœna non est inferenda,nisi per iudicem.33.q.2.§.in 9 hoc.† Et hoc inferunt Doct. q hoc est perpetuũ, vt restituatur spoliatus, vbi matrimonium est p̃ctũ auctoritate ecclesiæ, vel ex posttacto approbatum,secus vbi p̃ interdictum ecclesiæ. Ibi enim ecclesia neutrum in possessione tuetur.¶Obstat secundò,q non est facienda restitutio, ex quo opponitur notorium impedimentum.de resti.spol.c.literas. Sol. Dicit glo.si opponitur impedimentum notorium, impedit restitutionem quo ad copulam,vt ibi,sed nõ quo ad cęteras seruitutes,vt hic. Sed tũc contra,quod nec quo ad cęteras seruitutes, quia exceptio notoria defectus proprietatis obstabat agenti possessorio, vt patet de resti.spol.ad decimas,lib.6.maximè,quando excludit intentionem & defectum proprietatis ex parte agentis,& fundat intentionem opponentis. Hoc contrarium turbat totam illam materiam,aliàs soluebam. Hic enim defectus proprietatis notoria non arguebat matrimonium nullum, nisi respectu copulæ,& nõ respectu aliorum seruitiorum, ideo impedit restitutionem quo ad copulam,non quo ad alia seruitia.Sed hęc solutio non est tuta. Solue ergo,& hoc tractaui in materia notorij,in c.vestra.de coha. cle. quòd hic loquitur de notorio p̃sumptionis, quia certitudinaliter non potest constare de copula,& de parentela,sed bene de notorio p̃sumptionis:cõtrarium autem loquitur de notorio alio, quòd bene impedit, vt ibi. Vel hic in notorio proprietatis defectus, in quo expectatur necessariò ad illam concludendam: ibi in notorio, in quo non expectatur sententia,sed expectatur hic pro tanto sententia,quia matrimonium habet suam essentiam,attento naturali iure,& opinione ecclesiæ. Vel hic nõ dicit,quòd agenti possessorio non obstet exceptio notoria, sed dicit, quod non debet separare a se, etiam si esset notorium impedimentum:pre- 10 supponitur enim in casu isto,quòd nõ erat notorium. ¶† Obstat tertiò,q possit,etiam non data manifesta parẽtela episcopus inquirere,dummodo fama sit de ea.35.q.6.c.episcopus in synodo.Solutio. Glo. fatetur, q inquirere posset ad solam famam,& compellere oẽs,qui scirent veritatem, vt perhibeant testimoniũ.de testi.cogen.c.prẽterea,cum si.& de offi. or.c.j. & 2.2.q.j.c.Deus omnipotens.quilibet denunciare teneretur. de cog.spiri.c.tua ¶Sic & discordes bene cõiunctos reconciliat 11 ex offiõ,& ad cohabitãdũ cõpellit,ℨ.de spon.c.ad id,qđ. † Obstat quartò,q quis posset ꝺhere cum cognata,vt si ipsa, & vxor

Comitis defuncti fuerunt vxores duorum fratrum, nam hic non est affinitas. Solutio. Potest dici hic exponendo cognatam. id est, consanguineam, sicut appellant Legistæ, vt patet ff. vnde cognati, per totum. Vel erat cognata vxor fratris, & sic erat de primo genere affinitatis, & primo gradu, quo casu subest prohibitio. de consang. & affi. c. non debet. Vel dato quòd ipsa, & vxor Comitis defuncta, fuerunt vxores duorum fratrũ, hoc est possibile, quod non possunt contrahere, per ista iura,
12 de quibus in d.c. non debet. ¶† Obstat quintò, & videtur, quod vir non expectata sententia possit vxorem dimittere, vt in glo. 32.q.1.c. dixit dominus. Solutio. Aut vult prætendens vinculi defectum, & non potest absque iudicio ecclesiæ, vt hic. Aut vult ipsam dimittere quo ad thorum propter fornicationem, & tunc quo ad effectum mutuæ seruitutis, & non potest, nisi expectata sententia, vt hic. Aut vult ipsam dimittere ad finem lucrandæ dotis, & adhuc expectanda est sententia. de quo infra tit. 1. c. plerunque. Aut vult ipsam dimittere quo ad debitum, & tunc dicit hic Hostien. quod licet alij teneant contra, sibi videtur quod ipsam possit dimittere, non expectata sententia, quia iam sententia est lata a Deo, quia iubet ob causam fornicationis ipsam relinqui, vt in contra. Quia videtur reconciliari, & si scienter cognosceret, puniendus esset. Et hoc, vbicunque est fornicatio, vel fornicationis suspicio apparet violenta, vt no. Ioan. 32.q.1. dixit dominus. Vnde super hoc non est recurrendum ad alium iudicem, quia in hoc non iuuaret sententia contraria, vbi tunc ob causam fornicationis vxor relinquitur, semper ecclesia ipsam audiet, donec de adulterio sibi fuerit facta fides, infra c. sequen. Quia non iudicat de occultis ecclesia, infra de symo. c. tua nos. Aut eam reconciliabit, aut ex quo de fornicatione certus est, in pace sustinebit sententiam excommunicationis si contra eum feratur, infra de sen. excom. c. inquisitionis. de adulte. c. si vir de quo per Hostiē. in
13 summa, de adulte. §. sed qua pœna. ver. sed nunquid. ¶† Quæro, quare plus in secundo, & in tertio gradu parentela potest esse notoria, quàm in vlterioribus gradibus? Dicunt Docto. q fratres, & filij fratrum facilius se exhibent attinentes oculis hominum, quàm alij, vt patet de consang. & affini. c. non debet. Quando ergo est fama de aliquibus quod primo, vel secundo, vel tertio gradu se attingant, & ipsi hoc fatentur, & iurant, potest sine calumnia matrimonium dissolui, etiam si nulla alia probatio reciperetur. Sic potest intelligi 35.q.6. si duo. Et dic vt supra de spon. c. in præsentia, & de despon. impub. attestationes. & dixi in c. super eo, supra de eo qui cog. Sed si sola fama sit de vlterioribus gradibus, episcopus potest ex officio per quirere, & cogere inde testificari, qui veritatem sciunt. 35.q.6. episcopus in synodo. de testi. cogen. c. præterea.

SVMMARIVM.

1 *Propter fornicationem commissam repellitur vxor petens restitutionem mariti, vbi maritus continuit.*
2 *Incestus crimen committitur cum consanguineis.*
3 *Exceptio superueniens pendente iudicio proficit ad intentionem repellendam.*
4 *Adulterij non potest accusari vir, ex eo quòd vxorem dimisit.*
5 *Possessorio agenti recuperandæ obstat exceptio notorij adulterij, & non occulti.*
6 *Adulterij exceptio opposita etiam agenti possessorio, repellitur replicatione adulterij.*
7 *Adulterij exceptio non obstat adulteranti, vbi excipiens dedit causam adulterandi.*
8 *Exceptio occulti defectus iuris proprietatis, vel adulterij, obstat agenti petitorio.*
9 *Vxor discedens a viro propria auctoritate, quæ postea petit restitui, an audiatur?*
10 *Expensas quas fecit mulier, postquàm a viro discessit, an repetat a viro?*

CAP. IIII.

1 SIgnificasti. † Repellitur vxor petens restitu-
2 tionem mariti, si notoriè sit fornicata, & maritus continuit. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, consultationi. ¶† Nota primo, quod incestus crimen committitur cum consanguineis.
3 ¶† Nota secundo, quod exceptio superueniens pendente iu-
4 dicio proficit ad intentionem repellendam. ¶† Nota tertio, quod licet vir dimittat vxorem, ex hoc solo non potest accusari de adulterio, quamuis causam dederit, quia propter hoc
5 quod eam dimisit, non debet adulterium committere. ¶† Nota quarto, quod agenti possessorio recuperandæ obstat exceptio notorij adulterij, & sic exceptio notoria defectus excusationis iuris proprietatis obuiat agenti possessorio recuperan-
6 dæ. ¶† Nota quinto, quod exceptio adulterij, etiam oppositа
7 agenti possessorio, repellitur replicatione adulterij. ¶† Obstat primo, quod ex quo vir hic dedit viam adulterandi ipsam dimittendo, non possit sibi obijcere adulterium. 27.q.2. si tu abstines. Solutio. Ioan. Fa. concedebat contrarium de fur. c. 2. & est verum, quia hæc causa ipsam non excusat, nec etiam ipsam excusaret paupertas. l. palam, §. non est, ff. de ritu nup. Et hoc verum, nisi ipsam tradidisset adulterandam, quia tunc vir non posset sibi obijcere adulterium. Et hoc verum, siue volentem, siue inuitam tradidisset, quicquid senrit glo. secundum Doct.
8 ¶† Obstat secundo, quia dato quod adulterium opponat occultum, nihilominus obstat exceptio petenti restitui. 27.q.1. Agathosa. Solutio. Si agitur peritorio, obstat, vt ibi sit exceptio occulta, vel notoria. Si agitur possessorio, non obstat nisi notoria. Sic etiam concludit hic Innocen. quod in matrimonio, & in quacunque alia materia contra agentem possessorio obstat exceptio notoria defectus proprietatis, siue sit notorium facti manentis, ita quod inficiari non possit. Idem si notorium iuris. Et hoc est verum, quando est notorium iudici, vel alijs, sed non iudici, & probationes sunt in promptu: secus si terminus diffusus, & prolixus petatur, secundum Innocen. supra de restitu. spolia. c. literas. Et si hoc casu opponatur per virum contra mulierem, exceptio notorij adulterij, vt exceptio repellatur replicatione adulterij viri, exigitur necessario quod illa fornicatio viri sit notoria, secundum Hostien. Et dicit quod sufficiet si adulterium viri probatum sit, quasi tunc etiam sit notorium, ex quo in iudicio est probatum. Et sic forte eundem intellectum habuit Innocen. cum ex probatione efficiatur notorium. de verbo. signifi. c. olim. Vnde postea submittit quod audientur probationes mulieris, & postea fiet restitutio, si probetur adulterium viri. Dicunt autem Doct. quod cum propter adulterium mulieris vir petit diuortium, & mulier excipit de adulterio viri etiam non notorio, audientur vtriusque probationes. de adult. c. penult. in fi. Notorie autem constat de adulterio, eo quod constat de sobole si in 11. mensibus a tempore, quo vir eam dimisit, peperit. in Authen. de in integrum restitu. & ea, quæ parit. §. vnum si quidem. colla 4.
9 ¶† Quæro, mulier propria auctoritate recessit a viro, postea petit restitui, an audiatur? Videtur quod non, quia ipsam de spoliauit. ¶ Glo. determinat contrarium, quia eo, quod reuertitur, & non admittitur, spoliari censetur, vt patet in l. clam, §. fi. & l. si id, quod. ff. de acquiren. possessio. Ad hoc quod no. de insan. & lang. expo. c. vno. Idem no. de restitu. spolia. c. literas, de adulte. c. intelleximus. in Specu. de sponsa. c. si. versicu. & versicu. sequen. ¶† Quæro, an possit mulier repetere expensas, quas fecit postquàm a viro discessit? Dic quod non, nisi tempore, quo voluit reuerti, & admissa non est. Et hoc ideo, quia vltima mora nocet. ff. de peri. & commo. rei vend. l. iudicium. quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium separatum propter adulterium mulieris, reintegratur, si vir postea fornicetur, nu. 13.*
2 *Turpitudinem suam alleganti creditur contra se, vbi agitur de adulterio commisso, quod confitetur.*
3 *Paupertas non excusat adulterium propter pœnam ciuilem infligendam, secus si propter necessitatem sit factum furtum, nu. 10.*
4 *Confessionem factam ad alterius suggestionem, potest quis reuocare, nume. 11.*
5 *Confessioni de crimine, in qua quis perseuerat, maximè vbi ciuiliter agitur, standum est, nu. 12.*
6 *De causa matrimoniali, in qua agitur ad thori separationem, episcopus non potest cognoscere absque capituli consilio.*
7 *De matrimoniali causa cognoscere potest episcopus.*
8 *Matrimonium non videtur separatum facta separatione quo ad thorum, vbi licet cum altero, vel altera secundò contrahere.*
9 *Iudex ex officio inquirere potest, vbi agitur de matrimonio separando, & supplere potest de facto, vbi vertitur animæ periculum, nu. 11.*
10 *Necessitas excusat quandoque delinquentem a pœna furti.*
13 *Sententia prætextu nouiter reperti, an possit retractari.*
14 *Matrimonium violenter contractum, si postea mulier steterit paucis bus cum viro, an dicatur validum?*
15 *Confessioni viri, aut mulieris, quando stetur.*
16 *Diuortio facto, vel sententia lata super illo, an possit alter coniugum reconciliare condemnatum causa adulterij.*
17 *Factum quantuncunque legitimè, videtur posse retractari.*
18 *A quo ad alimenta videatur dos vxoris obligata.*
19 *Continentiam si coniuges simul promiserint, quorum alter fornicatur, possit Episcopus alterum non fornicantem cogere ad debitum reddendum.*

CAP. V.

1 EX literis. † Matrimonium separatum propter
2 adulterium mulieris, reintegratur, si vir postea fornicetur. hoc dicit. Communis diuisio. Secda ibi, vnde fraternitati tuę. ¶† Nota primo, quod

quòd in eodem libello & instantia, videtur posse quis accumulare ius agendi ad separationem matrimonij quo ad thorum, & statur confessioni coniugum, & alleganti turpitudinem propriam, & confitenti creditur contra se. ¶ † Nota secundo, quòd paupertas non excusat adulterium, etiam quo ad pœnam ciuiliter inferendam. ¶ † Nota tertio argu. quòd potest quis confessionem factam ad suggestionem alterius procedens, & indeliberatè, reuocare, etiam alio non probato errore, & in facto proprio. † Et nota, quòd in confessione de crimine, in qua quis perseuerat, maximè vbi ciuiliter agitur, standum est. ¶ † Nota quarto, quod in causa matrimoniali, etiã vbi agitur ad separationem thori, Episcopus non videtur cognoscere posse absque consilio capituli. † Et nota quod cognoscere de causa matrimoniali, est episcopalis cognitionis. Ad hoc, de excess. præla. c. accedentibus. ¶ † Nota quinto, quod separatione facta quo ad thorum, non esset propterea separatum matrimonium quo ad vinculum, ita quod cuilibet sit cõcessa licentia contrahendi, si quilibet ipsorum continere debet. Et nota, quod hæc separatio matrimonij quo ad thorum, si alter contrahentium contrahat cum alia, incontinenti soluitur sententia. ¶ † Nota sexto, quod in causa matrimoniali, etiam vbi agitur ad separationem thori, videtur quod iudex possit ex officio inquirere. ¶ † Obstat primo, quod necessitas excusat a delicto. C. de pac. l. qui filios. & de distra. pign. l. fi. 27. q. 2. c. si tu abstines. Solutio. Glo. non soluit. Dic, quod ibi loquitur de alio delicto. Vnde necessitas bene excusat a delicto furti, & alienationis filij, sed non excusat ab adulterio, vt hic. de quo dic vt infra de fur. c. 3. & per Hostien. in summa, de fur. §. iuer. sed quærit. & vide 37. q. 2. c. si tu abstines. ¶ † Obstat secundo, quia videtur, quod iudex non debeat hic supplere de facto. C. vt quæ desunt aduo. l. j. supra de postul. præla. c. bonæ. cij. & quod ibi nota. Solutio. Dic quod in his, in quibus vertitur periculum animæ vtriusque, potest supplere de facto propter fauorem matrimonij, vt supra c. prox. in fi. & propter timorem collusionis. de collu. c. audiuimus. ¶ † Obstat tertio, q talis confessio non poterit reuocari, si ex certa scientia facta est, quia non reuocatur confessio, nisi probato errore. de confess. c. fi. & quod ibi no. Solutio. Dicit glo. quod in causa matrimoniali, in qua non nocet confessio, nisi perseueretur, sicut & in quasi criminali, ita etiam in mista. de procurat. c. tuę. & alleg. ff. de quæst. l. j. §. diuus. Hæc solutio non placet gl. quia licèt confessio in tormentis non præiudicet, nisi detur perseuerantia vt ibi, præiudicat tamen confessio in iudicio, vt hic. Tu dic, quod confessio, quæ fit ex deliberatione non reuocatur, vt ibi. Si autem fiat indeliberatè, & ex calore iracundiæ, bene reuocatur, vt hic. Sed dicit gl. quod fortè non poterit reuocare, quia non poterit probare errorem. Credo primum. Alij dicunt, speciale esse in causa matrimoniali, quod confessio posset reuocari, sicut reuocatur in causa liberali. Vel dic etiam, quod hic mulier ista fuit confessa clam coram episcopo, & ab hac confessione intendebat reuocare. Sed huic obuiat litera, quæ dicit publicè, nisi dicas publicè coram episcopo, & aliquibus alijs, sed non in iudicio. vel fortè non erat scripta confessio, ideo potest reuocare, secundum ea, quæ no. de elect. c. quia propter. & facit ad no. de iurciuran. c. in positionibus. in glo. vt vnum, lib. 6. Dico sic concludendo, Aut loquimur in causa criminali, & si confessio est facta in tormentis, & potest reuocari. Si in iudicio, dic idem quod statim in ciuili. Aut est facta errore, & constat de errore, & est planum. Aut est facta indeliberatè, non ex calore iracundiæ, & tunc aut scit ipsam inseparatè extra iudicium, & post ipsam postea inde liberate in iudicio, & tunc aut nondum erat scripta, & potest ipsam reuocare. Aut est deliberate facta, & scripta, & non põt reuocare. ¶ † Obstat quarto, quod non potest mulier post sententiam diuortij opponere contra exceptionem de adulterio, quia prætextu nouiter reperti non retractatur sententia, supra de sen. & re iud. c. cum inter. Solutio. Glo. dupliciter legit tex. Vno modo, quod prolata fuit sententia separationis, & secũdum hunc intellectum dicit glo. quod prætextu antiquæ cauę inquiter repertæ non potest sententia commutari, vt hic. Sed prætextu delicti nouiter post sententiam commissi sic, vt dicit, qua causa sententiæ propter delictum reducta est ad nõ crimen. Ad hoc, ff. de cond. sine causa. l. pen. Et hoc etiam vult ter. ibi, quod episcopus conuenire debet cum capitulo ibi, & continentiam indixit, &c. Alij dicunt contra, quod sententia hæc lata non fuit, & hoc arguitur ex verbo, priuatim. Nam si fuisset sententia, non fuisset priuatim, sed publice lata: sed fuit quædam industrialis prouisio, vt verum probaret, an ex collusione hoc factum esset. Primam solu. tenet Hostien. & vltra illam asignat multas causas generales, quia non obstat q ista sententia est lata, quia in causa diuortij propter adulteriũ non transit in rem iudicatam donec separata sit mulier, & monasterium ingressa, & professa, cum prius eam maritus reconciliare possit inuitam, quod nõ possit, si in rem iudicatam transiret. igitur &c. Tenendum est ergo, quod dato quod lata sit sententia, nihilominus si maritus committit adulterium, reconcilianda est, de quo de adulter. c. 2. & in summa, eod. tit. §. quot modis, sub §. generaliter. Nota bene istud dictum, quod extendit c. lator, & c. consanguinei, supra de senten. & re iud. quando scilicet sententia fertur in matrimonio propter thorum. & hic habes quando transit in rem iudicatam, & quando non, quia non transit, nisi per modum, quo etiam dissolui potest, vt per religionis ingressum, quod bene nota. ¶ † Obstat quinto, quod si illud matrimonium fuit violentum, frustra disputetur de thoro, nec mulier sit restituenda. de spon. c. cum locum. Solutio. Hic purgatum fuit vitium, quia stetit secum voluntarie paucis diebus, vt dicit litera supra, qui matri. accusa. possunt. c. in super. ¶ † Obstat sextò, quòd non credatur mulieri confitenti in causa matrimoniali, supra de eo, qui cog. consang. vxo. suæ. c. super eo. Solutio. Ibi quando agitur de vinculo, hic quando agitur de thoro. ¶ † Quæro, an lata sententia diuortij propter adulterium possit sibi vir vxorem reconciliare? Videtur quod sic. C. de leg. l. quod fauore. quia innocens non priuatur seruitute in eo, qui peccauit. C. de adulte. auth. sed hodie. Item secundò, quia sententia lata pro aliquo, non debet sibi nocere. ff. de excep. rei iud. l. euidenter, vt etiam hic. Item tertiò, quia pœna non præstat immunitatem, & sic hæc sententia non debet prodesse vxori adulteranti, vt necessitetur reddere debitum. Quartò, quia vir fuit tantum absolutus a seruitute, quam mulier habebat in eum, & non econuerso. Ideo remansit salua seruitus viri, quam habebat in muliere, cum tamen ipsa fuerat condemnata, hic etiam, quia si non posset sibi reconciliari, daretur materia delinquendi, vt possent mulieres sic a viris separari. In contrarium, quia sententia est etiam lata pro muliere, 6. q. 3. c. semel. Item quandoque ex sententia condemnatus consequitur commodum in duobus reis. ff. de re iud. l. Paulus. Lau. dixit, quod potest ipsam inuitam sibi reconciliare. Hug. dicit, quod aut mulier fuit publice fornicata, & ante sententiam potest ipsam reconciliare etiã inuitam, nec posset intrare religionem eo inuito, sed postquã sententia diuortij lata est auctoritate ecclesiæ separata, neuter tenetur alteri. Et vterque altero etiam inuito potest religionem intrare, quia cedit vterque iuri suo. 7. q. j. quàm periculosum. Glo. stat cum Lau. per hanc decre. Et hanc opin. tenet Hostien. donec ipsa religionem ingrediatur, & professa sit. Et placuit etiam Bar. Brix. Et hoc etiam demum sensit Innocen. Goffre. dicit quod ante sententiam non potest ingredi. Et intelligit c. Agathosa. 27. q. 2. quando super crimine est lata sententia, aut quando is, qui reuocat, agit petitorio, quo casu obst. sibi exceptio adulterij. Secus si agat possessorio, quia non repelleretur prætextu criminis. de restitu. spolia. c. literas. & c. item cum quis. C. de dona. inter virum & vxo. l. si maritus. Vide 32. q. 7. c. Apostolus. 27. q. 2. c. Agathosa. Et hoc tenet, licet in c. sequenti aliqui distinguunt. Aut feratur sententia absolutoria contra mulierem virum repetentem, ea repulsa propter exceptionem adulterij, & vir possit eam repetere. At feratur sententia diuortij viro accusante, quo casu lata sententia eam non possit repetere, per l. euidenter, ff. de excep. rei iud. quia primo casu sententia sit lata contra mulierem, secundo contra vtrunque. Dicunt tamen Docto. quòd caute ageret iudex, si tunc sic pronunciaret, Sententiam diuortij inter vos ferimus propter adulterium mulieris, quandiu viro accusatori placuerit, secundum Innocen. Cætera sunt clara. ¶ † Ad vltimum contra glo. in reg. factum legitime, de reg. iur. lib. 6. quòd non retractatur, nisi causa sit potens ad retractandum, vt hic, vel nisi casus superueniens tollat causam subsistendi. ¶ † Quæro, an per alimenta vxoris dos sit obligata? Vide Specu. de donat. inter virum & vxo. §. 2. versic. sed nunquid bona vltimo. Ioan. 30. quæstio. j. c. nosce. in fi. vlti. glo. & 33. quæstio. 5. quod Deo. † In glo. secunda allegat hanc decre. ad probandum, quòd si vir, & vxor promiserunt perpetuam continentiam, & alter fornicetur, licet reliquus etiam debitum reddere non vellet, posset tamen Episcopus illum ad id cogere. Sed hæc decre. hoc non probat, secundum Ioan. Andr. qui se remittit ad scripta per ipsum, de conuersio. coniug. c. dudum. & dic vt ibi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

SVMMARIVM.

1 *Si vxor diuerterit propria auctoritate a viro lapso in hæresim, ad eum reuersum redire compellitur.*

2 *Diuertere potest mulier propria auctoritate a viro propter fornicationem spiritualem.*

3 *Exceptio orta ex aliqua causa cessat, causa cessante.*

4 *Diuortio facto propter fornicationem per sententiam, an compellatur mulier redire ad virum, ad fidem reuersum, vbi etiam agitur de fornicatione spirituali.*

CAP. VI.

1 DE illa, quæ † Si vxor a viro lapso in hæresim propria auctoritate diuertit, ad eũ reuersum redire compellitur, secus si per iudicium 2 ecclesiæ fuerit separata. hoc dicit. ¶ †† Nota primò causam, in qua potest mulier propria auctoritate a viro separari, propter fornicationem, scilicet spiritualem viri. Et etiam habes vnum casum, in quo agenti possessorio recuperandæ p coniuge non datur restitutio, quando scilicet sibi obstat exceptio fornicationis spiritualis, & hoc, quia non potest fide salua 3 secum tutò esse. ¶ †† Nota secundò, quòd cessante causa, ex qua aliqua exoritur exceptio, ea finita cessat exceptio, & virtus exceptionis. Ideo reuerso ad fidem coniuge, exceptio spiritualis fornicationis ad repellendum eum a repetitione vxoris, cessa- 4 bit effectus. ¶ †† Nota tertiò, quòd separata coniuge propter fornicationem spiritualem, non compellitur coniunx separata ad maritum reuerti, quia fornicatus est, licèt cessèt fornicatio. Et sic licèt causa sententię cesset, non tamen sententia cessat. Et nota, quòd cessante causa sententiæ, non cessat sententia, quando causa non cessat pro toto tempore præterito, licèt cessèt pro tempore futuro, etiam quando causa sententiæ originaliter a delicto momentaneè commisso non potest deleri, sed datur successus a continuatione. Obstat, quod compellatur mulier separata reuerti ad virum, infra c. prox. Solutio. Hugo dicit, secundum glo. quòd in fornicatione carnali, & spirituali distinguendum est, vt dicitur hic, vt scilicet, an prima sententia sit lata, & non sit reconciliatio altero coniugum inuito. Glo. tenet tam in carnali, quam in spirituali, quòd vt vxor possit repetere virum, vel coniunx coniugem, duo requiruntur, scilicet, quòd separatum sit matrimonium, & quòd separatus velit monasterium ingredi, supra de conuer. coniug. c. fi. Ioan. And. remittit ad ibi no. Communiter Doct. & gl. tenent, quòd separato matrimonio ex sententia propter infidelitatis errorem, alter reuerti non compellatur, si est paratus religionem ingredi. Conclude ergo, quòd si matrimonium est separatum propter spiritualem fornicationem auctoritate propria, infideli non reuerso ad fidem, eum recipere non compelletur. Si autem est reuersus, compellitur, vt hic. Si autem est separatus per sententiam, & fidelis est religionem ingressus, non compellitur recipere, etiam si est paratus religionem ingredi. Ideo si non est religionem ingressus, nec paratus ingredi, compellitur coniugem recipere, secundum glo. ¶ Obstat secundò, quòd compellitur coniugem recipere emendato crimine, vel eo purgato indistinctè, vt supra c. prox. Solutio. Ibi purgatio criminis mulieris surgit ex delicto viri contra sententiam. Ideo sententia ei, nõ viro, debet prodesse, cum fecerit contra sententiam: hic autem purgatio delicti, propter quod separatum est matrimonium, surgit ex sola pœnitentia delinquentis. Igitur non tollitur sententia iam lata, vbi pars separata est parata religionem ingredi. Ex his infert Hostien. vnam differentiam inter separationem matrimonij propter adulterium spirituale ex vna parte, & separationem matrimonij propter adulterium carnale ex altera: quia si propter spiritualem fornicationem coniunx dimittat coniugem propria auctoritate, licèt non sit lata sententia, non cogit ecclesia fidelem adhærere infideli. 38. q. 2. si infidelis, & hic. Sed in carnali indistinctè cogit, infra eo. porrò. Quod non est verum quo ad redditionem debiti. Solutio. Quia si lata est sententia diuortij propter adulterium spirituale, non cogitur fidelis recipere infidelem, si fidelis est paratus religionem ingredi, aliàs cogitur, vt d. c. fi. de conuer. cõiug. In carnali autem adulterio semper cogitur redire, nisi sit professus separatus propter suum adulterium. Vnde si mulier commiserit adulterium, maritus moneri debet per Episcopum, vt reconciliet vxorem pœnitentem, & si non vult, non compellitur, sed ipsa debet tradi monasterio ad pœnitentiam peragendam, re integra potest maritus eam deducere de monasterio, ea autem professa, non. de conuer. coniug. c. gaudemus. & ibi de hoc verbo, Collocare. Ad hoc, infra eo. tit. c. ex literis. ff. de verb. obl. l. mancipiorum. Ex quibus patet duo requiri, vt sententia diuortij transeat in rem iudicatam propter adulterium mulieris, scilicet, quòd sit lata, & quòd mulier sit professa. Et primum solum nõ sufficit, nec secundum solum, in seculo remanente, & hæc vera sunt quo ad mulierem, contra quam lata est. Quo ad virum autem, pro quo lata est, vt non cogatur recipere, statim transit in rem iudicatam post lapsum decem dierum, nisi fuerit appellatum. Et est causa, quia sententia non debet prodesse ei, contra quem lata est. ff. de excep. rei iud. l. euidenter. ¶ Quæro, quid si sententia diuortij est lata non ppter spirituale adulterium, sed quia vir trahebat vxorem ad peccatum? Quidam dicunt, quòd ibi in hæresi, quia non est dare rationem diuersitatis, est verum. Alij contra, quia in alijs criminibus non est ferenda sententia perpetua, sed donec pœnituerit. In hæresi autem est perpetua propter periculum, infra e. c. fi. 28. q. 1. idololatria. Dictum prius placet Innoc. Ioan. And. remittit, supra de conuer. coniug. ca. ad Apostolicam. super 1. glo. vbi datur differentia inter adulterium, vel suspicionem adulterij, & alia delicta. Et hæc sufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij vinculum non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapso, nu. 9. & 11.*
2 *Successor non semper sequitur exempla prædecessoris sententiando.*
3 *Matrimonium fidelium, & infidelium, in quo differant.*
4 *Iniuria maior infertur Deo, si fidelis trahatur ad infidelitatem, quàm si fidelis perseueret in sua infidelitate.*
5 *Matrimonium an imprimat characterem.*
6 *Iure suo quandoque priuatur quis sine culpa, licèt non sine causa.*
7 *Malitijs hominum est obuiandum.*
8 *Vxorem potest repetere fidelis in hæresim lapsus, si ipse ad fidem reuertatur.*
10 *Sine culpa, tamen cum causa, potest quis iure suo priuari.*
11 *Diuortio facto ratione hæresis alterius coniugum, si fidelis coniunx religionem ingredi paratus sit, non compellitur redire ad infidelem conuersum ad fidem.*
12 *Matrimonium infidelium contractum tempore infidelitatis, an videatur ratum, si ad fidem conuertantur.*

CAP. VII.

1 QVanto. † Vinculum coniugale non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapso, sed si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter velit sibi cohabitare, alter non sine Dei blasphemia, vel peccato mortali, soluitur cõiugium, & conuersus contrahere poterit. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, nos igitur. Secundum membrum subdiuiditur. Tertia ibi, si verò. rationem diuersitatis ponens ibi, nam & si obstaculum. soluens ibi, nec obstat, submittens duplicem 2 decisionis effectum ibi, per hanc. ¶ †† Nota primò, quod non semper successor sequitur exempla prædecessoris sententiando, & quia sententia erronea Papæ non seruatur pro iure. de quo supra de re iud. in causis. de spon. duorum. c. j. & fi. de eo, 3 qui cog. consan. vxo. suæ. c. discretioni. ¶ †† Nota secundò differẽtiam inter matrimonium fidelium, & infidelium, quia vnũ habens ianuam sacramentorum, scilicet baptismum, est ratum, firmum, & inseparabile. Infidelium autem non, etiam licuta copula, ideo potest separari, & separatur etiam copula subsecuta in tribus casibus, scilicet altero ad fidelitatem redeunte, quando fidelis non potest cohabitare cum infideli. Item, quia ipse cohabitare non vult, quia non potest cohabitare sine contumelia creatoris, vel nisi eam pertrahat ad peccatum, his casibus separatur matrimonium inter fidelem factum & infidelem, etiam quo ad vinculum: propter lapsum autem in hæresim, vel gentilitatis errorem, nunquam separatur 4 matrimonium inter eos. ¶ †† Nota tertiò, quòd maior infertur contumelia creatori, si fidelis trahatur ad infidelitatem, quàm 5 si infidelis trahatur, & perseueret in infidelitate. ¶ †† Nota quarto, quòd sacramentum quo ad characterem est indelebile. & sic videtur quod matrimonium etiam imprimat characterẽ. 6 ¶ †† Nota quinto, quod quandoque quis priuatur iure proprio sine culpa, non tamen sine causa. Ad hoc, supra vt lite non cõ- 7 test. c. quoniam, §. finautem. ¶ †† Nota sexto, malitijs & fictionibus obuiãdum. ¶ †† Nota septimo, quod fidelis in hæresim lap- 8 sus, si ipse reuertatur, potest vxorem suam repetere. ¶ † Obstat 9 primo, quod non solum seruatur matrimonium quo ad illum, qui venit ad fidelitatem, sed quo ad illum etiam, qui relinquitur, quia non potest matrimonium pro parte dissolui, & pro parte non, cum sit indiuiduum, etiam quia non debet claudicare. Dic, quod vterque potest contrahere, alter remanens in infidelitate non potest contrahere sine peccato, quia sola contumelia creatoris, & propter eius peccatum dissoluitur. Et dicit glo. quod istis casibus soluitur matrimonium, etiam nulla alia expectata sententia, quàm cito non vult cohabitare, tamen debet adhibere testes qualiter illa non vult cohabitare absque contumelia, ne postea impediatur contrahens. si autem antequam contrahat, reuertatur, compellit repetere, vt supra c. prox. & videtur nouum matrimonium, vt ibi dicetur, tamen vir non erit bigamus, quia non diuisit carnem in plures, secundum Docto. Hostien. dicit, quod tutum esset quod peteretur a iudice, vt infideli assignaretur terminus ad cohabitandum, supra qui filij sint legi. lator. de conuer. coniug. c. ex publico. Aduerte tamen ad illud, quod dicit glo. quod matrimonium non claudicat, est verum quo ad vin-

culi

culi substantiam, claudicat tamen quandoq; quo ad officium reddendi debitum ab illo, scilicet, qui exigere non potest. de conuer. coniug. c. quidam. de eo, qui cog. consang. vxo. suæ. c. transmissæ. Et quia quandoq; vnus tenetur ad matrimonium, & alter non. de eo, qui duxit in matrimo. c. j. de desponsa. impub. c. continebatur, & c. de illis. ¶ † Obstat secundò, quòd quis iure suo sine culpa non priuetur. 13. q. vlti. in veritate. Solutio. Sine culpa enim, & sine causa non priuatur. Sed sine culpa & cum causa bene priuatur, vt hic. Vide reg. sine culpa. de reg. iur. lib. 6. ¶¶† Obstat tertio, quia non compellitur coniunx conuersam recipere, qui stetit in infidelitate, supra eo. de illa. & de conuer. infide. c. fi. Solutio. Dic, aut non est lata sententia, & compellitur indistinctè illam recipere. Aut est lata sententia, & tunc aut alter est ingressus monasterium, & non cōpellitur. Aut non est ingressus, sed paratus ingredi, & idem. Aut non est ingressus, nec vult ingredi, & compellitur. † Quero, quid de his, qui fiunt Christiani hæretici, & sunt baptizati inter hæreticos, an inter eos est ratum matrimonium? Dic, ꝙ si fuerint baptizati in forma ecclesiæ, inter eos est ratum matrimonium. Ad hoc de hæret. decernimus, lib. 6. Si autem non fuit seruata forma, tale matrimonium iure infidelium censetur, & sic non potest esse ratum matrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium inter Paganos contractum in gradu prohibito iure canonico, non separatur ipsis ad fidem conuersis, nu. 13. & 20.*
2 *Pagani, si ad fidem conuertantur, adhærebunt primæ vxori, alijs repudiatis, nu. 21.*
3 *Matrimonium iure diuino non est prohibitum in secundo & tertio gradu, nume. 15.*
4 *Matrimonium inter infideles contra canonicas constitutiones valet.*
5 *Baptismi effectus quis, & qualis sit, nu. 21.*
6 *Matrimonium est multiplicabile in plures iure Paganorum.*
7 *Matrimonium contra legem diuinam etiam inter Paganos non valet.*
8 *Peccatum non est in veritate, factum diuina reuelatione, etiam si quo ad nos videatur peccatum.*
9 *Vxorem alteram ducere non licet de iure canonico, prima dimissa.*
10 *Vir & vxor in quo non debent ad imparia iudicari, nu. 19.*
11 *In fidem conuersus, & iure Paganorum maritatus, non potest cum alia contrahere matrimonium, nisi in tribus casibus, nu. 13.*
12 *Possessorio agenti obstat exceptio, quòd ei cohabitare non potest absque contumelia creatoris, vel sine peccato, nu. 19.*
13 *Ab adulterio excusat diuortium.*
14 *Ius canonicum an arctet infideles?*
15 *Vxores plures habere non videtur Christiano prohibitum.*
16 *Vir, & vxor, in quo iudicentur ad imparia.*
17 *Paganus ad fidem conuersus, an vxore remanente in infidelitate possit cum alia contrahere?*
18 *Adulterium commissum in infidelitate, an possit vir conuersus imperare vxori ad fidem conuersæ?*
19 *Datis priuilegia an habeat mulier, si cum viro conuertatur ad fidem?*
20 *Paganus, qui tempore conuersionis habet plures vxores, vbi ipse tenetur adhærere primæ, cui, prima mortua, debeat adhærere?*
21 *Matrimonium eodem momento cum pluribus mulieribus, cum qua videatur contractum?*

CAP. VIII.

1 Gaudemus. † Pagani coniuncti in gradu
2 prohibito lege canonica tantum, conuersi ad fidem non separantur. † Et si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptam adhærebit priori, & si ea repudiata cum secunda conuenit, etiam post baptismum, dimittat secundam, & adhæreat repudiatæ, etiam si repudiata cū alio contraxisset. secus si secunda fuisset. hoc dicit. Et sunt quatuor quæstiones. Prima quo tex. est, an contracto matrimonio in gradu prohibito per canonica tantum inter infideles eis ad fidem cōuersis valeat? Secunda quæstio, an contracto matrimonio cum pluribus, & ad fidem conuersis, quę sit eius vxor? Tertia quæstio, an ad fidem conuersus, repudiata vxore, aliam ducere possit? Quarta quæstio, si ad fidem conuersus sit, & vxor reuertatur an illam recipere compellatur, & an possit ei obijcere fornicationem in infidelitate commissam sub colore matrimonij, vel non. ibi, quia vero. Tertia ibi, qui autem. ¶ †No. 1. quod per legem diuinam possunt contrahere duo in secundo, vel tertio gradu. ¶No. 2. ꝙ secundum sacramentum coniugij est apud fideles & infideles. ¶ †No. 3. ꝙ matrimonium contractum inter infideles contra institutiones canonicas valet. Et no. ꝙ non distringit infideles lex canonica: quia nihil ad eam de his, qui foris sunt. ¶No. 4. quod matrimonium in gradu lege canonica prohibito inter infideles, non dissoluitur eis ad fidelitatem conuersis, & sic per submissionem nouę legis actus ante submissionem essentiatus non infringitur. ¶ †No. quinto effectū, & finem baptismi: quia non est baptismus ordinatus ad soluendum matrimonium, sed ad dimissionem peccatorum. Venio
6 ad secundam partem. ¶ †No. j. quod secundum paganos potest matrimonium contrahi cum pluribus, & sic matrimoniū est multiplicabile in plures. ¶No. 2. quod pluralis locutio nō est vno contenta, & quod singulare non est in pluribus verifi-
7 cabile. ¶ †No. 3. ꝙ inter paganos non valet matrimonium contra legem diuinam contractum, & sic Pagani subijciuntur legi diuinæ, & quod non est licitum secundum legem diuinam plures habere vxores, nisi quando hoc est Dei reuelatione
8 concessum. ¶ †Nota quarto, factum diuina reuelatione, etiam si quo ad nos videatur peccatum, non tamen est in veritate
9 peccatum. 32. quæstio. 4. c. dixit Sara, & c. obijciuntur. ¶ † Nota quinto, quod de iure diuino non est licitum prima vxore
10 dimissa, alteram assumere. ¶ † Nota vltimo, quod vir & vxor non debent ad imparia iudicari. Venio ad tertiam partem.
11 ¶ †Nota primo, quod conuersus ad fidem non potest, viuente repudiata, cum alia contrahere, nisi in tribus casibus hic ex-
12 pressis, vt supra c. prox. ¶ †Nota secundo casum, in quo agenti possessorio obstat exceptio, quod ei non potest cohabitare
13 absque contumelia creatoris, vel sine peccato. ¶ †Nota tertio, quod altero ex infidelibus ad fidem conuerso, si alter re integra ad fidem reuertatur, compelluntur se inuicem recipere.
14 ¶ † Nota quarto, quod si repudiata infidelis contrahat cum alio, & ad fidem conuertatur, ea reuersa non potest illam repellere exceptione fornicationis. Et sic patet, quod diuortium secundum legem eorum excusat ab adulterio, etiam contra legem diuinam, quo ad illa, quæ sunt pœnæ temporalis, & sic factum vi legis iniustæ excusat a delicto, etiam a pœna fori
15 temporalis. ¶ † Obstat primo, quod si contrahant in secundo gradu in infidelitate non sit matrimonium ratum, eis factis fidelibus, quia etiam in isto gradu est aliqua prohibitio secundum ius diuinum, vt no. de restitu. spoliat. c. literas. Solutio. Glo. dicit, quod fatendum est quod etiam in secundo erat prohibitum matrimoniu n, sed quatenus non erat prohibitum, procedit illud, quod hic dicitur. Glo. aliquos casus ostendit, in quibus matrimonium erat prohibitum secundum ius diuinum, & vltra hoc declarant Docto. Nam secundus gradus in linea inæquali erat prohibitus, non in linea æquali, & sic debet intelligi 30. quæst. tertia. ca. pictatium. & quod ibi no. & supra de restit. spoliat. literas. in glo. Hostien. ponit versus, in quibus comprehendit decem personas prohibitas lege diuina, scilicet,

Soror, neptis, matertera, fratris & vxor,
Et patrui coniunx, mater, priuigna, nouerca,
Vxoris & soror, priuigni nata ex vtrisque,
Atque soror patris coniungi lege petantur.

Determinatur illud, quod dicitur de vxore fratris, per id, quod
16 notatur infra ca. proxi. ¶ † Obstat secundo, quod constitutio ecclesiæ arctat infideles. de vsur. c. post miserabilem. Solutio. Directè non arctat, vt hic, sed indirectè, vt in contrario. Dicit hic Hostien. quod nec directè, nec indirectè constringuntur, nisi quando inferunt iniuriam Christianis, vel sunt contumelioſi fidei Christianæ, vel cultui diuino, quia tunc infideles subiacent legibus Romanorum. C. de Iudæ. l. 2. & l. ne quis, & C. de paga. l. fi. Et propter hoc dicit, quod possunt puniri tunc per leges humanas, quatenus scilicet contrahant contra legem diuinam, accipiendo plures vxores. Allegat C. de incest.
17 nupt. l. 3. ¶ † Obstat tertio, quod possit quis plures vxores habere. 31. quæstione prima. c. quod si dormierit. Glo. non respondit ad istam quæstionem directè, sed indirectè satis respondetur, quod prima sit vxor, ex eo quod dicit pluralitatem in vtroque sexu reprobandam. Absonum hic ostendit quod vnam tantum debeat habere, vt supra de biga. c. debitum. Solus plures quis potest habere successiue, vt hic, sed non eodem tempore, vt ibi. Vel quod hic dicit, quandoque, ponitur ad exclusionem pluralis, quia etiam aliquando ponitur ad exclusionem singularis. Vnde hic erant duo, & non plures, & in ore duorum, vel trium, stat omne testimonium. subaudi
18 non pauciorum, supra eod. de testi. c. licet, el 2. ¶ † Obstat quarto, quod ad imparia non iudicentur, quia vxor penè est famula viri. 33. quæstione quinta. c. hæc imago, §. item. Solutio. Quo ad mutuam seruitutem, & debitum carnis, & fidem seruandam, & sic ad substantialia matrimonij, non iudicantur ad imparia, sed sic quo ad præeminentiam quandam. Per hoc arguit Io. And. per Bar. Brix. contra Io. 12. q. 2. c. episcopus, in §. si qua cum seruo. vbi dicit, quod non potest mulier

accusare virum adulterantem, licèt sic econuerso, quia in fide non debet ad imparia iudicari. Et facit, quod no. in Specu. de adulte. §. j. versi. sed nunquid. Item, quod vir habet præeminentiam, patet, quia reuocat votum vxoris, & econuerso. 27. q. 2. c. si vir, & vxor. ¶ Obstat quintò, quòd malè dicit tex. cum dicat, quo casu, cum plures casus præcedant. Solutio. Dic quo casu, id est, quolibet casu prædictorum. Vel secundum Ioan. Andr. melius diceret, quolibet casu, scilicet duorum vltimorum, qa primo non potest congruere, quod vellet cohabitare, si restitutionem petebat, secundum Hostien. & Abb. ¶ † Obstat sextò, quòd agenti possessorio pro vxore detur restitutio, nulla exceptione obstante. de restitu. spolia. c. ex conquestione. Solutio. Contrarium procedit regulariter. Fallit hoc, quando nō potest secum cohabitare sine contumelia creatoris. Allegat glo. iura. Tu habes, vt lite non contest. c. j. de restitu. spoliat. c. ex parte, & c. literas. vbi de hoc, & 3. q. j. in summa. ¶ † Obstat septimo, quòd non compellatur conuersus ad fidem, cui non vult cohabitare alter sine contumelia creatoris, licèt conuertatur remanens in infidelitate illam recipere, supra ca. prox. quia statim est solutum matrimonium ipso iure, non potest ergo vi matrimonij compellere. Solutio. Si teneas, quòd non sit solutum matrimonium, cessat contrarium, sed tenendo quòd sit solutum, eo quòd non vult sine contumelia creatoris cohabitare, contrarium obstat, & tunc dic quod dato quod solutum est matrimonium, ex quo tamen reuertitur ad fidem re integra, matrimonium restituitur iure postliminij. 32. q. 2. cū per bellicam. Sic erranti conuersō restituuntur bona. C. de hę re. in authen. idem est de Nestorianis. Vel dic, quod licèt non sit matrimonium inter eos, tamen compellitur eam recipere in consequentiam prioris matrimonij, & in fauorem fidei. Secunda est etiam opinio, quòd matrimonium ipso iure non soluitur, sed ius matrimonij, scilicet ius petendi debitum, vt supra c. prox. vbi dicit, quod contumelia creatoris soluit ius matrimonij. Sed tunc contra, igitur non posset cum alio contrahere. Sed dicit glo. quod non soluitur, nisi contrahat cum alia: aliàs si esset etiam ante solutum, & reuertentem re integra non teneretur admittere. ad hoc, quod dicit, nisi quod potest obijcere fornicationem. Nam si esset in toto solutum, non posset ei obijcere fornicationem præcedentem, supra de iureiuran. c. quemadmodum. Glo. videtur tenere primam opinio. quod ante sit solutum. Vnde dicit, quod si hic primo conuersus vellet ingredi religionem, non compelleretur recipere no uiter ad fidem conuersam. de conuer. coniug. c. fi. Hostien. icit, quod non soluitur matrimonium infideli antequàm sit statutus terminus, & lapsus ad conuertendum, vel cohabitandum sine contumelia creatoris, & die non assignata solutum est, & si dies sit lapsa, & data licentia conuerso contrahendi, adhuc audietur mulier, si conuertatur re integra, ff. de appella. l. is qui. Si verò pendente compulsione, de qua loquitur ista litera, contrahat cum alia, tenet matrimonium secundo loco contractum, cum tam solutum esset primum vinculum, vt no. in ti. de despō. impube. c. de illis. de eo, qui dux. in matri. c. j. &
21 ca. veniens. secundum Hostien. ¶ † Obstat primo, quod non posit vir coniugi conuersę obijcere fornicationem in infidelitate commissam, quia omne peccatum, & sequela peccati deletur baptismo. 26. distin. deinde. 32. q. j. c. quod autem. Glo. ponit duplicem intellectum. Vnus, quod posit vir repellere vxorem propter adulterium commissum post baptismum. Vnde exponit primo si postquàm conuersa est ad fidem. Hæc expositio destruit literam. Alius, quod etiam intelligatur de adulterio commisso ante baptismum, & ante conuertionem, & tunc dic quod in crimine ponderanda sunt tria. Pęna spiritualis, Pœna temporalis, Et pœnitentialis. Et ista deletur per baptismum, & sic loquuntur iura in contrarium. Pœna autem criminalis non tollitur per baptismum. Vnde de delicto ante commisso potest puniri criminaliter, & etiam ciuiliter, id est, pœna ciuili, quæ est ad commodum partis. Hæc etiam non tollitur per baptismum, quia sufficit quod baptismus det commodum viro: non ergo ex hoc debet dari alteri incommodū, quia ex tali adulterio maculatur vir, & committens adulteriū. licet ergo per baptismum lauetur committens adulterium, illud tamen, quod est quæsitum alteri coniugi ex illa commaculatione, non tollitur. Dat simile in pœnitentia, quia licet mulier, quantuncunque agat pœnitentiam de adulterio, per hoc non tollitur potestas accusandi marito. 33. q. j. admonere. nec etiam eam recipere compellitur. de diuor. c. gaudemus. quia iniquum esset quod baptismus tolleret beneficium alteri competens. Dat simile in libertate, quæ delet, & tollit delictum commissum in se, sed non in alijs. ff. de his, qui no. infa. l. athletas §. Pomponius. Hic aduertendum, secundum Doctores quod ex delicto possunt sequi plures effectus. Primus effectus pœnæ criminalis, & ille non deletur per baptismum, vt dicit glo. Vnde potest de delicto commisso ante baptismum, post baptismum accusari, & puniri. Quidam est effectus peccati, scilicet, irregulariter, & hic est aduertendum. Aut irregularitas fundatur super peccato, & hæc deletur per baptismum, tanquam sequela peccati, vt si quis non per viam iustitię committat homicidium. Quod dicit hic Innocen. verum etiam si homicidium sit notorium. 25. distin. c. vnum orarium. §. nomine autem. & no. de homici. ca. presbyterum. Quædam est irregularitas, quæ non fundatur super peccato, vt si iudex pronunciauerit aliquem occidendum, non enim tunc irregularitas est sequela peccati, nec semper est sequela, sicut infamia, & hæc non tollitur per baptismum. De qua Ioan. And. remittit ad Specu. titu. 2. §. iuxta. versic. penult. & dicit videndum quod ibi no. Et ibi recitat opinio. & nihil concludit, sed vltimo te remittit ad Summam Hostien. in titu. de homi. §. quæna. & seq. Quidam est effectus peccati, vel delicti infamię, & hic deletur ex sublatione peccati per baptismum, vt hic dixi, & 26. distin. deinde. Quidam est effectus peccati, quo ligatur quis alteri, & hic non tollitur per baptismum, vt hic, & 26. distin. c. acutius. & c. deinde. Sic & ille, qui baptizatur, tenetur ad pecuniariam pœnam ob delictum præcedentis. ff. de oper. lib. l. iurisiurandi. & ff. de libera. legata. l. Aurelio. §. Caio. versi. sic. Et si monachus religionem ingrediatur, per hoc non perdo actionem, quæ ante mihi competebat, imo ago contra monasterium, quod possidet bona mea. Institu. de acquisit. per arroga. §. fi. Et per hoc infertur quod per baptismum non tollitur ius quo ligata erat adultera, ne virum repetere possit, quia per baptismum peccata tantum dimittuntur, vt in d. c. deinde. 26. distin. ¶ Obstat secundo contra auctoritatem Apostoli hic dicentis, si quis habet vxorem vel coniugem infidelem, si velit secum cohabitare, non debet dimittere, &c. contra. 28. q. j. c. iam nunc. & q. 2. c. vlt. Solutio. Hic loquitur de consilio. Nam de rigore potest illam dimittere si tamen dimittat illam, nec ipse possit cum alia contrahere, nisi in casibus hic positis. Consilium tamen est quod illam retineat, quia coniunx sanctificatur per coniugem, vt dicit Apostolus, & sic ex quo non est dimittenda, patet quod est vxor legitima. de sponsa. c. j. & c. ex parte. ¶ Obstat tertio, quod isti Patriarchæ non potuerunt excusari a delicto adulterij, quia illud non potuerunt committere, & priuatio præsupponit habitum. de cōsti. ca. cum accessissent. Nam secundum tempus eorum non erat lex data Moysi. Solutio. Dicit Ioan. Andr. quod licet non esset tunc data lex Moysi, erat tamen lex naturæ, quæ etiam volebat quod quilibet homo adhęreret suæ vxori, & non alienæ, & sic, secundum ipsum, esset adulterium, nisi excusaretur
22 diuina reuelatione. ¶ † Quæro an si vir, & vxor conuertantur, & veniant ad fidem, an mulier habeat priuilegia dotis? Dicunt hic Docto. quod sic fauore Christianę religionis, argumen. de conuer. infi. ca. 2. in fi. Nam si Imperator potest hoc priuilegium dare, vt C. qui po. in pig. habe. l. assiduis. fortius potest hoc dare Deus. 30. quæstio. 3. ita diligere. Nec obstat. l. j. in authen. ibi posita. C. de hære. & in authen. de priuile. hære. non præstan. collatio. 8. Quia licet illa iura prosequantur quo ad verba omnes baptizatos, prosequuntur tamen quo ad mentem solum, qui semel professi sunt fidem Catholicam, & postea præuaricati sunt, & etiam omnes execratos. Aliud ergo dicendum est de Iudæis, qui ab ecclesia tolerantur, & de Paganis, qui baptizantur, ne per contrariam interpretationem a conuersione retrahantur, vt not. supra. ad hoc infra de appel. Quædam verbosa prosequuntur Docto. hic, sed non insisto.
23 ¶ † Quæro, quid si Paganus habet plures vxores tempore conuersionis, postea prima mortua sit, quam tunc habebit? Et videtur quod sit vxor, quam prius cognouit, supra de eo, qui dux. in matrimo. c. fi. In contrarium est, supra eo. c. j. j. respon. so. infra c. fi. vbi videtur quod si prima sequatur post illam, cogendus sit in illam consentire, an talis damnatio sit de iure canonico, cui tamen non subsunt Pagani, & hoc potissimum in fauorem fidei est dicendum, vt supra de conuersi. infide. ca.
24 ex publico. ¶ † Quid si Catholicus contrahat cum pluribus mulieribus vno, & eodem momento, dicens, Ego consentio in vos omnes. & mulieres vna voce respondent, Et nos in te. Videtur quod sit vxor, quam primo cognouerit, supra de cōsidi. app. c. de illis. Dic contra, quod mutuo se impediunt. ff. de vsufru. l. quoties. Et idem si sint sponsalia contracta, quia vbicunque matrimonium prohibetur, & sponsalia, & ideo spinalis copula non potest ratificare id, quod est omnino illicitum. 27. quæstione secunda. ca. nuptiarum, secundum Gofre. Quod verum est, secundum Ioan. Imo. & si sola vna existat, illis sit apta, cum illi soli non intendebat se obligare insolidum, imo eque alij se obligare volens, agit contra ius vitæ indiuiduæ. 32. qō. 2. solet. Et sic non est matrimonium. ff. de ver. expor. l. si venditor. cum seq. ff. de arbi. l. Pedius. Et vide quod

no.

no. de sponsa. ex literis. Et per Hostien. in Summa, de desponsa. impube. §. fi. ver. quid si iurasti. & sequ.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum inter paganos, non contra legem diuinam valet.*
2 *Ad diuersitatem gentium, datur diuersitas rituum.*
3 *Matrimonium est licitum inter fratrem cum relicta fratris, iure diuino ad sobolem suscitandam.*
4 *Matrimonium perfectum secundum legem antiquam non infringitur per submissionem factam nouæ legi.*
5 *Noua legis submissio obligat submissum tantum ad actus futuros, non præteritos, & essentiatos ante submissionem.*

CAP. IX.

1 DEus qui. †Matrimonium cõtractum inter paganos non contra legem diuinam etiam repugnante lege canonica, valet, & conseruatur eis ad fidem conuersis. h. d. & non diuiditur. 2 ¶†No. j. quòd ad diuersitatem gẽtium datur diuersitas rituũ. 3 Et no. quid est ritus: quia est quædam lex. ¶†No. ij. ꝙ secundũ ius diuinum licet contrahere cum relicta fratris ad sobolem suscitandam. ¶†No. 3. ꝙ matrimonium perfectum secundum legem antiquam non infringitur propter submissionem factam nouæ legi: & sic noua legis submissio nõ infringit actus 5 essentiatos ante submissionem. † Et sic no. ꝙ legis submissio obligat submissum solum ad actus futuros, non preteritos, & essentiatos ante submissionem. Nihil vtile hic scribunt Doc.

De donationibus inter virum, & vxorem. Rub.

¶Facto diuortio vir debet restituere vxori dotem, & mulier viro donationem propter nuptias. Ideo post titulũ de diuor. ponitur ista rubrica. Et quia contingit multoties ꝙ coniuges constante matrimonio sibi donant ad inuicem pure, & sine causa, aliquãdo ob causam: & quia celebrato diuortio aliqua restituuntur, de quo dictum est, §. tit. proximo, merito rubrica de his donationibus fuit probanda.

SVMMARIVM.

1 *Dos matrimonio licitè separato est restituenda. 3.*
2 *Matrimonium ex quibus causis possit licitè separari.*
4 *Pro dotis restitutione an possit maritus conueniri vltra quã facere possit.*
5 *Fructus percepti an veniant in restitutione dotis.*
6 *Expensas, quas maritus fecit in dote, an possit retinere.*

CAP. I.

1 MVlieres. †Licitè separato matrimonio dos est restituenda. h. d. ¶No. ꝙ soluto matrimonio dos est restituenda: & hoc quã do separantur ex causa non illicita. †Et sic no. ꝙ matrimoniũ ex causa potest separari. Quæ autem sunt legitimæ causæ separandi, vitum 3 est s. tit. prox. ¶†Obstat ꝙ separato matrimonio ex licita causa, dos non sit restituenda, imo fisco applicanda. C. de incest. nup. l. qui contra. arg. contra. j. eo. & si necesse. So. Dic ꝙ aut mrimonium est separatũ sine cã legitima, & dos est restituenda, vt hic à ꝺrio: aut est ꝺctũ, & separatũ aliqua legitima cã, vt ꝓginquinitatis, & affinitatis: & tunc aut vterque ꝺxit scienter, vel saltem mulier dans dotem: & dos restituenda non est, sed applicatur fisco, vt in contrario. Aut est contractum ignoranter. & restituenda est, vt hic. Et idem de muliere dante dotem propter nuptias. Hęc vera, nisi errore, aut minori 4 ætate excusentur: quia tunc non habet locum pena. ¶† Obstat secundo quòd separato matrimonio non restituat in totum dotem maritus, sed solum inquantum facere potest. C. de rei vxo. actio. l. j. §. finautem. ff. de re iud. l. non tantum. So. Si maritus est soluendo, totam restituat: si non est soluendo, restituat solum in quantum facere potest ne egeat: saluo nisi dolo fecerit, quo minus restituere posset: quo casu restituat insolidum. Idem si ex postfacto peruenerit ad pinguiorẽ fortunam: quia & tunc restituet insolidum, vt ibi, arg. c. Odoardus. de solu. Dicit tamen glos. quòd si soluerit insolidum, repetere non potest. ff. de condi. inde. l. nam & maritus. Et ista sunt vera, quòd si maritus pacisceretur vt insolidum conueniri posset, non valeret pactum, quasi contra bonos mores. Et hoc est verum, secundum Doct. in marito. Secus in his, qui habet hoc priuilegium, vt dixi de solu. in dicto capitulo, Odoardus. Aduerte, dicunt Doct. quòd prædicta procederent, quando fieret separatio à viro vero: sed tex. loquitur, quando separatio fit à putatiuo: & dicit restituendam dotem totam. Vnde non videtur quòd talis gaudeat illo priuilegio. Nam ponendo mulierem ignorantem, iura fauent plus mulieri, quàm viro, & merito. C. de priuil. do. l. 2. Item nec subest aliqua causa beneficij: quia si non est matrimonium, tunc ille non est maritus, nec illa vxor. Item non est dos: nec actio competit pro dote, sed condictio ob causam, vt no. infra eodem, capitulo, de prudentia. in glos. j. Cessat ergo maritalis reuerentia, de qua loquitur hic, vt sic etiam cessat beneficium. de appel. cum cessante. Et dicit do. meus, quòd hæc deductio consideratur in vero marito, scilicet an facere posset secundum tempus rei iudicatæ. ff. solu. matrim. l. rei. Et non transit hoc priuilegium ad hæredes extraneos mariti. C. eodem. l. ma 5 ritum. ¶† Quæro, an in dote fructus percepti restituantur. Dic quòd percepti ante matrimonium. item post diuortium percepti restituantur: quia illi augerent dotem. Constante matrimonio autem percepti non restituantur: quia illos vir lucratur propter onera matrimonij supportanda. de vsuris. c. salubriter. ff. de iure dotium. l. dotis fructus. & ibi no. An impubes quæ dedit fundum in dotem, vt resilijt repetens fundũ, & fructum, repellatur, puta pro rata alienatorum. in Specu. 6 eodem titulo. §. 2. versic. quid si mulier. † Sed an maritus possit retinere expensas, quas fecit in dote? Dic quòd sic, si sunt necessariæ: quia illæ minuunt dotem ipso iure: vtiles vero nõ, sed repetentur actione mandati, vel negotiorum gestorum. voluntariæ autem permittuntur abradi sine lesione prioris status. C. de rei vxo. l. j. §. fileat. & ff. de impen. l. j. §. quod dicitur. ¶Obstat quòd non restituatur dos. j. eo. plerunque. Sol. Hoc procedit vt dos restituatur, quando fit separatio quo ad fœdus matrimonij: secus si fit quo ad thorum, vt ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio soluto cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ communiter obuenerunt.*
2 *Donata viro & vxori constante matrimonio, sunt matrimonio soluto diuidenda, & restituenda hæredibus alterius coniugum. 6.*
3 *Vxor potest aliquid licitè quærere constante matrimonio. 6.*
4 *Titulus quandoque appellatur omnis contractus.*
5 *Talis non dicitur quis per hæc verba, teneo te pro tali, vel loco talis.*
6 *Bona acquisita à muliere constante matrimonio, vel à prælato durante prælatura, an præsumantur acquisita de bonis mariti, vel ecclesiæ.*
7 *Dos an sit restituenda soluto matrimonio per diuortium.*

CAP. II.

1 SIgnificauit. †Soluto mrimonio cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ communiter obuenerũt. h. d. Sunt duæ partes. In prima parte ponit duplicem querelam mulieris. In secunda parte commissionem causæ. Secunda 2 ibi, ideoque, &c. ¶†No. primo quòd diuortio celebrato dos 3 est restituenda, & etiam communiter obuenta sunt diuidenda. ¶†Nota secundo quòd mulier constante matrimonio po- 4 test aliquid licitè querere. ¶†Nota tertio ꝙ omnis contractus dicitur titulus: tantum est dicere titulus, quantum causa, & 5 ius, quod communiter conuincitur ex cõtractu. ¶†No. quar to ꝙ hęc verba, Teneo te loco talis: non probant quem esse talem. ¶†Obstat ꝙ bona quæsita per mulierem spectant ad vi- 6 rum: & sic non debent diuidi, quia præsumitur quod sint quęsita de bonis viri. ff. de donatio. inter virum & vxorem. l. Quintus Mutius. C. eo. l. etiam. Sol. Intellige, quod hæc erant quæsita ex bonis communibus, quę constabant esse mulieris: aliàs in dubio pertinerent ad virum. Et dicit glos. quod simile est in prælato: quia omnia per ipsum quæsita præsumuntur quæsita de bonis ecclesiæ, nisi ostendat aliunde quæsita. 12. quæstio. 4. capit. sacerdotes. Vide supra de pecul. cleri. cap. inquirendum. Vel forte fuerunt simul instituti hæredes maritus & vxor: vel illa quæsiuerunt ex legatis, vel donationibus: vel forte erat consuetudo loci, sicut est in Francia, vt quicqd alter coniugum acquirit, est commune, & postea celebrato 7 diuortio diuiditur. ¶† Quæro, quid aliud potest obstare, vt dos non restituatur. Dicit glos. puto, consuetudo, vel pactum quod restitui non debet. j. eo. c. fi. Vel si propter adulterium, quando fit separatio quo ad mutuam seruitutem: vel si sententia lata esset super hoc, à qua non esset appellatum. ff. fami. erciscun. l. cum putarem. Vel iurisiurandi, vel doli exceptio. ff. ad exhiben. l. 3. §. ibidem. &c.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotem restitui. 5.*
2 *Iudex in principali potest de accessoriis iudicare.*
3 *Dotem non repetit mulier actione de dote, vbi matrimonium non fuit legitimè contractum.*
4 *Dotis causa an spectet ad iudicium ecclesiæ, vel Imperij.*

Anto. de Butrio super quarto Decretal.

CAP. III.

1 EPrudentia. †Delegatus ad causam matrimonij si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotem restitui. h. d. Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensi-
2 bile factum. Secundo illud emendari præcipit. Secunda ibi, quia igitur. ¶ †Nota quod delegatus ad causam matrimonialem tractandam, & determinandam, videtur delegatus ad causam dotis accessoriam, etiam si hoc non exprimatur. Et sic iudex in principali, est iudex in consequenti, & accessorio: siue sit ordinarius, siue delegatus. Et sic aliquando ad non nominatam rescriptum extenditur personam, scilicet quando ad non nominatam expressum habet se accessoriè. Et no. quod causa mere temporalis, prout venit accessoriè ad causam fori ecclesiæ suppositam, sic similiter ecclesiasticæ potestati subijcitur. Et nota quod delegatus, qui non pronunciat super toto, non dicitur functus officio per diffinitiuam, quin possit adhuc pronunciare. Et sic ex pronunciatione super principali, & expresso, non extinguitur iurisdictio super tacito &
3 accessorio æquè principaliter intellecto: & quod iure actionis competit ius agendi. ¶ †Ob. quod mulier non potuit dotem repetere: quia non habet actionem de dote, cum dos nō fuit, ex quo non fuerit matrimonium. ff. de iure do. l. 3. Solu. Dicit glos. quod non actione de dote, sed condictione sine causa repetit dotem. ff. de condi. sine causa. l. fi. & C. de condi. ob causam. l. qua causa. Et dicit glos. quod mulier olim potuit repetere dotem per annos binos, trinos: hodie autem repetit, si est immobilis incontinenti: si mobilis, in capite anni. C. de rei vxo. actio. l. j. §. cum autem. Et vult dicere annua, bima, trima die. primo anno tertia, secundo tertia, & in tertio tertia. Et dicunt Doct. quod hæc condictio ob causam est priuilegiata, sicut actio de dote. ff. de priuile. cre. l. 2. ff. si quis cau. l. si eum.
4 §. fi. in ver. qui iniuriarū. & ff. de peculio. l. ex facto. Idem Gul. in Specu. eo. tit. §. fi. versi. sed matrimonium. ¶ †Ob. secundo decretalis, quia videtur delegatum ab ecclesia non posse cognoscere de causa dotis: quasi hæc sit mere temporalis, & spectat ad iudicium Imperij, vt patet C. de iure do. l. vbi. & ff. solu. matri. & per totum. Gl. dicit quod quandoque venit causa dotis accessoriè ad matrimonium: vt scilicet an sit restituenda dos, vel ne, pendet ex hoc an valeat, vel non matrimoniū: & tunc causa dotis spectat ad ecclesiā, sicut & principalis causa matrimonij: & sic loquitur hic, quia dicit glo. quod datur esse dotis ad esse matrimonij, & non esse dotis ad non esse matrimonij. C. de iure do. l. fi. ff. de iure do. l. 3. Et quia ex consequenti dos sequitur naturam matrimonij, hinc est quod sicut metus reddit ipso iure nullum matrimoniū: ita & reddit nullam ipso iure constitutionem dotis. ff. quod me. cau. l. si mulier. §. si dos. 3. de sponsa. cum locum. & c. veniens. el 2. Et sic qui cognouit de principali, debet cognoscere de accessorio: nam accessorium in iurisdictione extendenda sequitur naturam principalis. Allegat multa iura, de offi. delega. c. prudentiam. §. sexta. cum simil. Item quia incidentia causæ ampliant iurisdictionem, vbi aliter non ampliaretur, vt C. de iud. l. quoties. Quandoque quæstio dotis non venit accessoriè ad matrimonium, nec consequenter deducitur ad decisionem matrimonij: & dicit quod tunc ex quo principaliter in iudicium deducitur, non cognoscit iudex ecclesiasticus, sed iudex secularis: & hoc habito respectu ad ius. De consuetudine tamen dicit glo. quod etiam principaliter cognoscit ecclesia. Quod est se potest verum, quādo quæstio dotis mouetur constante matrimonio sine morte. Principaliter autem dicitur quæstio moueri, quando soluto matrimonio morte repetitur dos: vel quā do constante matrimonio, altero vergente ad inopiam, vt C. de iure do. l. vbi. cum simil. Vel quando constante matrimonio de iure non potest repeti, dos secundum glo. ff. solu. matr. l. quoties. Et hoc tenēt Docto. quod sic ecclesiasticus iudex cognoscit de quæstione temporali incidente coram iudice ecclesiastico, licet e conuerso iudex secularis non cognoscat de spirituali coram se ipso incidenti. de ordi. cogni. c. tuam. Et dicit hic Innoc. quod etiam principaliter poterit ecclesia cognoscere causam dotis, non quasi sit subiecta foro ecclesiæ, vel ut exclusa à potestate seculari: sed vt quilibet eorum sit iudex, si videatur: quia ad ecclesiam spectat defendere dotes. infra c. nuper. & hoc verum maximè si non opponitur exceptio fori: puta quod si sit vidua repetens dotem, & oppressa, quod cognoscit ecclesia principaliter: aliàs non, nisi incidenter: vel si non opponatur exceptio fori. Per hoc infertur, quando ecclesia cognoscit de hereditate venientis incidenter ad quæstionem legitimitatis, vt patet 3. qui fil. sint legi. c. j. A fortiori ergo ecclesia cognoscit de dote: quia causa dotis maiorem habet connexitatem cum matrimonio, sine quo esse non potest, quam habet quæstio legitimitatis ad hæreditatem, vel e-
5 conuerso: quia sicut filius potest esse legitimus sine hæreditate: sic etiam potest esse matrimonium sine dote: licèt dos non possit esse sine matrimonio, ita nec hæreditas sine legitimitate: ergo venit hereditas ad legitimitatē, sicut dos ad matrimonium: & sic est eadem ratio. Et concludit Hosti. quod cognoscere poterit. Et hoc mihi placet, vt pluries dixi in titu. qui filij sint legiti. & maximè in c. j. & c. per venerabilē. ¶ Obstat tertio, quod non possunt isti delegati cognoscere de causa dotis ex vi primi mandati: quia ex quo non est expressa in rescripto, licèt concludatur accessoriè, extincta tamen iurisdictione super principali, quæ extinguitur vi sententiæ. 3. offi. dele. c. in literis. quia ex quo functus est officio super principali, etinguitur etiam super incidenti: & sic extincto expresso, debet etiam extingui tacitum. Sol. Gl. ponit duplicem intellectum. Vnus, quod cognoscat hic virtute secundi mandati facti à Papa, & non primi: & secundum istum cessat contrarium: quia fatendum quod non posset vi primi mandati. Hic intellectus non placet: quia secundum hoc malè reprehenduntur primi, quare hoc non fecerunt. sed respondet quod male fecerunt hoc non faciendo durante mandato: sed non reprehenduntur quare hoc non fecerunt extincto primo mandato. Alius est intellectus, quod hoc potuerunt facere virtute primi mandati. Et ad hoc respondit, quod hoc operatur accessio. Glos. reſidet in prima opinio. Si vis saluare primam, potes dicere quod duret potestas, & quod in iurisdictione vtrumque æquè principaliter videatur commissum, licèt causa accessorietatis sit illa, propter quam videatur cōmissum: & ideo pronunciando hic super principali, non est officio functus: potest ergo de eo cognoscere, ex quo ad dotem potest via actionis agi. Sic debet intelligi hæc decreta. Et per hoc non obstat de appel. c. cum appellationibus, li. 6. cum simi. Et C. de fructi. & litium expen. l. terminato. quia loquitur, quando ad accessorium agitur officio iudicis.

SVMMARIVM.

1 *Dotem perdit mulier propter adulterium separata.*
2 *Diuortij causa quo ad separationem thori, an spectet ad iudicē secularē.*
3 *Dotem non perdit mulier separata à viro propter adulterium, vbi est viro reconciliata.*
4 *Donationem propter nuptias sibi factam perdit mulier, vbi ipsa commisit adulterium.*
5 *Ad validitatem separationis matrimonij quo ad thorum, requiritur iudicium ecclesiæ.*
6 *Propter adulterium mulier non perdit bona paraphernalia, licet dotem perdat.*
Dotalitij appellatione an comprehendantur paraphernalia.
7 *Ad reconciliandam vxorem, an vir possit compelli.*
8 *Dos quare non possit repeti vxore reconciliata.*
9 *Hæres mariti, an possit obijcere adulterium vxori repetenti dotem.*
Adulterium, an possit hæres defuncti obijcere mulieri dotem repetenti?
10 *An propter adulterium perdat mulier dotem?*
11 *Dotem an possit retinere vir matrimonio separato propter consanguinitatem, vbi ipsa mulier commisit adulterium?*
12 *Dotem an perdat pater propter adulterium filiæ dotatæ ab eo?*

CAP. IIII.

1 PLerunque. †Mulier propter adulterium separata perdit dotem. hoc dicit.
2 ¶ †Nota, quod sententia in causa dotis, vel matrimonij ad separationem thori spectat ad officium iudicis ecclesiæ. Iudex ergo secularis quo ad thorum non potest iudicare super matrimonium, nec etiam super dote exīe parationē thori super lucranda dote. ¶ Nota secundo, quod mulier separata sine iudicio ecclesiæ, siue absque iudicio ec-
3 clesiæ propter adulterium perdit dotem. ¶ †Nota tertio, quod mulier separata propter adulterium non perdit dotem, licèt reconciliata. ¶ Nota quarto, quod vir potest vxorem reconciliare sibi ad præiudicium lucri dotis, siue sit per ecclesiam
4 separata, siue non. & sic facit ad no. supra eodem, c. 2. ¶ Nota quinto, quod mulier propter adulterium perdit donatio-
5 nem propter nuptias sibi factam. ¶ † Obstat primo, quod absque iudicio ecclesiæ non separatur. supra titulo proximo, c. ex literis, & c. porrò. Sol. dicit quod ad validitatem separationis exigitur iudicium ecclesiæ: quo autem ad lucrum dotis, non: vt hic. ¶ Obstat secundo, quod solo recessu propria voluntate non perdat dotem, quia cautum non reperitur. Solutio. Intellige, quando recessit ob causam fornicationis.
6 ¶ † Obstat tertio, quod dotalitio non potest puniri mulier, quia etiam dato quod matrimonium fuisset separatum absque eius culpa, illud non lucraretur: quia donatio reuertitur ad virum, sicut dos ad mulierem. infra eodem, capitulo final. Solu. Potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt loquatur de dotalitio, ideſt donatione propter nuptias. Et ad contrarium
respon-

respondetur, quòd hæc mulier ex pacto lucrabitur dotalitiū soluto matrimonio: & modò propter culpam suam adulterium committendo separato matrimonio illud perdit. Secundo modo potest intelligi de dotalitijs, idest de rebus parapher nalibus, ad quarum restitutionem maritus tenetur, hic autem non, arg. C.de pac. conuen.l. j. Primus intellectus mihi placet: quia improprianda non sunt verba in pœnis: nunquam reperitur quod appellatione dotalitij comprehendantur paraphernalia. ¶†Quæro, an vir possit compelli ad reconciliādum vxorem? Dic, quod non. de diuor.c.gaudemus. ¶†Quæro, vtiam ea reconciliata non potest dotem repetere? Dic, qa illam ei remisit: quod potest secundum Euangelicam veritatem. C.de adulte. l.si vxor.cum simi. ¶ †Quæro, an hæres mariti contra mulierem ab ea petendo dotem possit obijcere adulterium? Dicit Ioan. And. videndum in Specu.co.titu.§.fi. per.quid si mulier agit. de exceptio. §. dico.ver. item si quæritur. Communiter tenetur, quod non competit exceptio, cum non lucretur maritus dotem, nisi accuset de adulterio, & inscribat se, in Authen. vt li. ma. & auię.§. quia verò. Pau. tenet contra. & idem Accur. C.de rei vxo. actio. l. ita, §. illo pro cuidubio. Bar. tenet contrarium per l. rei iudicatæ, §. fin. ff. soluto matrimonio. Ioan. And. in addi. dicti §. fi. bene dicit, quod post mortem mulieris vir potest obijcere secundum veritatē, vt d.l. rei iudicatæ, §. fin. & hoc ibi tenet Bar. ¶ †Quæro, lata est sententia, per quam mulier separata est à thoro viri, quia commiserit adulterium, an per hoc pronunciatum est eam dotem perdidisse? Secundo probatur consanguinitas inter eos, & pronunciatur matrimonium fuisse nullum inter eos: quæritur, an mulier possit dotem repetere? Videtur, quod sic: quia ex futuro euentu patet, quia iam non fuit matrimoniū: & si non fuit matrimonium, non fuit adulterium. de frigi. & malefi. c. fraternitatis, in fi. Dic, quòd potest manifesta veritate, nec obstat res iudicata, de purg. vulg. c.2.8. distinc. veritate. ff. de condict. sine causa. l. auunculo. Sol. Quia causa sententiæ est reddita ad non causam: nam causa fuit, ergo adulterium commissum fuit, & commissa dos: quia eo modo declaratur matrimonium non fuisse, nec dotem: ergo sententia debet retractari, vt l. pe. de cond. sine causa. Tertio, quia sententia retractatur ex noua causa. supra tit. proxi. ex litteris, & c.pe. Quarto, quia detecto errore sententia primo lata reuocatur. de frig. c. fraternitatis. Quinto, quia per secundam sententiam tollitur prima. ℨ. de iud. inter monasterium. In contrarium, quia res iudicata pro veritate accipitur. ff. de regu. iuris. l. res iudicata, & ff. fami. ercis. l. cum putarem. Item secundo, quia ex quo sententia est lata, & non est appellatū, ius est factum inter partes: ipsa nō potest retractari. dē re iud. c.cum inter. C.de liber. agnos. l. fi. Item tertio, quia sententia contra sententiam est nulla. 2.q.6.c.ei, qui. §. diffinitiua. ergo cum primo fuerat iudicatum illam adulterium cōmisisse, & secundo fuit iudicatum contra: quia si matrimonium non fuisset, & consequenter adulterium nō esset, non valet sententia cōtra ipsam. Item quartò adulteria, sicut & cætera delicta, ex corde procedunt, & iudicantur ex intentione. 15. qō. 6. c. 1. 34.q.2. in lectum. Et in iuria ex affectu mentis fit. 15.q.j. ca. illud perequè. sed non est dubium, q hęc mulier, licèt in veritate ibi non esset matrimonium, agebat quantum est in se, iniuriari ei, quem pro marito tenebat: igitur quantum est in se, dolum commiserit, & sic teneri debet de adulterio, quod in se dolum requirit, & dolo impletur. ff. ad legem Iul. de adulte. l. pe. Tan. per prima iura dixit, quod mulier potest dotem repetere, detecto matrimonio inter eam, & eum non fuisse. Lau. dixit, quia non est vlterius audienda propter intentionem praua cum opere subsecuto, licèt non appareat, quod non fuerat matrimonium: quia fecit quod potuit. de purg. ca. c. ntiper. & c. vlt. de adulte. c. si vxori. Ber. dixit, quod mulier nō potest repetere dotem. Primo, quia in talibus principium considerandum est, non exitus, vt propter hoc cæteris delinquendi audacia auferatur, & quia si promitteretur, posset dari audacia falsum committendi in probatione impedimenti. Dicit q. quod prima opi. magis est benigna: sed non est extendenda licentia. Communiter inuenio Doct. inclinare in hanc partē: quia mulier hęc non potest petere dotem. Et fundamentum est, quia prima sententia transiuit in rem iudicatam, & etiam quia inspecta opinione mulieris ipsa peccauit: ideo punienda videtur, & ne detur via ad fingendum falsum. de diuor. c. quēadmodum. Dico, quod aduertenda est sententia, & modus sententiandi: si sententia est lata primo super adulterio, & nihil pronunciatum super dotem. Tanc. dicit, q si postea moueatur iudicium dotis, & super eo pronuncietur matrimonium non fuisse, & dotem reddendam esse, quia tunc sententia non obstabit: quia specificè super hoc iudicatum non est, quia modo ad aliud agitur. Primo enim agebatur ad matrimonium separandum propter adulterium: nunc autem agitur ad dotem repetendā. Et ex quo variatur res, licet non varietur causa, non video q obstet exceptio rei iudicatę, vt no. ℨ. in cap. cum ecclesia, de causa posses. & ff. de re iud. l. eadem. & l. cum quęritur. Quandoq; lata est sententia primo super separatione thori pp adulterium, & retentionem dotis: nunc autem repetitur dos, quasi non fuerit matrimonium, & sic nec adulterium. Et hæc est maior dubitatio: puto quòd tunc aut est oppositum de prima sententia contra sententiam secundam: & iudex, illa nō obstante, certificatus de ea, contra eam pronunciauit. & puto, q non valeat sententia, quasi lata sit cōtra notorium, per ea, quę dixi supra de re iudic. ca. inter monasterium. Et per consequēs puto, quòd ex secunda sententia tanquam nulla, dos repeti nō potest. Aut secunda sententia est lata super nullitate matrimonij, scilicet obstante consanguinitate, vel affinitate, matrimonium fuisse nullum, & prima sententia non est allegata: vel si est allegata, non fuit ostensa: & tunc dico, q est standum secundæ sententię, & per consequens dos repeti posset, quasi per secundam declaratur adulterium non esse: quia sńa contra sententiam in diuersis instantijs, ex quo de prima non est ꝓpatefactum iudici, valet secunda, vt l. si duobus, ff. de excep. rei iud. & dixi plenè in d.c. inter monasterium, & de rescriptis, c. ab excō municato. & hoc de vlti. glo. Non obstat q mulier, quantū est in se, etiam hoc detecto, q non fuerit matrimonium, peccauerit: quia in pœnis cuiuslibet, hoc est, quæ veniunt applicandę parti non punitur affectus, nisi sequeretur effectus, vt l. vulgo, §. furti faciendi, C.de fur. Item quia vbi est affectus, & non habet effectum, propter impedimentum iuris, non punitur affectus, effectu non subsecuto. ff. de fur. l. inter omnes, §. penult. Non obstat in authē. de restitu. & ea, quę parit. §. vnum si quidem. colla. 5. quia ibi mulier scienter deliquit, & contra matrimonium verum. in pœnis quoq; contrahendo hic, licèt in animo deliquit, non deliquit contra verum matrimonium, vt exigit. ¶†Quæro quid econuerso, pone q matrimonio separato propter consanguinitatem, vir vult retinere dotē propter precedens adulterium, an possit? Dicit Accur. q non, per §. si verò. in Auth. de nup. C. de iure deliberan. l. si dotem. Hoc dicit Accur. in l. ex consensu, C.de repu. ¶†Quæro, pater dotauit filiā, filia commisit adulterium, nunquid pater perdit dotē? Dicit hic Ioan. And. q glo. tenet q sic, C.de iure do. l. si dotem. & imputet sibi pater, q non sit stipulatus. Dyn. dicit, q si pater viuit filia existēte in prāte, poterit repetere dotē, vt d.l. fi. C. de repu. Gl. allegat ff. de pac. do. l. cū dos. & hoc tenet Cy. in d.l. si dotē.

SVMMARIVM.

1 *Donata mulieri à viro propter nuptias, soluto matrimonio reuerti debent ad virum. 3. 10.*
2 *Dotat vxorem aliquando maritus, vt est consuetudo in Hispania 9.*
4 *Donatum prætextu matrimonij repetitur, non subsistente matrimonio.*
5 *Pactum pœnale tollens liberam facultatē matrimoniū dissoluendi, tanquā sine causa non valet.*
6 *Dos non potest dici, vbi non est matrimonium.*
7 *Commodum quis habere non debet, vnde pœnam meretur.*
8 *De dote cognoscit Iudex ecclesiasticus, quando consequēter venit ad decisionem matrimonij.*
10 *Dotem & donationem propter nuptias perdunt, & fisco applicantur, qui scienter contra præcepta legalia contrahunt matrimonium.*
11 *Donata prætextu sponsaliorum, vel matrimonij inhęrenti ab alio, etiam ex tranco, quàm primo aut viro, an repetantur.*

CAP. V.

IT si necesse. Non summatur propter varias lecturas, secundum Ioan. And. †Vel sic, Donata mulieri ꝓpter nuptias soluto matrimonio, vel separato, reuerti debēt ad virum. h. d. Ponit factum, premissa duplici cā. Prima consistit in facto, secunda in iure. Secunda ibi, cum castra. Tertia ibi, ne autem ad commodum ei cedat. ¶†Nota primo, q aliquādo maritus dotat vxorem. Est autem consuetudo illa Hispanię, q mariti dotant vxorem. Vel etiam potest intelligi de donatione propter nuptias. ¶†Nota secundo, quod datum vxori sub pacto vt perdatur ea delinquente, tanq̄ tollens liberam facultatem dissoluendi matrimonium, non valet: & hoc non obstante matrimonio soluto potest repeti datum. ¶†Nota tertio, q datum prætextu matrimonij, repetitur non subsistente matrimonio, tanquam datū causa non subsistēte, & sic datum sine causa. ¶†Nota quarto, q pactum pœnale tollens liberam facultatem matrimonij dissoluendi, tanquam sine causa potest repeti. ¶†Nota quinto, q vbi non est matrimonium, ibi non est dos, neq; donatio ꝓpnuptias, q̄ aliq̄n appellat donatio dotē. ¶†No. 6. q qs nō dēt hr̄e cōmodum, vnde pœnam mereri debet. ¶†No. septimo, q Iudex ecclesię etiam cognoscit de dote, quando consequenter venit ad decisionem matrimonij. ¶†Obstat primo,

mo, ꝙ malè stat litera dum dicit, ꝙ maritus dedit in dotem: quia maritus non dat dotem, imo vxor dat dotem, & donationem pp nuptias. ſ. eo. c. proxi. So. Dic dotem. i. donationem propter nuptias. Alij dicunt, ꝙ hoc procedit de consuetudine Hiſpaniæ, ſecundum quam mariti dotant vxores. ¶† Obstat ſecundo ꝙ non poſsit Rex Legioñ. repetere quæ dedit: ga qui scienter contra præcepta legalia cõtrahunt matrimoniũ: perdunt dotem, & applicatur fiſco. C. de inceſt. nup. authen. qui contra. ff. donat. inter virum, l. cum hic ſtatus, §. vltimo. Sol. Si contrahentes ignorabant ſe eſſe conſanguineos, & dederunt dotem, & repetunt, vt hic. Si ſciebant, non repetunt, vt in contrario. Hoc non placet gloſ. quia hoc ignorare non poterant, cum eſſent in ſecundo gradu, C. de libera. cauſa. l. filium. & C. de reſtit. in integ. l. 4. & l. de tutela. Et dicunt Doc. ꝙ hoc erat notoriũ ꝙ erant in ſecundo gradu, vt ꝛ. de diuor. c. porro. & patet in antiqua. Vel ſecundo, ſi contrahentes ſciũt ius & factum, & contrahunt in gradu ꝓhibito, datum non repetũt: alias ſi ſciunt factum, licèt ignorant ius, repetunt: puto quia credunt ſe poſſe contrahere. Allegat. ff. de adul. l. ſi adulterium, §. ſtuprum, & §. fratris, & §. inceſtum. & ſic pōt loq hic. Glo. dicit, ꝙ nec hoc eſt verum: quia ſciebant ēt ſe non poſſe contrahere: nec etiam verum eſt in ſe, quia error iuris non excuſaret à tali pœna: niſi fortè hēret dependentiã talis error à facto, vt quia crederet probabiliter diſpenſatum quod eſt diuinare, ſm Pe. Tan. ſoluit, ꝙ de iure ſtandum eſt ꝺrio: ſed Papa hoc hic fecit pro bono pacis, quia aliter nõ poterat pax inter eos reformari. Hęc adhuc diuinat, & trahit decre. ad non ius: imo ſoluitur. Tertio, quia qñq; ꝺhentes habent ſuperiorem fiſcum ab eis differentem: & tunc ſunt talia data fiſco applicãda, vt in ꝺrio. Aut non recognoſcunt ſuperiorem fiſcum, quia ipſi ꝺhentes ſunt Reges, & ſupra fiſcum: & ne talia tendant ad commodum alterius, non applicantur fiſco, ſed applicantur illi, qui dedit, & reſtituuntur: ita hic loquitur. Vel ſic quarto ꝺrium ꝓcedit in rebus datis, quæ poſſunt alienari. hic de rebus datis, quæ non poterũt alienari à regno, vt erant caſtra Regis, quę alienari non poſſunt. ꝛ. de iureiur. c. intellecto. Ita dicunt Doct. Legiſte. dicunt ꝙ in hac decre. eſt pro ratione voluntas: ga iſta bona debebãt confiſcari. Vel quinto dicit, ꝙ an datum ob matrimonium inter coniunctos repetatur, ēt non eſt certum, ſed ſunt opi. quia aliqui dicunt, ꝙ repeti non pōt, alij ꝙ pōt repeti. Et hoc tenet Placen. cuius opi. approbat hic Papa, in cuius eſt poteſtate opiniones approbare, vbi eſt dubium inter Iuriſtas. ꝛ. qui filij ſint legi. c. per venerabilem. Vel ſexto, aut contrahitur matrimonium prohibitum in gradibus à legibus, aut à iure canonico: & datum propter tale matrimoniũ repetitur, vt in ꝺrio, ſed fiſco applicatur: & hoc, quia in primo gradu pōt, ſecus in ſecũdo. In gradibus aũt lege diuina ꝓhibitis nulla poteſt ignorãtia ꝓtendi, vt ff. de adulte. l. ſi adulteriũ, §. ſtuprum, & §. fratres. Niſi forſan occaſione ritus, de quo ſupra, de diuor. c. gaudemus. Vel ſeptimo, aut per coniuges aliquid eſt datum ob donationem propter nuptias, vel propter dotem, in matrimonio illicito, & non eſt aliquid vlterius conuentum: & tunc datum videtur ob turpem cauſam. Ideo fiſco applicatur propter turpitudinem vtriuſque partis, vt in contrario no. Aut eſt datũ ob cauſam donationis, & vltra hoc pactum eſt factum, vt in cauſa matrimoniũ diſſoluatur, ſpectat hoc ad alterum: & tunc nõ ſtat in naturam donationis, ſed in naturam pœnæ adiectæ ad matrimonium diſſoluendum: vnde tanquam turpe, & ob nullam cauſa datum poſſunt repeti talia: quia tales promiſsiones ſunt nullę, tanquam tollentes libertam facultatem diſſoluendi coniugium, poſſunt repeti, vt hic, & ꝛ. de ſpon. c. Gemma. quia iura cauillant talem promiſsionem. Et ſi dicatur, talia ſunt data loco arrharũ, ergo poſſunt retineri, vt patet C. de ſpon. l. fin. So. Dic ꝙ eſt verum, qñ ſunt data loco arrharum, & nuptię ſunt licitæ: alias ſi ſunt illicitæ nuptię poſſunt repeti, vt hic. Vel pōt dici ꝙ applicantur fiſco: quia Rex Legionenſis fiſcum habebat. Hoc non placet Hoſt.

11 quia habebat ius fiſci, quia hoc delinquit. ¶† Conclude ergo premiſſa, ſi queris an data prætextu ſponſaliorum vel mrimonij inhęrẽti repetant. Dic, aut ſunt data ꝓtextu ſpōſaliorũ nōdũ ſecuto mrimonio: & repetãt datum cõditione ob cauſam. ff. de condi. ob cauſam. l. auunculo. quia nõ peccauerũt, ex quo ſimul actualiter non ſunt iuncti: & ſic non hēt locũ pœna confiſcationis, quæ imponitur propter inceſtum. Et idē puto, ſi inter eos ꝺctum eſſet matrimonium, non tñ eſt ſecuta copula, vt hic. Aut ſunt data propter matrimonium, & ſecutũ eſt matrimoniũ: & hic eſt caſus. Videtur tunc, ꝙ aut data ſunt non tam loco donationis, ꝙ loco propter nuptias, ꝙ etiam ex pacto ſunt data, vt ſunt pœna diſſolutionis matrimonij iam ꝺcti: & tale vt turpiter, & datũ ſine cauſa, repetitur & ſic loquitur hic, ſm vnum intellectum. Aut datum eſt ob dotẽ, aut donationem propter nuptias: & tunc aut ſunt data ab ignorante ius, & factum: & repetuntur. C. de nupt. l. qui contra legũ. dum tamen ſit probabile. Et improbabile cenſetur quando non eſt in ſecundo, vel tertio gradu, & notorio, vt ꝛ. dictum eſt. Aut ſunt data à ſciente ius, & factum ignorãte: & idem, dummodo probabiliter ignoret, vt dicta l. qui contra legum. & factum eſt ſupra. & facit ff. de adulte. l. ſi adulterium, §. inceſtum. Et hęc vera ſunt, dummodo ſtatim, cum certificati ſunt de errore iuris, vel facti, & ſtatim diſcedunt ab inceſtu, aliàs locũ haberet pœna d. l. ſi. C. de nu. Aut ſunt data à ſciẽte factũ, ſed ignorante ius, & ſic contractus eſt factus in gradu prohibito lege diuina: talis ignorantia iuris canonici non excuſatur, ſecundum Doct. ſi autem eſt ignorans iuris canonici, glo. videtur hic. cere ꝙ excuſatur. Dic tu ꝙ maſculos indubitãter non excuſa, niſi forte excuſaretur propter defectum ętatis, quo caſu excuſatur ita demum, ſi ſtatim cum maiores facti ſint, à talibus nuptijs deſiſtant. Et ſic intelligitur C. de inceſ. nu. l. qui contra, ad fi. De fęmina autem magis eſt dubium: ſed communiter tenẽt Doct. ꝙ hoc caſu non excuſatur: cum non ſumus in caſibus in qb. mulier excuſetur de quib. ff. de iur. & fac. ig. l. j. & hoc tenẽt ibi Cy. & Dy. & Ioã. recitat hic. & hoc eſt de iure canonico, & de iure ciuili. dicam idem, quod ſtatim in ſciẽte, ſi ſciuerint ius & factum: & tunc aut nõ recognoſcunt ſuperiorem fiſcum: & datum repetitur, vt hic, ne alter remaneat in lucro, & alter in damno. Aut recognoſcet fiſcum: & tunc aut res datę ſunt inalienabiles à regno, & repetuntur, vt hic: aut ſunt alienabiles, & tunc aut de facto pœnam contrahunt contrahentes ex diſſolutione matrimonij: & puto quod bona poſſunt reſtitui pro bono concordiæ, vt hic: aliàs habent locum leges in ꝺrium alleg.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius ſine conſenſu domini donans rem vxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris, quàm habeat. nu. 10.*
2 *Succeſſoris ius reſoluitur, reſoluto iure authoris.*
3 *Conſentiens dominus alienationi rei ſuæ perdit ius, quod in re habet.*
4 *Dos data vxori a marito quæritur vxori ſoluto matrimonio morte viri.*
5 *Fauor non eſt alteri largiendus, etiam ſi de dote agatur in alterius præiudicium.*
6 *Dos proprie ab vxore conſtituitur, & donatio propter nuptias a viro.*
7 *Dotium viduarum defenſio eſt de foro eccleſię. nu. 9.*
8 *Hæredis appellatione comprehenduntur proprie ſoli filij.*
9 *Iudex eccleſiaſticus eſt index competens de cauſis viduarum, pauperum, & perſonarum miſerabilium.*
10 *Iuris pluſquàm habeat poteſt quis transferre quo ad virtutem, ſed non actualiter.*
11 *alienari poteſt feudum, vel res prohibita alienari ad tempus.*

CAP. VI.

1 NVper à nobis. †Vſufructuarius rei, ſine cõſenſu domini donans rem ipſam vxori propter nuptias, non transfert in eã plus iuris, quàm ipſe habet. Idem de eo, qui ſub cõditione adimente haberet hæreditatem, vel feudũ. h. d. Et ſunt tres In prima parte ponit duas quæſtiones. In ſecunda parte ipſorũ ſolutiones rñdens rationi contrarię, vtraq;. ſecunda ibi, Hos autem. Tertia ſubdiuiditur, in fine quandam inſtructionẽ ſubmittens ibi, quod autem. ¶No. primo, ꝙ regulariter quis non
2 transfert plus iuris in alium, ꝙ in ſe habeat. ¶†No. 2. quod reſo
3 luto iure authoris, reſoluitur ius ſucceſſoris. ¶†No. 3. ꝙ dominus cõſentiens alienationi proprię rei, perdit ius, quod habet
4 in re. ¶†No. 4. quod quandoq; mariti dotant vxores. Et no. ꝙ illa dos ſpectat ad mulierem, etiam ſoluto matrimonio more
5 viri. ¶†No. 5. ꝙ licet eccl'ia debeat eſſe fauorabilis in dotib. viduarum, non tamen cum detrimento iuris alterius. Ad hoc de foro compe. ca. ex tenore. Et ſic no. ꝙ vnum altare non eſt diſcooperiendũ, vt aliud operiatur. ¶†No. 6. quod proprie vxor dat dotem, vir autem donationem propter nuptias. Et ſic no.
6 ꝙ conſulens in conſulendo debet ponere vrba propria, & non impropria. ¶†No. 7. ꝙ hęc defenſio dotium viduarũ eſt de foro eccleſię & ſpectat ad eã: & ſic cauſa dotis videtur hoc caſu
7 principaliter eſſe eccleſiaſtica, de quo dixi ꝛ. eo. plerunq;. ¶†No. 8. ꝙ appellatione hæredis comprehenduntur ſoli filij.
8 ¶†Opp. contra hoc, quod non ſe intromittit eccleſia de dotibus viduarum, tanquàm miſerabilium perſonarum. de quibus
9 dic vt ſupra de foro compe. ca. ex tenore, & ca. ex parte. ſ. de offic. deleg. ſignificantibus. quia ſi ſunt pauperes poteſt iuſtinctè: aliàs ita demum, ſi ſint oppreſſæ. ¶† Obſt. 2. quis quandoque transferat plus, quàm habeat, vt ff. de vſufru.
10 l. quod non eſt, & ff. de acqui. re. do. l. non eſt. Solu. quod quis non habet actualiter, ſi tamen habet virtutem, illud bene tranſfert, vt ibi. ¶†Op. tertio, quod feudum alienari non poſsit. de
11 feu. c. 2. Solu. poteſt alienari ad tempus, vt hic: non perpetuo, vt ibi.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-119201541511222-193531275-11/fragment/page=0124

vt ibi.dicit Innoc. ꝙ ex causa dotis potest alienari ad tempus, aliàs non.Hostien.dicit,ꝙ esset etiam aliàs, dummodo alienatio non sit perpetua. Allegat ne præla. vices suas. c.querelam. cum simil.

SVMMARIVM.

1 *Cautio de dote restituenda peti potest, marito vergente ad inopiam.nu.9.*
2 *Luicorum paupertum potest esse iudex ecclesia. nu.14.*
3 *Dotis causæ cognitio, prout a viro petitur, spectat ad iudicem secularem.*
4 *Dos repetitur constante matrimonio, viro ad inopiam vergente, de iure canonico.*
5 *Ex deposita pecunia quandoque potest lucrum licitè accipi, ita quòd non sit vsura. 12.*
6 *Viri ab vxoribus non debent separatim viuere, metu peccati adulterij.*
Iudex ecclesiasticus potest prouidere, ne viri stent ab vxoribus separati.
7 *Vxorem si expellat vir a suo contubernio, an sit admittenda dotis repetitio?*
8 *Dos est marito inopi soluenda, vbi non imminet suspitio dilapidationis,& an cautionem arctetur præstare. nu.9.*
9 *Cautio, quam quis potest, vbi est præstanda, de qua intelligatur.*
10 *Pensiones annuæ ex pecunia deposita dici non possunt vsurariæ. 12.*
11 *Alere an teneatur maritus vxorem, quam sine dote duxit?*
Soluere an teneatur maritus debita vxoris, vel expensas?
12 *Rescriptum iurisdictionis attributiuum non valet, mentione non facta de lite mota coram alio iudice.*

CAP. VIII.

1 PEr vestras. ¶† Marito vergente ad inopiam pro dote satisdatio peti potest.h. d.communis diuisio. Secunda ibi, cum ergo. Primò ponit casum delegationis, petitionem actoris, & exceptionem rei,& iudicum interlocutionem.Secundò ponit duas causas mandati alternatim, quod inter illas intersecrit.¶Nota primò,ꝙ† pauper actor tanquam miserabilis persona,in causa temporali potest laicum trahere coram iudice ecclesiastico, & sic causa dotis, etiam principaliter mota coram iudice seculari, potest coram iudice ecclesiastico tractari,etiã quando non est solutio dotis causa repulsionis coniugij, quasi tunc sit annexa matrimonio. ¶Nota secundò,ꝙ repetenti obstat exceptio,ꝙ non sustinet onera matrimonij,& a se vxorem repellit.¶Nota tertiò,ꝙ cognitio causæ dotis, prout petitur a viro,spectat ad iudicem secularem.¶Nota quartò,ꝙ † de iure canonico viro vergente ad inopiam,nõ impeditur solutio dotis,sed soluitur sub conditione si præstat cautionem de soluenda dote,vel illa deponitur corã mercatore, de cuius lucro honestè debet satisfacere sibi, vel committitur ei cum cautione, quam præstare potest: & sic vbi quis non præstare potest cautionem,quam debet, admittitur ad præstandam quam potest. ¶No.quintò,ꝙ cui creditur persõa,fortius res credẽdæ sunt.
5 ¶No.sextò, ꝙ † ex pecunia deposita quandoq; potest aliquod lucrum licitè accipi,ꝙ non sit vsura.Et sic videt,ꝙ depositum, quod faciunt mulieres Florentiæ viduæ campsoribus, & mercatoribus cum certo lucro,quod fieri potest. ¶No.sextò,ꝙ ad
6 ecclesiam †spectat prouidere,ne viri sẽparatim stent ab vxoribus: & hoc propter peccatum adulterij, quod ex hoc sequitur: & ad ipsam spectat cognoscere, & prouidere circa omne
7 id, quod separationem causat, & inducit, quasi impediat finẽ ecclesiæ subiectum.¶Obst.ꝙ † ex quo maritus expulerat vxorem non debuerit audiri agens obstante exceptione spoliationis,vt patet de restit.spol.c.ex conquestione. Glo.fatetur contra,ꝙ audiri non debebat,sed tunc vltra tex dicit contrarium, ꝙ auditur:hinc est,ꝙ dos debet sequestrari. Hosti.dicit,ꝙ petitio non dirigebatur contra mulierem spoliatam, sed contra
8 cum,qui promiserat dotem,& non soluerat, quæ non poterat opponere de spoliatione mulieris, maximè cum causa illius spoliationis fuerit dos soluenda,ideo repellitur.Sed tunc videtur,ꝙ sic potuerit excipere,cum dos detur propter onera matrimonij, & vir non substinebat onera talia, ꝙ sibi dos soluatur debeat.ff.de donat.inter vir.l.ex annuo. Sol. Dicit Hosti. quòd maritus offerebat paratum se recipere vxorem, & pro-
9 pterea hæc exceptio sibi non obst. & dos sequestratur propter inopiam. ¶Obst.secundò, ꝙ † maritus iste agere non poterat pro dote ista sibi soluenda.Nam ex quo vergebat ad inopiam, etiam si sibi dos soluta esset,restituere teneretur, vt C.de iure. propter calum.l.vbi. & ff.sol.matrim. l.si constante. Ergo ipsam petere non potest.supra, de iureiur.c.quemadmodum. & quia dolo petit quis, quod est restituturus.ff.de reg.iur.l.in condemnatione.Sol. Dicit glo. quando maritus habet solam inopiam, & non est aliter suspectus de dilapidatione, & tunc dos soluenda est: quia si mulier ei committit corpus propriũ, fortius committere debet modicam dotem,vt hic: sed si vltra inopiam esset suspectus de dilapidatione, quia malè vtitur rebus suis,& substantia sua:& tunc dos restituenda est,quia mulier agere debet contra virum petentem dotem, vt ff. de iure dot.l.mutus.§. manente. Hæc solutio non videtur bona, quia dato ꝙ teneretur ipsam alere de dote,non sequitur propterea, ꝙ debeat illã restituere, & periculo consumptionis illam supponere. Nec obst.ꝙ committat ei corpus,quia non est periculum consumptionis in corpore: & si subesset periculum, esset remedium,ꝙ aufugeret:& si postea eam repetat,obstat exceptio seueritatis.de resti.spol.c.literas. Dic ergo,ꝙ aut illa lex tẽperat illas in eo,quod dicũt dotem non restituendam, ꝙ illud sit verum, nisi restitueretur cautio de ea soluenda,& si eam p̃stare non potest,præstet quam potest:& si adhuc per illam non esset bene cautum,attenta qualitate personæ,sequestranda esset,vt vtrique fructibus alerentur, vt hic dicetur. Vel dicendũ est, ꝙ iura contraria loquuntur, quando a principio non erat pauper,quo casu si veniat ad inopiam, mulier ipsa potest repetere dotem,cui non potest imputari, quare cum ea contraxerit,ex quo a principio nõ erat ista paupertas: sed si a principio fuisset inops,eo casu imputatum est mulieri,quæ cum illo inope contraxit, & cuius personam approbauit contrahẽdo cum tali,& committendo sibi corpus, & bona, tunc non potest repetere dotem,sed tunc propter periculum consumptionis prouidetur aut cautione, aut depositione, si cautio non est sufficiens.& sic loquitur hæc decr.Et ita videtur intelligere Bar.ff. sol.mat.l.si constante.& l.si cum dotem.§.si vero.Vel dic,ꝙ illud remedium est solum loci, & habet locum in d.l.si constante.& l.si cum dotem.§.si vero. Et quælibet est bona, sed proxima magis placet. siue ergo vtuntur remedio legis, siue remedio huius decre.restitutio non est bona, quia dato ꝙ restitueretur dos,mulier teneretur alere inde virum, vt hic dicit gl. & probatur in authen.de æquali.do.§. illud quoque. collatio. 7. quod est verum, etiam si vir sit excommunicatus, vel bannitus,vt no.in Specu. eod.tit.§.2. ver. quid si vir.nec ea restituta vir ipsam restituat,licet postea deueniat ad pinguiorem fortunam,vt no.in Spec.eod.tit.in fi.Nec procedunt in dote. In paraphernalibus autem licet mulier committat corpus suum viro, illa bona tamen nõ committit, vt sint propria viri, sed nec de illis se intromittit contra voluntatem mulieris expressam, licet cõtra ipsius voluntatem,ex quo expresse nõ prohibebat, possit se intromittere,tanquam administrator pro ea agendo. C.de procu.l.maritus.C.de pact.conuen.l.fi.secundum Doc.
9 ¶Obstat tertio,ꝙ † non sit locus remedio cautionis pro dote, vt l.j.& ij.C.ne fideiuss.do.dentur.Sol.dicit glo.ꝙ ibi loquitur alio casu.Doc.dicunt hic aliter, ꝙ si dubitatur de dote soluenda marito,fideiussores intercedere possunt.ff.de iure do.l.promittendo.& l.maritus.Idem si agatur de fideiussoribus dandis pro donatione propter nuptias a marito soluenda.Quandoq; agitur de fideiussoribus dandis pro dote restituẽda soluto matrimonio: & tunc si matrimonio constante detur fideiusio, non tenet.sic loquitur ille titulus. Sed si iam soluto matrimonio præstetur per maritum, vel eius hæredem, bene valet fideiusio,vt ff.sol.mat.l. si constante. & C. de rei vxo.act.l.vna. Aliter vero loquitur in d.ti.ne fide.do.den. & aliter in Spe.eo. ti.§.nunc de dote.ver.illud quoque. super isto puncto, an possint dari fideiussores pro dote restituenda,sunt opi.quæ ponũtur in d.l.j. & l.si constante. §.quoties.ff.sol.mat. & ibi per Cy. & Bar.quorum opi.tangit in Spe.Io.And.in addit.in loco præalle.vbi dubitat,an in dote constituenda possint constitui duo rei.Sed Bar.recitat opi.in d.l.si constante. Bar.remanet in hac opi.quod siue agatur de dote restituẽda,siue danda,ꝙ fideiussores non possunt dari constante matrimonio, quia nascerentur ex hoc prælia inter virum,& vxorem: quod lex illa ponderat in d.l.j.& ij.Hoc verum,nisi tales fideiussores ex causa inopiæ præstenẽ,vt hic est casus.Et sic intelligit Bar.& hoc teneas, quia hæc cautio succedit loco restitutionis, quia de dote facienda erat propter inopiam. Et hoc teneas,licet Io.An.dicat ꝙ hic non loquatur de cautione fideiussoria, sed de iuratoria tantum. Tamẽ certè loquitur de vtraque, quia dicit,ꝙ præstet illam,quam commodè potest præstare. si.n.intellexerit de iuratoria tantum,illa verba non protulisset, quia quilibet scit,ꝙ
10 illa potest præstare.¶Quæro ergo quid † intelligit litera,cum dicit,ꝙ præstet illam cautionem,quam potest,&c. Dic,ꝙ iuratoriam,vt in Auth.vt nulli li.ha.lo.§.si vero crimen.Nisi dicatur, ꝙ si mulier accusetur pro delicto, ꝙ debet dare fideiussorem.Si autem dare non potest,cautionẽ iuratoriam præstet,& sufficit.C.de epis.& cle.auth.generaliter.& in Auth.de litig §.
11 ad excludendum.coll.8.¶Quæro,an † hoc erit iustum lucrum, quod poterit haberi ex dote deposita?Dicit gl.ꝙ honestum lucrum erit, si conuertat in aliquam societatem honestam, vel aliquod commercium, & ex lucro honesto. Allegat in Auth. vt hi, qui oblig. se habere res mi. §. quoniam autem videmus. collat.7.non autem debet dari fœneratori.Dicit tamen glo.ꝙ in lege dicitur, ꝙ si minor non habet vnde viuat, nisi pecunia eius detur ad vsuram, ꝙ poterit illam fœnerari, vt inde pupillus alatur.

lus alatur. sed Doct. dicunt, q illud non procedit secundum canones, quia non debet quis plus sumi in pondere. 46. distin. sicut non suo. Et dicunt Doct. q si hic mercator recipiat dotem, & tenebitur de dote restituenda. ff. sol. mat. l. j. & tenetur de certa parte lucri reddenda, ita etiam q si in quibusdam mercimonijs amiserit, in quibusdam lucratus sit, compensato lucro cum damno, quod supererit, restituatur. Insti. pro socio. §. illa. ff. pro socio. l. si non fuerint. §. Aristo. & l. seq. ¶ Quæro,
12 cui hoc lucrum †solui debeat? dicunt Doct. q viro, nisi sit dilapidator, & suspectus: & si euidens esset, ipsum dilapidatorem esse, etiam cum satisdatione non admitteretur. Insti. de satisd. tu. §. nouissimè. ff. eo. l. quia satisdatio. Vnde dicunt, q lucrum tradendum est mulieri prouidæ, & honestæ, vel etiam dos, quę se inde alat, & virum, & liberos. in Authen. de æqual. do. §. illud. colla. 7. C. de iure do. l. vbi adhuc. & ff. de iure do. l. mutus,
13 surdus. §. manente. ¶ Quid si maritus †recipit vxorem sine dote, an ipsam alere teneatur? Dic, q sic, secundum suum statum, quasi mulierem pro dote recipiat. in Auth. quibus mod. natu. effic. le. §. penult. colla. 6. & ff. vt in pos. leg. l. penul. Mutua tamen mulieris, vel pœnas delictorum mariti non cogitur soluere. ff. solu. matri. l. quamuis. Nec etiam ad causas mulieris vir dabit expensas, nisi speciale dicatur, quando agitur de matrimonio, quo casu forte vir cogitur dare expensas, etiam vxori dotatæ. infra de accus. c. ex parte, secundum Innocen. vbi de hoc. & vide, quod no. de emp. & vend. c. peruenit. ¶ Obstat primò, q Papa non poterit dare literas in tali causa, quia hic, contra quem agebatur, erat laicus, & agebat etiam laicus, & quæstio erat temporalis. supra de iudi. nouit. & supra, qui fil. sint legi. c. causam. Sol. dic, q forte clericus erat reus, vel actor erat pauper, & miserabilis persona. 88. distinct. c. j. de offic. deleg. c. significantibus. Vel forte hac occasione surgebat turbatio matrimonij, cuius prouisio spectat ad ecclesiam: ergo etiam qdlibet antecedens ad illud, per quod sequitur turbatio, illud spectat ad ecclesiam, vt turbatio remoueatur, quia cui consequēs conceditur, & omne antecedens. ¶ Obstat secundò, q sententia lata
14 †per istos delegatos non valeat, cum fuerit rescriptum subreptitiè impetratum, non facta mentione de processu habito coram consulibus. de re iudic. c. inter monasterium. Solu. glo. tangit hoc contrarium, & non soluit. Dic, q verum est, q iudices male processerunt, & propter hoc fuit appellatum. Vel secundum alium intellectum fuit relatio facta. Isti enim iudices nihil aliud fecerūt, nisi vt seruarent sentētiam Consulum: & forte fuit de consensu partium, q iudices consuluerunt Papam. Vel secundum Innocen. non fuit necesse fieri mentionem de sententia in processu, quia non erat sententia, sed quousque mulieri caueret, & sic non obstabat sententia, scilicet q mercatori crederetur. Hoc non placet, quia licet sententia non sit æqua, debet tamen narrari Papæ. Vel dic, q contra. procedit, quando sententia est aliqua, hic autem non erat aliqua, sed nulla, ex duplici causa. Primo erat nulla, quia illi iusserant cautionem dari, & hoc prohibitum est: & sic sententia habebat expressum errorem. C. ne fideius. do. den. l. j. hoc potest esse secundum ea, quæ dixi supra. Sed tenendo quod tenui, hoc casu debet præstari cautio, ergo solutio nō esset in totum bona, vel ex alia causa, qa continebat impossibile, scilicet præstare cautionem, quam nō poterat præstare, & impossibilium nulla est obligatio. ff. de regul. iur. l. impossibilium. & impossibile præceptum nullum est. ff. quæ senten. sine appell. rescin. l. fi. Dicebat enim, q præstaret idoneam: quod intelligitur cum fideiussoribus, vel pignoribus: & hoc erat pauperi impossibile, primum placet.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter virum, & vxorem prohibetur.*
2 *Donatio inter virum, & vxorem confirmatur ex triplici actu.*
3 *Donatio propter nuptias, & dos, pari passu ambulant.*
4 *Donatio inter virum, & vxorem, quare prohibeatur?*
5 *Insinuatio quid est, quæ requiratur ad valorem donationis.*
6 *Donatio in domo, vel via, inter virum & vxorem, quando facta præsumatur ab altero coniugum, vt possit dici valida?*
7 *Venditio inter virum, & vxorem facta, in qua numeratur pretium animo donandi, non valet.*
8 *Augmentum an debeatur de dote constituta constante matrimonio.*
9 *Institutus vbi est maritus, & rogatus de restituenda hæreditate vxori, percepta tamen, & retenta per eum certa quantitate, &c.*
Hæreditate repudiata, etiam si maritus restituat, an videatur facere animo donandi.
10 *Locupletior quando quis dicatur fieri de re aliena.*
11 *Donationis reuocatio fit tacitè diuortio.*
12 *Reuocatio donationis quibus casibus facta tacitè videatur.*
13 *Qualiter reuocetur res donata.*
14 *Fructus rei donatæ, an veniant in restitutione reuocata donatione.*
15 *Donatio inter patrem & filium, an valeat.*
16 *Dos an semper reuertatur ad mulierem.*
17 *Donatio propter nuptias mulieri facta, ad quid valeat.*
18 *Consuetudo de dote lucranda, an sit contra publicam vtilitatem.*

CAP. VIII.

1 DOnatio. Gregoriana est, se ipsam summat; sunt duæ partes. Secta ibi, sane. ¶ Ibi. q regulariter prohibetur donatio inter virum & vxorem constante matrimonio. Et no. q non simpliciter, sed intellige q illa tm̄, per quam donans efficitur pauperior, & donatarius locupletior: altero vero ex his cessante, valet donatio, vt quia vi non efficitur donans pauperior, vel qa
2 donatarius non locupletior efficitur. ¶ †No. 2. q talis donatio confirmatur morte donantis, & hæc confirmatio impeditur ex triplici actu, scilicet ex reuocatione tacita, vel ex morte donantis, quę mors ipsi naturam tacitę reuocationis. Dic vt in
3 glo. ¶ †No. 3. ex secunda parte, q inter maritum & coniugem dos intercedit, & quandoque donatio propter nuptias à viro, & sicut dos reuertitur ad mulierem, ita donatio propter nuptias ad virum. hæc vera, nisi consuetudo, vel pactum habeant contrarium. Vbi autem pactum hoc inducit, oportet q equalitas hinc inde seruetur, quantum lucratur vir de dote, tanti
4 mulier de donatione propter nuptias, & econtra. ¶ †Ad primam partem quæro, quare donatio propter nuptias prohibetur inter virum & vxorem? Glo. dicit, ne nimio amore se inuicem expolient. ff. de do. inter vi. l. j. & 2. hoc est verum, si est matrimonium: sed si non, tunc dato quod donatio valeat de iuris rigore, fas tamen non est tales donationes ratas esse, ne melioris conditionis sit delinquens, quam non deliquens. ff. de do. inter virum & vxo. l. 3. §. j. & C. eo. l. si ex voluntate. valeret tamen inter sponsum & sponsam, vbi tamen donat vxori, confirmatur morte, si in eadem voluntate perseueraverit, vt hic. Aduerte tamen quod hoc est verum, nisi donatio altero capite infringatur, vt quia donatio sit vltra modum, & non sit insinuata. C. de do. inter vi. & vxo. l. j. nisi expresse in vltima voluntate fuerit approbata, vt ibi, quia tunc valeret, vt legatum, & non eget insinuatione. glo. dicit plura. Primo quod donatio non valet quando est putatiuum matrimonium. Hoc est verum, si tenetur vt vxor, secus si vt concubina. C. de dona. inter vi. & vxo. l. ancillam. Item hoc verum, vt per matrimonii putatiuum donatio repetatur, quando vterque credit esse matrimonium: si vero donatarius vel vterque scit matrimonium non tenere, fiscus repetit. ff. de dona. int. vi. l. cum hic status. §.
5 vlti. & ff. de leg. j. l. fi. ¶ †Dic secundo quod exigitur insinuatio, quando est vltra modum legitimum, & erat olim vsque ad trecentos aureos, secundum iura noua vsque ad quingentos. C. de do. l. sancimus. in authen. vt no. fi. pi. §. illud quoque. col. 7. l. si quis pro redemptione. Et fit insinuatio. Insinuare autem est, secundum Doc. ipsam donationem conscribere apud acta, & in præsentia publicarum personarum, vbi superfluum est adhiberi, quia sufficiunt publica documenta. C. de dona. l. in donationibus. de quo s. de proba. ca quoniam contra. &
6 in c. post cessionem. ¶ †Dicit tertio glo. quod inter sponsos tenet donatio. Hoc procedit in casibus certis, & si est dubium, an vt vxori, an vt sponsę donauerit, & an vt à marito, an vt à sponso: dic quod si est facta in domo sponsę à sponso dicitur facta à marito, id est sponso, vel econuerso. C. de dona. ante nuptias. in auth. de æqua. do. §. illud. col. 7. l. cum multę. Et si fiat in via, idem est, ac si fieret in domo sponsæ, per l. denique. C. de ritu nupt. Hostien. remittit ad summam de dona.
7 propter nup. ¶ †Quid in venditione facta, in qua pretium numeratur animo donandi. dic quod non tenet, quatenus est donatio. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. si sponsus. & l. sed interim.
8 ¶ †Quid de dote à viro constituta constante matrimonio, & an posset augmentari per eā, quia ex hoc non fit donatio: si in vir vellet ipsam augmentare, quia esset donatio, non valeret. C. de dona. ante nuptias. in authen. de æqualita. do. §. illud. collat. 7. l. cum multę. Instit. de dona. §. est & aliud. dicit secundo litera quod non valet donatio, quando donans pe-
9 perior, & donatarius locupletior efficitur. ¶ †Quero de quinto. dicit glo. quod maritus non pauperior, vt si sit institutus, & repudiat hæreditatem donationis causa, vt deferatur vxori sibi substitutę, vel si repudiet legatum, vt remaneat penes vxorem grauatum de patrando legato, vel si rogatus de restituenda hæreditate vxori non detrahat quartam animo donandi quartam, vt ff. de donatione inter virum & vxorem. l. si sponsus. §. si maritus. & §. si quis vel

vel si vxori donauerit rem alienam. ff. eo. l. si constante. Exemplum, quando fit donator pauperior, sed videtur maritus dirior, quando scilicet vir emit vnguenta pro vxore, vt ipsa se ornaret, sicut faciunt Florentini. ff. eod. l. si autem. §. j. Glo. consequenter ponit aliquos casus, in quibus contra regulam hic positam valet donatio. Alios ponit Hostien. in summa eod. titu. sub §. quæ donationes. ver. porrò. Goff. colligit octodecim.
12 Et quando †dicatur factus locupletior, planum est videre: & secundum Docto. dicitur factus locupletior, quando donatum consumpsit in rem vtilem: secus si in inutilem expendit. ff. eo. l. sed si vir. §. non videtur. & l. si sponsus. §. si maritus hæres. tamen donatio respectu donatoris teneret, si consumpsit in rem inutilem. ff. ad legem Falcid. l. quod de bonis. §. in donationibus dicit tertio litera, quòd donatio ista confirmatur, nisi renocetur expresse, vel tacite morte. ¶ Quæro de exemplo. dicit
13 glo. quòd †tacite fit reuocatio per diuortium, nisi in diuortio voluerit donationem valere. ff. eo. l. si interim. §. si maritus. & l. cum hic status. §. diuortium. cum simil. Item tacite fit reuocatio, si donatarius † prius decesserit, quàm is, qui contulit. C. de
22 donat. inter vir. l. marito. Sed si is, cui prius donauit, decedat, nec reuocauit, confirmatur morte. C. de donat. inter vir. & vx. in authen. de nuptijs. §. quod autem. colla. 4. l. donationes. Et si simul moriantur in naufragio, valet donatio. ff. de dona. inter vir. l. cum hic status. §. si ambo. Et si ambo fuerunt capti ab hostibus, is videtur superuixisse, qui redijt: & si neuter redijt, ambo videntur sic mori, quando fit expresse reuocatio. dic quando reuocat expresse, si dicit expresse nolle valere. ff. eo. l. cum hic status. §. pe. Item fit reuocatio expresse, quando ea, quæ donauit, pignori dedit, vel alij donauit, vel alio modo alienauit.
33 C. de don. inter vir. & vx. l. si maritus. ¶ Quæro † qualiter res donata reuocet. Dic si est facta traditio rei, fit reuocatio per directam rei vēditionem: promissio verò, & acceptilatio est nulla,
34 vt ff. de don. inter vir. & vx. l. hæc ratio. §. sciēdum. ¶ † Quid de fructibus inde perceptis. dic, quod restituant donatario, si donatarius sciuit donationem nullam: secus si verè credebat eā
35 valere. ff. eo. l. de fructibus. ¶ Quæro, †an valeat donatio inter patrem, & filios. dic, q̄ nō, cum sint vna, & eadem persona. C. de impub. & ali. subst. l. fi. 35. q. 3. c. ꝺ dicimus. §. hac authoritate. & C. de don. quæ sub modo, vel sub cond. conficiunt. l. perfecta. & de dona. inter vir. & vxo. in authen. de nup. §. quod autem. collat. 4. Et intellige, quando sunt in potestate constituti. Fallit in casibus, quos ponit Host. in summa huius tit. §.
36 qualiter inutiles. ad fi. dic, q̄ si p̄ donat filio emancipato, valet: si filio vt filio, & in potestate, non valet: sed si filio vt benemerito tm̄, bene valet, quia hoc vr̄ aduentitium. C. de colla. l. si donationes. Et e contra si fiat patri a filio, dic si fiat in castrensibus, etiam valet, quia in istis reputat̄ paterfamilias. Idem qua si in castrensibus, si fiat in profectitijs, non valet: si in aduentitijs, adhuc non valet, quia tali alienationi p̄ non potest author
26 tari in facto proprio. Bar. tenet in l. frater a fratre. ff. de cond. in deb. quod sic. ¶ † Venio ad secundam partem, & oppono, q̄ nō semper dos reuertit̄ ad mulierem. l. vna, in princ. C. de rei vxo. actio. Sol. si dos est data ab extraneo, nec ipse est stipulatus sibi, vel pactus statim cum dotem dedit, & dos restituēda est sibi. Si nō est pactus, vel stipulatus ex lege dat̄ mulieri actio ad dotem repetendam, & condemnat̄ vir in quantum facere potest, vt d. §. accedit. Aut p̄ dedit dotem pro filia, & est stipulatus: & ad hoc sibi actio competit. Si non est stipulatus, tunc communis actio est patri & filiæ, vt d. §. accedit. ff. sol. ma. l. 2. & l. dotem. & l. si p̄. & præmortua filia solus p̄ agit, vt l. dos a patre. C. sol. ma
37 tri. & ibi no. & hoc etiam dato q̄ non sint liberi, vel etiam sint, vt ibi no. ¶ Obst. j. † q̄ maius sit hæc donatio propter nuptias: ad quid. n. valeat donatio mulieri propter nuptias, cum constā te matrimonio vir illam possideat, & illo mortuo reuertat̄ ad virum? Sol. dic, q̄ ad huc valet, si factum sit pactum, vt hic. Item
38 eo cessante valet, quod mulier non potest in ea renunciare iu hypothecarum, quod habet pro dote in dicta donatione p̄ nuptias, nec vir alienat sine consensu mulieris. C. ad Vell. authen. siue a me. Alias autem renunciare potest iuri hypothecarum, quod in alijs bonis maritus habet. Item valet, quod ma
39 rito dispensante turpiter bona potest pro donatione propter nuptias, sicut pro dote, & eas vēdicare a creditoribus. C. de iu. dic. vbi adhuc. Item marito adulterium committēte agit mulier ad significationem vtriusque, vt lite non contest. e. j. ¶ Ob.
40 q̄ hæc consuetudo non proficiat ad lucrādam dotem, quia de soluto matrimonio mulier potest cogi ad fornicandum, cū ipsa non possit nubere, eo q̄ dotem non haberet: & quia talis consuetudo esset ꝺ publicam vtilitatem, quæ habet, q̄ mulieres sunt dotandæ, vt possint renubere, vt patet ex l. j. ff. sol. mar. Sol. quod directe de pacto, & consuetudine referē ad donationem propter nuptias, non quo ad dotem, pactum, & consuetudo esset irrationabilis, & vir lucraret̄ dotem. Et rō diuersitatis inter dotem, & donationem propter nuptias est, fragilitas sexus, cui cōpatiē ius: & quia multos modos habet masculus ad lucrandum, qui non competunt mulieribus, cum vir melius, & honestius potest vagari, & melius laborare: & ideo fauendū est plus mulieribus in recuperatione dotis, quàm viro in donatione propter nuptias. l. assiduis. ff. qui potiores in pignore habeant̄. Ergo dos non cedit lucro mariti, quem solum casum excipit. d. l. j. §. proculdubio. Sed potest dici, q̄ valeat pactum, & consuetudo in casu, quo mulier prædecedat. vbi autem vir prædecedit, non valeat consuetudo, nec pactum. Vltimò, per hanc decre. dicunt Doct. q̄ quantum ad ius ciuile pertinet in quantitate, in pactis, & in lucris, æqualitas in dote, & donatione propter nuptias est seruanda. C. de pact. conuen. super do. l. ex morte. & l. lege Leonis. & auth. æqualitas. & in authen. de æqual. do. per totum. Idem dicunt quidam in consuetudine. Sed de hoc dic, vt dixi s̄. Sed vt dicit Vinc. q̄ tunc consuetudo non habet, vt seruet̄ æqualitas, & quantitas, cum constituunt̄: & etiam Inno. dicit, q̄ potest esse disparitas in quantitate. Ad hoc de testam. c. Raynaldus. & vide plene in summa, eod. ti. in princ. Et dicunt Doct. per hanc decre. q̄ si pactum est factum de lucranda dote, & de lucrāda donatione propter nuptias, pactum de lucrādo extendit̄ ad donationem propter nuptias. C. de dona. ante nup. l. vlt. in authē. præmissa. §. sinautem. vt sicut maritus ex pacto lucrat̄ dotem, sic & mulier lucret̄ donationē propter nuptias si superuiuat, licet non fuerat expressum: similiter fit augmentum donationis ante, & post. Insti. de do. §. est & aliud. C. de don. ante nup. l. 4. Potest tamen esse disparitas, etiam in quantitate dotis, & donationis, & in pactis super lucris, vt in l. ex mente. C. de pact. Hoc tamen non licet, ne excogitaret̄ fraus ꝺ donationes prohibitas inter virum, & vxorem. Nec potest apponi pactum, q̄ fiat deterior conditio mulieris volentis iterum nubere, siue fiat ante nuptias, siue post. ff. de pac. do. l. 2. & C. de pact. conuen. l. q̄uis. secundum Io. And. &c.

De secundis nuptijs. Rubrica:

¶ Viso in genere de matrimonio primo modo, videndum est de secundo. Vel facto diuortio, vel soluto primo matrimonio ex morte contrahit̄ secundum: ideo de eo videndum est. De materia habet̄ 31. q. j. quæro. cum c. seq. 2. q. 3. c. Euphemium. §. hinc colligitur. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. &c.

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ secundæ non benedicuntur. 3. & 5.*
2 *Benedicens secundas nuptias, qua puniatur pœna.*
4 *Beneficio an suspendatur ipso iure, qui viuente prima vxore banedixit secundas nuptias.*

CAPVT I.

1 CApellanum. ¶ † Secundæ nuptiæ non benedicunt̄, & benedicēs a beneficio, & officio suspendit̄. h. d. ¶ No. primò, q̄ secundæ nuptię non benedicunt̄. ¶ No.
2 secundò † hic pœnam benedicentis secundas
3 nuptias. ¶ Obst. primò videtur, q̄ † tanta pœna non debuerit imponi pro tam leui delicto. dic, q̄ forte benedixit secundas nuptias contractas viuente prima cōiuge. ¶ Quæ
4 ro, an † sit suspensus ipso iure. Dicunt quidam, q̄ sic. Hosti. re-
5 net contra. ¶ Quæro, quæ † nuptiæ non benedicant̄? Dic, quòd nec secundæ, nec clandestinæ, quibus non debet interesse. Sed quæ est ratio, q̄ non benedicant̄ secundæ. dicit gl. q̄ ad exhortationem continentiæ, & ne sacramentum iteretur. Sed dic, q̄ proprie non est sacramentum, quia non est de septem, de quibus s̄. de sacram. non ite. super rubr. sed late est sacramentum, idest sacræ rei signum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium cum secunda vxore contrahere non debet, qui de morte coniugis dubitat. 3.*
2 *Matrimonium contrahere potest captiuus, & incarceratus, & contractum tenet.*
4 *Pro matrimonio clandestino non præsumitur in dubio.*
5 *Adulterium dicitur mulier committere, quæ secundo nupsit, absente primo viro.*

CAPVT II.

1 DOminus. ¶ † Dubitans de morte coniugis, nisi prius de eo certificet, non debet contrahere, & si contraxit, reddat, sed non exigat: & si postea sciat primum viuere, dimittat secundū. Et sic sunt tria dicta, & tres partes. In prima parte narrat consultationem. In secunda responsionem. Secunda ibi, si verò. Tertia ibi, q̄ si. ¶ No. q̄ sola absentia de iure canonico non sol nit matrimonium, donec habeat̄ certitudo de morte coniugis. Et no. q̄ loquit̄ Christianus in captiuitate constitutus. Et
2 per hoc patet, q̄ † captiuus, vel incarceratus potest matrimonium

nium contrahere. de quo dixi supra de spon. c. cum locum,
3 etiam in captiuo hostium, vt hic. ¶No. hic † consilium coniugis, quæ contraxit matrimonium credens de morte primi coniugis, vt donec sit certificata non peccat, sed reddat debitum, non exigat: & si postea de vita primi fuerit certificata, statim debet dimittere secundum, & reuerti ad primum. ¶Obst. primo, videt q† in dubio debet præsumi pro matrimonio, quod
4 subsit. hoc falsum. 30. q. 5. c. aliter. Solu. Pro contractu palam præsumit, vt ibi: sed pro contracto clam non præsumit, vt hic
5 in contrario. ¶Obst. secundò, q† amplius non sit adulterium, ex quo non est certum viuere virum. 34. q. 2. cum per bellicã. Solu. hoc intellige, q adulterium sit, quando certificata est de vita, & non ante. Deinde gl. colligit ar. & est tamen clara.

SVMMARIVM.

1 *Benedicta alias non debet secundo benedici.*
2 *Bigamus dicitur is, qui duas habuit vxores.*
3 *Sponsos benedicit solus presbyter.*
4 *Sacramentum benedictionis iterari non debet.*
5 *Sacramenta quare non sunt iteranda.*
6 *Nuptiarum benedictio an sit iteranda, vbi quis ducit secundo virginem. nume. 8.*
7 *Consuetudo valet, quam Papa patitur contra ius in sacramentalibus.*

CAP. III.

1 VIr autem. ¶† Alias benedicta, secundo non
2 benedicit. h. d. ¶No. primò, q† bigamus dicitur, qui habuit duas vxores, & quæ habuit duos viros, dicitur bigama. ¶No. secundò, q
3 solus † presbyter potest sponsos benedicere. ¶No. tertio, q† sa-
4 cramentum benedictionis non debet iterari. Et per hoc colligis rationem, quare secundæ nuptiæ non debent benedici.
5 ¶Quæro, quare † non iteran sacramenta? Dic, ne fiat iniuria primo sacramento. Allegat glo. iure, quia si reiteret, videt primum sacramentum illegitime collatum, vel non collatum: & si iteret, fieret ei iniuria. j. q. j. c. remissionem. §. si ergo sacramenta. Fallit in pœnitentia, quæ iteratur. de pœn. distinct. 3. c. adhuc perfidi instant. Item secundum glo. iteratur sacra vnctio, scilicet extrema. Sed dicunt aliqui, quòd non est sacramentum, sed oratio. j. q. j. manus. Hoc non placet Doct. quòd extrema vnctio non sit sacramẽtum, imò est vnum de septem, vt fuit no. supra de sacramen. non iter. super rubrica. sed quia per illud non imprimitur character, procedit glo. Quid de solenni pœnitentia? Glo. dicit, quòd non reiteratur. Allegat de pœn. distinct. 3. c. nihil. §. ex persona. Ad hoc de pœnis. c. j. vbi dicit glo. quòd etiam sacramentalis pœnitentia, quæ designatur expulsionem Adæ de paradiso, & sic cum solennitate, de qua 50. distinct. c. in capite. ex iteratione delicti videbatur iterabilis. Allegat c. quamuis. de pœn. distinct. 3. c. reperiuntur. Quæro, quid † si aliquis ducat secundam virginem, an iteretur bene-
6 dictio? Dicit glo. quòd secundum consuetudinem quorundam locorum benedictio iteratur: & hoc si Papa sciat talem consuetudinem, aliàs non. Licet multum inualuerit hæc consuetudo, quam quidam approbant ea ratione, quia vt apparet ex forma benedictionis, tota infunditur super mulierem. Ex quo ergo mulier nunquam fuit benedicta, ei potest dari benedictio, quia nihil in viro intelligitur iteratum. Per hanc decre. patet, quòd non debet fieri. Allegat Pet. Abb. ad hoc supra c. j. & Hosti. hic tenet idem. Et adde, quod nota. 4. distinct. §. quia leges. & hoc tenet Hostien. alleg. de cogna. spiri. c. j. §. fin. & c. super eo. vbi de hoc per Hostien. & de temp. ordin. c. 2. ¶Nota
7 hanc glo. quòd † si Papa patitur consuetudinem contra ius in sacramentalibus, valet consuetudo. Et nota, quòd sufficit in
8 talibus sacramentis tacitus consensus Papæ in consuetudine ista. quam glossam tenemenți. Non obstat, quòd † mulier non sit benedicta, quia per carnem benedictam benedicetur postea coniunx, scilicet per copulam, sicut de oleo dicitur, vt in c. aqua. supra de consec. eccl. vel alta. Nec hoc mirum est, sanctificetur enim vir infidelis per mulierem fidelem, & econtra, vt j. Ad Corin. 7. 28. q. j. §. j. si quis fidelis. Vide in summa, eo. tit. §. antepe. secundum Host.

SVMMARIVM.

1 *Nuptias secundas si contraxerit mulier intra annum luctus non incurrit infamiam. num. 4.*
2 *Ad legem non spectat determinare pœnam imponendam super matrimonio.*
3 *Lex ciuilis non valet contra dictum Apostoli.*

CAP. IIII.

1 SVper illa. ¶† Mulier licet intra annum lugubrem nubat, infamiam non incur-
2 rit. hoc dicit. Et sunt duę partes. In prima parte ponit quæstionem. In secunda responsionem. Secunda ibi, Respondemus. ¶Nota primò, quòd † ad legem non spectat determinare de matrimonio, super eo pœnam apponendo. De hoc dixi supra de spon. c. Gemma. & c. j. ¶Nota secun-
3 dò, quòd † non valet lex ciuilis contra dictum Apostoli. ¶Nota tertiò, quòd † mulier nubens intra tempus luctus non infamatur, Non sunt hic aliqua, quæ sint alicuius vtilitatis.

SVMMARIVM.

1 *Lex ciuilis tempore luctus nuptias prohibens, quid attendat.*
2 *Nuptias secundas tempore luctus contrahens quam pœnam incurrat de iure ciuili.*
3 *Constituere an possit Imperator, vel Rex, vt audiens missam soluat decem libras.*
Quæ pœnæ a iure ciuili indictæ videantur de iure canonico sublatæ. nu.
4 *Nuptias secundas an possit tempore luctus contrahere mulier absque infamia.*
5 *Ius ciuile non dedignatur imitari ius canonicum.*
6 *Nuptias secundas quare prohibeat intra annum luctus ius ciuile.*
7 *Matrimonium quare prohibeatur contrahi inter tutorem, aut filium tutoris, & pupillam.*

CAP. V.

VM secundum. Summatur vt precedens & etiam notabilia colli-
1 guntur, vt in præcedenti. ¶†Quæro quam considerationem haberet lex in prohibendo cõtractum matrimonij ante tempus luctus. Dicit gl. ne turbaretur sanguis, & de prole etiam dubitaretur. C. de repu. l. consensu. §. si vero. & ff. de his, qui no. infa. l. liberorum. §. j. Aliæ causę no. 2. q. 3. ca.
2 Euphemium. §. hinc colligitur. ¶†Quero quid de alijs pœnis ab infamia, an habeant locum, vt pœna, de qua dicitur de secundis nuptijs. l. j. C. & in auth. ibi posita, cum simil. & in Auth. de resti. & ea, quę parit. spectat ad canones. qui fi. sint legi. c. per venerabilem. Aliqui dicunt, quod licet pœnæ tollantur, de quibus hic fit mentio, scilicet infamia: aliq tamen pœnę per illas leges mulieri transeunti ad secunda vota non tolluntur, & sic cuadit pœnam, qua priuatur nuptiali donatione, vt in Auth. de resti. & ea, quæ pa. §. vlt. colla. 4. quia virum suum ita velociter dehonestauit. Et ex hoc apparet eo viuente caste ipsam nõ vixisse: ideo perdere debet quicquid ad eam ex liberalitate potuit peruenire. Et hæc pœna non est sublata: quia per quandam ingratitudinem videtur reuocare eius donationem. de secundis nuptijs. l. si qua mulier. Et hoc non est contra Apostolum, & in hoc residet glo. Dic quod quædam sunt pœnę, quæ fundantur super odio secundarum nuptiarum, vel festinatione transitus, & tales pœnę sunt correctę, vt hic: quia contrahere matrimonium non est odiosum, nec prohibitum, sed ab Apostolo est permissum, & sic fundamentum cauę est falsum, & iniustum secundum Deum, vt hic patet. Quędam sunt pœnæ, quæ fundantur super fauore filiorum primi matrimonij, vt mulier non nubat, pœna imponitur ad commodum filiorum. Vel imponitur pœna, si nubat nõ reddita ratione, &c. & istę non sunt correctæ, immo adhuc hodie durant. Ideo pœnæ positę in l. si qua mulier. & l. fœminę. §. fi. C. de secundis nuptijs. & in Auth. de nup. §. si vero. col. 4. & in Auth. de nuptijs, si vero expectet. & §. quoniam. & §. soluto. colla. 4. non corriguntur, nec illæ, de quibus C. ad Tertullia. l. mater. & in Auth. de nuptijs. §. si autem. col. 4. Et quod pœnas infamię possint tollere canones, etiam quo ad forum ciuile, ostendit Hostien. multiplici ratione. Primo, quia matrimonia sunt de foro ecclesiæ, & sic constitutio à non suo iudice facta, &c. Secundo, quia etiam si Imperator sit iudex, tamen inferior est Apostolo, cuius constitutio est potius sequenda. 21. dist. inferior. qui filij sint legiti. c. per venerabilem. Tertio, quia lex, quæ omnino iniusta est, & omnino irrationabilis, non est permittenda: sed tamen contrahere, est res sancta, cum sit sacramẽtum à Domino institutum: ergo contrahens quandocunque, non peccat, & puniendus non est, nec de bono opere lapidandus. de his
3 quæ fi. à ma. par. ca. quæsiuit. ¶†Quid enim si Imperator statueret quod recipiens ordines, vel missam audiens, solueret decem libras, contra Deum esset constitutio, contra quem nihil potest. Ideo etiam correctæ sunt leges vetantes seruos matrimonium contrahere, de coniug. seruo. c. j. Quarto, quia per talem constitutionem si seruaretur, daretur occasio adulterandi, cum forte mulier de facili non posset cõtinere, vt in Auth. de resti. & ea, quæ pa. §. vnum si quidem igitur. de consue. cõ. Ex hoc satis apparet, quod hęc est mens huius literę: quia cum in c. præcc. satis esset dictum de infamia, sed non erat satis expressum, an leges corrigerentur, quod hic exprimit, vt patet. decisa ibi, mutari sequebatur. cum igitur disponas ad secunda vota transire, sciens quod melius est nubere, quàm vri, tuum propositum commendamus, & ne tibi, vel ei, qui te duxerit in vxorem, iactura, vel infamia aliqua ab aliquo putetur accidisse, authoritate præsentium expressius inhibemus, &c. Bart. post

huc

fuit hoc super l.j. C. de secundis nuptijs. & nititur respondere ad rationes supra positas, concludens legem esse seruandam in foro ciuili. Dicens primo, ꝙ causa matrimonialis etiam de foro Imperij. hoc tamen est contra c. tuam, de ordine cognitio. de quo dic vt ibi. Secundò dicit, ꝙ Apostolus non est maior lege: quia processerunt ab eodem principio. hoc iterum est falsum, per c. nouit. de iudi. & c. per tuas. qui filij sint legitimi. ca. causam. & c. per venerabilem. per Inn. de fo. compet. ca. licet. Ad tertium dicit, quod lex non prohibet, nec punit matrimonium, sed festinationem, quæ est contra bonos mores, & contra honestatem. Ad quartum de materia adulterandi respondit, quod illa ratio necessariò non concludit. Dicit Ioan. An. quod ad istas respondetur: quia negari non potest, illud prohiberi, quod permittitur ab Apostolo, scilicet libertas contrahẽdi, & hinc est quod prohibito ad tempus eligere non currit tẽpus electionis. de elect. ca. fi. Item prohibito ad tempus, quòd prohibitioni non pareat, imponitur pœna. de elec. c. 1. & c. cupientes. lib. 6. Ad id quod de honestate dixit, respondet quòd ratio non est generalis. Pone quod fama sit, in qua ista perturbatio non timetur: pone, quòd post mortem viri peperit, vel constat virum propter absentiam, vel infirmitatem secum nõ dormiuisse, exhibet se vir expediens sibi, si non concludat, de alia prouidebit: & forte quandiu viuit mulier, non occurret sibi similis. Item videmus viduas, & oppressas compellendas nubere, vt ab eis defendantur, deficientibus alijs remedijs, ad quarum defensionem licet nos tenere. Esa. j. Viduas defendite, & ecclesiam. 87. distin. c. j. tamen videmus de facto illas non defendi. Quid ergo peccauit hæc, quæ nunquam propter carnis concupiscentiam, sed propter defensionis suæ necessitatem contraxerit? Idem & fortius, si a tyranno probabiliter rapi, vel ad matrimonium sibi non expediens cogi timet. de spõ. cum locum. cum simil. Item dato quòd omnis deficiat accusatio, quale meritum illius honestatis, quę fit ab inuito. 19. q. 2. c. duæ sunt. 8. q. j. c. sciendum. No. quòd dicitur oriri posse suspitionem marito: quod non est verum, quia potuit non oriri. & decisa probatur contrarium. Et si oritur, de se conqueratur, quæ hoc eligit. de iureiur. c. quemadmodum. ¶ Quæro, an ad
4 omnes extendatur † hoc beneficium mulieris? Dic, quòd sic ad omnes mulieres, non ad eas tantum, quæ sunt, & quas constat esse steriles, vel non esse prægnantes, siue in eis timeatur turba
5 tio, siue non. ¶ Vltimò glo. concludit ex litera, quòd † in causa matrimoniali leges sequuntur canones, quia de matrimonio disponere spectat ad ecclesiam. alle. iura. Et per hoc dicit Ioã.
6 And. quòd † vbicunque leges ex aliqua speciali causa prohibent contrahi matrimonium, vt intra tempus luctus, propter sanguinis perturbationem. ff. de his, qui no. infa. l. liberorum. vel ne maligna suspitio præstetur ex festinantia nubẽdi. in Authen. de resti. & ea, quæ parit. §. verum si quædam. collat. 8. vel dubitetur de prole, an sit primi, vel secundi mariti. C. de diuor.
7 l. consensus. §. si verò. Idem in mr̃imonio † ꝯhẽdo inter tutorẽ, & pupillam propter administrationis subuersionẽ. C. de interdi. ma. per totum. vel inter rectorem prouinciæ, & prouincialem, propter timorem impressionis. C. si rector prouin. l. j. in his omnibus leges hic corriguntur per canones. quod no.

Commentariorum super quarto Decretalium celeberrimi, ac doctissimi I.V.D. Domini Antonij de Butrio, Finis.

Series Chartarum.

A B C D E F G H.

Omnes sunt Quaterniones.

VENETIIS, APVD IVNTAS.

M D LXXVII.

L
A

ALVENSLEBEN
Jm
230

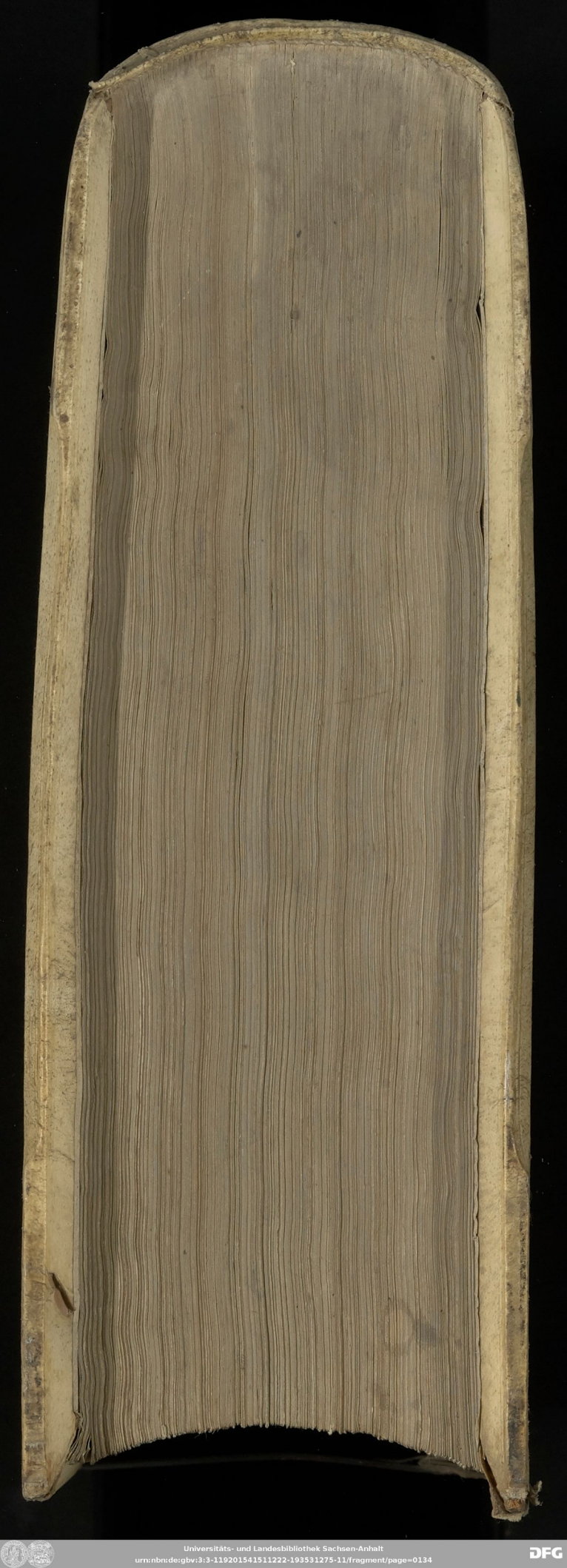
Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-119201541511222-193531275-11/fragment/page=0134

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-31920154151222-103531275-11/fragment/page=0135

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-119201541511222-193531275-11/fragment/page=0136

EXCELLENTISSIMI

ANTONII A BVTRIO

IVRIS VTRIVSQVE

MONARCHAE,

In Librum Quartum Decretalium Commentarij,

SVMMARIIS ET INDICE RERVM

Ac verborum memorabilium locupletissimis, vniuersas Decretalium materias complectentibus, in studiosorum Gratiam exornati,

Hac in editione summo studio, atque diligentia, à multis & varijs erroribus repurgati.

SEXTVS TOMVS.

VENETIIS, Apud Iuntas. MDLXXVIII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-119201541511222-193531275-11/fragment/page=0137